

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΑΡΧΕΙΟΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

ΤΟΜΟΣ Α'

== ΚΕΡΚΥΡΑ 1976 ==

JEAN CAPPODISTRIAS

Président de la Grèce

Né à Corfou en 1780

Δάχρυσί μου βέφαρα

Καταχυθέντα, τέγγεται οἱ Τύχα

Cappodistrias

ΑΡΧΕΙΟΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Κ Α Κ Ε Ι Μ Ε Ν Α

ΑΡΧΕΙΟΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΚΕΡΚΥΡΑ 1976

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ

ΓΕΝΙΚΟ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΟ τὸ ἀπόφθεγμα ὅτι «δὲν ὑπάρχει τίποτε περισσότερο ἄγνωστο ἀπὸ τὸ γνωστό». Ἡ παραδοξολογία αὐτή, παρὰ τὴν ἀντίφασή της, κρύβει πολλὴ ἀλήθεια. Ὁ καθένας μας διαθέτει μιὰ μικρότερη ἢ μεγαλύτερη ἐμπειρία πάνω σ' αὐτό. Πόσες φορές δὲ βρεθήκαμε σὲ ἀμνηχανία γιὰ πράγματα ποὺ νομίζαμε ὅτι ἀποτελοῦν κοινούς τόπους γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, ὅταν μᾶς ζητήθηκε νὰ προσδιορίσουμε μ' ἀκρίβεια τὸ περίγραμμά καὶ τὴν οὐσία τους! Καὶ συχνὰ δοκιμάζεται ἡ νοημοσύνη μας ἀπὸ τὶς ἐρωτήσεις τῶν μικρῶν παιδιῶν ποὺ ζητοῦν ὁρισμοὺς καὶ ἐξηγήσεις γιὰ τὸ κάθε τί. "Ἐτσι κυκλοφοροῦμε σ' ἕνα κόσμιο ὅπου πολλὰ ἄγνωστα τὰ νομίζουμε μὲ βεβαιότητα γνωστά. "Ἐνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας. Εἶναι συγχρόνως ὁ μεγάλος γνωστός καὶ ὁ μεγάλος ἄγνωστος. Κι' αὐτὸ συνθέτει τὸ μεταθανάτιο δρᾶμα του.

Ἡ βιβλιογραφία γύρω ἀπὸ τὸν Καποδίστρια εἶναι ἀπέραντη. Τόσο στὰ ἑλληνικὰ ὅσο καὶ σὲ ἄλλες γλῶσσες. Αὐτὸ ὑπῆρξε ἀπόλυτα φυσικὸ γιὰτὶ ὁ Καποδίστριας κυριάρχησε στὴν ἑλληνικὴ καὶ εὐρωπαϊκὴ σκηνὴ ἐπὶ τρεῖς σχεδὸν δεκαετίες. "Ἀπ' ὅταν, σὲ ἡλικία 25 μόνον χρόνων, ἡ Γερουσία τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας τὸν ἔστειλε στὴν Κεφαλληνία γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν εἰρηνοποίησίν της, ὡς τὴν στιγμὴ ποὺ ἔπεφτε νεκρὸς στὸ ἀνηφορικὸ δρομάκι τοῦ Ἀγίου Σπυριδῶνα στὸ Ναύπλιο ὑπὸ τὰ πλήγματα τῶν ἀντιπάλων του. Ἀνάμεσα στὴν ἀφετηρία καὶ στὸ τέρμα, στὸ ξεκίνημα καὶ τὴν πώση, ποὺ διαδραματίστηκαν στὴν ἑλληνικὴ γῆ, ὑπουργὸς τῆς Ρωσίας σὲ μιὰ ἀναταραγμένη Εὐρώπῃ, ὅπου στὰ παρασκήνια τῶν ἀνακτοβουλιῶν καὶ τῆς μυστικῆς διπλωματίας θυσιάζονταν τὰ δίκαια καὶ οἱ ἐλευθερίες τῶν λαῶν. Ἡ συμμετοχὴ του σ' ὅλα τὰ συνέδρια, ποὺ ἔκριναν τὴν τύχῃ τῆς Εὐρώπῃς μετὰ τοὺς Ναπολεοντείους πολέμους, ὑπῆρξε ἀποφασιστικὴ καὶ τὰ κείμενα, ποὺ σφραγίζουν τὴ διπλωματικὴ του δραστηριότητα — ὑπομνήματα, ἐπιστολές, σημειώματα — μαρτυροῦν γιὰ τὴν προσωπικότητά του, ποὺ σφυρηλατήθηκε μέσα σὲ μιὰ συνεχῇ ἀγωνιστικὴ προσπάθεια.

Ἐν τούτοις ἡ πλοῦσια αὐτὴ βιβλιογραφία δὲν μᾶς ἔχει δώσει ἀκόμα τὸ συνθετικὸ ἔργο, ποὺ θὰ πρόβαλε ἀκέραιη τὴν προσωπικότητά του, χωρὶς τὴν ὑπερβολὴ τοῦ ἐγκωμίου ἢ τὴν αὐστηρότητα τῆς κατὰκρισης, χωρὶς ἔθνικες ἢ προσωπικὲς προκαταλήψεις. Αὐτὸ ὀφείλεται κατὰ μεγάλο μέρος στὴν ἑλλειψη αὐθεντικῆς ὑποδομῆς τῆς ἱστορικῆς του τοπο-

θέτησης. Οί συγγραφείς, δικοί μας καὶ ξένοι, πού ἔγραψαν γιά τόν Καποδίστρια σέ διάστημα ἐνάμιου αἰῶνα, χρησιμοποίησαν τίς ἐπιστολές καὶ τὰ ἔγγραφα, πού συμφέρανε στήν ὑποστήριξη τῶν ἀπόψεών τους, ἀποσιωπήσανε ἄλλα, ἀπομονώσανε παραγράφους καὶ δώσανε δικές τους ἐρμηνείες στίς ἀπόψεις τοῦ μεγάλου Ἑλλήνα. Σέ ὠρισμένες μάλιστα περιπτώσεις ξένοι συγγραφείς ἀποκρύψανε ἐκ προθέσεως αὐθεντικά καποδιστριακά κείμενα, τὰ ὁποῖα ἀνέτρεπαν θέσεις, πού ἀπέβλεπαν, μέ τὴν συκοφάντηση τοῦ Καποδίστρια, στὴ συκοφάντηση τῆς Ἑλλάδος.

Μέχρι σήμερα δὲν ἔχει ἐπιχειρηθεῖ συστηματικὴ ἔρευνα πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή, μέ στόχο τὴν ἀπογραφή, ταξινόμηση καὶ ἀποδελτίωση τῶν καποδιστριακῶν ἐγγράφων, ὅπουδήποτε κι' ἂν βρίσκονται. Ἐχουν βέβαια πραγματοποιηθεῖ ἐκδόσεις καποδιστριακῶν κειμένων, ὅπως ἡ τετράτομη ἀλληλογραφία τοῦ Κυβερνήτη ἀπὸ τὸν Βετάντ καὶ ἡ δίτομη ἀλληλογραφία Καποδίστρια — Ἐϋνάρδου, ἀλλ' αὐτές, ὅπως καὶ ἡ δημοσίευση ἄλλων κειμένων, καλύπτουν ὠρισμένες μόνον περιόδους τῆς πολιτικῆς του δραστηριότητος. Συγχρόνως ἔχουν ἀποσπασματικὸ χαρακτῆρα γιατί δὲν συμπεριέλαβαν οὐσιώδη ἔγγραφα ἢ γιατί λείπουν ἀπὸ τὰ δημοσιευόμενα κείμενα ὁλόκληρες παράγραφοι. Στάθηκαν περισσότερο ἐκδόσεις πολιτικῆς σκοπιμότητος παρὰ ἱστορικῆς ἀποκαταστάσεως.

Οἱ πηγές τῶν καποδιστριακῶν κειμένων εἶναι πολλές. Μιά πρώτη καὶ σημαντικὴ πηγὴ εἶναι τὸ Ἀρχεῖο Καποδίστρια, πού βρίσκεται κατεθεθειμένο στὸ Ἀρχεῖο τῆς Ἰονίου Γερουσίας τῆς Κερκύρας. Ἀποτελεῖ δωρεὰ τῶν ἀπογόνων τοῦ Κυβερνήτη καὶ στοὺς 585 φακέλλους του περιλαμβάνονται ἐνδιαφέροντα ἔγγραφα ἀναφερόμενα κυρίως στὴν περίοδο 1826—1831. Στὸ ἀρχεῖο αὐτὸ διασώζονται τὰ σχέδια τῶν ἐγγράφων τῶν ὁποίων ἀποστολεὺς ἦταν ὁ Καποδίστριας καὶ τὰ πρωτότυπα τῶν ἐπιστολῶν τῶν ὁποίων γίνονταν ἀποδέκτης. Τὰ ἔγγραφα τῶν 585 φακέλλων δὲν εἶναι ὅλα τὰ ἔγγραφα τοῦ αὐθεντικοῦ καποδιστριακοῦ ἀρχείου. Πολλὰ καὶ σημαντικά, ἀναφερόμενα στὴν ἐξωκυβερνητικὴ του δράση, κρατήθηκαν ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους του. Καὶ τελικὰ κήκαν, τίς 14 Σεπτεμβρίου 1943, ὅταν οἱ Γερμανοὶ πυρπόλησαν τὴν Κέρκυρα καί, μαζί μέ ἄλλα κτίσματα, καταστράφηκε καὶ τὸ σπίτι ὅπου ἔμενε ὁ τελευταῖος κάτοχος τοῦ ἀρχείου. Εὐτυχῶς ὅτι ὠρισμένοι φάκελλοι βρέθηκαν σὲ ἄλλα χέρια, ὅπως ὁ φάκελλος γιὰ τὴ Φιλόμουσο Ἑταιρεία τῆς Βιέννης, πού διασώζεται στὴν οἰκογένεια Γ. Κοζώνη καὶ πού χρησιμοποίησε ἡ Ἑλ. Κούκκου, καὶ τὰ γράμματα πρὸς τὸν πατέρα του, πού δημοσίευσε ὁ Καθηγητὴς Π. Ἐνεπικίδης.

Μιά ἄλλη ἀξιόλογη πηγὴ εἶναι τὸ Ἀρχεῖο τῆς Ἰονίου Γερουσίας, πού καλύπτει τίς δραστηριότητες τοῦ Καποδίστρια ἀπὸ τὸ 1801 ὡς τὸ 1807, στὰ πλαίσια τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας. Τὰ καποδιστριακά κείμενα, πού βρίσκονται σ' αὐτό, εἶναι ἰδιαίτερα πολύτιμα. Γιατὶ μᾶς ἀποκαλύπτουν, μέ τὰ ἴδια τὰ γραπτά τοῦ Καποδίστρια, τὴν πολιτικὴ του σκέψη,

τὴν ψυχολογία του, τὶς ὀργανωτικὲς καὶ διοικητικὲς του ἱκανότητες. Ἀκριβῶς δὲ ἡ ἐπιτυχία του ὡς Γραμματέως τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας τοῦ ἀνοίξε τὸ δρόμο τῆς Εὐρώπης. Τὰ ἔγγραφα τῆς περιόδου ἐνέχουν βαρύνουσα ἱστορικὴ σημασία γιὰ τὴ μᾶς δίνουν τὸ ὑλικό, ποὺ διαμόρφωσε τὴν προσωπικότητα τοῦ Καποδίστρια. Ἀλλὰ καὶ στὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἰονίου Γερουσίας δὲν ἔχουμε ὅλο τὸ ἀρχικὸ ὑλικό. Πολλὰ ἔγγραφα, ποὺ προκύπτει ἀπὸ τοὺς καταλόγους ὅτι ὑπῆρχαν καὶ ποὺ ἔχουν χρησιμοποιηθεῖ κατὰ καιροὺς ἀπὸ διάφορους μελετητές, σήμερα «ἐλλείπουν».

Ὅσο γιὰ τὶς ἄλλες πηγὲς στὸν ἑλληνικὸ κῶρο, εἶναι πολλές. Εἶναι τὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, τὸ Μουσεῖο Μπενάκη, τὸ Ἀρχεῖο Μουστοξύδη καί, πρὸ παντός, τὰ διάφορα οἰκογενειακὰ ἀρχεῖα τῶν ὁποίων μέλη ὑπῆρξαν ἀποδέκτες ἐπιστολῶν καὶ ἐγγράφων τοῦ Καποδίστρια. Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Μητροπολίτη Οὐγγυροβλαχίας Ἰγνατίου, ποὺ γιὰ χρόνια ἀγνοοῦσαμε τὴν ὑπαρξή του, μιὰ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Μητροπολίτη δὲν εἶχαν συνειδητοποιήσει τὴν ἀξία του. Μόνον ὅταν ἀγοράστηκε ἀπὸ τὰ Γεν. Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους καὶ ὁ Καθηγητὴς Ε. Πρωτοψάλτης δημοσίευσε τὶς σχετικὲς μὲ τὸν Ἰγνάτιο ἐργασίες του, τότε προέκυψε ἡ σημασία του γιὰ τὶς καποδιστριακὲς μελέτες.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ ὑλικό, ποὺ μπορεῖ νὰ ὑποδομήσῃ τὴν ἔρευνα γύρω ἀπὸ τὸν Καποδίστρια. Ὑπάρχουν ἀκόμα τὰ Ἀρχεῖα τῆς Πετροπόλεως, τῆς Βιέννης, τῆς Γενεύης, τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λονδίνου. Ἐκεῖ καταγράφεται κυρίως ἡ διπλωματικὴ δραστηριότητα τοῦ Κυβερνήτη. Πολλὰ ἀπὸ τὰ καποδιστριακὰ κείμενα, ποὺ βρίσκονται σ' αὐτὰ ἔχουν ἀξιοποιηθεῖ σὲ μονογραφίες καὶ μελέτες, ποὺ εἴτε ἀναφέρονται εἰδικὰ στὸν Καποδίστρια εἴτε σχετίζονται μὲ αὐτόν. Ἀλλὰ καὶ στὶς περιπτώσεις αὐτὲς στόχος τῶν μελετητῶν δὲν ἦταν ἡ βιογράφηση τοῦ Καποδίστρια ἀλλὰ ἡ ἐξυπηρέτηση ἄλλων ἐπιδιώξεων. Ἔτσι ἔχουμε ἓνα εὐρὺ φάσμα δημοσιευμάτων, τὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ πλουτίζουν τὴν καποδιστριακὴ βιβλιογραφία, ἀλλὰ δὲν μᾶς δίνουν τὸ γνήσιο Καποδίστρια. Ὁ Κ. Θ. Δημαρᾶς, στὸ ἐξαίρετο προλογικὸ του κείμενο, ποὺ ἀκολουθεῖ παρέχει τὸ πλαίσιο τῆς ἱστορικῆς ἔρευνας πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτή.

Αὐτὸ τὸ κενὸ ἔρχεται νὰ πληρώσῃ ἡ ἔκδοσις τοῦ Ἀρχείου Καποδίστρια ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία Κερκυραϊκῶν Σπουδῶν. Ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑπάρξῃ τὸ πραγματικὸ Ἀρχεῖο Καποδίστρια χρειάζεται νὰ δοθοῦν ὅλα τὰ κείμενά του —ὑπομνήματα, ἐπιστολές, ἐκθέσεις, λόγοι— ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ὑπηρεσίας του στὴν Ἑπτανήσο Πολιτεία ὡς τὴν ἡμέρα τοῦ τραγικοῦ τέλους, ταξινομημένα στὴ χρονικὴ τους ἐξέλιξη, μεταγραφμένα ἀπὸ τὸ πρωτότυπο καὶ μεταφρασμένα, μὲ τὶς ἀναγκαῖες διευκρινήσεις καὶ συμπληρώσεις, ὅπου κρίνεται σκόπιμο. Μόνον ἔτσι θὰ γνωρίσουμε τὸν Κα-

ποδίστρια στην πραγματική του μορφή. Γιατί σκοπὸς τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἀρχείου δὲν εἶναι ὁ ἐξωραϊσμός τοῦ Καποδίστρια, ἀλλὰ ἡ σωστὴ ἱστορικὴ του ἀποκατάσταση. Ὁ τόμος, ποὺ κυκλοφορεῖ, δίνει τὸ μέτρο καὶ παρέχει τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ἀξιολόγησιν τοῦ ἔργου, ποὺ ἀνελήφθη. Δὲν ὑποστηρίζουμε ὅτι πετύχαμε τὴν πλήρη, τὴν ὁλοκληρωμένη ἐκδοσιν. Θὰ ὑπάρξουν ἴσως καὶ λάθη καὶ παραλείψεις. Κανεὶς ὅμως δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ μᾶς κατηγορήσῃ ὅτι δὲν ἀναζητήσαμε μὲ συνέπειαν τὴ «χρυσὴ τομὴ».

Τὸ πόσο χρήσιμη εἶναι μιὰ τέτοια ἐκδοσιν τὸ ἀποδεικνύουν δυὸ γεγονότα. Ἡ δημοσίευσιν τῆς Αὐτοβιογραφίας τοῦ Καποδίστρια σὲ ἑλληνικὴ μετάφρασιν ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Λάσκαρη. Διέλυσε πολλὰς πλάνες καὶ μᾶς βοήθησε νὰ ἀναθεωρήσουμε πολλὰς ἀπόψεις. Ἐξ ἄλλου ἡ ἀνακάλυψιν στὸ ἀρχεῖο τοῦ Ἰωάννη Βαπτιστῆ Θεοτόκη ἐνὸς ἀγνωστοῦ ὑπομνήματος τοῦ Καποδίστρια μὲ παραινέσεις πρὸς τοὺς ἀγωνιζόμενους Ἕλληνες, τὸ ὁποῖον χρονολογεῖται στὰ 1822, ἀποσαφηνίζει τὶς πραγματικὰς προθέσεις τοῦ Κερκυραίου διπλωμάτη ἀπέναντι στὴν προπαρασκευὴ τοῦ Εἰκοσιένα καὶ στὴν ἐπαναστατικὴ ἐξόρμησιν τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων.

• • •

Ἡ ἐκδοσιν τῶν καποδιστριακῶν κειμένων πραγματοποιεῖται ἔπειτα ἀπὸ μακρὰ προπαρασκευή. Προγραμματίζοντας τὸ τεράστιον αὐτὸ ἔργον ἡ Ἑταιρεία Κερκυραϊκῶν Σπουδῶν εἶχε ἐπίγνωση τῶν μεγάλων δυσκολιῶν ποὺ θὰ ἀντιμετώπιζε καὶ ποὺ θὰ ἀντιμετωπίσῃ. Θεώρησε ὅμως τὴν ἐκδοσιν αὐτὴν ὡς ἐθνικὸν χρέος. Ἡ προσπάθεια ξεκίνησε μὲ τὴ φωτογράφησιν τῶν κειμένων τοῦ Καποδίστρια, ποὺ βρίσκονται στὸν ἑλληνικὸν χώρον. Ἐπειτα προχώρησε στὴ χρονολογικὴ ταξινόμησιν. Καὶ τέλος στὴ μεταγραφὴ καὶ στὴ μετάφρασιν ἀπὸ φιλόλογους, εἰδικευμένους σὲ τέτοιου εἶδους ἐργασίες. Γιὰ καιρὸ προβληματιστήκαμε ἂν ἔπρεπε νὰ δώσουμε μιὰ ἀπλὴ φωτογραφικὴ ἐκδοσιν τῶν καποδιστριακῶν κειμένων, ἀποφεύγοντας μεταγραφὰς καὶ μεταφράσεις. Τὸ ἔργον τότε θὰ ἦταν πιὸ ἀπλὸ καὶ θὰ ὁλοκληρώνονταν σὲ συντομότερον χρονικὸ διάστημα, δὲν θὰ ἐκάλυπτε ὅμως τὴ γνωριμία τοῦ κάπως εὐρύτερου κοινοῦ μὲ τὸν Καποδίστρια. Ἐνῶ μὲ τὴ μέθοδον, ποὺ τελικὰ προκρίθηκε, ἐξυπηρετεῖται καὶ ἡ ἱστορικὴ ἐπιστῆμιν καὶ ἡ ἱστορικὴ πληροφόρησιν μὲ ἀπόλυτη αὐθεντικότητα.

Ὅπως σημειώσαμε, ἡ δημοσίευσιν στηρίζεται σὲ χρονολογικὰ κριτήρια. Ὅποιαδήποτε ἄλλη μέθοδος καὶ τὴν ἐκδοσιν θὰ καθιστοῦσε ἐλάχιστα χρηστικὴ καὶ θὰ διασποῦσε τὴν ἐνότητα τῆς ἐξελικτικῆς πορείας τοῦ Καποδίστρια. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἀποκλείει τὴν παρουσίαν πολλῶν κειμένων σὲ αὐτοτελεῖς ἐνότητες, ὅταν ἡ κοινότης τοῦ θέματος τὸ ὑπαγορεύει. Ἔτσι στὸν Α΄ τόμον δημοσιεύονται τὰ ἔγγραφα ποὺ ἀνήκουν σὲ δυὸ ἐνότητες: Τὴν ἀποστολὴν τοῦ στὴν Κεφαλληνίαν καὶ τὴ δράσιν του ὡς ὑ-

πεύθυνου γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς ἐκπαιδεύσεως στὴν Ἑπτάνησο Πολιτεία. Στὸ δεύτερο τόμο θὰ περιληφθοῦν δυὸ ἄλλες ἐνότητες: Τὰ ἔγγραφα ποὺ ἀναφέρονται στὴν ὑπηρεσία του ὡς Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας καὶ στὴν ἀποστολὴ στὴ Λευκάδα.

Ἐξαίρεση στὴ χρονολογικὴ αὐτὴ ταξινόμηση ἀποτελεῖ τὸ Ὑπόμνημα ποὺ ὑπέβαλε ὁ Καποδίστριας στὸν Τσάρο Νικόλαο, ὅταν ἀποχώρησε ἀπὸ τὴ διπλωματικὴ ὑπηρεσία τῆς Ρωσίας, περισσότερο γνωστὸ ὡς «Αὐτοβιογραφία» στὴν ἑλληνικὴ βιβλιογραφία, καὶ ποὺ δημοσιεύεται πρῶτο σ' αὐτὸ τὸν τόμο. Πρόκειται, παρὰ τὸν ἐπίσημο χαρακτήρα του, γιὰ καθαρὰ ἐξομολογητικὸ κείμενο ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος, ποὺ μᾶς πληροφορεῖ καὶ μᾶς κατατοπίζει ὑπεύθυνα. Μ' αὐτὸ ὁ Καποδίστριας προσφέρει τὴν προσωπικὴ του μαρτυρία γιὰ πρόσωπα καὶ πράγματα μιᾶς ὀλόκληρης ἐποχῆς, ἀναπόσπαστα δεμένης μὲ τὴ δική του τύχη. "Ὅσο κι' ἂν σ' αὐτὸ μιλεῖ περισσότερο ὁ διπλωμάτης παρὰ ὁ ἄνθρωπος, ἐν τούτοις ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης θὰ βρῇ στὶς σελίδες του ἀπαντήσεις σὲ ἀπορίες καὶ ἐρωτηματικά, ποὺ εἶχαν δώσει λαβὴ σὲ διαστροφὲς καὶ παρερμηνεῖες ὠρισμένων ἐνεργειῶν τοῦ Καποδίστρια, ὡς ὑπουργοῦ τοῦ Τσάρου. Ἡ θέση τοῦ βαρυσήμαντου αὐτοῦ κειμένου, ποὺ καλύπτει περίοδο εἰκοσαετίας, δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι ἄλλη ἀπ' αὐτὴ ποὺ τοῦ δώσαμε. Ἐξω ἀπὸ χρονολογικὰς ταξινομήσεις, στὴν κεφαλὴ τοῦ ὅλου Ἀρχείου.

• • •

Χρυστᾶμε μιὰ ἀκόμῃ διευκρίνιση· γιὰ τὴ γλῶσσα τῶν μεταφράσεων τῶν καποδιστριακῶν κειμένων. Τὸ θέμα μᾶς προβληματίσε ἀρκετά. Τελικὰ προτιμήθηκε ἡ καθαρεύουσα γιὰ δυὸ λόγους. Ὁ ἓνας εἶναι ὅτι ἀρκετὰ κείμενα δὲν σώζονται πιά στὸ πρωτότυπο. Ἀναγκαστικά, λοιπόν, δημοσιεύονται στὶς μεταφράσεις τῶν μελετητῶν ποὺ τὰ χρησιμοποίησαν καὶ ποὺ κατὰ κανόνα ἔχουν γίνῃ στὴν καθαρεύουσα. Ὁ ἄλλος ἀναφέρεται σὲ ὅρους καὶ ἐκφράσεις τῆς ἐποχῆς τοῦ Καποδίστρια, ποὺ ἔχουν πιά καθιερωθεῖ στὴ βιβλιογραφία καὶ ποὺ ἡ μεταφορὰ τους στὴ δημοτικὴ δὲν θὰ ἦταν οὔτε εὐκόλῃ οὔτε εὐστοχῇ. Αὐτὸ βέβαια δὲν συμβιβάζεται μὲ τὶς γλωσσικὰς ἀπόψεις τοῦ Καποδίστρια καὶ δὲν ἀνταποκρίνεται στὴ σημερινὴ γλωσσικὴ πραγματικότητα. Ἡ δημοσίευση ὅμως, παράλληλα πρὸς τὴ μετάφραση, τοῦ πρωτοτύπου ἐπιτρέπει στοὺς μελετητὰς νὰ ἐπιχειρήσουν τὴν ὁποιαδήποτε δική τους γλωσσικὴ ἀπόδοσιν. Ἦσως μάλιστα παρατηρηθεῖ ὅτι δὲν χρειάζοταν κὰν ἡ μετάφραση. Ἐξηγήσαμε ὅμως τὸ λόγῳ ποὺ τὴν ἐπέβαλε.

• • •

Τὸν πρῶτο χρόνον τῆς ἀντιβασιλείας ὁ Νομάρχης Μεσσηνίας Δημήτριος Χρηστίδης, φανατικὸς ἀντικαποδιστριακός, περιώδευε στὴν ἐπαρ-

χία του. Φθάνοντας στην Κυπαρισσία διάβασε στὸν τοῖχο τοῦ σχολείου τὴν ἐπιγραφή:

«Ζῆς καὶ μετὰ θάνατον στὶς καρδιὲς τῶν Ἑλλήνων, ἀείμνηστε Καποδίστρια».

Ὁ Χρηστίδης ἐξεμάνη κι' ἔδωσε διαταγὴ νὰ σβήσουν τὴν ἐπιγραφή. Καὶ ὁ δάσκαλος, ποὺ δὲν ἔρχοταν ἀπὸ τὸ Φανάρι, ἀλλὰ ἦταν γέννημα καὶ θρέμα τοῦ λαοῦ, τοῦ ἔδωσε τὴν ἀπάντηση:

— Ἀπὸ ἐδῶ σβήνει εὐκόλα, κύριε Νομάρχα, ἀλλὰ δύσκολα σβήνει ἀπὸ τὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ ἀνώνυμος δάσκαλος τῆς Κυπαρισσιᾶς εἶχε ἐκφράσει τὸν παλμὸ τοῦ ἀνώνυμου πλήθους καὶ εἶχε ἀπαγγεῖλει, χωρὶς ἴσως νὰ τὸ συναισθάνεται, τὸν ωραιότερο ἐπικήδειο τοῦ Κυβερνήτη.

Ἀπὸ τότε ὅμως ἔχουν περάσει πολλὰ χρόνια. Καὶ ὁ Καποδίστριας, ποὺ ἔπρεπε νὰ στέκεται πάντα ἀνάμεσά μας σὰν ἡ ζωντανὴ παρουσία ποὺ θεμελίωσε τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος, ἔχει σβήσει ἀπὸ τὶς καρδιὲς τοῦ ἀνώνυμου πλήθους. Ἐγίνε μουσειακὸ ἀντικείμενο, ποὺ ὑφίσταται κάθε τόσο τὴν ἀνατομικὴ ἐπεξεργασία τῶν ἱστορικῶν ἐρευνητῶν. Τότε τὸν πολεμοῦσαν οἱ λίγοι καὶ τὸν ἀγαποῦσαν οἱ πολλοί. Τώρα τὸν θυμοῦνται οἱ λίγοι καὶ τὸν ἀγνοοῦν οἱ πολλοί. Κι' αὐτὸ στάθηκε, καὶ τότε καὶ τώρα, τὸ δρᾶμα του, ποὺ εἶναι καὶ τὸ δρᾶμα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας.

Τὸ Ἀρχεῖο Καποδίστρια σκοπεύει στὴ βαθύτερη γνωριμία μὲ τὸν Καποδίστρια διὰ μέσου τῶν κειμένων του. Ἄν τὸ πετύχη, θὰ ἔχη προσφέρει θετικὴ ὑπηρεσία, ὅχι μονάχα στὴν ἱστορικὴ ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ στὴν ἐθνικὴ αὐτογνωσία.

Κ. ΔΑΦΝΗΣ

Πρόεδρος Ἑταιρείας Κερκυραϊκῶν Σπουδῶν

KONTEYOYN διακόσια χρόνια από την γέννηση του Ἰωάννη Καποδίστρια 31 Ἰανουαρίου, 11 Φεβρουαρίου 1776. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι προκειμένου γιὰ μιὰ τέτοια προσωπικότητα, αὐτοὶ οἱ δύο αἰῶνες, ὅσο κι ἂν παρουσιάζουν ἐξαιρετικὴ πυκνότητα φαινομένων, πὺν διασποῦν τὴν ἔρευνα, θὰ ἀρκοῦσαν γιὰ νὰ ἔχουμε ἀποκτήσει μιὰ κάπως ξεκαθαρισμένη εἰκόνα του. Ἀλλὰ πρῶτα πρῶτα, αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἀκτινοβολία τὴν ὁποία ἐξέπεμπε ἐδημιούργησε θαυμασμοὺς μεγάλους, ὁξείες ἀποστροφές, ὅχι κὰν μόνο στοὺς συγχρόνους του, ἀλλὰ καὶ στοὺς μεταγενεστέρους· δηλαδὴ ἐδημιούργησε καταστάσεις πὺν προκαλοῦν ἀναστολές στὴν ἄνετη ἱστοριογραφικὴ ἐνατένιση. Ὑστερα δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι συνολικά, κανονικά, ἡ προγενέστερή μας ἑλληνικὴ ἱστοριογραφία ἔδωσε τὴν προτίμησή της στὸν πανηγυρικό, στὸ ἐγκώμιο, στὶς ρητορικὲς ἐπιδείξεις, κάποτε στὴν ἀντιδικία, στὸν λίβελλο, κοντολογίς, παραμερίζοντας ἀντίστοιχα τὴν ἀναλυτικὴ πορεία. Τέλος, χωρὶς ἄλλες ἐξηγήσεις, μποροῦμε νὰ διαπιστώσουμε ὅτι, μὲ μοναδικὴ ἐξαίρεση τὸν Ἀδαμάντιο Κοραῖ τοῦ Διονυσίου Θερεϊανοῦ, ἡ νεοελληνικὴ λογιόσυνη, παρὰ τὴν ἡρωολατρεία της, δὲν μᾶς ἔχει ἀφήσει ἄξια λόγου βιογραφήματα. Ἀσύντακτα, ἀσυνάρτητα, σκοτεινά, ἀντιφατικά καὶ σφαλερὰ εἶναι τὰ στοιχεῖα ὅσα κατέχουμε γιὰ τὸν Κωνσταντῖνο Παπαρηγόπουλο.

Ὑπὸ τοὺς ὄρους αὐτοὺς δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ ἐπαναλάβουμε τὰ λόγια τοῦ Δημητρίου Βερναρδάκη, ὅταν ἔγραφε, πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια αὐτός, στὰ 1875, ὅτι «ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ ἐπὶ τριετίαν διατελέσας κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, εἶναι πρόσωπον ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς»¹. Ἀγνωστοί: δυσκολευόμαστε νὰ τὸν ἀνασυγκροτήσουμε, νὰ φθάσουμε σὲ ὅ,τι κατέγραφε ὁ ἀρχαῖος θεωρητικὸς ἀνάμεσα στὶς εὐθύνες τοῦ ἱστοριογράφου, δηλαδὴ στὶς ἀδηλές καὶ ἀδήλωτες αἰτίες τῶν πράξεών του. Μόνο ὡς συμβατικὴ ἔκφραση μποροῦμε νὰ δεχθοῦμε τὰ λόγια πὺν φηγουράρουν παράθεμα στὴν προμετωπίδα τῆς βιογραφίας του ἀπὸ τὸν Α. Παπαδόπουλο Βρετό, «*Le comte Capodistrias appartient désormais à l'histoire*». Ὁ Κόντες, τώρα

1. Εἶναι ἀπὸ τὴν ἐπιστολιμαία βιβλιοκρισία του τῶν Ἰστορικῶν Ἀναμνήσεων τοῦ Ν. Δραγοῦμη, δημοσιευμένη τὸ 1875. Χρησιμοποιῶ τὴν ἔκδοση Γαλαξία, 1962. Τὸ παράθεμα, στίς σσ. 61 - 62.

μόλις έτοιμάζεται να μπει στην ιστορία, και μάλιστα από την μεγάλη πύλη πού του ταιριάζει.

“Οχι ότι και παλαιότερα, και πρόσφατα ακόμη, ως τις ημέρες μας, δεν έδημοσιεύθηκε ένας μεγάλος αριθμός από τεκμήρια και μαρτυρίες, αναφερόμενα στην ζωή του και στην δράση του². Μάλιστα στους καιρούς μας, τα τελευταία, ως πούμε, πενήντα χρόνια, ήρθαν στο φώς και πολλά και σημαντικά στοιχεία, τα όποια διευκολύνουν κάπως πιδ κλιμακωμένες αποχρώσεις, από τις μονολιθικές κρίσεις στις όποίες όπαδοί του και αντίπαλοί του είχαν ως τους καιρούς μας συνηθίσει τους άναγνώστες τους. Την καμπή, ίσως θά είταν σωστό να την τ ποθετήσουμε στα 1929, όταν ό Σπ. Θεοτόκης δημοσιεύει την “Άλληλογραφία “Ι. Α. Καποδίστρια - Ι. Γ. “Ενάρδου, 1826-1831³: από εκεί και πέρα πνκνώνει ή δημοσίευση τεκμηρίων σχετικών με την ζωή και με την δράση του Καποδίστρια. “Ισως, σε μιá τέτοια τοποθέτηση, να μην με αφήνει αδιάφορο και μιá όχι ανάξια λόγον ιστορική συγκυρία, πού μās επιτρέπει να σταθμίσουμε την συμβολή της Κερκύρας όχι πια μόνο στα ιστορικά του Κυβερνήτη, αλλά γενικότερα στην ελληνική ιστοριογραφία και στην ποιότητά της: ύστερα από την μελέτη του Μάρκου Θεοτόκη, “Ο “Ιωάννης Καποδίστριας έν Κεφαλληνία και αί στάσεις αútης έν έτεσι 1800, 1801, 1802»⁴, κριτική και στοχαστική στην μαχητικότητά της, ό γιός έφερε την δική του προσφορά, με τον δικό του τρόπο, με την δική του ιδιοσυγκρασία, πάντοτε στο ίδιο κεφάλαιο, ένα, δηλαδή, από τα πιδ αποφασιστικά της νέας μας ιστορίας.

Αútην την ποιότητα δεν την ξαναβρίσκουμε εύκολα. “Ωστόσο, ανεξάρτητα από θέματα εκδοτικής τεχνικής, και μένοντας ακόμη στα σχετικά με την άλληλογραφία του, ως έξαιρετικά σημαντικό περιστατικό για την γνωριμία μας με τον Καποδίστρια, νομίζω ότι πρέπει να έξαρθεί ή ανακοίνωση των έπιστολών του πρός τον πατέρα του. Την όφείλουμε στον Π. Κ. “Ενεπεκίδη⁵: τα γράμματα αυτά μās επιτρέπουν, επιτέλους, να προσεγγίσουμε κάπως πρός τον απλησίαστο Κυβερνήτη. Τόν βλέπουμε εδάλωτο σε κάτι, πού πριν μπορούσαμε να ύποπτεύσουμε μόνο: είναι ή οίκογένεια, τα άδέλφια, ή τοπική πατρίδα. “Εξάλλου, ό Π. “Ενεπεκίδης ξενίζεται για τον θαυμασμό τον όποίο φαίνεται να τρέφει ό Καποδίστριας πρός τον “Αλέξαν-

2. “Ωραία και χρήσιμη απογραφή των ελληνικών καποδιστριακών έργων, έχει δώσει ή Δόμνα Δοντά: John Capodistrias and the Greek Historians: A Selective Bibliographical Review», άνάτυπο από το π. «Balcan Studies», Τ. 7, 1966.

3. “Αθήνα, ΤΤ 1 - 2. Σύλλογος πρός διάδοσιν όφελίμων βιβλίων, “Ιστορική και Λαογραφική Βιβλιοθήκη. (‘Ο δεύτερος τόμος είναι πού 1930).

4. Κέρκυρα, 1889. Καλό χαρακτηρισμό των δύο Θεοτόκη, πατέρα και γιού, βλ. στην εργασία του Κ. Δαφνί: «Κερκυραίοι ιστορικοί και ό Σπυρ. Μ. Θεοτόκης», π. Κερκυραϊκά Χρονικά, Κέρκυρα, Τ. 5, 1956, σσ. 143 - 187, στην σ. 175.

5. “Ιωάννης Καποδίστριας” 176 γράμματα πρός τον πατέρα του, 1809 - 1820. “Εκ του έν Κερκύρα αρχείου της οίκογενείας Καποδίστρια. 1972.

δρο της Ρωσίας, όπως τὸ ἐξάγουμε ἀπὸ τὰ γράμματα αὐτά. Βέβαια, μεγάλο μέρος της ἀφοσίωσης πηγαίνει στὸν θεσμό, ἀλλὰ καὶ μεγάλο μέρος, χωρὶς ἀμφιβολία, πηγαίνει πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Ἀλλὰ εὐκολο εἶναι νὰ δεχθοῦμε ὅτι στὴν αἴσθηση τοῦ νεαροῦ Κερκυραίου ὁ ἄνθρωπος ὑλοποιεῖ τὸν θεσμὸ καὶ δέχεται κάτι ἀπὸ τὴν αἴγλη του. Ἐπειτα, ὅταν βλέπουμε τὸν Αὐτοκράτορα νὰ παρέχει τόσα, καὶ ἀλλεπάλληλα, δείγματα τιμῆς καὶ ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν Καποδίστρια, καταλαβαίνουμε, ξέροντας ὅτι συχνὰ ἡ ἐδῶ γνωμοσύνη παίρνει τὸ σχῆμα τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ θαυμασμοῦ, ὅτι κάτι τέτοιο ἔχει γίνει κι ἐδῶ. Τέλος, ἂς μὴν ξεχνοῦμε ὅτι ζοῦμε τώρα ὄχι μόνο στὸ κλίμα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλὰ, πολὺ πιὸ συγκεκριμένα, στὸ κλίμα τῆς βαρόνης Krüden⁶, μὲ ὅλες τὶς ἀπορροές τὶς ὁποῖες ἓνα τέτοιο κλίμα προϋποθέτει.

Κατὰ τὰ ἄλλα, μένοντας πάντοτε στὸν τομέα τῶν τεκμηριώσεων, θὰ ἤθελα νὰ μνημονεύσω, ὀλίγα τουλάχιστον, τὰ σπουδαιότερα. Βέβαια, προκειμένου γιὰ τὸ κατεξοχὴν καίριο κείμενο, ἐκεῖνο πὺν ὀρθὰ ὀνοματίσθηκε, ἀπὸ τὸν ἐκδότη του, τὸν Μιχαὴλ Λάσκαρη, *Αὐτοβιογραφία τοῦ Καποδίστρια*, δὲν μπορούμε νὰ μιλήσουμε καθαυτὸ γιὰ φιλολογικὴ ἀνακάλυψη, ἀφοῦ ἡ ἔκθεσις αὐτή, τὴν ὁποία ὁ Καποδίστριας ὑπέβαλε τὸ 1826 στὸν αὐτοκράτορα Νικόλαο τῆς Ρωσίας, εἶταν κιόλας γνωστή⁷. Ἀλλὰ ἡ ἔκδοσή της δείχνει, ἀκριβῶς, ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ αὐστηρῶν ἱστοριοφιλογικῶν μεθοδεύσεων στὰ σχετικὰ μὲ τὸν Κυβερνήτη εἶχε ὑστερήσει, συνεπῶς ὅτι ἡ ἐπαφὴ μὲ τὰ τεκμήρια εἶταν λειψή, ἀκόμη καὶ ἐκεῖ ὅπου διαγραφόταν μία ἀφετηρία, καὶ ὅτι, τελικά, ἡ ὥρα γιὰ νὰ ἐρθουμε σὲ γνωριμία μαζί του δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη. Γιὰ νὰ μετρήσουμε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀφορμὴ τὰ κενὰ τῆς σοφίας μας, σύμφωνα τουλάχιστον, μὲ τὰ μέτρα τὰ δικὰ μου, σημειῶνω ὅτι γιὰ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο τοῦ Καποδίστρια, εἶχα γράφει πρὶν ἀπὸ καμμὶὰ τριανταπενταριὰ χρόνια ὅτι, ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς νεότερης ἱστορίας μας, ἀνήκει στὴν πρώτη δεκάδα τῶν ἔργων τὰ ὁποῖα θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαν ἐκδοθεῖ στὴν Ἑλλάδα. Σὲ ἄλλη ποιότητα, ἀλλὰ ὄχι ὡς πρὸς τὴν ἐπίσης ἀφορμὴ μεθόδευση μὲ τὴν ὁποία παρουσίασε τὸ κείμενο ὁ Ἐλευθέριος Πρεβελάκης, θὰ εἶχα ἀκόμη νὰ ἀναφέρω τὴν λεγόμενη *Ἐγκύκλι* α

6. Δὲν συντρέχει αἰτία γιὰ νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐδῶ τὰ σχετικὰ μὲ τὴ Ρωσίδα βαρὼνη De Krüdener (1764 - 1824). Ἡ θρησκευτικὴ τῆς ἑξάρση ἐνίσχυσε στοὺς καιροὺς τῆς τὸ ἀντίστοιχο εὐρωπαϊκὸ πνεῦμα πὺν τελικὰ αἰσθητοποιήθηκε στὴν Ἱερὴ Συμμαχία. Κοινὸς τόπος τῆς ἱστοριογραφίας εἶναι ἡ πεποιθήσις ὅτι ἡ βαρὼνη ἐπηρεάσε τὸν Ἀλέξανδρο τῆς Ρωσίας πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτήν. Στὰ τελευταῖα τῆς χρόνια δοήθηκε πολὺ τὴν φιλελληνικὴ κίνησις στὴν Ρωσία.

7. Ὁ Μ. Λάσκαρης ἐπαρουσίασε σὲ μετάφραση τὸ ἀρχικὰ γαλλόγλωσσο τοῦτο κείμενο, τὸ 1940. Στὴν Εἰσαγωγὴ τοῦ ἔργου ἐκθέτει τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀποκατέστησε φιλολογικὰ τὸ ὑπόμνημα τοῦ Καποδίστρια· οἱ σημειώσεις τὶς ὁποῖες προσθέτει στὴν μετάφρασή του παρέχουν πρότυπο λιτοῦ σχολιασμοῦ. Δεύτερη ἔκδοσις ἔχει γίνει στὸν Γαλαξία, 1962.

Ἐπιστολὴ τοῦ Καποδίστρια, 1819⁸. Κι ἐκεῖνη δὲν εἶταν ἀνέκδοτη, ἀλλὰ κι ἐκεῖνη, τώρα μόλις, γίνεται μπορετὸ νὰ ἀξιοποιηθεῖ ἐπιστημονικά.

Ἄλλα κείμενα εἶταν κατὰ ἔμμεσο μόνο τρόπο γνωστά· ἔτσι ἡ ἔκθεση τὴν ὁποία εἶχε ὑποβάλει στὰ τέλη τοῦ 1811 πρὸς τὸν τότε προϋστάμενό του στὴν Βιέννη, τὸν πρέσβη Στάκελμπεργκ: ἐγνωρίζαμε, ἀπὸ τὴν Αὐτοβιογραφία του πάντοτε, ὅτι εἶχε συντάξει τὸ κείμενο τοῦτο, ἀλλὰ μόλις πρὶν ἀπὸ τρία χρόνια ἔφθασε στὴν δημοσιότητα⁹. Τὸ καινούργιο ἀπόκτημα τῶν ἐρευνῶν τῶν ἀναφορικῶν μὲ τὸν Καποδίστρια, εἶναι χρήσιμο ἀπὸ πολλές ἀπόψεις - ἰδίως ὅταν δὲν ξεχνοῦμε ὅτι γιὰ νὰ διαβάσουμε τὴν διπλωματικὴ γλώσσα, σκόπιμο εἶναι νὰ χρησιμοποιοῦμε τὴν ἀρμόδια κλεῖδα· ὅμως, ὅπως συμβαίνει πάντοτε μὲ τὶς ζητήσεις μας σὲ τέτοιους χώρους, ἀνοίγει καινούριες δυνατότητες, προκαλεῖ νέους προβληματισμοὺς καὶ μεταθέτει περαιτέρω τοὺς στόχους τῶν ἐπιδιώξεών μας. Σημειῶνω ὅτι ἐδῶ εὐρύνεται μία παραγωγὴ συγγραφικὴ, ἡ ὁποία ξέραμε κιόλας ὅτι δὲν ἐστάθηκε μικρὴ. Ὅστερα, ἔχουμε, τουλάχιστον, γιὰ μία ἀκόμη φορὰ τὴν βεβαιότητα ὅτι κάτι πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ τὸ βροῦμε: τὸ ζητούμενο εἶναι πολὺ πιὸ ἀλωτὸ ἀπὸ τὸ μὴ ζητούμενο¹⁰. Ὡστόσο, ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει ἰδίως νὰ διαπιστώσουμε ἀπὸ αὐτὴν τὴν νέα ἀφορμὴ, εἶναι ὅτι ἀκόμη ὥς τοὺς καιροὺς μας δὲν εἶχαν συναχθεῖ τὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ ἐπέτρεπαν μία πειστικὴ σύνθεση τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Καποδίστρια¹¹.

Ὡστόσο, στὸν πολὺπλευρο αὐτὸν χαρακτήρα, τὸν ὁποῖο, μάταια, ἐχθοροὶ καὶ φίλοι ἐπροσπάθησαν νὰ ἀπλουστεύσουν, ὀφείλουμε νὰ διακρίνουμε

8. «Ἡ ἐγκύκλια ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννη Καποδίστρια τῆς 6/18 Ἀπριλίου 1819». Ἀνάτυπο ἀπὸ τὰ Πρακτικὰ τοῦ Τρίτου Πανιωνίου Συνεδρίου, 1967.

9. «Βαλκανικὴ Βιβλιογραφία» Τ. Ι (Συμπλήρωμα), ἐπιμέλεια Κ. Α. Δημάδη, Θεσσαλονίκη 1973, σσ. 279 - 310.

10. Αὐτ. 289 (βλ. καὶ αὐτ. σ. 299). «Δὲν θὰ μὲ ἀναζητοῦσες ἂν δὲν μὲ εἶχες κιόλας βρεῖ»· τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Πασκάλ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς βασικοὺς κανόνες τῆς ἐπιστήμης μας.

11. Ἀναφέρομαι στὸ δημοσίευμα τῆς «Βαλκανικῆς Βιβλιογραφίας» (ὅπου ἡ σημ. 9). Προέρχεται ἀπὸ εὔρημα τοῦ G. L. Ars στὰ ρωσικὰ κρατικὰ ἀρχεῖα. Ὁ Α. F. Miller εἶχε ἐπισημάνει, στὰ ἴδια αὐτὰ ἀρχεῖα, τὸ ὑπόμνημα τοῦ Καποδίστρια γιὰ τὸν Ἀλῆ Πασᾶ· ἐκεῖνο, βέβαια, τοῦ ὁποίου τὴν ὑπαρξὴ εἶχε ἀνακοινώσει ὁ Ἀνδρέας Παπαδόπουλος Βρετὸς στὸ ἔργο του «Mémoires Biographiques — Historiques sur le Président de la Grèce, Le Comte Jean Capodistrias», Παρίσι, TT 1 - 2, 1837 - 1838, στὴν σ. 130 τοῦ πρώτου τόμου. Γιὰ τοῦ Α. F. Miller τὴν ἀνακοίνωση, βλ. τὸ ἔργο του Mustapha Pacha Bairaktar, Βουκουρέστι 1975, σ. 265 (ση. 40). Ὁ Ἐ. Πρεβελάκης, ἔ. ἀ., σ. 328, σημειώνει, προσανατολίζει τὶς ἑρευνές μας πρὸς τὴν κατεῦθυνση τῶν ρωσικῶν κρατικῶν ἀρχείων· γιὰ τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας ἔχουμε τώρα δύο ὄργανα μελέτης: B. G. Spiridonakis; Empire Ottoman — Inventaire des mémoires et documents aux archives du Ministère des Affaires Etrangères de France, Θεσσαλονίκη 1973, καὶ J. A. Nicolopoulos; Inventaire du fonds grec au quai d'Orsay — Correspondance politique 1707 - 1833. Mémoires et documents 1821 - 1862, Ἀθήνα 1975.

και κάποιες σταθερές. "Άλλοι, ασφαλώς, θα ενδιαφέρονται για άλλες: έσημειώσαμε το κλείσιμο στον οικογενειακό ή τον τοπικό πυρήνα, καθώς επίσης έμνημονεύσαμε την θρησκευτικότητα· εγώ θα ήθελα ιδιαίτερα να τονίσω την μέριμνα του Καποδίστρια για τα πράγματα της παιδείας. Και τούτο για δύο λόγους: ο ένας είναι, φυσικά, ύποκειμενικός: αυτά είναι τα θέματά μου, και σ' αυτά είμαι ευδαισθητοποιημένος· μα ο άλλος είναι αντικειμενικός: μέσα σε λογής πλέγματα, σε διακυμάνσεις, που όφειλονται πολὺ και στην ιδιάζουσα φύση της σταδιοδρομίας του, οί φροντίδες του Καποδίστρια για την παιδεία παρουσιάζουν όχι μονάχα μονιμότητα αλλά και συνοχή, είναι σὰν ένα νήμα χρυσό που διατρέχει άκέρια την ζωή του. "Η διαπίστωση αυτή, την οποία μπορεί κανείς αδιάκοπα να θεμελιώνει επάνω σε αδιάσειστα τεκμήρια, φαινομενικά μόνο έρχεται σε αντίθεση με την περιφημη υπόθεση που αμαύρωσε τα έσχατα χρόνια της ζωής του, σχετικά με την απαγόρευση της διδασκαλίας ενίων αρχαίων κειμένων· μά, τελειώνοντας, θα επανέλθουμε στο θέμα αυτό. Στο μεταξύ μπορούμε να πάρουμε το ζήτημα χρονολογικά· ή μελέτη του θα μάς έπιτρέψει να πλησιάσουμε και προς άλλες απόψεις της ιδιοσυστασίας του Καποδίστρια.

* * *

Φυσικά, όταν μιλούμε για παιδεία και για τον Καποδίστρια, ο λόγος δέν μπορεί παρὰ να είναι για διαφωτισμένο δεσποτισμό. Έπανέρχομαι πρόθυμα στον Μάρκο Θεοτόκη· σχολιάζοντας την πρώτη πολιτική δραστηριότητα του μεθανοριανού Κυβερνήτη, στην Κεφαλληνία, τον αρχόμενο αιώνα, γράφει ότι τότε «έδωκε τα πρώτα δείγματα της πολιτικής αυτού εφύτας, και έκτοτε διεκρίθη ότι έγινωσκε να επαναφέρει υπό το κράτος του νόμου και διοικη λαόν εν αναρχία, αδελφομαχία και διχονοία διατελοῦντα»¹². Το λιοντάρι που ξέρει να ζωγραφίζει· ό,τι είχα σκεφθεί άλλοτε διαβάζοντας τα Έπομνημονεύματα του Κανέλλου Δεληγιάννη. "Άλλωστε, όταν λέμε διαφωτισμένο δεσποτισμό αναφορικά με τα πράγματα της παιδείας, μπορούμε, χωρίς καμμία διάθεση για λογοπαίγνιο, να κάνουμε λόγο για δεσποτικό διαφωτισμό: θα υπάρχει μέριμνα για να ύψωθεί ή στάθμη της παιδείας του μεγάλου πλήθους, αλλά σύμφωνα με κάποια θέληση αυταρχική, ανεξέλεγκτη, δεσποτική. Για τον λαό, αλλά όχι δια του λαού. Κι ακόμη, αναρωτιέμαι ποιές και πόσες είναι οί αναγνώσεις, για να μένουμε στα όργανα παιδείας της εποχής εκείνης, που δέν είναι προκαθορισμένες από συλλογικά σώματα, από κάποια συλλογικά σώματα: το σχολείο πρώτα, με τους δικούς του καθορισμούς, το έντυπο ύστερα, ανάμεσα στις δύο αυτές διαμορφώσεις, ίσως κάποια στιγμή έλευθερίας, εκεί κάπου, γύρω στα είκοσι χρόνια.

12. Μ. Θεοτόκης, έ. ά. σ. 151.

Πλησιάζω ξανά στον Κυβερνήτη. Αὐτὰ ὅλα, καὶ τὰ προσωπικά του καὶ τὰ γενικά, νομίζω ὅτι εἶναι φρόνιμο νὰ τὰ ἔχουμε ὑπόψη μας ὅταν μελετοῦμε τὴν πολιτεία του στὴν Ἑλλάδα, ἢ ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τὴν δραστηριότητά του, τὶς ἀντιδράσεις τὶς ὁποῖες ἐπροκάλεσε, τὴν φαινομενικὴ ἀντίφασιν ἀνάμεσα στὴν φανερὴ καὶ ἀλύγιστη θέλησή του γιὰ τὴν προαγωγὴ τῆς παιδείας καὶ τὴν ἀπουσία τοῦ δημοκρατικοῦ στοχασμοῦ πρὸς τὸν ὁποῖο θὰ ἔπρεπε, κατὰ τὴν γνώμη μας, λογικὰ καὶ ψυχολογικὰ, νὰ ὀδηγεῖ μιὰ τέτοια θέληση. Τὸ νὰ ἀφήνει κανεὶς τοὺς ἄλλους νὰ κάνουν, εἶναι μιὰ σκέψη ποὺ δὲν τοῦ ἐρχόταν φυσικῇ· ἔπρεπε γιὰ ὅλα νὰ φροντίσει μόνος, νὰ μάθει τὶς ἀνάγκες τῆς κάθε καλῆς, νὰ μεριμνήσει γιὰ τὰ ὀρφανὰ, ὡς πρὸς τὰς ἐλαχίστας σχετικὰς λεπτομερείας¹³, νὰ κανονίσει ἀκόμη καὶ τὰ ἀναφερόμενα στὰ ἀβάκιά τους καὶ στὸ σχῆμα ποὺ θὰ πρέπει νὰ ἔχουν¹⁴.

Εἶπαμε: τὸ χρυσὸ νῆμα. Στὴν μακρὰ σειρὰ τῶν τόμων τὴν ὁποία εὐαγγελιζόμαστε τώρα, θὰ περνοῦν σὲ πυκνὰ διαστήματα τὰ ἐνδιαφέροντά του γύρω στὰ θέματα τῆς παιδείας. Ἐκεῖνο ποὺ θέλω νὰ κάνω ἀκόμη ἐδῶ, εἶναι νὰ ἐπισημάνω πὺδ ἔντονα τὰ παιδευτικὰ ὅσα ἀνήκουν στὴν περίοδο τὴν ὁποία στεγάζει ὁ πρῶτος αὐτὸς τόμος. καὶ πὺδ ἀχνά, ἐκεῖνα ποὺ ἀνήκουν στοὺς ἐπομένους. Ἀλλὰ πρὶν, εἶναι ἀνάγκη νὰ προσέξουμε τὸν ἰδιαίτερο χαρακτήρα τὸν ὁποῖο ἔχει ἡ παιδεία, καὶ μάλιστα ἡ ἐκπαίδευση, στὴν σκέψη τοῦ Καποδίστρια. Ὑπαινίχθηκα κιόλας πρὶν τὴν ἔντονη θρησκευτικὴ, χριστιανικὴ, χροιά της· διαφωτισμένος δεσποτισμός, ναί. Ἀλλὰ ἂν γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἐξηγεῖται, καὶ ὑποκειμενικὰ γιὰ τὸν Ἑπτανήσιο τὸν γεννημένο στὰ 1776, καὶ ἀντικειμενικὰ γιὰ τὸν Κυβερνήτη μιᾶς νεοσύστατης ἑλληνικῆς πολιτείας στὰ 1830, τὰ πράγματα μέσα στὴν γενικὴ συγκυρία εἶναι πὺδ περίπλοκα, ἢ ὥρα τοῦ ὁποιοῦδήποτε διαφωτισμοῦ ἐκ τῶν ἄνω, φαίνεται ὁλότελα ἀνεπίκαιρη.

Μιλοῦμε γιὰ τὸν Ὑπουργὸ τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας, τὸν ἰδιαίτερος εὐνοούμενο τοῦ τσάρου, στὰ κρίσιμα χρόνια ὅπου ἡ Εὐρώπη ἀνασυντάσσεται ὕστερα ἀπὸ τὸν συναγεμὸ ποὺ προκλήθηκε ἀπὸ τὴν Γαλλικὴ Ἐπανάσταση καὶ ἀπὸ τὸν Ναπολέοντα. Προρωμαντισμός, ρωμαντισμός, τὸ διευρωπαϊκὸ κύμα πιετισμοῦ, ἡ Ἱερὴ Συμμαχία. Αὐτὸς εἶναι ὁ χῶρος μέσα στὸν ὁποῖο ζεῖ ὁ Καποδίστριας. Ἡ ἀλληλογραφία του εἶναι γεμάτη ἀπὸ πίστη στὴν Θεία Πρόνοια, τὰ ἐκπαιδευτικὰ του προγράμματα συσχετίζουν πάντοτε, καὶ σὰν μὲ κάποιον αὐτοματισμό, τὴν ἀγωγή μὲ τὸ χριστιανικὸ βίωμα. Τὴν γραμμὴ του στὰ θέματα αὐτὰ τὴν ἐκφράζει καλὰ μιὰ συνάντηση: οἱ πρῶτες του δραστηριότητες στὴν Κέρκυρα καὶ οἱ τε-

13. Δ. Σ. Μπαλάνος, Ὁ Καποδίστριας διὰ τὰ ὀρφανὰ. Τέσσαρες ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ του. Ἀνάτυπο ἀπὸ ΠΑΑ, Τ. 19, 1948 (σ. 315).

14. Βλ.: Ν. Ἐξαρχόπουλος, Λόγος περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καὶ θρησκευτικῆς δράσεως τοῦ Καποδιστριαίου, 1917, σ. 23. Ἡ ἐργασία αὕτη προσφέρει χρήσιμη συναγωγὴ ἀπὸ σχετικὰ κείμενα τοῦ Καποδίστρια.

λευταῖες του, στήν ρύθμιση τῶν τυχῶν τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, συνδέονται μὲ τὴν ἴδια μέριμνα: νὰ συνταχθεῖ μία Κατήχηση.

Ἔτσι, στήν ἀφετηρία, ὅταν εἶχε ἀναλάβει τὴν εὐθύνη τῶν ἐκπαιδευτικῶν πραγμάτων, στὰ Ἐπτάνησα, δημοσιεύεται τὸ 1806, μία Κατήχησης γενικῆ, προορισμένη γιὰ σχολικὴ ιδίως χρῆση. Ἡ ἀφιερωτικὴ ἐπιστολὴ πρὸς αὐτὸν μᾶς δίνει τὴν βεβαιότητα ὅτι ἐστάθηκε ὁ ἐμπνευστὴς τοῦ ἔργου, πὺ ἐῖναι, ὅσο γνωρίζουμε, τὸ πρῶτο δημοσιευμένο σχολικὸ ἐγχειρίδιο, στὰ χρόνια τῆς ἐξουσίας τοῦ Καποδίστρια: τὰ σχετικὰ λόγια ἐκφράζουν, νομίζω, κάτι περισσότερο ἀπὸ ὅτι θὰ ἐξέφραζε μία τυπικὴ, συμβατικὴ, προσφώνηση πρὸς προϊστάμενο: ... «ἐδέχθηκα μὲ μεγαλωτάτην μου χαρὰν τὴν προσταγὴν παρὰ τῆς Ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος εἰς τὸ νὰ μεταφράσω τὸ παρὸν σύγγραμμα»... ¹⁵

Ὡς πρὸς τὴν τελευταία περίοδο, ἀναφέρομαι στήν Κατήχηση τῆς ὁποίας τὸ σχέδιο εἶχε συντάξει ὁ Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανός, σύμφωνα μὲ γραμμὴ ὑπαγορευμένη ἀπὸ τὸν Καποδίστρια. Ἡ ἐκτύπωση τοῦ ἔργου εἶχε ἀρχίσει τὸ 1831, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἔμεινε ἀτέλειωτη μετὰ τὸν φόνο τοῦ Κυβερνήτη: τὸ πνεῦμα τοῦ ἔργου, τὸ πνεῦμα τοῦ διαφωτισμένου δεσποτισμοῦ, δὲν ἐπιδοκιμάσθηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξαρθεῖ ὁ ἐνεργητικὸς ρόλος τοῦ Καποδίστρια σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ θέματα, ἀκόμη καὶ στὰ προσκείμενα πρὸς τὴν Ἐκκλησία¹⁶.

Δὲν εἶναι τριάντα ἐτῶν ὁ Καποδίστριας ὅταν ἡ νεοσύστατη Πολιτεία τοῦ ἀναθέτει, ἀνάμεσα σὲ ἄλλες εὐθύνες, τὴν φροντίδα γιὰ τὴν ἐκπαίδευση. Βεβαίως, ὑπὸ τέτοιους ὅρους, καὶ σὲ μία πολιτικὴ διαμόρφωση ἡ ὁποία βολεύεται, ὅπωςδήποτε, μέσα στήν σκλήρωση, οἱ ἀρμοδιότητες τοῦ νεαροῦ πολιτικοῦ δὲν μπορούσαν νὰ εἶναι οὔτε πολλές, οὔτε σημαντικές, οὔτε ἀποφασιστικές· ὅμως, ἀκριβῶς γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς, καὶ τὰ ὀλίγα τὰ ὁποῖα ἔγιναν τότε, ἢ ἐπαρὰδόθηκαν ὥς τὶς ἡμέρες μας, παίρνουν στὰ μάτια τοῦ ἱστοριογράφου ἀξιομνηνὴ σημασία.

Σκέπτομαι πρῶτιστα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν πρόθεση τοῦ νομοθέτη γιὰ τὴν καθιέρωση τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας μέσα στήν ἐπανησιακὴ διοίκηση. Ἄν αὐτὸ δὲν ὀφείλεται ἀποκλειστικὰ στὸν Καποδίστρια, πάντως ἐκφράζει τὴν διάθεση τῆς κοινωνικῆς ομάδας στήν ὁποία ἀνήκει, μέσα στήν ὁποία

15. Δανεῖζομαι τὸ παράθεμα ἀπὸ τὴν ἐργασία τῆς Ἑλένης Κούγκου, Ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ παιδεία 1803 - 1822. Α', Ἡ Φιλόμουσος Ἐταιρεία τῆς Βιέννης, 1958, σελ. 3, σημ. 10. Τὸ βιβλίο αὐτὸ δὲν ἔχει ἐπιλύσει ἐρευνητικὰ καὶ κριτικὰ ὅσα ζητήματα θέτει τὸ ἴδιο ἢ ἔχουν τεθεῖ ἀπὸ ἄλλου, ἀλλὰ ἀποτελεῖ πολύτιμη συναγωγὴ ὕλικου. Ἡ Κατήχηση γιὰ τὴν ὁποία ὁ λόγος, τιτλοφορεῖται, ὅπως σημείωσα, Κατήχησης γενικῆ, καὶ εἶναι χρονολογημένη στὰ 1805, ἐνῶ προφανῶς εἶναι τοῦ 1806. Βλ. Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία ΓΜ, ἀρ. 353.

16. Βλ.: Κ. Θ. Δημαράς, Καποδίστριας - Μουστοξύδης - Κουτλουμουσιανός, π. Θησαυρίσματα, Βενετία, Τ. Ι, 1962, σσ. 14 - 62.

κινείται, και στis ιδέες της οποίας μετέχει. Στα κρίσιμα χρόνια κατά τα οποία έκυβέρνησε την Ελλάδα, οι καταγγελίες ότι ήταν Ρώσος, ή περισσότερο Ρώσος από Έλληνας, ακούσθηκαν επίμονα από την μεριά του γαλλικού κόμματος, όπως και από την μεριά των Γάλλων παρατηρητών. Για να αρθεί οποιαδήποτε σχετική αμφισβήτηση, για να φανεί καλά ότι δεν ἐδέχθηκε μεταγενέστερες ρωσικές επιδράσεις, πρέπει πάντοτε να πηγαίνουμε στην αρχή της σταδιοδρομίας του και να εξετάζουμε τις πράξεις του και την έκδηλη συνείδησή του, και ύστερα να διαγράφουμε την καμπύλη της σταδιοδρομίας του. Από την πρώτη στιγμή της πολιτικής του ζωής, τον βλέπουμε, με επιμονή και με συνέπεια, να μένει πάντοτε εξαρτημένος από το άρμα της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και της ρωσικής πολιτικής, αλλά με την εθνική του θέληση δοσμένη αμέλεια, αδιανέμητη, στον ελληνισμό. Η ιδιοσυγκρασία του, η ανατροφή του, ο περίγυρός του, οι πολιτικές και θρησκευτικές του πεποιθήσεις, τον είχαν πείσει ότι η λύση των ελληνικών προβλημάτων θα ἐρχόταν από την όμοδοξη Ρωσία· μόλις ορθώθηκε δίλημμα σχετικά, ἐγκατέλειπε συμφέροντα, σταδιοδρομία, φίλεις, για να μείνει πιστός σε ό,τι ήταν η συνείδησή του.

Κρατούμενα, λοιπόν, στην αρχή και στο τέλος, έχουμε αυτά. Όσο που ή έντονη δράση του στα χρόνια της Κερκύρας, όσον καιρό μετείχε στην διαχείριση των κοινών, έχει, γενικά έναν χρωματισμό σχετικό με την κάθε είδους, σε ποικίλα επίπεδα, εκπαιδευτική πολιτική¹⁷. Την μεγάλη του απασχόληση με τα θέματα αυτά, την ξαναβρίσκουμε σαν σε μία πρώτη ομάδα, όταν στα πρώτα χρόνια της σταδιοδρομίας του στην ρωσική Ύπηρεσία, βρίσκεται, από την μία μεριά, σε ύποπασχόληση, ενώ από την άλλη οφείλει να γίνει χρήσιμος στην αυτοκρατορία ή οποία τον έχει καλέσει. Στα 1809, τον χρόνο, ακριβώς, όπου φθάνει στην Ρωσία, έχει επαφές με τον Ιωάννη Δόμπολη γύρω σε θέματα που αναφέρονται στην εκπαίδευση των συμπατριωτών τους¹⁸. Αμέσως ύστερα έχουμε μαρτυρημένα ή δημοσιευμένα τεκμήρια από δράση πολυσήμαντη, μέσα στην οποία εντάσσονται και θέματα σχετικά με τα ίδια αυτά εκπαιδευτικά ενδιαφέροντα· δεν πιστεύω για λόγους τυχαίους, αλλά από αιτίες που θα ξεκαθαρίσουν όταν θα έχουμε στα χέρια μας το σύνολο της ζητουμένης ύλης, το 1811 φαίνεται ιδιαίτερα πλούσιο μέσα στην ζωή του Κυβερνήτη, από την άποψη την οποία σημειώ-

17. Σημειώνω ειδική βιβλιογραφία: Σπ. Θεοτόκης, Περὶ της εκπαίδευσως ἐν Ἑπτανήσῳ (1453 - 1864), π. Κερκυραϊκά Χρονικά, Κέρκυρα, Τ, 5, 1956, σσ. 7 - 142· Α. Ἰδρωμένος, Περὶ της ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις εκπαίδευσως ἀπὸ της εἰς τοὺς Ἑνετοὺς ὑποταγῆς μέχρι της ἐθνικῆς αὐτῶν ἀποκαταστάσεως (1386 - 1864), π. Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον, Τ. 8 1874, σσ. 198 - 237· Α. Ἰδρωμένος, Ἡ πρώτη ἐν Κερκύρᾳ Δημοσία Σχολή, 1805 - 1824, ἀνάτυπο ἀπὸ π. Παρνασσός, Τ. ΙΓ', 1890. Καὶ ἰδίως Ε. Κούγκου, ἔ. ἀ.

18. S. Lascaris, Capodistrias avant la Révolution Greque. Sa carrière politique jusqu'en 1822, Λωζάννη, 1918, σ. 30.

νομε ἐδῶ, ἢ καί, πιὸ γενικά, ἀπὸ τὴν ἄποψη τῶν συγγραφικῶν ἢ συντακτικῶν δραστηριοτήτων. Ἔνια ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ὅσα διαθέτουμε μπορεῖ νὰ εἶναι ὀλίγο παλαιότερα, ἀλλὰ, στὸ σύνολο, ἔχουμε μία ἀξία λόγον πυκνότητα ἐνεργειῶν. Εἶναι, σὲ πιθανὴ χρονικὴ τάξη, τὸ «ὕπόμνημά του γιὰ τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία (Αὔγουστος τοῦ 1809)¹⁹, ἡ ἔκθεσή του, γιὰ τὸν Ἀλῆ Πασᾶ, μὲ «λεπτομερειακὴ βιογραφία τοῦ Ἀλβανοῦ σατράπη»²⁰. Ἀπὸ αὐτὴν φαίνεται ὅτι μᾶλλον πρέπει νὰ διακρίνουμε μία ἄλλη ἔκθεση «σχετικὰ μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ τωρινοῦ πολέμου ἐναντίον τῆς Τουρκίας»²¹. Περαιτέρω ἔχουμε τὸ π ο ν η μ ᾶ τ ι ο ν, πὺν δὲν μπορεῖ νὰ ταυτισθεῖ μὲ κανένα ἀπὸ τὰ προηγούμενα, καί, τέλος, τὸ ὑπόμνημα πρὸς τὸν Στάκελμπεργκ. Ἀξία προσοχῆς εἶναι ἡ μεγάλῃ ἀναλογία φροντίδων γιὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ πὺν βρίσκεται ἢ δηλώνεται στὰ κείμενα αὐτά.

Δεύτερη, πολὺ χαρακτηριστικὴ πύκνωση τῶν παιδευτικῶν του ἐνδιαφερόντων, ἔχουμε νὰ τοποθετήσουμε γύρω στὸ Συνέδριο τῆς Βιέννης. Γιὰ πρὶν, θὰ ἐσημεῖωνα τὴν ἐπίσκεψή του στὸ ἐκπαιδευτικὸ κατὰστημα τοῦ Em. de Fellenberg καὶ τὸ ὑπόμνημα πὺν προέκυψε ἀπὸ αὐτὴν²². ἐπᾶνω στὸ Συνέδριο, καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτό, τοποθετοῦνται οἱ δραστηριότητες τοῦ Καποδίστρια, ἀναφορικὰ μὲ τὴν Ἑταιρεία τῶν Φιλομούσων²³, καὶ τὸ ὑπόμνημά του πρὸς τὸν ὑποκόμητα Castlereach²⁴. Καὶ οἱ τρεῖς αὐτὲς ἐκδηλώσεις ἔχουν, ἂν ὄχι ἀποκλειστικὰ, πάντως ἔντονα παιδευτικὸ χαρακτήρα.

Ἔτσι φθάνουμε στὴν Ἐπανάσταση. Στὰ πρῶτα χρόνια, ἀπὸ τὴν ὥρα ὅπὺν ἐγκαταλείπει τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ρωσίας καὶ πρὶν ἀναλάβει ὑπηρεσίαν στὴν Ἑλλάδα, βέβαια οἱ φροντίδες του ἔχουν τὴν ἀμεσότητά τους προσανατολισμένη πρὸς τὸν Ἀγῶνα. Ὅμως κι ἐκεῖ ἀκόμη δὲν τὸν ἀπολείπουν οἱ φροντίδες γιὰ τὰ θέματα τῆς παιδείας: ἔχει ἀναλάβει μέριμνες ὑποτροφῶν καὶ ἔχει ἐπαφὲς πὺν δείχνουν τὴν προσήλωσή του πρὸς αὐτὲς τὶς ἀποφύεις τῶν ἐλληνικῶν προβλημάτων²⁵. Μὰ ἀπὸ τὴν ὥρα πιά, ὅπὺν παίρνει στὰ χέρια του τὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου, εἶδαμε κιόλας τὰ πολλὰ τεκμήρια πὺν δείχνουν ὅτι καὶ στὶς πιὸ δύσκολες ὥρες τῶν ἐθνικῶν γιὰ τὰ κοινὰ, δὲν ξεχνάει ποτὲ τὰ θέματα πὺν σχετίζονται μὲ τὴν ἐκπαίδευσιν. Τὰ παραδείγματα ἐδῶ θὰ μπορούσαν νὰ πολλαπλασιασθοῦν· ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ προσπαθίσουμε νὰ προλάβουμε τὰ κείμενα: ἡ συνέχεια τῶν τόμων θὰ δείξει πολὺ σαφέστερα τὴν γραμμὴν αὐτὴν, ἀπὸ ὅ,τι θὰ μπορούσε νὰ κάνει ὅποιοσδήποτε σχολιασμός. Ὅπως καὶ νὰ τὸ ποῦμε, ὁ διαφωτισμένος δε-

19. Βλ. Βαλκανικὴ Βιβλιογραφία, ἔ. ἀ., σ. 299.

20. Βλ. ἐδῶ σημ. 11. Τὸ παράθεμα ἀπὸ τὸν A. F. Miller, ἔ. ἀ.

21. Βλ. Βαλκανικὴ Βιβλιογραφία ἔ. ἀ., σ. 289.

22. Ε. Κούγκου, ἔ. ἀ., πολ.

23. Αὐτ. πολ.

24. Ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ, Castlereach, Maitland, εἶναι ἀπὸ αὐτὲς τῶν ὁποίων θὰ περιμένουμε τὴν ἐπίλυση ἀπὸ τὴν ἐκδοσὴν τὴν ὁποία προλογίζω ἐδῶ.

25. Ε. Κούγκου, ἔ. ἀ., πολ.

σποτισμός του Κυβερνήτη συνδυασμένος με τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, εϋνοεῖ, με μία αποκλειστικότητα στην ὁποία ἄλλος σχολιαστής ἴσως θὰ εἶχε τὴν διάθεση νὰ διαγνώσει φρόνηση — ἐγὼ ὄχι — εϋνοεῖ, λέω, ἰδίως τὴν πρώτη ἐκπαίδευση, τὴν πρωτοβάθμια. Ὑπάρχει, βέβαια, κάποιος πραγματισμός στὴν ἐκπαιδευτικὴ του πολιτικὴ. Ὁ πραγματισμός αὐτός, συνδυασμένος με τὴν ἐκκλησιαστικὴ διδασκαλία περὶ τῆς ἀνάγκης τῶν ἐρμηνευτῶν, ἴσως ἐξηγεῖ τὴν στάση τὴν ὁποία ἔδειξε ὑπὸ τὴν διακυβέρνησή του ἡ πολιτεία ἀπέναντι στὴν μελέτη τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν κειμένων. Ὁ Δ. Βερναρδάκης ἀσπάζεται τὴν ἐκδοχὴ κατὰ τὴν ὁποία ὁ Μουστοξύδης ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκη μελέτης τῶν ἀρχαίων μέσα ἀπὸ συγγραφεῖς πρὸ προσιτούς²⁶, δὲν ἀποκλείεται, ἀλλὰ ἡ ὑπόθεση ἡ ὁποία ἐρχεται νὰ ἐντάξει τὴν περίπτωση αὐτὴν μέσα σὲ μιὰ παραδοσιακὴ γραμμὴ, αὐτὴν ποὺ δὲν δέχεται τὴν μετάφραση τῶν Γραφῶν, νομίζω ὅτι ἐρμηνεύει περισσότερα φαινόμενα, δηλαδὴ εἶναι ἡ πρὶν πιθανή. Ἄς μὴν ξεχνοῦμε ὅτι, φίλος του καὶ συνεργάτης του, ὁ Ἀλέξανδρος Στούρζας εἶχε δείξει ἀνάλογη δυσπιστία πρὸς τὴν ἀκαδημαϊκὴ διδασκαλία, σὲ ἓνα κείμενο ποὺ πιθανότατα ἀποδεχόταν καὶ ὁ Καποδίστριας.

* * *

Ἀλλὰ τώρα ἀνοίγει ἡ ἀδελαία: ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα θὰ μᾶς μιλήσει ὁ Κυβερνήτης, ὄχι ἀποσπασματικά, ὄχι τυχαῖα, ἀλλὰ ἀκολουθώντας αὐστηρῶς τὴν διαχρονία, παρέχοντας, δηλαδή, μιὰ καθαρὴ εἰκόνα τῶν σκέψεών του, τῆς πορείας τὴν ὁποία ἀκολούθησαν, τῶν ἀντιδράσεων τοὺς ἀπέναντι στὰ ἐξωτερικὰ περιστατικά. Στὸ τέλος αὐτῆς τῆς διαδικασίας, ἡ ὁποία εὐχόμαστε νὰ ὁλοκληρωθεῖ τὸ ταχύτερο, θὰ μποροῦμε νὰ λέμε ὅτι τὸν γνωρίζουμε.

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ

<i>Ἡ ζωὴ του</i>	<i>Ἡ ἱστορία</i>
1776 Φεβρουαρίου 10 : Γέννηση Καποδίστρια στήν Κέρκυρα. Πατέρας του ὁ Ἀντώνιος Μαρίας Καποδίστριας. Μητέρα του: Ἡ Διαμαντίνα Γολέμη. Ἦταν τὸ ἕκτο παιδί τους.	Μάϊος : Ὁ Λουδοβίκος ΙΣΤ' διώχνει τὸν Turgot γιὰ γὰ νὰ προσλάβει τὸν Necker. Ὁ Adam Smith ἐκδίδει: τὸ βιβλίο του Inquiry on the nature and causes of the wealth of nations. Ἰούλιος 4: Ἀμερικανικὴ διακήρυξη ἀνεξαρτησίας.
	1777 Νοέμβριος: Γέννηση Ἀλέξανδρου Α' Ρωσίας.
	1778 Σεβ. 6: Ὑπογράφηκε συμφωνία ἀνάμεσα στὴ Γαλλία καὶ τὶς 13 πολιτείες τῆς Β. Ἀμερικῆς.
	Μάϊος 11: Θάνατος τοῦ κόμη Chatham. 30, θάνατος τοῦ Voltaire.
	Ἰούλιος 2: Θάνατος Rousseau, 3. Πρωσία κηρύσσει τὸν πόλεμο στὴν Αὐστρία.
	1779 Μάϊος 13: Συνθήκη εἰρήνης στὸ Teschen ἀνάμεσα στὴν Πρωσία καὶ Αὐστρία.
	Ἰούνιος 16: Ἡ Ἰσπανία κηρύσσει τὸν πόλεμο στὴν Ἀγγλία. Τῇ χρονίᾳ αὐτῇ μπῆκε σὲ λειτουργία ὁ πρῶτος ἀτμόμυλος.
	1780 Μάρτιος 10: Ρωσία κηρύσσει ἐνοπλὴ οὐδετερότητα στὸν πόλεμο ἀνάμεσα Ἀγγλίας καὶ τὶς 13 πολιτείες, στὴν ὁποία προσχώρησε ἡ Ὁλλανδία.
	Νοέμ., 20: Ἀγγλία κη-

Ἡ ζωὴ του	Ἡ ἱστορία
<p>1781 Ὁ Καποδίστριας ἀρχίζει νὰ διδάσκεται τὰ πρῶτα γράμματα ἀπὸ Λατινοδιδάσκαλους τῆς ἐποχῆς.</p>	<p>ρύσσει τὸν πόλεμο στὴν Ὀλλανδία. 29: Πεθαίνει ἡ Μαρία Θηρεσία.</p> <p>1781 Μάϊος: Ὁ Λουδοβίκος ΙΣΤ' διώχνει τὸν Necker. Ἡ Πρωσία μπαίνει στὸν συνασπισμὸ γιὰ τὴν ἔνοπλη οὐδετερότητα.</p> <p>1782 Φεβ. 5: Οἱ Ἰσπανοὶ παίρνουν τὴ Μινόρκα ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς.</p> <p>Μάρτ. 19: Ὁ Λόρδος North παραιτεῖται.</p> <p>Ἰούλιος: Ἡ Πορτογαλία μπαίνει στὸ συνασπισμὸ γιὰ τὴν ἔνοπλη οὐδετερότητα.</p> <p>1783 Σεπτ. 3: Ὑπογράφεται στὶς Βερσαλλίες συνθήκη εἰρήνης ἀνάμεσα στὴν Ἀγγλία, Γαλλία, Ἰσπανία καὶ τὶς 13 πολιτείες. Ἡ Ἀγγλία ἀναγνωρίζει τὶς 13 ὡς Ἕνωμ. Πολιτείες τῆς Ἀμερικῆς.</p> <p>Δεκ. 19: Πρῶτο ὑπουργεῖο μὲ Pitt τὸ νεώτερο. Τῇ χρονίᾳ αὐτὴ πέταξε τὸ πρῶτο ἀερόστατο, ποὺ εἶχαν ἐφεύρει οἱ ἀδελφοὶ Montgolfier.</p> <p>1785 Ἡ ὑπόθεση γιὰ τὸ διαμαντένιο περιδέραιο, τὸ πρῶτο κτύπημα γιὰ τοὺς Βουρβόνους τῆς Γαλλίας.</p> <p>Ἰαν. 7: Τὸ ἀερόστατο πετάει πάνω ἀπὸ τὴν Μάγχη καὶ φτάνει στὴν Ἀγγλία.</p> <p>Ἰούλιος 23: Συγκροτήθηκε ὁ θορειογερμανικὸς συνασπισμὸς ἐναντίον τοῦ Ἰωσήφ Β' τῶν Ἀψβούργων.</p> <p>1786 Αὐγ. 17: Πεθαίνει ὁ Φρειδερίκος ὁ μέγας.</p> <p>1787 Αὐστριακοὶ καὶ Ρῶσοι ἀρχίζουν πόλεμο κατὰ τῆς Ὀθω-</p>

Ἡ ζωὴ του	Ἡ ἱστορία
<p>1788 Σὲ ἡλικία δώδεκα χρόνων ἀναπτύσσεται ἔντονα τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα στὸ νεαρὸ Καποδίστρια. Συχνάζει στὴ Μονὴ Πλατυτέρας, ὅπου ὁ μοναχὸς Συμεὼν τὸν κατηχεῖ μὲ πάθος στὴν ὀρθόδοξη πίστη.</p>	<p>μανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ Patrick Miller ἐφευρίσκει τὸ ἀτμόπλοιο.</p> <p>1788 Ἀρχίζει ρωσοσουλδικὸς πόλεμος.</p> <p>Αὐγ. 8: Ὁ Λουδοβίκος ΙΣΤ' καλεῖ γιὰ τίς 5 Μαΐου 1789 Les États Généraux.</p> <p>Αὐγ. 27: Ὁ Necker ξανάρχεται στὴν ἐξουσία.</p> <p>1789 Ἀπρ. 7: Ὁ Σελὶμ Γ' ἀνεβαίνει στὸ θρόνο. 30: Ὁ Οὐάσιγκτων γίνεταί πρῶτος πρόεδρος τῶν Η.Π.Α.</p> <p>Μάϊος 5: Les États Généraux συγκεντρώνονται στίς Βερσαλλίες.</p> <p>Ἰούλιος 14: Πέφτει ἡ Βαστίλλη.</p> <p>Αὐγ. 4: Ἡ διακήρυξη τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου.</p> <p>Ὀκτώβριος: Ἐπανάσταση στίς Κάτω Χῶρες.</p> <p>Δεκ. 13: Οἱ Κάτω Χῶρες ἀνακηρύσσονται ἀνεξάρτητες μὲ τὸ ὄνομα Βέλγιο.</p> <p>1790 Φεβ. 20: Πεθαίνει ὁ Ἰωσήφ Β'.</p> <p>Δεκ. 2: Οἱ Αὐστριακοὶ καταστέλλουν τὴ βελγικὴ ἐπανάσταση.</p> <p>1791 Ἀπρ. 4: Πεθαίνει ὁ Mirabeau.</p> <p>Αὐγ. 27: Διακήρυξη τοῦ Pillnitz. Αὐστρία καὶ Πρωσία ἔτοιμες νὰ ἐπιτεθοῦν στὴ Γαλλία.</p> <p>Αὐγ. 30: Συνθήκη εἰρήνης τῆς Sistova ἀνάμεσα στὴν Αὐστρία καὶ τὴν Ὄθωμ. Αὐτοκρατορία.</p> <p>Σεπτ. 3: Τὸ πρῶτο γαλ-</p>

Ἡ ζωὴ του

Ἡ ἱστορία

1792 Κάνοντας ἱππασία ὁ Καποδίστριας πέφτει ἀπὸ τὸ ἄλογο, τὸ ὁποῖον τὸν παρασύρει ἀρκετὸ διάστημα στὸ χαλικοστρωμένο δρόμο. Ἡ διάσωσή του ἀποδίδεται σὲ θαῦμα τῆς Παναγίας τῆς Πλατυτέρας. Ἡ θρησκευτικότητά του γίνε-ται πρὶ ἐντονη κι' ἀπὸ τότε χρονολογεῖται τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὸ ὁμώνυμο μοναστήρι, τὸ ὁποῖον προίκισε μὲ πολ-λὰς δωρεὰς κατὰ τὸ διάστημα τῆς σταδιοδρομίας του. Σώζε-ται ἀκόμη στὸ μοναστήρι ζω-γραφιὰ λαϊκοῦ καλλιτέχνη, ποὺ ἀναπαριστάνει τὴν σκη-νὴ τοῦ ἀτυχήματος.

λικὸ σύνταγμα ἀρχίζει νὰ ἰ-σχύει.

Δεκ. 15: Ἀρχίζουν νὰ ἰ-σχύουν οἱ πρῶτες δέκα τρο-ποποιήσεις στὸ ἀμερικανικὸ σύνταγμα.

1792 Ἰαν. 9: Συνθήκη εἰρήνης στὸ Ἰάσιο ἀνάμεσα στῇ Ρω-σία καὶ τὴν Ὀθωμ. Αὐτο-κρατορία. Ἡ Ρωσία κερδίζει τὴ θέρεια ἀκτὴ τῆς Μαύρης Θάλασσας.

Φεβρ. 7: Αὐστροπρωσι-κὴ συμμαχία ἐναντίον τῆς Γαλλίας.

Μάρτιος 1: Πεθαίνει ὁ Λεοπόλδος Β' τῶν Ἀψβούρ-γων.

Μάρτιος 29: Δολοφο-νεῖται ὁ Γουσταβὸς Γ' τῆς Σουηδίας.

Ἀπριλ. 20: Ἡ Γαλλία κηρύσσει τὸν πόλεμο στὴν Αὐ-στρία.

Μάιος 19: Ἡ Ρωσία εἰσδύλλει στὴν Πολωνία.

Ἰούλιος 24: Ἡ Πρω-σία κηρύσσει τὸν πόλεμο στὴ Γαλλία. Τὴν ἐπομένη, μὲ τὸ μανιφέστο τοῦ Κόμπλεντς, οἱ σύμμαχοι ἀπειλοῦν νὰ κατα-στρέφουν τὸ Παρίσι.

Αὐγ. 10: Τὸ πλῆθος μπαί-νει στὸ ἀνάκτορο τῶν Tuille-ries καὶ σκοτώνει τοὺς Ἐλβε-τοὺς φρουροὺς.

Αὐγ. 13: Ἡ βασιλικὴ οἰ-κογένεια τῆς Γαλλίας φυλα-κίζεται στὸν πύργο τοῦ μονα-στηριοῦ Temple.

Σεπτ. 2: Οἱ σφαγὲς στὶς γαλλικὰς φυλακὰς.

Σεπτ. 20: Οἱ Γάλλοι νι-

Ἡ ζωὴ του

Ἡ ἱστορία

1793 Συστηματοποιεῖ τὴ σπουδὴ τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς γλώσσας.

κοὺν τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ τοὺς Πρώσους στὸ Valmy.

Σεπτ. 22: Ἡ Γαλλία ἀνακηρύσσεται Δημοκρατία.

1793 Ἰαν. 21: Ἐκτέλεση τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ΄.

Φεβ.: Συγκροτήθηκε ὁ πρῶτος ἐναντίον τῆς Γαλλίας συνασπισμὸς ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, Αὐστρία, Πρωσία. Ὀλλανδία, Ἰσπανία, Σαρδηνία, Τοσκάνη καὶ Νεάπολη.

Ἀπρ. 6: Συγκροτεῖται στὴ Γαλλία ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐθνικῆς Σωτηρίας καὶ ἀρχίζει ἡ τρομοκρατία.

Μάϊος 7: Δεύτερος διαμελισμὸς τῆς Πολωνίας.

Ἰούνιος 24: Τὸ δεῦτερο γαλλικὸ σύνταγμα.

Ἰούλιος 13: Ἡ Charlotte Corday σκοτώνει τὸν Marat.

Ὀκτ. 16: Ἐκτέλεση τῆς Μαρίας Ἀντουανέττας.

Δεκ. 26: Οἱ Γάλλοι νικοῦν τοὺς συμμάχους στὴ Weissenburg.

1794. Ὁ πρῶτος ὀπτικὸς τηλεγράφος μὲ τὸ σύστημα Σάπ λειτουργεῖ μεταξὺ Παρισίων καὶ Lille.

Ἀπρ. 5: Ἐκτέλεση τοῦ Danton καὶ τῶν φίλων του.

Ἰούνιος 25: Οἱ Γάλλοι κατακτοῦν τὸ Βέλγιο.

Ἰούλιος 28: Ἐκτέλεση Robespierre καὶ Saint - Just.

Σεπτ. 28: Ὑπογράφεται στὴν Πετρούπολη συμμαχία Ἀγγλίας — Ρωσίας — Αὐστρίας.

Ἡ ζωὴ του	Ἡ ἱστορία
1794 Φθινόπωρο: Ὁ Καποδίστριας πηγαίνει στὴ Βενετία γιὰ νὰ σπουδάσει στὴν Padova. Στὴ Βενετία διδάσκεται λατινικά.	Ὁ κ τ ω β. 25: Ἡ Πρωσία ἐγκαταλείπει τὸν πρῶτο συνασπισμό. Δ ε κ. 27: Οἱ Γάλλοι μπαίνουν στὴν Ὀλλανδία.
1795 Φθινόπωρο: Ὁ Καποδίστριας ἐγγράφεται στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Padova.	1795 Α ὁ γ. 22: Τὸ τρίτο γαλλικὸ σύνταγμα. Ὁ κ τ. 24: Ὁ τρίτος διαμελισμὸς τῆς Πολωνίας, ποὺ ὁδήγησε στὴν κατάλυση τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς. Ν ο ε μ β. 3: Ἀρχίζει νὰ λειτουργεῖ στὴ Γαλλία τὸ Πανεπιστήμιο.
1797 Ἰούλιος 10: Ὁ Καποδίστριας γίνεται διδάκτορας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Padova. Ἀμέσως ἔπειτα γυρίζει στὴν Κέρκυρα.	1796 Ὁ Βοναπάρτης κατακτᾷ τὴν Βορ. Ἰταλία. Α ὁ γ. 19: Ἡ Ἰσπανία συμμαχεῖ μὲ τὴν Γαλλία καὶ κηρύσσει (Ὀκτ. 5) τὸν πόλεμο στὴν Ἀγγλία. Ν ο ε μ. 16 Πιεθαίνει ἡ Αἰκατερίνη Β' ἡ μεγάλη. 1797 Ἀ π ρ. 16: Ἡ ἀνακωχὴ τοῦ Loeben ἀνάμεσα Γαλλίας καὶ Αὐστρίας. Μάϊος 16: Ἡ Βενετία παραδίδεται στὸ Βοναπάρτη. Ἰούλιος 28: Οἱ Γάλλοι φτάνουν στὴν Κέρκυρα. Ὁ κ τ ω β. 17: Ἡ συνθήκη τοῦ Campo Formio. Ἡ Γαλλία παίρνει τὴν Λομβαρδία, τὸ Βέλγιο καὶ τὰ Ἐπτάνησα, ἡ Αὐστρία τὴν Ἰστρία, τὴν Δαλματία καὶ τὴ Βενετία. 1798 Μάϊος 19: Ὁ Βοναπάρτης ἐκστρατεύει στὴν Αἴγυπτο καὶ τὴν κατακτᾷ. Α ὁ γ. 1: Ὁ Νέλσων καταστρέφει τὸ γαλλικὸ στόλο στὸ Ἀμπουκίρ.

Ἡ ζωὴ του	Ἡ ἱστορία
<p>1798 Ὁ Καποδίστριας, μαζί με ὀλόκληρη τὴν οἰκογένειά του, διαφεύγει ἀπὸ τὴν πολιορκημένη πόλη καὶ καταφεύγει στὴν κερκυραϊκὴ ὑπαιθρο, ὅπου ἀγωνίζεται παρὰ τὸ πλευρὸ τῶν Ρωσοτούρκων ἐναντίον τῶν Δημοκρατικῶν Γάλλων.</p>	<p>Σε π.τ. 7: Ἡ Πύλη κηρύσσει τὸν πόλεμο στὴ Γαλλία.</p> <p>Ὁ κ.τ. - Νο ε.μ. Οἱ στόλοι τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ὀθωμ. Αὐτοκρ. καταλαμβάνουν τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, ποὺ τὴν πολιορκοῦν.</p>
<p>1799 Ὁ Καποδίστριας (Ἀπρ. 12) διορίζεται διευθυντὴς τοῦ ὀθωμανικοῦ νοσοκομείου στὴν Κέρκυρα.</p>	<p>Δε κ. 29: Συμμαχία Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας.</p> <p>1799 Ἰ α ν. 3: Συμμαχία Ρωσίας καὶ Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας.</p> <p>Μάρτιος 3: Ἡ Γαλλικὴ φρουρὰ στὴν Κέρκυρα συνθηκολογεῖ καὶ παραδίδει τὴν πόλη στοὺς Ρωσοτούρκους.</p> <p>Μάρτιος 12: Ἡ Αὐστρία κηρύσσει τὸν πόλεμο στὴ Γαλλία.</p> <p>Ἰούnius: Συγκροτεῖται ὁ δεύτερος συνασπισμὸς ἐναντίον τῆς Γαλλίας ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, τὴν Αὐστρία, τὴ Ρωσία, τὴν Ὀθωμ. Αὐτοκρατορία, τὴν Πορτογαλία καὶ τὴ Νεάπολη.</p> <p>Σε π.τ. 25—27: Οἱ Γάλλοι νικοῦν τοὺς Ρώσους στὴ Ζυρίχη.</p> <p>Ὁ κ.τ. 9: Ὁ Βοναπάρτης γυρίζει στὴ Γαλλία.</p> <p>Ὁ κ.τ. 22: Ἡ Ρωσία ἐγκαταλείπει τὸν συνασπισμό.</p> <p>Νο ε.μ. 9: (18 Brumaire) : Τὸ πραξικόπημα ποὺ ἔδωσε τὴν ἐξουσία στὸ Βοναπάρτη.</p>

Ἡ ζωὴ του

Ἡ ἱστορία

- 1800 Ἰούλιος 14: Νίκη τοῦ Βοναπάρτη στὸ Marengo.
 Ἰούλιος 2: Ἡ Ἰρλανδία ἐνώνεται μὲ τὴν Μεγ. Βρεταννία.
 Σεπτ. 5: Οἱ Βρεταννοὶ καταλαμβάνουν τὴ Μάλτα.
 Μὲ τὴν συνθήκη τῆς 21 Μαρτίου ἀνάμεσα στὴ Ρωσία καὶ στὴν Πύλη, ἱδρύεται τὸ κράτος τῶν «Ἑπτὰ Ἠνωμένων Νήσων, καὶ ὀρίζεται τὸ συνταγματικὸ καθεστῶς του.
- 1801 Φεβ. 9: Συνθήκη εἰρήνης τῆς Lunéville ἀνάμεσα στὴ Γαλλία καὶ τὴν Αὐστρία.
 Μάρτιος 3: Ὁ Τζέφερσον γίνεται πρόεδρος τῶν Η.Π.Α.
 Μάρτιος 23: Ὁ Παῦλος Α' δολοφονεῖται. Ἀνέρχεται στὸ ρωσικὸ θρόνον ὁ Ἀλέξανδρος Α'.
 Ἀπριλ. 2: Ὁ Νέλσον καταστρέφει τὸ στόλο τῆς Δανίας μέσα στὸ λιμάνι τῆς Κοπεγχάγης.
- 1801 Ἀπὸ 9 Μαΐου ὠς 27 Αὐγούστου ὁ Καποδίστριας ὀργανώνει τὴ διοίκηση τῆς Κεφαλονιάς σύμφωνα μὲ τὸ σύνταγμα ποὺ καταρτίστηκε ὕστερα ἀπὸ τὴ συνθήκη τοῦ 1800. Φθινόπωρο: Κίνηση γιὰ αὐτοδιοίκηση τῆς Κερκύρας. Τὸ σύνταγμα τῆς Deputazione della città, borgi e contado.
- Ἰούλιος 15: Ἀποκατάσταση τοῦ καθολικισμοῦ στὴ Γαλλία.
 Οκτωβ. 9: Συνθήκη εἰρήνης ἀνάμεσα στὴ Γαλλία καὶ τὴν Ὄθωμ. Αὐτοκρατορία.
- 1802 Μάρ. 27: Ἡ συνθήκη εἰρήνης τῆς Ἀμιένης ἀνάμεσα στὴ Γαλλία καὶ τὴν Ἀγγλία.
- 1802 Ἰούνιος 4: Ὁ Καποδίστριας ἱδρύει τὴν ἱατρικὴ ἑταιρεία Κερκύρας.
 Αὐγ. 28: Ὁ Γ. Μοτσενίγος φθάνει στὴν Κέρκυρα ὡς πληρεξούσιος τοῦ Τσάρου.

<i>Ἡ ζωὴ του</i>	<i>Ἡ ἱστορία</i>
1802 Ὁ κ τ. 4—21: Δεύτερη ἀποστολὴ τοῦ Καποδίστρια στὴν Κεφαλλονιά.	1803 Μάϊος 18: Τὸ Ἑνωμ. Βασίλειο κηρύσσει τὸν πόλεμον στὴν Γαλλίαν. Ὁ Βοναπάρτης ἀμέσως καταλαμβάνει τὸ Ἀννόβερο. Τὴ χρονιά αὕτῃ ὁ Robert Foulton ἔκαμε πειράματα μὲ ἀτμόπλοιο στὸ Σηκουάνα. Δεκ. 5: Ψηφίστηκε καὶ νούργιο σύνταγμα γιὰ τὰ Ἑπτάνησα.
1803 Ἀπρίλιος: Ὁ Καποδίστριας διορίζεται γραμματέας τοῦ Κράτους.	
1804 Μάρτιος 15: Ὁ Ἀλέξανδρος Α' δίνει στὸν Καποδίστρια, ποὺ εἶχε γίνῃ ἐν τῇ μεταξὺ γραμματέας γιὰ τὶς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις καὶ τῇ ναυτιλίᾳ, τὸ θαμνὸ τοῦ κολλεγιακοῦ συμβούλου.	1804 Μάρτ. 20: Ἐκτέλεση τοῦ Δούκα D' Enghien. Μάρτ. 21: Ἀρχίζει ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Γαλλικοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα. Δεκ. 2: Ὁ Βοναπάρτης στέφεται αὐτοκράτορας τῶν Γάλλων ὡς Ναπολέον Α'.
	1805 Ἀπρ. 11: Συμμαχία Ἑν. Βασιλείου καὶ Ρωσίας δημιουργεῖ τὸν τρίτον συνασπισμὸν κατὰ τῆς Γαλλίας. Ὁ κ τ ω θ. 19: Νίκη τοῦ Ναπολέοντα στὸ Ulm. Ὁ κ τ. 21: Νίκη τοῦ Νέλσωνα στὸ Trafalgar. Δεκ. 2: Νίκη τοῦ Ναπολέοντα στὸ Austerlitz. Δεκ. 26: Συνθήκη εἰρήνης τοῦ Pressburg ἀνάμεσα στὴ Γαλλίαν καὶ τὴν Αὐστροίαν. Ἡ Βαυαρία καὶ ἡ Βυρτεμβέργη γίνονται βασίλεια.
	1806 Ἰαν. 23: Θάνατος Pitt τοῦ νεώτερου. Μαρτ. 31: Ὁ Ἰωσήφ Βοναπάρτης γίνεται βασιλιάς τῆς Νεάπολης καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ναπολέοντα παίρνουν διὰ μέρος πριγκιπάτα. Ἀπρ.: Τὸ Ἑν. Βασίλειον

Ἡ ζωὴ του

Ἡ ἱστορία

κηρύσσει τὸν ἀποκλεισμό τῶν
γαλλικῶν ἀκτῶν.

Ἰοῦνιος 5: Ὁ Λουδοβί-
κος Βοναπάρτης γίνεται βασι-
λιάς τῆς Ὀλλανδίας.

Ἰοῦλιος 12: Συγκρο-
τεῖται ἡ συνομοσπονδία τοῦ
Ρήνου.

Αὐγ. 6: Ὁ Φραγκίσκος
παραίτεται ἀπὸ αὐτοκράτορας
τῆς Ἀγίας Ρωμαϊκῆς Αὐτο-
κρατορίας καὶ μένει μόνο αὐ-
κράτορας τῆς Αὐστρίας, τίτλο
ποῦ πῆρε στίς 11.8.1804.

Ὁκτ. 14: Νίκη τοῦ Να-
πολέοντα στὴν Ἰένα καὶ στὴν
Auerstädt.

Νοέμ. 21: Τὸ διάταγμα
τοῦ Βερολίνου. Ὁ Ναπολέων
κλείνει τὰ λιμάνια τῆς Εὐ-
ρώπης στοὺς Βρεταννοὺς.

Δεκ. 11: Ἡ Σαξωνία γί-
νεται βασιλεία.

Δεκ. 27: Ἡ Πύλη κηρύσ-
σει τὸν πόλεμο στὴ Ρωσία,
γιατὶ τὰ ρωσικὰ στρατεύματα
μπῆκαν στίς Ἡγεμονίες.

Δεκ. 28: Ψηφίζεται νέο
σύνταγμα γιὰ τὰ Ἑπτάνησα.

1807 Φεβ 7—8: Νίκη τοῦ Ναπο-
λέοντα στὸ Ἐβλώ.

Μάρτ 29: Ἀνατρέπεται
ὁ Σελίμ Γ'.

1807 Ἰοῦνιος 14: Νίκη τοῦ
Ναπολέοντα στὸ Friedland.

Ἰοῦλιος 9: Συνθήκη εἰ-
ρήνης στὸ Τιλσίτ ἀνάμεσα
στὸ Ναπολέοντα καὶ τὸν Ἀ-
λέξανδρο Α'.

Ἰοῦλιος 28: Ὁ Μαχ-
μούτ Β' γίνεται σουλτάνος.

Αὐγ.: Οἱ Ρῶσοι εἰσβάλ-
λουν στὴ Φινλανδία (συνη-

1807 Ἰοῦνιος 2: Ὁ Καποδί-
στριας διορίζεται στὴ Λευκά-
δα ἑκτακτος ἐπίτροπος καὶ
συντογιστῆς τῶν στρατιωτικῶν
ἐπιχειρήσεων στὴν περιοχὴ ἑ-
ναντίον τῆς Πύλης.

Σεπτ. 12: Ὁ Καποδί-
στριας γυρίζει στὴν Κέρκυρα.

Ἡ ζωὴ του

Ἡ ἱστορία

- 1808 Ὁ Καποδίστριας φεύγει γιὰ τὴν Πετρούπολη ὕστερα ἀπὸ πρόσκληση, πού τοῦ ἔστειλε ὁ Ρῶσος Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν.
- 1809 Ἰαν. 28: Ὁ Καποδίστριας φτάνει στὴν Πετρούπολη.
- Μάρτιος 2: Ὁ Καποδίστριας τοποθετεῖται στὸ ρωσικὸ ὑπουργεῖο ἐξωτερικῶν καὶ προδίδεται στὸ θαθμὸ τοῦ συμβούλου τοῦ κράτους.
- 1811 Ὁ κ.τ.: Ὁ Καποδίστριας στέλνεται στὴ Βιέννη ὡς ἀκόλουθος τῆς ρωσικῆς πρεσβείας.
- δικὸ ἔδαφος). Ὁ Ἰερώνυμος Βοναπάρτης γίνεται βασιλιάς τῆς Βετσαλίας.
- 1808 Μάιος — Ἰούνιος: Ὁ βασιλιάς τῆς Ἰσπανίας καὶ ὁ διάδοχός του ἀναγκάζονται νὰ παραιτηθοῦν. Ὁ Ἰωσήφ Βοναπάρτης γίνεται βασιλιάς τῆς Ἰσπανίας καὶ ὁ Murat, σύζυγος τῆς Καρολίνας Βοναπάρτη, βασιλιάς τῆς Νεαπόλεως.
- Αὐγ. 1: Ἀγγλικὸ ἐκστρατευτικὸ σῶμα ἀποδιβάξεται στὴν Πορτογαλία, ἀπ' ὅπου στίς 13.11.1807 ὁ Ναπολέων εἶχε διώξει τὴ νόμιμη δυναστεία τῶν Braganza.
- 1808 Ὁ κ.τ.: Συνάντηση Ναπολέοντα καὶ Ἀλέξανδρου στὴν Erfurt.
- 1809 Μάρτιος 1: Ὁ Ναπολέων συλλαμβάνει τὸν πάπα Πίο Ζ'.
- Ἰούλιος 5—6: Νίκη τοῦ Ναπολέοντα στὸ Wagram.
- Σεπτ. 17: Εἰρήνη ἀνάμεσα στὴ Ρωσία καὶ τὴ Σουηδία. Ὁ Ρωσία παίρνει τὴ Φινλανδία.
- Ὁ κ.τ. 8: Ὁ Metternich διορίζεται ὑπουργὸς ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας.
- Ὁ κ.τ. 14: Εἰρήνη ἀνάμεσα στὴ Γαλλία καὶ τὴν Αὐστρία.
- 1810 Γάμος Ναπολέοντα μὲ Μαρία-Λουίζα τῶν Ἀψβούργων.
- 1811 Ἀπρ. 29: Γεννιέται ὁ βασιλιάς τῆς Ρώμης (κατόπιν δούκας τοῦ Reichstadt).
- Μάρτιος: Νίκες τῶν Βρετανῶν στὴν Ἰσπανία.

<i>Ἡ ζώή του</i>	<i>Ἡ ἱστορία</i>
1812 Ἰ ο ύ ν ι ο ς 1: Ὁ Καποδίστριας διευθυντής τοῦ διπλωματικοῦ γραφείου τῆς ρωσικῆς στρατιᾶς στοῦ Δούναβη.	1812 Μ ά τ ο ς 28: Συνθήκη εἰρήνης στοῦ Βουκουρέστι ἀνάμεσα Ρωσίας καὶ Πύλης. Ἰ ο ύ ν ι ο ς 18: Αἱ Η.Π.Α. κηρύσσουν τὸν πόλεμο στοῦ Ἦν. Βασιλείου. Ἰ ο ύ ν ι ο ς 24: Ὁ Ναπολέων εἰσβάλλει στὴ Ρωσία. Α ὕ γ. 12: Ὁ Οὐέλλιγκτων καταλαμβάνει τὴ Μαδρίτη. Σ ε π τ. 14: Ὁ Ναπολέων μπαίνει στὴ Μόσχα. Ὁ κ τ. 18: Ὁ Ναπολέων φεύγει ἀπὸ τὴ Μόσχα.
1813 Ν ο ε μ. 15: Ἀρχίζει ἡ ἀποστολὴ τοῦ Καποδίστρια στὴν Ἑλβετία.	1813 Φ ε β. 28: Συμμαχία Ρωσίας — Πρωσίας. Μ ά τ ο ς: Νίκη τοῦ Ναπολέοντα στοῦ Lutzen καὶ στοῦ Bautzen. Α ὕ γ. 12: Αὐστρία κηρύσσει τὸν πόλεμο στὴ Γαλλία. Α ὕ γ. 26—27: Νίκη τοῦ Ναπολέοντα στὴ Δρέσδη. Ὁ κ τ. 7: Ὁ Οὐέλλιγκτων εἰσβάλλει ἀπὸ τὴν Ἰσπανία στὴ Γαλλία. Ὁ κ τ. 16—18: Ἡττα τοῦ Ναπολέοντα στὴ Λειψία.
1814 Ὁ κ τ. ἀ ρ χ έ ς: Ὁ Καποδίστριας φτάνει στὴ Βιέννη ὡς μέλος τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας.	1814 Ἰ α ν. 1: Οἱ σύμμαχοι περνοῦν τὸ Ρῆνο καὶ εἰσβάλλουν στὴν Γαλλία. Ἀ π ρ ι λ. 11: Ὁ Ναπολέων παραιτεῖται ἀπὸ αὐτοκράτορας τῆς Γαλλίας καὶ γίνεταί ἡγεμόνας τῆς νήσου Ἑλλάδα. Στὸ θρόνο ἀνεβαίνει ὁ Λουδοβίκος ΙΗ΄ ἀδελφὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ΄.

Ἡ ζωὴ του

Ἡ ἱστορία

Μάϊος 30: Συνθήκη εἰρήνης στὸ Παρίσι ἀνάμεσα στοὺς συμμάχους καὶ τὴ Γαλλία.

Ἰούλιος 25: Ὁ Stephenson χρησιμοποιεῖ ἀτμομηχανὴ γιὰ ἐλξή.

Σεπτ. τέλη: Ἀρχίζει τὸ συνέδριο στὴ Βιέννη.

Δεκ. 24: Συνθήκη εἰρήνης στὴ Γάνδη ἀνάμεσα στὶς Η.Π.Α. καὶ τὸ Ἡν. Βασίλειο.

1815 **Μάρτιος 1:** Ὁ Ναπολέων ξαναγυρίζει στὴ Γαλλία.

Ἰούνιος 8: Ὑπογράφτηκε ἡ τελικὴ πράξη τῆς Βιέννης.

Ἰούνιος 18: Βατερλώ.

Ἰούνιος 22: Δεύτερη παραίτηση τοῦ Ναπολέοντα.

Ἰούλιος 7: Οἱ σύμμαχοι μπαίνουν στὸ Παρίσι καὶ ξαναφέρνουν στὸ θρόνο τὸ Λουδοβίκο ΙΗ'.

Αὐγ. 8: Ὁ Ναπολέων παραδίδεται στοὺς Βρεταννοὺς ποὺ τὸν ἐξορίζουν στὴν Ἀγία Ἑλένη.

1815 **Σεπτ. 11:** Ὁ Ἀλέξανδρος ὀνομάζει τὸν Καποδίστρια γραμματέα τοῦ κράτους γιὰ τὶς ἐξωτερικὲς ὑποθέσεις.

1815 **Σεπτ. 26:** Ὁ Ἀλέξανδρος Α', ὁ Φραγκίσκος τῆς Αὐστρίας καὶ ὁ Φρειδερίκος-Γουλιέλμος τῆς Πρωσίας ὑπογράφουν τὴν Ἱερὴ Συμμαχία. Τὸ Ἡν. Βασίλειο ἀρνιέται νὰ τὴν προσυπογράψει.

Νοεμ. 5: Ὑπογράφεται συνθήκη στὸ Παρίσι ποὺ ἀναγνωρίζει τὸ Ἡν. Βασίλειο ὡς προστάτιδα δύναμη γιὰ τὰ Ἑπτάνησα.

Νοεμ. 20: Ὑπογράφεται στὸ Παρίσι ἡ δεύτερη συνθήκη εἰρήνης ἀνάμεσα στοὺς

Ἡ ζωή του	Ἡ ἱστορία
	<p>συμμάχους καὶ στὴ Γαλλία καὶ ἡ ὀριστικὴ συνθήκη συμμάχιας ἀνάμεσα στὸ Ἡν. Βασίλειο, τὴ Ρωσία, τὴν Αὐστρία καὶ τὴν Πρωσία.</p>
<p>1816 Ἰαν. 31: Ὁ Καποδίστριας προβιβάζεται σὲ μυστικὸ σύμβουλο (3ος βαθμὸς στὴ ρωσικὴ ἱεραρχία).</p>	<p>1818 Ὁκτ. — Νοεμ.: Συνέδριο τοῦ Aachen.</p>
<p>1819 Μάρτιος 10 — Μάιος 18: Ὁ Καποδίστριας στὴν Κέρκυρα. Ἰούλιος — Αὐγ.: Ὁ Καποδίστριας στὸ Παρίσι καὶ στὸ Λονδίνο.</p>	<p>1819 Σεπτ. 20: Τὰ διατάγματα τοῦ Carlsbad. Αὐτὴ τὴ χρονιά καθιερώνεται στὴν Ἀγγλία ἡ δωδεκάωρη ἐργασία γιὰ τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς ἑφηβούς.</p>
	<p>1820 Ἰαν. 1: Ἀρχίζει ἡ ἐπανάσταση στὴν Ἰσπανία. Ἰαν. 29: Θάνατος τοῦ Γεωργίου Γ' τῆς Ἀγγλίας. Φεβ. 14: Δολοφονία τοῦ δούκα de Berry. Ἰούλιος 2: Ἐπανάσταση στὴ Νάπολη. Αὐγ. 24: Ἐπανάσταση στὴν Πορτογαλία. Ὁκτ. — Δεκ.: Τὸ συνέδριο τοῦ Troppau. Αὐτὴ τὴ χρονιά ναυπηγεῖται στὴν Ἀγγλία τὸ πρῶτο αἰμόπλοιο ἀπὸ σίδηρο.</p>
	<p>1821 Ἰαν. ἀρχή: Τὸ συνέδριο τοῦ Troppau μεταφέρεται στὴ Laibach. Μαρτ. 6: Ὁ Ὑψηλάντης περνάει τὸν Προῦθο. Μάρτιος 7: Οἱ Αὐστριακοὶ νικοῦν στὸ Rieti τοὺς ἐπαναστάτες τῆς Νεάπολης. Μάρτιος 10: Ἐπανάσταση στὸ Πεδεμόντιο. Οἱ Αὐστριακοὶ τὴν καταστέλλουν. Μάρτιος 25 — Ἀπρ. 6: Ἐπανάσταση στὴν Ἑλλάδα.</p>

Ἡ ζωὴ του	Ἡ ἱστορία
<p>1822 Αὐγ. 19: Ὁ Καποδίστριας φεύγει ἀπὸ τὴν Πετρούπολη, ἀφοῦ παραιτήθηκε ἀπὸ γραμματέας τοῦ κράτους.</p> <p>Δεκ. τέλ. η: Ὁ Καποδίστριας ἐγκαθίσταται στὴ Γενεύη.</p>	<p>Μάρτος 5: Ὁ Ναπολέον πεθαίνει στὴν Ἀγία Ἑλένη.</p> <p>Μάρτος 12: Τελειώνει τὸ συνέδριο τῆς Laibach.</p> <p>1822 Ἰαν. 1—13: Ἡ Ἑλλάδα κηρύσσεται ανεξάρτητη. Ψηφίζεται καὶ δημοσιεύεται τὸ πρῶτο σύνταγμα.</p> <p>Αὐγ. 12: Ὁ Βρεταννὸς ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν (ἀπὸ τὸ 1812) Castleregh αὐτοκτονεῖ. Τὸν διαδέχεται ὁ George Canning.</p> <p>Ὁκτ. — Δεκ.: Τὸ συνέδριο τῆς Verona.</p> <p>1823. Ἀπρ. 7: Οἱ Γάλλοι εἰσβάλλουν στὴν Ἰσπανία γιὰ νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν ἀπόλυτη μοναρχία.</p> <p>Ἀπρ. 25: Ψηφίστηκε τὸ δεῦτερο Ἑλληνικὸ σύνταγμα.</p> <p>Δεκ. 2: Ὁ Ἀμερικανὸς Πρόεδρος Monroe ἐξαγγέλει ὅτι οἱ Η.Π.Α. δὲν ἐπιτρέπουν στίς εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις νὰ παρεμβαίνουν στίς πολιτικὰς ὑποθέσεις τῶν ἀμερικανικῶν δημοκρατιῶν. Σύγχρονα ἀναγνώρισε τὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὴν ανεξαρτησίαν τους.</p> <p>1824 Ἀπρ. 14: Συνοριακὴ συνθήκη ἀνάμεσα στίς Η.Π.Α. καὶ τὴν Ρωσία.</p> <p>Σεπτ. 16: Θάνατος Λουδοβίκου ΙΗ'. Ἀνεβαίνει στὸ θρόνο ὁ ἀδελφὸς του Κάρολος Ι'. Αὐτὴ τὴ χρονιά ἀναγνωρίστηκε στοὺς Ἀγγλοὺς ἐργάτες τὸ δικαίωμα νὰ συνεταιρίζονται.</p> <p>1825 Φεβ. 23: Ὁ Ἰμπραήμ πασὰς ἀποδιβάζεται στὴ Μεσσήνη.</p>

1827 Ἀ π ρ. 14: Ὁ Καποδίστριας ἐκλέγεται κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδας γιὰ ἑπτὰ χρόνια.

Ἰ ο ύ λ ι ο ς 12: Ὁ Καποδίστριας παραιτεῖται ἀπὸ τῆς ρωσικῆς ὑπηρεσίας.

1828 Ἰ α ν. 18: Ὁ Καποδίστριας φθάνει στὸ Ναύπλιο.

1829 Ἰ ο ύ λ. 23: Ἀρχίζει τις ἐργασίες της ἡ Δ' Συνέλευση. Θὰ υἱοθετήσῃ ὅλα τὰ μέτρα ποὺ εἶχε πάρει ὁ Καποδίστριας καὶ θὰ τὸν ἐξουσιοδοτήσῃ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργο του σύμφωνα μὲ τὰ ψηφίσματα ποὺ ἡ συνέλευση ἐνέκρινε.

1831 Ἰ ο ύ λ ι ο ς 26 — Α ὁ γ. 13: Ἀνταρσία τοῦ Μισοῦλη κατὰ τοῦ Καποδίστρια φέρνει τὴν καταστροφὴ τοῦ καλλίτερου ἐλληνικοῦ πολεμικοῦ τῆς φρεγάτας «Ἑλλάς».

1831 Ὁ κ τ. 9: Ὁ Καποδίστριας πέφτει νεκρὸς ὑπὸ τὰ δολοφονικὰ πλήγματα ἀντιπάλων του πρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος στὸ Ναύπλιο.

Δ ε κ. 1: Ὁ Ἀλέξανδρος Α' πεθαίνει.

Δ ε κ. 26: Στρατιωτικὴ ἐξέγερση στὴν Πετρούπολη καταστέλλεται. Τῇ χρονίᾳ αὐτῇ: 1) Ἀναγνωρίστηκαν στὴν Ἀγγλία τὰ Trade Unions, 2) Κινήθηκε τὸ πρῶτο τραῖνο ἀνάμεσα Stockton καὶ Darlington στὴν Ἀγγλία.

1826 Ἀ π ρ.: Ὑπογράφεται ρωσο-αγγλικὸ πρωτόκολλο στὴν Πετρούπολη γιὰ τὴν παροχὴ αὐτονομίας στὴν Ἑλλάδα.

Ἀ π ρ. 22: Ἐξοδος ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι.

1827 Ἰ ο ύ λ ι ο ς 6: Συνθήκη στὸ Λονδίνο ἀνάμεσα στὸ Ἡν. Βασίλειο, τὴ Γαλλία καὶ τὴ Ρωσία γιὰ τὴν ἀναγνώριση ἐλληνικοῦ κράτους ποὺ θὰ πλήρωνε φόρο ὑποτελείας στὴν Πύλη.

Α ὁ γ. 8: Θάνατος G. Canning.

Ὁ κ τ. 20: Ναυμαχία Ναυαρίνου.

1830 Φ ε β. 3: Ἡ διάσκεψη τοῦ Λονδίνου (Ἡν. Βασίλειο, Γαλλία, Ρωσία) ἀναγνωρίζει τὴν Ἑλλάδα ἀνεξάρτητο κράτος καὶ τῆς ὀρίζει ὡς ἡγεμόνα τὸν πρίγκιπα Λεοπόλδο τοῦ Sachsen-Coburg.

Μ ά ρ τ. 21: Ὁ Λεοπόλδος ἀρνιέται νὰ δεχθῇ τὸ ἐλληνικὸ στέμμα.

Ἰ ο ύ λ ι ο ς 27—29: Ἐπανάσταση στὴ Γαλλία. Ὁ Κάρολος Ι' παραιτεῖται ὑπὲρ τοῦ ἐγγονοῦ του.

Ἰ ο ύ ν. 4: Ὁ Λεοπόλδος τοῦ Sachsen-Coburg ἐκλέγεται βασιλιάς τοῦ Βελγίου.

ΜΕΡΟΣ Α'

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η «ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ τῆς πολιτικῆς μου σταδιοδρομίας ἀπὸ τοῦ 1798 μέχρι τοῦ 1822» (*Aperçu de ma carrière publique depuis 1798 jusqu'à 1822*) εἶναι τὸ ὑπόμνημα τὸ ὁποῖον ὑπέβαλε κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1826 ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας εἰς τὸν Τσάρον Νικόλαον τὸν Α΄, ζητῶν νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ παραίτησίς του ἐκ τῆς ρωσικῆς ὑπηρεσίας, ἡ ὁποία οὐσιαστικῶς εἶχε ὑποβληθεῖ τὸν Αὐγούστου 1822 εἰς τὸν Τσάρον Ἀλέξανδρον. Τὸ κείμενον τοῦ ὑπομνήματος ἐφυλάσσετο εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Πετρουπόλεως, τὸ δὲ ἀρχικὸν σχέδιον αὐτοῦ εἰς τὸ προσωπικὸν Ἀρχεῖον τοῦ Κυβερνήτου ἐν Κερκύρᾳ. Περὶ τῶν δημοσιεύσεων τοῦ πρώτου καὶ τῆς τύχης τοῦ δευτέρου μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἱστορικὸς Μιχαὴλ Λάσκαρις, ὁ ὁποῖος ἔδωκε πλήρη μετάφρασιν τοῦ ὑπομνήματος εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ὀνομάσας μάλιστα αὐτὸ «Αὐτοβιογραφίαν τοῦ Ι. Καποδίστρια».¹

«Τὸ εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Πετρουπόλεως φυλασσόμενον γαλλικὸν κείμενον, γράφει ὁ Λάσκαρις, ἐδημοσιεύθη τῷ 1868 μετὰ ρωσικῆς μεταφράσεως ὑπὸ τοῦ Κ. Κ. Zlobin εἰς τὸ Περιοδικὸν τῆς Ρωσικῆς Ἱστορικῆς Ἑταιρείας (*Sbornik russkago istoriceskago obsestva*, τόμ. III, 1868, σελ. 162 - 292). Ἀλλ' ἡ τσαρική λογοκρισία δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἄνευ περικοπῶν δημοσίευσιν ὁλοκλήρου τοῦ κειμένου. Λόγω προφανῶς τῆς κατ' ὀλίγα ἔτη προηγηθείσης πολωνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1863 παρελείφθησαν δύο ὁλόκληροι σελίδες περὶ τῆς πρώτης πολωνικῆς Διαιτίης τοῦ 1818 καὶ τινες φράσεις ἀφορῶσαι εἰς τὸν λόγον τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν δευτέραν πολωνικὴν Δίαιταν τοῦ 1820. Τὴν σπουδαίαν περικοπὴν τὴν σχετικὴν μὲ τὴν πρώτην πολωνικὴν Δίαιταν τοῦ 1818 εὗρομεν δημοσιευμένην εἰς τὸ ἀξιόλογον ἔργον τοῦ στρατηγοῦ Silder περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Α΄.

»Ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ γαλλικοῦ πρωτοτύπου, ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «Ἑστίαν» (Τόμ. Γ' (1877) σελ. 281 - 284) ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει τὸ τέλος τῆς Αὐτοβιογραφίας. Ὁλόκληρον δὲ τὸ κείμενον τῆς Αὐτοβιογραφίας (οἷον ἐξεδόθη τῷ 1868) μετεφράσθη ἑλληνιστὶ ἐν τῇ «Νέᾳ Ἡμέρᾳ» Τεργέστης τοῦ 1901, ἀνεδημοσιεύθη δὲ ἐν τῇ «Νέᾳ Ἡμέρᾳ» Ἀθηνῶν τοῦ 1912. Ἀλλ' ἡ ἀνώνυμος αὕτη μετάφρασις θρίβει ἀνακριθειῶν καὶ παρανοήσεων. Διὰ τοῦτο δὲν ἐθεωρήσαμεν ἄσκοπον νὰ ἐπιχειρήσωμεν νέαν μετάφρασιν ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ ὅπως γνωρίσουν καὶ οἱ ἐπιστημονικοὶ κύκλοι, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐρύτερον ἀναγνωστικὸν κοινὸν πῶς ὁ ἴδιος ὁ Κυβερνήτης ἐκθέτει ἐν σημαν-

1. Αὐτοβιογραφία Ἰωάννου Καποδίστρια. Εἰσαγωγή, μετάφρασις καὶ σχόλια Μιχαὴλ Λάσκαρι, ὁμοτίμου Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἀθῆναι 1962.

τικόν μέρος τοῦ πολιτικοῦ του βίου. Εἰς τὴν ἡμετέραν μετάφρασιν συμπεριελάβομεν ὡς εἰκὸς καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Silder δημοσιευθὲν ἀπόσπασμα ὅπερ δὲν περιέχεται εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς Ρωσικῆς Ἱστορίας, οὔτε, ἐννοεῖται, εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς «Νέας Ἡμέρας». Ἐπὶ πλέον χάρις εἰς τὴν εὐγενῆ καλωσύνην τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Ἰωάν. Καποδίστρια ἠδυνήθημεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὸ ἐν τῇ κατοχῇ του ἰδιόγραφον σχέδιον τῆς Αὐτοβιογραφίας, ὅπερ ἐκάη κατὰ τὴν πυρπόλησιν τῆς Κερκύρας ὑπὸ γερμανικῶν ἀεροπλάνων τὴν νύκτα τῆς 13 πρὸς τὴν 14 Σεπτεμβρίου 1943. Μολονότι δὲ τὸ διὰ χειρὸς αὐτοῦ τούτου τοῦ Κυβερνήτου γραφὲν σχέδιον, παραβαλλόμενον πρὸς τὸ ὀριστικῶς ὑποδληθὲν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Νικόλαον ἐπίσημον κείμενον, δὲν παρουσίαζε σημαντικὰ παραλλαγὰς οὐχ ἦττον εἰς τινα σημεία μᾶς ἐπέτρεψε νὰ ἐμβαθύνωμεν καλύτερον εἰς τὴν σκέψιν τοῦ Κυβερνήτου. Εἰς μίαν μάλιστα περίπτωσιν, ἣτις ἀφορᾷ εἰς τὴν δραματικὴν συνεργασίαν μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου (Ἰουνίου τοῦ 1822) καθ' ἣν ἐφάνη ὅτι ὁ Καποδίστριας δὲν ἀπέλαυε πλέον τῆς εὐνοίας του, ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον νὰ σημειώσωμεν ἐν ὑποσημειώσει τὴν ἀρχικὴν διατύπωσιν, ἣν ὁ Καποδίστριας ἀντικατέστησε κατόπιν δι' ἄλλης φράσεως....».

Ὁ Λάσκαρις χαρακτηρίζει τὸ ὑπόμνημα ὡς «τὴν κυριωτέραν πηγὴν τῆς ἐν Ρωσίᾳ ἰδίᾳ δράσεως τοῦ Κυβερνήτου, πολὺ σπουδαιοτέραν ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν πρώτων αὐτοῦ βιογράφων...». Ὁ δὲ Κ. Θ. Δημαρᾶς θεωρεῖ τοῦτο ὡς ἓνα ἐκ τῶν «δέκα ἔργων ποὺ θὰ ἔπρεπε ἄφευκτα νὰ εἶχαν δημοσιευθῇ στὴν Ἑλλάδα μέσα στὰ ἐλεύθερα ἑκατὸν τόσα χρόνια ποὺ ζοῦμε, ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα ποὺ θὰ ἀνέφερε ὁ προσεκτικὸς ἱστορικός...». Ἀπὸ τὸ ἔργο αὐτὸ ξεκινάει ἡ ἱστορία τοῦ νοέυ ἑλληνικοῦ κράτους¹.

Ἡ δημοσίευσίς τῆς Ἐπισκοπήσεως ἢ Αὐτοβιογραφίας εἰς τὸν παρόντα Α' Τόμον τοῦ Ἀρχείου Καποδίστρια γίνεται ἐκ τῆς μεταφράσεως τοῦ Μιχ. Λάσκαρι, ἡ ὁποία εἶναι καὶ πλήρης καὶ ἀρτία. Ἡ καταστροφὴ τοῦ αὐτογράφου τοῦ Κυβερνήτου κατὰ τὸ 1943 δὲν παρέχει τὴν εὐχέρειαν οὔτε τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πρωτοτύπου οὔτε νέας μεταφράσεως αὐτοῦ. Ἐξ ἄλλου ἡ ἀναδημοσίευσίς ἐκ τοῦ κειμένου τῆς ρωσικῆς ἐκδόσεως τοῦ 1868 καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ νέα ἀπόδοσις εἰς τὴν ἑλληνικὴν, θὰ ἐστερεῖτο τῆς πληρότητος τῆς μεταφράσεως τοῦ Λάσκαρι, ὁ ὁποῖος συνεπλήρωσε τὰς παραλείψεις τῆς ἀρχικῆς δημοσιεύσεως καὶ ἦτο ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος συνεβουλεύθη τὸ αὐτόγραφον κείμενον πρὶν ὀλοκληρώσει τὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀπόδοσίν του.

1. "Ο. ἀ. Κ. Θ. Δημαρᾶ: Προλόγος.

Πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα

**ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΟΥ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ
ΑΠΟ ΤΟΥ 1798 ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1822**

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΥΣΙΝ τοῦ Βενετικοῦ Κράτους, οἱ Γάλλοι κατέλαβον τὰς Ἰονίους Νήσους καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἠπείρου ἐξαρτήματα αὐτῶν. Τῷ 1798 Ρωσοτουρκικὸς στόλος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ναυάρχου Οὐσακῶφ¹ κατέπλευσεν εἰς τὰς Νήσους, ἀφοῦ προηγουμένως δι' ἐγκυκλίου του² ὁ Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ὀνόματι τῆς θρησκείας, τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας, εἶχε προτρέψει τοὺς Ἕλληνας νὰ λάβουν τὰ ὅπλα καὶ νὰ ἐλευθερώσουν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῶν Γάλλων. Οἱ Ἑπτανήσιοι, οἱ ἀνδρεῖοι κάτοικοι τοῦ Σουλίου, τῆς Πάργας, τῆς Πρεβέζης, τῆς Βονίτσας καὶ τοῦ Βουθρωτοῦ ἀνταπεκρίθησαν θαρραλέως εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην, μετ' ὀλίγον δὲ οἱ Γάλλοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσουν πάσας τὰς ὀχυρὰς θέσεις καὶ νὰ παραδώσουν διὰ συνθήκης τὰ φρούρια τῆς Ἁγίας Μαύρας καὶ τῆς Κερκύρας. Ὁ ναύαρχος Οὐσακῶφ, ἐξουσιοδοτημένος ὑπὸ τῶν συμμάχων Δυναμειῶν (Ρωσσίας, Ἀγγλίας καὶ Πύλης), ἀνεγνώρισε τὴν ἐκ προκρίτων συσταθεῖσαν ἐν ταῖς Νήσοις προσωρινὴν Κυβέρνησιν, καλέσας τούτους νὰ ἀποστείλουν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀντιπροσώπους, ὅπως μετᾶσχουν τῶν διαπραγματεύσεων, αἵτινες ἔμελλον νὰ ρυθμίσουν τὴν τύχην τῆς πατρίδος των. Τῆς ἀντιπροσωπείας ταύτης ἡγείτο ὁ πατὴρ μου³.

Καὶ πράγματι, διὰ τῆς κατὰ Μάρτιον τοῦ 1800 συνομολογηθείσης συνθήκης μετὰ τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Ἀγγλίας, ἡ Ἑπτάνησος ἀπετέλεσε δημοκρατίαν κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς δημοκρατίας τῆς Ραγούζης. Ἡ τελευταία αὕτη ἦτο ἀριστοκρατικὴ καὶ ὑποτελὴς εἰς τὴν Πύλιν⁴ καὶ ἡ νέα δὲ δημοκρατία ὤφειλεν ὁσαύτως κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης νὰ πληρώνῃ φόρον εἰς τὴν Πύλιν καὶ νὰ κυβερνᾶται ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν.

Οἱ κάτοικοι τῶν ἡπειρωτικῶν παραλίων ἔμελλον ἐπίσης νὰ κυβερνῶνται

1. Θεόδωρος Θεοδώροβιτς Οὐσακῶφ (1743 - 1817). Διακριθεὶς εἰς τὰς ναυτικές ἐπιχειρήσεις τοῦ δευτέρου ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β' Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου. Τῷ 1798 διετάχθη νὰ πλεύσῃ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου. Τῷ 1807 ἀπεχώρησε τῆς ὑπηρεσίας διὰ λόγους ὑγείας.

2. Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη τοῦ Γρηγορίου Ε' ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ἔργον τῶν Γ. Γ. Παπαδοπούλου καὶ Γ. Π. Ἀγγελόπουλου, Τὰ κατὰ τὸν αἰδιμον... Γρηγόριον Ε', τόμ. Α', Ἀθήναι 1865, σελ. 201 - 204.

3. Ἀντώνιος Μαρίας Καποδίστριας (1741 - 1821).

κατὰ τὰ ἔθιμα αὐτῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς Γερουσίας τῆς Ἑπτανήσου καὶ νὰ καταβάλλουν εἶδος κεφαλικοῦ φόρου πρὸς τὴν Πύλην, ἵνα ἀντ' αὐτοῦ παραμένουν ἀπηλλαγμένοι τῆς παρουσίας τῶν μουσουλμανικῶν ἀρχῶν, στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν.

Ἀλλ' ὁ πολιτικὸς οὗτος συνδυασμός, δι' οὗ ἐφαίνοντο τερματισθεῖσαι ἐπιτυχῶς αἱ μακραι καὶ δυσχερεῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπραγματεύσεις, δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑποστῇ τὴν δοκιμασίαν τοῦ χρόνου. Ἐξωτερικῶς, μετὰ τινὰς μνηνας ἡ πρῶνι Βενετικὴ παραλία κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, ἐν δὲ ταῖς Νήσοις δ' ἐκ τῆς παραβάσεως ταύτης τῶν συνθηκῶν ἐμπνευσθεὶς φόβος καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ ταραχαί, αἵτινες ἐπηκολούθησαν, παρώρμησαν τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν νὰ ζητήσῃ τὴν ἄμεσον προστασίαν τῆς Ρωσσίας. Ὁ ἐνδόξου μνημυς Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἐπένευσεν εἰς τὰς εὐχὰς τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως. Ὁ Μονάρχης οὗτος ἀπέστειλεν εἰς τὰς Νήσους τῷ 1803 πληρεξούσιον ὑπουργόν⁴, συνοδευόμενον ὑπὸ δύο μονοκρότων καὶ τινων στρατιωτικῶν ταγμάτων. Τότε ἡ Ἑπτανήσος Πολιτεία ἀναδιωργανώθη, ἡ δὲ ἐσωτερικὴ εἰρήνην διέχυσεν ἐπὶ τῶν Νήσων τὴν εὐεργετικὴν αὐτῆς ἐπίδρασιν μέχρι τοῦ 1870, ὅτε ἡ χώρα αὕτη παρεχωρήθη, ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῆς, εἰς τὸν Βοναπάρτην, Αὐτοκράτορα τότε τῶν Γάλλων⁵.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπτά τούτων ἐτῶν, νέος ἔτι, ἤρχισα τὸν δημόσιον βίον μου, κατ' ἀρχὰς ὡς ἔκτακτος ἐπίτροπος τῆς Κυβερνήσεως ἐν ταῖς Νήσοις, μετὰ ταῦτα ὡς Ὑπουργὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως καὶ τέλος ὡς γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, τῶν Ναυτικῶν καὶ τοῦ Ἐμπορίου.

Καθ' ἣν στιγμὴν τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα ἀντικατέστησαν τὰ Ρωσσικά, ἐγὼ εὐρισκόμην ἐν Ἀγίᾳ Μαύρᾳ⁶, ἐπὶ κεφαλῇ τῆς Ἰονίου ἐθνοφυλακῆς καὶ τῶν ἐν Ρωσικῇ ὑπηρεσίᾳ Σουλιωτῶν καὶ Ρουμελιωτῶν, ἡσχολούμην δὲ περὶ τὰ μέτρα ἅτινα ἐπρόκειτο νὰ ληφθοῦν πρὸς ἀπόσπασιν τῶν ὀχυρῶν τῆς παρα-

4. Τὸν Γεώργιον Μοτσενίγον, ἐκ Ζακύνθου, βραδύτερον διατελέσαντα πρεσβευτὴν τῆς Ρωσσίας ἐν Νεαπόλει καὶ Τουρίνῳ (†1836).

5. Διὰ τῆς ἐν Τίλσιτ εἰρήνης.

6. Τὰς περὶ τῶν γεγονότων τούτων πρὸς τὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν ἐκθέσεις τοῦ Καποδίστρια ἐκ Λευκάδος παραθέτει ὁ Ε. Λ ο ὕ ν τ ζ η ς, Della Repubblica Settinsulare, Βολωνία 1863, σελ. 215 - 218, καὶ μεταφράζει ἑλληνιστὶ ὁ Κ. Μ α χ α ι ρ ᾱ ς Πολιτικὴ καὶ διπλωματικὴ ἱστορία τῆς Λευκάδος (1797 - 1810) τόμος Β', Ἀθήναι 1954, σελ. 550 - 553 καὶ 556 - 559. Εἰς μίαν τῶν ἐκθέσεων τούτων, ὅπου ἀναφέρει ὀνομαστὶ τὸν «σώφρονα καὶ ἀνδρεῖον [Κίτσον] Μπότσαρην» καὶ τὸν «ἀρεϊμάνιον Κατσαντώνην», ὁ Καποδίστριας ὁμιλεῖ καὶ περὶ τοῦ γεύματος ὅπερ παρέθεσεν εἰς ἅπαντας τοὺς ἐν Λευκάδι συγκεντρωθέντας ὀπλαρχηγούς. Ἀλλ' ἡ δῆθεν διασωθεῖσα ἐν Λευκάδι παράδοσις καθ' ἣν ἐν τῷ συμποσίῳ τούτῳ ὁ Καποδίστριας προέπειν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἐκεῖνοι δέ, σύραντες τὰ ξίφη, ὤμοσαν νὰ ἀποθάνουν μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος, μᾶλλον ὀφείλεται εἰς τὴν φαντασίαν δύο ποιητῶν, τοῦ Ἰωσήφ Ρεγάλη καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου.

λίᾳς θέσεων ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ καὶ τῶν Γάλλων, τῶν τότε συμμάχων αὐτοῦ.

Αἱ σχέσεις μου λοιπὸν πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἠπείρου, τῆς Πελοποννήσου καὶ τοῦ Αἰγαίου χρονολογοῦνται ἀφ' ἧς ἐποχῆς, ὑπηρετῶν τὴν πατρίδα μου, ὑπηρετοῦν συγχρόνως καὶ τὴν Ρωσσίαν ἐπὶ τῇ μεγάλῃ σκοπῇ τοῦ νὰ προφυλάξω τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς⁷. Χάρις εἰς τὰ ἰσχυρὰ μέσα, ἅτινα ἡ γενναϊόδωρος πολιτικὴ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἔθετεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως, μοὶ ἦτο εὐκολὸν νὰ ἐκπληρώσω τὸ καθήκον τοῦτο, διεγείρων ἐν τῇ γενναίᾳ καὶ ἐξόχως χριστιανικῇ ψυχῇ τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑλλάδος τὰ ἔμφυτα εἰς αὐτοὺς αἰσθήματα καὶ πείθων αὐτοὺς περὶ τοῦ ὅτι μόνῃ ἡ Ρωσσία εἶχε τὴν δύναμιν καὶ τὴν θέλησιν νὰ θελιώσῃ θαυμηδὸν τὴν τύχην των. Τὸ παράδειγμα τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας μεγαλοφῶνως ὠμίλει εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν φαντασίαν των, ἐὰν δὲ ἡ ἐν Τίλσιτ εἰρήνῃ ἡδυνήθη πρὸς στιγμὴν νὰ κλονίσῃ τὴν ἐπὶ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσσίας πεποιθήσιν αὐτῶν, ἄλλαι ὅμως περιστάσεις ἐπελθοῦσαι ἀνεξυπύρῳσαν τὴν πεποιθήσιν ταύτην καὶ κατέστησαν αὐτὴν ἐνδομυχωτέραν καὶ θαυτέραν.

Ἀναμφιβόλως εἰς τὰ ὅμιματα τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ ἰσχὺς τοῦ Βοναπάρτου ἦτο κολοσσιαία· ἀλλὰ διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ ὁρίζοντός των, ἡ ἰσχὺς αὕτη ἦτο πρόσκαιρος, διότι τὸ σκῆπτρον τῆς θαλάσσης παρέμενεν εἰς τὰς χεῖρας τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Ἐξ ἄλλου δέ, ὅσον καὶ ἂν προσεπάθουν τότε οἱ Ἀγγλοὶ νὰ κερδίσουν τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Ἑλλήνων, οἱ τελευταῖοι οὗτοι, ὡς ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι, οὐδέποτε ἡδυνήθησαν νὰ εὗρωσιν ἐν τῇ Ἀγγλικῇ ἔθνει προστασίαν τόσον συμπαθεῖ καὶ τόσον ὠφέλιμον ὅσον ἡ προστασία ἐκείνη, ἀνεκτίμητα εὐεργετήματα τῆς ὁποίας εἶχε παράσχει εἰς αὐτοὺς ἡ Ρωσσία.

Ἡ ἀνατροπὴ λοιπὸν, ἡ καταπνίξασα τὴν Ἰόνιον Πολιτείαν εἰς τὰ σπάργανα αὐτῆς, ὅχι μόνον δὲν ἀπεθάρρυνε τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ ἔτι πλέον συνεκέντρωσε τὰς ἐλπίδας αὐτῶν ἐπὶ τῆς Ρωσσίας. Συμμεριζόμενος δὲ τὸ αἶτημα τοῦτο ὁ πατήρ μου, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ οἱ μᾶλλον ἰσχύοντες ἐν ταῖς Νήσοις καὶ ἐν Ἑλλάδι ἄνδρες, ἐθεώρησαν τὴν γενομένην μοι τῇ 1808 πρόσκλησιν τοῦ νὰ ἀπέλθω εἰς Ρωσσίαν ὡς τὸν ἄριστον οἰωνὸν διὰ τὸ μέλλον τῆς ἐγκαταληφθείσης πατρίδος των.

Ἀπ' ἐμοῦ ἐξηρτᾶτο ν' ἀκολουθήσω τὸν Ρωσσικὸν στρατὸν, καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἐγκατέλειπε τὰς Νήσους, ἀφοῦ οἱ ἀρχηγοὶ αὐτοῦ προέτρεπόν με πρὸς τοῦτο. Προτίμησα ἐν τούτοις νὰ μείνω ἐν τῇ πατρίδι μου, διαθεθειάσας ὅμως αὐτοὺς ὅτι οὐδέποτε θὰ συγκαταλεγόμην εἰς τὰς τάξεις τῶν θεραπόν-

7. Γράφων τῇ 1826 πρὸς τὸν Τσάρον περὶ «πειρασμῶν τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς τῇ 1807», ὁ Καποδίστριας ἐπιθυμεῖ προφανῶς νὰ τονίσῃ ὅτι ἡ εἰς τὴν ἐπαναστατήσασάν πατρίδα του ἀάθοδος «θὰ προφυλάξῃ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τῆς Ἀ γ γ λ ι κ ῆς πολιτικῆς» βλ. ὅσα κατωτέρω, λέγει διὰ τὴν ἑλληνικὴν αἴτησιν τοῦ 1815 περὶ Ἀγγλικῆς προστασίας.

των τοῦ Βοναπάρτου καὶ ὅτι μόνον εἰς τὸν ἀληθῆ προστάτην τῶν Ἑλλήνων, τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ἤθελον ἀφιερῶσαι τὴν ζωὴν μου δολόκληρον, ἐὰν ἡ ταπεινὴ αὐτῇ προσφορά ἡδύνατο νὰ εἶναι ἀρεστὴ εἰς τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα.

Μικρὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ ὁ στρατηγὸς Καῖσαρ Μπερτιέ⁸, ἀρχηγὸς τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων, προσεφέρθη νὰ μὲ προτείνῃ εἰς τὸν Ναπολέοντα ὡς ὑποψήφιον διὰ τὴν θέσιν εἰσηγητοῦ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ὑψαρίστησα τὸν στρατηγὸν διὰ τὰς καλὰς αὐτοῦ πρὸς ἐμὲ διαθέσεις, ἔδωκα ἑμῶς εἰς αὐτὸν νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἐὰν ἐμελλόν ποτε νὰ ὑπηρετήσω ἐκτὸς τῆς πατρίδος μου, δὲν θὰ ἐπραττον τοῦτο προκειμένου περὶ Δυνάμεως ἥτις δὲν μοι ἐφαίνετο ἀρκούντως ἰσχυρὰ κατὰ θάλασσαν ὅπως στηρίξῃ ἐπὶ στερεᾶς καὶ ἀκλονήτου βάσεως τὴν προστασίαν, ἣν ὑπέσχετο ἡμῖν. Ὁ στρατηγὸς καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, μοι προέτειναν μετὰ ταῦτα θέσεις ἐν τῇ διοικήσει, χωρὶς ἑμῶς νὰ δεχθῶ αὐτάς, μὴ ἀρνηθεῖς ἐν τούτοις ἐργασίας τινάς, ἃς μοι ἀνέθεσαν πρὸς διαφώτισίν των, περὶ τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ περὶ τῶν σχέσεων τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῶν γειτονικῶν χωρῶν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐζήσα ἡσύχως ἐν Κερκύρᾳ περὶ ἕν ἔτος μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ὁ κόμης Ρουμιάντσεφ⁹, Καγκελάριος τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας, μοι ἀνήγγειλε δι' ἐγγράφου του¹⁰, ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος μὲ ὠνόμασεν ἱππότην τοῦ παρασήμου τῆς Ἀγίας Ἀννης δ' τάξεως, καὶ ὅτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης διέταξε νὰ μοι ἀποσταλοῦν τὰ ὀδοιπορικὰ ἔξοδα, ὅπως ἀναχωρήσω εἰς Ρωσίαν καὶ διορισθῶ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο οἱ Ἑπτανήσιοι καὶ οἱ γείτονες αὐτῶν Ἕλληνες ἐσχολίασαν συμφώνως πρὸς τὰς ἐλπίδας ἃς ὑπηγόρευεν εἰς αὐτοὺς ἡ κατάστασις των, τὸ παρελθὸν καὶ τὰ προσφιλέστερά των συμφέροντα. Εἶναι φυσικὸν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἰδίᾳ ὁ κατατρυχόμενος ὑπὸ τῆς δυστυχίας, νὰ συσχετίξῃ πρὸς ἑαυτὸν πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ἀνακουφίξῃ τὰ δεινὰ του.

Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1809 ἔφθασα εἰς Πετροῦπολιν. Ὅτε παρουσιάσθην ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, οὗτος ἠδῶκεν νὰ ἐπιστήσῃ ἐπ' ἐμοῦ τὸ εὐμενὲς αὐτοῦ βλέμμα, νὰ μοι ἀποτείνῃ τὸν λόγον καὶ νὰ μοι εἴπῃ ὅτι εἴχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὸν ζήλον μου. Τότε διωρίσθην σύμβουλος τοῦ Κράτους μὲ ἐτήσιον μισθὸν 3.000 ρουβλίων χαρτῶν¹¹.

Ἡ πενιχρότης τῶν πόρων μου, ἡ κακὴ κατάστασις τῆς υγείας μου, καὶ

8. Καῖσαρ Berthier (1769 - 1819), ἀδελφὸς τοῦ ἐνδόξου ἐπιτελάρχου τοῦ Ναπολέοντος Ἀλεξάνδρου Μπερτιέ, διοικητῆς τῆς Ἑπτανήσου ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1807 μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1808.

9. Ὁ κόμης Νικόλαος Πετρόβιτς Ρουμιάντσεφ (1754 - 1826) διωρίσθη ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῷ 1807, τῷ δὲ 1808 καγκελάριος τῆς Αὐτοκρατορίας.

10. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, σωζόμενον εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ ἀρχεῖον Καποδίστρια, φέρει χρονολογίαν 15 Μαΐου 1808.

11. Διὰ διατάγματος ἀπὸ 20 Ἀπριλίου 1809.

ἔτι μᾶλλον ἢ ἀγάπη τῆς μονώσεως καὶ τῆς μελέτης δὲν μοι ἐπέτρεπον νὰ ἐπιζητῶ τὰς κοσμικὰς ἐμφανίσεις. Εἰς τὸν Καγκελλάριον παρουσιαζόμην τακτικὰ κατὰ τὰς Κυριακάς. Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης μὲ ἐκάλει ἐνίοτε παρ' ἑαυτῇ καὶ μοι ἀνέθετε ποικίλας ἐργασίας.

Ἐξαίρεσι δὲ τῶν ἐν Πετρούπολει ἐγκατεστημένων Ἑλληνικῶν καὶ Μολδαβικῶν¹² οἰκογενειῶν οὐδεμίαν ἄλλην γνωριμίαν ἔκαμα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, διερχόμενος τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ἐν τῇ δωματίῳ μου μεταξὺ τῶν βιβλίων, τὰ ὅποια ἐλάμβανον χάρις εἰς τὴν καλωσύνην τοῦ κ. κόμιστος Ρουμιάντσεφ, ὡς καὶ ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἑρμιτάζ καὶ ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Α. Μ. τῆς μητρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ἐν τούτοις μετὰ δύο ἔτη ἡ υἷειά μου ἤρχισε νὰ κλονίζεται, οἱ δὲ ἱατροὶ μὲ προέτρεπον νὰ μεταβῶ πρὸς ἀνάρρωσιν εἰς ἄλλας χώρας. Παρεκάλεσα θερμῶς τὸν κ. Καγκελλάριον νὰ μὲ διορίσῃ ἐπὶ οἰψδότητε βαθμῇ παρὰ τῇ ἐν Βιέννῃ πρεσβείᾳ, διότι μόνον ἐκεῖ ἡδυνάμην νὰ εὐρίσκωμαι ἐκτὸς τῆς δικαιοδοσίας, ἣν ὁ Βοναπάρτης ἐξήσκει ἐπὶ πάντων τῶν καταγομένων ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν κυριότητα αὐτοῦ χωρῶν. Διορίσθην ὡς ὑπεράριθμος ὑπάλληλος παρὰ τῇ ἐν Βιέννῃ πρεσβείᾳ ἐπὶ ἀντιμισθία 1.200 ρουβλίων ὑπερτιμημένων¹³.

Μετέβην εἰς τὴν θέσιν μου κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1811. Ὁ κ. κόμης Στάκελθεργ¹⁴ μὲ ὑπεδέχθη πλέον ἢ ψυχρῶς, ἐκφράσας τὴν ἐκπληξιν ἣν προῦξένει εἰς αὐτὸν ἡ εἰς Βιέννην ἄφιξις μου, ἔνθα ἀναμφιβόλως οὐδεμίαν εἶχεν ἀνάγκην τῆς συνεργασίας μου. Βραχεῖα συνομιλία συνετέλεσεν ὥστε ὁ κόμης νὰ ἐννοήσῃ κάλλιον τὰ αἷτια τὰ ὅποια μὲ ἔπεισαν νὰ δεχθῶ τὴν ταπεινὴν θέσιν ὑπεραρίθμου ὑπαλλήλου παρὰ τῇ ὑπ' αὐτὸν πρεσβείᾳ, ἐφάνη δὲ ἱκανοποιημένος ἐκ τῶν ἐξηγήσεων ἃς παρέσχον αὐτῷ.

Ἐξῆσα ἐν Βιέννῃ, ὅπως καὶ ἐν Πετρούπολει, ἀσχολούμενος ἀποκλειστικῶς περὶ τὴν μελέτην· δὲν ἐπεξήτησα δὲ γνωριμίας καὶ σχέσεις πλὴν τῶν Ρώσων ὅτινες διέμεγον ἐκεῖ ὡς ταξιδιωταὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων ὅτινες ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ταύτῃ.

Ὁ τρόπος τοῦ βίου μου καὶ ἡ διαγωγή μου παρώρμησαν τὸν κ. κόμιτα Στάκελθεργ νὰ μὲ τιμῇσῃ διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης του καὶ νὰ μοι ἀναθέσῃ ποικίλας ἐργασίας. Ἐκ τούτων πρώτη ὑπῆρξεν ὑπόμνημα περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἰλλυρικῶν ἐπαρχιῶν, ὅπερ προφανῶς ἔτυχε τῆς πλήρους ἐγκρίσεως τοῦ κ. πρεσβευτοῦ δι' ὃ καὶ διεβιδάσθη πρὸς τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα.

Ἐκτοτε ὁ κ. Στάκελθεργ μοι ἐνεπιστεύετο ὑπομνήματα περὶ διαφορῶν σχεδίων, ἅτινα ἀπησχόλουν τότε τὰ ἀνακτοβούλια τῆς Εὐρώπης, μὲ σκοπὸν νὰ παρασκευασθοῦν αἱ θέσεις νέου συνασπισμοῦ κατὰ τῆς Γαλλίας. Μὲ ἐπεφόρ-

12. Ἐννοεῖ τὴν οἰκογένειαν Στούρτζα.

13. Διὰ διατάγματος ἀπὸ 1 Αὐγούστου 1811.

14. Γουσταῦος Ἐρνέστος κόμης Stackelberg, πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας ἐν Βερολίνῳ ἀπὸ τοῦ 1908 μέχρι τοῦ 1810, κατόπιν δὲ ἐν Βιέννῃ.

τιζε νὰ ἀναλύω τὰ σχέδια ταῦτα καὶ νὰ προσθέτω καὶ τὰς ἰδικὰς μου παρατηρήσεις. Εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῆς ἐργασίας μου ἐπεφύλαξε τελικῶς εἰς ἐμὲ μόνον τὰς τοιοῦτου εἶδους ἀσχολίας, ἥ δὲ ἐμπιστοσύνη αὐτοῦ κατέστη τοσοῦτον ἀποκλειστική, ὥστε δὲν μοὶ ἐπέτρεπε πλέον νὰ χρησιμοποιοῦ οὐδένα ἐκ τῶν ὑπαλλήλων τῆς πρεσβείας πρὸς ἀντιγραφὴν τῶν ὑπομνημάτων μου καὶ ἀποστολὴν αὐτῶν εἰς Πετροῦπολιν. Εἰς ἐν ἐκ τῶν σχεδίων τούτων, ὅπερ οὐχὶ ἄπαξ ὑπεβλήθη εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ἀνεφέροντο τὰ καταλληλότερα μέτρα πρὸς παρασκευὴν μεγάλων πολεμικῶν ἐνεργειῶν ἐν Ἰταλίᾳ, διὰ τῆς ἐνθαρρύνσεως τῶν Τυρολῶν, τῶν Μαυροβουνίων καὶ τῶν κατοίκων τῆς Ἰλλυρίας¹⁵ πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ Γαλλικοῦ ζυγοῦ. Ὁ στρατὸς τοῦ Δουνάβεως, ὅστις ὑπετίθετο ὅτι θὰ ἐτεριμάτιζε ταχέως τὸν κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμον, θὰ ἐδοθῇ τὰ ἐπαναστατικὰ ταῦτα κινήματα κατευθυνόμενος διὰ τῶν ὁρέων τῆς Σερβίας καὶ τῆς Ἑρζεγοβίνης πρὸς τὰς Ἰλλυρικὰς ἐπαρχίας τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας. Ὁ κόμης Στάκελθεργ μοὶ ἀνέθεσε νὰ ἀναλύσω τὸ σχέδιον τοῦτο, νὰ ἐξακριβώσω τὰ μέσα τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ καὶ τὰς πιθανότητας τῆς ἐπιτυχίας κατὰ τὰς ἐνδείξεις τὰς ὁποίας παρείχεν ἡ πείρα. Ἐκπληρῶν τὴν ἐντολὴν ταύτην προσεπάθησα ν' ἀποδείξω ἐν τῇ πρώτῃ μέρει τοῦ ὑπομνήματός μου ὅτι ἡ πείρα κατεδίδακεν ἐντελῶς τὰ ριψοκίνδυνα καὶ πολύπλοκα ταῦτα σχέδια. Ἐν ἡ δὲ περιπτώσει ἐπέμεινε τις νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτά, ἀνέπτυσσον ἐν τῇ δευτέρῃ μέρει τοῦ ὑπομνήματός μου τὰς προφυλάξεις, αἵτινες ἔδει νὰ ληφθοῦν πρὸς πρόληψιν τῶν μεγάλων δεινῶν, ἅτινα ὑφίσταντο οἱ λαοί, ὁσάκις ὠπλίζον αὐτοὺς πρὸς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Αὐτοκράτορος, εἰς τοῦτο δὲ ὀφείλω τὸν διορισμὸν μου εἰς τὴν θέσιν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ διπλωματικοῦ γραφείου τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως. Περὶ τοῦτου μὲ διεβεβαίωσε ρητῶς ὁ ναύαρχος Τσιτσάγωφ¹⁶. ὅτε, μετὰ τὴν ἄφιξίν μου εἰς Βουκουρεστίον, ἐγκατεστάθην ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰ νέα μου καθήκοντα.

Ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου εἶχεν ὑπογραφῇ, ὁ δὲ Βοναπάρτης μετὰ στρατοῦ 500.000 ἀνδρῶν ἡτοιμάζετο νὰ διαβῇ τὸν Νίεμεν.

Ἡ διπλωματία δὲν εἶχε πλέον νὰ πράξῃ τι τὸ σοβαρὸν ἐκείθεν τοῦ Δουνάβεως. Ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου, καίπερ ἀνεφάρμοστος, ὥφειλε νὰ ἐπικυρωθῇ, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Θρησκεία καὶ ἡ Φιλανθρωπία ἀπήτην ἐν τούτοις παρηγορίαν τινὰ διὰ τοὺς λαοὺς, οὓς ἡ Ρωσία διὰ τετάρτην φορὰν ἠναγκάζετο νὰ ἐγκαταλείψῃ εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῶν Τούρκων καὶ εἰς τὰς ἀσθενεῖς ἐγγυήσεις συμβάσεως ἣν ἡ μουσουλμανικὴ ἐπιμονὴ εἶχεν ἀπο-

15. Δηλαδή τῶν «Ἰλλυρικῶν ἐπαρχιῶν» τῆς Γαλλικῆς Αὐτοκρατορίας, ἥτοι τῆς σημερινῆς Σλοβενίας, τμήματος τῆς Κροατίας καὶ τῆς Δαλματίας.

16. Παῦλος Βασίλειεβιτς Τσιτσάγωφ (1765 - 1849). Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν κατὰ τὰ ἔτη 1807 - 1809, διωρίσθη τῇ 1812 ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Κουτούζωφ, ὅστις ὅμως ἐν τῇ μεταξὺ συνῆψε μετὰ τῶν Τούρκων τὴν εἰρήνην τοῦ Βουκουρεστίου (Μάιος 1812).

σπάσει ἀπὸ τὴν ἀνυπομονησίαν τῶν Ρώσων πληρεξουσίων¹⁷. Αἱ παρηγορίαι αὐταὶ ἐδόθησαν. Οἱ Σέρβοι ἔλαβον μεγάλας βοηθείας εἰς χρήματα, εἰς ὅπλα καὶ εἰς πολεμοφόδια. Οἱ Μολδαβοὶ καὶ οἱ Βλάχοι ἔλαβον τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι εἰς εὐνοϊκωτέρους καιροὺς ἢ τύχη των θὰ ἐρρυθμίζετο κατὰ τὰς δικαίας αὐτῶν εὐχάς, ἡ δὲ προσωρινὴ ὀργάνωσις τῆς Βεσσαραβίας παρείχεν αὐτοῖς τὸ πρῶτον ἐχέγγυον τῆς εἰλικρινείας τῶν προθέσεων τούτων. Τέλος οἱ ὁμόδοξοι τῆς Ρωσσίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐβεβαιώθησαν ἐπίσης περὶ τῆς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀναλλοιώτου Ρωσικῆς προστασίας, διὰ τοῦ διορισμοῦ πολλῶν προξενικῶν πρακτόρων, οἵτινες ἀπεστάλησαν ἄνευ ἀναβολῆς ἐκ τοῦ ἀρχηγείου τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως, ὡς καὶ διὰ τῶν ὁδηγίων αἵτινες ἐδόθησαν εἰς τοὺς πράκτορας τούτους καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσικὴν Πρεσβείαν.

Πάσας τὰς ἐνεργείας ταύτας ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ ἀνέφερεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ἡ δὲ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης εἰς ἔνδειξιν τῆς ὑψηλῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν ἐνεργειῶν τοῦ διπλωματικοῦ γραφείου ἠὺδόκησε νὰ μοι ἀπονεύμῃ¹⁸ τὸν βαθμὸν τοῦ «ἐν ἐνεργείᾳ κρατικοῦ συμβούλου» (conseiller d'état actuel).

Κατὰ τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις ἐν Βολυνίᾳ, ἐν Λιθουανίᾳ καὶ ἐπὶ τοῦ Βερεζίνα, κατὰ τὴν καταδίωξιν τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ μέχρι τῆς πολιορκίας τοῦ Θόρν, αἱ ἐνεργεῖαι τοῦ διπλωματικοῦ γραφείου εἶχον πάντοτε σκοπὸν τὴν διαφώτισιν τῆς κοινῆς γνώμης τῆς Εὐρώπης περὶ τῆς πορείας τῶν συμβάντων τοῦ πολέμου. Αἱ ἐνεργεῖαι δὲ αὗται ἐγένοντο μέσφ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσικῆς Πρεσβείας καὶ ἐμπίστων πρακτόρων οἵτινες ἔδρων ἐν ταῖς παραμεθορίοις ἐπαρχίαις τῆς Αὐστρίας καὶ ἐν Βιέννῃ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπληροφορήθη ἐν Βίλνᾳ τὸ σύστημα τοῦτο μεταδόσεως πληροφοριῶν καὶ τὰ μέσα ἅτινα ὁ ναύαρχος Τσιτσαγῶφ ἐχρησιμοποιοῖ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης τοσοῦτον ἠὺχαριστήθη ἐξ αὐτοῦ, ὥστε, ὅταν ὁ ναύαρχος παρητήθη καὶ ἀντικατεστάθῃ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Μπαρκλάυ - δὲ - Τόλλυ¹⁹, ὁ τελευταῖος οὗτος διετάχθη νὰ μὴ ἐπιφέρῃ οὐδεμίαν μεταβολὴν εἰς τὸ διπλωματικόν του γραφεῖον, νὰ ἐξακολουθήσῃ δὲ τὴν ἐπαφὴν μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς καὶ πρότερον, καὶ μετὰ τῶν αὐτῶν ἐμπίστων πρακτόρων. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης μοι ἀπένευμε τὸ παράσημον τοῦ Ἀγίου Βλαδιμήρου γ' τάξεως.

Δὲν εἶχον τότε τὴν τιμὴν νὰ γνωρίζω τὸν στρατηγὸν Μπαρκλάυ - δὲ - Τόλλυ. Ἡ γνωριμία μας ἐγένετο ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Θόρν²⁰. Κατὰ τὸ θραχὺ δὲ διάστημα ἑβδομάδων τινῶν ἔτυχον τῆς πλήρους αὐτοῦ ἐμπιστοσύνης.

17. Βλ. κατωτέρω.

18. Διὰ διατάγματος ἀπὸ 8 Νοεμβρίου 1812.

19. Ὁ Μιχαὴλ Μπογδόανοβιτς Barclay de Toly (1761 . 1818) ἀντικατέστησε τὴν 16 Φεβρουαρίου 1813 τὸν Τσιτσαγῶφ, μετ' οὐ πολὺ δὲ (τὴν 26 Μαΐου) διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τῶν Ρωσικῶν στρατευμάτων.

20. Ἡ πολιορκία τοῦ Θόρν διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 8 μέχρι τῆς 16 Ἀπριλίου 1813.

Μετά τὴν παράδοσιν τοῦ Θόρν, τὸ στρατιωτικὸν σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Μπαρκλάου προυχώρει διὰ συντόνου πορείας, ἵνα καταλάβῃ τὴν ὁρισθεῖσαν αὐτῷ θέσιν ἐν τῇ στρατοπέδῳ τοῦ Μπάουτσεν²¹. Μετὰ τὴν μάχην, τὸ σῶμα τοῦτο ἐκάλυπτε τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων μέχρις οὗ ἢ ἀναγκωχὴ τοῦ Ράιχενμπαχ²², χορηγήσασα εἰς τὸ στράτευμα ἀνάπαυσιν τινα, ἠϋξῆσε τὰς ἐργασίας τοῦ διπλωματικοῦ γραφείου τοῦ στρατηγοῦ Μπαρκλάου, διορισθέντος τότε ἀρχιστρατήγου τῶν Ρωσικῶν καὶ Πρωσικῶν στρατευμάτων.

Ἡ μεγάλη σπουδαιότης ἣν ἀπέκτησεν ἕκτοτε ἡ θρᾷσις τοῦ γραφείου παρῶρμα διπλωμάτας παλαιότερους ἐμοῦ νὰ ἐπιζητοῦν τὴν θέσιν ἣν εἶχον ἐγώ. Ἄλλ' ἂντ' αὐτῶν, οἵτινες κατεῖχον καὶ βαθμοὺς καὶ προσόντα ἀνώτερα τῶν ἰδικῶν μου, ὁ στρατηγὸς Μπαρκλάου προτίμησε τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ζήλόν μου, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἠδόκησε νὰ συναινέσῃ εἰς τοῦτο.

Ὅτε ἡ Αὐστρία προσετέθη εἰς τὴν συμμαχίαν²³, ὁ δὲ στρατὸς αὐτῆς ἤρχισε²⁴ νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὸν πόλεμον, τὸ γραφεῖον τοῦ στρατηγοῦ Μπαρκλάου κατέστη ἔτι δραστηριώτερον. Μετὰ τὴν ἐνδοξον μάχην τοῦ Κούλμ²⁵ ὁ στρατὸς διέτριψεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἐν Βοημίᾳ. Τότε ὁ στρατηγὸς Μπαρκλάου ὑπέβαλεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα λεπτομερεῖ ἔκθεσιν περὶ τῆς θέσεως εἰς ἣν εὐρίσκοντο αἱ σχέσεις τῆς Ρωσσίας πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, παρεκίνει δὲ νὰ γίνουν ἐπίσημα πρὸς τὴν Πύλην διαβήματα πρὸς μετρίασιν τῶν αἰματηρῶν ἐκτελέσεων, αἵτινες ἐπηκολοθοῦν τὴν ἐν νέου ὑπὸ τῶν Τούρκων κατάληψιν τῆς Σερβίας²⁶. Ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῇ Μεγαλειότης ὑπεδέχθη μετὰ

21. Ὁ στρατὸς τοῦ Μπαρκλάου ἔφθασεν εἰς Μπάουτσεν τὴν 16 Μαΐου. Τὴν 20 καὶ 21 Μαΐου διεξήχθη ἡ μάχη τοῦ Μπάουτσεν καθ' ἣν ὁ Ναπολέων κατετρόπως τοὺς Ρώσους καὶ Πρώσους.

22. Ὁ Καποδίστριας ἐννοεῖ προφανῶς τὴν ἀναγκωχὴν τὴν συναφθεῖσαν ἐν Plesswitz τὴν 4 Ἰουνίου. Βλ. καὶ ἐπομένην σημείωσιν.

23. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ράιχενμπαχ τῆς 27 Ἰουνίου 1813.

24. Ἀπὸ τῆς 10 Αὐγούστου 1813.

25. Ἡ μάχη τοῦ Κούλμ (30 Αὐγούστου 1813), εἰς ἣν ἠττήθη ὁ Γάλλος στρατηγὸς Vandamme, ἔσχε διπλωματικὴν κυρίως σπουδαιότητα, ὥς καταστήσασα στενωτέρους δεσμοὺς μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ ἀντιγαλλικοῦ συνασπισμοῦ.

26. Οἱ Σέρβοι ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Καραγιώργη εἶχον λάβει τὰ ὅπλα τῷ 1804, μετὰ δὲ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου (1806 - 1812) ἐπολέμησαν ὡς σύμμαχοι πλεον τῶν Ρώσων. Ἀλλὰ τῷ 1812 ἡ ἐπικειμένη ἐκστρατεία τοῦ Ναπολέοντος κατὰ τῆς Ρωσσίας ἠνάγκασε τοὺς Ρώσους νὰ συνάψουν ἐπευσμένην εἰρήνην μετὰ τῶν Τούρκων ἐν Βουκουρεστίῳ. Οἱ Ρῶσοι ἠρεκέσθησαν εἰς τὴν προσάρτησιν τῆς Βεσσαραβίας, ἀφῆσαντες ἐκκρεμῇ ἄλλα ζητήματα ὧν τὴν λύσιν ἐπεφύλαττον δι' εὐθετώτερον χρόνον. Ἰδίᾳ δὲ ὡς πρὸς τοὺς Σέρβους, οὗτοι ἐγκατελείφθησαν εἰς τὴν τύχην τῶν, μολοντόι τὸ ἄρθρον 8 τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου προέβλεπεν ἀμνηστίαν καὶ εἶδος διοικητικῆς αὐτονομίας. Τὴν ἐκτέλεσιν ὅμως τοῦ ἁρθροῦ 8 ἀπέφυγον σκοπίμως οἱ Τούρκοι, πεπεισμένοι ὅτι ἡ Ρωσσία, ἀπερροφημένη ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐν Εὐρώπῃ γεγονότα, δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ τι τὸ σοβαρὸν χάριν τῶν Σέρβων. Μετὰ δὲ τὰς νίκας τοῦ Ναπολέοντος ἐν Λύτсен καὶ Μπάουτσεν, οἱ Τούρκοι ἔκριναν τὴν στιγμὴν κατάλληλον νὰ λύσουν τὸ σερβικὸν ζήτημα διὰ τῶν

ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος τὴν ἔκθεσιν ταύτην, ἡδύδοκῃσε νὰ μοὶ ἀπονεύμῃ τὸ παράσημον τῆς Ἀγίας Ἀννης α' τάξεως, διέταξε δὲ τὸ Ὑπουργεῖον Αὐτοῦ νὰ συνεννοηθῇ ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐκθέσεως μετὰ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ στρατὸς ἐδάδιζε πρὸς τὴν Λειψίαν. Ἡμέραν τινὰ ἀναπαύσεως ὁ ἀρχιστράτηγος, ἐγκατασταθεὶς ἐν καλύδῃ τῶν περιχώρων τῆς πόλεως ταύτης, εἰργάζετο μετ' ἐμοῦ. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔρχεται αἰφνης πρὸς ἡμᾶς. Ἐγείρομαι πάραυτα μετὰ τῶν ἐγγράφων μου. Ὁ Αὐτοκράτωρ λέγει πρὸς τὸν στρατηγόν:

«Αὐποῦμαι διότι σᾶς διακόπτω. Μὲ ποῖον ἐργάζεσθε;»

«Μεγαλειότατε, μὲ τὸν κόμιτα Καποδίστριαν.»

«Ἄ, χαίρω πολὺ νὰ κάμω τὴν γνωριμίαν του.»

Τότε στραφεὶς πρὸς ἐμέ, ὅστις ἤμην ἔτοιμος νὰ ἐξέλθω, μοὶ ἔδωκε τὴν χεῖρα καὶ μετ' εὐμενείας, ἣ ὁποία ἐχώρει κατ' εὐθείαν εἰς τὴν καρδίαν, μοὶ ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκεϊαν ἣν ἠσθάνετο τοῦ νὰ μὲ γνωρίσῃ πλησιέστερον.

«Δὲν φαίνεσθε εἰς τὸ Στρατηγεῖόν Μου.»

«Μεγαλειότατε, μένω εἰς τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἡ Ὑμετέρα Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης ἡδύδοκῃσε νὰ μοὶ ἐμπιστευθῇ καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ εὐρίσκω ἐμικυτὸν εὐτυχῇ.»

«Πολὺ καλὰ. Ἀλλὰ θὰ δύνασθε», εἶπε τότε πρὸς τὸν στρατηγόν, «νὰ ἀναθέτετε εἰς τὸν κόμιτα νὰ Μοὶ κάμνῃ προφορικὰς ἀνακοινώσεις, ἀντὶ νὰ ἀναγκάξεσθε νὰ Μοὶ ἀποστέλλετε τόσον συχνὰ ἐγγράφους ἐκθέσεις.»

Ὁ στρατηγὸς ἀπήντησεν ὅτι θὰ ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς Του. Ἐκφράσας δὲ πάλιν τὴν εὐνοϊάν Του ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ἐπέτρεψε νὰ ἀποσυρθῶ, μείνας μόνος μετὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου.

Τὴν ἐσπέραν ὁ στρατηγὸς Μπαρκλάν μοὶ εἶπε: «Σᾶς συγχαίρω ἐξ ὅλης μου τῆς καρδίας. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ὠμίλησε περὶ τῆς γνώμης τὴν ὁποίαν ἔχει σχηματίζει περὶ ὑμῶν δι' ἐκφράσεων αἰτινες μὲ ἐνθαρρύνουν πλήρως ὡς πρὸς τὸ μέλλον σας. Αἱ ἀποστολαί, τὰς ὁποίας θὰ σᾶς ἀναθέτω τοῦ λοιποῦ, θὰ χρησιμεύσουν ὥπως ὁ Αὐτοκράτωρ σᾶς γνωρίσῃ καὶ ἐκτιμῇ καλύτερον· οὕτω μὲ πρώτῃν εὐκαιρίαν θὰ σᾶς χρησιμοποίησῃ εἰς ὑποθέσεις σπουδαιοτέρας τῶν μέχρι τοῦδε.»

Παρεκάλεσα τὸν στρατηγόν, ὥπως μοὶ ἀναθέτῃ ὅσον τὸ δυνατόν σπανιώτερον τὴν νέαν ταύτην ὑπηρεσίαν τοῦ ἀπεσταλμένου. «Ἐάν», εἶπον εἰς αὐτόν, «αἱ ἀνακοινώσεις δὲν παρουσιάζουν μέγα ἐνδιαφέρον, δὲν πρέπει δι' αὐτῶν νὰ ἐνοχλῇ τις διαρκῶς τὸν Αὐτοκράτορα. Ἐάν δὲ τὸναντίον αἱ ἀποστολαὶ αὗται εἶναι μεγάλῃς σπουδαιότητος, τότε θὰ διεξάγω αὐτὰς ἐγγράφως, διότι οὕτω μόνον θὰ φέρουν τὴν ἔγκρισίν σας.»

ὀπλων. Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1813 τὰ τουρκικὰ στρατεύματα εἰσέβαλον πανταχόθεν εἰς τὴν Σερβίαν καὶ κατέπνιξαν τὴν πρώτην ταύτην ἐπανάστασιν. Ἐχρησίευσεν ἡ ἐπανάστασις ὑπὸ τὸν Μίλος Ὁθρόνοβιτς (1816), ἵνα τὸ Σερβικὸν ζήτημα ἔλθῃ πάλιν ἐπὶ τάπητος εἰς τὰς μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας σχέσεις.

Ἦμην τόσον ὀλίγον διατεθειμένος νὰ θαμβωθῶ ἐκ τῶν πρώτων τούτων εὐνοιῶν τῆς τύχης, ὥστε, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, συναντήσας ἡμέραν τινὰ τὸν κόμιστα Νεσελρόδε²⁷, παρεκάλεσα αὐτὸν νὰ μὲ τοποθετήσῃ μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἐκστρατείας ὑφ' οἰανδήποτε ἰδιότητα εἰς θέσιν τινὰ παρὰ τῇ ἐν Βιέννῃ Ρωσικῇ πρεσβείᾳ, ὃ δὲ θαρῶνός Ἄνστεττ²⁸, ὅστις συνώδευε τότε τὸ Στρατηγεῖον τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐνέκρινε τὸ συνετὸν τῆς αἰτήσεώς μου καὶ μοὶ ὑπεσχέθη τὴν μεσολάβησιν καὶ προστασίαν του.

Μετὰ τὴν μάχην τῆς Λειψίας²⁹ ὁ στρατηγὸς Μπαρκλάυ διώκῃσιν τὴν ἐμ-προσθοφυλακὴν διὰ τοῦτο δὲν μοὶ ἐδόθη εὐκαιρία ἐκτάκτων ἀποστολῶν πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα.

Ἀφικόμεθα εἰς Φραγκφούρτην τὴν ἐπὶ τοῦ Μάιν, τῇ δὲ ἐπαύριον ὁ στρατηγὸς μοὶ εἶπεν, ὅτι ἂν καὶ δὲν εἶχε νὰ μοὶ ἀναθέσῃ οὐδεμίαν ἀνακοίνωσιν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα οὔτε προφορικὴν οὔτε γραπτὴν, ἐν τούτοις μὲ διατάσσει νὰ παρουσιασθῶ τὴν ἐσπέραν καὶ ὥραν 7 ἐνώπιον τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος.

Παρεκάλεσα αὐτὸν νὰ μοὶ εἴπῃ ἂν ἐγνώριζε τὴν αἰτίαν, εἰς ἣν ὤφειλετο ἡ τιμὴ αὐτῇ.

«Τὴν ἀγνοῶ», ἀπήντησεν· «ὑποθέτω ὅμως ὅτι θὰ μὲ ἐγκαταλείψετε· ὁση-δήποτε δὲ καὶ ἂν εἶναι ἡ λύπη μου, χαίρω πολὺ δι' ὑμᾶς.»

Δὲν θὰ ἐπαναλάβω ἐνταῦθα ὅσα φιλόφρονα καὶ κολακευτικὰ μοὶ εἶπεν ὁ σεβαστὸς στρατηγὸς Μπαρκλάυ, ἐπιθυμῶν νὰ μοὶ ἐκφράσῃ τὸ μέτρον τῶν αἰσθημάτων, τὰ ὅποια εἶχον τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐμπνεύσω εἰς αὐτόν.

Τὴν ὀρισθεῖσαν ὥραν μετέβην εἰς τὸ μέγαρον ὅπου κατῴκει ὁ Αὐτοκράτωρ. Μετὰ τινὰς στιγμὰς ἀναμονῆς εἰσῆχθην εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἦτο μόνος καὶ μὲ ἐδέχθη μετὰ τόσης εὐμενείας, ὥστε, ἂν καὶ ἦτο ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν Τὸν ἐπλησίαζον ἵνα λάβω ἀπ' εὐθείας τὰς διαταγὰς Του, οὐδεμίαν ἡσθάνομαι συστολήν.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μοὶ εἶπεν, ὅτι ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς ἐμὲ ὅπως μοὶ ἐμπιστευθῇ μεγάλῃς σπουδαιότητος ἐντολήν, ἣν μὲ ἐθεώρει ἱκανὸν νὰ φέρω εἰς πέρασ. «Διηγύσατε ἔντιμον στάδιον ἐν τῇ ὑμετέρᾳ πατρίδι. Εἰμαι δὲ λίαν εὐχαριστημένος ἐκ τῆς εὐθυκρισίας καὶ τοῦ ζήλου, μεθ' ὧν εἰργάσθητε τόσον ἐν Βιέννῃ, ὅσον καὶ παρὰ τῷ ναυάρχῳ Τσιτσαγῶφ καὶ τῷ στρατηγῷ

27. Κάρολος κόμης Nesselrode (1780 - 1862), ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας ἀπὸ τοῦ 1811, ἀντικαγκελλάριος ἀπὸ τοῦ 1826 καὶ καγκελλάριος τῆς Αὐτοκρατορίας ἀπὸ τοῦ 1844 μέχρι τοῦ 1856.

28. Ἰωάννης d'Anstett (1760 - 1835). Ἐγκαταλείψας τὴν πατρίδα του Ἀλσατίαν κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν Ρώσων εἰς διαφόρους διπλωματικὰς ἀποστολάς, λαβὼν τὸν τίτλον τοῦ βαρῶνου. Μετέσχεν τοῦ συνεδρίου τῆς Βιέννης, μεθ' ὃ διετέλεσε πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας παρὰ τῇ Γερμανικῇ Διαιτῇ ἐν Φραγκφούρτῃ.

29. 16 - 19 Ὀκτωβρίου 1813.

Μπαρκλάυ. Αἱ ἀρχαί σας καὶ τὰ αἰσθήματά σας Μοὶ εἶναι γνωστά. Ἀγαπᾶτε τὰς δημοκρατίας καὶ Ἐγὼ ἐπίσης τὰς ἀγαπῶ. Πρόκειται νῦν νὰ σώσωμεν μίαν ἐξ αὐτῶν ἣν ὁ Γαλλικὸς δεσποτισμὸς ὑπεδούλωσε καὶ εἰς ἣν ἐπιφυλάττει βραδύτερον τὴν τύχην τῶν ἐλευθέρων Γερμανικῶν πόλεων, τῆς Γενούης ἢ τῆς Βενετίας. Πρόκειται περὶ τῆς Ἑλβετίας³⁰. Πρὶν ἢ διαδοῦν τὸν Ρῆγον μετὰ τῶν στρατευμάτων των, οἱ σύμμαχοι ἡγεμόνες πρέπει νὰ βεβαιωθοῦν περὶ τῶν διαθέσεων τοῦ χρηστοῦ καὶ πολεμικοῦ τούτου ἔθνους, νὰ βοηθήσουν αὐτὸ πρὸς ἀνάγκησιν τῆς αὐθυπαρξίας του καὶ νὰ καταστήσουν αὐτὸ ἱκανὸν ὅπως συνεργασθῇ μεθ' ἡμῶν, ὥς ἐπραξαν ἤδη οἱ ἡγεμόνες τοῦ Γερμανικοῦ συνδέσμου, εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς ἀνορθώσεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ συστήματος. Νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἕκαστον ἔθνος ἡ πλήρης καὶ ἀπόλυτος χρῆσις τῶν δικαίων καὶ θεσμῶν αὐτοῦ, νὰ τεθοῦν πάντα καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν γενικῆς συμμάχιας, νὰ ἐξασφαλίσωμεν ἑαυτοὺς καὶ νὰ προφυλάξωμεν τὰ ἔθνη ἀπὸ τῆς φιλοδοξίας τῶν κατακτητῶν, — ἰδοὺ αἱ θάσεις ἐφ' ὧν ἐλπίζομεν μὲ τὴν δοθήθειαν τοῦ Θεοῦ νὰ στηρίξωμεν τὸ νέον τοῦτο σύστημα. Ἡ Θεία Πρόνοια ἔθεσεν ἡμᾶς εἰς τὴν ὁδόν, ἣτις ἄγει κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν σκοπόν. Μέρος τῆς ὁδοῦ διετρεῖξαμεν ἤδη. Ἡ ὑπολειπομένη εἶναι τραχεῖα καὶ πλήρης σοδαρῶν προσκομιμάτων. Πρέπει νὰ τὰ ἐξομαλύνωμεν, εἰς δὲ τὸ δυσχερὲς τοῦτο ἔργον πρόκειται νὰ συνεργασθῇτε καὶ ὑμεῖς.»

Τότε ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ἐξήγησε πῶς ἐσχηματίσθη ὁ κατὰ τῆς Γαλλίας συνασπισμὸς. Παρέβαλεν αὐτὸν πρὸς σφαῖραν χιόνος διαρκῶς ἐξογκουμένην ἐφ' ὅσον προχωρεῖ πρὸς τὰ πρόσω. Μοὶ ἐξήγησεν ἐκ τίνος φύσεως στοιχείων ἀποτελεῖτο ὁ συνασπισμὸς, καὶ πόση, κατὰ τὰς πρώτας στιγμὰς καὶ ἰδίᾳ ἐν μέσῳ τῶν ἀβεβαίων περιπετειῶν τοῦ πολέμου, ἐχρειάσθη καὶ ἐχρειάζετο ἀκόμη προσοχή, μετριοπάθεια καὶ καρτερία, ἵνα συνδεθοῦν ἀρρήκτως οἱ σύμμαχοι εἰς τρόπον ὥστε ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νὰ δυνηθῇ ὁ κοινὸς ἐχθρὸς νὰ διασπάσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ ἀντιτάξῃ τοὺς μὲν κατὰ τῶν δέ, ὡς εἶχε συμβῇ κατὰ τὸ παρελθόν.

Προβαίνων δὲ ἐκ τῶν γενικῶν τούτων παρατηρήσεων εἰς τὴν ἐντολήν, ἣν ἐμελλε νὰ μοὶ ἀναθέσῃ, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐχάραξεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὴν εἰκόνα τῆς ἐν Ἑλβετίᾳ καταστάσεως, καταδείξας πῶς καὶ διατί εἰσεχώρησεν ἐκεῖ τὸ ἐπαναστατικὸν μικρόδιον καὶ ποῖαι προήλθον ἐκ τούτου ὀλέθρια συνέπειαι διὰ τὸ ἔνδοξον τοῦτο ἔθνος καὶ διὰ τὴν Εὐρώπην ὁλόκληρον.

30. Διὰ πάσας τὰς ἐνταῦθα καὶ ἐφεξῆς λεπτομερείας περὶ τῶν πολυπλόκων (ὡς ὀρθῶς ὀνομάζει αὐτὰ ὁ Καποδίστριας) ζητημάτων τῆς Ἑλβετίας ὧν ὁ ὑπομνηματισμὸς θὰ ἦγε πολὺ μακρὰν καὶ ἐκτὸς τοῦ θέματος, δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ διαφωτισθῇ ἐνκόλως καὶ ἀκριβῶς ἐκ τοῦ ἔργου του Σ. Θ. Λάσκαρι, *Caro-distrias avant la revolution grec que* Λωζάνη 1918, ἢ ἐκ τοῦ H. Μάρτιν, *La Suisse et l'Europe 1813-1814*, Γενεύη 1931. Ἐνδιαφέρον ὅμως εἶναι νὰ παραβληθοῦν τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια μὲ τὰ γραφέντα ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Λεπτσέλτερν, ἅτινα ἐχρησιμοποίησεν ὁ E. de Levis Mirepoix (δισέγγονος τοῦ Λεπτσέλτερν) εἰς τὰ δύο ἔργα του *Une mission diplomatique austro-russe en Suisse (1813-1814)* Ἀνζε 1931, καὶ *Mémoires et papiers de Lebzeltern*, Παρίσι 1949.

«Ἡ ἀριστοκρατία τῆς Βέρνης», ἐξηκολούθησεν ὁ Αὐτοκράτωρ, «καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασίν της οἱ μεγαλοαστοὶ τῶν ἄλλων καντονίων ἐπιμόνως ἠρνήθησαν νὰ κάμουν τὴν ἐλαχίστην ἐκουσίαν ὑποχώρησιν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς καὶ εἰς τὰς κοινωνικὰς προόδους τοῦ Ἑλβετικοῦ ἔθνους. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἐπαναστατικὸν κόμμα ὅπερ ἡ Γαλλία προσεπάθησε νὰ σχηματίσῃ εἰς τὰ μέρη τὰ ἄξιοτῶμενα ἐκ τῶν μεγάλων καντονίων ὑπερίσχυσεν, ὁ δὲ Γαλλικὸς στρατὸς εὐκόλως ἔγινε κύριος τῆς Ἑλβετίας καί, ὅπερ σπουδαιότερον, τῶν θησαυρῶν τῆς Βέρνης.

»Μετὰ τὰς μακρὰς συμφορὰς ἃς ὑπέστη ἡ χώρα, ἡ Συνθήκη *δ ι α ι τ η σ ί α*ς (Acte de médiation), ἣν ἐπέβαλεν ὁ Βοναπάρτης, ἐπανεφέρει τὴν εἰρήνην καὶ ὑπῆρξεν ἀληθὴς εὐεργεσία. Ἐὰν ἡ συνθήκη αὕτη εἶχε πηγῆν ἀγνωτέραν, ἐὰν ἡ Δύναμις, ἥτις τὴν ἐπέβαλεν, ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ ἐμπιστοσύνην, οἱ Ἑλβετοὶ θὰ εἶχον μέγα ἄδικον νὰ ἐπιθυμοῦν τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸ παρελθόν ὥς καὶ τὰς ἐπικινδύνους περιπετείας νέας πολιτικῆς ὀργανώσεως. Ἀλλ' ὅπωςδὴποτε καὶ ἂν ἔχῃ τὸ μέγα τοῦτο ζήτημα, ἡ λύσις του δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς καὶ διὰ τοῦτο αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις πρέπει νὰ σεβασθῶν καὶ νὰ καταστήσουν σεβαστὴν τὴν νῦν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Ἑλβετίας ὑφισταμένην κατάστασιν. Ὁρμώμενοι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἥτις ἐπεκράτησεν ὀριστικῶς μεταξὺ τῶν συμμάχων Μου καὶ Ἑμοῦ, ἐπιθυμοῦμεν νὰ διαφωτίσωμεν τοὺς ἰθὺγοντας τὰ τῆς Ἑλβετίας περὶ τῶν πραγματικῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος των καὶ νὰ τοὺς πείσωμεν βαθυμῶς νὰ ταχθοῦν μεθ' ἡμῶν. Ἀλλὰ πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου, πρέπει κατ' ἀρχὰς νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸ νὰ ζητήσωμεν πραγματικὴν οὐδετερότητα κατὰ τὸν παρόντα πόλεμον.

»Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀποστολῆς ὑμῶν. Ἀγνοοῦμεν τί συμβαίνει νῦν ἐν Ἑλβετίᾳ, ποιοὶ ἀποτελοῦν τὴν Ὁμοσπονδιακὴν Κυβέρνησιν καὶ ποιοὶ τὴν κατευθύνουν εἰς τὰς ἐνεργείας της. Καὶ ἂν εἶχομεν ἀκόμη θετικωτέρας πληροφορίας περὶ τῶν δύο τούτων ζητημάτων, πάλιν θὰ ἦτο δύσκολον νὰ σᾶς διαπιστεύσωμεν παρὰ τῇ Ὁμοσπονδιακῇ Κυβερνήσει συμφῶνως πρὸς τοὺς καθιερωμένους τύπους. Τίς μᾶς ἐγγυᾶται ὅτι αὕτη ἔχει ἀρκετὴν ἀνεξαρτησίαν ὥστε νὰ δεχθῇ ἀντιπρόσωπον κράτους εὐρισκομένου εἰς πόλεμον πρὸς τὴν Γαλλίαν; Θὰ ἀναχωρήσετε λοιπὸν ὥς ἀπλοὺς ταξιδιώτης. Μόλις δὲ εὐρεθῇτε ἐπὶ τόπου θὰ Μοὶ ἀποστείλετε τὰς ἐκθέσεις σας, αἵτινες θὰ χρησιμεύουν ὅπως καθορίσωμεν τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀποστολῆς σας. Ἡ Αὐστρία ἀποστέλλει μετὰ τῶν αὐτῶν προφυλάξεων τὸν βαρῶνον Λεπτοσέλτερν³¹ μεθ' οὗ θὰ ἐνεργῇτε ἀπὸ κοινού. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο θὰ συντάξετε ἄνευ ἀναβολῆς τὰς

31. Λουδοβίκος βαρῶνος (εἶτα κόμης) von Lebzefern (1771 - 1854). Ἀποσταλεὶς τῷ 1810 εἰς Πετροῦπολιν ὡς σύμβουλος παρὰ τῇ Αὐστριακῇ πρεσβείᾳ, κατώρθωσε νὰ προσελκύσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου. Μετὰ τὸ 1815 διωρισθὴν πρεσβευτὴς εἰς Πετροῦπολιν ὅπου καὶ παρέμεινεν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁπότε, ὑποπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ νέου Τσάρου Νικολάου, ἐστάλη πρεσβευτὴς εἰς Νεάπολιν.

δι' ὑμᾶς ὁδηγίας καὶ θὰ ὑποβάλετε αὐτάς πρὸς Ἐμέ. Θὰ τὰς ἴδωμεν ὁμοῦ, μεθ' ὃ θὰ ἀναχωρήσετε εἰς Ἑλβετίαν.»

Ἐπειδὴ ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἠρώτησεν ἂν εἶχον νὰ παρατηρήσω τι ἐπὶ τῶν ὧσων μοι εἶπεν ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης, ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ ὑπογραμμίσω τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου ὅπερ ἠδύοκῃσε νὰ μοι ἐμπιστευθῇ καὶ νὰ ἐκφράσω ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὰς ἱκανότητάς μου, αἵτινες μοι ἐφαίνοντο ἀνεπαρκεῖς πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν προσδοκιῶν Του. «Τὴν Ἑλβετίαν, Μεγαλειότατε, γνωρίζω μόνον ἐκ τῶν διδλίων, ταῦτα δὲ πενιχρὰν βοήθειαν παρέχουν προκειμένου περὶ διαπραγματεύσεων μετ' ἀνθρώπων μεθ' ὧν οὐδεμίαν ἔσχον ποτὲ σχέσιν. Δὲν ὁμιλῶ τὴν γερμανικὴν καὶ τοῦτο εἶναι δεύτερον ἐμπόδιον. Τέλος θὰ ἔχω καὶ συνάδελφον. Ἀρὰ γε θὰ εἴμεθα πάντοτε σύμφωνοι ἀμφοτέροι, ἡ δὲ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις ἔχει κανονίσει μετὰ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος τὰς λεπτομερείας εἰς τρόπον ὥστε οἱ λόγοι τοῦ κ. Λεπτσέλτερν καὶ ἐμοῦ νὰ μὴ ἀφήσουν εἰς τοὺς Ἑλβετοὺς οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς πλήρους ταυτότητος τῶν προθέσεων τῶν συμμάχων Δυνάμεων;»

«Θὰ ἀπαντήσω», ὑπέλαθεν ὁ Αὐτοκράτωρ, «μόνον ὡς πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην δυσχέρειαν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς λοιπάς, ἐπαινῶ τὴν μετριοφροσύνην καὶ τὴν περίσκεψίν σας. Ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ἐκ τῶν προτέρων ὅτι, μετὰ τὴν ἐπιτυχὴ σας δρᾶσιν ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις, θὰ ἐπιτύχετε ἐν Ἑλβετίᾳ καλύτερον παντὸς ἄλλου διπλωμάτου. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν συνάδελφόν σας θὰ ἐνεργήτε πάντοτε μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ δάσει τῶν ὁδηγιῶν σας. Ἐὰν οὗτος ἐνεργήσῃ ἀντιθέτως πρὸς ταύτας, θὰ ἐξακολουθήτε τὸ ἔργον σας καὶ θὰ Μοὶ ἀποστέλλετε τὰς ἐκθέσεις σας. Θὰ εὐρισκώμεθα οὐχὶ μακρὰν τῆς Ἑλβετίας. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ ἔχετε λάβει τὰς διαταγὰς Μου.» Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μοι ἐπέτρεψε τότε νὰ ἀποσυρθῶ.

Τὴν μεθεπομένην ὑπέβαλον εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὸ σχέδιον τῶν πρὸς ἐμὲ ὁδηγιῶν. Ἐμείναι τελείως εὐχαριστημένος καὶ ἐνέκρινεν αὐτάς, μὲ διέταξε δὲ νὰ τὰς ἀνακοινώσω εἰς τὸν κόμιστα Νεσσαερόδε, ἵνα τὸ γραφεῖον αὐτοῦ διεκπεραιώσῃ αὐτάς κατὰ τὰ καθιερωμένα καὶ μὲ ἐφοδιάσῃ διὰ παντὸς ἀναγκαίου εἰς τὸ ταξιδίδιόν μου.

Ἐγνωρίσθην τότε μετὰ τοῦ θαρῶντος Λεπτσέλτερν, μετέβην δὲ μετὰ τοῦ κόμιστος Νεσσαερόδε παρὰ τῇ κ. Μέττερνιχ³². Ὁ τελευταῖός μοι εἶπεν, ὅτι εἶχεν ὑποβάλλει εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας τὰς δοθείσας μοι ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ὁδηγίας, αἵτινες ἐμελλον τοιοῦτοτρόπως νὰ χρησιμεύσουν καὶ διὰ τὸν συνάδελφόν μου.

Ὑπὸ τοιούτους οἰωνοὺς ἔφθασα εἰς Ἑλβετίαν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1813. Εὕρομεν ἐν Ζυρίχῃ τὴν Δίαιταν συνελθοῦσαν ἐκτάκτως ἐκεῖ καὶ ἀσχολουμέ-

32. Κλήμης Λοθάριος κόμης (εἶτα πρίγκιψ) Metternich (1773 - 1859), ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας ἀπὸ τοῦ 1809 καὶ καγκελλάριος ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1848.

νην περί τὰ στρατιωτικά μέτρα, δι' ὧν ἠλπίζε νὰ περιφρουρήσῃ τὴν οὐδετερότητα τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλβετικῆς Ὁμοσπονδίας.

Συνωμιλήσαμεν ἐμπιστευτικῶς μετὰ τοῦ Προέδρου (Landamman) κ. Ράινχαρντ³³ καὶ τῶν σπουδαιότερων ἐκ τῶν βουλευτῶν. Εὐρομεν αὐτοὺς λίαν προθύμους νὰ ἀκούσουν ἡμᾶς, μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας κατωρθώσαμεν νὰ πείσωμεν αὐτοὺς ὅπως διαπραγματευθοῦν μεθ' ἡμῶν σύμβασιν διὰ τῆς ὁποίας τὸ ὑπ' αὐτῶν υἱοθετηθὲν σύστημα οὐδετερότητος, τροποποιούμενον εἰς τινα σημεία, ἡδύνατο νὰ γίνῃ δεκτὸν ὑπὸ τῶν συμμάχων Δυνάμεων καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ ζωτικὰ τῆς Ἑλβετίας συμφέροντα. Ἐζητήσαμεν τὴν διὰ Βασιλείας διάδοσιν τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, ἀλλὰ τῆς παραχωρήσεως ταύτης αἱ Δυνάμεις ὑπισχνοῦντο ὅτι δὲν θὰ ἐποιοῦντο χρῆσιν ἐὰν ὁ Ναπολέων ἀπέδιδεν εἰς τὴν Ἑλβετικὴν Ὁμοσπονδίαν τὴν Βαλεσίαν καὶ ἄλλα τμήματα τῆς Ἑλβετίας ἅτινα εἶχε προσαρτήσῃ εἰς τὸ ὑπ' αὐτὸν «Βασίλειον τῆς Ἰταλίας».

Ἀντιπροσωπεῖα τῆς Διαιτήτης μετέβη εἰς Φραγκφούρτην, ἵνα χαιρετίσῃ τοὺς συμμάχους μονάρχας ἐν ὀνόματι τῆς Ἑλβετίας καὶ λάβῃ τὴν συγκατάθεσιν αὐτῶν ὡς πρὸς τὸ σύστημα τῆς οὐδετερότητος ὑπερ ἧ Δίαιτα εἶχεν υἱοθετήσει. Ἐπιστρέψαντες εἰς Ἑλβετίαν οἱ ἀντιπρόσωποι ἀνήγγειλαν εἰς τὴν Δίαιταν ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν συμμάχων ἀναγνώρισις τοῦ συστήματος τούτου ὤφειλε προηγουμένως νὰ συζητηθῇ μετὰ τοῦ κ. Λεπτσέλτεν καὶ ἐμοῦ. Ἐνθ' ἡσχολούμεθα εἰς τοῦτο, δύο ἀπρόοπτα συμβάντα παρενέβησαν καὶ παρεκώλυσαν τὰς προσπάθειάς μας. Τὸ καντόνιον τῆς Βέρνης ἐπανήρχετο εἰς τὸ παλαιὸν ἀριστοκρατικὸν σύνταγμα τὸ βασιζόμενον ἐπὶ τοῦ δημοσίου δικαίου τῶν ἄλλοτε 13 καντονίων καὶ τοιουτοτρόπως διεδήλου συγχρόνως τὰς παλαιὰς του ἀξιώσεις ἐπὶ τῶν καντονίων τοῦ Vaud καὶ τῆς Ἀργοβίας. Ὁ κόμης Ζένφτ³⁴, ἔχων μυστικὴν ἀποστολὴν ἐν Βέρνη, παρεκίνησε τοὺς ἄρχοντας τῆς παλαιᾶς ἀριστοκρατίας νὰ λάβουν τὴν ἀπερίσκεπτον ταύτην ἀπόφασιν, ὑποσχόμενος τὴν ὑποστήριξιν τῆς Αὐστρίας. Ταυτοχρόνως δὲ ὁ στρατὸς τοῦ πρίγκιπος Σδάρτσενδεργ³⁵ ἠτοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Διακήμενος ἀπευθυνθεῖσα³⁶

33. Ἰωάννης von Reinhard (1755 - 1835). Ἐπὶρξεν ἐκ τῶν ὑπογραψάντων τὴν «Συνθήκην διαιτησίας» καί, λόγῳ τῆς ἐμπιστοσύνης ἧς ἔχαιρε παρὰ τοῖς Γάλλοις, εἶχεν ἐκλεγῇ πρόεδρος (Landamman) τῆς Ἑλβετικῆς Ὁμοσπονδίας τῷ 1807 καὶ 1813.

34. Λουδοβίκος βαρὼνος (εἶτα κόμης) Senfft von Pilsach, (1774 - 1853). Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Σαξονίας (1809 - 1813), ἀλλ' ἐπαύθη ὡς φίλος τῆς Αὐστρίας. Μετὰ τὴν μάχην τῆς Λειψίας ὁ βασιλεὺς τῆς Σαξονίας, μολονότι πιεζόμενος ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, ἠνότηθη νὰ τὸν χρησιμοποίησιν παρὰ τοῖς Συμμαχικοῖς, ἐστάλη δὲ τότε ὁ Ζένφτ ὑπὸ τοῦ Μέντερνιχ εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν ἐκεῖ ραδιουργιῶν του, ἔζησεν ὡς ἰδιώτης ἐπὶ τινα χρόνον. Τῷ 1825 εἰσηλθὼν εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Αὐστρίας, διατελέσας μέχρι τοῦ 1847 πρεσβευτὴς ἐν Τουρίνῳ, Φλωρεντίᾳ, Χάγῃ καὶ Μονάχῳ.

35. Κάρολος πρίγκιψ Schwarzenberg (1771 - 1820), ἀρχιστράτηγος τῶν αὐστριακῶν στρατευμάτων.

36. Ὑπὸ τοῦ Schwarzenberg τῇ 21 Δεκεμβρίου 1813, καθ' ἣν στιγμὴν παρεβιβάζετο ἡ Ἑλβετικὴ οὐδετερότης.

εἰς τὴν Δίαιταν ἐκ μέρους τῶν συμμάχων Δυνάμεων ἐδήλου εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ὅτι οἱ ἡνωμένοι στρατοὶ θὰ προχωρήσουν πανταχοῦ, ὅπου αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις ἤθελον τοῦτο ἀπαιτήσῃ. Τὸ Αὐστριακὸν Ὑπουργεῖον ἔστειλε τὴν διακήρυξιν ταύτην πρὸς τὸν κ. Λεπτσέλτερν μετὰ τῆς διαταγῆς νὰ υπογράψῃ ταύτην καὶ νὰ μὲ προτρέψῃ νὰ πράξῃ τὸ αὐτό, διότι εἰς τοῦτο εἶχε συναινέσει ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας, ὡς ἀπεδείκνυετο ἐξ ἐγγράφου τοῦ ὁποίου ἐγένετο μὲν μνεσία ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ συναδέλφου μου ληφθεῖσιν ἐγγράφοις ἀλλ' ὅπερ ὁμῶς δὲν περιείχετο ἐν αὐτοῖς.

Ὁ κ. Λεπτσέλτερν ἠσθάνθη στενοχωρίαν ἀνακοινῶν εἰς ἐμὲ τὰς διαταγὰς ταύτας. Ἐδίστασα ἐπὶ τινὰς ὥρας, ἀλλ' ὑπέγραψα τὴν διακήρυξιν καὶ ἀμέσως ἀνεχώρησα ἐκ Ζυρίχης, ἵνα μεταβῶ εἰς τὸ Στρατηγεῖον τοῦ Αὐτοκράτορος, εὐρισκομένου τότε ἐν Φρειδούργῳ τῆς Βάδης.

Ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἐδέχθη καὶ αἱ πρῶταί του λέξεις ἦσαν:

«Ἐλπίζω ὅτι δὲν ὑπεγράψατε τὴν Αὐστριακὴν διακήρυξιν.»

«Ὅλως τοῦναντίον, Μεγαλειότατε, τὴν ὑπέγραψα καὶ ἔρχομαι νὰ Σᾶς υποβάλω παρατηρήσεις τινὰς περὶ τῶν πλεονεκτημάτων ἅτινα ἡ Ἑλβετία καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ ὑπόθεσις δύνανται νὰ ἀποκομίσουν ἐκ τῆς ἀπροσδοκῆτου ταύτης περιπλοκῆς.»

«Δὲν ἐπερίμενα νὰ σᾶς ἴδω νὰ ἀρχίσετε μὲ πλήρη παράδασιν τῶν ὁδηγίων τὰς ὁποίας σᾶς εἶχον δώσει.»

«Εὐδόκησατε, Μεγαλειότατε, νὰ μὲ ἀκούσετε καὶ ἔπειτα κατακρίνατέ με.»

«Καλὰ, ἄς ἴδωμεν.»

Λέγουσα ταῦτα ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μὲ εἰσήγαγεν εἰς τὸ γραφεῖόν Της, μὲ ἐτοποθέτησε πλησίον Της καὶ μὲ διέταξε νὰ ἐκθέσω τοὺς λόγους τῆς πράξεώς μου.

«Ἡρώτησα ἑμαυτόν, Μεγαλειότατε, διατί ἄρᾳ γε ἡ Αὐστρία παρεδίαιζε τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλβετίας ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος καθ' ὃν ἀκριδῶς χρόνον τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα ἠδύναντο νὰ διαθοῦν διὰ Βασιλείας. Ἡ μυστικὴ ἀποστολὴ τοῦ κόμιστος Ζένφτ ἐν Βέρνην ἐξηγεῖ ἐντελῶς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἐὰν δὲν ὑπέγραφον ἐγὼ τὴν διακήρυξιν, οἱ Ἑλβετοὶ θὰ ἀντελαμβάνοντο τὴν μεταξὺ τῶν συμμάχων Δυνάμεων διαφωνίαν καὶ, φοβούμενοι τὰς συνεπείας τοῦ διαθήματος τοῦ καντονίου τῆς Βέρνης, θὰ ἐρρίπτοντο εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Βοναπάρτου. Ὑπογράφων τὴν διακήρυξιν καὶ ἐγκαταλείπων τὴν θέσιν μου διὰ νὰ ἔλθω καὶ νὰ λάβω τὰς διαταγὰς Ὑμῶν, ἀφήνω ἐν Ἑλβετίᾳ τὰς φατρίας ἐν ἀδυναμίᾳ ὅπως προβοῦν εἰς ἐνέργειάν τινα, λαμβάνω δὲ τὸ θάρρος νὰ υποβάλω εἰς Ὑμᾶς λύσιν ἣτις θὰ κάμῃ τοὺς Ἑλβετοὺς νὰ συμφωνήσουν εἰς τὰ ἐθνικὰ τῶν ζητήματα καὶ εἰς τὸ σύστημα τῶν συμμάχων Δυνάμεων. Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης δύναται νὰ προτείνῃ εἰς τὴν Αὐστριακὴν Κυβέρνησιν ἓν ἐκ τῶν δύο: ἢ νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν ἀποκήρυξιν τοῦ κόμιστος Ζένφτ ἢ, ἐὰν ἀρνηθῇ νὰ πράξῃ τοῦτο ἡ Αὐστρία, τότε ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης νὰ μὴ ἐπικυρώσῃ τὴν ὑπ' ἐμοῦ ὑπογραφὴν τῆς διακηρύξεως. Ἡ Αὐστρία

θμως ἔφερεν ἑαυτὴν εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε νὰ μὴ δύναται ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νὰ ἀναγνωρίσῃ ὡς ἐπίσημον τὴν ἀποστολὴν τοῦ μυστικοῦ της πράκτορος. Θὰ ἀναγκασθῇ λοιπὸν νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ ἐν Φραγκφούρτῃ συμφωνηθὲν σχέδιον ἐνεργείας. Καὶ ἐν τῇ ἀκόμῃ περιπτώσει ἡ Αὐστρία θελήσῃ νὰ ἐνεργήσῃ ἀντιθέτως πρὸς τὸ σχέδιον τοῦτο, οὐδεὶς πλέον ἐν Ἑλβετίᾳ θὰ ἀκολουθήσῃ τὰς ὑποδείξεις της. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Αὐστριακὸς στρατὸς εἰσῆλθεν ἤδη εἰς Ἑλβετίαν, καὶ τὸ μόνον ὅπερ δυνάμεθα ἀκόμῃ νὰ πράξωμεν εἶναι νὰ προφυλάξωμεν τὰ 19 καντόνια ἀπὸ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ τὰ εὐρωπαϊκὰ στρατεύματα ἀπὸ τῶν κινδύνων ὅτινες θὰ ἦσαν ἀναπόφευκτος τοῦτου συνέπεια.»

«Συμφωνῶ ἐντελῶς μεθ' ὑμῶν τῇ ὄντι θὰ εἶναι ἡ μᾶλλον συμφέρουσα διέξοδος ἐκ τοσοῦτον δυσαρέστου ἐμπλοκῆς. Ἀλλὰ πῶς νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς ἀγαθοὺς Ἑλβετοὺς νὰ ἐννοήσουν ὅλας αὐτὰς τὰς αἰτιολογίας, καὶ νὰ τηρήσωμεν τὸν δοθέντα λόγον;»

«Τοῦτο θὰ κατορθωθῇ, ἐὰν γνωσθοῦν εἰς αὐτοὺς αἱ εὐμενεῖς διαθέσεις τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος δι' ἐγγράφου ὕπερ θὰ εὐδοκήσετε νὰ ἀπευθύνετε πρὸς ἐμὲ καὶ τὸ ὅποῖον θὰ ἀνακοινώσω ἐν Ἑλβετίᾳ εἰς τοὺς ἰθύνοντας οὓς θὰ κρίνω ἀξίους ἐμπιστοσύνης.»

«Πολὺ καλὰ· ἀλλὰ δύνασθε εἰς διάστημα 48 ὥρων νὰ συνεννοηθῇτε μετὰ τὸ Αὐστριακὸν Ὑπουργεῖον, νὰ συντάξετε τὰς ὁδηγίας τὰς ὁποίας θὰ πρέπει τοῦτο νὰ δώσῃ εἰς τὸν κ. Λεπτσέλτερν καὶ εἰς τὸν κ. Σράουτ³⁷, νὰ ἐτοιμάσετε τὰς ἰδίας ὑμῶν ὁδηγίας καὶ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔγγραφον; Δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς ἐνταῦθα πλησίον Μου ὁ ὁποῖος νὰ δύναται νὰ σᾶς βοηθήσῃ.»

«Οἱ Αὐστριακοί, Μεγαλειότατε, οὐδόλως θὰ δυσκολευθοῦν νὰ υπογράψουν ὅ,τι θελήσετε, ὁ δὲ χρόνος εἶναι ἀρκετός.»

«Πηγαίνετε λοιπὸν καλὴν ἀντάμωσιν αὔριον εἰς τὰς ἔνδεκα· ἐὰν δὲ δὲν τελειώσωμεν ἕως τότε, θὰ ἐργασθῶμεν καὶ τὴν ἐσπέραν.»

Ὡς προέδλεπον, οἱ Αὐστριακοὶ μὲ ἡὐχαρίστησαν θερμότατα διὰ τὸν ἐπιτυχῇ τρόπον δι' οὗ διέλυσαν τὰ νέφη τὰ ἐγερθέντα μεταξὺ τῶν δύο Κυδερνήσεων συνεπειᾷ τῆς ἀκατανοήτου (ὡς διατείνοντο) διαγωγῆς τοῦ κόμιτος Ζένφτ.

Τὸ σχέδιον τῶν διὰ τοὺς κ. κ. Λεπτσέλτερν καὶ Σράουτ ὁδηγιῶν ὅπερ ἀνεκοίνωσα εἰς τὸν κόμιτα Μέττερνιχ ἐνεκρίθη ἀσυζητητί, τὴν δὲ 11ην πρωινὴν τῆς ἐπαύριον παρουσίασα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα πάντα τὰ ἔγγραφα διεκπεραιωμένα. Μᾶς διέκοψεν ἡ ἀφίξις τοῦ στρατοῦ τῆς Βάδης, τὸν ὅποῖον ὁ Αὐτοκράτωρ ἔπρεπε νὰ ἐπιθεωρήσῃ. Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐξετάσας πάντα τὰ ἔγγραφα μου, ἡδρόκησε νὰ μοὶ εἴπῃ: «Τὴν σταδιοδρομίαν σας δὲν θὰ τὴν κάμετε ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ εὐχαρίστως σας προειδοποιῶ περὶ τούτου. Ἐν τούτοις ἐξακολουθήσατε ὅ,τι τόσον καλῶς ἔχετε ἀρχίσει, ὅταν δὲ ἔχετε ἀνάγκην νέων ὁδηγῶν θὰ ἀπευθύνεσθε π ρ ὁ ς Ἑ μ ἐ κ α ἰ μ ὁ ν ο ν π ρ ὁ ς Ἑ μ ἐ.»

37. Φραγκίσκος von Schraut (1746 - 1825), πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας ἐν Ἑλβετίᾳ ἀπὸ τοῦ 1807 μέχρι τοῦ 1825.

Ἐπιστρέψας εἰς Ζυρίχην εἰργάσθην μετὰ τοῦ κ. Λεπτσέλτεν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τὰς ὁποίας ἐκόμιζον.

Μετὰ μακρὰς καὶ ἀκάρπους διαπραγματεύσεις ἐπείσθημεν ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνῃ χρῆσις ἰσχυροτέρων μέτρων πρὸς διόρθωσιν τοῦ κακοῦ ὅπερ εἶχε προξενήσει ἡ ἀποστολὴ τοῦ κόμιτος Ζένφτ. Μέχρι τότε δὲν εἴχομεν κατορθώσει νὰ συγκαλέσωμεν νέαν Δίαιταν, διότι τὰ ἀρχαῖα καντόνια δὲν ᾔθελον πλέον νὰ ἀναγνωρίσουν τὰ νέα, καὶ ἡ Ἑλβετία ἦτο διηρημένη καὶ ἐτοίμη πρὸς ἐμφύλιον πόλεμον. Ἐφ' ὅσον τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα προυχώρουν ἐν Γαλλίᾳ, ἡ θέσις αὐτῶν θὰ καθίστατο κρισιμωτέρα ἐν τῇ περιπτώσει αἱ πολεμικαὶ ἐνέργειαι ἠνάγκαζον αὐτὰ νὰ ζητήσουν στήριγμα ἐν Ἑλβετίᾳ. Οἱ φόβοι οὗτοι ἔπεισαν ἡμᾶς νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸ Στρατηγεῖον ἵνα ἐκθέσωμεν τὴν κατάστασιν καὶ ζητήσωμεν νέας ὁδηγίας. Εὐρομεν τοὺς δύο Αὐτοκράτορας ἐν Troyes. ἐφθάσαμεν δὲ καθ' ὃν χρόνον ὁ στρατὸς ὑπεχώρει πρὸς τὸ Langres καὶ τὸ Chaumont. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, ὅστις ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ πόλει, μοὶ ἔδωκε τὰς ὁριστικὰς διαταγὰς διὰ τὰς ὁποίας εἶχον ἔλθει καὶ μὲ διώρισεν ἔκτακτον Αὐτοῦ ἀπεσταλμένον καὶ πληρεξούσιον ὑπουργὸν παρὰ τῇ Ἑλβετικῇ Ὁμοσπονδίᾳ.

Κατὰ τὰς διαφόρους ἀκροάσεις, ὧν ἔτυχον τότε, ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα σύντομον ὑπόμνημα περὶ τῶν Ἰονίων Νήσων, δι' οὗ παρεκάλουν τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ὅπως μὴ ἀποφασίσῃ τι περὶ τῆς πατρίδος μου πρὶν ἢ μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ ἐκθέσω εἰς Αὐτὴν τὴν γνώμην μου περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ὑπεσχέθη τοῦτο καὶ μὲ διέταξε νὰ ἐπιστρέψω πάραυτα εἰς Ἑλβετίαν, ὅπως ἐπαναφέρω ἐκεῖ τὴν ὁμόνοιαν.

Πράγματι δὲ τὰ μέσα, δι' ὧν ἐφωδιάσθην ἐγὼ τε καὶ ὁ συνάδελφός μου, μὲ διηκόλυνον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου τούτου.

Ἡμεθα κομιστὰι δηλώσεως τῶν συμμάχων Δυνάμεων δι' ἧς, καθ' ἣν περὶπτωσιν αἱ κυδερνήσεις τῶν κατ' ἰδίαν καντονίων ἡρνοῦντο νὰ ἀποστείλουν ἐν ὠρισμένῃ προθεσίμᾳ τοὺς ἀντιπροσώπους των εἰς τὴν Δίαιταν, ἡμεθα ἐξουσιοδοτημένοι νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὡς ἀντιπροσώπους τῶν καντονίων τούτων τοὺς πολίτας οὓς θὰ ἐκρίνομεν ἡμεῖς καταλλήλους πρὸς τοῦτο.

Ἦρκασε νὰ δειξώμεν ἐμπιστευτικῶς τὸ ἀποφασιστικὸν τοῦτο ἔγγραφον εἰς τινὰς ἐκ τῶν μᾶλλον ἰσχυόντων ἐν Ἑλβετίᾳ, ἵνα ἐπιτύχωμεν ἄνευ οὐδεμιᾶς περαιτέρω ἀναβολῆς τὴν κατὰ τοὺς νομίμους τύπους ἐκλογὴν καὶ ἀποστολὴν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν 19 καντονίων εἰς τὴν Δίαιταν τῆς Ζυρίχης.

Τὸ πρῶτον τοῦτο ἀποτέλεσμα ἡνοιξε τὴν ὁδὸν εἰς τὰς διαπραγματεύσεις ἐκείνας δι' ὧν ἔσχομεν τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐπαναφέρωμεν τὴν ὁμόνοιαν ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ νὰ παρασκευάσωμεν τὰς βάσεις τῶν διπλωματικῶν συμβάσεων αἵτινες ἐπηκολούθησαν καὶ αἵτινες συνέδεσαν τὴν Ἑλβετικὴν Ὁμοσπονδίαν μὲ τὴν παλινόρθωσιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ συστήματος.

Ἡ εἶδσις τῆς εἰς Παρισίους εἰσόδου³⁸ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων

διηκολύνη τὸ ἔργον ἡμῶν. Δὲν παρέλειψα νὰ ἐπωφεληθῶ τὸ εὐτυχὲς τοῦτο γεγονός χάριν τοῦ ἀνατεθέντος εἰς ἐμὲ συμβιβασμοῦ τῶν Εὐρωπαϊκῶν καὶ Ἑλβετικῶν συμφερόντων, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ λησμονήσω καὶ τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος μου. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀπέστειλα πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ἔκθεσιν δι' ἧς ἐλάμβανον τὸ θάρρος νὰ ὑπομνήσω Αὐτῇ τὴν δοθείσάν μοι ἐν Troyes ὑπόσχεσιν καὶ νὰ ζητήσω τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῶ εἰς Παρισίους. Ἡ ἄδεια αὕτη μοι ἐδόθη μὲν ἀμέσως, ἀλλ' αἱ διαταγαὶ ἔφθασαν εἰς Ζυρίχην μετὰ 15 ἡμέρας, ὅτε οἱ ὄροι τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων εἶχον ἤδη ἀποκρυσταλλωθῇ, ὥστε τὸ ζήτημα τῶν Ἰονίων Νήσων εἶχεν ἤδη οὐσιαστικῶς ἀποφασισθῇ διότι ἡ προκαταρκτικὴ συνθήκη καὶ τὰ διαδοχικῶς ὑπογραφέντα ὑπὸ τῶν συμμάχων Δυνάμεων πρακτικὰ παρεχώρουν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸ δικαίωμα τῆς στρατιωτικῆς κατοχῆς τῶν Νήσων καὶ τὴν ἀπόλυτον κυριαρχίαν τῆς Μελίτης. Παρετήρησα τοῦτο πρὸς τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα, ἐκφράσας Αὐτῇ τὴν ζοηρὰν λύπην ἣν μοι προυξένησε σύμβασις τόσον ὀλίγον σύμφωνος πρὸς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς δικαίας ἐλπίδας τῶν Ἑπτανησίων. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἀπήντησεν ὅτι τίποτε δὲν εἶχεν εἰσέτι ὀριστικῶς ἀποφασισθῇ, καὶ ὅτι αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν τύχην τῆς πατρίδος μου διαπραγματεύσεις θὰ διεξήγοντο ἐν Βιέννῃ καὶ θὰ ἀνέτιθεντο εἰς ἐμέ.

«Μεγαλειότατε, οὐδὲν θὰ ἐπιτύχωμεν. Οἱ Ἀγγλοὶ εἶναι κύριοι τῆς Μελίτης καὶ διατηροῦν φρουρὰν ἐν Κερκύρᾳ. Γνωρίζουν ὅτι οὐδεὶς θὰ κάμῃ πόλεμον διὰ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Κέρκυραν.»

«Δὲν πρέπει νὰ ἀποθαρρυνώμεθα. Ἐξετάσατε ἐν τούτοις τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων καὶ νὰ Μοὶ ὑποβάλετε ἔκθεσιν περὶ τῶν ὄρων οὓς περιέχει.»

Ἐξετέλεσα τὴν διαταγὴν ταύτην, ἐντύπωσιν δὲ προυξένησεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὸ συμπέρασμα εἰς τὸ ὁποῖον ὠδήγει ἀναγκαίως ἡ ἀνάλυσις τῆς συνθήκης ταύτης. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἀπεδείκνυνεν ὅτι ἡ Αὐστρία, ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Ρωσσία παρουσιάζοντο εἰς τὸ μέλλον νὰ συνέλθῃ συνέδριον ὡς κράτη ἄτινα ἔμελλον εἰσέτι νὰ ἐπιτύχουν τὸ πᾶν, ἐνθ' ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία προσήρχοντο ἐκεῖ ὡς Δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι οὐδὲν πλέον εἶχον νὰ ζητήσουν καὶ ἐπομένως ἠδύνατο μόνον ὑποχωρήσεις νὰ κάμουν εἰς τοὺς ἄλλους· ὅτι εἰς τὸ συνέδριον ἡ θέσις τῶν πέντε Μεγάλων Δυνάμεων δὲν θὰ ἦτο πλέον ἐπὶ ἴσοις ὁροις καὶ μάλιστα δὲν ὑπῆρχε κἄν ἰσότης οὔτε μεταξὺ τῶν τριῶν ἐκείνων Δυνάμεων αἱ ἀξιώσεις τῶν ὁποίων ἐπρόκειτο νὰ ἰκανοποιηθοῦν ἐν τῷ συνεδρίῳ· διότι ἤρκει μία ἐξ αὐτῶν νὰ ταχθῇ μὲ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, ἵνα αἱ συζητήσεις λάθουν ἀφεύκτως κατεύθυνσιν ἐπιβλαβὴ διὰ τὰ συμφέροντα τῶν ὑπολοίπων δύο Δυνάμεων. Ὁ Αὐτοκράτωρ μετὰ σιωπὴν τινα μοὶ ἀπήντησεν: «Πάντα ταῦτα εἶναι θεωρία· μὴ ἀνησυχεῖτε· ἐγὼ θὰ διορθώσω τὴν ὑπόθεσιν. Ἄς ὁμιλήσωμεν μᾶλλον περὶ τῶν ἐνεργειῶν σας ἐν Ἑλβετίᾳ.»

Ἀνέγνωσα τότε εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ἔκθεσιν, ἐν ᾗ ἀπεδείκνυον τὴν ἀπαραίτητον ἀνάγκην τοῦ νὰ τεθῇ εἰς τὴν εἰρήνευσιν τῶν Ἑλβετῶν δάσις δικαία καὶ στερεὰ, ἱκανοποιουμένων τινῶν ἐκ τῶν δικαίων ἀξιώσεων τοῦ καντονίου τῆς Βέρνης. «Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι ἐγίνατε Βερναῖος ἐν ὅλῃ

τῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως.» Μετὰ θαθείας συγκινήσεως ἀπήντησα τότε εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὅτι ἐὰν τοιαύτη ἦτο ἡ γνώμη Του δὲν ἡδυνάμην πλέον ἐγὼ νὰ ἔχω τὴν εὐτυχίαν νὰ ὑπηρετῶ Αὐτὸν ἐν Ἑλβετίᾳ. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἠγέρθη καὶ μοι εἶπε: «Διὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν τοῦτο ἀρκεῖ, θὰ σὰς καλέσω ἀκόμη μίαν φορὰν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς Μου.»

Πράγματι μετὰ τινὰς ἡμέρας ἔλαβον διαταγὴν νὰ μεταβῶ παρὰ τῇ Αὐτοῦ Μεγαλειότητι.

«Προτιμᾶτε ἀναμφιδόλως», μοι εἶπεν ὁ Αὐτοκράτωρ, «νὰ ἐπιστρέψετε εἰς Ἑλβετίαν μᾶλλον ἢ νὰ Μὲ συνοδεύσετε εἰς τὴν Ἀγγλίαν.»

«Μάλιστα, Μεγαλειότατε, ἂν ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης εὐδοκήσῃ νὰ μοι παράσχῃ τὰ μέσα ὥπως ἐξακολουθήσω τὸ ἔργον μου.»

«Καὶ τὰ μέσα ταῦτα εἶναι», ὑπέβαλεν ὁ Αὐτοκράτωρ, «εὐρεῖται παραχωρήσεις εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς Βέρνης. Εἶδον τοὺς κυρίους τούτους καὶ ὠμίλησα ἄνευ περιστροφῶν μὲ τὸν δήμαρχον Μύλινεν³⁹. Δὲν συμμερίζομαι τὴν γνώμην σας. Δὲν βλέπετε λοιπὸν ἄλλο μέσον ὥπως ἐγκαταστήσωμεν τάξιν πραγμάτων μόνιμον καὶ διαρκῆ; Εἶναι ἐξάπαντος ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἡ Βέρνη ἀκρογωνιαίος λίθος τῆς Ἑλβετικῆς ἀποκαταστάσεως;»

«Μάλιστα, Μεγαλειότατε, διότι μόνον ἀφοῦ συνέτριψε τὸν λίθον τοῦτον ἡ Γαλλία ἔγινε κυρία τῆς Ἑλβετίας.»

«Ἔστω, δὲν θέλω νὰ ἀντιστῶ εἰς τοῦτο, ἀλλ' ὥς προσέξωμεν. Δὲν πρέπει νὰ καταργηθοῦν τὰ νέα καντόνια. Ὡς καὶ πρότερον δυνάμει τῆς Συνθήκης διαιτησίας, ταῦτα πρέπει καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ ἀποτελοῦν μέρος τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ συστήματος. Ἐὰν πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς Βέρνης καὶ ἀποκατάστασιν διαρκοῦς εἰρήνης πρέπει νὰ αὐξηθῇ ἡ ἐδαφικὴ αὐτῆς ἑκτασις διὰ τῆς παραχωρήσεως τῶν συνορευόντων ἐδαφῶν ἅτινα εὐρίσκονται εἰς τὴν διάθεσιν τῶν συμμάχων καὶ διὰ συμφερούσης εἰς τὴν Βέρνην λύσεως τοῦ ζητήματος τῆς ἀποδόσεως τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ κατατεθειμένων κεφαλαίων, τότε εἶμαι σύμφωνος.»

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μὲ ἀπεχαιρέτισε τότε σφίγγουσα τὴν χεῖρά μου καὶ ἐπαναλαμβάνουσα ὅτι εὐχαρίστως θὰ μὲ ἐπανέβλεπεν ἐν Βιέννῃ. Τὴν ἐπομένην ὁ κόμης Νεσελρόδε μοι ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ἠδδόκησε νὰ μοι ἀπονεύμῃ τὸ παράσημον τοῦ Ἀγίου Βλαδιμήρου, 6^η τάξεως.

Μετ' ὀλίγον ἐγκατέλειπον τοὺς Παρισίους καὶ μετέβην εἰς Ζυρίχην, ἐνθα ἐξακολουθήσα τὰς διαπραγματεύσεις τὰς προωρισμένας νὰ προετοιμάσουν τὴν λύσιν τῶν πολυπλόκων τῆς Ἑλβετίας ζητημάτων εἰς τρόπον ὥστε νὰ συμπεριληφθοῦν ταῦτα εἰς τὰς μελλούσας διαπραγματεύσεις τοῦ Συνεδρίου τῆς Βιέννης.

Ἐφθασα εἰς Βιέννην κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1814. Ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ διέταξε νὰ ἐκθῶ ἀπ' εὐθείας εἰς Αὐτὸν τὰ Ἑλβετικὰ ζητήματα ἅτινα ἐπρό-

39. Νικόλαος Φρειδερίκος von Müllinen (1760 - 1833), πολιτικὸς τῆς Βέρνης καὶ ἱστορικός.

καιτο νὰ συζητηθοῦν ἐν Βιέννῃ καὶ νὰ ἐνεργῶ μόνον κατὰ τὰς ἰδίας Αὐτοῦ ὁδηγίας. Πρὸς τοῦτο μοὶ ἐπέτρεψε νὰ ἀναγγέλλωμαι εἰς Αὐτὸν ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ θαλαμηπόλου Του. Εἰς μίαν τῶν ἀκροάσεων τούτων ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μοὶ ἀνεκοίνωσε σχέδιον περὶ τῆς ἐλευθέρως ναυσιπλοίας ἐν τῷ Εὐξείνῳ. Προτείνετο ἐν αὐτῷ πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα νὰ ἀναγράφῃ τὸ μέγα τοῦτο καὶ γενικῆς ὠφελείας ζήτημα εἰς τὰ θέματα τοῦ συνεδρίου.

«Μήπως τὸ σχέδιον τοῦτο κρύπτει τι ἐπὶ πλέον;» μοὶ εἶπεν ὁ Αὐτοκράτωρ.

«Τίποτε ὀλιγώτερον, Μεγαλειότατε, ἀπὸ τὴν ἐπέμβασιν τῆς Εὐρώπης εἰς τὰς πρὸς τὴν Τουρκίαν σχέσεις Ὑμῶν.»

Ἐξετάζων τὸ ζήτημα τοῦτο μετὰ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ ὑπομνήσω τὰς ἐκθέσεις τῶν στρατηγῶν παρ' οἷς ὑπῆρξεν περὶ τῆς οἰκτρᾶς θέσεως εἰς ἣν ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου⁴⁰ κατέλιπε τὰ μεγάλα συμφέροντα τῆς Ρωσσίας καὶ τῶν ὁμοδόξων τῆς ἐν Ἀνατολῇ. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ εἶπε: «Κάθε πράγμα εἰς τὸν καιρὸν του. Ἄς τελειώσωμεν τὸ ἐν Βιέννῃ ἔργον μας. Ἄς προσπαθήσωμεν νὰ τὸ τελειώσωμεν καλῶς καὶ ἔπειτα θὰ ἀσχοληθῶμεν καὶ μὲ τὰ ἄλλα ζητήματα.» Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀνέγνωσα εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ὑπόμνημα ὅπερ τῇ ἀδείᾳ του ἀπέστειλε πρὸς Αὐτὸν ὁ μητροπολίτης Ἰγνάτιος⁴¹. Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ ἐξετίθεντο λεπτομέρειαί τινες τοῦ τελευταίου πολέμου, ἐξητάζετο ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου, ἀπεδεικνύετο ἡ μεγάλη σπουδαιότης τῶν φρουρίων τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου⁴², τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ὁποίων ἀπήτουν οἱ Τούρκοι, καὶ ἐτονίζετο ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἡ ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ μὴ ἐγκαταλειφθοῦν εἰς τὴν δύσμοιρον αὐτῶν τύχην οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς καθ' ὃν χρόνον πάντες οἱ λαοὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος ἐτύγγανον τῶν εὐεργετημάτων μονίμου εἰρήνης καὶ ἐννόμου τάξεως. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ παρέσχεν εἰς τὸν μητροπολίτην ἔνδειξιν τῆς εὐνοίας Του αὐξήσας τὴν σύνταξίν του, διὰ τῆς εἰς τὸ ἐξῆς καταβολῆς αὐτῆς εἰς ὑπερτιμημένα ρούβλια. Ἀπονέμων τὴν χάριν ταύτην ὁ Αὐτοκράτωρ προσέθεσε: «Τί δυνάμεθα νὰ πράξωμεν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ὥπως ἀποδείξωμεν τὴν συμπάθειαν ἡμῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας; Ἐν Βιέννῃ οὐδὲν ἐκ τῶν ζητημάτων των

40. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 10, σημ. 26.

41. Ὁ πρῶν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀρτίας, εἶτα δὲ Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος ὁ Λέσβιος (1765 - 1828).

42. Παρὰ τὸ γράμμα τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου ἡ Ρωσσία, καὶ μετὰ τὴν εἰρήνην, διετήρησεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς τὰ φρούρια τῆς ἀκτῆς Κανκασίου, ἅτινα ὤφειλε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς Τούρκους, ἐξήτει δὲ ὅπως ἡ Πύλη παραδεχθῇ τὸ πρᾶγμα. Τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐκ παραλλήλου μὲ τὸ Σερβικόν, ἔμελλε νὰ δεσπόσῃ τῶν ρωσσοτουρκικῶν σχέσεων ἀπὸ τοῦ Βιενναίου Συνεδρίου μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, γινόμενον ἀντικείμενον τῶν μακρῶν καὶ ἀκρόφων διαπραγματεύσεων ὧς διεξήγαγεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ βαρὺν Στρόγανωφ καὶ περὶ ὧν ὁμιλεῖ ὁ Καποδίστριας κατωτέρω, σελ. 32 - 35 καὶ 41.

δύναται νὰ ρυθμισθῇ καὶ ὁτιδήποτε ἀποπειραθῶμεν νὰ πράξωμεν, θὰ ἐπέφερεν ἀκριβῶς τὰς συνεπείας τὰς ὁποίας περισσότερο παντὸς φοβεῖσθε, τουτέστι τὴν ἐπέμβασιν τῶν ξένων Δυνάμεων εἰς τὰς πρὸς τοὺς Τούρκους σχέσεις ἡμῶν.»

«Διὰ τῆς εὐνοϊκῆς λύσεως τοῦ ζητήματος τῶν Ἰονίων Νήσων θὰ ἡδύνατο ἡ Ρωσσία νὰ παρασκευάσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καλύτερον μέλλον. Ἀλλὰ δυστυχῶς αἱ νῆσοι αὗται κατέχονται ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, οὗτοι δὲ θὰ συγκατετίθεντο νὰ ἀφήσουν αὐτάς, μόνον προκειμένου νὰ ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ Αὐστριακὴ φρουρά. Ἀλλὰ τοιαύτη λύσις θὰ ἐπεδράδυνεν ἐπὶ ἕνα αἰῶνα τὴν ἀποκατάστασιν ἔθνους εἰς τὸ ὅποιον, παρ' ὅλας τὰς προσπάθειάς τῶν Τούρκων καὶ τῶν φίλων αὐτῶν, ἀνήκει τὸ μέλλον.»

Ὁ Αὐτοκράτωρ εὐηρεσθήθη νὰ μὲ ἀκούσῃ μετὰ μεγίστης προσοχῆς ἀναπτύσσοντα τὰς ἰδέας ταύτας, ἐπιδοκιμάζων δὲ αὐτάς προσέθηκε:

«Δὲν δύναμαι, οὐδὲ πρέπει νὰ ἀναλάβω ἐκ νέου τὴν προστασίαν τῶν Ἰονίων Νήσων. Τοῦτο θὰ ἐσήμαινε κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ διεγείρω τὰς παλαιὰς ἀντιζηλίας καὶ νὰ διακινδυνεύσω νὰ περιπλέξω τὰ πάντα. Ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι πλέον δυνατόν νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τῶν ἤδη αποφασισθέντων. Ἀφοῦ οἱ Ἀγγλοι εὗρισκονται ἐν Κερκύρᾳ καὶ δὲν εἶναι εὐκολόν νὰ τοὺς ἐκδιώξωμεν ἐκεῖθεν, προσπαθήσατε τούλάχιστον διὰ τῆς ἐπιμονῆς σας νὰ ἐπιτύχετε παρὰ τῶν πληρεξουσίων των ὅσον τὸ δυνατόν ἐπωφελεστέρους διὰ τὴν πατρίδα σας ὅρους. Θὰ σᾶς ἀφήσω ἐλευθερίαν ἐνεργείας καὶ εἶμαι ἕτοιμος νὰ σᾶς ὑποστηρίξω εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς λοιποὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀδελφούς μας, ὁ Θεὸς δὲν θὰ τοὺς ἐγκαταλείψῃ.»

«Δυνάμεθα παρὰ ταῦτα, Μεγαλειότατε, χωρὶς νὰ ἐξέλθωμεν τῆς γραμμῆς ἣν ἐχαράξατε, νὰ πράξωμεν κατὰ τι δι' αὐτούς. Οἱ Ἀγγλοι ἴδρυσαν ἤδη ἐν Ἀθήναις ἑταιρείαν⁴³ μὲ σκοπὸν τὴν περισυλλογὴν καὶ προστασίαν τῶν ἀρχαιοτήτων. Ἀς ἀκολουθήσωμεν τὸ παράδειγμα τοῦτο, ἐφαρμιζόντες αὐτὸ οὐχὶ προκειμένου περὶ τοῦ παρελθόντος ἀλλὰ περὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, καὶ παρέχοντες βοήθειάν τινα εἰς τοὺς πτωχοὺς Ἑλλήνας νέους τοὺς διψῶντας παιδείας.»

Ὑπέβαλον τότε πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὴν ἰδέαν τῆς συλλογῆς συνδρομῶν ἐν Βιέννῃ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἐπέτρεψε νὰ συντάξω τὸ πρόγραμμα⁴⁴ διὰ τὴν ἐγγραφὴν τῶν συνδρομητῶν καὶ νὰ ὑποβάλω τοῦτο εἰς τὴν ἔγκρισίν Του. Ἀφοῦ τὸ ἐνέκρινεν, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνεγράφη διὰ τὸ ἐτήσιον ποσὸν τῶν 200 ὀλλανδικῶν δουκάτων. Ἡ Α. Μ. ἡ Αὐτοκράτειρα ἐνεγράφη διὰ 100 δουκάτα. Οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες, οἱ ὑπουργοὶ αὐτῶν καὶ πάντα τὰ ἐξέχοντα πρόσωπα ὅσα τὸ συνέδριον συνεκέντρωσεν ἐν

43. Ἐννοεῖ τὴν ἐν Ἀθήναις ἰδρυθεῖσαν τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1813 Ἑταιρείαν τῶν Φιλομοουσίων. Βλ. Ἑ. Π. ρ. ω. τ. ο. ψ. ἁ. λ. τ. η., Ἰγνάτιος Οὐγγροβλαχίας, τομ. Α' (Μνημεῖα Ἑλλ. Ἱστορίας, Δ', 1959), σελ. 128 - 131.

44. Πρόκειται περὶ γαλλικοῦ κειμένου τοῦ ὁργανισμοῦ (ἢ, ὥς λέγεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει, τῆς «Διαταγῆς») τῆς ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια συσταθείσης Φιλομοουσίου Ἑταιρείας.

Βιέννη, έπραξαν τὸ αὐτό. Τὸ προκῦψαν ἐκ τῆς πρώτης ταύτης ἐγγραφῆς συνδρομητῶν ποσὸν διηρέθη εἰς δύο καὶ ἀπεστάλη τὸ μὲν ἡμῖς εἰς τοὺς ἐφόρους τῶν σχολῶν τῶν Ἀθηνῶν, τὸ δ' ἕτερον εἰς τοὺς προτιθεμένους νὰ ἰδρῦσουν σχολὴν εἰς τὸ Πήλιον.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς Ἑταιρείας τῶν φίλων τῶν Μουσῶν, τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀποκληθείσης Φιλομούσου Ἑταιρείας, ἥς τὴν φύσιν μετέπειτα ἀνῆσυχοι καὶ ταραχοποιοὶ ἄνθρωποι ἀπεπειράθησαν νὰ διαστρέφουν συνδυάζοντες αὐτὴν πρὸς ἀρχαιότερας ἑταιρείας ἰδρυθείσας ὑπὸ τοῦ Ρήγα, αἵτινες πᾶσαι ἦσαν μοιραία καὶ ἀναπόφευκτος συνέπεια δύο μονίμων αἰτίων, ἧτοι τῆς φύσεως τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν εἰσηγήσεων ξένης πολιτικῆς εἰς τὴν δυστυχῆ ταύτην χώραν. Θὰ συνεχίσω κατωτέρω τὴν θίλιδράν ἐξιστόρησιν.

Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1814 ὁ Αὐτοκράτωρ ἀδιαθετῶν μὲ ἐκάλεσε ἡμέραν τινα καθ' ἣν αἱ ἀνατεθεῖσαι εἰς ἐμὲ ὑποθέσεις δὲν ἀπῆλθον τὴν παρ' Αὐτῷ παρουσίαν μου. Ἦτο ἐσπέρα. Εὖρον Αὐτὸν ἀναπαύμενον ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ ἔχοντα πλησίον Του μικρὰν τράπεζαν πλήρη ἐγγράφων. «Καθίσατε ἐδῶ, κανεῖς δὲν θὰ μᾶς διακόψῃ καὶ ἄς ἀναγνώσωμεν ὁμοῦ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐγγράφα.» Ἦτο ἡ ἐμπιστευτικὴ ἀλληλογραφία ἡ διαμειφθεῖσα μεταξὺ τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, τοῦ λόρδου Κάστλερεϋ⁴⁵, τοῦ πρίγκιπος Μέρτερνιχ καὶ τοῦ πρίγκιπος Χάρδενβεργ⁴⁶, περὶ τῶν ζητημάτων τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ λύσῃ τὸ συνέδριον προκειμένου νὰ ἐπανέλθῃ ἡ Πρωσία εἰς τὰ σύνορα τοῦ 1805⁴⁷, νὰ συμπληρωθοῦν οἱ προσαρτήσεις τῆς Αὐστρίας καὶ νὰ ἱκανοποιηθοῦν αἱ ἀξιώσεις τῆς Ρωσίας. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀναγνώσεως ὁ Αὐτοκράτωρ μοι εἶπε:

«Βλέπετε ὅτι ἡ πολυλογία αὕτη εἰς οὐδὲν ἄγει ἀποτελέσμα. Ἐν τούτοις εἶναι ἀνάγκη νὰ καταλήξωμεν καὶ ἐπείγει νὰ εὕρωμεν τὸν τρόπον.»

«Ὁ τρόπος, Μεγαλειότης, θὰ εὑρεθῇ ἅμα ὡς αἱ διασκέψεις λάβουν χαρακτηριστὴρα καὶ τύπους ἐπισήμους. Ἐν ὅσῳ αὐταὶ μένουν ἐμπιστευτικαί, ὅλη ἡ ζημία εὐρίσκεται πρὸς τὸ μέρος τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος. Οἶανδῆποτε μορφὴν καὶ ἂν δώσετε εἰς τὰς διαπραγματεύσεις, Ὑμεῖς μὲν θὰ εἰσθε πάντοτε συνεπῆς καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς πράξεις· δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ μὲ τὸν λόρδον Κάστλερεϋ· τὰ ἐγγράφα τὰ χαρακτηρισζόμενα ὡς ἐμπι-

45. Ροβέρτος Stewart ὑποκόμης Castlereagh (εἶτα μαρκήσιος Londonderry) (1768 - 1822). Γεννηθεὶς ἐν Ἰρλανδίᾳ ἤρχισεν ἐκεῖ τὸ στάδιόν του. Διετέλεσε δις ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν κατὰ τοὺς Ναπολεοντείους πολέμους. Τῷ 1809 ἐλθὼν εἰς προσωπικὴν σύγκρουσιν μὲ τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Κάννιγγ, ἐμονομάχησε μετ' αὐτοῦ, δι' ὃ ἀμφότεροι ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποχωρήσουν τῆς Κυβερνήσεως. Τῷ 1812 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅπερ διετήρησε μέχρι τῆς αὐτοκτονίας του.

46. Κάρολος Αὔγουστος πρίγκιψ Hardenberg (1750 - 1820), ἀπὸ τοῦ 1807 ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1810 καγκελλάριος τῆς Πρωσίας.

47. Συμπεριλαμβάνουσα τὰς πολωνικὰς ἐπαρχίας τὰς ὁποίας ὁ Ναπολέων εἶχεν ἀφαιρέσει ἀπὸ τὴν Πρωσίαν διὰ νὰ ἰδρῦσῃ τὸ «Μέγα Δουκάτον τῆς Βαρσοβίας», ἀλλὰ τὰς ὁποίας τώρα (1814) διεξεδίκει ἡ Ρωσία.

στευτικά δὲν εἶναι προωρισμένα νὰ ἴδουν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἀπὸ τοῦ ἐθήματος τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου. Μόνον δὲ ὁ φόβος τὸν ὁποῖον ἐμπνέει ἡ δημοσιότης καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις δύναται νὰ ἀναγκάσῃ τὸν λόρδον Κάστλε-
ρεη νὰ τηρήσῃ στάσιν τοιαύτην, ὥστε νὰ συμφωνήσῃ εὐχόλως μὲ τὴν Ὑμετέ-
ραν Μεγαλειότητα. Ἡ ψῆφος τῆς Ἀγγλίας εἶναι ἡ μόνη ἀποφασιστική. Ἄμα
ὡς αὕτη ἀναγκασθῇ νὰ μὴ ἀρνηθῇ τὴν ψῆφόν της εἰς τὰς ἐπισήμους προτά-
σεις τῆς Ὑμετέρας Κυβερνήσεως, καὶ τὰ λοιπὰ κράτη θὰ ἀποδεχθοῦν αὐτάς.»

«Ἐχετε δίκαιον, συμμερίζομαι τὴν γνώμην σας. Πρέπει νὰ μεταβάλλωμεν
πορείαν καὶ νὰ δώσωμεν εἰς τὰς διαπραγματεύσεις μορφήν δημοσίαν καὶ ἐπί-
σημον. Πρέπει λοιπὸν νὰ κάμωμεν πρότασιν περὶ τούτου εἰς τὰς ἄλλας Κυ-
βερνήσεις;»

«Ἀναμφιδόλως, καὶ ἰδοὺ πῶς: Ἡ Ὑμέτερα Μεγαλειότης ὀφείλει μίαν ἔτι
ἀπάντησιν εἰς τὸν λόρδον Κάστλερεη. Ἡ ἀπάντησις αὕτη δύναται νὰ συνοδευ-
θῇ δι' ὑπομνήματος, ὅπερ θὰ ἀναιρῇ ἐπιτυχῶς πάντα τὰ ἐπιχειρήματα δι' ὧν
ὁ Βρεττανὸς πληρεξούσιος ἀμφισβητεῖ εἰς τὴν Ρωσίαν τὸ δικαίωμα τῆς
προσαρτήσεως τοῦ Μεγάλου δουκάτου τῆς Βαρσοβίας. Ἡ δὲ πρότασις τοῦ πε-
ρὶ ἱδρύσεως Βασιλείου τῆς Πολωνίας, ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου, εἶναι ἀλλη-
θῆς πρόκλησις δι' ἡμᾶς. Ἡμεῖς ὅμως δυνάμεθα, ἀπαντῶντες εἰς τὴν πρόκλη-
σιν, νὰ συναινέσωμεν εἰς τὴν ἀνασύστασιν τοῦ τοιοῦτου Πολωνικοῦ βασιλείου
ἐπὶ τῷ ὄρφι, ὅπως αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις καὶ αὐτὴ ἡ Ἀγγλία θεωρηθοῦν
ὡς ἐπανερχόμεναι κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν θέσιν καὶ τὰ σύνορα τὰ ὅποια κατεῖχον
πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Πολωνίας⁴⁸. Καὶ ἐὰν μὲν τοῦτο γίνῃ δεκτὸν κατ' ἀρ-
χὴν, τότε πάντα τὰ ὑφιστάμενα ζητήματα θὰ ἐλύοντο ἀνεξαρτήτως τῶν συμ-
βάσεων δι' ὧν συνέστη ὁ συνασπισμὸς ὁ διαμορφωθείς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ
πολέμου. καὶ μὲ σκοπὸν τὸν κατὰ τοῦ Βοναπάρτου ἀγῶνα⁴⁹. Ἐν ἐναντίᾳ ὅμως
περιπτώσει τὰ ὑπὸ συζήτησιν συμφέροντα θὰ ἠδύναντο νὰ λυθοῦν μόνον ἐπὶ
τῇ θάσει τῶν συμβάσεων τούτων. Ἀλλ' εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἡ Ὑ-
μέτερα Μεγαλειότης θὰ προσεχάλει τὸν πληρεξούσιον τῆς Ἀγγλίας, ὡς καὶ
τοὺς πληρεξουσίου τῆς Αὐστρίας, τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Γαλλίας, ὅπως συν-
ερχόμενοι ἐν διασκέψει διατυπώσουν τὴν γνώμην τῶν Κυβερνήσεών των ἐν
πρωτοκόλλῳ ὅπερ θὰ ἐπέτρεπε ἐν βραχεὶ χρόνῳ νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ δυνατότης
κοινοῦ συμβιβασμοῦ. Ἡ πρότασις δὲ αὕτη τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος δύ-
ναται νὰ ἀποσταλῇ εἰς τὸν κόμιστα Λίβεν⁵⁰ μὲ τὴν διαταγὴν νὰ ἀνακοινώσῃ
αὐτὴν εἰς τὰ σπουδαιότερα μέλη τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ὡς καὶ εἰς

48. Ὅποτε αἱ εἰς τὸ μεσολαβῆσαν διάστημα γενόμεναι προσαρτήσεις θὰ ἐτί-
θεντο ἐπὶ τάπητος.

49. Ἐνταῦθα ὁ Καποδίστριας ἐπανίσταται προφανῶς τὴν συνθήκην τοῦ Chau-
mont τῆς 1 Μαρτίου 1814, δι' ἧς ἀνεγνωρίζετο εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπὸ τῶν Συμμά-
χων ἡ κατοχὴ τῆς Μελίτης καὶ τῶν ἄλλοτε Γαλλικῶν ἀποικιῶν.

50. Χριστόφορος κόμης (εἶτα πρίγκιψ) Lieven (1777 - 1838), πρεσβευτῆς τῆς
Ρωσίας ἐν Λονδίνῳ ἀπὸ τοῦ 1812.

τὰ μέλη τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἄτινα δικαιοῦνται τῆς ἐκτιμήσεως τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος.»

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνέκρινε τὴν ἰδέαν μου, μοι ἀνέθηκε τὸ ἔργον τοῦτο καὶ ἐπεκύρωσε κατόπιν πάντα τὰ σχετικὰ ἔγγραφα, ἅτινα καὶ διεξεπεραιώθησαν. Ὁ κόμης Ραζουμόβσκη⁵¹, ὡς πρῶτος πληρεξούσιος τῆς Ρωσσίας, ἀνήγγειλε τότε ἐγγράφως εἰς τοὺς πληρεξουσίου τῶν συμμάχων Κυβερνήσεων, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν νὰ λαμβάνῃ τὸν λόγον εἰς τὰς διασκέψεις καὶ ὅτι ἐγὼ θὰ τὸν συνώδευον ἵνα τηρῶ τὸ πρωτόκολλον.

Αἱ διασκέψεις ἤρχισαν, κατὰ δὲ τοὺς μῆνας Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον οἱ σπουδαιότεροι τῶν ὄρων οἵτινες ἀποτελοῦν τὴν συνθήκην τῆς Βιέννης διευτυπώθησαν καὶ ἐμονογραφήθησαν.

Αἱ καθημεριναὶ μου σχέσεις μὲ τὸν βαρὼνον Βέσσηνμπεργ⁵², ὅστις ἦτο μέλος τῆς ἐπὶ τῶν Ἑλβετικῶν ὑποθέσεων ἐπιτροπῆς καὶ δευτερός πληρεξούσιος τῆς Αὐστρίας εἰς τὰς συνεδρίας τῶν πέντε Μεγάλων Δυνάμεων, μοι παρέσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀντιληφθῶ μεταβολὴν τινά, ἐξ ἧς ὑπόπτεισα τὴν ὑπαρξίν μυστικῶν διαπραγματεύσεων στρεφομένων ἐναντίον τῆς Ρωσσίας⁵³. Ἀνέφερα τοῦτο εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ἀλλ' ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἡστειεύθη διὰ τὰς ὑποψίας μου. Ἦλθεν ὁ Μάρτιος· ὁ Βοναπάρτης μόλις ἐπανελθὼν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κεραμεικοῦ (Tuileries) ἔσπευσε νὰ ἀποστείλῃ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα διὰ τοῦ κ. Μπουτιάγκιν, τοῦ τότε ἐπιτετραμμένου τῆς Ρωσσίας ἐν Παρισίοις, τὴν συνθήκην τῆς 3) 15 Ἰανουαρίου 1815, δι' ἧς ἡ Αὐστρία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία συνεμάχουν κατὰ τῆς Ρωσσίας, συμπεριλαμβάνουσαι εἰς τὸν μυστηριώδη τοῦτον συνασπισμὸν τὰς Κάτω Χώρας καὶ τὴν Βαυαρίαν. Ἦμην

51. Ἀνδρέας Κυρίλλοβιτς κόμης (εἶτα πρίγκιψ) Ραζουμόβσκη (1752 - 1836). Διορισθεὶς πρεσβευτὴς ἐν Βιέννῃ ἐπὶ Αἰκατερίνης Β', ἐπαύθη ὑπὸ τοῦ Τσάρου Παύλου (1799). Ἐπαναδιορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου (1801), παρῆντή τῳ 1816 καὶ ἔζη ἔκτοτε ἰδιωτεύων ἐν Βιέννῃ.

52. Ἰωάννης βαρὼνος von Wessenberg (1773 - 1858). Διετέλεσε μέχρι τοῦ 1814 πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας ἐν Φραγκφούρτῃ, Κάσσελ, Βερολίνῳ καὶ Μονάχῳ. Κατὰ τὸ ἐν Βιέννῃ Συνέδριον ἀνέπτυξε μεγάλην δρασίν, ἀλλὰ δὲν κατόρθωσε νὰ κερδίσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ Μέττερνιχ, δι' ὃ καὶ ἐπαύθη τῳ 1819, ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῳ 1830, ἐπαύθη καὶ πάλιν τῳ 1835. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μέττερνιχ (1848) διετέλεσεν ἐπὶ τινὰς μῆνας ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ πρωθυπουργός.

53. Ὡς γνωστόν, ὁ Talleyrand, ἀντιπροσωπεύων ἐν Βιέννῃ τὸν βασιλεῖα Λουδοβίκον ΙΗ', κατόρθωσε νὰ διασπᾷ τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας συνασπισμὸν καὶ νὰ συνάψῃ συνθήκην συμμαχίας μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Αὐστρίας στρεφομένην ἐναντίον τῆς τε Ρωσσίας, ἣτις ἐξήτει ὁλόκληρον τὴν Πολωνίαν, καὶ τῆς Πρωσσίας, ἣτις ἐξήτει ὁλόκληρον τὴν Σαξονίαν. Μολονότι δὲ ἡ συνθήκη αὕτη παρέμεινε μυστικὴ, ἀνακοινωθείσα εἰς τὸν Τσάρου μόνον μετὰ τὴν ἐξ Ἑλλάς ἐπάνοδον ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος (ἐλπίζοντος οὕτω νὰ ματαιώσῃ τὸν νέον συνασπισμὸν ἐναντίον του), οὐχ ἤττον ὁμως ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη προσέγγισις τῆς Ἀγγλίας, Αὐστρίας καὶ Γαλλίας ἠνάγκασεν ἐν Βιέννῃ τοὺς Ρώσους καὶ Πρώσους νὰ περιορίσουν σημαντικῶς τὰς ἀξιώσεις των.

ὁ πρῶτος εἰς ὃν ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἡδύοκῃσε νὰ ἀνακοινώσῃ τὸ ἔγγραφον τοῦτο.

«Λοιπόν, τί φρονεῖτε περὶ τούτου;»

«Τὸ ἐπερίμενα, Μεγαλειότατε.»

«Ἀναμφιβόλως», ὑπέλαθεν ὁ Αὐτοκράτωρ, «οἱ ἄνδρες οἱ ὅποιοι διεπραγματεύθησαν τὴν συνθήκην ταύτην δὲν ἐλπίζουν ὅτι θὰ τὴν θεωρήσω κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν ὡς μὴ γενομένην. Ἐν τούτοις δὲν θὰ τοὺς εἴπω οὐδὲ λέξιν καὶ σὰς διατάσω νὰ πράξετε τὸ αὐτό. Θὰ ἀρκεσθῶ εἰς τὸ νὰ φανῶ προσεκτικώτερος κατὰ τὴν συνθήκην ἥτις θὰ συνομολογηθῇ πρὸς ἐπανάληψιν τοῦ πολέμου καὶ ἔναρξιν τῆς ἐκστρατείας. Σὰς ἀναθέτω νὰ μετὰσχετε τοῦ ἔργου τούτου καὶ νὰ μοὶ ὑποβάλετε τὰς ἐκθέσεις σας.»

Τοιοῦτοτρόπως ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τῆς 25 Μαρτίου 1815. Τὸ προσίμιον τοῦ ἐγγράφου τούτου, συνταχθὲν παρουσίᾳ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀπεφάσιζεν ἀνεκκλήτως τὴν ταχεῖαν λύσιν πάντων τῶν ἐν γένει ἐκκρεμῶν ζητημάτων καὶ καθώριζε ρητῶς τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς σκοποὺς τῶν διαπραγματεύσεων αὐτινες θὰ ἐπηκολούθουν τὴν εὐτυχῇ ἔκβασιν τῆς δευτέρας ταύτης ἐκστρατείας. Τὸ προσίμιον τοῦτο, αἰτιολογοῦν τὸν νέον συνασπισμὸν, ἔθετεν ὡς ἀρχὴν ὅτι αἱ Δυνάμεις ἐλάβανον τὰ ὅπλα ἵνα διατηρήσουν ἐν ἰσχύϊ τὰ θεσπισθέντα ἐν Βιέννῃ καὶ τὴν γενικὴν εἰρήνην ἥτις ἦτο ὁ καρπὸς τοῦ ἐν Βιέννῃ ἔργου. Ἡ ἔναρξις τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ἐπεσπεύδετο, τοῦτο δὲ ἐπετάχυνε τὴν ὑπογραφὴν πάντων τῶν πρακτικῶν τοῦ συνεδρίου. Βραδύτερον, ἐν Παρισίοις, εἰχομεν λόγον νὰ χαίρωμεν ὅτι διὰ τοῦ κειμένου τῆς συμβάσεως ταύτης ἀπεμακρύναμεν ἐγκαίρως τὰς ἀξιώσεις, ἃς αἱ Δυνάμεις θὰ ἠδύναντο νὰ διατυπώσουν κατόπιν⁵⁴, οἰκαιοποιοῦμεναι τὸ δικαίωμα τῆς κατακτήσεως Γαλλικῶν ἐπαρχιῶν.

Πράγματι αἱ συνθήκαι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1815 ἀπετέλεσαν μόνον συμπλήρωσιν τῶν ὀρισθέντων ἐν Βιέννῃ. Αἱ δὲ παραχωρήσεις ἃς ἠναγκάσθη νὰ κάμῃ τότε ἡ Γαλλία εἶχον ὡς μόνην αἰτίαν καὶ σκοπὸν τὸ νὰ ἀποζημιώσουν τὰς συμμάχους Δυνάμεις διὰ τὰς δαπάνας τοῦ πολέμου καὶ νὰ παράσχουν ἐγγύησιν διὰ τὴν μὴ ἐπανάληψιν ἀνατροπῶν ἐν τῇ μέλλοντι. Πρὸς τοῦτο, ἀνεξαρτήτως τῆς ὀργανώσεως συμμαχικοῦ στρατοῦ κατοχῆς, ὅστις ἔμελλε νὰ παραμείνῃ προσωρινῶς ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ δουκὸς Οὐέλλινγκτων⁵⁵, αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις ἀπὸ κοινοῦ ἀπηύθυναν ἐπίσης διακοίνωσιν πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν δι' ἧς ἐπέμενον ρητῶς ἐπὶ τῆς ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης ὅπως ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας μηδέποτε ἀπομακρυνθῇ τῶν κανόνων νομοθεσίας καὶ διοικήσεως τοὺς ὁποίους ὁ Συνταγματικὸς Χάρτης (La Charte) εἶχεν ἐξασφαλίσαι εἰς τὸν Γαλλικὸν λαόν.

Συνώδευσα τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα κατὰ τὴν δευτέ-

54. Μετὰ τὸ Βατερλώ.

55. Ἀρθουῶρος Wellesley, δούξ τοῦ Wellington (1769 - 1852), ὁ νικητὴς τοῦ Βατερλώ.

ραν και βραχείαν ταύτην ἐκστρατείαν ὡς πληρεξούσιος ὑπουργὸς ὁμοῦ μετὰ τοῦ πρίγκηπος Ραζουμόβσκη καὶ τοῦ κόμιστος Νεσελρόδε. Κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις διαμονὴν Τῆς ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης συνέταξεν αὐτοπροσώπως τὴν συνθήκην τῆς 14) 26 Σεπτεμβρίου, τὴν μετὰ ταῦτα κληθεῖσαν Ἰερὰν Συμμαχίαν. Ὁ Αὐτοκράτωρ διετύπωσε τὸ σχέδιον τῆς συνθήκης ἰδιοχείρως διὰ μολυβδίνδος. Ἐγγχειρίζων μοι τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ διέταξε νὰ σκεφθῶ ἐπ' αὐτοῦ καὶ νὰ υποβάλω τὰς παρατηρήσεις μου. Τὴν ἐπαύριον ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ εἶπω Αὐτῷ ὅτι τὰ χρονικὰ τῆς διπλωματίας δὲν παρουσίαζον παρόμοιον ἔγγραφον καὶ ὅτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης, συμφώνως μὲ τὰ ἀρχὰς Τῆς, ἡδύνατο νὰ διατυπώσῃ τὰς κυρίας γραμμὰς οὐχὶ ἐν συνθήκῃ ἀλλ' ἐν διακοινώσῃ ἢ διαγγέλματι. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξετάσας τὰς ἐνστάσεις μου μοὶ ἀπήντησεν ὅτι ἡ ἀπόφασίς Του εἶναι εἰλημμένη καὶ ὅτι ἀναλαμβάνει Αὐτὸς ὅπως υπογράψουν τὴν συνθήκην ταύτην οἱ σύμμαχοί Του, ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας καὶ ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὰς ἄλλας Κυβερνήσεις, «τοῦτο θὰ εἶναι», εἶπε τότε ὁ Αὐτοκράτωρ, «ἔργον ἰδικόν σας». Τὴν μεθεπομένην ἡ συνθήκη πράγματι ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας καὶ τοῦ Βασιλέως τῆς Πρωσίας. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας προσεχώρησε πλήρως εἰς αὐτήν. Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις δὲν ἐδέχθη τὴν γενομένην αὐτῇ πρότασιν, διὰ λόγους, ὡς ἰσχυρίσθη, κοινοβουλευτικῆς σκοπιμότητος.

Τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεως Αὐτοῦ διὰ τὸ ἐν Vertus στρατόπεδον ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἐκάλεσεν εἰς τὸ γραφεῖόν Του. Ἦτο ἡ ἐνάτη ὥρα τῆς ἐσπέρας. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ἐξέφρασε τὴν εὐχαρίστησιν καὶ ἱκανοποίησίν Του ἐκ τῆς ἐπιτυχίας μεθ' ἧς ἐξεπλήρουν τὰς διαταγὰς Του· μοὶ ἐδήλωσεν, ὅτι ἀπεφάσισε νὰ μὲ κρατήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς πλησίον Του, ὅτι θὰ μὲ διώριζε ὑπουργόν Του ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν υποθέσεων καὶ ὅτι ἐν τῇ ἰδιότητι ταύτῃ, μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἐν Παρισίοις διαπραγματεύσεων, ὄφειλον νὰ ἀπέλθω εἰς Πετρούπολιν, ἵνα διοργανώσω ἐκεῖ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὑπουργείου τούτου ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἐν τῇ τόπῃ τῆς ἐκάστοτε διαμονῆς τοῦ Αὐτοκράτορος, ὡς εἶχον πράξει τοῦτο καὶ ἐν Βιέννῃ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας καὶ τελευταίως ἐν Παρισίοις.

Παρ' ὀλίγον νὰ μοὶ λείψουν αἱ λέξεις· θιάσας ὅμως ἑμαυτὸν εἶπον εἰς εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ὅτι ἡ συγκίνησίς μου παρεῖχεν Αὐτῷ τὸ μέτρον τῶν αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης ὧν ἐνεφορούμην, ἀλλ' ὅτι θερμότατα ἰκέτευσον Αὐτὸν νὰ μὲ ἀφήσῃ εἰς τὴν ἐν Ἐλβετίᾳ θέσιν μου· ὅτι εἰς τὸ Στρατηγεῖον καὶ εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις ἡδυνάμην νὰ νοήσω τὸ ἀξίωμα εἰς τὸ ὁποῖον ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης εἶχεν εὐδοκήσει νὰ μὲ ὑψώσῃ, ἀλλ' ὅτι ἐν Πετροπόλει, παρὰ τῇ Αὐλῇ, ἐν τάξει πραγμάτων μονίμῃ καὶ σταθερᾷ, ἦτο ἀδύνατον νὰ τὸ φαντασθῶ. Τότε ὁ Αὐτοκράτωρ ὠμίλησε διὰ μακρῶν εἰς τί θὰ συνέστατο τοῦτο. Εὐχαριστήσας Αὐτὸν ἅπαξ ἔτι διὰ τὸ νέον τοῦτο δείγμα ἐμπιστοσύνης, ἐπέμενον καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ πρώτου μου αἰτήματος καί, ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς ἄκρας Αὐτοῦ ἐπιεικειᾶς, ἐξέθεσα Αὐτῷ λεπτομερῶς τοὺς λόγους τῆς ἐπιμονῆς μου. Ἰ-

δίξ διέτριψα ἐπὶ τῆς ἐντυπώσεως ἣν θὰ προυκάλουν εἰς τοὺς Ἑπτανησίους καὶ τοὺς γείτονας αὐτῶν τὰ νέα καθήκοντα εἰς ἃ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἤθελε νὰ μὲ καλέσῃ.

«Μεγαλειότατε, οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὑποφέρουν καὶ ἐλπίζουν. Βλέποντές με πλησίον Ὑμῶν θὰ ἐλπίζουν ἀκόμη περισσότερο καὶ θὰ μὲ πιέζουν διὰ τῶν δικαίων παραπόνων των. Θὰ ἦτο ἐκ μέρους μου ἀχαριστία, θὰ παρέδαινον τὰ καθήκοντά μου πρὸς τὴν γενέτειράν μου, ἐάν, ἵνα ἀπαλλαγῶ αὐτῶν, ἐθεώρουν ἐμαυτὸν ξένον πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλ' αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτὸν μου ἀνίκανον πρὸς τοιαύτην θυσίαν. Θὰ εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ διατηρῶ τὰς προσωπικὰς μετ' αὐτῶν σχέσεις, ἀλλ' αἱ σχέσεις αὗται θὰ διεγείρουν τὴν δυσπιστίαν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν ἄλλων Κυβερνήσεων. Ἐκ τῆς τοιαύτης καταστάσεως οὐδὲν τὸ ἀγαθὸν δύναμαι νὰ προβλέψω, οὐδὲν τὸ ὠφέλιμον οὔτε διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος οὔτε διὰ τοὺς Ἕλληνας οὔτε διὰ τὸν ἑαυτὸν μου.»

«Πολὺ μεγαλοποιεῖτε τὰ πράγματα. Σέβομαι τὰ αἰσθήματά σας πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα σας καὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπειδὴ ἀκριβῶς γνωρίζω τὰ αἰσθήματα ταῦτα ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς κρατήσω πλησίον Μου. Οὐδὲν δικαιότερον καὶ ὠφελιμώτερον τοῦ νὰ ἔχουν οἱ Ἕλληνες συνήγορον παρ' Ἐμοὶ ἐν τῷ προσώπῳ ὑμῶν. Σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι ὅλας τὰς ὑποθέσεις τόσον τὰς ἰδιωτικὰς ὅσον καὶ τὰς δημοσίας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀφοροῦν εἰς αὐτούς, θὰ τὰς ἐμπιστεύωμαι εἰς ὑμᾶς. Ἀπόδειξιν τούτου ἔχετε κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην, διότι εἰς ὑμᾶς ἀποκλειστικῶς ἔχω ἀναθέσει τὰς διαπραγματεύσεις περὶ τῶν Ἰονίων Νήσων. Λοιπόν, θάρρος, ἐλπίδα εἰς τὸν Θεὸν καὶ καρτερίαν». Τότε ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης σφίγγασα τὴν χεῖρά μου μοι εἶπε: «Σύμφωνοι λοιπόν, καλὴν νύκτα».

Τὴν ἐπαύριον ὁ Αὐτοκράτωρ ὑπέγραψε τὸ διάταγμα δι' οὗ μὲ διώριζε Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας (Secrétaire d'État) ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐπιστρέψας δὲ ἐκ τοῦ ἐν Vertus στρατοπέδου ἀπεφάσισεν ὅτι θὰ παρέμενον ἐν Παρισίοις μετὰ τοῦ πρίγκιπος Ραζουμόδσκη πρὸς τερματισμὸν τῶν διαπραγματεύσεων, συνομολόγησιν καὶ ὑπογραφήν τῶν συνθηκῶν, ἀλλ' ὅτι μετὰ ταῦτα θὰ μετέβαινον εἰς Πετρούπολιν, διατηρῶν ἐν τούτοις τὸν τίτλον καὶ τὸν μισθὸν τοῦ πρεσβευτοῦ παρὰ τῇ Ἑλβετικῇ Ὁμοσπονδίᾳ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐγκατέλειπε τοὺς Παρισίους, ἐγὼ δὲ ἐξηκολούθησα μετὰ τοῦ πρίγκιπος Ραζουμόδσκη νὰ μετέχω τῶν διασκέψεων, ὧν ἐπεταχύνετο τὸ τέρμα. Αἱ πολυάριθμοι συμφωνίαι τῶν Παρισίων ὑπεγράφησαν τῇ 8) 20 Νοεμβρίου τοῦ 1815.

Εὐθὺς ὥς ὁ λόρδος Κάστλερεη καὶ ὁ πρίγκιψ Μέντερνιχ ἔμαθον τὸν διορισμὸν μου εἰς τὴν θέσιν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας, μὲ περιέβαλον μὲ περιποιήσεις περισσοτέρας τοῦ συνήθους. Ὁ μὲν μοι προέτεινε νὰ διέλθω δι' Ἀγγλίας πρὶν ἢ μεταβῶ εἰς Πετρούπολιν, ἵνα, ὥς ἔλεγε, συνεννοηθῶ μετὰ τῶν Ἀγγλῶν ὑπουργῶν περὶ τῶν ληπτέων μέτρων πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς περὶ τῶν Ἰονίων Νήσων συνθήκης ἣν πρὸ ἐλπίγου εἶχομεν ὑπογράψει. Ὁ δὲ πρίγκιψ Μέντερνιχ μοι προέτεινε δι' ἐνὸς ἐκ τῶν ἐμπιστοτάτων αὐτοῦ προσώπων, τοῦ κ.

Φλορέ⁵⁶, θέσιν, κατὰ τὴν γνώμην του, πλέον εὐχάριστον ἐκαίνης ἤτις μὲ ἀνέμειναν ἐν Πετροπόλει. Ὁ ἔμπιστος οὗτος τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Αὐστρίας ἐξέφρασε εἰς ἐμὲ τὴν γνώμην ὅτι τὸ κλῆμα τῆς Πετροπόλεως καὶ ἡ ὑπερβολικὴ ἐργασία θὰ ἐπετάχυνον τὸ τέρμα τοῦ βίου μου· ὅτι θὰ ἦτο πολὺ προτιμότερον νὰ ἔλθω εἰς Βιέννην καὶ νὰ ὑπηρετήσω ἐκεῖ τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ἐξυπηρετῶν συγχρόνως τὸ συμφέρον τῆς Εὐρώπης· ὅτι ἤρκει μόνον νὰ συναινέσω, καὶ θὰ ἦτο εὐκόλον νὰ μοὶ δοθῇ ἔκτακτος ἀποστολὴ παρὰ τῇ Αὐλῇ τῆς Βιέννης μὲ σκοπὸν τὴν ἐδραίωσιν τοῦ συστήματος τοῦ ἐγκαθιδρυθέντος ἐν Παρισίοις καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν συνθηκῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν θάσιν αὐτοῦ· ὅτι ὁ κόμης Στάκελθεργ θὰ ἐξηκολούθει νὰ ἀσχολῆται μὲ τὰς τρεχούσας υποθέσεις καὶ τὰ ἀφορώντα εἰς τὴν διπλωματικὴν παράστασιν· ὅτι ἀπολαύων τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου θὰ ἡδυνάμην νὰ ὑπηρετήσω Αὐτὸν λυσιτελέστερον ἐν Βιέννῃ ἢ ἐν Πετροπόλει· καὶ ὅτι, τέλος, ἐὰν ἐπεθύμουν νὰ εἶμαι ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος Αὐτοῦ ἐν Βιέννῃ καὶ νὰ ὑπηρετήσω τὸν Αὐτοκράτορα ἄνευ συμμετοχῆς ἐτέρου προσώπου, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ μοὶ δοθῇ ἡ θέσις τοῦ κ. Στάκελθεργ. Ἡ ἀπάντησίς μου ἦτο τόσον σαφὴς καὶ κατηγορηματικὴ, ὥστε ὁ κ. Φλορέ δὲν ἐπανήλθε πλέον ἐπὶ τῆς περιέργου ταύτης προτάσεως.

Ὡς πρὸς τὴν πρότασιν ὁμοῦ τοῦ λόρδου Κάστλερεη ἐζήτησα τὰς διαταγὰς τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης διέταξε τὸν κόμιντα Νεσσαλρόδε νὰ μοὶ γράψῃ ἐκ Βερολίνου, ὅτι ἔδιδε τὴν συναίνεσίν Του διὰ τὴν εἰς Ἀγγλίαν ἀναχώρησίν μου, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐπανηρχόμην εἰς Ρωσίαν πρὸ τοῦ χειμῶνος. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ λόρδος Κάστλερεη ἐφάνη μεταβαλὼν γνώμην. Οἱ συνάδελφοί του, μοὶ ἔλεγεν οὗτος, ἐπεθύμουν νὰ μάθουν καλύτερον τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν ταῖς Νήσοις πρὶν ἢ ἐξετάσουν μετ' ἐμοῦ τὸν τρόπον τῆς ἐφαρμογῆς τῆς συνθήκης. Ἐὰν δὲν ἡδυνάμην νὰ ἀναβάλω ἐπὶ τινα χρόνον τὴν εἰς Ρωσίαν ἀναχώρησίν μου, οὗτοι θὰ ἤρχοντο νὰ μοὶ ζητήσουν ὑπόμνημα περιέχον τὴν περὶ τοῦ ζητήματος γνώμην μου. Ἐπέδωκα εἰς τὸν λόρδον Κάστλερεη τὸ ὑπόμνημα ὅπερ ἐζήτουν οἱ συνάδελφοί του καὶ ἀνεκοίνωσα τοῦτο μετὰ τοῦ ἀντιγράφου τῆς συνθήκης εἰς τὴν Ἰόνιον Γερουσίαν παρακαλέσας τὸν λόρδον Κάστλερεη νὰ διαδιδάσῃ τὸν φάκελλόν μου διὰ τῶν ἐν ταῖς Νήσοις ἀντιπροσώπων τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως.

Ἀνεχώρησα τότε ἐκ Παρισίων καὶ διελθὼν δι' Ἐλβετίας, ἔνθα ἔδει νὰ διευθετήσω τὰς ἰδιωτικὰς μου υποθέσεις, ἔφθασα εἰς Βιέννην περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου, ὅπως προσκαλέσω τὸν κ. Στούρτζαν⁵⁷ — ὅστις μὲ εἶχε βοηθήσει διὰ τοῦ καλάμου του καὶ τῆς ἱκανότητός του εἰς τὸ ἐν Μολδαβίᾳ στρατηγεῖον, κατὰ τὸ ἐν Βιέννῃ Συνέδριον καί, ἐπὶ τινας ἑβδομάδας, κατὰ τὰς διασκέψεις τῶν Παρισίων — νὰ μὲ συνοδεύσῃ εἰς Πετρούπολιν καὶ νὰ μὲ δοθῇ

56. Ἑγγελλόμενος Ἰωσήφ von Floret.

57. Ἀλέξανδρος Στούρτζας (1791-1854), ὁ στενὸς φίλος καὶ βιογράφος τοῦ Κυβερνήτου.

καὶ ἐκεῖ ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων εἰς τὰ ὅποια μὲ ἐκάλει ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ἀνεχωρήσαμεν ὁμοῦ διὰ Πετρούπολιν ὅπου ἔφθασα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1816. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης εἶχε διατάξει ὅπως μοὶ ἐτοιμασθῇ κατοικία ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, ἔνθα καὶ ἐγκατεστάθην.

Ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἐδέχθη μετὰ τῆς συνήθους εὐμενείας, μοὶ εἶπε δὲ ὅτι οὐδεμία ἐνέργεια ἀναγομένη εἰς τὴν διπλωματίαν εἶχε γίνεαι ἀπὸ τῆς ἐκ Παρισίων ἀναχωρήσεως Αὐτοῦ, ὅτι πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις θὰ παραπέμπωνται πρὸς ἐμέ, ὅτι ἡ ἐργασία θὰ διεξάγεται ἐν Πετροπόλει ὡς πρότερον ἐν τῷ Στρατηγεῖῳ καὶ ὅτι ὄφειλον νὰ διοργανώσω τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ γραφείου μου καὶ νὰ κανονίσω τὰ καθέκαστα.

Ἐξερχόμενος ἐκ τῆς ἀκρόασεως παρὰ τῇ Αὐτοῦ Μεγαλειότητι συνωμίλῃσα μετὰ τοῦ κόμιστος Νεσσελρόδε, συνεφωνήσαμεν δὲ καθ' ὅλα ἐπὶ τῆς διεξαγωγῆς τῆς ἐμπιστευθείσης εἰς ἀμφοτέρους ἡμᾶς ὑπηρεσίας. Ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν εὗρίσκετο ἐν πλήρει δράσει, διατηρήσαν τὴν τοιαύτην ὁργάνωσιν μέχρι τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1822, ὅτε ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης μοὶ ἐπέτρεψε νὰ ἀποχωρήσω.

Τὴν παραμονὴν τῆς πρώτης ὑπηρεσιακῆς συνεργασίας μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, εἰς ἣν ὄφειλον νὰ μεταβῶ ὁμοῦ μετὰ τοῦ κόμιστος Νεσσελρόδε, ἔσχον ἰδιαιτέραν ἀκρόασιν ἣν ὁ Αὐτοκράτωρ, ἀστείζομενος, ὠνόμαζε συνεργασίαν *ad hoc*. Κατὰ τὴν ἀκρόασιν ταύτην ὑπέβαλον εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ἔκθεσιν ἐν ᾗ ἐπεχειροῦν νὰ ἐκθέσω τὴν κατάστασιν εἰς ἣν αἱ συνθήκαι τῆς Βιέννης καὶ τῶν Παρισίων ἔθεσαν τὴν Εὐρώπην ἐν γένει καὶ ἕκαστον ἔθνος καὶ ἕκαστην Κυβέρνησιν κατ' ἰδίαν. Ἀνακεφαλαίωνων ἐν τῇ ἐκθέσει μου τὰς ἀρχὰς ἃς ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐκ συμφώνου πρὸς τοὺς συμμάχους Ἦς εἶχεν ἀκολουθήσει, προσεπάθουν νὰ ἐφαρμόσω τὰς ἀρχὰς ταύτας εἰς τὴν πορείαν ἣν τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Αὐτοκράτορος ἔδει νὰ ἀκολουθήσῃ ἵνα διατηρήσῃ καὶ κατοχυρώσῃ τὸ κύρος τῶν συνθηκῶν καὶ συγχρόνως τὰ μεγάλα συμφέροντα ἅτινα τὸ ἀπαραδίεστον τῶν συμβάσεων τούτων ὄφειλε νὰ ἐξασφαλίσῃ. Τὸ σπουδαιότερον καὶ γενικώτερον τῶν συμφερόντων τούτων, ἡ προφύλαξις δηλαδὴ τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἐπαναστάσεων, ἦτο τὸ κυριώτερον ἀντικείμενον τῶν παρατηρήσεών μου. Δὲν παρέλειπον νὰ ἐξετάσω τὸ μέσον ἐκεῖνο ὅπερ αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις εἶχον ἀναγνωρίσει ὡς τὸ μόνον δυνάμενον νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ μέγα τοῦτο εὐεργέτημα. Ἐξήταζον τὸν Συνταγματικὸν Χάρτην τὸν χορηγηθέντα εἰς τὸν Γαλλικὸν λαὸν ὑπὸ τῆς Α. Μ. Λουδοβίκου τοῦ ΙΗ' καὶ πᾶν ὅ,τι τὸ γεγονός τοῦτο ὑπηγόρευε καὶ ὄφειλε νὰ ὑπαγορεύσῃ εἰς τὴν σύνεσιν καὶ τὴν προνοητικότητα τῶν λοιπῶν Κυβερνήσεων. Ἐπέρανα δὲ τὴν ἔκθεσίν μου μὲ σκέψεις τινὰς περὶ τῶν ἀνατολικῶν ζητημάτων καὶ περὶ τοῦ ἀντικτύπου ὃν προωρίζετο νὰ ἐξασκήσῃ ἐν Μολδαβίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ὑπὸ τοὺς Τούρκους χριστιανικαῖς χώραις ἡ διοίκησις καὶ ἡ ἐσωτερικὴ

κατάστασις τῆς Βεσσαραβίας⁵⁸. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφάνη λίαν εὐχαριστημένος ἐκ τῆς ἐκθέσεώς μου, μὲ διέταξεν ὅπως μοι χρησιμεύσῃ αὕτη ὡς θάσις εἰς τὰς περαιτέρω ἐνεργείας μου, μοι ἐνεπιστεύθη τὸ χαρτοφυλάκιον τῶν ὑποθέσεων τῆς Βεσσαραβίας καὶ μὲ διώρισε μυστικοσύμβουλον (*conseiller privé*).

Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν μετὰ τῶν εἰς τὰς ξένας πρωτευούσας Ρωσικῶν πρεσβειῶν σκοπὸν εἶχε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν συμπληρωματικῶν συμφάσεων τῆς 8/20 Νοεμβρίου 1815.

Οἱ παρὰ τῇ Αὐλῇ τῆς Γαλλίας καὶ τῇ Γερμανικῇ Διαιτῇ πρεσβεύται τῶν συμμάχων Δυνάμεων συνεκρότουσαν δύο διασκεψεῖς ἐξ ὧν ἡ πρώτη ἡσχολεῖτο μὲ τὰ ζητήματα τοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς, μὲ τὴν πληρωμὴν τῆς πολεμικῆς ἀποζημιώσεως καὶ τὴν ἐξόφλησιν τῶν δανείων τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τῶν «ιδιωτικῶν χρεῶν». Ἡ δὲ διάσκεψις τῆς Φραγκφούρτης ὤφειλε νὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ νὰ ἀποπερατώσῃ τὰς διαπραγματεύσεις τὰς ἀναγομένους εἰς τὰ ἀμφισβητούμενα εἰσέτι ἐδαφικὰ ζητήματα μετὰ τῆς Αὐστρίας, τῆς Βαυαρίας καὶ τοῦ Μεγάλου δουκάτου τῆς Βάδης.

Ἐκτὸς τῶν ζητημάτων τούτων τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἔλαβε διαταγὴν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος νὰ μελετήσῃ καὶ τὰ ζητήματα τῆς Τουρκίας καὶ Περσίας. Ὁ βαρὼνος Στρόγανωφ⁵⁹ ἐπρόκειτο νὰ ἀντικαταστήσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν κ. Ἰταλίνσκη⁶⁰, ὁ δὲ στρατηγὸς Γιερμολώφ⁶¹ ἐκλήθη εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰθρίας⁶² ὡς καὶ εἰς τὰ καθήκοντα ἐκτάκτου πρεσβευτοῦ παρὰ τῇ Αὐλῇ τῆς Τεχεράνης. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ παρασκευασθοῦν ὁδηγίαι δι' ἀμφοτέρους τοὺς πρεσβευτὰς τούτους καὶ νὰ γίνουσι νέοι διορισμοὶ καὶ μεταθέσεις εἰς τὰ Ρωσικὰ προξενεῖα τῆς Ἀνατολῆς. Εἰς ἐμὲ ἀνετέθη εἰδικῶς ἡ σύνταξις τῶν διὰ τὸν βαρὼνον Στρόγανωφ ὁδηγιῶν, ὕστερον δὲ ἔλαβον τὴν διαταγὴν νὰ ἐναρμονίσω τὸ ἔργον τοῦτο πρὸς τὰς διὰ τὸν στρατηγὸν Γερμολώφ ὁδηγίας ἃς εἶχεν ἐπεξεργασθῇ ὁ κόμης Νεσσελρόδε.

Πρὶν ἢ προβῶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τούτων ἔτυχον ἰδιαίτερας ἀκρόασεως παρὰ τῇ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῇ Μεγαλειότητι, καθ' ἣν καθήκόν μου ἐθεώρησα νὰ ὑποβάλω ἅπαξ ἔτι τὰς παρατηρήσεις μου ἐπὶ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου καὶ ἐπὶ τοῦ ἀδυνάτου εὐρέσεως ἐν τῇ συνθήκῃ ταύτῃ θάσεως ὠφελίμου καὶ στερεᾶς διὰ τὰς εἰρηνικὰς σχέσεις ἃς ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῇ Μεγαλειότης ἐπεθύμει νὰ παγιώσῃ ἀποστέλλουσα τὸν κ. Στρόγανωφ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀφοῦ ἀπέδειξα ὅτι τὸ γράμμα⁶³ τῆς συνθή-

58. Βλ. ἄνωτέρω, σελ. 9 καὶ 10, σημ. 26.

59. Γρηγόριος Ἀλεξάνδροβιτς βαρὼνος (εἶτα κόμης) Στρόγανωφ (1770 - 1857), πρεσβευτὴς τῆς Ρωσίας ἐν Σουηδίᾳ, Ἰσπανίᾳ καὶ τελικῶς (1816 - 1821) ἐν Τουρκίᾳ.

60. Ἀνδρέας Ἰακώβλιεβιτς Ἰταλίνσκη (1743 - 1827), πρεσβευτὴς τῆς Ρωσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1816, κατόπιν δὲ ἐν Ρώμῃ μέχρι τοῦ θανάτου του.

61. Ἀλέξιος Πετρόβιτς Γιερμολώφ (1777 - 1861), ἀρχηγὸς τῶν Ρωσικῶν στρατευμάτων τοῦ Καυκάσου.

62. Γεωργίας.

63. Ἀλλ' οὐχὶ θεβαίως τὸ πνεῦμα.

κης ταύτης ἄφηνεν εἰς τὴν Τουρκίαν πλήρη ἐλευθερίαν ἐνεργείας ἔναντι τῶν Μολδοβλάχων καὶ τῶν δυστυχῶν Σέρβων, ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ προτείνω εἰς τὸν Αὐτοκράτορα νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ θαρρόνου Στρόγιανφ διάφορος χαρακτήρ.

«Ἀντὶ νὰ ἀποσταλῇ οὗτος, Μεγαλειότατε, ὅπως διαπραγματευθῇ τὴν ἐκτέλεσιν ἀνεργαμύστου συνθήκης, ἃς λάδωμεν ὡς ἀφετηρίαν τὴν διακοίνωσιν ἣν ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως⁶⁴ ἐπέδωκεν εἰς τὸν Μέγαν Βεζύρην κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἐπικυρώσεων τῆς συνθήκης ταύτης. Ἡ διακοίνωσις αὕτη ἐδῆλυν εἰς τὴν Πύλην, ὅτι ἔαν δὲν ἐνεργήσῃ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Ρωσσίας κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, ἡ συνθήκη θὰ εἶναι ἄκυρος. Παρὰ τὴν δῆλωσιν ταύτην ὅμως, ἡ Πύλη διετήρησε πάντοτε τὰς φιλικὰς καὶ στενὰς αὐτῆς πρὸς τὸν Βοναπάρτην σχέσεις. Ὡστε μόνῃ της διεκινδύνευσεν τὴν ἀκύρωσιν τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου. Ἐπομένως ἡ Ρωσσία δικαιούται νὰ προτείνῃ εἰς τοὺς Τούρκους νέαν συνθήκην εἰρήνης, συνοδεύουσα δὲ τὴν πρότασιν της διὰ στρατιωτικῆς κινήσεως εἰς τὰ σύνορα καὶ ἐν τῷ Εὐξείνῳ, δύναται νὰ εἶναι βεβαία ὅτι οἱ Τούρκοι θὰ παραδεχθῶν ταύτην. Οὕτω θὰ δυναθῇ τέλος ἡ Ρωσσία νὰ ἀπαλλάξῃ διὰ παντὸς τοὺς Μολδαβούς, τοὺς Βλάχους καὶ τοὺς Σέρβους ἀπὸ τῆς αὐθαιρέτου καὶ καταθλιπτικῆς διοικήσεως ἧτις τοὺς καταπιέζει. Ἡ Μολδαβία, ἡ Βλαχία καὶ ἡ Σερβία δὲν δύναται ἄρᾳ γε νὰ σχηματίζουν τρεῖς ὁμοσπόνδους ἡγεμονίας, κυβερνωμένας ὑπὸ ἡγεμόνων ἐκ τριῶν διαφόρων δυναστειῶν, οἵτινες δύνανται νὰ ἐκλεγοῦν ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν οἰκῶν τῆς Γερμανίας, ἵνα οὕτω συμβιβασθοῦν πάντα τὰ συμφέροντα καὶ ἀρθῇ πᾶσα ἀφορμὴ ζηλοτυπίας; Διὰ νὰ μὴ στερηθῇ δὲ ἡ Πύλη τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς, δύναται νὰ ἀπονεμηθῇ εἰς αὐτήν, ὡς κυρίαρχον Δύναμιν, τὸ δικαίωμα τοῦ προμηθεύεσθαι διὰ τὴν Κωνσταντινουπόλιν ζωοτροφίας ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἡγεμονιῶν ἐπὶ μετρίᾳ τιμῇ. Ἐξ ἄλλου δέ, ἵνα ἐξασφαλισθῇ εἰς τὰς ἡγεμονίας ταύτας ὑπαρξίς εὐρωπαϊκὴ, δύνανται νὰ τεθοῦν αὐταὶ ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν οὐ μόνον τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Αὐστρίας, ἀλλ' ἐπὶ πλεόν, ἔαν δεήσῃ, καὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας».

Ἀνέπτυξα τὴν ἰδέαν μου, ὑποδείξας ὅτι τοιοῦτός τις συνδυασμὸς θὰ θεραπεύσῃ τὴν Εὐρώπην ἐκ τῶν παλαιῶν αὐτῆς φόδων καὶ τῆς δυσπιστίας, ἣν ἐμπνέει αὐτῇ ἡ Ρωσσία καὶ ὅτι τέλος οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς, οἱ μὴ θέλοντες νὰ ὑπομένουν πλεόν τὸν Μουσουλμανικὸν ζυγόν, θὰ εὕρουν εἰς τὰ τρία ταῦτα κράτη τὸ ἄσυλον καὶ τὴν ἀσφάλειαν, ἣν ζητοῦν καὶ προσδοκοῦν μὲ τόσον μακρὰν καὶ ὀδυνηρὰν ἀνυπομονησίαν.

«Ἡ εὐφορία τῶν χωρῶν τούτων, οἱ περιεχόμενοι ἐν αὐταῖς θησαυροί, οἱ ἐκμεταλλευθησόμενοι διὰ τῶν τεχνῶν, τῆς βιομηχανίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ ἐλευθέρου ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως πλοῦ, θὰ προσφέρουν εἰς τὴν Ρωσσίαν, ὡς καὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὰ ἄλλα πολιτισμένα ἔθνη μεγίστας ὠφελείας. Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἐγκαθιστάμενοι εἰς τὰ νέα ταῦτα κράτη,

64. Ὁ Τσιτσαγώφ.

θὰ ὠφελήσουν αὐτὰ καὶ θὰ καρπωθοῦν ἀμοιβαίαν ὠφέλειαν, καὶ ἐκεῖνοι δέ, οἵτινες θὰ μείνουν εἰσέτι ὑπὸ τὸ συντετριμμένον σκῆπτρον τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως, θὰ ὑπομένουν τότε τὸ παρὸν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι μέλλοντος ἐξηφαλισμένου. Μὲ τὴν ἐλπίδα ταύτην ζοῦν ἤδη ἀπὸ αἰώνων οἱ χριστιανοί, βλέποντες δὲ αὐτὴν πραγματοποιουμένην τέλος διὰ τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν Δᾶκας καὶ Σέρβους, πρὸς τί θὰ ζητήσουν ταύτην ἀλλαγῶν που καὶ οὐχὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς Ρωσσίας; Ἀλλὰ τοῦτο θὰ εἶχε καὶ ἄλλας ἐτι συνεπείας. Παρέχουσα ἐνώπιον τοῦ Κόσμου τοιοῦτον παράδειγμα μετριοπαθείας, δὲν θὰ ἀφοπλίσῃ ἄρᾳ γε ἡ Ρωσία τὴν ζηλοτυπίαν ὄλων τῶν ἄλλων Κυβερνήσεων; Καὶ ἐὰν ἀκόμη αὐταὶ θὰ ὠνειροπόλουν τὴν ὥραν, ἥτις θὰ ἀπαλλάξῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τῆς παρουσίας τῶν Τούρκων ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, δὲν θὰ διδίδουν ἄρᾳ γε ἐν τῇ πολιτικῇ, τῇ καλεσάσῃ αὐτὰς νὰ συμμετάσχουν τῶν περὶ τῆς τύχης τῶν λαῶν τούτων διαπραγματεύσεων, τὸ ἐχέγγυον τοῦ συστήματος, ὅπερ ἡ Ρωσία ἀναγκαιῶς θὰ ἀκολουθήσῃ ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ ἀποδοθῇ εἰς τοὺς Ἑλλήνας ἡ κληρονομία τῶν προγόνων των; Ἀλλ' ὅποιας ἐγγυήσεις αἱ εὐρωπαϊκαὶ Κυβερνήσεις δύνανται νὰ εὐρουν εἰς τὰς διαπραγματεύσεις αἵτινες θὰ ἀνατεθοῦν εἰς τὸν βαρῶνον Στρόγανωφ, ἢ ἔστω καὶ εἰς τὰς ἐπιτυχίας αὐτοῦ, ἐὰν τοιαῦται ἐπιτυχία εἶναι δυναταί; Θὰ οἰκτίρουν τοὺς Τούρκους, διότι θὰ ἀναγκασθοῦν νὰ ὑποταχθοῦν καὶ πάλιν εἰς τὸν ἰσχυρότερον. Θὰ φοβηθοῦν τοὺς φανταστικούς κρυφίους σκοποὺς τῆς Ρωσσίας. Ἐν τῷ μεταξὺ οὐδὲν πραγματικὸν συμφέρον θὰ ἔχῃ σωθῇ, οἱ δὲ δυστυχεῖς χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς θὰ διατελοῦν εἰσέτι θύματα τάξεως πραγμάτων ἣν οὗτοι οὐδέποτε θὰ θεωρήσουν οὔτε ἐπιδεκτικὴν βελτιώσεως, οὔτε ὀριστικὴν, οὐδὲ μόνιμον».

Ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἤκουσεν ἀπαντῶν πολλάκις εἰς τὰ ἐπιχειρήματά μου διὰ λίαν ἐνθαρρυντικῷ μειδιάματι. Ἐν τούτοις, ὅταν ἐτελείωσα, μοὶ εἶπεν:

«Αἱ σκέψεις αὐταὶ εἶναι πολὺ λογικαί, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τίς τι πρέπει νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ τηλεθέλον, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐπιθυμῶ. Ἀρκετοὺς πολέμους ἔσχομεν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως· οἱ δὲ τοιοῦτοι πόλεμοι ἐπιδρουν κακῶς ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τῶν στρατευμάτων. Τοῦ τελευταίου τούτου σεῖς ὁ ἴδιος ὑπῆρξαι μάρτυς. Ἀφ' ἐτέρου ἡ εἰρήνη τῆς Εὐρώπης δὲν ἔχει εἰσέτι στερεωθῇ, οἱ δὲ ὑποκινηταὶ τῶν ἐπαναστάσεων οὐδὲν θὰ ἐπεθῶνουν τόσον ὅσον νὰ μὲ ἴδοῦν εἰς ρῆξιν πρὸς τοὺς Τούρκους. Καλὴ ἢ κακὴ, ἡ σύμβασις τοῦ Βουκουρεστίου πρέπει νὰ τηρηθῇ. Πρέπει νὰ τὴν δεχθῶμεν καὶ νὰ προσπαθήσωμεν νὰ ὠφεληθῶμεν ἐξ αὐτῆς ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον, ἵνα προξενήσωμεν κατὰ καλὸν εἰς τὰς παριστρίους ἡγεμονίας καὶ εἰς τοὺς Σέρβους καὶ ἰδίως ἵνα οἱ Τούρκοι μὴ μᾶς ἐνοχλοῦν διὰ τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο συνιστῶ νὰ ἀσχοληθῇτε μὲ τὴν ἀποστολὴν τοῦ κ. Στρόγανωφ».

Πᾶσαι αἱ παρατηρήσεις ἃς ἐτόλμησα νὰ κάμω πρὸς λύσιν τῶν δυσχερειῶν ἃς ὁ Αὐτοκράτωρ ἀντέτεινεν εἰς τὸ ὑποβληθὲν Αὐτῷ ὑπ' ἐμοῦ σχέδιον, ὑπῆρξαν ἀνωφελεῖς. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔμενεν ἄκαμπτος. Ἀπῆλθον στενοχωρημένος, διότι ἔβλεπον ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπεθῶμει νὰ στερεώσῃ τὴν μετὰ τῶν

Τούρκων εἰρήνην ἐπὶ τῇ βάσει τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου καὶ πρὸ πάντων ἤθελε νὰ πεισθοῦν περὶ τούτου αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις. Ἄλλ' ἐγὼ προέβλεπον μετὰ βεβαιότητος, ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις τοῦ βαρῶνου Στρόγανωφ θὰ ἐπέφερον ἐν τέλει ὅλως ἀντίθετον ἀποτέλεσμα. Πράγματι, ἔπρεπε νὰ ζητήσωμεν ἀφ' ἐνὸς ἱκανοποιήσιν καὶ ἀποζημιώσιν διὰ τὴν παράβασιν καὶ τὴν ἀτελεῖ ἐκπλήρωσιν τῶν ἄρθρων τῆς συνθήκης ἅτινα ἀφεώρων εἰς τὰς παριστρίους ἡγεμονίας καὶ τὴν Σερβίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ εὕρωμεν τὸν τρόπον πρὸς ἀπόρριψιν τῶν ἀξιώσεων ἃς ἡ Πύλη διετύπου ὡς πρὸς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς φρουρίων. Ἦτο πρόδηλον ὅτι αἱ συζητήσεις, εἰς ἃς θὰ ἔδιδεν ἀφορμὴν ἡ ἀποστολὴ τοῦ βαρῶνου Στρόγανωφ, θὰ ἐνέπνεον εἰς τοὺς Τούρκους καὶ εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς Κυβερνήσεις τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι ἡ Ρωσσία ἀποκρύπτει τοὺς ἀληθεῖς αὐτῆς σκοπούς, ὅτι ἀπέχει τοῦ νὰ ἐπιθυμῇ τὴν ἄρσιν τῶν δυσχεριῶν πρὸς διακανόνισιν καὶ στερέωσιν εἰρηνικῶν σχέσεων καὶ ὅτι τὸναντίον ζητεῖ δικαιολογητικὰς αἰτίας πρὸς νέας ἐν τῇ μέλλοντι ἐχθροπραξίας.

Ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ ὑπακούσω· αἱ δὲ ὁδηγίαι τοῦ βαρῶνου Στρόγανωφ συνετάγησαν συμφώνως πρὸς τὰς προθέσεις τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐνέκρινε τὸ ἔργον μου, ὁ δὲ βαρῶνος Στρόγανωφ μετέβη εἰς τὴν θέσιν του.

Ὁ στρατηγὸς Γιερμιλῶφ ἔλαβεν ἐπίσης συμπληρωματικὰς ὁδηγίας, οἱ δὲ παρὰ ταῖς κυριωτέρας Αὐλαῖς τῆς Εὐρώπης πρεσβεύται τῆς Ρωσσίας ἐξουσιοδοτήθησαν νὰ φέρουν εἰς γνῶσιν τῶν ξένων Κυβερνήσεων τὰ κατὰ τὰς δύο ταύτας ἀποστολάς καὶ τὸν σκοπὸν των.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν Του ἐκ Παρισίων εἰς Πετροῦπολιν ὁ Αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ δημοσιευθῇ καθ' ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν ἡ συνθήκη τῆς 14/26 Σεπτεμβρίου⁶⁵. Ἡ δημοσίευσσις ἡ δοθεῖσα εἰς τὴν συνθήκην ταύτην καὶ αἱ ἐρμηνεῖαι ἃς ἡ κακοβουλία ἡρέσκετο δίδουσα εἰς αὐτήν, διήγειρον γενικὴν δυσπιστίαν μεταξὺ τῶν μικροτέρων κρατῶν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν Τούρκων. Πρὸς πρόληψιν τῶν δυσαρέστων συνεπειῶν τοιούτων παρεξηγήσεων, τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν προέτεινεν εἰς τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα νὰ προσκληθοῦν πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ Κυβερνήσεις ὅπως προσχωρήσουν εἰς τὴν συνθήκην τῆς 14/26 Σεπτεμβρίου. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνέκρινε τὴν ἰδέαν ταύτην, ἥτις καὶ ἐπραγματοποιήθη μετὰ πλήρους ἐπιτυχίας.

Τελευτῶντος τοῦ Ἰουλίου ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνεχώρησεν εἰς Μόσχαν, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ τέσσαρας ἑβδομάδας· ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Βαρσοβίαν, ἐπιστρέψας μετὰ ταῦτα εἰς Πετροῦπολιν. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μὲ εἶχε διατάξει νὰ συνοδεύσω Αὐτὴν ἵνα μὴ ἐπιβραδυθῇ ἡ διεξαγωγὴ τῶν υποθέσεων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1817 ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξέφρασεν εἰς τὸν κόμιτα Νεσελρόδε καὶ εἰς ἐμὲ τὴν εὐαρέσκεϊαν ἣν ἠσθάνετο ἐργαζόμενος μεθ' ἡμῶν.

65. Τῆς Ἰουλίου Συμμαχίας.

Ἐπίσης εἰς τὰς ἰδιαιτέρας ἀκροάσεις, ὡς μοι ἔδιδε διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς Βεσσαραβίας, ὁ Αὐτοκράτωρ εὐηρεστήθη νὰ μοι ἐπαναλάβῃ πόσον ἦτο εὐχαριστημένος ἐκ τῆς πορείας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἐκ τῆς, κατὰ διαταγὴν Του, ἐνεργοῦ συμμετοχῆς μου εἰς τοῦτο.

Ἀπρόοπτον συμβῶν ἔθεσεν ὑπὸ δοκιμασίαν τὰς καλὰς διαθέσεις ὡς ὁ Αὐτοκράτωρ εὐηρεστεῖτο ἐκδηλώων εἰς ἐμέ. Νεαρὸς Ἑλλήν, ὀνόματι Γαλάτης, ἐκ τῆς νήσου Ἰθάκης, ἐφθασεν εἰς Ὁδησσὸν καὶ μοι ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν ζητῶν τὴν ἄδειαν νὰ ἔλθῃ εἰς Πετρούπολιν, διότι, ὡς ἔλεγεν, εἶχε νὰ μοι κάμῃ ἀνακοινώσεις μεγάλῃς σπουδαιότητος. Ὑπέβαλον τὴν ἐπιστολὴν ταύτην εἰς τὸν Αὐτοκράτορα:

«Τὸν γνωρίζετε;»

«Ὁχι, Μεγαλειότατε.»

«Φαντάζεσθε ποῖαι εἶναι αἱ ἀνακοινώσεις ὡς δύναται νὰ σᾶς κάμῃ;»

«Οὐδόλως. Κρίνων ὅμως ἐκ τῆς ἐπιστολῆς του, δὲν περιμένω ἄλλο τι παρὰ καμμίαν ἀνοησίαν. Δὲν βλέπω ἄλλως τε, διατί, ἐνῶ εὐρίσκεται εἰς Ὁδησσόν, δὲν μοι ἔγραψεν ὅτι εἶχε νὰ μοι εἴπῃ.»

«Ἀδιάφορον», ἀπήντησε εἰς τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ. «Γράψατέ του νὰ ἔλθῃ. Καλὸν νὰ ἴδωμεν ἐκ τοῦ πλησίον τί εἶδους ἄνθρωπος εἶναι.»

Ὁ Γαλάτης ἦλθε λοιπὸν εἰς Πετρούπολιν καὶ παρουσιάσθη εἰς ἐμέ. Ἐφερε τὴν στολὴν τῆς Ἰονίου ἐθνοφυλακῆς καὶ ἐτιτλοφορεῖτο κόμης! Ἡ ἐμφάνισίς του, οἱ τρόποι του καὶ οἱ πρώτοί του λόγοι μὲ ἔκαμαν κατ' ἀρχὰς νὰ νομίσω ὅτι ὁ νέος οὗτος ἦτο τυχοδιώκτης. Ἐν τούτοις αἱ ἐξηγήσεις ὡς ἐφαίνετο ἐπειγόμενος νὰ μοι δώσῃ μὲ ἡγαγον νὰ μεταβάλῃ γνώμην.

Τὸν ἄφησα νὰ ὁμιλήσῃ καὶ τότε ἐνόησα ὅτι ἐπρόκειτο περὶ πράγματος σοβαρωτέρου. Πράγματι ὁ Γαλάτης ἦτο ἀπεσταλμένος μυστικῆς ἐταιρείας ἀποτελουμένης ἀποκλειστικῶς ἐξ Ἑλλήνων οἱ ὅποιοι ἐσχεδίαζον νὰ ἐλευθερώσουν διὰ γενικῆς ἐξεγέρσεως τὴν πατρίδα των ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ὁ Γαλάτης ἤρχeto νὰ μοι προτείνῃ νὰ γίνω ἀρχηγὸς τῆς ἐταιρείας ταύτης καὶ νὰ διευθύνω συνεπῶς τὰς ἐνεργείας τῆς. Μοι προέτεινε νὰ μοι ἀναγνώσῃ τὰς ὁδηγίας καὶ πάντα τὰ ἔγγραφα ὧν ἦτο κομιστής.

Τὸν διέκοψε πάραυτα ἐκφράσας δριμύτατα τὴν ἐκπληξιν καὶ ἀγανάκτησιν μεθ' ἧς ἐμάνθανον τὰ τρελλὰ καὶ ἐπικίνδυνα σχέδια τῶν ἐντολέων του, τὸν σκοπὸν τοῦ ταξιδίου του καὶ τὰς ἀποκαλύψεις τὰς ὁποίας ἐπεφορτίσθη νὰ μοι κάμῃ:

«Διὰ νὰ σκέπτεται κανεὶς, Κύριε, περὶ τοιούτου σχεδίου πρέπει νὰ εἶναι παράφρων, διὰ νὰ τολμήσῃ δὲ νὰ μοι ὁμιλήσῃ περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ οἴκῳ τούτῃ, ὅπου ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑπηρετῶ μέγαν καὶ κραταῖον Μονάρχην, πρέπει νὰ εἶναι, ὅπως εἴσθε σεῖς, νέος μόλις ἐγκαταλείψας τοὺς θράχους τῆς Ἰθάκης καὶ παρασυρόμενος δὲν ἠξέυρῳ ὑπὸ ποίων τυφλῶν παθῶν. Δὲν ἠμπορῶ νὰ ὁμιλῶ μαζὶ σὰς περισσότερον περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποστολῆς σας, σὰς εἶδοποιῶ δὲ ὅτι οὐδέποτε θὰ ἀναγνώσω τὰ ἔγγραφα σας. Ἡ μόνη συμβουλὴ ἣν δύναμαι νὰ σᾶς δώσω εἶναι νὰ μὴ ὁμιλήσετε περὶ αὐτῆς εἰς κανένα καὶ νὰ

ἐπιστρέψετε τὸ ταχύτερον ἐκεῖ ὁπόθεν ἦλθατε καὶ νὰ εἴπετε εἰς τοὺς ἐντολεῖς σας ὅτι, ἂν δὲν θέλουν νὰ καταστραφοῦν καὶ νὰ συμπαράσῃ μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὸν ὄλεθρον τὸ ἄθῃον καὶ δυστυχές ἔθνος των, πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς ἐπαναστατικὰς ἐνεργείας των καὶ νὰ ζήσουν ὡς πρότερον ὑφ' ἧς κυβερνήσεως εὐρίσκονται, μέχρις οὗ ἡ Θεία Πρόνοια ἀποφασίσῃ ἄλλως.»

Ἐξήγησα εἰς αὐτὸν τοὺς λόγους οἱ ὅποιοι με παρεκίνησαν νὰ τῷ δώσω τὰς συμβουλὰς ταύτας καὶ τὸν ἀπέπεμψα.

Ἀναφέρων πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τὴν δυσάρεστον ταύτην ὑπόθεσιν, παρέκαλεσα τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα νὰ μοι ἐπιτρέψῃ νὰ ἐπισπεύσω τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Γαλάτη. Ὁ Αὐτοκράτωρ, μολοντί ἐνέκρινε τὰ ὅσα εἶχον εἰπεῖ εἰς τὸν Γαλάτην, δὲν συνεμερίσθη τὴν γνώμην μου περὶ τῆς ἐπείγουσας ἀνάγκης τῆς ἐκ Πετροπούλεως ἀποπομπῆς αὐτοῦ. Τοῦναντίον μοι ἀνέθεσε νὰ ἴδω τὸν Γαλάτην καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ διερευνήσῃ βαθύτερον τὰ μέσα ἅτινα οἱ ἐντολεῖς του ἐνόμιζον ὅτι ἡδύνατο νὰ διαθέσῃ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των. Ὑπέκυψα εἰς τὴν ρητὴν ταύτην θέλησιν τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος καὶ ἐπέστρεψα οἴκαδε. Ἀλλ' ἤμην τόσον στενοχωρημένος ὥστε ἡ, ἄλλως τε οὐχὶ καλὴ, ὑγεία μου ἐπηρεάσθη ἐκ τούτου καὶ με ἠνάγκασε νὰ διακόψω ἐπὶ τινὰς ἡμέρας πᾶσαν ἐργασίαν.

Ἐν τῷ μεταξύ ὄργανα τῆς Ἀστυνομίας παρηκολούθησαν τὸν Γαλάτην, ὅτε δὲ ἐκ τῆς ἐκθέσεώς των ὁ Αὐτοκράτωρ ἔμαθεν ὅτι ὁ νέος οὗτος ἄφηνεν εὐκόλως τοὺς πάντας νὰ διεισδύσῃν εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς μυστικῆς ἐταιρείας ἧς ἦτο ὄργανον, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης διέταξε νὰ συλληφθῇ, εἰδοποιήσασά με περὶ τούτου διὰ τοῦ πρίγκιπος Βολκόνσκη⁶⁶.

Ἀπηύθυνα τότε πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐπιστολὴν ἐν ᾗ ἐδείκνυνον τὰς ἀναποφεύκτους συνεπείας τῆς συλλήψεως ταύτης, τόσον ὡς πρὸς τοὺς χριστιανούς τοὺς ὑπὸ μουσουλμανικὸν ζυγόν, ὅσον καὶ ὡς πρὸς ἐμὲ αὐτόν. Παρετήρησα ὅτι ἡ Ἀστυνομία τῆς Πετροπούλεως θὰ νομίσῃ ὅτι κατέστην ὑποπτος παρὰ τῇ Αὐτοῦ Μεγαλειότητι καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ με θεώρουν ὡς τὸν αἷτιον πάντων τῶν δεινῶν ἅτινα ἔμελλον νὰ πέσουν ἐπ' αὐτῶν εὐθὺς ὡς ἡ Πύλη ἤθελε λάθει γνώσιν τοῦ ταξιδίου τοῦ Γαλάτη, τοῦθ' ὅπερ ἀσφαλῶς θὰ ἐμάνθανε διὰ τοῦ λόρδου Κάθκαρ⁶⁷ καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Βρεττανικῆς πρεσβείας. Ἡ ἐπιστολὴ μου ἐλήφθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος ἀργὰ τὴν ἐσπέραν. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μοι ἀπέστειλε τὸν θαλαμηπόλον Τῆς, καλοῦσά με νὰ παρουσιασθῶ παρ' Αὐτῇ. Ὁ Αὐτοκράτωρ με ἐδέχθη λέγων:

«Διατί μοι ἐγράψατε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην; Μήπως δὲν θὰ ἡδύνασθε νὰ ἐξηγηθῇτε προφορικῶς;»

«Ὅχι, Μεγαλειότηε· ἡ θλίψις ἦν αἰσθάνομαι εἶναι τόσον βαθεῖα, ὥστε μόνον εἰς τὸν κάλαμον τολμῶ νὰ ἐμπιστευθῶ.»

66. Πιθανῶς ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου πρίγκιψ Πέτρος Μιχαήλοβιτς Βολκόνσκη (1776 - 1852).

67. Γουλιέλμος Shaw, ὑποκόμης Cathcart (1755 - 1845), πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Πετροπούλει.

«Ἐννοῶ τὴν λύπην σας καὶ τὴν συμμερίζομαι. Αὕτη σὰς τιμᾷ καὶ σὰς δικαιοῦνω πλήρως. Περὶ τούτου θὰ ἔχετε ἄμεσον ἀπόδειξιν. Ὁ στρατηγὸς Γοργόλη⁶⁸ θὰ σὰς ἀνακοινώσῃ πάσας τὰς καταθέσεις τοῦ Γαλάτη, μετὰ δὲ τὸ πέρας τῆς ἀνακρίσεως ὁ νέος οὗτος θὰ ἀπολυθῇ, σεῖς δὲ θὰ τὸν στείλετε ὅπου κρίνετε φρονιμώτερον. Ὅλα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τοῦτο μέσα θὰ τεθοῦν εἰς τὴν διάθεσίν σας.»

Ἡ χαρίστησα τὸν Αὐτοκράτορα συγκεκινημένος.

Τὴν ἐπαύριον ἡ Ἀστυνομία μοὶ ἀπέστειλεν ἀντίγραφον ἢ περίληψιν τῆς ἀνακρίσεως. Παρεκάλεσα νὰ μὴ κάμουν τὸν κόπον ἀνακοινούντές μοι τὴν συνέχειαν τῆς ἀνακρίσεως. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακρίσεως ὁ Γαλάτης ἦλθε παρ' ἐμοὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Γοργόλη, ὅστις ἠθέλησε νὰ ἀποσυρθῇ. Παρεκάλεσα τὸν στρατηγὸν νὰ μείνῃ, ὡμίλησα δὲ εἰς τὸν Γαλάτην γαλλιστὶ παρουσία τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἀστυνομίας. Ὁ ἀτυχὴς οὗτος νέος ἀπεστάλη ὑπὸ συνοδείαν μέχρι Βουκουρεστίου, ἔνθα, κατόπιν ἐγγράφου ἀπευθυνθέντος ὑπ' ἐμοῦ τῇ ρητῇ διαταγῇ τοῦ Αὐτοκράτορος πρὸς τὸν ἐκεῖ γενικὸν πρόξενον τῆς Ρωσσίας κ. Πίνη, ἐτέθη ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ προξενείου μέχρις ὅτου ἦθελεν εὑρεθῇ τρόπος νὰ ἀποσταλῇ ἀσφαλῶς εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἡ ἀνάκρισις καὶ τὰ ἔγγραφα, ἅτινα ἐκόμizεν ὁ Γαλάτης, ἀπεκάλυψαν τὰ σχέδια τῆς μυστικῆς ἐταιρείας. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξήτασεν αὐτά, ἠδῶκεν δὲ νὰ συζητήσῃ μετ' ἐμοῦ περὶ τοῦ τί ἡδύνατο νὰ γίνῃ πρὸς προφύλαξιν τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῆς ἀπειλουμένης ἐκ τῆς ὀλεθρίας ταύτης ἐπιχειρήσεως. Ἡ Ρωσία οὐδεμίαν ἤσκει ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν μυστικὴν ταύτην ἐταιρείαν καὶ δὲν ἡδύνατο συνεπῶς οὔτε νὰ τοὺς συλλάβῃ οὔτε νὰ τοὺς θέσῃ ὑπὸ ἐπιτήρησιν. Ὅ,τι ἡδύνατο νὰ πράξῃ, συμφώνως πρὸς τοὺς νομικοὺς τύπους, θὰ ἦτο νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς Πύλης ἐπὶ τῶν σκευωριῶν των. Ἀλλὰ, γνωρίζων ἐκ θλίβεράς πείρας τὰ φοβερά καὶ αἰμοδόρα μέτρα δι' ὧν ἡ Πύλη θὰ ἀπήντα εἰς τοιαύτην προειδοποίησιν, καὶ πεπεισμένος ὅτι οἱ ἐντιμώτεροι, οἱ πλουσιώτεροι καὶ ἴσως οἱ μᾶλλον ξένοι πρὸς τὴν ἐταιρείαν Ἕλληνας, θὰ ἦσαν τὰ πρῶτα θύματα τῆς τουρκικῆς μανίας, ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπεφάσισε νὰ μὴ πράξῃ τίποτε.

«Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, οὐδὲν δυνάμεθα», μοὶ εἶπεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης. «Ἄς μείνωμεν ἀγνοί. Ἄς προσπαθῶμεν εἰς τὸν κύκλον τῆς ἐξουσίας μας νὰ διαφωτίσωμεν τοὺς ἐν Ρωσίᾳ Ἕλληνας ἢ Θεία Πρόνοια θὰ σώσῃ τοὺς ἄλλους.»

Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν προθέσεων τοῦ Αὐτοκράτορος, ἔγραφα τότε ἰδιωτικὰς ἐπιστολάς θεωρηθείσας καὶ ἐγκριθείσας ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῶν παριστρῶν ἡγεμονιῶν καὶ τῆς Ὀδησσοῦ, οἵτινες ἔχαιρον ἐκτιμήσεως παρὰ τοῖς συμπατριώταις των, ἐφιστῶν τὴν προσοχὴν των

68. Ὁ Ἰωάννης Γοργόλης (1770 - 1858), ἑλληνικῆς καταγωγῆς, διετέλεσεν ἀρχηγὸς τῆς Ἀστυνομίας Πετρούπολεως ἀπὸ τοῦ 1811 μέχρι τοῦ 1821.

ἐπὶ τῶν ταραχοποιῶν ἐκείνων οὔτινες ἦσαν γνωστοὶ εἰς ἡμᾶς καὶ προτρέπων αὐτοὺς νὰ ἀντιδράσουσιν κατὰ τῶν σκευωριῶν των.

Θὰ ὁμολογήσω εἰλικρινῶς ἐνταῦθα ὅτι βραδύτερον, ὅτε ἐξεργάγη ἡ Ἐπανάστασις, ἐμέμφθη ἐμαυτὸν διότι δὲν εἶχον προτείνει εἰς τὸν Αὐτοκράτορα νὰ εἰδοποιηθῇ ὁ βαρὼνος Στρόγανωφ περὶ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Γαλάτῃ καὶ νὰ διαταχθῇ νὰ ἐπισύρῃ ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἐταιρείας τὴν ἐπιτήρησιν τῶν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Τουρκίας προξένων τῆς Ρωσσίας. Εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι τοιαῦται ἀναγκινώσεις ἀπευθυνθεῖσαι εἰς τὸν ἐν ταῖς παριστρύοις ἡγεμονίαις γενικὸν πρόξενον οὐδὲν ἔφερον ἀποτέλεσμα μὴ δυνηθεῖσαι νὰ διαλύσουν παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ τὰς πλάνας περὶ τῶν σχεδίων ἅτινα κακῶς ἀπεδίδοντο εἰς τὴν Ρωσσίαν.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν δυσάρεστον ὑπόθεσιν ἣν διηγῆθην, ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἀπένευσε τὸ παράσημον τοῦ Ἀγίου Ἀλεξάνδρου Νέδσκη.

Κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἔτους 1817 ἡ ὑγεία μου ἐκλονίσθη, οἱ δὲ ἱατροὶ μοι συνέστησαν νὰ μεταβῶ εἰς Κάρλσβαδ. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔδωκε τὴν συγκατάθεσιν Του διατάξας με νὰ ἀφῆσω ἐν Πετροπόλει τὸ γραφεῖόν μου ὡς εἶχε, δίδων τὰς ἀναγκαῖας ὁδηγίας εἰς τὸν διευθυντὴς τοῦ γραφείου κ. Στούρτζαν.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐν Κάρλσβαδ θεραπείας μου, μετέβην μέσφ Πετροπόλεως εἰς Μόσχαν, ἔνθα ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἡ Αὐλὴ ἐμελλον νὰ διέλθουν τὸν χειμῶνα.

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον του ὡς πρότερον. Ἀρχομένου τοῦ 1818, ὁ Αὐτοκράτωρ ἔσχε τὴν ἱκανοποίησιν νὰ ἴδῃ συμφωνούσας τὰς εὐρωπαϊκὰς Κυβερνήσεις εἰς τὸ ὑπ' Αὐτοῦ προταθὲν εἰς τοὺς συμμάχους Του σχέδιον ὡς πρὸς τὸ μέγα ζήτημα τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν «ιδιωτικῶν χρεῶν» τῆς Γαλλίας.

Δὲν συνέβη ὅμως τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς τὴν διάστασιν μεταξὺ τῶν Αὐλῶν τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Βραζιλίας ἐξ ἀφοριμῆς τῆς κατοχῆς τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ρίο-δὲ-λὰ-Πλάτα⁶⁹. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας ἐπεκαλέσθη τὴν μεσολάθεσιν τῶν συμμάχων Αὐλῶν, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἐδέχθη τὴν πρότασιν ταύτην⁷⁰, τοσοῦτ' μᾶλλον προθύμως καθ' ὅσον ἠλπίζεν, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς κοινῆς συμμάχιας, νὰ συμφιλιώσῃ οὐ μόνον τὴν Βραζιλίαν μετὰ τὴν Ἰσπανίαν ἀλλὰ καὶ τὰς ἰσπανικὰς ἐν Νοτίῳ Ἀμερικῇ ἀποικίας μετὰ τὴν μητρόπολιν. Οὐχὶ ἅπαξ ὁ Αὐτοκράτωρ εὐδοκήσας νὰ ὁμιλήσῃ μετ' ἐμοῦ περὶ τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως

69. Ὡς γνωστόν, ὁ Βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας Ἰωάννης ὁ ΣΤ', πρὸ τῆς Γαλλικῆς εἰσβολῆς, εἶχε καταφύγει τῷ 1807 εἰς Βραζιλίαν, ἐπέστρεψε δὲ εἰς Λισσαβὼνα μόνον τῷ 1820. Τῷ 1816 εἶχε καταλάβει τὴν ἰσπανικὴν ἀποικίαν τὴν τότε γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα **Banda Oriental** (νῦν Οὐρουγουάνη), ἣτις καὶ παρῆμινεν ὑπὸ τὴν Βραζιλίαν μέχρι τοῦ 1825, ὅτε ἀνεκηρύχθη εἰς ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν.

70. Ἀνεξαρτήτως τῶν λόγων γενικωτέρας εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς οἵτινες ὑπηγόρευον τὴν τοιαύτην ἐπέμβασιν συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἡ Ρωσσία κατεῖχε τότε ἐν τῷ Νέφ Κόσμῳ τὴν Ἀλάσκαν μὲ τάσεις ἐγκαταστάσεως εἰς τὴν ἰσπανικὴν Καλιφορνίαν.

εις ἣν εὐρίσκειτο ἡ Ἰβηρική Χερσόνησος, ἀνεγνώρισεν ὅτι τὸ ἥθικόν καὶ ὕλικόν αἷτιον τῶν συμφορῶν τούτων δὲν ἠδύνατο νὰ τύχῃ θεραπείας ἐφ' ὅσον ἡ τύχῃ τῶν ἀποικίων τούτων ἐξηρτάτο ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐκ τῶν προκαταλήψεων καὶ τῶν κακῶν συνηθειῶν τοῦ Κάδιθ καὶ τῆς Μαδρίτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῶν κερδοσκοπικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ἐμπόρων τοῦ Λονδίνου⁷¹. Τοιαύτης πεποιθήσεως ἐμπορούμενος ὁ Αὐτοκράτωρ κατενόει ποίαν εὐρύτητα καὶ ποίας σπουδαίας συνεπειάς θὰ εἶχεν ἡ ἐπέμβασις τῆς Εὐρώπης εἰς τὸ μέγα τοῦτο ζήτημα καὶ ἠλπίζεν ὅτι θὰ ἐπετύγχανε τοῦτο ἐπιλαμβανόμενος κατὰ πρῶτον τῆς μεταξὺ Βραζιλίας καὶ Ἰσπανίας διαφορᾶς. Μὲ τοιαύτας γενναioφρονας σκέψεις, ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ διέταξε νὰ συντάξῃ ὑπόμνημα ὑπερ θὰ ἔφερεν εἰς γνῶσιν τῶν συμμάχων Αὐθῶν τοὺς λόγους ὅτινες ἤγαγον τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα νὰ δεχθῇ τὴν πρότασιν τῆς Αὐτοῦ Καθολικῆς Μεγαλειότητος⁷² καὶ νὰ παρακαλέσῃ αὐτὰς νὰ ἐφοδιάσουν διὰ τῶν ἀναγκαίων ὀδηγῶν τοὺς ἐν Παρισίοις πρεσβευτάς των, ἵνα ἡ μεσολάθεσις ἡ ζητηθεῖσα παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας πρῶτον μὲν γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας, εἶτα δὲ καταλήξῃ εἰς εὐτυχὲς ἀποτέλεσμα. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο διεβιβάσθη. Ἡ διάσκεψις τῶν Παρισίων⁷³ διετάχθη νὰ τὸ συζητήσῃ, ἀλλ' ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς, κατώρθωσε νὰ ματαιώσῃ τὴν ὑπόθεσιν· αἱ δὲ ἐπαρχίαι τοῦ Ρίο - δὲ - λὰ - Πλάτα παρέμειναν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Βραζιλίας καὶ ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς νέας περιπλοκάς. Αἱ Ἰσπανικαὶ ἀποικίαι τῆς Ἀμερικῆς ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ διακόψουν πάντα δεσμὸν μὲ τὴν μητρόπολιν, ἡ δὲ τελευταία στερηθεῖσα τῶν συμβουλῶν καὶ τῆς πεφωτισμένης καὶ ἀνιδιοτελοῦς ἀρωγῆς τῆς Ρωσσίας ἐξηκολούθησε νὰ παραπαίῃ εἰς δαίδαλον ἀπὸ πλάνας, χιμαίρας καὶ σφάλματα, εἰς τρόπον ὥστε οὐδεὶς νὰ δύναται πλεόν νὰ προβλέψῃ τὸ τέρμα τῶν συμφορῶν τῆς Ἰσπανίας. Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Αὐστρία μετεχειρίσθησαν πάντα τὰ μέσα ὥπως ἀπομονώσουν καὶ ἐγκαταλείψουν εἰς τὴν τύχην τῆς τῆν Ἰσπανίαν. Ὁ σκοπὸς οὗτος ἐπετεύχθη, ὁ δὲ κ. Τατίτσεφ⁷⁴ συνετέλεσεν εἰς τοῦτο χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ. Ἡ ἐπιρροή ἦν ἐνεφανίζετο οὗτος ἐξασκῶν ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας, ἡ ἀτυχὴς συμφωνία δι' ἧς ἐπώλησεν εἰς τὸν βασιλέα ρωσσικὰ πλοῖα, ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ ἦν ἔσχε κατὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν πλοίων τούτων, μεταβάς αὐτοπροσώπως (ἀλλ' ἄνευ ἀδείας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας) εἰς Κάδιθ, — πάντα ταῦτα παρῴρμησαν ἰσως τὴν Ἀγγλίαν νὰ ἀποκρυσταλλώσῃ ὀριστικῶς τὴν πολιτικὴν τῆς εἰς τὸ ζή-

71. Τὸ μετὰ τῶν ἰσπανικῶν ἐν Ἀμερικῇ κτήσεων ἐμπόριον διεξήγετο ἀρχικῶς μὲν διὰ τῆς Σεβίλλης, βραδύτερον δὲ καὶ διὰ τοῦ Κάδιθ· θεωρητικῶς δὲ ἀπεκλείοντο τοῦ ἐμπορίου τούτου οἱ μὴ Ἰσπανοί.

72. Τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας Φερδινάνδου Ζ'.

73. Ἡ διάσκεψις τῶν ἐν Παρισίοις πρεσβευτῶν· βλ. ἀνωτέρω σελ. 32.

74. Δημήτριος Παύλοβιτς Τατίτσεφ (1768 - 1845), πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας ἐν Μαδρίτῃ. Βλ. κατωτέρω τὴν ἐξήγησιν τῆς ἐναντίον του ἐχθρότητος τοῦ Καποδίστρια.

τημα τῶν ἰσπανικῶν ἀποικιῶν καὶ νὰ ἐπιδιώξῃ τοὺς σκοποὺς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους τὸ συνέδριον τῆς Βερώνης καὶ ἡ στρατιωτικὴ κατοχὴ τῆς Χερσονήσου ὑπὸ Γαλλικοῦ στρατοῦ ἀπεκάλυψαν τέλος εἰς τὰ ὅμιματα τοῦ Κόσμου.

Αἱ τελευταῖαι αὗται παρατηρήσεις ἀναφέρονται εἰς γεγονότα ἐπελθόντα εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν εἶχον ἤδη ἀποχωρήσει τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ συνδέονται μὲ τὰ συμβάντα κατὰ τὰ ἔτη 1818 καὶ 1819 ἔκρινα σκόπιμον νὰ μνημονεύσω αὐτῶν ἐνταῦθα.

Ἡ εἰς Περσίαν πρεσβεῖα ἔσχε πλήρη ἐπιτυχίαν, ἀλλ' ἡ εἰς Κωνσταντινούπολιν οὐδεμίαν ἔδιδεν ἐλπίδα. Αἱ μετὰ τῆς Πύλης διαπραγματεύσεις ἐξηκολούθουν ὑπὸ οἰωνοὺς ἥκιστα εὐνοϊκοὺς, τυχαῖον δὲ περιστατικὸν ἔδωκε λαβὴν εἰς παρεξήγησιν. Μετὰ τὴν ἀφίξιν του εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ βαρὺνος Στρόγανωφ ἠθέλησε, διὰ λόγους πολὺ φυσικοὺς, νὰ παρουσιάσῃ τὰ διαπιστευτήριά του ἐν ἐπισήμῳ ἀκροάσει εἰς τὸν Σουλτᾶνον, μόνον ἀφοῦ θὰ ἀποπεράτωνε τελείως τὴν ἐν τῇ νέᾳ του πρεσβεΐᾳ ἐγκατάστασίν του. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ὕψος ὕπερ ἐχρησιμοποιεῖ ἡ Πύλη διὰ νὰ ἐκφράξῃ τὰς ἀξιώσεις τῆς ἑκαμὲ τὸν κ. Στρόγανωφ νὰ σκεφθῇ ὅτι ἡ τελετὴ τῆς ἀκροάσεως, πάντοτε ταπεινωτικὴ διὰ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ξένων Αὐλῶν, θὰ ἐνέπνεεν ἔτι μεγαλυτέραν ἑπαρσιν εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἡδύνατο σημαντικῶς νὰ βλάψῃ τὰς διαπραγματεύσεις. Διὰ τοῦτο ἀνέβηκε νὰ ζητήσῃ τὴν ἀκρόασιν, δίδων εἰς τὴν Πύλιν νὰ ἐννοήσῃ ὅτι, εὐθὺς ὡς αὕτη ἤθελεν ἐπιδείξει διαλλακτικωτέρας διαθέσεις, θὰ ἔσπευδε καὶ αὐτὸς νὰ ὑποβάλῃ τὰ σέβη του εἰς τὸν Σουλτᾶνον.

Ἀναμφιδόλως τὸ γεγονός τοῦτο θὰ ἐσχολιάσθῃ ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινούπολει ξένων πρεσβεϊῶν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ καταστούν οἱ Τούρκοι ἔτι μᾶλλον εὐερέθιστοι· ἀφ' ἑτέρου οἱ ὁμόδοξοι τῆς Ρωσσίας, τόσον οἱ Σλάβοι ὅσον καὶ οἱ Ἕλληνες τὸ γένος, θὰ ὑπέλαβον τοῦτο ὡς ἀσφαλὴ οἰωνὸν τοῦ μέλλοντος τὸ ὅποῖον τόσον διακαῶς ποθοῦν ἀπὸ πολλῶν γενεῶν· ἴσως μάλιστα καὶ ἡ μυστικὴ ἑταιρεία νὰ ἐξεμεταλλεύθῃ τὸ πρᾶγμα ὅπως αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὁπαδῶν τῆς καὶ πείσῃ τοὺς μᾶλλον ἰσχύοντας Ἕλληνας περὶ τῆς δυνατότητος τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ παράφρονος σχεδίου τῆς.

Περὶ τοῦτου θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχομεν ὑποφιασθῇ ἐκ τῆς εἰς Μόσχαν ἀφίξεως τῶν γνωστοτέρων ὁπλαρχηγῶν τῆς Ρούμελης καὶ τῆς Ἡπείρου⁷⁵. Οἱ ἄνδρεῖσι οὗτοι ἀγωνισταὶ εἶχον ὑπηρετήσῃ τὴν Ρωσίαν εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Παπαδοπούλου⁷⁶, εἶχον δὲ εὗρεθῇ μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ ἐν Ἀγίᾳ Μαύρᾳ στρατόπεδον κατὰ τὸ 1807. Οἱ Ἀγγλοὶ εἶχον πρὸ

75. Ὡς γνωστόν, «ἐνῶ διέτριβεν ὁ Σκουφᾶς ἐν Ὀδησσῷ, ἔτυχε νὰ διαβῶσιν ἐκεῖθεν, ἀπερχόμενοι εἰς Πετροῦπολιν ἐπὶ ἀντιμυσθία τῶν κατὰ τὴν Ἐπὶ τὴν Ἰωνίων ὑπηρεσιῶν των, καθ' ὃν χρόνον ἐτέλει αὕτη ὑπὸ τοὺς Ρώσους, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Χρυσοσπάθης, ὁ Π. Δημητράκοπουλος καὶ ὁ Ι. Φαρμάκης, οἵτινες κατηχήθησαν ὑπὸ τοῦ Σκουφᾶ». Τ ρ ι κ ο ὕ π η, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἔκδ. 1925, τόμ. Α', σελ. 17.

76. Ἐμμανοὴλ Παπαδοπούλος (1760 - 1810)· πρὸβλ. Ζεζλέντην, ἐν «Παρονασσοῦ», τόμ. ΙΑ', 1887, σελ. 201 - 206.

ὀλίγου ἀπολύσει αὐτοὺς καὶ τοὺς εἶχον στείλει εἰς τὰς ἐστίας των, ὅπου τοὺς ἀνέμενε τὸ ἐξῆς δῖλημμα: ἢ νὰ ὑποστοῦν τὴν δουλείαν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, ἢ νὰ ἀντισταθοῦν ἐνόπλιως εἰς τοῦτον. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ οὗτοι ἤλθον νὰ μὲ ἴδουν, νὰ μοὶ ἐκθέσουν τὴν κατάστασίν των, νὰ ζητήσουν τὴν προστασίαν τοῦ Αὐτοκράτορος, ὕλικήν τινα δοῦναι καὶ τὰ διπλώματα τῶν θαθμῶν, ἐφ' οἷς ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ ὑπηρετήσουν τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα. Ἐρωτηθέντες ὑπ' ἐμοῦ περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς μυστικῆς ἐταιρείας, ἐφάνησαν τελείως ξένοι πρὸς αὐτήν, ἐγὼ δὲ τοὺς ἐπίστευσα καλῇ τῇ πίστει. Δὲν παρέλειψα ἡμῶς νὰ ἐπαναλάβω πρὸς αὐτοὺς ὅσα κατὰ διαταγὴν τοῦ Αὐτοκράτορος εἶχον γράψει πρὸς τοὺς Ἑλλήνας τῆς Ὁδησσοῦ καὶ τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν. Ἀπέδειξα εἰς αὐτοὺς περιτράνωσ πάντας τοὺς κινδύνους τόσον παραδόλου ἐγχειρήματος. Τέλος ἐξώρκισα αὐτοὺς νὰ μεταχειρισθῶν πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἐπιρροὴν ὅπως μεταπείσουν ὅλους ἐκείνους, οἵτινες εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ ἐγγραφοῦν ὡς μέλη τῆς ἐταιρείας. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ μὲ ἤκουσαν μετὰ προσοχῆς, ἀλλ' ἀνωφελῶς· διότι ἡ συνέχεια τῶν γεγονότων μοὶ ἀποδεικνύει ὅτι ἔστω καὶ ἂν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν μετεἶχον τῆς ἐταιρείας, βραδύτερον περιέπεσαν εἰς τὰ δίκτυα αὐτῆς καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰ κελεύσματά της.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ ὀπλαρχηγοὶ οὗτοι καὶ μετ' αὐτῶν οἱ ἀνδρεότεροι τῶν Ἑλλήνων εὗρίσκοντο τῇ 1818 εἰς θέσιν κρίσιμον καὶ ἀπελπιστικὴν συνεπείᾳ τοῦ συστήματος ὅπερ ἠκολούθουν οἱ Ἀγγλοὶ ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις. Ἀνέφερα τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὅστις ἠυδόκησε νὰ παράσχῃ εἰς τοὺς εἰς Μόσχαν ἐλθόντας ὀπλαρχηγοὺς χρηματικὴν τινα δοῦναι καὶ συστατικὰς ἐπιστολάς πρὸς τὸν κ. Στρόγανωφ, ἵνα οὗτος ἐξασφαλίσῃ εἰς αὐτοὺς ἐν τῇ πατρίδι των προσωπικὴν τινα ἀσφάλειαν. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης δὲν ἔκρινε σκόπιμον νὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτοὺς τὰ ζητούμενα διπλώματα, ἀλλὰ μὲ ἐξουσιοδότησε νὰ ὑποσχεθῶ εἰς αὐτοὺς ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν θὰ ἐφρόντιζεν ὅπως οὗτοι εὗρουν ὑπηρεσίαν παρὰ τῇ Α. Μ. τῇ Βασιλεῖ τῆς Νεαπόλεως.

Πράγματι, ἐπὶ τῆς βασιλείας Καρόλου τοῦ Ε', οἱ Ἕλληνες, οἱ ἀποτελοῦντες τὰ καλούμενα μακεδονικὰ τάγματα, ὑπῆρξαν οἱ καταπνίξαντες ἐν Σικελίᾳ τὰς ἐξεγέρσεις τῶν φεουδαρχῶν. Ἐκτοτε μέχρι τῆς εἰσβολῆς τῶν Γάλλων εἰς Νάπολιν καὶ τῶν Ἀγγλῶν εἰς Σικελίαν, ἡ πίστις καὶ ἡ ἀνδρεία τῶν μακεδονικῶν ταγμάτων ἀπετέλουν τὴν κυριωτέραν ἐσωτερικὴν δύναμιν, ἐφ' ἧς ἐστηρίζετο τὸ Βασίλειον τῶν Δύο Σικελιῶν. Βασιζόμενος εἰς τὸ ἱστορικὸν τοῦτο προηγούμενον καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην ὅπως ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ἀπαλλαγῇ θαθμηδὸν τοῦ στρατοῦ τοῦ Μυρά⁷⁷, ἤρχισα, τῇ ρητῇ διαταγῇ τοῦ Αὐτοκράτορος, σχετικὰς διαπραγματεύσεις μὲ τὸν δοῦκα Σερρακαπριόλα⁷⁸. Προέτεινα εἰς αὐτὸν νὰ συστήσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησίν του νὰ

77. Ἰωακείμ Murat (1767-1815), Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ἀπὸ τοῦ 1808 μέχρι τοῦ 1815.

78. Ἀντωνίνος Maresca, δούξ τῆς Serracapriola (1750-1822), πρεσβευτὴς ἐν Πετροπόλει τοῦ Βασιλέως Φερδινάνδου τῆς Νεαπόλεως.

μὴ παρίδῃ τοὺς Ἕλληνας οἵτινες εἶχον εἰσέλθει εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ρωσσίας ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις, καὶ νὰ σχηματίσῃ ἐξ αὐτῶν στρατιωτικὸν σῶμα μὲ πίστιν ἀκλόνητον καὶ ἀπρόσβιτον εἰς οἷονδῆποτε πειρασμόν.

Ἀνεξαρτήτως τῶν λόγων τούτων, οἵτινες ἀπέβλεπον εἰς τὸ συμφέρον τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, εἶχομεν ὑπ' ὄψει καὶ ἄλλον, συνιστάμενον εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἡσυχίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ διὰ τοῦ νέου τούτου σταδίου ὅπερ διηγοίετο εἰς τὴν πολεμικὴν δρᾶσιν τῶν ὀρεσιβίων τῆς Ἑλλάδος· ὁ δὲ συνδυασμὸς οὗτος ἀνταπεκρίνετο πλήρως πρὸς τὴν προνοητικότητα μεθ' ἧς ὁ Αὐτοκράτωρ ἀντεμετώπιζε πᾶν ὅ,τι ἐνόμιζεν ἀντίθετον πρὸς τὴν στερέωσιν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ συστήματος.

Ἡ εὐθυκρίσια καὶ γενναιοφροσύνη τοῦ δουκὸς Σερρακαπριόλα ἀντελήφθη ἐν ὅλῃ τῇ εὐρύτῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς τοιαύτης προτάσεως. Ἡσπάρθη αὐτὴν μετὰ θέρμης καὶ τὴν ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸ ἀνακτοβούλιόν του. Τὸ ζήτημα ὅμως παρειλκύσθη, πιθανῶς διότι ἡ Κυβέρνησις τῆς Νεαπόλεως ἠθέλησε προηγουμένως νὰ βολιδοσκοπήσῃ τὴν Ἀγγλικὴν καὶ τὴν Αὐστριακὴν Κυβέρνησιν, αἵτινες ἴσως ἐξέφρασαν γνώμην ἀντίθετον πρὸς τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ἀπέκρουσε τὴν ἰδέαν ἐλληνικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος, προτιμήσας τὸν στρατὸν τοῦ Μυρὰ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Nugent⁷⁹, τοῦθ' ὅπερ παρесеκούασε τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ἔτους 1820.

Πρὶν ἢ ἐγκαταλείψῃ τὴν Μόσχαν ἵνα μεταβῇ εἰς Βαρσοβίαν, ὁ Αὐτοκράτωρ συνειργάζετο συχνὰ μετ' ἐμοῦ διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Βεσσαραβίας. Ἐν μὲν τῶν συνεργασίῳ τούτων ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μοι εἶπεν ὅτι θὰ συνώδουσιν Αὐτὴν εἰς Πολωνίαν, ἔνθα ἐπρόκειτο νὰ κηρύξῃ τὴν ἑναρξιν τῆς πρώτης συνταγματικῆς Διαίτης.

Ὁ Αὐτοκράτωρ τότε μοι ἐνεχείρισε τὴν συλλογὴν τῶν λόγων οὓς ὁ βασιλεὺς τῆς Σαξονίας εἶχεν ἐκφωνήσῃ κατὰ τὰς ἐνάρξεις τῆς Πολωνικῆς Διαίτης, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκυθέρνα τὸ Μέγα δουκάτον τῆς Βαρσοβίας.

«Ἰδέτε καὶ μελετήσατε τοὺς λόγους τούτους· ἀσχοληθῆτε κατόπιν μὲ τὴν σύνταξιν τοῦ λόγου ὃν πρόκειται νὰ ἐκφωνήσω Ἐγώ», μοι εἶπε καὶ μοι ἐξέθεσε τὰς κυριωτέρας γραμμὰς του.

Μοι ἐπέτρεψε νὰ τὰς συζητήσω καὶ νὰ ὑποβάλω τὰς παρατηρήσεις μου ἐπὶ δύο σημείων ἅτινα μοι ἐφαίνοντο λίαν ἄτοπα. Τὸ πρῶτον ἦτο ἡ σύγκρισις ἣν ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ᾔθελε νὰ κάμῃ μεταξὺ τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Ρωσσίας. Τὸ δευτέρον ἦτο ἡ ὑπόσχεσις τῆς μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας ἐκ νέου ἐνώσεως τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων αἵτινες εἶχον ἤδη προσαρτηθῇ εἰς τὸ Ρωσικὸν κράτος. Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἐφάνη ἐγκρίνων τὰς σκέψεις μου. Οὐχ ἦτον μοι εἶπεν: «Ἐχομεν καιρὸν νὰ σκεφθῶμεν. Ἐτοιμάσατε πάντως τὸ σχέδιον τοῦ λόγου ὅπως νομίζετε καὶ θὰ ἴδωμεν κατόπιν.» Μετ' ὀλίγας ἡμέρας

79. Ὁ αὐστριακὸς στρατηγὸς κόμης (εἶτα πρίγκιψ) Nugent (1772 - 1862) εἶχεν ἀναλάβει τῇ 1817 τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ τοῦ Βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Φερδινάνδου, ἣν καὶ διετήρησε μέχρι τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1820.

υπέβαλον εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸ ζητηθὲν σχέδιον, ὅπερ Αὕτη ἐκράτησε λέγουσα: «Θὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐν Βαρσοβίᾳ», τοῦθ' ὅπερ ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐσήμαινεν ὅτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης δὲν ἦτο εὐχαριστημένη.

Ἐν Βαρσοβίᾳ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης συνειργάσθη μετ' ἐμοῦ πλέον ἢ ἅπαξ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ζητημάτων, χωρὶς ὅμως νὰ μοὶ δώσῃ τὰς διαταγὰς Τῆς ὡς πρὸς τὸν λόγον Τῆς. Μόνον τὴν προηγουμένην τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐμελλε νὰ συνέλθῃ ἡ Δίαιτα, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης με ἐκάλεσε καὶ μοὶ εἶπεν: «Ἴδου ὁ λόγος Μου.» Μοὶ ἀνέγνωσε τότε σχέδιον γραφὲν ἰδιοχειρῶς διὰ μολυβδίδος. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ τὸ παρέδωκε προσθέτων: «Σὰς ἐξουσιοδοτῶ νὰ διορθώσετε τὰς φράσεις σύμφωνα με τὴν γραμματικὴν, νὰ θέσετε τὰς τελείας καὶ τὰ κόμματα, ἀλλὰ δὲν θὰ δεχθῶ καμμίαν ἄλλην μεταβολήν.»

Ἐπέστρεψα εἰς τὸ δωμάτιόν μου στενοχωρημένος διὰ τὴν εἰς ἐμὲ ἀνάθεσιν τῆς ἐργασίας ταύτης, διότι τὸ σχέδιον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος περιεῖχεν ἀκριβῶς τὰς ἰδέας ἃς μοὶ εἶχεν ἀνακοινώσει ἐν Μόσχᾳ. Ἐπέφερον τὰς ζητηθείσας διορθώσεις χωρὶς ὅμως νὰ μεταβάλω οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον τὴν διατύπωσιν τῶν ἰδεῶν τούτων· συγχρόνως ὅμως συνέταξα δεύτερον σχέδιον εἰς τὸ ὅποιον διατηρῶν τμήματά τινα τοῦ πρώτου σχεδίου, ἀφήρσα ἢ μετέβαλον ἕτερα ἅτινα μοὶ ἐφαίνοντο δυνάμενα νὰ γεννήσουν εἰς τοὺς Ρώσσους καὶ εἰς τὰς Κυβερνήσεις τῶν γειτονικῶν κρατῶν ἐντύπωσιν μηδὲλως ἀνταποκρινομένην εἰς τὰς προθέσεις τοῦ Αὐτοκράτορος. Τὴν ἐπομένην παρουσίασα εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὰ δύο ταῦτα σχέδια. Εὐηρεσθήθη νὰ τὰ ἀναγνώσῃ. Μετὰ τινος στιγμᾶς αἰωπῆς μοὶ εἶπε: «Δὲν μεταπίθεσθε· εἴσθε καὶτι περισσότερον ἀπὸ ἐπιμόνος. Λυποῦμαι διὰ τὸν κόπον ὃν κατεβάλατε. Σὰς εὐχαριστῶ, ἀλλὰ προτιμῶ τὴν διατύπωσίν Μου ἀπὸ τὴν ἰδικήν σας.» Τὸν ἰκέτευσσα τότε νὰ με ἀκούσῃ ἅπαξ ἔτι καὶ ἀνέπτυξα τοὺς λόγους οἵτινες με εἶχον ἀναγκάσει νὰ γίνω τόσο ὀχληρὸς. «Πάντα ταῦτα εἶναι καλὰ», μοὶ εἶπεν, «ἀλλ' ἡ ἀπόφασίς Μου εἶναι ἀμετάκλητος. Θὰ ἴδω ἕως αὔριον μήπως ἐκ τῶν δύο τούτων σχεδίων δὲν δύναται νὰ προκύψῃ τρίτον σχέδιον. Θὰ σὰς καλέσω.» Καὶ πράγματι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ἐνεχείρισε νέον σχέδιον ἀποκαλῶν αὐτὸ ultimum. «Δώσατε», μοὶ εἶπε, τὸ σχέδιον τοῦτο εἰς τὸν γραμματέα σας Μύλλερ διὰ νὰ τὸ ἀντιγράψῃ με μεγάλα γράμματα. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος τὸν ὅποιον θὰ ἀναγνώσω αὔριον.»

Ὁ Αὐτοκράτωρ εἶχεν ἀντικαταστήσει φράσεις τινὰς τοῦ σχεδίου Του δι' ἐτέρων ἐκ τοῦ ἰδικοῦ μου. Ἀλλ' ἡ οὐσία τοῦ σχεδίου Του παρέμεινεν ἀμετάβλητος. Οὕτω ἐξεφωνήθη ὁ λόγος⁸⁰ κατὰ τὴν πρώτην Δίαιταν τοῦ «Βασιλείου τῆς Πολωνίας». Εἰς τὰ ἀρχεῖα θὰ εὐρίσκωνται ἀναμφιδόλως ἅπαντα τὰ σχέδια ταῦτα καὶ δὴ τὰ ἰδιοχειρῶς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος γραφέντα.

Οὐχὶ ὀλιγωτέρας συζητήσεις καὶ σχέδια ἀπήτησε καὶ ὁ λόγος τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπὶ τῇ λήξει τῆς συνόδου τῆς Διαιτης.

80. Τῇ 27 Μαρτίου 1818 καὶ εἰς γλῶσσαν γαλλικὴν.

Μετὰ τὴν λήξιν τῆς Διαιτήσεως ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης περιώδευσε τὰς ἐπαρχίας τῆς μεσημβρινῆς Ρωσσίας, μετέβη εἰς Βεσσαραβίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ὀδησσόν. Διετάχθη νὰ φθάσῃ εἰς Κισινόβιον πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἵνα προπαρασκευασάσῃ τὴν ἐργασίαν τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὰ ζητήματα τῆς Βεσσαραβίας καὶ τὴν ὁποίαν ὁ Αὐτοκράτωρ ᾔθελε νὰ ἀποπερατώσῃ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς βραχείας ἐκεῖ διαμονῆς Του.

Οἱ ὁσοδάροι τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας ἀπέστειλαν ἀντιπροσώπους διὰ νὰ χαιρετίσουν τὸν Αὐτοκράτορα κατὰ τὴν ἀφίξιν του εἰς τὰ σύνορα. Ἐκ μὲν τῆς Βλαχίας ἐστάλη ὁ πρίγκιψ Μαυροκορδάτος⁸¹, ἐκ δὲ τῆς Μολδαβίας, ἃν δὲν ἀπατώμαι, ὁ κ. Πανταζόγλου. Οἱ ἀπεσταλμένοι οὗτοι ἐγένοντο δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος μετ' ἄκρας εὐμενείας. Εἰς τὰς μετ' ἐμοῦ συνουμλίας των, προσεπάθησαν νὰ μοὶ ἀποδείξουν ὅτι ἡ διατήρησις τῆς μετὰ τῶν Τούρκων εἰρήνης ἦτο ἀδύνατος, καὶ ὅτι, ὥς Ἕλληγες, ἦσαν ἀνυπόμονοι νὰ μάθουν ὅτι τὰ Ρωσικὰ στρατεύματα ἦσαν ἔτοιμα νὰ διαδοῦν τὸν Προῦθον.

«Νομίζετε, λοιπόν», ἀπήντησα εἰς αὐτοὺς, «ὅτι θὰ τὸν διέδαινον διὰ νὰ σᾶς ἀνυψώσουν εἰς τὸ ἀξίωμα ἀνεξαρτήτων ἡγεμόνων; Δεῖξατέ μοι ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ἀνάλογον παράδειγμα. Ἀφοῦ τοιοῦτον δὲν ὑπάρχει, φαντάζεσθε ὅτι ἡ τύχη σας θὰ ἀποτελέσῃ ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ κανόνος; Ἄλλως θὰ ἔπρεπε νὰ χυθῇ αἷμα πολὺ, νὰ γίνονιν θυσίαι μεγάλαι, νὰ καταστραφῶν ὑπάρξεις καὶ περιουσίαι εἰς μέγαν ἀριθμόν, καὶ πρὸς τίνα σκοπόν; Διὰ νὰ ἀντικαταστήσετε τὸ τουρκικὸν σαρίκι μὲ πῖλον εὐρωπαϊκόν; Ὡς Ἕλληγιν μὲν ὀφείλω μόνον ἐκείνην τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐπιθυμῶ, ἣν οἱ Ἕλληγες ἠθελον ἀποκτήσει διὰ τῶν ἰδίων των δυνάμεων καὶ διὰ τῆς προηγουμένης προόδου των εἰς τὸν ἀληθῆ πολιτισμόν. Ἀλλὰ ἀπὸ τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ κοινὴ ἡμῶν πατρίς εὐρίσκεται ἀκόμη μακράν» δι' ὃ καὶ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ὀφείλει νὰ ἀφιερῶσιν πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις, ἵνα προπαρασκευάσῃ τὴν ὁδὸν ἣτις θὰ ἀναδείξῃ τὴν πατρίδα μας εἰς ἔθνος πολιτισμένον. Ὡς ὑπουργὸς ὁμῶς τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, σᾶς δηλῶ ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ἔχει τὴν σταθερὰν καὶ ἀμετάτρεπτον πρόθεσιν νὰ στερεώσῃ τὴν μετὰ τῶν Τούρκων εἰρήνην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑφισταμένων συνθηκῶν. Ἐὰν δὲ οἱ Ἕλληγες εἶναι εἰς θέσιν καὶ θελήσουν καλῇ τῇ πίστει νὰ ὠφεληθοῦν ἐκ τοῦ συστήματος τούτου, ὅχι μόνον δὲν θὰ χάσουν ἀλλὰ τοῦναντίον πολὺ θὰ κερδίσουν.» Ἐν συνεχείᾳ ἀνέπτυξα εἰς αὐτοὺς τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως εἰς ἣν εὐρίσκετο τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία τῶν Ἑλλήνων ἐν Τουρκίᾳ· κατέδειξα ἐπίσης πόσον ἦνθουν τὰ ἔως τότε λειτουργοῦντα ἐν Ἑλλάδι ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, καὶ πᾶν ὅ,τι ἡ Εὐρώπη ἔπραττε καὶ ἦτο διατεθειμένη νὰ πράξῃ ἵνα εὐνοήσῃ τὴν πρόοδον τῶν νεαρῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ στάδιον τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν, τῆς καλλιτεχνίας καὶ τῶν πρακτικῶν τεχνῶν. Τέλος, κατέληξα λέγων: «Ἀφήσατε νὰ ἐνεργήσουν τὰς ἰσχυράς

81. Ὁ γνωστὸς ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος (1791 - 1865), τότε γραμματεὺς τοῦ θεοῦ του Καρατζᾶ, ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας.

ταύτας κινητηρίους δυνάμεις. Νὰ ἔχετε ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν χρόνον καὶ νὰ ἐλπίζετε μόνον εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν.»

Οἱ δύο ἀπεσταλμένοι ἐφάνησαν συμμεριζόμενοι τὴν γνώμην μου περὶ τοῦ τρόπου κατ' ὃν ἔδει νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὸ μέλλον τῆς. Ἀμφέβαλλον ὁμῶς περὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν λόγων των, διότι οἱ προκατελιγμένοι ἄνθρωποι δυσκόλως δέχονται τὴν ἀλήθειαν ὅταν αὕτη καταστρέφῃ τὰς ἐλπίδας των. Ἀφ' οὗ διεπραγματεύθησαν ἕκαστος χωριστὰ τὰ προσωπικὰ ζητήματα τῶν ἡγεμόνων Καρατζᾶ⁸² καὶ Καλλιμάχῃ⁸³ καὶ ἀφ' οὗ ἐζήτησαν εἰς μάτην τὴν παράτασιν τῆς ἐπταετοῦς ἡγεμονίας τούτων, ἔλαβον τὰ συνήθη δῶρα καὶ ἀνεχώρησαν ἐκ Βεσσαραβίας.

Εὐθὺς ὡς διηυθετήθησαν τὰ ζητήματα τῆς πρὸ μικροῦ προσαρτηθείσης ἐπαρχίας ταύτης, ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνεχώρησεν ἐκ Βεσσαραβίας, ἐγὼ δὲ διετάχθην νὰ μεταβῶ κατ' εὐθείαν εἰς Ὀδησόν. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἐδέχθη εἰς δύο ἀκροάσεις, αἵτινες εἶχον ὡς μόνον σκοπὸν τὰς ἀπαντήσεις καὶ ὁδηγίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν πρὸς τὸν βαρῶνον Στρώγανωφ.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ταχυδρόμου διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐπέστρεψα κατ' εὐθείαν εἰς Πετρούπολιν, ἵνα ἐτοιμάσω διαφόρους ἐργασίας αἵτινες μοι εἶχον ἀνατεθῇ. Ὁ Αὐτοκράτωρ διηλθεν ἐκ νέου διὰ Μόσχας, συνηντήθη ἐκεῖ μετὰ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Πρωσίας καὶ ἐπανῆλθε κατόπιν εἰς Πετρούπολιν μετὰ τοῦ σεπτοῦ Αὐτοῦ συμμάχου.

Τὰ διπλωματικά ζητήματα ἄτινα ἀπησχόλουν τὴν προσοχὴν τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος ἀφεώρων εἰς τὸ συνέδριον ὅπερ ἔμελλε νὰ συνέλθῃ ἐν Ἀχεν κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1818. Ἐπρεπε νὰ ἄρθουν αἱ δυσχερεῖαι αἵτινες παρεκώλουν τὴν πορείαν τῶν περὶ τοῦ Ἰσπανικοῦ ζητήματος διαπραγματεύσεων αἱ ὅποιαι εἶχον ἀνατεθῇ εἰς τὴν διάσκεψιν τῶν Παρισίων. Ἐπὶ πλέον ἦτο ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ ρυθμισθοῦν τὰ ἑδαφικά ἐν Γερμανίᾳ ζητήματα καὶ νὰ ληφθῇ ἀπόφασις ὡς πρὸς τὴν ἀνάκλησιν ἢ τὴν διατήρησιν τοῦ ἐν Γαλλίᾳ στρατοῦ κατοχῆς.

Ἡ ὑγεία μου εἶχε πάθει ἐκ νέου, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἤθελε νὰ ἐπωφεληθῶ τὸ θέρος, ἵνα δοκιμάσω καὶ δευτέραν ἐν Κάρλσβαδ θεραπείαν. Ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ κανονίσῃ ἐκ τῶν προτέρων τὴν πορείαν τῆς ἐργασίας μας ἅμα τῇ ἐπανόδῳ Του εἰς Πετρούπολιν, εἰς τρόπον ὥστε πᾶσαι αἱ τρέχουσαι ὑποθέσεις ὡς καὶ αἱ σχετικαὶ μὲ τὸ ἐν Ἀχεν συνέδριον νὰ τερματισθοῦν ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων.

Τοιοῦτοτρόπως ἤμην ἐλευθερὸς νὰ μεταβῶ εἰς Κάρλσβαδ τελευτῶντος τοῦ Ἰουλίου, ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἀναλάβω ἐκ νέου τὴν ἐργασίαν μου τὸ φθινόπωρον, κατὰ τὴν ἄφιξιν τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος εἰς Ἀχεν.

82. Ἰωάννης Καρατζᾶς (1765-1845), ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1818.

83. Σκαρλάτος Καλλιμάχης (1773-1821), ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1818.

Ἐν Κάρλσβαδ εἶδον ἑμαυτὸν περικυκλούμενον ὑπὸ παντὸς εἵδους ξένων πρακτόρων οἱ ὅποιοι δὲν μοι ἄφηνον οὐδὲ στιγμὴν ἡσυχίας. Οἱ μὲν ἐφαίνοντο ἐπιφορτισμένοι νὰ ἐξιχνιάσουν ἐκ τῶν προτέρων τὰς προθέσεις μὲ τὰς ὁποίας ὁ Αὐτοκράτωρ θὰ ἐφθάνεν εἰς Ἄχεν· οἱ δὲ μοι ἔστηναν παγίδας μὲ σκοπὸν νὰ μοι ἀποδοθοῦν ἰδέαι καὶ πολιτικὴ ἐπαναστατικαί. Ἄλλοι τέλος, ἐκμεταλλευόμενοι ἐκεῖνο ὅπερ ἐνόμιζον ὅτι εἶναι ἡ κυριαρχοῦσα σκέψις μου (ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος) προσεπάθουν νὰ γίνουν κύριοι τῆς συνεδήσεώς μου καὶ νὰ μὲ παρασύρουν νὰ παραβῶ τὰ καθήκοντά μου.

Πᾶσαι αὗται αἱ ἐπιβουλαι ἐνοχλήσεις ἐδολαψαν τὴν ὑγείαν μου χάριν τῆς ὁποίας εἶχον μεταβῆ εἰς Κάρλσβαδ. Ἀνεχώρησα ἐκεῖθεν ὑποφέρων εἰσέτι ἐκ πυρετοῦ καὶ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἔφθασα μετὰ κόπου εἰς Ἄχεν. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐθλίβη θλέπων με τόσον ἄρρωστον. Ἄλλ· ὁ πόθος μου νὰ φανῶ ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης Του μοι ἔδωκε νέας δυνάμεις, ἀνέλαβον δὲ ἐκ νέου τὴν θέσιν μου εἰς τὰς διασκέψεις.

Εἰς τὰς διασκέψεις ταύτας ὁ πρίγκιψ Μέτερνιχ ἐνεφανίσθη μὲ δύο ἀξιώσεις. Ἐκ τούτων ἡ πρώτη συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἀποκλεισθῇ ἀπὸ τὰς ἐν Ἄχεν συζητήσεις πᾶν ζήτημα ἄσχετον πρὸς τὴν ἐκκένωσιν τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους καὶ πρὸς τὰς συμφωνίας αἵτινες θὰ τὴν ἐπηκολούθουν. Διὰ τῆς ἐτέρας τοῦ ἀξιώσεως ὁ ὑπουργὸς οὗτος ἐζήτει, ὅπως αἱ συμφωνίαι αὗται καταλήξουν εἰς ἀνανέωσιν τῆς συνθήκης τοῦ Chaumont ἢ τῆς Τετραπλῆς συμμάχιας, εἰς τρόπον ὥστε, εἰς τὴν κλίμακα τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, νὰ καταλάβῃ ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις θαυμὸν ἐνδιαμέσων μεταξὺ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ τῶν δευτερευόντων κρατῶν ἅτινα εἰρωνικῶς ἀπεκάλει «ὑποσυμμάχους». Ὁ πρίγκιψ Μέτερνιχ ὑπελόγιζεν ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο, ὅπερ εἶχε καταστρώσει ἐκ συμφώνου μὲ τὴν Βρεταννικὴν Κυβέρνησιν, θὰ παρέλυσεν τὴν ἐπιρροὴν τῆς Ρωσσίας εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ ζητήματα καὶ θὰ παρεσκεύαζε συγχρόνως τὴν σύμπηξιν συνασπισμοῦ ὃν θὰ ἡδύνατο νὰ ἀντιτάξῃ κατὰ τῆς Ρωσσίας. Ἀπομονώνων ἀφ' ἑνὸς τὴν Γαλλίαν, καὶ δεσμεύων ἀφ' ἑτέρου τὴν Ρωσσίαν διὰ τῆς Τετραπλῆς συμμάχιας, ἤλπιζε, χρειὰς τυχούσης, νὰ ἀναγκάσῃ τὴν Αὐλὴν τῶν Παρισίων νὰ προσχωρήσῃ ἐκ νέου εἰς τὴν διαβόητον συνθήκην τῆς 3 Ἰανουαρίου 1815. Ἀφ' ἑτέρου, διὰ τῆς ἀποκλείσεως παντὸς ἄλλου ζητήματος ἐκ τῶν ἐν Ἄχεν συζητήσεων, ἐπετυγχάνετο ἐν τοῖς πράγμασιν ἡ μὲν Ἀγγλία νὰ ρυθμίσῃ μόνῃ τῆς τὰ ἐν Νοτίῳ Ἀμερικῇ ἰσπανικὰ ζητήματα, ἡ δὲ Αὐστρία νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ διὰ τὰ ζητήματα τῆς Γερμανίας καὶ Ἰταλίας ἀπομακρύνουσα τὰ δευτερεύοντα κράτη ἀπὸ τῆς Ρωσσίας.

Μόλις ὁ Αὐτοκράτωρ ἀντελήφθη τὴν τοιαύτην αὐστριακὴν πολιτικὴν, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης διέταξε τοὺς ὑπουργοὺς Τῆς νὰ μὴ ἐκφράσουν οὐδεμίαν ἀντίθετον ἀποψιν, ἀλλὰ μόνον νὰ προσκαλέσουν τὸν λόρδον Κάστλερεν καὶ τὸν πρίγκιπα Μέτερνιχ νὰ διατυπώσουν ἐγγράφως τὴν ἰδικὴν των. Ἡ Αὐστρία ἀνέθεσε τὸ ἔργον τοῦτο εἰς τοὺς Βρεταννοὺς πληρεξουσίους, οἵτινες μᾶς ἐπέδωσαν ὑπόμνημα συνοδευόμενον μὲ σχέδιον διακηρύξεως. Εἰς τὸ περιθώριον τῶν ἐγγράφων τούτων ἐσημείωσα τὰς παρατηρήσεις μου καὶ ὑπέβαλον

εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὰ κύρια σημεῖα τῆς ἀπαντήσεώς μας. Ὁ Αὐτοκράτωρ τὰ ἐνέκρινεν. Ἡ ἀπάντησις συνετάγη καὶ ἐπεδόθη. Αὕτη ἐμμέσως ἀπέριπτε τὰς προτάσεις τῶν συμμάχων Δυνάμεων, ἀποδεικνύουσα ὅτι ἡ Τετραπλῆ συμμάχια ἔσχυεν εἰς μίαν μόνην περίπτωσιν: εἰς τὴν περίπτωσιν νέας ἐπαναστάσεως ἥτις θὰ ἔθετεν ἐν κινδύνῳ τὴν παλινόρθωσιν τῆς Γαλλικῆς μοναρχίας· ἀλλ' ὅτι, πλὴν τῆς περιπτώσεως ταύτης, ἡ Γαλλία ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ ἰσότιμος μὲ τὰς λοιπὰς τέσσαρας Μεγάλας Δυνάμεις, οὐχὶ ἵνα σχηματίσῃ μετ' αὐτῶν ἰδιαιτέρον καὶ χωριστὸν σύστημα, ἀλλ' ἵνα ἀποτελέσῃ, ἀπὸ κοινοῦ μετ' αὐτῶν, τὸ κέντρον τοῦ γενικοῦ συνδέσμου πάντων τῶν κρατῶν ἅτινα εἶχον μετὰσχαι τῶν ἐν Βιέννῃ ἀποφάσεων.

Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο συνεζητήθη εἰς πολλὰς ἐμπιστευτικὰς συνομιλίας αἵτινες ἔλαβον χώραν μετὰξὺ ἡμῶν καὶ τῶν πληρεξουσίων τῶν συμμάχων Δυνάμεων. Τέλος αἱ ἀρχαί, ἐφ' ὧν ἐβασίζετο ἡ γνώμη τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐγένοντο δεκταὶ καὶ τότε ἤρχισαν καὶ αἱ ἐπίσημοι συνεδριάσεις. Καρπὸς τῶν ὑπῆρξαν, ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τῶν διαπραγματεύσεων, αἱ διακηρύξεις τοῦ "Αχεν. Βλέπων ὅτι διὰ τῶν διακηρύξεων τούτων ἡ Ρωσσία διετῆρει ὅλην τὴν εὐρωπαϊκὴν τῆς ἐπιρροήν, ὁ λόρδος Κάστλερεν ἠθέλησε πρῶτος νὰ φέρῃ πρὸ τοῦ συνεδρίου τὴν πρότασίν του περὶ τῶν συμπληρωματικῶν μέτρων πρὸς κατάργησιν τῆς σωματεμπορίας τῶν Μαύρων. Ὁ Αὐτοκράτωρ διέταξεν ἡμᾶς νὰ τὸν ὑποστηρίξωμεν καὶ νὰ προτείνωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν λύσιν τῶν ἐδαφικῶν ἐν Γερμανίᾳ ζητημάτων καὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἰσπανικῶν ἀποικιῶν.

Καὶ εἰς μὲν τὰ ἐδαφικὰ ἐν Γερμανίᾳ ζητήματα οἱ Ἀγγλοὶ πληρεξούσιοι ὑπεστήριξαν ἡμᾶς διὰ τῆς ψήφου των, χωρὶς ὅμως νὰ συμφωνήσουν εἰς ὅλα τὰ σημεῖα μὲ τὰς ρωσσικὰς ἀπόψεις. Παρουσιάσαμεν εἰς τὸ συνέδριον ὑπόμνημα ὅπερ, συνοψίζον τὰς μακρὰς ἐν Φραγκφούρτῃ διαπραγματεύσεις, διετύπωνε ρητῶς τὴν ἄποψιν τοῦ Αὐτοκράτορος, ἥτις ἦτο τοιαύτη ὥστε νὰ γίνῃ πλήρως ἀσπαστὴ ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ Βερολίνου. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ τὴν δεχθῇ· ὁ δὲ Μέγας δούξ τῆς Βάδης⁸⁴, μετὰ τριετὴ σκληρὰν ἀνησυχίαν, κατήλθεν εἰς τὸν τάφον μὲ τὴν βεβαιότητα τοῦλάχιστον ὅτι τὰ μυστικὰ ἄρθρα τῆς συνθήκης τοῦ Μονάχου δὲν θὰ ἔθετον ἐν κινδύνῳ τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα τοῦ δουκάτου.

Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξαμεν ἐξ ἴσου εὐτυχεῖς εἰς τὰ ζητήματα τῆς Ἰσπανίας. Ὑπῆρξεν ἀδύνατον νὰ πείσωμεν τὴν Ἀγγλίαν νὰ ἀποδεχθῇ εἰλικρινῶς τὴν

84. Ὁ Μέγας δούξ τῆς Βάδης Κάρολος Φρειδερίκος (1811-1818) ἐπὶ τῇ προοίῳι ὅτι ἡ δυναστεία του θὰ ἐξέλειπε προσεχῶς, εἶχεν ἀναγνωρίσει τῷ 1817 ὡς ἐπιδόξους διαδόχους τοὺς ἐκ μοργανατικοῦ γάμου θεῖους του, κόμιστας Hochberg. Τὸ πρῶγμα ἠρνήθη νὰ ἀναγνωρίσῃ ἡ Βαυαρία εἰς ἣν ἡ Αὐστρία, δι' ἣν περίπτωσιν ἐξέλειπεν ὁ οἶκος τῆς Βάδης, εἶχε ὑποσχεθῇ τὰ εἰς τὴν Βάδην περιελθόντα τμήματα τοῦ Παλατινάτου. Ἡ στάσις ὅμως τοῦ Τσάρου, οὕτινος ἡ σύζυγος ἦτο πριγκίπισσα τῆς Βάδης, ἐξησφάλισε τὴν ἀναγνώρισιν τῶν κομῆτων Hochberg ὡς διαδόχων, περιέσωσε τὴν ἀκεραιότητα τοῦ Μεγάλου δουκάτου καὶ ἠνάγκασε τὴν Βαυαρίαν νὰ ἀρκεσθῇ εἰς χρηματικὴν ἀποζημιώσιν.

διατησίαν τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, δι' ἧς ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας ἤλπιζε νὰ σταματήσῃ τὸν ὀλονὲν προχωροῦντα διαμελισμὸν τῶν ἀπεράντων ἐν Ἀμερικῇ κτήσεών Του.

Ὁ κ. Θέα Βερμουδεθ^{ος}, πρεσβευτὴς τῆς Ἰσπανίας ἐν Πετρούπολει, μετέβη τῇ διαταγῇ τοῦ Βασιλέως του εἰς Ἄχεν ἵνα διαπραγματευθῇ τὴν σπουδαίαν ταύτην ὑπόθεσιν. Ἐκεῖ ἔφθασεν ἐπίσης ὁ υἱὸς τοῦ προέδρου τῆς Κολομβίας^{ος}. Εἶναι δυσάρεστον γὰρ τὸ εἶπω, ἀλλ' εἶναι δυστυχῶς ἀληθές, ὅτι τῇ αἰτήσῃ τοῦ λόρδου Κάστλερεν καὶ τοῦ πρίγκιπος Μέττερνιχ, ὁ κ. Θέα προσεκλήθη νὰ ἀποσυρθῇ εἰς Σπᾶ, ἵνα ἡ ἐν Ἄχεν παρουσία του μὴ γίνῃ πρόσκομιμα εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Κολομβίας. Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν ἐπανειλημμένων διακοινώσεων τῆς ἐν Μαδρίτῃ Κυβερνήσεως οὐδεμία ἐλήφθη ἀπόφασις. Μόνον δὲ τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεώς μας, οἱ Βρεττανοὶ πληρεξούσιοι προέτεινον εἰς τὸ συνέδριον νὰ γίνῃ κοινὸν διάδημα παρὰ τῇ Αὐτοῦ Καθολικῇ Μεγαλειότητι, συνιστῶν εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Ἰσπανίας νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν δοῦκα Οὐέλλιγκτων ὡς πληρεξούσιον διαιτητὴν μεταξὺ τῶν ἀποικίων καὶ τῆς μητροπόλεως. Καὶ ἐν ἧ μὲν περιπτώσει ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰσπανίας, αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις θὰ περιέβαλλον τὸν δοῦκα Οὐέλλιγκτων δι' ἀπεριορίστου ἐκ μέρους των πληρεξουσιότητος. Ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει αἱ Δυνάμεις θὰ διεκήρυττον τὴν οὐδετερότητά των εἰς τὴν μεταξὺ τῆς Ἰσπανίας καὶ τῶν ἀποικίων τῆς διαφορὰν, τοῦθ' ὅπερ ἐσήμαινεν ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὅτι θὰ ἠκολούθουν τὴν Ἀγγλίαν εἰς τὴν ἐπίδουλον πολιτικὴν ἣν αὕτη εἶχεν ἤδη ἐφαρμόσει. Ὁ λόρδος Κάστλερεν καὶ ὁ δούξ Οὐέλλιγκτων εἶχον ἀνακοινώσει ἐν ἰδιαιτέρᾳ συνομιλίᾳ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὴν ιδέαν των ἣν εἶχον διατυπώσει εἰς πρωτόκολλον ἐν σχεδίᾳ. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μόλις ἐπρόφθασε νὰ ρίψῃ ἐν βλέμματι ἐπ' αὐτοῦ μᾶς διέταξε δὲ νὰ μὴ ἀντιδράσωμεν εἰς τοῦτο, ἐὰν τὰ ἄλλα μέλη τῆς διασκεψέως εὐρεθοῦν σύμφωνα. Μὴ θέλοντες ὅμως ὑπ' εὐθύνην μας νὰ λάβωμεν ἐκ τοῦ προχείρου τόσον σοβαρὰν ἀπόφασιν, προετίναμεν εἰς τοὺς συναδέλφους μας, ὅπως ἡ ἐξέτασις τοῦ ἀγγλικοῦ σχεδίου ἀνατεθῇ εἰς τοὺς πρεσβευτὰς τοὺς διαπεπιστευμένους ἐν Βιέννῃ, ὁπόθεν ὁ Αὐτοκράτωρ ἔμελλε νὰ διέλθῃ πρὸ τῆς εἰς Ρωσίαν ἐπιστροφῆς Του καὶ ὅπου εἶχον διαταχθῇ νὰ Τὸν συναντήσω.

85. Φραγκίσκος Zea Bermudez (1770 - 1834). Ἐφθασεν εἰς Πετρούπολιν τῷ 1810 ὡς μυστικὸς ἀπεσταλμένος τῶν Ἰσπανῶν βασιλοφρόνων τῶν ὑποκινησάντων τὸν ἐναντίον τοῦ βασιλέως Ἰωσήφ Βοναπάρτου ἐμφύλιον πόλεμον (guerra de la Independencia) καὶ παρέμεινεν ἐν Πετροπόλει μέχρι τοῦ 1824 ὡς πρόξενος, εἶτα ὡς ἐπιτετραμμένος καὶ τέλος ὡς πρεσβευτὴς τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου Ζ' τῶν Βουρβόνων. Τὸ 1824 ἐστάλη πρεσβευτὴς εἰς Λονδίνον. Ἐπὶ τρεῖς φοράς, ἀλλ' ἐπὶ βραχὺ διάστημα (1825, 1832, 1833) διετέλεσε πρωθυπουργός.

86. «Τὶος προέδρου τῆς Κολομβίας» δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ τῷ 1818. Σημειωτέον ὅτι ἡ Κολομβία εἶχε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Βολιβάρ (1830) πολὺ μεγαλυτέραν τῆς νῦν ἔκτασιν, περιλαμβάνουσα τὰς ἔκτοτε ἀποσχισθείσας δημοκρατίας τῆς Βενεζουέλας καὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ. Πιθανῶς εἰς ἐκ τῶν Νοτιοαμερικανῶν πρακτόρων νὰ ἐνεφανίσθῃ ἢ νὰ ἐνομήσθῃ ἐν Ἄχεν ὡς «υἱὸς τοῦ προέδρου τῆς Κολομβίας».

Πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἄχεν ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἀπένειμε τὸ παράσημον τοῦ Ἀγίου Βλαδιμήρου, α' τάξεως, ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας τὸ τοῦ Μέλανος Ἀετοῦ καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας τὸ τοῦ Ἀγίου Στεφάνου τῆς Οὐγγαρίας.

Δὲν θὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα τὰς διαπραγματεύσεις καὶ τὰς συμβάσεις τὰς ἀφορώσας εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν χρηματικῶν ζητημάτων μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ τῶν συμμάχων Δυνάμεων, δοθέντος ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τῶν ἐν Ἄχεν διαπραγματεύσεων δὲν παρουσιάζει πλέον οὐδὲν ἐνδιαφέρον.

Ἐξ Ἄχεν μετέβην εἰς Μόναχον, ὅπου τὸ συνέδριον μὲ εἶχεν ἐπιφορτίσει νὰ φέρω εἰς γνῶσιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας τὰς ἀποφάσεις περὶ τῶν ἑδαφικῶν ζητημάτων. Μολονότι τὸ πρᾶγμα ἦτο λίαν δυσάρεστον, ὁ Βασιλεὺς ἐδέχθη τὴν ἀνακοίνωσιν μετὰ ψυχραιμίας. Οἱ ὑπουργοὶ Του ὠμίλησαν μετ' ἐμοῦ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μοι δώσουν νὰ ἐννοήσω ὅτι καίτοι οὗτοι ἀνεγνώριζον τὸ δίκαιον τῶν ἀρχῶν αἰτινες εἶχον ὁδηγήσει τὰς Δυνάμεις εἰς τὸ νὰ εὐνοήσουν ἐν Ἄχεν τὸ Μέγα δουκάτον τῆς Βάδης, οὐχ ἤττον ὅμως ἤλπιζον ὅτι οἱ Σύμμαχοι καὶ ἰδιαιτέρως ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης θὰ ὑπεστήριζον μετὰ τῆς αὐτῆς ἀμεροληψίας τὰ δίκαια τῆς Βαυαρίας εἰς τὰς σχέσεις τῆς μετὰ τῆς Αὐστρίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς Βαυαρὸς ὑπουργὸς ἐκλήθη εἰς Βιέννην καί, μετὰ τὴν ἀφιξίν μου εἰς τὴν αὐστριακὴν πρωτεύουσιν, ἐπανήρχισαν αἱ σχετικαὶ διαπραγματεύσεις. Ἀλλ' αὗται εἰς οὐδὲν κατέληξαν, διότι ἡ Αὐστρία ἐπέμεινεν εἰς τὴν ἀπόφασίν τῆς νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Βαυαρίαν μόνον τὴν χρηματικὴν ἀποζημίωσιν τὴν ὁρισθεῖσαν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Μονάχου.

Ἀσχέτως πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀπεπεράτωσα κατὰ τὴν βραχείαν ἐν Βιέννῃ διαμονὴν τοῦ Αὐτοκράτορος κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1819 καὶ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἀγγλικοῦ σχεδίου περὶ πρωτοκόλλου σχετικοῦ μὲ τὴν εὐρωπαϊκὴν μεσολάβησιν εἰς τὰς μεταξὺ Ἰσπανίας καὶ τῶν ἀποικιῶν τῆς διαφοράς. Ὡς μέση λύσις ἐνεκρίθη ὑφ' ὅλων ἡ ἀποστολὴ πρὸς τὸν κ. Τατίστσεφ ἐπισήμου ἐγγράφου ἐκ μέρους τῆς Ρωσσικῆς Κυβερνήσεως. Τὸ ἐγγράφον τοῦτο ἐξέθετε μετ' εὐλικρινείας καὶ σαφηνείας τὴν γνώμην τῶν Δυνάμεων περὶ τῆς ἐπειγούσης ἀνάγκης τῆς εὐρωπαϊκῆς διαιτησίας, προέτεινε τὸν δούκα Οὐέλλινγκτων ὡς πληρεξούσιον διαιτητὴν, ἀλλ' ἄφηνεν εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Ἰσπανίας ἀπόλυτον ἐλευθερίαν νὰ δεχθῇ ἢ νὰ ἀπορρίψῃ τὴν πρότασιν ταύτην ἄνευ ὅρων καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς δι' Αὐτὸν συνεπειάς.

Ἡ κακὴ κατάστασις τῆς ὑγείας μου καὶ ἐπιστολὴ τῶν γηραιῶν γονέων μου ἦν μοι εἶχε φέροι ὁ ἀδελφός μου⁸⁷ παρώρμησαν τὸν Αὐτοκράτορα νὰ μοι χορηγήσῃ ἄδειαν ἵνα μεταβῶ εἰς Κέρκυραν. Οἱ ὀγδοηκοντούεις γονεῖς μου ἤθελον, πρὶν ἢ ἐγκαταλείψουν τὴν πρόσκαιρον ταύτην ζωὴν, νὰ μὲ ἴδουν καὶ νὰ μοι δώσουν τὴν εὐλογίαν των. Τὸ χειμερινὸν ταξίδιον εἰς Ἰταλίαν καὶ Ἐ-

87. Αὐγουστίνος Καποδίστριας (1778-1857).

πτάνησον, ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς πατρίδος καὶ ἡ ἱκανοποίησις ἣν θὰ μοὶ ἔδιδεν ἡ ἐκτέλεσις ἱεροῦ καθήκοντος, — πάντα ταῦτα μὲ ἔκαμαν νὰ ἐλπίζω ὅτι ἡ ἄδεια αὕτη θὰ συνετέλει εἰς τὴν ἀνάγκησιν τῆς υἱείας μου.

Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεργασίαν ἣτις προηγήθη τῆς ἐκ Βιέννης ἀναχωρήσεώς Του (ἦτο ἡ 11/23 Δεκεμβρίου, ἀργὰ τὴν νύκτα) ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ἔδωκε τὰς τελευταίας Του ὁδηγίας: «Σὰς συνιστῶ», μοὶ εἶπε, «νὰ προσέξετε πρὸ παντὸς τὴν υἱείαν σας. Περάσατε τὸ πρῶτον μέρος τοῦ χειμῶνος ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἀναπαυθῆτε. Ἀφιερώσατε μετὰ ταῦτα ἐβδομάδας τινὰς εἰς τοὺς γονεῖς σας καὶ τὴν ἀνοιξιν ἐτοιμασθῆτε διὰ τὴν ἐπάνοδον. Ἔως τότε θὰ ἴδωμεν διὰ ποίας ὁδοῦ θὰ εἶναι σκοπιμώτερον νὰ ἐπιστρέψετε παρ' Ἐμοί. Σὰς συνιστῶ νὰ μὴ ἐξέλθετε τῆς πορείας ἣν ἀκολουθοῦμεν. Προσπαθήσατε νὰ φέρετε τὴν γαλήνην εἰς τὴν πατρίδα σας. Δώσατε εἰς τοὺς Ἑπτανησίους καὶ δι' αὐτῶν εἰς τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας νὰ ἐννοήσουν ὅτι πρέπει νὰ εἶναι λογικοί. Ἐπιθυμῶ θεοδαίως νὰ συντελέσω εἰς τὴν καλυτέρευσιν τῆς τύχης των, ἀλλ' ἐπὶ τῇ θάσει τῶν συνθηκῶν. Ὁ Κόσμος ἔχει ἀνάγκην ἡσυχίας. Ταύτην δυνάμεθα νὰ ἐξασφαλίσωμεν μόνον διὰ τῆς ἐνώσεως μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν Κυβερνήσεων. Ὁ δὲ μέγας οὗτος καρπὸς τῶν προσπαθειῶν μας θὰ ἐξηφανίζετο εὐθὺς ὡς τὰ ἐν Ἀνατολῇ συμφέροντα ἤθελον ρίψει τὸ σπέρμα τῆς διχονοίας εἰς τὸ μέσον ἡμῶν. Πρέπει συνεπῶς νὰ ἀφήσωμεν τὰ πράγματα ὡς ἔχουν καὶ νὰ περιορισθῶμεν νὰ πράξωμεν ἰδιαιτέρως ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ὅ,τι καλὸν δυνηθῶμεν, ἀλλὰ χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ τοὺς ἐνθαρρύνωμεν νὰ περιμένουν ἀπὸ Ἐμὲ ὅ,τι αὐτὴν τὴν στιγμήν δὲν ἔχω τὴν δυνατότητα νὰ πράξω ὑπὲρ αὐτῶν.» Ἠὐχαρίστησα μετὰ σεβασμοῦ τὸν Αὐτοκράτορα διὰ τὰς διαταγὰς αἱς ἠυδόκησε νὰ μοὶ δώσῃ καὶ τὸν διεβεβαίωσα περὶ τῆς πιστῆς ἐκτελέσεως τῶν προθέσεών Του. Ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ ἐνηγκαλίσθη μετὰ στοργῆς καὶ μοὶ εἶπεν: Ὁ Θεὸς νὰ σὰς εὐλογῇ καὶ νὰ σὰς προστατεύῃ. Εἰς τὸ ἐπανιδεῖν πρὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ προσεχοῦς ἔτους ἀλλὰ νὰ Μοὶ ἐπανέλθετε μὲ καλὴν υἱείαν.»

Συμφώνως πρὸς τὴν πρόθεσιν τοῦ Αὐτοκράτορος, παρέτεινα ἐπὶ τινα χρόνον τὴν ἐν Βιέννῃ διαμονήν. Μεθ' ὃ διέτριψα μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Μαρτίου τοῦ 1819 ἐν Βενετίᾳ, Λομβαρδίᾳ, Τοσκάνῃ, Ρώμῃ καὶ Νεαπόλει.

Εἰς Κέρκυραν ἔφθασα τελευτῶντος τοῦ Μαρτίου. Ἡ μήτηρ μου δὲν εὐρίσκειτο πλέον ἐν ζωῇ. Ὁ πατήρ μου, ἐπαναδλέπων με μετὰ ὑπερδευκατεῖ ἀπουσίαν, ἀνέκτησεν ὀλίγους μῆνας ζωῆς καὶ ἠδυνήθη νὰ μοὶ δώσῃ τὴν εὐλογίαν του πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ μόνη παρηγορία ἣν ἔσχον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πέντε ἐβδομάδων αἱ διήλθον ἐν τῇ πατρίδι μου.

Ἡ πατρίς μου πιεζομένη ἀπὸ τὴν τυραννικὴν ἐξουσίαν ἣν ἐξήσκει ἐν αὐτῇ ὁ στρατηγὸς Μαίτλανδ⁸⁸, ἐθρήνει ἐπὶ πλέον τὰς συμφορὰς αἱς ὑφίσταντο οἱ γείτονές της, οἱ κάτοικοι τῆς Πάργας, ὡς καὶ οἱ Σουλιῶται καὶ Ρουμελιῶται, οἱ

88. Σὲρ Τόμας Maitland (1759 - 1824), Ὁπίστος Βρεττανὸς Ἀρμοστής ἐν Ἑπτανήσῳ ἀπὸ τοῦ 1816 μέχρι τοῦ 1824.

ἄλλοτε ἐν Ρωσικῇ ὑπηρεσίᾳ, οἵτινες ὑφίσταντο τὸν πλέον ἀπηνῆ καὶ παράλογον διωγμὸν. Ἡ θυσία τῆς Πάργας συνετελέσθη ὑπὸ τὰ ὄμματα μου. Εἶχον τὴν δυστυχίαν νὰ βλέπω τοὺς Παργηγνοὺς καταφθάνοντας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κερκύρας, ἐκπατριζομένους λόγῳ τῆς κακῆς πίστεως καὶ τῶν ἐσφαλμένων υπολογισμῶν τῶν Βρεττανῶν πρακτόρων, ἀναγκαζομένους νὰ ἐγκαταλείψουν εἰς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν ἀντὶ εὐτελοῦς χρηματικοῦ ποσοῦ τὰς ἀρχαίας των ἐστίας καὶ συναπακομίζοντας μόνον τὰ ὀσᾶ τῶν πατέρων των.

Οἱ Κολοκοτρωναῖοι, οἱ Μποτσαραῖοι καὶ οἱ ἐπισημότεροι ἄνδρες τῆς Πελοποννήσου, τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τοῦ Αἰγαίου μὲ ἐπεσκέφθησαν ὡς παλαιοὶ μὲν γνώριμοι, ἀλλὰ κυρίως μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ μάθουν παρ' ἐμοῦ ὅτι ταχέως ἢ Ρωσσία θὰ τοὺς ἐπανέφερεν ὑπὸ τὴν ἰσχυράν της αἰγίδα.

Ἀναλογιζόμενος τὰς ἀναποφεύκτους συνεπειὰς τῆς πωλήσεως τῆς Πάργας καὶ τοῦ καθεστῶτος τῆς θίρας ὑπὸ τὸ ὅποιον ἐστέναζον οἱ κάτοικοι τῆς Ἐπτανήσου, ἀντελήφθην εἰς τί ἀπέβλεπεν ἡ πολιτικὴ τοῦ στρατηγοῦ Μαΐτλανδ ὡς πρὸς τὴν Ἐπτάνησον καὶ ὡς πρὸς πάντα τὰ σημεῖα τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου ὑπῆρχον Ἕλληνες ἐπιμόνως ἐλπίζοντες εἰς τὴν ἐθνικὴν των ἀποκατάστασιν:

Διαγραφὴ ἐκ τοῦ πνεύματος τῶν Ἐπτανησίων τῶν ἀναμνήσεων τοῦ παρελθόντος· διωγμὸς καὶ κατασυκοφάντησις τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἦσαν ζωντανοὶ μάρτυρες τῶν εὐεργετημάτων ἅτινα εἶχεν ἐπιτύχει ἡ Ἐπτάνησος χάρις εἰς τὴν προστασίαν τῆς Ρωσσίας· διαστρέβλωσις καὶ ἐκρίζωσις ἐκ τῆς καρδίας τῶν Ἐπτανησίων παντὸς ἐθνικοῦ καὶ πατριωτικοῦ αἰσθήματος, διὰ τῆς ἀπομονώσεώς των ἀπὸ τῶν λοιπῶν γειτονεύόντων Ἑλλήνων· ἐξαναγκασμὸς τῶν τελευταίων τούτων ὅπως ζήσουν ὑπὸ τὴν σπάθην τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, μὲ τὸν σκοπὸν τοιουτοτρόπως νὰ σθεσθοῦν οἱ ἀληθεῖς οὗτοι πυρσοὶ τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς ἰσχύος τῶν Ἑλλήνων, — ἰδοὺ αἱ βασικαὶ σκέψεις τῆς πολιτικῆς ταύτης, ἰδοὺ τὰ ἀληθῆ αἷτια τῆς καταστροφῆς τῆς Πάργας καὶ τοῦ διωγμοῦ ὁ ὁποῖος ὤθει εἰς ἀπελπισίαν τοὺς ὀπλαρχηγοὺς τῆς Ἠπείρου, τῆς Πελοποννήσου καὶ τοῦ Αἰγαίου, τοὺς ἄλλοτε ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ρωσσίας.

Συνομιλῶν μὲ τοὺς ἄνδρας τούτους, τοὺς τόσον δυστυχεῖς ὅσον καὶ σεδα-στούς, μετεχειρίσθην τὴν γλῶσσαν ἣν μοι εἶχεν ὀρίσει ὁ Αὐτοκράτωρ, γλῶσσαν ἄλλως τε, ὑπὸ τὰς τότε συνθήκας, σύμφωνον καὶ πρὸς τὰς ἰδικὰς μου πεποιθήσεις. Προσεπάθησα νὰ ἀποδείξω εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας οὐδόλως ἦτο διατεθειμένος νὰ προκαλέσῃ πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων ἢ νὰ περιπλέξῃ τὰς σχέσεις του μετὰ τῆς Ἀγγλίας· ὅτι πᾶν ὅ,τι ἦτο κατορθωτὸν νὰ γίνῃ ὑπὲρ αὐτῶν ἄνευ κινδύνου προκλήσεως πολέμου, θὰ ἐγίνετο, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἔπρεπε αὐτοὶ νὰ ὀπισθοῦν μὲ ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν προσπαθοῦντες ἐν τῇ μεταξὺ νὰ ἀναθρέψουν καλῶς καὶ ἐθνικῶς τὰ τέκνα των, ἐπαφιέμενοι δέ, ὡς πρὸς τὰ λοιπά, εἰς τὸν χρόνον καὶ τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν.

«Τοῦτο μᾶς εἶναι ἀδύνατον», μοὶ ἀπήντησαν· «διότι οἱ Ἀγγλοὶ, οὓς ὑμεῖς ἐφέρατε εἰς τὴν Ἐπτάνησον, δὲν μᾶς ἀφήνουν οὔτε κἂν αὐτὴν τὴν παρηγορίαν. Μᾶς πιέζουν πανταχόθεν. Θέλουν νὰ ἀπαλλαγῶν ἡμῶν ὀριστικῶς. Γνωρίζετε

ὅτι μετὰ τὸ Σούλι, ἡ Πάργα καὶ ἡ Ἐπτάνησος ἦσαν τὸ μόνον μας καταφύγιον. Ἡ ἐξασφάλισις τοιοῦτου ἀσύλου διὰ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα μας μᾶς καθίστα δυνατόν τὴν εἰς τὰ ὄρη ἄμυνάν μας, ὥστε νὰ μᾶς σεβασθοῦν οἱ Τούρκοι. Σήμερον ἡ τελευταία αὕτη δυνατότης μᾶς ἀφαιρεῖται. Ἡ Πάργα εἶναι εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Τί θὰ ἀπογίνωμεν; Πῶς νὰ ἐγκατασταθῶμεν ἐν Ἐπτάνησιν ὅταν οἱ Ἀγγελοι μᾶς ἀρνοῦνται καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ μέσα νὰ κερδίσωμεν τὴν ζωὴν μας ἐκ τῶν ποιμνίων μας; Ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως δὲν θέλει νὰ μᾶς προσλάβῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του. Αἱ λοιπὸν! Ἐάν ἡ Ρωσσία μᾶς ἐγκατέλειπεν, ὁ Θεὸς δὲν θὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ. Ἀφ' οὗ οἱ ἰσχυροὶ τῆς Γῆς μᾶς θέτουν ἐνώπιον τόσον ἀπελπιστικοῦ διλήμματος, θὰ ὑψώσωμεν μίαν ἡμέραν τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ καί, ἐάν δὲν δυνηθῶμεν νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τῶν Τούρκων, τοῦλάχιστον ὅμως θὰ ἀποθάνωμεν ἀντάξιοι τῶν πατέρων μας. Μᾶς διμύλῃτε περὶ μέλλοντος καὶ ἀνατροφῆς τῶν τέκνων καθ' ἣν στιγμὴν στερούμεθα τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου καὶ δὲν ἔχομεν πῶς νὰ ἐορτάσωμεν τὰς ἀγίας ἡμέρας τῆς προσεχοῦς ἐβδομάδος.» Ἦτο ἡ ἐβδομία τοῦ Πάσχα.

Ἡ δριμύτης αὕτη ἀπάντησις δὲν με ἀπεθάρρυνε· παρῆσχον εἰς αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅλας τὰς χρηματικὰς ἐνισχύσεις, ἃς ἡδυνάμην νὰ διαθέσω ὡς ἰδιώτης· ὑπεσχέθην εἰς αὐτοὺς ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ νὰ ἐπιζητήσω καὶ τὰς τοῦ Αὐτοκράτορος χάριν τῶν οἰκογενειῶν των. Ἐπεισα τοὺς ἐλθόντας μακρόθεν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς πατρίδας των καί, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης κακῆς ἐρμηνείας τῆς συνομιλίας μας, ἐπέδωκα εἰς αὐτοὺς γραπτῶς πᾶν ὅ,τι τοῖς εἶχον εἶπει προφορικῶς. Καί, ἵνα καταστήσω ἀποτελεσματικωτέραν τὴν προφύλαξιν ταύτην, ἀπέστειλα ἐμπιστευτικῶς ἀντίγραφον εἰς τὸν θαρῶνον Στρώγανωφ καὶ εἰς τοὺς ἐν Τουρκίᾳ προξένους τῆς Ρωσσίας, πληροφορῶν αὐτοὺς περὶ τῆς καταστάσεως καὶ παρακαλῶν νὰ προσέξουν μήπως ἡ κακοβουλία ἐπωφεληθῇ τὴν περίστασιν καὶ γεννήσῃ παρὰ τοῖς ὁμοδόξοις ἡμῶν ἰδέας ἐσφαλμένας ἢ ἐλπίδας ἐπικινδύνους.

Ὡς πρὸς τοὺς Ἐπτανήσιους, προσεπάθησα νὰ τοὺς καθησυχάσω ὑποσχόμενος ὅτι θὰ μετέδιδον ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Βρεττανικὸν Ὑπουργεῖον τὰ δίκαιά των παράπονα, διότι οἱ ὅροι τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων⁸⁹ εἶχον μείνει γράμμα νεκρὸν.

Ἀνεχώρησα ἐκ Κερκύρας. Ὁ στρατηγὸς Μαῖτλανδ ἠθέλησε νὰ μοι παράσχῃ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ διαπλεύσω τὴν Ἀδριατικὴν μέχρι Βενετίας ἐπὶ ἀγγλικῆς φρεγάτας!

Μετέβην εἰς τὰ λουτρά τοῦ Ρεκοάρο ἵνα ἐπιτύχῃ ἀνακούφισίν τινα τῆς ὑγείας μου. Ὁ αὐλικὸς σύμβουλος Μύλλερ, ἐκ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ γραφείου μου, ἦλθε πρὸς συνάντησίν μου. Ἐκόμιζε τὰς ἀνακοινώσεις ἃς μοι ἔκαμεν τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῇ διαταγῇ τοῦ Αὐτοκράτορος. Εὖρον ἐν ἀντιγράφῳ τὴν κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου διαμειφθεῖσαν ἄλληλογραφίαν.

89. Ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων τῆς 5 Νοεμβρίου 1815, δι' ἣς ἀνέτιθετο εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ «ἀποκλειστικὴ προστασία» τῶν «ἠνωμένων κρατῶν τῶν Ἰονίων Νήσων».

Τὰ σπουδαιότερα τῶν ἐγγράφων τούτων ἀφεώρων εἰς τὴν ἐν Γαλλίᾳ κυβερνητικὴν μεταβολὴν ἣν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐθεώρει ἀντίθετον πρὸς τὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Ἄλλα ἀφεώρων εἰς τὴν ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις τῆς Γερμανίας κρατοῦσαν ἑξαψιν καὶ τὰς ἐκεῖ ἐπαναστατικὰς ἐνεργείας, αἵτινες εἶχον ἐπισύρει εἰδικώτερον τὴν προσοχὴν τῶν Κυβερνήσεων κατόπιν ὑπομνήματος ὅπερ ὁ κ. Στούρτζας, τῇ συστάσει μου, εἶχεν ὑποβάλει εἰς τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα. Ἡ δολοφονία τοῦ Κοτσεβού⁹⁰ ἤλθε νὰ ἐπαληθεύσῃ κατὰ τρόπον λυπηρὸν τὰς προβλέψεις τοῦ ὑπομνήματος τούτου, εἰς τὸ σύνολον τοῦ ὁποίου δὲν ἐδόθη, ἄλλως τε, ἡ δέουσα προσοχή.

Σκοπὸς τῶν ἀνακοινώσεων ἃς μοὶ ἀπηύθυνε τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἦτο νὰ μοὶ γνωρίσῃ τὰς ἀπόψεις τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ νὰ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ κρίνω καλύτερον τὰ πράγματα τῶν χωρῶν ἃς ἐμελλον νὰ διασχίσω κατὰ τὴν εἰς Ρωσσίαν ἐπιστροφὴν μου. Τὸ Ὑπουργεῖον, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, ἄφηνεν εἰς ἐμὲ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὁδοῦ δι' ἣς θὰ ἐπέστρεφον. Ἀπαντῶν, ὑπέβαλον εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὰς παρατηρήσεις ἃς ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ κάμω ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ ἐξήτησα τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῶ εἰς Ρωσσίαν διὰ θαλάσσης διερχόμενος ἐκ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας.

Ἐπεθύμουν ζωντανῶς, μεταβαίνων εἰς Λονδῖνον, νὰ συνομιλήσω ἐμπιστευτικῶς μετὰ τῶν Ἀγγλῶν ὑπουργῶν περὶ τῶν χειρίστων συνεπειῶν τῆς πολιτικῆς ἣν ὁ στρατηγὸς Μαίτλανδ ἠκολούθει ἐν Ἑπτανήσῳ, παραβαίνων τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων. Ἐὰν ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐνέκρινε τὸ εἰς Λονδῖνον ταξίδιον, παρεκάλουν νὰ μὲ ἐφοδιάσῃ μὲ δύο ἐκ μέρους Τῆς ἐπιστολὰς πρὸς τὸν λόρδον Κάστλερεν καὶ τὸν δούκα Οὐέλλικτων, συνιστώσας νὰ λάβουν ὑπ' ὄψει ὅσα ἐμελλον νὰ μεταδώσω εἰς αὐτοὺς ἐν ὀνόματι καὶ ἐκ μέρους τῶν συμπολιτῶν μου.

Ὁ Αὐτοκράτωρ συνήνεσε εἰς τὸ ταξίδιον μου, μοὶ ἀπέστειλε τὰς δύο ἐπιστολάς καί, διὰ τὴν εἰς Ρωσσίαν ἐπιστροφὴν, ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν μου ρωσικὴν φρεγάταν ἣτις εἶχε πρὸ μικροῦ φθάσει εἰς Γαλλίαν.

Ἀναμένων τὰς διαταγὰς ταύτας, ἐπωφελήθην τὴν ἐν Παρισίοις διαμονήν μου ἵνα ἀκολουθήσω θεραπείαν παρὰ τῷ ἱατρῷ Γάλλῳ⁹¹, ἣτις καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς υγείας μου.

Γνωρίζων πόσῃν ὀλίγῃ ἐμπιστοσύνῃ ἐνέπνεεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ἡ ὑπὸ τὸν κ. Δεκάξ⁹² Κυβέρνησις ἐφρόντισα ὅπως ἀποφύγω πᾶσαν μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ τούτου καὶ τῶν συναδέλφων του συνομιλίαν. Ἐν τούτοις, ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Λουδοβίκος ὁ ΙΗ', ἐν ἀκροάσει ἣν μοὶ ἐχορήγησε, μοὶ συνέστησεν ἐπιμόνως ὅπως ἴδω τὸν κ. Δεκάξ ἰδιαιτέρως. Συνεμορφώθην μὲ τὴν

90. Τῇ 23 Μαρτίου 1819 ὁ φοιτητὴς Sand ἐδολοφόνησεν ἐν Μάνναϊμ τὸν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ρωσσίας Γερμανὸν ποιητὴν Αὔγουστον von Kotzebue (1761 - 1819).

92. Φραγκίσκος Ἰωσήφ Gall (1758 - 1828), διάσημος τότε ἱατρός.

92. Ἡλίας Decazes (1880 - 1860), πρωθυπουργὸς τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ 1819 - 1820.

διαταγὴν ταύτην, ἥ δὲ συνομιλία ἦν ὁ πρωθυπουργὸς ἔσχε μετ' ἐμοῦ εἶχε τὸν σκοπὸν νὰ μοι γνωρίσῃ τὰς ἀποκαλύψεις τῆς ὑψηλῆς του ἀστυνομίας.

Αἱ ἀποκαλύψεις αὗται συνίσταντο εἰς ἀντίγραφα ἀρκούντως συχνῆς ἀλληλογραφίας μεταξὺ τοῦ πρίγκιπος Μέντερνιχ καὶ μᾶς κυρίας⁹³ ἥς ὁ σύζυγος κατεῖχε μεγάλην θέσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας. Ἡ ἀλληλογραφία αὕτη ὠμίλει περὶ τῆς πολιτικῆς τῶν δύο Κυβερνήσεων, περὶ τῶν ἐλπίδων ἃς οἱ πραγματικοὶ θεράποντες τῶν δύο Αὐτοκρατόρων ὤφειλον νὰ τρέφουν ὅπως ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις ἀπαλλαγῇ τῆς ἐπαναστατικῆς μου ἐπιρροῆς καὶ περὶ τῶν μέσων ἅτινα ὤφειλον νὰ τεθοῦν εἰς ἐνέργειον ἵνα ἐπιτευχθῇ τοῦτο.

Ἀπήντησα εἰς τὸν κ. Δεκάξ ὅτι εἰς τὰς ἀποκαλύψεις ταύτας οὐδεμίαν ἀπέδιδον σημασίαν, πεπεισμένος ὢν ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ περὶ ὧν ὠμίλει ἦσαν πλασταί, ἔργον τῶν ἀστυνομικῶν του ὀργάνων, καὶ ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ ἐθεώρουν τὰς ἀνακοινώσεις του ὡς μὴ γενομένας.

Κατὰ τὴν ἀποχαιρετιστήριον ἀκρόασίν μου ὁ Βασιλεὺς μοι ἔδωκε νὰ ἐννοήσω ὅτι δὲν συνεμερίζετο τὸν τρόπον καθ' ὃν ἔκρινα τὰς ἀνακοινώσεις, ἃς ὁ κ. Δεκάξ, τῇ διαταγῇ Του, μοι εἶχε κάμει. Τὴν προειδοποίησιν δὲ ταύτην ἤλθε νὰ ἐπικυρώσῃ τυχαῖον γεγονός. Ἡμέραν τινὰ ἤλθε νὰ μὲ ἐπισκεφθῇ ὁ πρίγκιψ Καστελταϊκάλα⁹⁴ μὲ πλείστας φιλοφρονήσεις καὶ συγχαρητήρια διὰ τὴν περὶ ἐμοῦ γνώμην καὶ ἀναγνώρισιν ἣν εἶχεν ἐκφράσει ἡ Κυβέρνησις τῆς Νεαπόλεως.

«Ἀλλά, πρίγκιψ μου, εἰς ποίαν περίστασιν καὶ ἐπὶ τίνι εὐκαιρίᾳ;»

«Θὰ σᾶς τὸ εἶπω ἀμέσως. Τὸ ὕγιον ἀρχῶν διπλωματικὸν σῶμα, δηλαδὴ οἱ συνάδελφοί μου καὶ ἐγώ, εἰχομεν μεγάλως ἀνησυχῆσαι λόγῳ τῶν εἰδήσεων αἵτινες ἐκυκλοφόρουν ἐνταῦθα περὶ τῶν συνομιλιῶν ἃς εἴχετε κατὰ τὴν ἐν Νεαπόλει παραμονήν σας μετὰ τοῦ μαρκησίου Τσιρτσέλλο⁹⁵ καὶ τοῦ ἱππότου Μένδιτσι⁹⁶. Μᾶς εἶχον γράψει ὅτι σεῖς εἴχετε ἐπιμόνως συστήσει ὅπως ὁ Βασιλεὺς μου παραχωρήσῃ εἰς τὸν λαόν Του σύνταγμα ὅμοιον πρὸς ἐκεῖνο ὅπερ ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας εἶχε πρὸ μικροῦ χορηγήσει εἰς τὴν Πολωνίαν. Ἡ εἰδήσις αὕτη μᾶς ἀνεστάτωσεν. Ἐγγραψα σχετικῶς εἰς τὸν μαρκήσιον Τσιρτσέλλο, ἵνα μάθω τὴν ἐντύπωσιν ἣν ἡδύνατο νὰ προξενήσῃ τὸ διάθημά σας τοῦτο. Ὁ μαρκήσιος μοι ἀπήντησεν ὅτι πρόκειται περὶ καθαρᾶς συκοφαντίας· ὅτι σεῖς οὐδὲν πολιτικὸν ζήτημα εἴχετε θίξει, οὔτε μετ' αὐτοῦ οὔτε μετὰ τοῦ

93. Προφανῶς τῆς κομίσσης Δωροθέας Lieven (1788 - 1857), ἐρωμένης τοῦ Μέντερνιχ καὶ συζύγου τοῦ ἐν Λονδίῳ πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσσίας.

94. Φαβοίκιος Ruffo, πρίγκιψ τοῦ Castalcicala (1755 - 1832), πρεσβευτῆς τῆς Νεαπόλεως ἐν Παρισίοις.

95. Θωμᾶς di Somma μαρκήσιος di Cirello, ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Νεαπόλεως.

96. Λουδοβίκος ἱππότης de' Medici, πρίγκιψ τοῦ Ottaiano καὶ δούξ τοῦ Sarno (1759 - 1830), πρωθυπουργὸς τῆς Νεαπόλεως.

Μέδισαι· ὅτι συνεπῶς οὐδὲν εἴχετε εἶπει περὶ χορηγήσεως ἢ μὴ συντάγματος εἰς τοὺς Νεαπολίτας· ὅτι κατὰ τὴν θραχεῖαν ἐν Νεαπόλει διαμονὴν σας καὶ κατὰ τὸ δι' Ἀπουλίας εἰς Κέρκυραν ταξιδιὸν σας ἐξήσατε ὡς ἀπλοῦς ἰδιώτης, ξένος πρὸς τὴν πολιτικὴν.»

«Ἀλλὰ τότε, πρίγκιψ μου, τίς ὑπεβλήθη εἰς τὸν κόπον νὰ σᾶς ἐξαπατήσῃ;»

«Τοῦτο εἶναι μυστικόν μου.»

«Τόσον τὸ καλῦτερον· κρατήσατε τὸ μυστικόν σας καὶ μὴ δμιλῶμεν πλῆθον περὶ τούτου.»

Ἡ δευτέρα αὕτη καὶ ὅλως ἀφελῆς ἀποκάλυψις θὰ ἔπρεπε νὰ μὲ κάμῃ νὰ ἀποδώσω μεγαλυτέραν σοβαρότητα εἰς τὴν τοῦ κ. Δεκάτζ. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἀγνή μου συνειδησις καὶ ἡ εὐθεῖα διαγωγὴ μου ἐνέπνεον εἰς ἐμὲ τοιοῦτον αἰσθημα ἀσφαλείας, ὥστε δὲν ἐσκέφθην ἕκτοτε τὰς ἀθλίας ταύτας ραδιοιουργίας καὶ μόνον σήμερον τὰς ἐνεθυμήθην διὰ πρῶτην φορὰν ἵνα τὰς ἀναγράψω ἐνταῦθα.

Ἐφθασα εἰς Ἀγγλίαν. Ὁ λόρδος Κάστλερεν, εὐρισκόμενος εἰς τὴν ἐξοχήν, ἦλθεν εἰς Λονδίον ἵνα μὲ ἴδῃ. Μοὶ ἀνγγέλειεν ὅτι ὁ Ἀντιβασιλεὺς⁹⁷ ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Λονδίον μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ ὅτι θὰ ἔσπευδε νὰ ζητήσῃ τὰς διαταγὰς Του, ἵνα μὲ παρουσιάσῃ εἰς τὴν Αὐτοῦ Βασιλικὴν Ὑψηλότητα. Μοὶ προέτεινεν ἐπίσης συνομιλίας, αἵτινες, ὡς ἔλεγε, θὰ ἐχρησίμευσον νὰ ἐξετάσωμεν τὰ ἀπασχολοῦντα τὴν εὐρωπαϊκὴν διπλωματίαν ζητήματα καὶ νὰ μοὶ γνωρίσῃ ἐφ' ἑνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν τὰς ἀπόψεις τῆς Κυβερνήσεώς του. Ἐδέχθην μετ' εὐγνωμοσύνης τὴν πρότασιν τοῦ λόρδου μεθ' ὃ ἐπέδωκα εἰς αὐτὸν τὴν ἐπιστολὴν ἣν τῷ ἀπηθύβουνεν ὁ Αὐτοκράτωρ περὶ τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ καταστάσεως. Παρατήρησεν εἰς ἐμὲ ὅτι ἀρμόδιος νὰ συνομιλήσῃ μετ' ἐμοῦ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἦτο ὁ λόρδος Bathurst⁹⁸, ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν καὶ τῶν Στρατιωτικῶν· καὶ ὅτι οὗτος, ἀδιαθετῶν, θὰ μὲ ἐκάλει ἅμα τῇ ἀναρρώσει του νὰ διέλθω ἡμέρας τινὰς εἰς τὴν ἐξοχὴν του ὅπου θὰ ἡδυνάμεθα νὰ συζητήσωμεν τὸ ζήτημα τοῦτο μὲ πᾶσαν ἄνεσιν.

Ὁ δοῦξ Οὐέλλιγκτων, μετὰ τὴν λήψιν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ Αὐτοκράτορος, μοὶ ὠμίλησε ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα καὶ μοὶ ὑπεσχέθη τὴν μεσολάβησίν του.

Ὁ Ἀντιβασιλεὺς μοὶ ἐχορήγησε ἀκρόασιν καὶ μὲ ἐδέχθη μετὰ μεγάλης εὐμενείας. Ὁ λόρδος Λίθερπουλ⁹⁹ καὶ πάντες οἱ συνάδελφοί του μοὶ ἐπέδειξαν φιλοφρονήσεις καὶ τιμὰς ὅλως ἐξαιρετικάς. Ἡ ἀνωτέρα κοινωνία τοῦ Λονδίνου μὲ περιποιήθη κατ' ἐξοχὴν ἰδιαίτερώς.

97. Ὁ μετὰ ταῦτα (1820-1830) βασιλεὺσας Γεώργιος ὁ Δ' ἤσκει ἀπὸ τοῦ 1810 τὴν ἀντιβασιλείαν ἐν ὀνόματι ταῦ παθόντος τὰς φρένας πατρὸς του.

98. Ἐρρίκος κόμης Bathurst (1762-1834), ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1827 ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἀποικιῶν.

99. Ροβέρτος Jenkinson, κόμης Liverpool (1770-1828), πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1827.

Αἱ συνομιλίας, ἃς ὁ λόρδος Κάστλερεν ἠθέλησε νὰ ἔχῃ μετ' ἐμοῦ καὶ εἰς τὰς ὁποίας παρεκάλεσα τὸν κόμιτα Λίδεν¹⁰⁰ νὰ παραστῇ, ὑπῆρξαν εὐχάριστοι καὶ ἐπωφελεῖς. Ὁ ὑπουργὸς οὗτος μοὶ ἐξήγησε μετὰ πάσης εἰλικρινείας τὰς ἀπόψεις τῆς Κυβερνήσεώς του περὶ τῆς ἐν Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ καταστάσεως καὶ περὶ τῆς πολιτικῆς ἣν προτίθετο νὰ ἀκολουθήσῃ. Ἐκράτησα σημείωσιν τῶν ἀνακοινώσεων τούτων, ἵνα τὰς ἀναφέρω εἰς τὸν Αὐτοκράτορα.

Ὡς πρὸς τὰ ζητήματα τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ τῆς Ἀνατολῆς, μὲ παρεκάλεσε νὰ συνεννοηθῶ μετὰ τοῦ λόρδου Bathurst εἰς τὸν πύργον τοῦ τελευταίου τούτου ἐφιλοξενήθην ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ συνεζήτησα μετ' αὐτοῦ τὰ παράπονα τῶν συμπατριωτῶν μου, παρουσία καὶ τοῦ κόμιτος Λίδεν.

Ὁ λόρδος Bathurst ἐδέχθη μετ' ἐνδιαφέροντος τὰ παρατηρήσεις μου καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ τὰς ἐπιδώσω ἐγγράφως. Ἀνεγνώρισεν ὅτι ἐγώ, διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων, εἶχον παρεμβάλλει προσκλήματα εἰς τὴν πορείαν ἣν οἱ Ἀγγλοὶ ἠκολούθουν εἰς τὰς ἐν τῇ Μεσογείῳ κτήσεις των.

«Ἡ εἰλικρινὴς αὕτη ὁμολογία, μυλόρδε, ἀρκεῖ νὰ μὲ πείσῃ ὅτι γνωρίζετε ὅτι ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων δὲν ἐφημερίσθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Μαϊτλανδ.»

«Ἀφήσατε πάντα ταῦτα καὶ ἃς τὰ συζητήσωμεν γραπτῶς.»

Τῷ ἀπήντησα, ὅτι, λόγῳ τῆς προσεχοῦς μου ἀναχωρήσεως, δὲν ἤδυνάμην τόσον ταχέως νὰ διατυπώσω ἐγγράφως τὰς παρατηρήσεις μου, ἀλλ' ὅτι θὰ τὰς ἐλάμβανεν ἄμα τῇ εἰς Ρωσσίαν ἀφίξει μου· τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι δὲν ἤθελον νὰ παραδῶσω οὐδὲν τοιοῦτον ἔγγραφον ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τῆς Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος.

Εἰς τὰς ἐπανειλημμένας μετὰ τῶν Ἀγγλῶν ὑπουργῶν ἐμπιστευτικὰς συνομιλίας μου, προσεπῆθον νὰ τοὺς κάμω νὰ ἐννοήσουν ὅτι οἱ Ἑπτανήσιοι καὶ γενικώτερον οἱ Ἕλληνες εἶχον σχηματίσει ὁλεθρίαν ἰδέαν ἐκ τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, καὶ ἐπέστησα τὴν προσοχὴν των ἐπὶ τῶν ἀναποφεύκτων τοῦ πράγματος συνεπειῶν.

«Ἐπιθυμεῖτε», τοῖς εἶπον, «νὰ κάμετε τοὺς Ἕλληνας νὰ λησμονήσουν καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἔθνους καὶ τῆς πατρίδος, καὶ τὸ σύστημά σας τοὺς ὀδηγεῖ εἰς ὅλως ἀντίθετον ἀποτέλεσμα. Παρεδῶσατε τὴν Πάργαν εἰς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν ἐλπίζοντες νὰ ἀπλοποιήσετε τὰς μετὰ τῆς Πύλης σχέσεις σας, ἀλλ' αὐταὶ θὰ περιπλακοῦν λόγῳ τῶν ταραχῶν ἃς ἡ παράδοσις τῆς Πάργας θὰ προκαλέσῃ τόσον ἐν Ἠπείρῳ ὅσον καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Ὁ στρατηγὸς Μαϊτλανδ μεταχειρίζεται τοὺς συμπατριώτας μου ὡς Ἰνδοὺς. Ἀλλ' οὗτοι θὰ ἀντιδράσουν καὶ θὰ ἔχετε λίαν σοβαρὰς δυσχερείας εἰς τὴν στιγμὴν δὲν θὰ τὸ περιμένετε. Τέλος πάντων προσέξατε καὶ ὑπολογίσατε ἐκ τῶν προτέρων τοὺς καρποὺς τῆς ἀπελπισίας. Τὸ ἰδικόν σας σύστημα κυβερνήσεως θέτει τοὺς

γειτονεύοντας Ἑλληνας εἰς τὸ δίλημμα ἢ νὰ καταστραφῶν ἢ νὰ λάβουν τὰ ὅπλα. Μοιραίως θὰ προστρέξουν εἰς τὸ τελευταῖον καὶ θὰ σᾶς ἐμβάλουν εἰς περιπλοχὰς μακρὰς τῶν ὁποίων κανεὶς δὲν δύναται νὰ προῖδῃ τὴν λύσιν.»

Αἱ ἀλήθειαι αὗται μικρὰν προῦκάλεσαν ἐντύπωσιν τότε. Βραδύτερον, ὅτε τὰ γεγονότα κατέδειξαν τὸ ὀρθὸν τῶν παρατηρήσεών μου καὶ τὴν εὐθύτητα τῶν λόγων μου, ἐν ἑκ τῶν μελῶν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως εἶπεν, ὅτι ἐγὼ εἶχον προείπει τῷ 1819 τὰ γεγονότα τοῦ 1821, διότι ταῦτα ἦσαν ἔργον ἰδικόν μου.

Ἀνεχώρησα ἐκ Λονδίνου ἐπὶ ρωσικῆς φρεγάτας καί, μετὰ τετραήμερον πλοῦν, ἠγγυροβολήσαμεν πρὸ τῆς Κοπεγχάγης. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Δανίας μὲ ἐτίμησεν δι' ἀκροάσεως καὶ μοὶ ἀπένειμε τὸ παράσημον τοῦ Ἑλέφαντος.

Ἀπεδιβάσθην εἰς Δάντσιγ, ὅπουθεν μετέβην εἰς Βαρσοβίαν, ἵνα ἀναμείνω τὴν ἐκεῖ ἄφιξιν τοῦ Αὐτοκράτορος, ἧτις εἶχεν ἀναγγελθῇ διὰ τὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἔφθασεν εἰς Βαρσοβίαν καὶ μὲ ἐδέχθη μετὰ τῆς συνήθους εὐμενείας, ἀλλὰ δὲν ἐδείχθη ἱκανοποιημένη ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς ὑγείας μου. Ἡ ἔκθεσις ἦν ὑπέβαλον περὶ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ταξιδίου μου ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Αὐτοκράτορος ὡς καὶ τὸ περὶ τῶν Ἰονίων Νήσων ὑπόμνημα καὶ τὸ σχέδιον ἐμπιστευτικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν λόρδον Bathurst. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνέκρινε τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἅτινα καὶ ἀπεστάλησαν εἰς Λονδίνον.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης εἶχε πρὸ μικροῦ λάβει ἐπιστολὴν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας δι' ἧς ὁ μονάρχης οὗτος ἐζήτηι τὴν συγκατάθεσιν τῆς διὰ πάντα τὰ ἀστυνομικὰ μέτρα ἅτινα εἶχον ἀποφασισθῇ εἰς τὴν διάσκεψιν τοῦ Κάρολσβαδ¹⁰¹. Κατ' ἀρχὰς ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφάνη διατεθειμένος νὰ δώσῃ τὴν συναίνεσιν Του διὰ γραπτῆς ἀπαντήσεως. Ἐν τούτοις, ὅτε συνεζήτησε μετ' ἐμοῦ τὸ σοβαρὸν τοῦτο ζήτημα καὶ ἔλαβε γνῶσιν τῶν ἀπόψεων τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἃς μοὶ εἶχεν ἀνακοινώσει ὁ λόρδος Καστλερεν, ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνεγνώρισεν ὅτι ἐπεμβαίνουσα, συμφῶνως μὲ τὴν αὐστριακὴν πρότασιν, εἰς τὰς ἐσωτερικὰς τῆς Γερμανίας ὑποθέσεις, ἡ Ρωσσία θὰ ἐξέκλινε τῆς χαραχθείσης πορείας, θὰ ἠνάγκαζε τὴν Ἀγγλίαν νὰ ἀπομονωθῇ, καὶ θὰ ἔθετεν ἑαυτὴν εἰς ἀδυναμίαν νὰ φανῇ χρήσιμος εἰς τὴν περίπτωσιν τὰ ληφθέντα μέτρα ἀπεδεικνύοντο ἀνεπαρκῆ ἢ ἄστοχα. Ὁ Αὐτοκράτωρ συνεπῶς ἀπεφάσισε νὰ ἀποποιηθῇ τὴν αὐστριακὴν πρότασιν καὶ νὰ ἐκθέσῃ εἰλικρινῶς

101. Εἰς τὴν διάσκεψιν τοῦ Κάρολσβαδ, εἰς ἣν μετέσχον πάντα τὰ γερμανικὰ κράτη (Αὐγούστος 1819), ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία εἶχον ἐπιβάλλει τὴν λήμιν κοινοῦν αὐστηροτάτων ἀστυνομικῶν μέτρων κατὰ πάσης φιλελευθέρου ἐκδηλώσεως. Τινὰ ὅμως ἐκ τῶν μικροτέρων γερμανικῶν κρατῶν θεωρήσαντα τοῦτο ὡς περιορισμὸν τῶν κυριαρχικῶν τῶν δικαιωμάτων ἐπεκαλέσθησαν τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Τσάρου, τοῦ ὁποίου ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ Αὐστρία ἐζήτηι τὴν συγκατάθεσιν διὰ τὰ ἐν Κάρολσβαδ ληφθέντα μέτρα.

τοὺς λόγους Του. Ἀφ' οὗ συνετάγη καὶ ἀπεστάλη τὸ σχετικὸν ἔγγραφον ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἀνεχώρησεν ἐκ Βαρσοβίας, μετέβημεν δὲ εἰς Πετρούπολιν.

Ἡ ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπανέλαβε τότε τὴν συνήθη πορείαν, ἡ δὲ ἐξέλιξις τῆς ἐν Γερμανίᾳ καταστάσεως ἐδικαιολόγησε τὰς σκέψεις, ἐφ' ὧν εἶχον θασιάσει τὸ ἐκ Βαρσοβίας ἔγγραφόν μου.

Ἀλλ' ἡ ἐπαναστατικὴ διάλυσις τῆς Ἰσπανίας, ἡ δολοφονία τοῦ δουκὸς τοῦ Βερρὺ¹⁰² καὶ ἄλλα παρεμφερῆ γεγονότα ἤγαγον τὸν Αὐτοκράτορα νὰ δλέπη εἰς ὅλα τὰ πράγματα τὴν ἐνέργειαν ἐπαναστατικοῦ τινος διευθυντηρίου, τὸ ὅποιον, ὥς ἐνομιζέτο, ἐπεξέτεινεν ἐκ Παρισίων τὴν ἐπιρροήν του ἐφ' ὅλοκλήρου τῆς Εὐρώπης μὲ σκοπὸν νὰ ἀνατρέψῃ καθεστῶτα καὶ κυβερνήσεις καὶ νὰ εἰσαγάγῃ ἐπαναστατικούς θεσμούς καὶ τυραννίαν.

Ἐκτοτε πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἀφιερώθησαν εἰς τὴν καταπολέμησιν τοιούτων πηγῶν ἀναρχίας καὶ δυστυχίας. Οὐχ ἤττον ὅμως αἱ ἀρχαὶ ὡς ἠκολούθει ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ προλάβῃ τοιαύτας συμφορὰς καὶ ταραχὰς ἐστηρίζοντο πάντοτε ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς παλινρθώσεως τῆς Γαλλικῆς μοναρχίας καὶ ἐπὶ τῆς οὐχ ἤττον νομίμου βάσεως τῶν διεθνῶν πράξεων τοῦ ἔτους 1815¹⁰³.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἠκολούθει τότε τὴν ἀρχὴν ὅτι εἰς πάσας τὰς χώρας, ὅπου ἡ ἐπανάστασις εἶχεν ἀνατρέψῃ τὸ παρελθόν, ἡ προσπάθεια ἐπιστροφῆς εἰς τοῦτο ἦτο ἀδύνατος καὶ ἐπικίνδυνος· ὅτι ἐπομένως αἱ συνωμοσίαι τῶν ἐπαναστατῶν ἔπρεπε νὰ προληφθοῦν καὶ νὰ καταπολεμηθοῦν διὰ συντεῶν θεσμῶν ἐνισχυόντων τὰς παλινρθωθείσας κυβερνήσεις· καὶ ὅτι οἱ θεσμοὶ οὗτοι¹⁰⁴ διὰ νὰ εἶναι νόμιμοι καὶ συντηρητικοὶ ἔπρεπε νὰ χορηγηθοῦν ἐκ τῶν ἄνω καὶ οὐχὶ νὰ ἐπιβληθοῦν ἐκ τῶν κάτω.

Τοιαύτη ἦτο ἡ σκέψις συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ἐσχεδιάσθησαν καὶ διευτυπώθησαν, μέχρι τῶν συνεδρίων τοῦ Τρόππαου καὶ τοῦ Λάυδαχ, πᾶσαι αἱ ἀνακοινώσεις ὡς ἡ Κυβέρνησις τῆς Πετρουπόλεως ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς συμμάχους τῆς ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ ζητήματος τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως τῶν κρατῶν ἅτινα ὑφίσταντο ἢ ἠπειλοῦντο νὰ ὑποστοῦν ἐπαναστατικὴν κρίσιν.

Τελευτῶντος τοῦ ἔτους 1819 καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 1820 ἄλλεπάλληλα δυσάρεστα περιστατικὰ ἦλθον νὰ περιπλέξουν τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπραγματεύσεις.

Ἡ ἐπταετὴς ἡγεμονία τῶν ὀσποδάρων τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας ἤγγιζε πρὸς τὸ τέλος. Ἡ Πύλη προέβαινεν εἰς τὸν διορισμὸν νέων ὀσποδάρων. Ὁ ἡγεμὼν Καρατζᾶς ἐδραπέτευσεν ἐκ Βλαχίας καὶ μετέβη εἰς Ἑλβετίαν χάρις εἰς τὴν μυστικὴν προστασίαν τῆς Αὐστρίας. Ὁ ἡγεμὼν Καλλιμάχης

102. Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1820 ἐδολοφονεῖτο ὁ ἐπίδοξος διάδοχος τοῦ γαλλικοῦ θρόνου, δούξ τοῦ Berry.

103. Πρὸβλ. ἀνωτέρω, σελ. 27.

104. Ἐννοεῖ τὰ συντάγματα ἅτινα εἶχον χορηγήσει ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας καὶ τινες μικρότεροι Γερμανοὶ ἡγεμόνες.

ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Καραγιώργης¹⁰⁵ εὐρισκόμενος ἐν Ρωσσίᾳ ἀπέδρασεν ἐκεῖθεν καὶ ἐνεφανίσθη ἐν Σερβίᾳ, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι κατὰ τοὺς μὲν νὰ ἐπαναστατήσῃ τὴν πατρίδα του, κατ' ἄλλους δὲ νὰ ἐπανεύρῃ τοὺς θησαυροὺς οὓς εἶχε κρύψει εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ ἀπέλθῃ κατόπιν ἐκ Σερβίας. Οἰαδήποτε καὶ ἂν ἦσαν τὰ σχέδιά του, ὁ Μίλος¹⁰⁶ διέταξε νὰ συλληφθῇ καὶ νὰ θανατωθῇ. Ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις ἦτο ὅλως ξένη πρὸς τὰ γεγονότα ταῦτα. Αἱ πράξεις καὶ οἱ λόγοι τῆς τῷ ἀπαδείκνυσαν. Ἀλλ' ἡ ἔμφυτος εἰς τοὺς Τούρκους δυσπιστία καὶ ἴσως αἱ εἰσηγήσεις τῶν ξένων πρεσβευτῶν ἤγαγον τὸν Σουλτᾶνον νὰ διίδῃ εἰς τὰ γεγονότα ταῦτα, συμπτώματα τῶν ἐχθρικῶν τῆς Ρωσσίας διαθέσεων, εἰς τρόπον ὥστε αἱ ὑπὸ τοῦ βασιῶνου Στρόγανωφ διεξαγόμεναι διαπραγματεύσεις περιεπλάκησαν ἐκ νέου.

Ἀφ' ἐτέρου ὁ λόρδος Bathurst ἀπήντησε μετ' ὀξύτητος εἰς τὰς ἐμπιστευτικὰς βολιδοσκοπήσεις αἰτινες ἀφεώρων εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους. Ὁ στρατηγὸς Μαϊτλανδ ἐνέτεινε τὰς πιέσεις ἐναντίον τῶν Ἑπτανησίων καὶ τῶν Ἑλλήνων ὀπλαρχηγῶν. Ταραχαὶ ἐξερράγησαν ἐν Ἀγίᾳ Μαύρᾳ καὶ Ζακύνθῳ. Δύο Σουλιῶται καὶ ὁ ἐμπιστος τοῦ Πετρόμπεη, ἀρχηγοὶ τῶν Μανιατῶν, Καμαρηνός, ἐφθασαν εἰς Πετροῦπολιν.

Ὁ βασιῶνος Στρόγανωφ ἔλαβε νέας ὁδηγίας καὶ αἱ διαπραγματεύσεις μὲ τὸ Διδάνιον ἐπανήρχισαν. Ἡ μετὰ τοῦ λόρδου Bathurst ἀλληλογραφία συνεχίσθη ἐκ μέρους μας μὲ πνεῦμα συμφιλιοτικόν. Περὶ τούτου εἰδοποιήθησαν οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν Ἑπτανησίων ἵνα δυνήθουν νὰ καθησυχάσουν τὰ πνεύματα καὶ νὰ διατηρήσουν τὴν γαλήνην εἰς τὴν πατρίδα των καὶ τὰς γειτονικὰς χώρας.

Οἱ δύο Σουλιῶται οἱ ἐλθόντες νὰ ζητήσουν χρηματικὴν τινα ἐνίσχυσιν πρὸς συντήρησιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν συμπατριωτῶν των, ἐπέτυχον τὸ ζητούμενον ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι θὰ παρέμενον ἡσυχοὶ ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκοντο, ὁ δὲ βασιῶνος Στρόγανωφ ἐπεφορτίσθη νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς τηρήσεως τοῦ ὅρου τούτου.

Τέλος ὁ Καμαρηνός, ὅστις ἐκόμιζεν ἐπιστολὴν τοῦ Πετρόμπεη ζητοῦντος παρὰ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τὰ ἀναγκαῖα μέσα πρὸς Ἱδρυσιν προκαταρκτικῆς σχολῆς ἐν Μάνη, ἀπεστάλη ταχέως εἰς τὰ ἴδια μεθ' ἱκανοποιητικῆς ἀπαντήσεως. Ἀλλ' ὁ κ. Στρόγανωφ, ὅστις ἐπρόκειτο νὰ παράσχω τὸ χορηγηθὲν ποσόν, ἐνετάλη νὰ προσέξῃ καὶ δεδαιωθῇ ὅτι τοῦ βοηθήματος τούτου, ὡς καὶ τοῦ δοθέντος εἰς τοὺς Σουλιώτας, δὲν θὰ ἐγίνετο κακὴ χρῆσις, οὐδὲ θὰ ἐκρίνετο τοῦτο ὡς μέσον πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν Ἑλλήνων νὰ λάβουν τὸ ὅπλον ἐναντίον τῆς Πύλης.

Ἐγκρίνων τὰ μέτρα ταῦτα ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἡγνῶει ὅτι οἱ ταραξαῖι θὰ

105. Καραγιώργης Πέτροβιτς (1752-1817), ἀρχηγὸς τῆς πρώτης Σερβικῆς ἐπαναστάσεως (1804 - 1813). Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 10, σημ. 26.

106. Μίλος Ὁδρένοβιτς (1780-1861), ἡγεμὼν Σερβίας ἀπὸ τοῦ 1815 μέχρι τοῦ 1839 καὶ ἀπὸ τοῦ 1859 μέχρι τοῦ 1861.

προσεπάθουν νὰ τὰ διαστρέψουν διαδίδοντας ὅτι ἡ Ρωσσία ἐμμέσως ἡνόει τὰ σχέδια τῆς μυστικῆς Ἑταιρείας. Ἴνα, κατὰ τὸ δυνατόν, διαλύσω τοιοῦτον ἔνοχον ὑπολογισμόν, ἐξήγησα ἐξ ὀνόματος τοῦ Αὐτοκράτορος, εἰς τὴν πρὸς τὸν Πατρόμπεην ἐπιστολήν¹⁰⁷, τὰς ἀληθεῖς Αὐτοῦ προθέσεις. Τὰς ἀνέπτυξα καὶ προφορικῶς εἰς τὸν Καμαρηγὸν κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του.

Ὁ δυστυχὴς οὗτος ἀγγελιαφόρος δὲν ἔφθασεν οὔτε εἰς Κωνσταντινούπολιν οὔτε εἰς Μάνην. Ἐμαθον πρὸ διετίας ὅτι ἀπέθανε θῦμα τῆς ἀληθείας τῶν ἐξηγήσεων ἃς ἐκόμιζε καὶ αἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξαγάγουν ἐκ τῆς πλάνης των τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἡπείρου περὶ τῆς φανταστικῆς ὑποστηρίξεως δι' ἧς ἐδαυκάλιζον αὐτοὺς μερικοὶ παραξίαι, ἵνα τοὺς ἀναγκάσουν νὰ λάθουν τὰ ὅπλα. Λέγεται ὅτι καὶ ὁ Γαλάτης ἔλαβε τὴν αὐτὴν τύχην. Ἡ δὲ ἐξαφάνισις τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν δικαιολογεῖ τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι οὗτοι ἐθανατώθησαν ὡς ὀχληροὶ μάρτυρες τῆς ἀληθείας ἣν ἄλλοι προσεπάθουν νὰ κρύψουν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας.

Ὅτε, τῷ 1824, ἔμαθον τὰ θλιβερά ταῦτα γεγονότα, ἅτινα ἦσαν συνέπειαι θέσεως ἀπελπιστικῆς, ἔσχον εὐκαιρίαν νὰ πεισθῶ ὅτι ἡ γενομένη ἐν Βιέννῃ τῷ 1815 συλλογὴ συνδρομητῶν ὑπῆρξε μία τῶν τυχαίων ἀφορμῶν τοῦ σχηματισμοῦ τῆς μυστικῆς ὀργανώσεως ἣτις ἐκαλεῖτο Ἑ τ α ι ρ ε ί α. Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς προσελίκουον πλῆθος προσηλύτων θεβαιούντες αὐτοὺς ὅτι ἡ ἐν Βιέννῃ ἐγκαινιασθεῖσα συλλογὴ συνδρομῶν ὑπὲρ τῶν ἰδρυμάτων δημοσίας ἐκπαιδεύσεως σκοπὸν εἶχε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος μέσῳ μυστικῆς ἑταιρείας καὶ ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας ἐνέκρινε καὶ ἐνεθάρρυνε τὸ ἔργον τοῦτο.

Κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 1820 καὶ ὁ πρίγκιψ Ὑψηλάντης ἐξήτησε καὶ ἐπέτυχε τὴν παραίτησιν ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας ὡς καὶ τὴν ἄδειαν νὰ ἐπιχειρήσῃ πρὸς ἀνάρρωσιν ταξίδιον ἐκτὸς τῆς Ρωσσίας. Ἡ οἰκογένεια τοῦ πρίγκιπος Ὑψηλάντου ἔτυχε παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος πλείστων εὐεργετημάτων, ἅτινα ἐγὼ εἶχον ἀναγγεῖλει εἰς αὐτὸν τῇ διαταγῇ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, τοῦθ' ὅπερ μὲ εἶχε φέρει εἰς στενοτέρας σχέσεις μὲ τὸν πρίγκιπα Ἀλέξανδρον. Μὲ ἐπεσκέφθη πρὸ τῆς ἐκ Πετροπόλεως ἀναχωρήσεώς του. Ὁμιλῶν περὶ τοῦ ταξιδίου του, ὅπερ προϋτίθετο νὰ κάμῃ τὴν ἄνοιξιν, μοὶ ἐξήτησε συστατικὴν ἐπιστολήν διὰ τὸν δοῦκα Ρισελιέ¹⁰⁸, τότε πρωθυπουργὸν τῆς Γαλλίας, προκειμένου νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπόδοσιν τῆς πατρικῆς του οἰκίας, ἣν οἱ Τοῦρκοι εἶχον δημεύσει καὶ δωρήσει εἰς τὴν Γαλλικὴν πρεσβεῖαν ἐπὶ Ναπολέοντος. Ὑπεσχέθην τὴν ἐπιστολήν ταύτην ἣν καὶ ἔδωκα ἄνευ δυσκολίας. Ἐπανῆλθεν ἐκ νέου καὶ μοὶ ὠμίλησε περὶ τῆς ἀπελπιστικῆς καταστάσεως εἰς

107. Ἡ ἐπιστολὴ ἐημοσιεύθη ἐν τῷ γαλλικῷ πρωτοτύπῳ εἰς τὸ Sbornik russkago istoriceskago obscestva, III, σελ. 297-303 καὶ ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει εἰς τὸ ἀνώνυμον (τοῦ Κ. Ζησίου) ἔργον: Οἱ Μαυρομχάλοι, Ἀθήναι 1903, σελ. 50-53.

108. Ἀρμάνδος du Plessis δούξ Richelieu (1766-1822).

ἦν εὐρίσκοντο οἱ Ἕλληνες συνεπείᾳ τοῦ πολιτικοῦ συστήματος τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ λόγῳ τοῦ πολέμου ὃν ἡ Πύλη ἡτοίμαζε κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχε κηρυχθῆ ἀντάρτης.

Ἀπήντησα εἰς τὸν πρίγκιπα, ὅτι οὔτε ἐκείνος οὔτε ἐγὼ εἰχομεν ἀρμοδιότητα νὰ κρίνωμεν περὶ τοιούτων ζητημάτων, καί, ἐὰν ἔτι τὴν εἰχομεν, ἡ γνώμη ἡμῶν οὐδόλως θὰ μετέβαλλε τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων· ὅτι ἀφ' οὗ ἐκείνος εἶχε θίξει τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ἐθεώρουν καθήκον μου νὰ συστήσω εἰς αὐτὸν νὰ προσέξῃ καὶ νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ παρασυρθῇ ὑπὸ ραδιούργων οἰτινες ἐνεφανίζοντο, ἄνευ οὐδενὸς δικαιώματος, ὡς ἀντιπροσωπεύοντες τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος.

«Μὴ τοὺς θέτετε ὅλους εἰς τὴν αὐτὴν μοῖραν», μοὶ εἶπεν. «Γνωρίζω μερικοὺς οἵτινες εἶναι ἄνδρες σεβαστοί, καὶ θὰ σὰς τὸ ἀποδείξω ἀμέσως.»

Μοὶ ἔδειξε τότε ἔγγραφον εἰς τὸ ὅποιον προετείνετο ἡ Ἰδρυσις ἐταιρείας μὲ σκοπὸν τὴν διὰ συνδρομῶν συλλογὴν ποσοῦ ὕπερ θὰ κατετίθετο ἐπὶ τόκῳ μέχρις οὗ ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος θὰ ἀπῆται τὴν χρησιμοποίησίν του. Μὲ παρεκάλεσε νὰ κρατήσω τὸ ἔγγραφον τοῦτο, νὰ τὸ ἀναγνώσω καὶ νὰ τοῦ εἶπω κατόπιν τὴν γνώμην μου.

«Σὰς τὴν λέγω ἀμέσως καὶ χωρὶς νὰ ἀναγνώσω τὸ ἔγγραφόν σας. Ἀκριβῶς οἱ καταστρώνοντες τοιαῦτα σχέδια εἶναι οἱ περισσότερον ἔνοχοι καὶ αὐτοὶ ὥθουν τὴν Ἑλλάδα πρὸς τὸν ὄλεθρον. Εἶναι ἐλεεινοὶ ἐμποροῦπάλληλοι καταστραφέντες λόγῳ τῆς κακῆς των διαγωγῆς καὶ ἀφαιροῦντες νῦν τὸ χρῆμα τῶν ἀφελῶν ψυχῶν ἐν ὀνόματι μιᾶς πατρίδος ἣν αὐτοὶ δὲν ἔχουν. Θέλουν νὰ πᾶς ἔχουν εἰς τὴν συνωμοσίαν των διὰ νὰ ἐμπνεύσουν πίστιν εἰς τὰ ἐγχειρήματα των. Σὰς ἐπαναλαμβάνω· προφυλαχθῆτε ἀπὸ τοιοῦτους ἄνδρας.»

«Καὶ τί θὰ γίνουν τότε οἱ ἀτυχεῖς Ἕλληνες; Οἱ Τοῦρκοι θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ τοὺς σφάζουν καὶ ἡ πολιτικὴ τῆς Εὐρώπης δὲν θὰ πράξῃ δι' αὐτοὺς τίποτε;»

«Οἱ Ἕλληνες, ὅσοι φέρουν ὅπλα, θὰ ἀνθίστανται εἰς τὰ ὅρη των ὡς ἔπρατον τοῦτο ἀπὸ αἰώνων. Καὶ ἐὰν εἰς τὸν ἐπικείμενον ἀγῶνα κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ κατορθώσουν νὰ γίνουν κύριοι τοῦ Σουλίου καὶ ἄλλων ὁμοίων ὀχυρῶν σημείων, θὰ ἀντιτάξουν μακρὰν ἀντίστασιν. Οὕτω, εὐρισκόμενοι εἰς θέσιν εὐνοϊκὴν, δὲν θὰ περιμένουν τίποτε ἀπὸ τὴν εὐρωπαϊκὴν πολιτικὴν, ἴσως δὲ ὁ χρόνος καὶ τὰ γεγονότα μεταβάλουν τὴν κατάστασιν καὶ ἐπιφέρουν περιστάσεις αἵτινες θὰ εἶναι εὐμενεῖς διὰ τοὺς Ἕλληνας. Τότε μόνον ἡ Ἑλλάς θὰ δύναται νὰ ἐλπίξῃ βελτίωσιν τῆς τύχης της. Ἐὰν ὅμως ἀξιοῦν τινες νὰ ἐπιτύχουν τὸν σκοπὸν τοῦτον προκαλοῦντες ταραχὰς καὶ θαυκαλιζόμενοι ὅτι δύνανται νὰ ἐξαναγκάσουν τὸν Αὐτοκράτορα πρὸς δρᾶσιν ὅχι μόνον οἰκτρῶς ἀπατῶνται, ἀλλὰ καὶ κατακρημνίζουν τὸ δυστυχὲς τοῦτο ἔθνος εἰς ἄδυσσον συμφορῶν, ἐξ ὧν οὐδεὶς εἰς τὸν κόσμον θὰ δυνηθῇ νὰ τὸ σώσῃ.»

Μὲ τὰς λέξεις ταύτας ἀπεχαιρέτισα τὸν πρίγκιπα παρακαλῶν ἐκ νέου

αὐτὸν νὰ μὴ λησμονήσῃ ὅσα τῷ εἶχον εἶπει· διότι οἱ λόγοι του μὲ ἔκαμαν νὰ ὑποπτεύσω ὅτι τὸν περιστοίχιζον ἄνδρες ἐπικίνδυνοι καὶ ἐπιτηδαιότεροί του. Ἀνεχώρησεν ἐκ Πετροπόλεως, μετέβη εἰς Κίεθον καὶ ἐκαίθηεν εἰς Κισνόδιον ὅπου διέμενεν ἡ οἰκογένειά του. Δὲν ἤκουσα πλέον περὶ αὐτοῦ μέχρις ὅτου ἔγινε τυφλὸν καὶ παράτολμον ὄργανον τῆς καταστροφῆς τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν.

Προκειμένου νὰ μεταβῇ εἰς Βαρσοβίαν κατὰ Σπτέμβριον τοῦ 1820 διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς δευτέρας Διαίτης, ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ διέταξε νὰ τὸν ἀκολουθήσω. Προηγουμένως περιώδευσε τὰς ἀνατολικὰς καὶ μεσημβρινὰς ἐπαρχίας, ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἐξετάσῃ ἐν Πολτάβα καὶ νὰ ἐγκρίνῃ τὰς νέας ὁδηγίας δι' ὧν ἔπρεπε νὰ ἐφοδιασθῇ ὁ βαρῶνος Στρόγανωφ πρὸς ἐπανάληψιν τῶν μετὰ τῆς Πύλης διαπραγματεύσεων. Ἀφ' οὗ ἐπερατώσαμεν τὸ ἔργον τοῦτο ἐν Πολτάβα, ἡτοιμαζόμεθα νὰ λάθωμεν τὴν πρὸς Βαρσοβίαν ἄγουσαν, ὅτε ταχυδρόμος τῆς ἐν Βιέννῃ Ρωσικῆς πρεσβείας ἐκόμισε τὴν εἶδησιν τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Νεαπόλεως. Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας αὐτοπροσώπως ἔγραψε σχετικῶς πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα προσκαλὼν Αὐτὴν εἰς συνάντησιν, ἵνα ἐκ συμφώνου καθορίσουν τὴν πορείαν ἣν αἱ δύο Κυβερνήσεις ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσουν εἰς τὴν σοβαρὰν ταύτην περίστασιν.

Λόγῳ τῶν ἀσχολιῶν αἵτινες ἀνέμενον Αὐτὸν ἐν Βαρσοβίᾳ, ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνέβαλε τὴν συνάντησιν ταύτην διὰ τὸν Ὀκτώβριον ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ Νοεμβρίου, ὅποτε θὰ ἔληγον αἱ ἐργασίαι τῆς Πολωνικῆς Διαίτης. Ἐκτὸς τούτου ὁ Αὐτοκράτωρ ᾔθελε νὰ ἀξιοποιήσῃ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, ἵνα λάθῃ γνώσιν τῶν ἀπόψεων τῶν λοιπῶν Κυβερνήσεων ὡς πρὸς τὴν σχεδιαζομένην συνάντησιν καὶ ἵνα προσκαλέσῃ ταύτας νὰ ἀποστείλουν εἰς αὐτὴν ἀντιπροσώπους των, ἐὰν ᾔθελον κρίνει τοῦτο ἀναγκαῖον ἢ σκόπιμον.

Πρὶν ἢ συντάξω τὰ ἔγγραφα ἅτινα ἔδει νὰ ἀποσταλοῦν πρὸς τὰς συμμάχους Αὐλὰς, ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ συζητήσω ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ μετὰ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος περὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ζητήματος, ὅπερ αἱ συμφοραὶ τῆς Ἰσπανίας καὶ αἱ τῆς Νεαπόλεως ἔθετον ὅλον ἐν περισσώτερον εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν.

Ἐπρόκειτο ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ καθορίσωμεν τὴν φύσιν τῶν ἀναισθησιῶν τούτων καὶ νὰ ἐξακριβώσωμεν τὰ αἷτια αὐτῶν· ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀναζητήσωμεν θεραπείαν εἰς τὰ δεινὰ ταῦτα καὶ νὰ τὴν ἐφαρμόσωμεν συμφώνως πάντοτε πρὸς τὸ πολιτικὸν σύστημα ὅπερ αἱ συνθήκαι τῆς Βιέννης, τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Ἀχεν εἶχον κατοχυρώσει.

Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει ὅτι ἡ θάσις ἐφ' ἧς ἐστηρίζετο ἡ παλινόρθωσις τῆς Γαλλικῆς μοναρχίας ἀπετέλει γεγενὸς δεσποζούσης σημασίας, ὅπερ ἐξήσκει γενικὴν καὶ ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν ἐφ' ὅλοκλήρου τῆς Εὐρώπης καὶ ἀνατρέχοντες εἰς τὰ συμδάντα ἅτινα εἶχον ἀναγκάσει, τρόπον τινά, τὰς Δυνάμεις νὰ ἀναγνωρίσουν τῷ 1814 καὶ 1815 τὸ ἀδύνατον τῆς ἐπὶ ἄλλης δάσεως ἐξασφαλίσεως τῆς γαλήνης ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ, ἀγόμεθα κατ'

ἀδήριτον ἀνάγκην νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἐπίσης ὅτι πᾶσαι αἱ χῶραι αἱ ὑποστᾶσαι ἐπαναστατικὰς ἀνατροπὰς δὲν ἠδύναντο ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νὰ λάβουν τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἀνατροπῶν τούτων κατ' ἄλλον τρόπον ἢ μόνον διὰ συνετῶν θεσμῶν ἱκανῶν νὰ συνδυάσουν τὰ συμφέροντα τῶν παλινρθωθέντων θρόνων καὶ τὰ παρόντα συμφέροντα τῶν λαῶν.

Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἦτο σύμφωνος καὶ πρὸς τὸ γράμμα ἀκόμη τῶν συνθηκῶν αἵτινες εἶχον ἀποτελέσει τὴν γενικὴν συμμαχίαν· συνεπῶς ἠδυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι αἱ πέντε Μεγάλαι Δυνάμεις θὰ συνεφώνουν ὅπως ἐφαρμόσουν τὴν ἀρχὴν ταύτην εἰς τὸ ζήτημα τῆς Νεαπόλεως, ἀκολουθῶς δὲ καὶ εἰς τὸ Ἰσπανικόν.

ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα συνετάγησαν αἱ ἀνακοινώσεις ἃς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπηθύνετο πρὸς τὰς συμμάχους Αὐλὰς προσκαλοῦν αὐτάς νὰ ἐξετάσουν τὴν πρότασιν συγκλήσεως νέου συνεδρίου¹⁰⁹.

Εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Αὐστρίας δὲν ἤρρεσεν οὔτε ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐκρίναμεν τὰ ἐν Νεαπόλει γεγονότα, οὔτε ἡ πρότασις νέου συνεδρίου. Προετίμα μερικὴν μόνον συνάντησιν μεταξὺ τῶν δύο Αὐτοκρατόρων. Ἐν τούτοις ὁμοῦς συνειμορφώθη πρὸς τὴν ἄποψιν τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος. Αἱ λοιπαὶ Αὐλαὶ ἐδέχθησαν τὴν πρότασιν, τὸ συνέδριον τοῦ Τρόππου ἀπεφασίσθη, καὶ οἱ ὑπουργοὶ τῆς Πρωσίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας μετέσχον μετὰ τῶν Κυβερνήσεων Αὐστρίας καὶ Ρωσίας εἰς τὰς διασκέψεις αἵτινες ἤρχισαν κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1820.

Ἐν τῇ μεταξὺ ἡ πορεία τῶν συζητήσεων εἰς τὴν Διαιταν τῆς Βαρσοβίας προῦκάλεσε τὴν δυσαρέσκειαν τοῦ Αὐτοκράτορος, διότι κατὰ τὰς συνεδρίας ἡ ἀντιπολίτευσις εἶχεν ἐκφρασθῇ συχνὰ κατ' ἀνοίκειον τρόπον. Εἰς τὸν λόγον Του ἐπὶ τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Διαιτης ὁ Αὐτοκράτωρ ἠυδόκησε νὰ διατρίψῃ ἐπὶ τούτου δηλῶν ὁμοῦς συγχρόνως ὅτι ἀνεγνώριζε τὸ ὠφέλιμον ἀντιπολιτεύσεως ἐντίμου, διαπνεομένης ὑπὸ εἰλικρινοῦς πρὸς τὸν κοινὸν ἀγαθὸν ἀγάπης καὶ ὅτι πολὺ ἀπεῖχε τοῦ νὰ κατακρίνῃ τοιοῦτον εἶδος ἀντιπολιτεύσεως. Ὁ λόγος οὗτος τοῦ Αὐτοκράτορος ἀνεκοινώθη εἰς τὰς ἐν τῇ ἑξωτερικῇ Ρωσικῇ πρεσβείας· θραδύτερον δὲ ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις παρεπονέθη διὰ τοῦτο εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, διότι ἐνόμιζε ὅτι τὸ περιεχόμενον τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης θὰ ἐνεθάρρυνε τὰς ἐπαναστατικὰς ιδέας τῶν Γερμανῶν. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἀνέφερεν ἐν Τρόππου τὸ παράπονον τοῦτο. Διέταξε νὰ φέρουν τὸ σχέδιον τοῦ λόγου καὶ τῆς πρὸς τὰς πρεσβείας ἐγκυκλίου. Εὗρεν ὅτι αἱ φράσεις διὰ τὰς ὁποίας εἶχε παραπονεθῇ ἡ Αὐστρία ἦσαν ἀκριβῶς ἐκείναι τὰς ὁποίας ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης εἶχεν ἰδιοχείρως προσθέσει διὰ μολυβδίδος. Βλέπων τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ διέταξε νὰ διαπράξω μίαν ἀδιακρισίαν: «Δεῖξατε, εἶπε, «τὰ σχέδια ταῦτα εἰς τὸν κ. Λεπτοσέλτερν.»

Αἱ διασκέψεις τοῦ Τρόππου ὑπῆρξαν μακραι καὶ ἀκανθώδεις. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Βιέννης δὲν ἐτόλμα παρρησίᾳ νὰ καταπολεμήσῃ τὰς ἀπόψεις

τοῦ Αὐτοκράτορος· ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ, ὥπως αὐταὶ συζητηθοῦν ἐπισήμως καὶ ὀριστικῶς.

Ἡ Αὐστρία ἤξιον νὰ καταλάβῃ στρατιωτικῶς τὸ Βασίλειον τῆς Νεαπόλεως καὶ νὰ παλινρθώσῃ ἐκεῖ τὴν μοναρχίαν, στηριζομένην ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν αὐστριακὸν στρατόν.

Ὁ Αὐτοκράτωρ προέτεινε τὴν μεσολάβησιν τοῦ Πάπα. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, τὸ ζήτημα ἐτοποθετεῖτο ἐπὶ τῆς θάσεως τῶν συνθηκῶν καὶ ἐδίδετο εἰς αὐτὸ λύσις ἣτις θὰ ἠδύνατο νὰ τύχῃ τῆς ἐγκρίσεως ὅλων τῶν Κυβερνήσεων καὶ ἰδίᾳ τῶν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Πάπα ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως θὰ διετήρει ὅλον τοῦ τὸ γόητρον ἐνώπιον τῶν ὑπηκόων του· τὸ ἔργον τῆς Βουλῆς τῆς Νεαπόλεως θὰ ἀπεδοκιμάζετο καὶ θὰ ἠκυροῦτο· οἱ ἀποδεδειγμένως ἔνοχοι θὰ ἐτίθεντο εἰς τὸ περιθώριον ἢ θὰ ἐτιμωροῦντο· ἡ παλινρόθωσις θὰ ἐστηρίζετο ἐπὶ ἐθνικῶν θεσμῶν· ἡ δὲ στρατιωτικὴ κατοχὴ¹¹⁰ θὰ ἐλάμβανεν ὅλως διάφορον χαρακτῆρα. Τέλος ἡ εἰρήνευσις τοῦ τμήματος τούτου τῆς ἰταλικῆς χερσονήσου θὰ προελάμβανε πιθανῶς τὰς ταραχὰς τοῦ Πεδεμοντίου καὶ θὰ παρεσκεύαζε τὸν τρόπον πρὸς ἐπίτευξιν ἐξ ἴσου ἱκανοποιητικῶν ἀποτελεσμάτων ἐν Ἰσπανίᾳ. Ἄλλως ὅμως ἔκριναν ἡ ραδιουργία καὶ ἡ κακὴ πίστις. Ὁ κ. Λεπτοτέλτερν ἀπεστάλη εἰς Ρώμην¹¹¹ μετὰ τὴν ἐντολήν, φαινομενικῶς, νὰ προτρέψῃ τὸν Πάπαν νὰ ἀναλάβῃ τὸ τιμητικὸν ἔργον τοῦ διαιτητοῦ. Οὐσιαστικῶς ὅμως ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν ὅλα τὰ μέσα ἵνα ἀποτρέψουν ἀπὸ τούτου τὸν Πάπαν· ὁ Ἅγιος Πατὴρ δὲν ἐδέχθη τὰς γενομένας εἰς αὐτὸν προτάσεις. Ὁ Βασιλεὺς Φερδινάνδος ἐγκατέλειπε τὴν Νεάπολιν, κληθεὶς ὑπὸ τῶν συμμάχων· μόλις δὲ ἔφθασεν Οὗτος εἰς Λάυδακ, ὅπου μετεφέρθη ἡ διάσκεψις, ὁ αὐστριακὸς στρατὸς κατέλαβε τὸ κράτος Του.

Ὀλίγον πρὶν ὁ Αὐτοκράτωρ εἶχε λάβει τὴν εἶδησιν περὶ τῆς δυσαρέστου ὑποθέσεως τοῦ συντάγματος «Συμεώνοβσκη»¹¹². Μετ' ὀλίγον αἱ ταραχαὶ τοῦ Πεδεμοντίου ἤλθον νὰ δυσχεράνουν τὴν κατάστασιν. Ἐκτοτε, εἰς τὰς διασκέψεις, πᾶσαι αἱ ἀποφάσεις ἔφερον τὴν σφραγίδα τῶν αὐστριακῶν ἀπόψεων. Τὸ συνέδριον δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ τὰς ἐγκρίνῃ καὶ πράγματι τὰς ἐνέκρινε.

Καὶ οἱ μὲν Γάλλοι πληρεξούσιοι προσηρμόσθησαν πρὸς τὴν μεταβληθεῖσαν ταύτην πορείαν, ἀλλ' οἱ Ἀγγλοὶ δὲν ἔπραξαν τὸ αὐτό. Ἐπαυσαν νὰ παρίστανται ἐπισήμως εἰς τὰς διασκέψεις· ἄλλως τε ἤδη κατὰ τὴν λήξιν τῆς ἐν Τρόππαου συνόδου, ὁ λόρδος Κάστλερεν, δι' ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς εἰς ὅλας τὰς Αὐλὰς τῆς Εὐρώπης Ἀγγλοὺς πρεσβευτάς, διείμαρτο ὅτι, ἐν ὀνό-

110. Δηλαδή ἡ στρατιωτικὴ ἐπέμβασις τῆς Αὐστρίας.

111. Ὁ Λεπτοτέλτερν προηγουμένως εἶχε διατελέσει ἐπανειλημμένως ἐπιτετραμένος καὶ πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας παρὰ τῷ Πάπῳ Πίῳ Ζ'.

112. Εἰς τὸ κατ' ἐξοχὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου εὐνοηθὲν σύνταγμα τοῦτο τῆς Αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς εἶχε λάβει χώραν στάσις τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1820. Ὡς γνωστόν, ἡ εἶδησις συνεκλόνησε βαθέως τὸν Τσάρον καὶ τὸν κατέστησεν εὐάλωτον εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Μέττερνιχ.

ματι τῆς Κυβερνήσεώς του, κατὰ τῶν ἀρχῶν ἃς οἱ Σύμμαχοι εἶχον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην υἱοθετήσῃ. Διὰ τῆς ἐγκυκλίου ταύτης διελύετο οὐσιαστικῶς ἡ εὐρωπαϊκὴ συμμαχία ἡ συσταθεῖσα διὰ τῶν συμφωνιῶν τοῦ Ἄχεν. Ἀπομονώνουσα ἑαυτήν, ἡ Ἀγγλία ἐτίθετο ἀντιμέτωπος τῶν Δυνάμεων τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης καὶ ἡτοιμάζετο νὰ προστατεύσῃ τὰ συμφέροντα τῶν λαῶν, ὑπολογίζουσα τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἐπιρροῆς της. Ἀκριδῶς δὲ τὸ πολιτικὸν σύστημα ὑπερ εἶχε γίνεαι δεκτὸν πρὸ μικροῦ ἐν Τρόππασου εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν ἀπομόνωσιν τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐξησφάλιζεν οὕτω τὴν ὑποστήριξιν γιγαντιαίου συμμάχου εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν πνεῦμα τοῦ ὁποῦ ἐπεδιώκετο ἡ συντριβὴ τόσο ἐν Εὐρώπῃ ὥσον καὶ ἐν Ἀμερικῇ.

Ἐλαβον τὸ θάρρος νὰ ὑποβάλω εἰς τὸν Αὐτοκράτορα πάσας τὰς παρατηρήσεις μου ταύτας, αἵτινες ἐφάνη ὅτι προϋξένησαν εἰς Αὐτὸν βαθεῖαν ἐντύπωσιν· ἐν τούτοις μοὶ ἀπήντησε: «Θὰ τὰ διορθώσωμεν ἀργότερα· προσπαθήσατε ἐν τῇ μεταξὺ νὰ τελειώσετε διὰ νὰ φεύγωμεν ἀπὸ ἐδῶ.»

Ἡ ζώῃ μου εἶχεν ἤδη δηλητηριασθῇ ἀπὸ τὰς περιπλοκάς ταύτας καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν διχογνωμίας, ὅτε αἱ ταραχαὶ ἐν Μολδοβλαχίᾳ καὶ αἱ ἄγριαι ἐν Κωνσταντινουπόλει θανατώσεις, ἐν τέλει δὲ ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐπανάστασις ἐπεσώρευσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου τὸ βάρος εὐθυνῶν ὧν αἱ πράξεις μου οὐδαμῶς ὑπῆρξαν ὑπαίτιοι.

Ὁ πρίγκιψ Ὑψηλάντης ἀπετάθη πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, ταυτοχρόνως δὲ ἔγραψε καὶ πρὸς ἐμέ. Ἡ ἀπάντησις ἦν ἐλαβὼν ὁ πρίγκιψ καὶ αἱ ὁδηγίαι αἵτινες ἐδόθησαν κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην εἰς τὸν βαρῶνον Στρόγανωφ ἀπέδειξαν εἰς τὰς ἐν Λάυβαχ συνελθούσας Κυβερνήσεις, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἐδίσταζε νὰ ἀποδοκιμάσῃ ἐπισήμως τὸ ἐγκληματικὸν τῶν Ἑταιριστῶν κίνημα ὡς καὶ τὴν διαγωγὴν τοῦ πρίγκιπος Ὑψηλάντου, ὅστις εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ καταστῇ τυφλὸν τῆς Ἑταιρείας ὄργανον.

Οὐχ ἦττον ὅμως ἡ ἔντονος αὕτη ἀποδοκιμασία καὶ πᾶσα ἄλλη τοιαύτη, δὲν ἤρκουν πλέον ὅπως ἀναγκάσουν τὴν πρόοδον τῆς ἐπαναστάσεως οὔτε νὰ ἀποτρέψουν τὰς ὀλεθρίας συνεπειάς της, διότι ὁ πρίγκιψ Ὑψηλάντης ἤρχισε τὸ κίνημά του ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ ρωσικοῦ ἐδάφους. Εἶχε παραμείνει ἐπὶ μακρὸν ἐν Ὀδησσῷ καὶ Κισνοβίῳ. Ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τινων, ὅτι εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν εἶχε προπαρασκευάσει πάντα τὰ μέτρα ἅτινα ἐφήρμοσε μετὰ τὴν εἴσοδόν του εἰς Ἰάσιον καὶ Βουκουρέστιον. Μολονότι δὲ φαίνεται ἀπίθανον ὅτι ὁ στρατηγὸς Ἰνζωφ¹¹³ καὶ ὁ κόμης Λανζερὸν¹¹⁴, γενικοὶ διοι-

113. Ἰβάν Νικίτις Ἰνζωφ (1768-1845), διοικητὴς τῆς Βεσσαραβίας (Κισνοβίου).

114. Ἀλέξανδρος Langeron (1763-1831), Γάλλος εὐπατριδῆς, ἀπὸ τοῦ 1814 μέχρι τοῦ 1822 διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας τῆς «Νέας Ρωσσίας» (Ὀδησοῦ).

κηταὶ τῶν δύο τούτων ἐπαρχιῶν, δὲν ὑπόπτευσαν ποτὲ τὰ σχέδια τοῦ πρίγκιπος Ὑψηλάντου, τὸ γεγονός εἶναι ὅτι οὔτε ὁ Αὐτοκράτωρ οὔτε τὸ Ὑπουργεῖον Αὐτοῦ οὐδέποτε εἰδοποιήθησαν σχετικῶς.

Τὸ πραγματικὸν τοῦτο γεγονός δὲν ἠδύναντο καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ πιστεύσουν οἱ Τούρκοι· πᾶσαι δὲ αἱ δηλώσεις τοῦ βαρῶνου Στρόγανωφ καὶ τὰ πλήρη εὐθύτητος καὶ εἰλικρινείας διαδήματά του, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ σταματήσουν οὐδεμίαν τῶν τυφλῶν βαιοπραγιῶν δι' ὧν ἡ Πύλη ὄθει τοὺς Ἑλληνας εἰς ἀπεγνωσμένην ἀντίστασιν.

Ὁ κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ πόλεμος ἔθετεν ὁλόκληρον τὸ δυσχερὲς τοῦτο ἔθνος εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ θανάτου, ἐξωμοσίας καὶ δουλείας· ἦτο συνεπῶς εὐκολον νὰ προῖδῃ τις ὅτι οὐδὲν διπλωματικὸν διάδημα θὰ εἴχε τὴν ἐλαχίστην πιθανότητα νὰ ἀποκαταστήσῃ οἰανδήποτε τάξιν εἴτε εἰς τὰς παριστρίους ἡγεμονίας εἴτε εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὅτε ἡ διάσκεψις τοῦ Λάυβαχ ἔλαβε γνῶσιν τῶν ἀπαντήσεων μας πρὸς τὸν πρίγκιπα Ὑψηλάντην καὶ τῶν ὁδηγίων ἃς ἐμελλε νὰ λάβῃ ὁ βαρῶνος Στρόγανωφ, οἱ συνάδελφοί μας ὑπουργοὶ τῶν συμμάχων Δυνάμεων μοὶ ἐξέφρασαν τὰ συγχαρητήριά των διὰ τὰ μέτρα ταῦτα ἅτινα ἀσφαλῶς θὰ ἐστέφοντο ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας. Ἐφαντάζοντο ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας δὲν θὰ ἐγίνετο πλέον λόγος οὔτε περὶ Τούρκων οὔτε περὶ Ἑλλήνων καὶ ὅτι τὰ πράγματα θὰ ἐπανήρχοντο εἰς τὸ statu quo ante.

«Πολὺ θὰ ἐπεθύμουν, κύριοι, τοῖς ἀπήντησα, «νὰ συμμερισθῶ τὴν γνώμην σας. Ἐὰν ὅμως θέλετε τὴν ἰδικήν μου, θὰ σᾶς εἴπω ὅτι, ἀκολουθοῦντες τὸ νῦν υἱοθετηθὲν σύστημα, μόνον μετὰ εἰκοσιπενταετίαν θὰ ἔχετε τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ νὰ μὴ ἀκούετε πλέον νὰ γίνεται λόγος περὶ Ἑλλήνων καὶ περὶ Τούρκων» ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ statu quo, τοῦτο παρήλθεν ἀνεπιστρεπτί».

Ἐκοιτάχθησαν, ὕψωσαν τοὺς ὄμους καὶ ἴσως μὲ ὄκτιραν διὰ τὰς ὑπερβολὰς εἰς τὰς ιδέας μου. Ἀνέφερα τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Αὐτοκράτορα. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἠθέλησε νὰ ἀκούσῃ τὰ αἷτια ἐφ' ὧν ἐβάσιζον τὴν γνώμην μου. Ἀνέπτυξα αὐτά. Ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ἀπήντησε τότε: «Ἄς ἴδωμεν ἐν τῷ μεταξύ τί θὰ προκύψῃ ἀπὸ τὰ πρῶτα μας διαδήματα» ἐν ἀνάγκῃ θὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τῶν παρατηρήσεών σας».

Αἱ περιστάσεις αἵτινες προηγήθησαν ἢ ἐπηκολούθησαν τὰς ταραχὰς εἰς τὰς παριστρίους ἡγεμονίας καὶ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος, ἤλθον ἔτι μᾶλλον νὰ αὐξήσουν τὸ κεφάλαιον τῶν κατηγοριῶν ἃς τὸ αὐστριακὸν Ὑπουργεῖον ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐπεσώρευσε ἐναντίον τῶν δῆθεν ἀρχῶν μου καὶ τῆς ἐπικινδύνου ἐπιρροῆς ἣν αὐταὶ ἐξήσκουν ἐν Εὐρώπῃ. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ προειδοποιήσῃ λέγων: «Σᾶς προκαλοῦν προσέξατε.»

Ταξιδιωταὶ, οἵτινες ὑπετίθετο ὅτι ἔφερον ἐπιστολὰς δι' ἐμέ, συναλήφθησαν· οὐδεμία ἐπιστολὴ εὐρέθη. Ταυτοχρόνως ὅμως ἀφήνοντο νὰ διέλθουν ἐκ Λάυβαχ, Βιέννης καὶ Τεργέστης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ πρίγκιπος Ὑψηλάντου, ὁ πρίγκιψ Καντακουζηνὸς καὶ ἡ ἀκολουθία των, οἵτινες ἐπεδιβάσθησαν φανερὰ

ἐν Τεργέστη πρὸς μετάδασιν εἰς Πελοπόννησον, ὅπου καὶ πράγματι μετέδησαν. Τὰ γεγονότα ταῦτα εἶναι πασίγνωστα ὅσον καὶ ἀνεξήγητα.

Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐκ Λάυδαχ ἀναχωρήσεως τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐπιστολαὶ τῆς οἰκογενείας μου μοὶ ἀνήγγειλαν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς μου. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔσχε τὴν ἄκραν καλωσύνην νὰ διατάξῃ ὅπως αἱ ἐπιστολαὶ αὗται παραδοθῶν εἰς Αὐτὸν καὶ ἡυδόκησε νὰ ἀναλάβῃ αὐτοπροσώπως νὰ μοὶ ἀναγγεῖλῃ τὸ πρᾶγμα.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς συνεργασίας μας, ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ εἶπε: «Περιμένετε...» Ἐμείναμεν μόνοι. Τότε δὲ μοὶ ὠμίλησε μετ' ἐκφράσεων χριστιανικῆς συμπαθείας περὶ τοῦ δυστυχήματος ὅπερ ἤγγον. Ἐξῆλθον μὲ τὴν καρδίαν συντετριμμένην ἀλλὰ καὶ πλημμυρίζουσιν ἐκ τῆς εὐγνωμοσύνης ἣν μοὶ ἐνέπνεεν ὁ Αὐτοκράτωρ.

Τὴν ἐπομένην ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ἀνήγγειλε διὰ τοῦ κόμιστος Νεσσελρόδε ὅτι μοὶ ἐχορήγει ἐπὶ δώδεκα ἔτη ἐτήσιον ἐκ γαιῶν εἰσόδημα ἀνάλογον τοῦ βαθμοῦ μου¹¹⁵. Ἀπήντησα ἐγγράφως ὅτι δὲν εὕρισκον λόγους ὅπως ἐκφράσω εἰς Αὐτὸν τὴν εὐγνωμοσύνην μου καὶ ἐδεχόμην τὰς εὐεργεσίας Του, διότι, διὰ τῆς συμμετοχῆς τῶν οἰκείων μου εἰς αὐτάς, θὰ ἡδυνάμην νὰ ἐξοφλήσω τρόπον τινὰ ἱερὸν χρέος ὅπερ μοὶ ἐπέβαλλεν ἡ οἰκογενειακὴ στοργή.

Ἐπιστρέφων εἰς Πετρούπολιν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐσταμάτησεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἐν Βαρσοβίᾳ. Ἐκεῖ συνηντήθη καὶ ἐγὼ μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, καθ' ὃν χρόνον ἔφθانون αἱ θλιβεραὶ εἰδήσεις ὅς ἐκόμιζεν εἰς ἡμᾶς ὁ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διπλωματικὸς ταχυδρόμος¹¹⁶. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἡσυχολήθη μὲ αὐτάς, μοὶ ἔδωκε τὰς διαταγὰς Του, ἀνέβαλε δὲ μέχρι τῆς εἰς Πετρούπολιν ἐπιστροφῆς τὴν ἐργασίαν καὶ τὰς ὁδηγίας αἵτινες ἦτο ἐπεῖγον νὰ δοθῶν εἰς τὸν θαρῶνον Στρώγανωφ λόγῳ τῆς ὁσημέραι δυσχερεστεράς καὶ κινδυνωδεστεράς καταστάσεως.

Εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς Πετρούπολιν ἐπάνοδόν μας ἀνεκεφαλαίωσα εἰς ὑπόμνημα, ὅπερ εἶχομεν τὴν συνήθειαν νὰ ἀποκαλῶμεν agenda, τὴν εἰκόνα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει καταστάσεως καὶ τὰ ραγδαῖα καὶ δραστήρια μέτρα ὧν τὴν λήψιν ἐπέβαλλεν ἡ κρίσιμος αὕτη κατάστασις. Ἡ ἰδέα τοῦ πρώτου τηλεσιγράφου¹¹⁷, τοῦ ἐπιδοθέντος εἰς τὴν Πύλιν διὰ τοῦ θαρῶνον Στρώγανωφ, περιείχετο ὁλόκληρος εἰς τὸ ὑπόμνημα (agenda) τοῦτο, ὅπερ ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Αὐτοκράτορος. Ὁ ταχυδρόμος ἀνεχώρησε διὰ Κωνσταντινουπόλιν, εἰς δὲ τὰς συμμάχους Αὐλὰς ἀνεκοινώθη τὸ καίμενον τῆς δια-

¹¹⁵. Διὰ διατάγματος ὑπογραφέντος τῇ 10 Ἰουνίου 1821 ἐχορηγήθη εἰς τὸν Καποδίστριαν ἐπὶ δωδεκαετίαν, εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του ἐν Τροπᾶου καὶ Λάυδαχ, τὸ εἰσόδημα διαφόρων ἐν Βολυνίᾳ κτημάτων ἐκ τῶν γαιῶν τοῦ Στέμματος, ἀνερχόμενον εἰς 6.169 ρούβλια ἐτησίως.

¹¹⁶. Περὶ τοῦ ἀπαγχονισμοῦ τοῦ Πατριαρχοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε'.

¹¹⁷. Prokesch Osten, III, σελ. 95-101.

κοινώσεως ἦν ὁ βαρῶνος Στρόγανωφ θὰ ἐπέδιδεν εἰς τὴν Πύλῃν προσεκλήθησαν δὲ αὗται νὰ υποστηρίξουν τὰ διαβήματα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσσίας καὶ νὰ συνεννοηθοῦν μετὰ τῆς Ρωσσικῆς Κυβερνήσεως περὶ τῶν ληπτέων μέτρων ἐν ᾗ περιπτώσει τὸ διάδημα τοῦ βαρῶνου Στρόγανωφ ἔμενεν ἄνευ ἀποτελέσματος.

Ἡ Πύλη ἀπέρριψεν ἀγερῶχος πάσας τὰς προτάσεις τῆς Ρωσσίας· ἐξηκολούθησε νὰ ἀφήνῃ τὴν Μολδαβίαν καὶ τὴν Βλαχίαν ὑπὸ τὰς φρικώδεις συνεπείας τῆς μουσουλμανικῆς εἰσβολῆς· παρεσκεύαζε τὴν αὐτὴν τύχην εἰς τὴν Ἑλλάδα προάγουσα δραστηρίως τὸν κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ πόλεμον· συμπεριφέρθη ἐχθρικῶς πρὸς τὴν Πρεσβείαν τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, προσέβαλε τὴν ρωσικὴν σημαίαν καὶ παρέσχε πράγματα εἰς τὸ ρωσικὸν ἐμπόριον.

Ὁ βαρῶνος Στρόγανωφ, συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας, ἐγκατέλειπε τὴν Κωνσταντινούπολιν¹¹⁸ καὶ ἔφθασεν εἰς Ὁδησσὸν μὲ τοὺς ἐναπομείναντας ἐκ τῶν δυστυχῶν φαναριωτικῶν οἰκογενειῶν καὶ μὲ ἄλλους χριστιανοὺς οὓς κατῴρθωσε νὰ σώσῃ ἀπὸ τὴν αἰμοδιψῇ βαρβαρότητα τῶν Τούρκων.

Αἱ παρίστριαι ἡγεμονίαι συνετρίβησαν ὑπὸ τὸ ἄχθος τῶν ὀθωμανικῶν ὀρδῶν, ὁ δὲ πρίγκιψ Ὑψηλάντης κατέφυγε μετὰ τῶν ἀδελφῶν του εἰς Αὐστρίαν.

Ὁ κόμης Γολόβκιν¹¹⁹ πληροφορῶν περὶ τούτου τὸ ἐν Πετρούπολει Ὑπουργεῖον ἐζήτησε, τῇ συναινέσει τῆς Αὐλῆς τῆς Βιέννης, τὰς διαταγὰς τοῦ Αὐτοκράτορος ὡς πρὸς τὸν πρίγκιπα Ὑψηλάντην. Ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος περὶ τοῦ πρακτέου, ἀπήντησα ὅτι ὁ πρίγκιψ Ὑψηλάντης, διατελὼν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἔπρεπε νὰ ὁδηγηθῇ εἰς Ρωσίαν καὶ νὰ ὑποβληθῇ εἰς δίκην κατὰ τοὺς νομίμους τύπους· ὅτι ἡ ἀνάκρισις, εἰς ἣν θὰ ἔδιδεν ἀφορμὴν ἡ δίκη αὕτη, ἀσφαλῶς θὰ ἔχυνε ζωηρὸν φῶς ἐπὶ τῶν λαβόντων χώραν ἐν Ὁδησσῷ καὶ Κισινοβίῳ καὶ οὕτω αὐτομάτως θὰ ἔπαυον αἱ εἰς βάρος ἀθῶων ὑποψίαι καὶ συκοφαντίαι· ὅτι ὁ πρίγκιψ Ὑψηλάντης, ἀποδεικνυόμενος ἔνοχος, θὰ ἐτιμωρεῖτο· ἀλλ' ὅτι ἴσως ἡ τιμωρία αὕτη θὰ ἔσφινε ὀλόκληρον λαὸν ἀπειλούμενον νὰ καταστῇ θύμα ἀφ' ἐνὸς μὲν τῶν σκευωριῶν δρακόνδως τυχαρπάστων ἀνθρώπων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς δυσπιστίας τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ τῆς φρικώδους ἐκδικήσεως τῶν Τούρκων. Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἐνέκρινε τὴν πρότασιν ταύτην καὶ διέταξε κατηγορηματικῶς νὰ δοθῇ εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Βιέννης ἡ ἀπάντησις ὅτι δύναται νὰ κρατήσῃ τὸν πρίγκιπα Ὑψηλάντην καὶ τοὺς ἀδελφούς του. Ἡ διαταγὴ αὕτη ἐξετελέσθη.

Αἱ ἀπαντήσεις αἱ ἡ Πύλη ἔδωκεν εἰς τὸ πρῶτον τελεσίγραφον τῆς Ρωσσίας ὑπῆρξαν ψευδεῖς, προσβλητικαὶ καὶ ἐχθρικαί.

Ὁ Αὐτοκράτωρ διέμενε τότε ἐν Τσάρσκο Σελό. Ἦτο ὁ Αὐγούστος τοῦ 1821. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης εὐδοκῆσασα νὰ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ παραμείνω καὶ

118. Τελευτώντος τοῦ Ἰουλίου 1821.

119. Γεώργιος Ἰδάνοβιτς Γολόβκιν (1762 - 1846), πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας ἐν Βιέννῃ.

ἐγὼ ἐκεῖ, μὲ ἐκάλεσε μίαν ἑσπέραν καὶ συνδιελέχθη μετ' ἐμοῦ περὶ τῆς δυσχεροῦς θέσεως εἰς τὴν εὗρίσκετο ἡ Ρωσσία συνεπεία τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐξεγέρσεως καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος ἀπειλούντων τὴν Εὐρώπην κινδύνων.

«Ἐὰν ἀπαντήσωμεν εἰς τοὺς Τούρκους μὲ πόλεμον, τὸ ἐπαναστατικὸν διευθυντήριον τῶν Παρισίων θὰ θριαμβεύσῃ, καὶ οὐδεμία κυβερνήσις θὰ δυναθῇ νὰ διατηρηθῇ. Δὲν προτίθεται νὰ ἀφήσῃ τὸ ἔδαφος ἐλεύθερον εἰς τὴν ἀναρχίαν. Πρέπει πάσῃ θυσίᾳ νὰ εὗρεθῇ τρόπος νὰ ἀποφύγωμεν τὸν πόλεμον μὲ τὴν Τουρκίαν. Σᾶς συνιστῶ νὰ σκεφθῆτε ἐπὶ τούτου καὶ νὰ μοὶ ὑποβάλετε ἐμπεριστατωμένην ἔκθεσιν ἐπὶ τοῦ ἀκανθώδους τούτου ζητήματος.

«Ἄς μοὶ ἐπιτρέψῃ ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης νὰ ἐκφράσω μετὰ πλήρους ἐλευθερίας τὴν γνώμην μου ἐπὶ τοῦ προκειμένου...».

«Ἀκριβῶς δι' αὐτὸ εἰσθε ἐδῶ.»

«Ἄς παραδεχθῶμεν, Μεγαλειότατε, ὅτι ὑπάρχει ἐπαναστατικὸν διευθυντήριον ἐν Παρίσις, ἢ ὅπουδῆποτε ἄλλου, καὶ ὅτι ἐργάζεται ἀδιακόπως πρὸς ἀνατροπὴν ὅλων τῶν ὑφισταμένων κυβερνήσεων. Ἄς δεχθῶμεν ὅτι αἱ κυβερνήσεις αὗται δὲν δύνανται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ καταπολεμήσουν καὶ νὰ νικήσουν τὸν ἐσωτερικὸν τοῦτον ἐχθρόν, εἰμὴ ἀντιτάσσουσαι εἰς αὐτὸν ξένα στρατεύματα. Ἄς δεχθῶμεν, τέλος, ὅτι προσφεύγουν εἰς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα ἵνα τύχουν τοιαύτης βοήθειας. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην μήπως ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης δὲν ἔχει ἄρκετὰ στρατεύματα διὰ νὰ παράσῃ τὴν ζητηθεῖσαν βοήθειαν καὶ ἐπιβληθῇ συγχρόνως καὶ εἰς τοὺς Τούρκους διὰ στρατιωτικῆς κινήσεως εἰς τὸν Προῦθον καί, ἐὰν εἶναι ἀνάγκη, εἰς τὸν Δουναβὴν ;

»Ἐξ ἄλλου παραδίδοντες τοὺς χριστιανούς τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν αἰμοδόρον μαγίαν τῶν Τούρκων, δὲν ὑποδοιμάμεν ἄρά γε τὰ σχέδια τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐπαναστατικῶν αὐτουργῶν ἀντὶ νὰ τὰ ματαιώσωμεν; Ἐὰν οὗτοι ἔχουν κοινόν τι καθωρισμένον πρόγραμμα, τοῦτο ἀσφαλῶς θὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὸ νὰ περιαγάγῃ εἰς πλήρη ἀνυποληψίαν τὰς νομίμους κυβερνήσεις καὶ νὰ ἐξεγείρῃ ἐναντίον των τὴν κατακραυγὴν τῶν λαῶν. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες ἐγκαταλειπόμενοι εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Τούρκων θὰ ἀμυνθοῦν μὲ τὸ θάρρος τῆς ἀπελπισίας. Τότε θὰ συμβῇ ἐν ἑκ τῶν ἐξῆς τριῶν: ἢ θὰ ὑποστῇ ἡ Ἑλλάς τὴν τύχην τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν, ἢ θὰ συντρίψῃ διὰ παντὸς τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν, ἢ, τέλος, ὁ ἀγὼν θὰ παραταθῇ μετ' ἐναλλασσομένων ἐπιτυχιῶν καὶ ἀποτυχιῶν. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν αἱ εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις θὰ τεθοῦν εἰς ἴσπιν μοῖραν μὲ τοὺς Τούρκους¹²⁰. Εἰς τὴν δευτέραν, θὰ ἀναγκασθοῦν νὰ ἀναγνωρίσουν ἐν Ἑλλάδι μίαν κατάστασιν τὴν ὅποιαν θὰ ἔχουν προηγουμένως ἀποδοκιμάσει. Εἰς τὴν τρίτην περίπτωσιν θὰ ἀφήσουν νὰ ὑφίσταται ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν λαῶν τὸ πλέον ἐπικίνδυνον παράδειγμα, ἥκιστα δὲ κατάλληλον διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὰ πνεύματα εἰς κατάστασιν ἡσυχίας, μονιμότητος

120. Ἀπὸ ἀπόψεως τῆς ἐναντίον των κατακραυγῆς τῶν λαῶν.

καὶ ἐσωτερικῆς γαλήνης. Τὸ νὰ ἐλπίζωμεν διὰ διαπραγματεύσεων νὰ ἀγάγωμεν τοὺς Τούρκους εἰς τὸ νὰ συμπεριφερθοῦν πρὸς τοὺς χριστιανοὺς κατὰ τρόπον ἀνθρώπινον καὶ λογικόν, αὐτὸ σημαίνει νὰ περιφρονήσωμεν τὴν πείραν τῶν αἰώνων καὶ νὰ ἀγνοήσωμεν καὶ τὴν ἰδικὴν μας πείραν. Διὰ τοῦτο μόνον μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων δυνάμεθα, ἐφ' ὅσον ἔτι εἶναι καιρὸς, νὰ εἰρηνεύσωμεν τὴν Ἀνατολὴν χωρὶς νὰ θέσωμεν ἐν κινδύνῳ τὴν γενικὴν συμμαχίαν, ἴσως δὲ μάλιστα νὰ τὴν καταστήσωμεν στενοτέραν συσφίγγοντες τοὺς ἀποτελοῦντας αὐτὴν δεσμούς, ὅτινες αἰσθητῶς ἐχαλαρώθησαν κατόπιν τῶν ἐν Τρόππου καὶ Λάυδαχ ληφθεισῶν ἀποφάσεων.»

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ διέκοψε ἀντικρούων τὴν τελευταίαν ταύτην ἀποφιν καὶ ὑποστηρίζων ὅτι, μολοντί ἡ Ἀγγλία εἶχεν οἰκαιοθελῶς ἀπομονωθῆ, ἡ εὐρωπαϊκὴ συμμαχία, μετὰ τὸ Τρόππου καὶ τὸ Λάυδαχ, εἶχεν εἰ πέρ ποτε ἀποθῆ ἰσχυρά.

Παρὰ τὴν διχογνωμίαν ταύτην ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μὲ ἐνεθάρρυνεν ὅπως ἀναπτύξω λεπτομερῶς τὰς σκέψεις αὐτῆς εἰχον ὑποβάλει.

Θὰ συνοψίσω ἐνταῦθα ὡς ἐξῆς τὰ συμπεράσματα εἰς ἃ κατέληξα:

Ἐκδιώξεις τῶν Τούρκων ἐκ τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν, κατάληψις τῶν δύο τούτων ἐπαρχιῶν ὑπὸ ρωσσικοῦ στρατοῦ, ὑποδοχήθησις τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης ὑπὸ τοῦ ἐν Εὐξείνῳ στόλου.

Γνωστοποίησις εἰς τὴν Πύλην διὰ διαγγέλματος ὅτι τὰ μέτρα ταῦτα ἀποβλέπουσιν μόνον εἰς τὸ νὰ ἐξαναγκασθῇ αὕτη νὰ ἀποδεχθῇ ὡς πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τὸ σύστημα τῆς εἰρηνεύσεως τοῦ ὁποίου θὰ καθωρίζοντο αἱ θέσεις. Αἱ θέσεις αὗται θὰ συνίσταντο εἰς ἐγγυήσεις σταθεράς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ὁποίων οἱ Μολδαβοί, οἱ Βλάχοι, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Ἕλληνες θὰ δύνανται εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ζοῦν χωρὶς νὰ διακινδυνεύῃ ἡ ζωὴ καὶ ἡ τιμὴ των. Ἐπὶ πλεόν τὸ διάγγελμα θὰ περιεῖχε πανηγυρικὴν καὶ ἀμετάκλητον ὑπόσχεσιν νὰ σεβασθῇ ἡ Ρωσσία τὸ ἐδαφικὸν καθεστῶς, ὡς τοῦτο ἔχει καθορισθῇ μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν διὰ τῶν ὤφισταμένων συνθηκῶν.

Τὸ διάγγελμα τοῦτο θὰ ἀνεκοινοῦτο εἰς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς Σέρβους, τοὺς Μολδαβοὺς καὶ τοὺς Βλάχους μὲ τὴν διαταγὴν νὰ λάβουν στάσιν ἀμυντικὴν μέχρις ὀριστικοῦ διακανονισμοῦ. Ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν Περσίαν ἵνα ταχθῇ μετὰ τῆς Ρωσσίας ἢ μείνῃ οὐδετέρα.

Τέλος αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις θὰ ἐκαλοῦντο νὰ συμπράξουν μετὰ τῆς Ρωσσίας διὰ νὰ μετάρχουν, ὡς ἐπεμβαίνουσαι Δυνάμεις, εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ἐγγυήσεων ἐφ' ὧν θὰ ἐστηρίζετο ἡ εἰρήνευσις τῆς Ἀνατολῆς. Ἐν τῇ δὲ περιπτώσει ἀπέκρουον τὴν πρότασιν, ὁ Αὐτοκράτωρ, παρὰ ταῦτα, θὰ ἐξηκολούθει ἐπιδιώκων τοὺς σκοποὺς του χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ ἐργάζεται διὰ τὴν στερέωσιν τῆς εὐρωπαϊκῆς συμμαχίας, ἣτις θὰ προσεχώρει, ἔστω καὶ παρὰ τὴν ἀρχικὴν τῆς θέλησιν, εἰς τὰ νέα συμφέροντα ἅτινα θὰ ἐδημιουργοῦντο μετὰ τὴν εἰρήνευσιν τῆς Ἀνατολῆς.

«Ο Αὐτοκράτωρ ἤκουσε τοὺς μακροὺς μου συλλογισμοὺς καὶ μοι ἀπήντησεν:

«Ναί, ἀναμφιβόλως, πάντα ταῦτα θὰ ἦσαν ὥραϊα, ἀλλὰ, διὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν, χρειάζεται νὰ ἐπιτευχθῇ συνεννόησις καὶ τελεία συμφωνία μεταξὺ τῶν συμμάχων κυβερνήσεων. Ἄς κερδίσωμεν, λοιπόν, διὰ τῶν μετὰ τῆς Τουρκίας συζητήσεων, τὸν ἀναγκαῖον χρόνον πρὸς συνεννόησιν μετὰ τῶν συμμάχους Ἀδλάς.»

«Μεγαλειότατε, θέλοντες νὰ κερδίσωμεν χρόνον, θὰ τὸν χάσωμεν ἀνεπίστροπτι. Ἡ ἐπανάστασις θὰ γίνῃ τόσο γενική, ὥστε θὰ εἶναι πλέον ἀδύνατον νὰ τὴν συγκρατήσωμεν. Ὅταν ἡ πυρκαϊὰ γίνῃ πολὺ μεγάλη, δὲν ἀρκεῖ πλέον ἢ κατὰσβεσις, χρειάζεται κατεδάφισις τοῦ κτιρίου. Τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ἅτινα πρὸς τὸ παρὸν θὰ ἠδύναντο νὰ παράσχουν ὠφελίμους διὰ τοὺς χριστιανοὺς συνδυασμοὺς, θὰ ἀποδοῦν σὺν τῷ χρόνῳ συγκεχυμένα καὶ ἡλλοιωμένα. Ἐκτὸς τούτου ἀμφιβάλλω ἐὰν αἱ σύμμαχοι Ἀδλάς συγκατατεθοῦν νὰ συμπράξουν οἰκειοθελῶς μετὰ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος εἰς ἐπιχείρησιν εἰς τὴν ὁποίαν φοβοῦνται ὅτι ὁ ρόλος των θὰ εἶναι δευτερεύων. Περὶ τούτου εἴχετε, Μεγαλειότατε, ἀποδείξιν κατὰ τὸ παρελθόν. Ὁ κατὰ τοῦ Βοναπάρτου συνασπισμὸς ἐσχηματίσθη μόνον εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης καὶ διὰ τῆς ἀκαταμάχητου ἐπιβολῆς τῶν γεγονότων, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐπέτυχε. Τοῦναντίον πάντες οἱ συνασπισμοὶ ὅτινες ἐσχεδιάσθησαν καὶ ἐκανονίσθησαν λεπτομερῶς ἐκ τῶν προτέρων, κατέληξαν μόνον εἰς καταστροφὰς ἢ εἰς ἐντελῶς ἀντίθετα τῶν ἐπιδιωκομένων ἀποτελέσματα. Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης, ἔχουσα τὰ στρατευματὰ της παρὰ τὸν Δούναβιν, θὰ διευθετήσῃ ἄνευ δυσχερείας τὰς τύχας τῆς Ἀνατολῆς. Θὰ σώσῃ ἕως τὴν Ἰσπανίαν. Δὲν ἀποκλείεται δὲ ὅτι καὶ ἡ Νότιος Ἀμερικὴ θὰ αἰσθανθῇ τὸν εὐεργετικὸν ἀντίκτυπον τῆς Ὑμετέρας πολιτικῆς. Ἐξ ὧν τούτων οὐδὲν θὰ εἶναι εὐκολον, οὐδὲν θὰ εἶναι κατορθωτόν, ἐφ' ὅσον θὰ διαπραγματευώμεθα διὰ διπλωματικῶν ἐγγράφων ἀντὶ νὰ ἐνεργῶμεν δι' ἔργων.»

«Ο Αὐτοκράτωρ ἐνέμεινε εἰς τὰς ἀπόψεις Του καὶ ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν μακρὰν καὶ ἀξιωματημιόνητον ταύτην συνεργασίαν, διατάσσων με νὰ προετοιμάσω, ὡς συνήθως, ὑπόμνημα (agenda), χωρὶς ὅμως νὰ μοι ἀφήσῃ καὶ πλήρη ἐλευθερίαν ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα ὑφ' οὗ θὰ διεπνέετο.

Ἡθέλησα νὰ ἐκτελέσω τὰς διαταγὰς τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἀλλ' ὁ κάλαμός μου ἤρνεϊτο νὰ χαράξῃ σχέδιον νέων μετὰ τῆς Πύλης ἐξηγήσεων, εἰς τρόπον ὥστε τὸ ὑπόμνημά μου κατέληξε νὰ ἀποδείξῃ ἅπαξ ὅτι τὸ ἐπεῖγον τῆς δρᾶσεως.

«Ο Αὐτοκράτωρ ἀνέγνωσε τὸ ὑπόμνημά μου, τῇ δὲ ἐπαύριον ἐν συνεργασίᾳ, καθ' ἣν παρίστατο καὶ ὁ κόμης Νεσελρόδε, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐπανελάβε κατὰ τὸ πλεῖστον τὰς παρατηρήσεις τὰς ὁποίας μοι εἶχε κάμει κατ' ἰδίαν, μᾶς διέταξε δὲ ὀριστικῶς νὰ παρασκευάσωμεν ἀπάντησιν πρὸς τὴν Πύλην, νὰ ἐκθέσωμεν ἐκ νέου τὰς ἀπαιτήσεις μας καὶ νὰ ἀρχίσωμεν διαπραγμα-

τεύσεις μὲ τὰς συμμάχους Αὐλὰς εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀχθοῦν νὰ συμπράξουν μετὰ τῆς Ρωσσίας κατὰ τῶν Τούρκων δι' ἣν περίπτωσιν οὗτοι ἤθελον ἐξακολουθήσει ἀπορρίπτοντες τὰς προτάσεις μας.

Ἡ μακροθυμία καὶ ἡ μετριότης αἵτινες διέκρινον τὰς ἀπαιτήσεις μας παρεγνώρισθαι τελείως ὑπὸ τῆς Πύλης, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἀγγλίας.

Ἡ Πρωσία καὶ ἡ Γαλλία ἀνεγνώρισαν πλήρως τὴν ἔλλειψιν ὑστεροβουλίας καὶ τὴν εὐρύτητα τῶν ἀντιλήψεων τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἐξέφρασαν δὲ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τῆς Ρωσσίας ἵνα ἀνακόψουν τὰς τρομερὰς προόδους τῆς ἀναρχίας καὶ ἀποτρέψουν τὰς καταγιγίδας αἱ ὁποῖαι ἡμαυρῶναν τὸν ὀρίζοντα τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐπεχείρησε τότε ταξίδιον εἰς Ἀννόβερον¹²¹, ἐκεῖ δὲ μετέβη καὶ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Αὐστρίας. Εἶναι πιθανὸν ὅτι αἱ συχναὶ τοῦ συνδιαλέξεις μετὰ τοῦ λόρδου Κάστλερεν εἶχον ὡς μόνον θέμα τὰς περὶ τοῦ τουρκικοῦ ζητήματος ἀνακοινώσεις μας. Τὸ πραγματικὸν αἶτιον τῶν συνομιλιῶν τούτων παρέμεινεν εἰς ἡμᾶς ἄγνωστον· τὸ γεγονὸς ὅμως εἶναι ὅτι ἔκτοτε αἱ δύο αὗται κυβερνήσεις, χωρὶς νὰ καταπολεμήσουν ἢ νὰ ἀνασκευάσουν τὰς προτάσεις μας, συστηματικῶς ἀπέκρουσαν αὐτάς, ἢ δὲ ἔπαρσις καὶ ἡ ἐπιμονὴ τῆς Πύλης ἐναντι τῆς Ρωσσίας ἐδιπλασιάσθη.

Λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν κατάστασιν ταύτην ἐπανηρχόμην κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὰς ἰδιαιτέρας συνομιλίας μου μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπὶ τῆς ἀπαιτήτου ἀνάγκης νὰ παύσωμεν διὰ π ρ α γ μ α τ ε υ ὀ μ ε ν ο ι καὶ νὰ δ ρ ὶ α σ ω μ ε ν. Ἐξέθετον εἰς Αὐτὸν ὅτι ἴσως αἱ ἀνακοινώσεις μας εἶχον προκαλέσει τὴν ἐν Ἀννοβέρῳ συνάντησιν· ὅτι ἡ συνάντησις αὕτη θὰ ἔδωκεν εἰς τοὺς Τούρκους τὴν βεβαιότητα ὅτι ἡ Ρωσία οὐδέποτε θὰ ἐχρησιμοποίει τὴν ἰσχὺν τῶν ὅπλων διὰ νὰ τύχη ἱκανοποιήσεως· ὅτι ἡ ἀναβολὴ τῆς δ ρ ὶ α σ ε ω ς θὰ συνεπλήρωνε τὴν δῆωσιν καὶ καταστροφὴν τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν· ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ ἔπαυον εὐρισκόμενοι ἐντὸς τῆς σφαίρας τῆς ρωσικῆς ἐπιρροῆς· ὅτι, ἐὰν ἡ τοιαύτη νέα κατάστασις διετηρεῖτο καὶ ἐπαγιοῦτο, τὰ μεγάλα συμφέροντα τῆς Ρωσσίας ἐν Ἀνατολῇ θὰ εὕρισκοντο ἐν προφανεῖ κινδύνῳ· ὅτι τότε ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης θὰ ἠναγκάζετο νὰ προστατεύσῃ ταῦτα οὐχὶ μόνον ἐναντι τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς τυφλῆς ὁμότητος τῶν Τούρκων ἀλλὰ καὶ ἐναντι τοῦ ἐμπορικοῦ ἐγωισμοῦ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς ζηλοτύπου ἀνησυχίας τῆς Αὐστρίας· τέλος ὅτι ὅσον περισσότερον ἐφοδούμεθα τῶρα νὰ προβῶμεν εἰς στρατιωτικὴν ἐπίδειξιν παρὰ τὸν Δούναβιν, ἐπὶ τοσούτον ὁ πόλεμος, τὸν ὁποῖον θὰ ἠναγκάζετο μίαν ἡμέραν ἡ Ρωσία νὰ διεξαγάγῃ ἐκεῖ, θὰ κατήντα σοβαρώτερος καὶ συγχρόνως περισσότερον ἀκαρπός, καθ' ὅσον αὕτη δὲν θὰ εὕρισκε πλέον τί νὰ σώσῃ καὶ διότι οὐδεὶς πλέον θὰ

121. Ὡς γνωστόν, τὸ Ἀννόβερον, ἐξ οὗ κατήγετο ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ βασιλεύουσα δυναστεία, διετέλεσεν ἐν προσωπικῇ ἐνώσει μετὰ τῆς Μεγάλης Βρετανίας μέχρι τῆς εἰς τὸν ἀγγλικὸν θρόνον ἀναρρήσεως τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας κατὰ τὸ 1837 (ἐν Ἀννοβέρῳ δὲν ἀνεγνωρίζετο δικαίωμα διαδοχῆς εἰς τὰ θήλα).

ήτο εις θέσιν νά υπολογίσῃ ἐκ τῶν προτέρων τὰς ἐλπίδας ἐπιτυχίας ἐνὸς τοιούτου πολέμου.

Ὁ Αὐτοκράτωρ μοι ἀπήντα πάντοτε ὅτι οἱ φόβοι μου καὶ ἡ ἀνυπομονήσῃ μου ἦσαν ὑπερβολικαί. Οὐχ ἤττον ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἀπεφάσισε νά γράψῃ αὐτοπροσώπως πρὸς τὸν λόρδον Κάστλερεν ἐπιστολήν¹²², ἣτις περιέγραφε τὴν θλιθεράν καὶ ἀπειλητικὴν κατάστασιν ἐν ἣ εὗρακετο τὸ τουρκικὸν ζήτημα, ὡς καὶ τὰ ρωσσικὰ συμφέροντα, καὶ ἐξέθετε τὴν ἀνάγκην ταχείας θεραπείας. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκάλει τὸ Ἀγγλικὸν Ὑπουργεῖον νά ἐξηγηθῇ καὶ νά συνεννοηθῇ μετὰ τῶν λοιπῶν συμμαχικῶν ἀνακτοβουλιῶν ἵνα ἀποφασίσουν νά συμπράξουν τέλος πάντων μετὰ τῆς Ρωσσίας καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐνόπλως.

Ὁ λόρδος Κάστλερεν, ὡς συνήθως, δὲν ἐδέχθη τὴν πρότασιν ταύτην, αἱ δὲ δῆθεν εἰρηνικαὶ καὶ κοιναὶ τῶν Δυνάμεων διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Πύλης συνεχίσθησαν.

Συγχρόνως περίπου ἡ Αὐστρία ἐφάνη ἀναγνωρίζουσα τὴν ἀνάγκην νά ἐπιδιώξῃ κοινὴν μεταξὺ τῶν Ἑγεμόνων συνεννόησιν ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου προέτεινεν εἰδὼς τι συνεδρίου ἐν Βιέννῃ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπήντησεν ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν κυβερνήσεων συμφωνία ἦτο διακαῆς Του πόθος. ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίτευξις τοιαύτης συμφωνίας προϋπέθετε προσωπικὴν ἐπαφήν, θὰ συγκατετίθετο εἰς τοῦτο, ἀλλ' ὅτι, ἐπιθυμῶν νά ἐξηγηθῇ αὐτοπροσώπως μὲ τοὺς συμμάχους Του καὶ μὴ δυνάμενος νά ἀπουσιάσῃ ἐκ νέου εἰς τὰς ἐξωτερικὰς, παρεκάλει Αὐτὸς τοὺς συμμάχους Του ἢ τοὺς ἀπεσταλμένους των νά μεταβῶν εἰς Ρωσίαν εἰς τὸν τόπον τῆς ἀρεσκείας των.

Εἰς τὸ ἀνακτοβούλιον τῆς Αὐστρίας δὲν ἤρρεσεν ἡ ἀπάντησις αὕτη καὶ αἱ δύο κυβερνήσεις ἐξηκολούθησαν ἀνταλλάσσουσαι ὄγκους ἐγγράφων καὶ ὑπομνημάτων.

Αἱ μακραὶ αὗται καὶ ἐπίπονοι μεταξὺ τοῦ αὐστριακοῦ καὶ τοῦ ρωσσικοῦ ὑπουργείου συζητήσεις ἐπέτρεπον ἀρκούντως νά διίδῃ τις ὅτι ὁ πρίγκιψ Μέτερνιχ ἐπεθύμει ὅπως εἰς αὐτὸν ἀποκλειστικῶς ἀνατεθῇ ἡ διεύθυνσις τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπραγματεύσεων καὶ ὅτι μόνον ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον ἄφηνε νά ὑπονοηθῇ ὅτι θὰ ἐξευρίσκετο τρόπος ὥστε νά στεφθοῦν αὗται ὑπὸ ἐπιτυχίας συμφώνως πρὸς τὰς ἐλπίδας τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ἐξακολουθῶν νά κρίνῃ τὰς προθέσεις τῶν συμμάχων Του κατ' ἀναλογίαν τῶν ἰδικῶν Του, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφαίνετο διατεθειμένος νά ὑποστηρίξῃ τὰ σχέδια τῆς Αὐστρίας καὶ μὲ ἡρώτησε κατὰ τινα συνεργασίαν μας πῶς θὰ ἠδύνατο νά τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας προταθὲν σύστημα χωρὶς ἡμεῖς νά παρεκκλίνωμεν ἐκ τῆς χαραχθείσης ὁδοῦ.

«Τὸ Αὐστριακὸν Ὑπουργεῖον», ἀπήντησα, «δὲν εἶναι καλῆς πίστεως, ἡ δὲ Ὑμετέρα Μεγαλειότης δύναται νά πεισθῇ περὶ τούτου ἐκ τοῦ ὅτι οὐδενὸς ἐκ τῶν πρὸς τὸν κ. Λεπτσέλτεν ἀποστελλομένων ἐγγράφων τὸ περιεχόμενον

ἀπαντᾷ εἰς ἐκεῖνα ἅτινα ὁ κόμης Γολόβκιν, τῇ διαταγῇ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, ὑποβάλλει εἰς τὸν πρίγκιπα Μέττερνιχ. Ἐκ τούτου πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ τελευταῖος δὲν θέλει οὔτε νὰ ἐξηγηθῇ οὔτε νὰ συνεννοηθῇ μεθ' ἡμῶν, ὅτι δέ, οὕτω πράττων, ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Τούρκους τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν ὥπως θέσουν τέρμα εἰς τὴν ἣν ἀποκαλεῖ ἀνταρσίαν τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλ' ἡ ἱστορία τόσον τοῦ παρελθόντος ὅσον καὶ τῶν ἡμερῶν μας ἔπρεπε νὰ τὸν εἶχε διδάξῃ ὅτι τοιοῦτος ὑπολογισμός, ἐὰν δὲν εἶναι ἀπάνθρωπος, εἶναι πάντως ἐσφαλμένος· καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες εὐρίσκονται νῦν εἰς τὴν ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην νὰ προτιμήσουν νὰ ἐξολοθρευθοῦν μᾶλλον ἢ νὰ ὑποταχθοῦν ἐκ νέου ἄνευ ἐγγυήσεώς τινος εἰς τοὺς Τούρκους. Ὅθεν ποῖα Δύναμις, πλὴν τῆς Ρωσσίας, δύναται νὰ παράσχω εἰς αὐτοὺς τὴν ἐγγύησιν ταύτην; Ἐπὶ πλεόν δὲν δύναμαι νὰ φαντασθῶ τὴν Αὐστρίαν ἐνεργοῦσαν μόνην πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου εἰς τὸ ὁποῖον προσπαθεῖ νὰ παρασύρῃ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ Ἀγγλία θὰ ἔχῃ τὸ μερίδιόν της, αἱ δὲ σχετικαὶ ἀποφάσεις ἐλήφθησαν ἤδη ἐν Ἀννοβέρφ. Οὕτω δὲ ἐχόντων τῶν πραγμάτων, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς ὠρισμένον ἀποτέλεσμα, θὰ πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν γλῶσσαν ἀποφασιστικὴν καὶ κατηγορηματικὴν καὶ ἐν Λονδίνῳ καὶ ἐν Βιέννῃ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ διὰ νέων διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων. Ἀντικείμενον τῆς ἀνατεθεισομένης εἰς αὐτοὺς ἀποστολῆς θὰ εἶναι ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας προτεινομένου σχεδίου, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ ἐκείνους τοὺς ὅρους ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης θὰ δύναται νὰ προβῇ ἀκόμη εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην παραχώρησιν: Αἱ σύμμαχοι Κυβερνήσεις θὰ συμπράξουν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἵνα πείσουν τὴν Πύλην νὰ ἱκανοποιηθῇ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ρωσσίας, ἀλλ' ἐν ἣ περιπτώσει τὰ διαθήματά των παρέμενον ἄνευ ἀποτελέσματος, οἱ σύμμαχοι θὰ συνεργασθοῦν μετὰ τῆς Ρωσσίας ἵνα ἐξαναγκασθῇ ἡ Τουρκία νὰ δεχθῇ καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ μέτρα ἅτινα θὰ ἐπέφερον τὴν εἰρήνευσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἀποκατάστασιν φιλικῶν σχέσεων μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας. Τὰ μέτρα δὲ ταῦτα θὰ ὑπεδεικνύοντο ἀπὸ τοῦδε, ἐνῷ συγχρόνως θὰ καθωρίζετο ἐκ συμφώνου μεταξὺ τῶν Δυνάμεων τίνι τρόπῳ θὰ ἐξηναγκάζετο ἡ Πύλη νὰ δεχθῇ ταῦτα. Ὁ τρόπος δὲ οὗτος θὰ συνίστατο: πρῶτον, εἰς τὴν ἀνάκλησιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβεϊῶν· δεύτερον, εἰς συνεννόησιν περὶ τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ὡς αἱ πέντε Δυνάμεις θὰ ἐπιχειρήσουν ἀπὸ κοινοῦ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν πρὸς τὴν Πύλην διπλωματικῶν διαθημάτων. Ἡ τοιαύτη μετὰ τῶν συμμαχικῶν ἀνακτοβουλιῶν συμφωνία θὰ διευτυπῶτο ἐν συνθήκῃ ἢ πρωτοκόλλῳ ὑπογεγραμμένῳ ὑφ' ἐκάστης τῶν συμβαλλομένων Δυνάμεων.»

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνέκρινε τὸ σχέδιον τοῦτο καὶ μοι ἀνέθεσε νὰ ἀσχοληθῶ ἄνευ ἀναβολῆς μὲ τὴν ἐκτέλεσίν του.

Συνέστησεν ἐπίσης εἰς τὸν κόμιντα Νεσσελρόδε καὶ εἰς ἐμὲ νὰ σκεφθῶμεν ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν δύο νέων ἀπεσταλμένων. Ἀπῆντησα αὐθωρεῖ ὅτι κατὰ τὴν γνώμην μου ὁ βαρὼνος Στρόβανφ θὰ ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς πέρας

τὴν ἐν Λονδίῳ ἀποστολὴν καὶ ὅτι ὁ κόμης Πέτρος Τολστόι¹²³, τέως πρεσβευτῆς τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἐν Παρισίοις, ἦτο ἐπίσης ἐνδεδειγμένος ἵνα ἐπιτύχῃ ἐν Βιέννῃ. Ὁ δὲ κόμης Νεσσελρόδε προέτεινε διὰ μὲν τὴν Βιέννην τὸν ἐν ἐνεργείᾳ κρατικὸν σύμβουλον Τατίστσεφ, διὰ δὲ τὸ Λονδίον ὑπεστήριξεν ὅτι ὁ κόμης Λίβεν ἐπήρκει ὥπως ἐκπληρώσῃ τὰς προθέσεις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπεφυλάχθη νὰ σκεφθῇ σχετικῶς. Οὐχ ἤττον, σχεδὸν ἀμέσως, μᾶς ἐξουσιοδότησε νὰ βολιδοσκοπήσωμεν τὸν κ. Τατίστσεφ ἐν σχέσει μὲ τὰς διαπραγματεύσεις αἵτινες θὰ ἀνετίθεντο εἰς αὐτόν.

Τοῦτο ἐσήμαινεν ἀρκετὰ σαφῶς ὅτι ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἐτάσσετο ὑπὲρ τῆς προτάσεως τοῦ κόμης Νεσσελρόδε. Παρὰ ταῦτα ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνέκρινε πλήρως τὰ σχέδια τῶν ὀδηγιῶν τῶν προωρισμένων διὰ τοὺς δύο ἐκτάκτους πρεσβευτὰς ὡς καὶ τοῦ πρωτοκόλλου ὑπερπροσείνομεν πρὸς ὑπογραφήν εἰς τὰ συμμαχικὰ ἀνακτοβούλια, ἐπίσης δὲ καὶ τῶν ἐγγράφων δι' ὧν αἱ ἐν Βερολίνῳ καὶ Παρισίοις ρωσικαὶ πρεσβεῖαι διετάσσοντο νὰ διαπραγματευθοῦν τὴν προσχώρησιν εἰς τὴν συνθήκην ταύτην τῶν ἐκεῖ κυθερνήσεων.

Ἀπεφασίσθη ὥπως ὁ κ. Τατίστσεφ ἀποσταλῇ εἰς Βιέννην· συγχρόνως δὲ ἀπεσταλήσαν διπλωματικοὶ ταχυδρόμοι εἰς Βερολίνον, Παρισίους καὶ Λονδίον.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας ἐδέχθη τὰς προτάσεις μας καὶ διέταξε τὸν πρωθυπουργόν Του νὰ ὑπογράψῃ τὸ πρωτόκολλον, δι' οὗ ἡ Πρωσία ὑπέσχετο νὰ συμπράξῃ μετὰ τῆς Ρωσίας εἰς τὴν περίπτωσιν τὰ κοινὰ τῶν συμμάχων διαθήματα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔμμενον ἄνευ ἀποτελέσματος. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἔπραξε τὸ αὐτὸ καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Του ὑπέγραψε τὸ πρωτόκολλον μας.

Ὁ λόρδος Κάστλερεν ἐτήρησε μακρὰν καὶ ἐπίδουλον σιγὴν.

Ὁ δὲ κ. Τατίστσεφ μετὰ δύο περίπου μῆνας ἐπανῆλθεν εἰς Πετρούπολιν φέρων εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ἐκτενὲς σχέδιον ἀποβλέπον εἰς τὸ νὰ συγκεντρωθοῦν ἐν Βιέννῃ αἱ διαπραγματεύσεις, ἃς θὰ διεξήγεε πρωτίστως αὐτός, ἀφικνουμένου βραδύτερον ἐκεῖ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀφ' οὗ ὅπως οὐδέποτε τὸ φθινόπωρον ἢ παρουσία Του θὰ καθίστατο ἀναγκαία ἐν Βερώνῃ κατὰ τὸ συνέδριον τοῦ ἰταλικοῦ ζητήματος.

Ὁ κ. Τατίστσεφ προὔτεινε νὰ μὲ ἀφήσῃ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἀνακοινώσεων ἃς ἔφερον ἐκ μέρους τοῦ πρίγκιπος Μέντερνιχ. Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν συνεμερίσθη, ὡς φαίνεται, τὴν δυσπιστίαν ταύτην καὶ τὴν ἐπομένῃν μοι τὰς ἀπέστειλε μετ' ἰδιοχείρου σημειώματος.

Κατὰ τὴν μετ' Αὐτοῦ πρώτην ἐπακολουθήσαν συνεργασίαν ὁ Αὐτοκράτωρ ἠθέλησε νὰ ἀκούσῃ τὰς σκέψεις μου ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀποστολῆς τοῦ κ. Τατίστσεφ. Δὲν ἐδίστασα νὰ ὑποβάλω εἰς Αὐτόν τὰς παρατη-

123. Ὁ στρατηγὸς Πέτρος Ἀλεξάνδροβιτς Τολστόι (1761 - 1844) ἐστάλη κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1807 πρεσβευτὴς παρὰ τῷ Ναπολέοντι, ἀλλ' ἀνεκλήθη ἐν ἔτος βραδύτερον λόγῳ τῆς ἀντιναπολεοντείου πολιτικῆς του.

ρήσεις μου. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης μὲ διέταξε νὰ διατυπώσω αὐτὰς ἐγγράφως ἐν ἐκθέσει συνεργαζόμενος διὰ τὴν σύνταξίν της μετὰ τῶν κ. κ. Τατίσσεφ καὶ Νεσσελρόδε.

Ἀνέλαβον πάραυτα τὸ ἔργον τοῦτο καὶ περατώσας τὸ σχέδιον τῆς ἐκθέσεως συνεζήτησα τὸ κείμενον αὐτῆς μὲ τοὺς ἀνωτέρω κυρίους. Ὁ κ. Τατίσσεφ δὲν ἐφάνη συμφωνῶν μὲ τὰ συμπεράσματα τῆς ἐκθέσεώς μου παρατηρῶν ὅτι ταῦτα ἀντέκειντο πρὸς τὰς προθέσεις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος. Ἔδωσα εἰς αὐτὸν τὴν δέουσαν ἀπάντησιν καὶ ἀπέστειλα αὐθημερὸν πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὴν ἐκθεσιν συνοδευὼν αὐτὴν μὲ ἰδιόχειρον συμπληρωματικὸν σημείωμα.

Βασιζόμενος εἰς ὅσα εἶχον συμβῆ, ἀνεσκέυαζον τὰς προτάσεις τοῦ ἀνακτοβουλίου τῆς Βιέννης καὶ ἀπεδείκνυσον, ὥς εἶχον ἤδη ἐπανειλημμένως πράξει τοῦτο, τὴν ἐπείγουσαν ἀνάγκην νὰ προδῶμεν εἰς ἐξαναγκαστικὰ ἀπέναντι τῶν Τούρκων μέτρα. Εἰς τὸ συμπληρωματικὸν σημείωμα ἀνέπτυσσον λεπτομερέστερον τοὺς λόγους οὓς εἶχον ὑπ' ὄψει. Τέλος εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἤτις συνῴδευε τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐλάβανον τὸ θάρρος νὰ προσθέσω, ὅτι, ἐὰν ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπεστρέφετο τὴν λήψιν διαίων μέτρων, θὰ ἠδύνατο εἰσεῖτι νὰ προλάβῃ τὰ μειονεκτήματα τοῦ αὐστριακοῦ συστήματος καὶ νὰ διατηρήσῃ ἀμείωτον τὴν θέσιν καὶ τὰ δικαιώματά Του λαμβάνων σ τ ἄ σ ι ν ἄ ν α μ ο ν ἦ ς, οὔτε δίδων οὔτε δεχόμενος περαιτέρω ἐξηγήσεις.

Θὰ ἐλέγομεν διὰ τελευταίαν φορὰν εἰς τὰς συμμάχους κυβερνήσεις: «Πράξατε σεῖς ὅτι θέλετε ἀπέναντι τῶν Τούρκων, ἡμεῖς πάντως θὰ παραμείνωμεν ξένοι πρὸς τὰς διαπραγματεύσεις σας. Καὶ ἐὰν μὲν αὗται καταλήξουσιν εἰς ὠφέλιμα ἀποτελέσματα, ὁ Αὐτοκράτωρ θὰ σᾶς φανῇ εὐγνώμων. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης θὰ λάβῃ, καθ' ἣν στιγμὴν τὸ κρίνῃ ἀναγκαῖον, τὴν ἀπόφασιν ἐκείνην ἣν θὰ ἀπαιτήσουν τὰ καθήκοντά Της καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους Της.»

Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ, ἀποστέλλων εἰς Βιέννην τὴν δῆλωσιν ταύτην ἀντὶ νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος καὶ τηρῶν μετέπειτα ἀπόλυτον σιγὴν, θὰ ἠδύνατο τελικῶς νὰ πείσῃ τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν ὅτι ἦτο ἀποφασισμένος νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ εἰς τὰς δύο ταύτας Δυνάμεις τὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ συμφέροντά Του καὶ ὅτι οὕτω αἱ δύο αὗται κυβερνήσεις θὰ εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξηγηθοῦν καὶ νὰ συνεννοηθοῦν εἰλικρινῶς μετὰ τῆς Ρωσσίας.

Ἡ ἀκρόασις ἦν ὁ Αὐτοκράτωρ μᾶς παρέσχε μετὰ τὴν λήψιν τῆς ἐκθέσεως ταύτης ὑπῆρξε θυελλώδης. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἀνεκεφαλαίωσε τὸ περιεχόμενον τῶν ἐγγράφων ἅτινα Τῇ εἶχον ὑποβάλλει μὲ ὕφος αὐστηρᾶς ἀποδοκιμασίας, μᾶς διέταξε δὲ ξηρῶς νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὸ ἀνακτοβούλιον τῆς Βιέννης ὅτι ὁ κ. Τατίσσεφ θὰ μετέβαινεν ἐκεῖ ἵνα προετοιμάσῃ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ πρίγκιπος Μέντερνιχ τὰς διαπραγματεύσεις, ἃς ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης προϋτίθετο αὐτοπροσώπως νὰ διευθύνῃ περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου, ὅτε θὰ

μετέβαιναν εἰς συνάντησιν τοῦ σεπτοῦ Αὐτῆς συμμάχου, τοῦ Αὐτοκράτορος Φραγκίσκου.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐλέχθη κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὐδεμία ἀντίρρῃσις ἦτο πλέον δυνατή¹²⁴.

Ἐπανελθόντες ὡς συνήθως εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ὁ κόμης Νεσσελρόδε καὶ ἐγώ, συνεζητήσαμεν καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς ἐργασίας μας. Ὁ κόμης μοι εἶπε τότε:

«Προσπαθήσατε νὰ ἱκανοποιήσετε τὸν Αὐτοκράτορα. Ὡς βλέπετε, αἱ ἀποφάσεις Του εἶναι ἀμετάκλητοι.»

«Ναί, βεβαίως, τὸ βλέπω ὅπως καὶ σεῖς, ἀλλὰ δὲν εἰμαι ἐγὼ ἐκεῖνος ὅστις θὰ τὰς ἐκτελέσῃ.»

Τῷ ἐξηγήσα τότε τοὺς λόγους μου καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ θεωρήσῃ τοῦ λοιποῦ ὡς μὴ ὑπάρχοντα δι' ὅλας τὰς σχετικὰς μὲ τὴν νέαν ἀποστολὴν τοῦ κ. Τατίστσεφ καὶ μὲ τὰς διασκέψεις αἵτινες θὰ συνεκροτοῦντο ἐν Βιέννῃ καὶ Βερώνῃ. Τῷ ἔδωκα νὰ ἐνοήσῃ ὅτι θὰ ἐξήτουν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τὴν ἄδειαν νὰ μὴ παραστῶ εἰς ταύτας ἀλλ' ὅτι θὰ ἐξηκολούθουν ἕως τότε τὰς ἄλλας ἐργασίας αἵτινες μοι εἶχον ἀνατεθῇ. Ὁ κόμης Νεσσελρόδε ἐφάνη θλιβεὶς μὲ τὴν ἀπόφασίν μου καὶ ἔκτοτε ἡσχολήθη μόνος μὲ τὰ ἐν λόγῳ ζητήματα.

Ἐζήτησα παρὰ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἰδιαίτεράν ἀκρόασιν, ἣτις μοι ἐχορηγήθη μόνον μετὰ τινας ἐβδομάδας. Ἐν τῷ μεταξύ αἱ ὑπηρεσιακαὶ συνεργασίαι μας ἐξηκολούθησαν. Παρέστην ὁ ὅς ὁ μάρτυς εἰς ἐκεῖνας εἰς ἃς ὁ Αὐτοκράτωρ συνεζήτησε καὶ ἐνέκρινε τὴν ἀποστολὴν τοῦ κ. Τατίστσεφ καὶ ἔλαθον τὸν λόγον μόνον ἵνα ὑποβάλω εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ἄλλα ζητήματα. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐλυπήθη πολὺ ἐκ τῆς ἐπελευθύνσεως μεταβολῆς εἰς τὴν ἐργασίαν μας καὶ μοι τὸ ἔδειξε.

Τέλος μοι ἐχορήγησε τὴν ἀκρόασιν ἣν εἶχον ζητήσει.

Αὕτη διήρκεσεν ὑπὲρ τὰς δύο ὥρας. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἤκουσε μὲ καλωσύνην τὴν ἀνακεφαλαίωσιν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων συνεπεία τῶν ὁποίων προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Του, ὡς καὶ τὴν πιστὴν ἀφήγησιν τῶν περιστάσεων αἵτινες μοι εἶχον παράσχει τὴν εὐτυχίαν νὰ ἐργάζωμαι ὑπὸ τὰ ὀνύματα Του. Ὑπέμνησα εἰς Αὐτὸν τὰς ἐξηγήσεις ἃς ἐσοχμεν ἐν Παρίσις τῷ 1815, ὅτε ἠρδόκησε νὰ μὲ διορίσῃ Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας. Ἐντεῦθεν ὀρμώμενος κατέδειξα εἰς Αὐτὸν ὅτι τὸ σύστημα, ὅπερ νῦν ἡσπάζετο, μὲ ἔθετε εἰς τὸ δίλημμα ἢ νὰ παραδίδω τὰ αἰσθήματά μου καὶ πάντα τὰ καθήκοντα τὰ ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τῆς πατρίδος εἰς ἣν οὐδέποτε ἔπαυσα νὰ ἀνήκω, ἢ νὰ

124. Ἀντὶ τῆς τελευταίας ταύτης φράσεως ὁ Καποδίστριας εἶχεν ἀρχικῶς γράφει εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ φυλασσόμενον ἰδιόχειρον σχέδιον τὰ ἑξῆς: Μεθ' ὃ ἀποτεινόμενος πρὸς ἐμὲ ὁ Αὐτοκράτωρ εἶπε: «Θὰ ἀναλάβετε ὡς συνήθως νὰ συντάξετε τὰς ἀπαντήσεις ταύτας καὶ ὑπολογίζω ἐπὶ τῆς εὐθύτητός σας.» Ἀλήντησα ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον ἐξεπλήρου τὰ καθήκοντά του, μεθ' ὃ ἐσιώπησα. Βραδύτερον ὁ Καποδίστριας ἀντικατέστησε ταῦτα διὰ τῆς ἀνωτέρω, ἐν τῷ κειμένῳ, φράσεως.

ἀθετήσω τὰ καθήκοντα τῆς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ὑπηρεσίας μου. Τοιαύτη θὰ ἦτο πράγματι ἡ θέσις μου ἐὰν ἐθεώρουν εἰσέτι ἐμαυτὸν ἱκανὸν νὰ τὸν ὑπηρετῶ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς στιγμὴν καθ' ἣν θὰ ἐχρησιμοποίει ὅλην τὴν ἰσχύν Του ἐναντίον τοῦ ἀτυχοῦς Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ἐξέθηκα εἰς τὸν Αὐτοκράτορα πῶς ἐν Βιέννῃ καὶ ἐν Βερώνῃ ἡ Κυβέρνησις Του θὰ ἐδεικνύετο ἐχθρική πρὸς τοὺς ἐν Τουρκίᾳ ὁμοδόξους τῆς Ρωσσίας καὶ διατὶ ἡ μεγάλη αὕτη θυσία οὐδὲν ἀποτέλεσμα θὰ ἀπέφερε σύμφωνον πρὸς τὰς προθέσεις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

Ἀφ' οὗ ἀπέδειξα περιτράνως τὸ συμπέρασμα τοῦτο, ἰκέτευσα τὸν Αὐτοκράτορα νὰ διατάξῃ τί ἔμελλον νὰ γίνω.

Ὁ Αὐτοκράτωρ μοὶ ἀπήντησεν: «Εἰς τὴν θέσιν σας θὰ ἔλεγον καὶ θὰ ἔπραττον ὡς ὑμεῖς, ἀλλ' εἰς τὴν θέσιν Μου ἀδυνατῶ νὰ μεταβάλω ἀπόφασιν.»

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἔλαβε τὸν κόπον νὰ μοὶ ἐκθέσῃ λεπτομερῶς τοὺς λόγους Τῆς. Ἦσαν ἐκεῖνοι δι' ὧν ἐπανειλημμένως ἠθέλησε νὰ μοὶ ἀποδείξῃ ὅτι προετίμα τὸ αὐστριακὸν σύστημα μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν ἐπείγουσαν καὶ ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης ἐν Εὐρώπῃ καὶ τῆς μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων συνεργασίας, ἥτις ἦτο ἡ μόνη ἐγγύησις τῆς εἰρήνης ταύτης.

Ἐνθαρρυνθεὶς ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἥτις προφανῶς ἐπεθύμει νὰ συμμερισθῶ τὴν γνώμην Τῆς, ἐτόλμησα διὰ τελευταίαν φοράν νὰ ἐκφράσω μετὰ θαθείας συγκινήσεως τὴν θλίψίν μου διότι ἡ συνειδήσίς μου καὶ ἡ ἀσθενής μου κρίσις μὲ κατεδίκαζον νὰ θεωρήσω τὰ πράγματα ὑπὸ ὅλως διάφορον ἄποψιν.

«Τότε λοιπόν», ἀπήντησεν ὁ Αὐτοκράτωρ, «ἀφ' οὗ εἶναι ἀνάγκη, ἅς χωρισθῶμεν. Θὰ διατηρήσετε ὅμως τὴν θέσιν σας. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς Μου θὰ ἀποπερατώσετε ὅλας τὰς ὑποθέσεις ἅς σᾶς ἐνεπιστεύθην καὶ ἰδίᾳ ὅλας τὰς τῆς βορειοδυτικῆς ἀκτῆς τῆς Ἀμερικῆς. Θὰ ἀναχωρήσετε μόνον μετὰ τὴν ἀναχώρησίν Μου. Θὰ μεταβῆτε εἰς λουτρόπολιν, ὡς καὶ ἄλλοτε. Εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν ὑγείαν σας καὶ ἐπιθυμῶ νὰ θεραπευθῆτε.»

Ἐξηκολούθησα νὰ ἐργάζωμαι μετὰ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος κατὰ τὸ σῦνθηδες ὁμοῦ μετὰ τοῦ κόμιστος Νεσσελρόδε καὶ μόνος διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς Βεσσαραβίας.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης, ἀποχαιρετῶσά με, μὲ ἐνηγκαλίσθη: «Θὰ συναντηθῶμεν καὶ πάλιν», μοὶ εἶπεν, «ἢ τοῦλάχιστον θὰ μοὶ δίδετε εἰδήσεις σας. Ἔστε βέβαιος ὅτι τὰ πρὸς ὑμᾶς αἰσθήματά Μου δὲν θὰ μεταβληθοῦν ποτέ.»

Ἀνεχώρησα ἐκ Πετροπόλεως περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου τοῦ 1822 καὶ μετέβην εἰς Ἔμς. Τὸ φθινόπωρον ἔφθασα εἰς Ἑλβετίαν καὶ ἐγκατεστάθην εἰς τὰ περὶχωρα τῆς Γενεύης εἰς μονήρην ἐξοχὴν. Σοβαρὰ ἀσθένεια μὲ ἠνάγκασε νὰ ζητήσω οἶκημα ἐν τῇ πόλει, ἐνθα ἐπίσης ἔζησα ὅλως ἀπομονωμένος, οὐδὲν παραμελῶν ἵνα μὲ λησιμονήσῃ ὁ κόσμος.

Ματαίως ὅμως τὸ προσεπάθησα. Οἱ Ἕλληνες οἱ ἐκδιωχθέντες ἐκ τῶν

χωρῶν ὅπου μέχρι τῆς παρούσης δυστυχίας τῶν εἶχον εὖρει γενναίαν καὶ εὐεργετικὴν φιλοξενίαν, ὥς καὶ ἐκεῖνοι οὐς αἱ καταστροφαὶ τῆς Χίου, τῆς Κύπρου, τῶν Κυθωνιῶν καὶ τῶν Ψαρῶν διέσπειραν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀδριατικῆς καὶ τῆς Μεσογείου, ἦλθον πρὸς ἐμὲ ζητοῦντες παρ' ἐμοῦ βοηθήματα ἢ ἐλπίζοντες νὰ ἐπιτύχουν ταῦτα δι' ἐμοῦ παρὰ τῶν ξένων.

Ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν στρατιωτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχηγῶν κατ' ἰδίαν, μοὶ ἔστειλαν εἰς στιγμὰς ἀπελπισίας ἀπεσταλμένους πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ προσέειπον μοὶ εἰπὼν ὅτι ἰδόντες με ἐν μέσῳ αὐτῶν μέχρι τοῦ 1807 ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ παρακολουθήσαντές με εἰς τὴν σκέψιν καὶ τοὺς πόθους των καθ' ὅλον τὸ στάδιόν μου μέχρι τῆς εἰς Γενεύην ἀφίξεώς μου, οὐδέποτε ἤθελον ἐγκαταλείπει τὴν πεποίθησιν ὅτι ἤμην καὶ θὰ εἶμαι ὡς κατὰ τὸ παρελθὸν παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι ὁ ὑποστηρικτὴς τῶν προσφιλεστέρων συμφερόντων τῆς κοινῆς ἡμῶν πατρίδος· διότι ἄλλως, κατ' αὐτούς, θὰ ὤφειλον νὰ σπεύσω τὸ ταχύτερον ἐπὶ τόπου ἵνα συμμερισθῶ μετ' αὐτῶν τοὺς κινδύνους τοῦ παρόντος καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος: «Ἐὰν δὲν ὑπηρετῇτε τὴν Ρωσσίαν, ἢ ἐὰν δὲν δύνασθε νὰ ἐξυπηρετήσετε τὴν Ἑλλάδα παρὰ τῇ Ρωσσίᾳ, τί κάμνετε εἰς τὴν Ἑλβετίαν; Μεταβῆτε τοῦλάχιστον εἰς Κέρκυραν... Πλησιέστερος πρὸς ἡμᾶς, θὰ δύνασθε νὰ μᾶς βοηθήτε διὰ τῶν συμβουλῶν σας. Γνωρίζετε ὅτι πολὺ μᾶς χρειάζονται καὶ θὰ μᾶς ὠφελήσουν.»

Δὲν παρέλειψα νὰ γνωρίσω εἰς τὴν Προσωρινὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα τῆς ἐκ Ρωσσίας ἀπομακρύνσεώς μου. Ἐξήγησα εἰς αὐτὴν ὅτι δὲν ἠδυνάμην πλέον νὰ εἶμαι χρήσιμος εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς πολιτικός· ὅτι τὸ μόνον ὅπερ ἠδυνάμην ἦτο νὰ δώσω εἰς τὰ θύματα τῶν δυστυχῶν συνδρομὴν ἀνάλογον πρὸς τὰ πενιχρά μου μέσα καὶ νὰ προκαλέσω ὑπὲρ αὐτῶν τὸ ἐνδιαφέρον ἐκ μέρους τῶν ξένων τῶν τιμώντων με εἰσέτι διὰ τῆς παλαιᾶς των φιλίας.

Ἄλλ' ὅσῳ μᾶλλον προσεπάθουν νὰ πείσω τοὺς Ἑλλήνας ὅτι τὰ συμβάντα τοῦ ἔτους 1821 μὲ εἶχον καταστήσει ὅλως ἀνωφελῆ δι' αὐτούς, τόσοι ὀλιγώτεροι οἱ λόγοι καὶ ἡ μαρτυρία τῶν πράξεών μου ἴσχυσαν νὰ τοὺς μεταπείσουν. Ὁ λόγος εἶναι εὐνόητος.

Ἐγκαταλειπόμενοι καὶ καταδιωκόμενοι ὑφ' ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων, καθ' ὃν χρόνον αἱ κυβερνήσεις αὗται ἐπενέβαινον διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν ὅπλων των διὰ νὰ ἐπαναφέρουν τὴν τάξιν εἰς τὰς χώρας ἐκεῖς¹²⁵ ὅπου ἡ ἀναρχία δὲν ἐσήμαινεν ἐξόντωσιν, ἐξωμოსίαν καὶ δουλείαν, οἱ Ἕλληνες διηρωτῶντο διατί οἱ χριστιανοὶ Ἠγεμόνες, διατί ὁ ὁμόδοξος Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας τοὺς ἐγκατέλειπον εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Τούρκων.

125. Ἐννοεῖ τὴν στρατιωτικὴν ἐπέμβασιν τῆς Αὐστρίας εἰς Νεάπολιν (1821) καὶ τῆς Γαλλίας εἰς Ἰσπανίαν (1823).

Καὶ κατενόουν μὲν ὅτι τινὲς τῶν Ἡγεμόνων τούτων παρέδιδον αὐτοὺς εἰς τὴν ἐξολόθρευσιν, ἵνα καταπαύσουν τοὺς ἐκ τῆς Ρωσσίας φόβους, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὴ αὐτὴ ἡ Ρωσσία συνειργάζετο εἰς τοιαύτην πολιτικὴν, τοῦτο οἱ Ἕλληγες οὕτε ἐπίστευον οὔτε θὰ πιστεύσουν ποτέ.

Ἐκφράζοντες κατ' ἐπανάληψιν εἰς ἐμὲ τὴν θαθεῖαν ταύτην πεποίθησιν, οἱ ἐν Ἑλλάδι ἡγέται προσέθετον παρατηρήσεις αἵτινες ἐδυσχέρανον ἔτι μᾶλλον τὴν θέσιν μου, διότι ἐπέμενον θεωροῦντες αὐτὴν ὡς ἐγγύησιν διὰ τὸ μέλλον ὅπερ μόνον ἐκ τῆς δικαιοσύνης τῆς ὁμοδόξου Ρωσσίας ἠδύναντο νὰ ἐλπίσουν.

Φρονοῦσαι τὴν ρωσικὴν ἐπιρροὴν κυβερνήσεις τινὲς προσεπάθησαν νὰ πείσουν τοὺς Ἕλληνας ὅτι ἡ ἐγκατάλειψις των ἐκ μέρους τῆς Ρωσσίας ἦτο ὀριστικὴ καὶ ὅτι τὸ μόνον μέσον σωτηρίας ὅπερ ἀπέμενεν εἰς αὐτοὺς ἦτο νὰ παραιτηθοῦν πάσης ἀπὸ τὴν Δύναμιν ταύτην ἐλπίδος καὶ παντὸς μετ' αὐτῆς δεσμοῦ. Καὶ οὕτω ἐπέτυχον νὰ ἀποσπάσουν παρὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1825 τὴν πρᾶξιν¹²⁶ διὰ τῆς ὁποίας ἐξηναγκάσθησαν οὗτοι νὰ ἐπικαλεσθοῦν τὴν ἀ π ο κ λ ε ι σ τ ι κ ῆ ν π ρ ο σ τ α σ ί α ν τῆς Μεγάλης Βρεταννίας.

Ἀφ' ἐτέρου αἱ αὐταὶ κυβερνήσεις, περιστοιχίζουσαι με παντοῦ καὶ πάντοτε διὰ τῆς κατασκοπείας των, προσπαθοῦν νὰ παρεξηγοῦνται αἱ μετὰ τῶν Ἑλλήνων σχέσεις μου. Ἐννοοῦν δὲ νὰ παραστήσουν αὐτάς οὐχὶ ὡς φυσικὴν συνέχειαν τοῦ ὄλου μου δίου, ἀλλ' ὡς ἓνα τῶν κρίκων μὲ τὸν ὅποιον συνδέω τὸ εὐρὺ σχέδιον ἐγκαθιδρύσεως θᾶττον ἢ θράδιον τῆς ἀπολύτου κυριαρχίας τῆς Ρωσσίας ἐν Ἀνατολῇ.

Οὗτος εἶναι τοῦλάχιστον ὁ λόγος εἰς ὃν ἀναγκάζομαι νὰ ἀποδώσω τὴν ἐπιμονὴν μεθ' ἧς ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Αὐστρίας ἀρέσκεται νὰ μὲ ἐκθέτῃ, μὲ σκοπὸν νὰ βλάψῃ τὴν ἀγαθὴν ἰδέαν δι' ἧς μὲ τιμοῦν ἐν Ρωσσίᾳ καὶ νὰ μὲ κατατάξῃ παρὰ τὴν θέλησίν μου εἰς τὴν παράταξιν ἐκείνην τῶν ἀνδρῶν¹²⁷ οὓς αἱ κυβερνήσεις ἀποδοκιμάζουν καὶ ὧν ὁ πρίγκιψ Μέντερνιχ ἠθέλησε νὰ μὲ παραστήσῃ ὡς ἓνα τῶν κορυφαίων.

Δὲν θὰ ἀφηγηθῶ ἐνταῦθα πάντα τὰ σκανδαλώδη ταῦτα τεχνάσματα. Περιορίζομαι νὰ ἀναφέρω τρία γεγονότα ἱκανὰ νὰ δώσουν σαφεῖ καὶ πλήρη ἰδέαν αὐτῶν.

Ὁ πρίγκιψ Μέντερνιχ, βλέπων ἐν Βιέννῃ τὸν στρατηγὸν Μαϊτλανδ κατ' Αὐγουστον τοῦ 1822, τὸν συνεχάρη λέγων: «Λοιπὸν, στρατηγέ μου, ἡ ἀρχὴ τοῦ κακοῦ ἐξεργιζώθη, ὁ κόμης Καποδίστριας ἐτάφη διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του. Θὰ ζήσετε ἡσύχως ἐν Ἐπτανήσῃ καὶ ἡ Εὐρώπη θὰ ἔχῃ ἀπαλλαγῇ τῶν μεγάλων κινδύνων δι' ὧν τὴν ὑπέλπει ἡ ἐπιρροὴ τοῦ ἀνδρὸς τούτου».

126. Ἐννοεῖ τὴν αἴτησιν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν παραγόντων τῆς Ἐπαναστάσεως πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, δι' ἧς ἐξήτουν τὴν ἀποκλειστικὴν προστασίαν της.

127. Τῶν ἐπαναστατῶν.

Ἐπανακάμψας εἰς Κέρκυραν ὁ στρατηγὸς Μαΐτλανδ ἐπανέλαβε τοὺς λόγους τούτους εἰς τὸν κύκλον του καὶ οὕτω διεδόθησαν καθ' ὅλην τὴν πόλιν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ἵνα ἐνισχύσῃ παρὰ τῷ διπλωματικῷ σώματι καὶ τοῖς ἐν Βιέννῃ Ρώσσοις τὴν αὐτὴν ἐξηγήσιν τῆς ἀπομακρύνσεώς μου, ὁ πρωθυπουργὸς οὗτος ἐπανέλαθεν εἰς τινα ὑπάλληλον τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, οὗτινος ὁ βαθμὸς καὶ ἡ ὑπόληψις καθιστοῦν ἀναμφισβήτητον τὴν μαρτυρίαν του, ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος, χαίρων ὅτι ἀπεμακρύνθη τῆς Κυβερνήσεως τοῦ σεπτοῦ Αὐτοῦ συμμάχου, εἶχεν εἶπει εἰς τὸν κ. Μέττερνιχ: «Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος εἶναι ὑπὲρ τὸ θέον ἀγαθός· ἐάν εἰς τῶν ὑπηρετούντων Με εἶχε καταχρασθῇ τὴν ἐμπιστοσύνην Μου ὥς ὁ κόμης Καποδίστριας τὴν τοῦ Κυρίου του, ἤθελον δώσει ἐν παράδειγμα καὶ διατάξαι νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν».

Τέλος, γνωρίζω μετὰ τῆς αὐτῆς θετικότητος ὅτι καθ' ὅλας τὰς ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ ἀνακρίσεις ὅσαι ἀπὸ τοῦ 1822 μέχρι σήμερον ἐγένοντο κατὰ τῶν μυστικῶν ἐταιρειῶν καὶ τῶν ταραξιῶν, οἱ ἀνακρινόμενοι πάντοτε ἡρωτήθησαν περὶ τῶν δῆθεν πρὸς ἐμὲ σχέσεων των, μολονότι οὐδαὶς ἐξ αὐτῶν οὐδέποτε μὲ ἐγνώρισε προσωπικῶς, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε εἰσῆλθον εἰς οἰανδήποτε μυστικὴν ἐταιρείαν.

Περιβάλλοντές με τοιοῦτοτρόπως μὲ ἀτμόσφαιραν μεμολυσμένην, οἱ ἐχθροί μου ἐλπίζουν νὰ ἀπομακρύνουν ἀπ' ἐμοῦ τὰ πρόσωπα ἅτινα ἀπολαύουν καλῆς φήμης ἐν τῷ κόσμῳ, φαντάζονται δὲ ὅτι θὰ δυνηθοῦν νὰ μὲ προσεγγίσουν μὲ τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὴν ἀντίθετον παράταξιν.

Τοῦτο οὔτε ἐπέτυχον, οὔτε θὰ ἐπιτύχουν ποτέ. Ὅπως δὲν θὰ κατορθώσουν ποτὲ νὰ ἐξαλείψουν ἀπὸ τὴν μνήμην καὶ τὴν καρδίαν τῶν Ἑλλήνων τὰ ἔχνη τοῦ παρελθόντος, καταστρέφοντες ἢ παραμορφώνοντες τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ τούτου εἰς βαθμὸν ὥστε ἡ Ρωσσία νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ τὸν προστατεύῃ.

Κατεβλήθη προσπάθεια νὰ πιστεύσουν οἱ Ἕλληνες ὅτι αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις θὰ τοὺς ἐγκατέλειπον, διότι εἶναι Ρῶσσοι· ἐλέγετο δὲ εἰς αὐτοὺς: «Εἴσθε Ρῶσσοι, διότι εἰς ἐκ τῶν ὑμετέρων εἶναι πάντοτε Ρῶσσος καὶ διότι εἰς αὐτὸν ἔχετε ἐμπιστοσύνην».

Οἱ Ἕλληνες μὲ ἡρώτων τί ἔδει νὰ σκέπτονται περὶ τῆς φαινομενικῶς εὐσυνειδήτου δηλώσεως ταύτης. Ἡδυνάμην ἄρά γε νὰ τοῖς δώσω ἀπάντησιν; Ἡδυνάμην νὰ τοῖς παράσχω συμβουλὴν;

Ἡ σιωπὴ μου, ἡ ἀπομόνωσίς μου, ὁ τίτλος ὃν εἰσέτι φέρω, δὲν ἦσαν ἄρά γε ἐπιχειρήματα τὰ ὅποια ἡ δολιότης καὶ ἡ πανουργία πολιτικῶν τινων ἀνδρῶν ἐξεμεταλλεύοντο ἐπιτηδεῖως, ἵνα ἀποπλανήσουν καὶ καταστρέψουν ὀριστικῶς τοὺς δυστυχεῖς Ἕλληνας;

Ἐκτοτε δὲν μοὶ ἐπετρέπετο πλέον νὰ παραμείνω ἐπὶ μακρότερον καὶ οἰκειοθελῶς εἰς μίαν κατάστασιν ἣ ὅποια ἄφ' ἐνὸς μὲν, μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ἐγέννα περὶ ἐμοῦ γνώμην ἥτις ἡδύνατο τὰ μάλιστα νὰ τοὺς ζημιώσῃ, ἄφ'

ἑτέρου δὲ μὲ ἄφηνεν ἐκτεθειμένον εἰς τὰς ὑποψίας καὶ τὰς συκοφαντίας ὠρισμένων κυβερνήσεων.

Ἴδου πῶς ἔχει τὸ ζήτημα ὅπερ μόνον μία δικαία ἀπόφασις τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας δύναται νὰ λύσῃ.

Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐπικαλοῦμαι σήμερον ἱκετεύων εὐσεβάστως τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα ὅπως εὐαρεστηθῇ καὶ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὸ παρὸν ὑπόμνημα.

Ἐν Γενεύῃ τῇ 12/24 Δεκεμβρίου 1826

ΚΟΜΙΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΙΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΝ

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΩΣ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΙ τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τὴν διαπραγματεύειν τοῦ «Βυζαντινοῦ» λεγομένου Συντάγματος μετέβησαν τὸ 1800 εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ὀθωμανικῆς Αυτοκρατορίας οἱ Νικόλαος Γραδενίγος Σιγοῦρος, κόμης Δεσύλας, ἐκ Ζακύνθου, καὶ κόμης Ἀντώνιος Μαρίας Καποδίστριας, ἐκ Κερκύρας. Οὗτοι ἐγένοντο δεκτοὶ μὲ ἰδιαιτέρας τιμὰς, ἡ δὲ ἐπίδοσις τοῦ κειμένου τοῦ Συντάγματος εἰς τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας ἐπραγματοποιήθη διὰ τελετῆς ἐξόχως μεγαλοπρεποῦς. Συγχρόνως ἡ Ὑψηλὴ Πύλῃ διὰ τοῦ ἀπὸ 25 Ὀκτωβρίου - 6 Νοεμβρίου 1800 διατάγματος διώριζε Αὐτοκρατορικοὺς Ἐπιτρόπους εἰς τὰς νήσους τοὺς δύο ἀπεσταλμένους, μὲ ἀποστολὴν, ὅπως, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν Ἡγεμόνα - Πρόεδρον τῆς Ἰονίου Γερουσίας, συστήσουν τὰς τοπικὰς τῶν νήσων κυβερνήσεις.

Πράγματι, οἱ δύο Ἐπίτροποι, ἐπανελθόντες εἰς Κέρκυραν, συνέστησαν τὴν τοπικὴν κυβέρνησιν. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἡγεμὼν, δι' ἐγγράφου τοῦ τῆς 9 Ἀπριλίου 1801, προσεκάλεσεν αὐτοὺς ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὰς ἄλλας νήσους «πρὸς διοργανισμὸν τῶν τοπικῶν ἐν αὐταῖς κυβερνήσεων», συγχρόνως δὲ διέταξε τὸ δημόσιον πλοῖον (*Pubblica galeottina*) νὰ τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς των. Ἐπίσης ἀπέστειλε καὶ ἐγκυκλίους πρὸς τὰς πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρχὰς τῶν νήσων Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Λευκάδος, Ἰθάκης, Παξῶν καὶ Κυθήρων, «ἵνα δεχθῶσιν καὶ ἀποδώσωσιν τὰς ἀνηκούσας τιμὰς καὶ συνδράμωσιν αὐτοὺς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων» τῶν δύο ἀπεσταλμένων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ διάταγμα τῆς Ὑψηλῆς Πύλης παρεῖχε τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς Αὐτοκρατορικοὺς Ἐπιτρόπους νὰ διορίσουν ἀντικαταστάτας των, ὁ Ἀντώνιος Μαρίας Καποδίστριας ὥρισεν ἀντικαταστάτην τοῦ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωάννην Καποδίστριαν.

Οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι ἔφθασαν εἰς τὴν Κεφαλληνίαν τὴν 27ην Ἀπριλίου 1801. Ἀπὸ μηνῶν ἡ νήσος εὕρισκετο εἰς πλήρη ἀναστάτῳσιν. Κάθε ἔννοια ἐννόμου τάξεως εἶχε καταργηθῇ. Εἰς τὰς παλαιὰς ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν τῆς νήσου εἶχε προστεθῇ καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀναταραχὴ, τὴν ὅποιαν ἔφερον αἱ ἰδέαι τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ οἱ δημοκρατικοὶ Γάλλοι οἱ ὅποιοι εἶχον προηγηθῇ τῶν Ρωσσοτούρκων εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους. Ἡ ἐπὶ αἰῶνας καταπίεσις τῶν ἀγροτῶν ὠδήγησεν εἰς ἐπαναστατικὴν ἔκρηξιν, ἡ ὅποια, χωρὶς νὰ συνειδητοποιῇ εἰς θάθος τοὺς ἰδεολογικοὺς καὶ κοινωνικοὺς στόχους της, ἐτάρασσεν ἐκ θεμελίων τὸ φεουδαρχικὸν κατεστημένον. Ἐπίσης τὰ ἀστικά στοιχεῖα τῶν πόλεων, τὰ ὅποια κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν δημοκρατικῶν Γάλλων εἶχον λάβει συνείδησιν τῆς ταξικῆς των διαφοροποιήσεως καὶ τῆς δυνάμεώς των,

ἐπεθύμουν τὴν διατήρησιν τῶν δικαιωμάτων τὰ ὁποῖα κατέκτησαν μετὰ τὴν πτώσιν τῆς μακραίωνος ἐνετικής κυριαρχίας. Ἐν τούτοις δὲν ἦσαν σαφῆ τὰ ὅρια διαχωρισμοῦ τῶν τάξεων καὶ τῶν ἐπιδιώξεων. Ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν ἀριστοκρατῶν ἐπέμενε εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἀρχαίων προνομίων καὶ εἶχε τὴν ἀξίωσιν ἢ συσταθισομένη Ἐπτάνησος Πολιτεία νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ὧσων εἶχον καταργηθῇ ὑπὸ τῶν Γάλλων. Τὸ περίεργον δὲ εἶναι ὅτι οὗτοι ὑπεστηρίζοντο ὑπὸ χιλιάδων ὠπλισμένων χωρικῶν, ἐνῶ ἀντιθέτως ὑπῆρχον ἀριστοκράται γαιοκτήμονες, οἱ ὁποῖοι ἀπέκρουον τὴν ἀναβίωσιν τῆς παλαιᾶς καταστάσεως. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν δύο μερίδων ἦτο ὀξεῖα, αἱ συγκρούσεις συνεχεῖς καὶ ἡ ἀναρχία μόνιμος, δεδομένου ὅτι ὑπῆρχον καὶ τὰ ἐκτὸς τῶν παρατάξεων στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα, ἐπωφελοῦμενα τῆς ἀνυπαρξίας τοῦ νόμου, ἐπεδίδοντο εἰς λεηλασίας, ἀρπαγὰς, ἀκόμη καὶ εἰς πειρατεῖαν. Παραλλήλως, ἡ ὑφισταμένη μεταξὺ Ἀργοστολίου καὶ Ληξουρίου ἀντιζηλία καὶ αἱ μεταξύ των ἐχθροπραξίαι ἀπεκορύφωσαν τὸ χάος. Δέον νὰ σημειωθῇ ἀκόμη ὅτι πρόσθετος αἰτία ἀναταραχῆς ὑφίστατο ἐκ τῆς μεταξὺ τῶν εὐγενῶν ἀντιζηλίας, ἰδίως δὲ τῶν οἰκογενειῶν Ἀνίνου καὶ Μεταξᾶ, αἱ ὁποῖαι εἶχον μεγάλην ἰσχὺν ἐπὶ τῶν κατοίκων διαφόρων τμημάτων τῆς νήσου, ἀντιζηλίας ἢ ὁποῖα ἐσφράγισε τὴν ἱστορίαν τῆς Κεφαλληνίας ἐπὶ μακρὰ ἔτη.

Ἡ ἐπικρατοῦσα ἀναρχία δὲν ἠμπόδισε τὴν εὐνοϊκὴν ὑποδοχὴν τῶν Αὐτοκρατορικῶν Ἐπιτρόπων. Τὴν 29ην Ἀπριλίου οἱ Ἐπίτροποι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ Διοικητήριον. Ὁ Καποδίστριας ὠμίλησε πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντας, ἐξέθεσε τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς καὶ τὴν μέθοδον τὴν ὁποίαν θὰ ἐφήρμοζε διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς ποῦ εἶχε, ἐζήτησε δὲ τὴν συνδρομὴν ὅλων διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τῆς. Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς κατέστη ἐμφανὴς ὁ δυναμισμὸς καὶ ἡ ἀποφασιστικότης τοῦ Καποδίστρια, ὡς καὶ ἡ γενναίότης αὐτοῦ διὰ τὴν ἀνάληψιν τολημῶν πρωτοβουλιῶν. Ἡ ἀποστολὴ εἰς Κεφαλληνίαν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἐπιτροπῆς καλύπτεται σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του δραστηριότητα.

* * *

Τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἰονίου Γερουσίας, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀποστολὴν, ἀνέρχονται εἰς 48, μετ' ἄρκετῶν συνημμένων. Ἐξ αὐτῶν δημοσιεύονται ἐδῶ τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὸν Καποδίστρια καὶ ὅσα ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ἀνεξαρτήτως ἐὰν φέρουν καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ Σιγούρου. Ὅπου δὲν ἐπιβεβαιοῖ τοῦτο ἡ γραφή, τὸ ἐπαληθεύει τὸ ὕφος τοῦ μετέπειτα Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον ἔκτοτε διεμορφοῦτο εἰς ἐξόχως προσωπικόν. Οὕτω, ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἐγγράφων τοῦ σχετικοῦ κιβωτίου δημοσιεύονται, μεταγεγραμμένα καὶ μεταφρασμένα, εἰκοσι.

Ἡ ἀποστολὴ εἰς Κεφαλληνίαν διήλθεν ἀπὸ δύο φάσεις. Ἡ πρώτη καλύπτει τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 27 Ἀπριλίου 1801 μέχρι 25 Αὐγούστου 1801. Ἡ δευτέρα, τὴν περίοδον 22 Σεπτεμβρίου 1802 μέχρι 9 Ὀκτωβρίου 1802. Κατὰ τὴν πρώτην οἱ ἀπεσταλμένοι εἶναι δύο καὶ ἐπιζητοῦν τὴν εἰρήνευσιν τοῦ τόπου εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ Bu-

ζαντινοῦ Συντάγματος, βοηθούμενοι ὑπὸ στρατιωτικῆς δυνάμεως τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας. Κατὰ τὴν δευτέραν ἀπεσταλμένος εἶναι μόνον ὁ Ι. Καποδίστριας. Ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας μετὰ μονάδος ρωσσικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Σορόκιν, διὰ τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν παρανόμως ὀπλοφορούντων καὶ ἀποκαλουμένων «Ἐγχώριος Στρατός». Ἡ ἐπιτυχὴς ἀπόδοσίς του κατὰ τὴν προηγουμένην ἀποστολὴν ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς προκρίσεώς του ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὑπὸ τῆς «Ἐντίμου Ἀντιπροσωπείας» ψηφισθέντος νέου Συντάγματος. Ὁ Καποδίστριας ἐκρίθη ὁ καταλληλότερος διὰ τὴν ἀποστολὴν αὐτὴν ὡς γνώστης τοῦ τόπου, τῶν ἀπαιτήσεων τῶν κατοίκων, τῶν ἀντιθέσεων καὶ τῶν παθῶν αὐτῶν.

Τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἰονίου Γερουσίας ἐχρησιμοποιήθησαν ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν τῆς Ἑπτανήσου Ἑρμ. Λούντζη, Γ. Μαυρογιάννη καὶ Μάρκου Θεοτόκη. Ἰδιαιτέρως αὐτὰ ἀπετέλεσαν τὴν βάσιν τῆς μελέτης τοῦ τελευταίου «Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἐν Κεφαλληνίᾳ» (Κέρκυρα 1889). Εἰς τὸν παρόντα τόμον δίδονται πλήρη, ἄνευ περικοπῶν. Τὰ ἔγγραφα μετέγραψε καὶ μετέφρασε ὁ κ. Ἀριστείδης Στεργέλλης, τοῦ Κέντρου Ἑρεύνης τῆς Ἱστορίας τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος εἰς ἀκολουθοῦν σημειώμα του ἐξηγεῖ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον εἰργάσθη ἐπὶ τῶν ἰταλικῶν κειμένων τοῦ Ἀρχείου Καποδίστρια.

Εἰς τὸ Κεφάλαιον τῶν Σημειώσεων τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν Ἀποστολὴν τῆς Κεφαλληνίας παρατίθεται ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία, ὡς καὶ τὰ ἀπαραίτητα ἐρμηνευτικὰ σχόλια.

ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΙΤΑΛΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Αἱ ἱστορικαὶ τύχαι τῆς Ἑπτανήσου κατὰ τοὺς νέους χρόνους εἶναι γνωσταί. Ζήσασα αὕτη ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὑπὸ τοὺς Βενετούς, ἡγάπησεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ ἥθη, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ἰσχυρῶν τούτων γειτόνων, ὅτε δὲ κατώρθωσε λόγῳ τῆς καταλύσεως τοῦ βενετικοῦ κράτους νὰ ἀποκτήσῃ ἰδίαν πολιτικὴν ὑπαρξιν, ἠναγκάσθη προσωρινῶς νὰ παρατείνῃ τὴν χρῆσιν τῆς ἰταλικῆς ὡς ἐπισήμου γλώσσης τῆς ἀρτισυστάτου Ἰονίου Πολιτείας εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, τὰ δικαστήρια κλπ., ἐπεὶ δὲ ἦτο ἡ γλῶσσα εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε μορφωθῇ καὶ τὴν ὁποίαν ἐχειρίζετο καλῶς ἡ ἄρχουσα τάξις. Μόνον ἐπὶ ἀγγλοκρατίας εἰσῆλθη βαθμηδὸν δι' ἐδικῶν νόμων ἡ χρῆσις τῆς ἑλληνικῆς, ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀγγλικῆς, εἰς τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐπισήμους ἐκδηλώσεις τῆς Πολιτείας, ἀντικατασταθείσης ἐντελῶς τῆς ἰταλικῆς.

Ἡ παρουσίασις ἐνταῦθα τῶν ἰταλικῶν ἐγγράφων τοῦ ἀρχείου Καποδίστρια πραγματοποιεῖται διὰ τῆς μεταγραφῆς καὶ μεταφράσεως τούτων ἐκ τῆς ἀρχικῆς γλώσσης των.

Τὰ ἐκδιδόμενα ἔγγραφα, πλὴν ἐλαχίστων, σώζονται εἰς καλὴν κατάστασιν, οὕτω δὲ ἡ ἀνάγνωσις των εἶναι σχετικῶς εὐκόλος. Θὰ ἦτο δὲ τελειότερα ἡ παρουσίασις τοῦ ἀρχείου, ἐὰν τοῦτο δὲν εἶχεν ὑποστῇ ἀφαιρέσεις καὶ ἀπωλείας ἐκ διαφόρων λόγων. Πολλὰ ἔγγραφα τὰ ὅποια ἔχουν χρησιμοποίησις εἰς τὰς συγγραφάς των οἱ λόγιοι καὶ ἱστορικοὶ τῆς Ἑπτανήσου (Σπυρίδων Βλαντῆς ὁ νεώτερος, Ἑρμάννος Λούντζης, Μᾶρκος Θεοτόκης, Γεράσιμος Μαυρογιάννης, Κωνσταντῖνος Μαχαιρᾶς, Σπυρίδων Μ. Θεοτόκης) δὲν σώζονται σήμερον, ἄλλα δέ, τῶν ὁποίων γίνεται μνεῖα εἰς τὰ ἐκδιδόμενα ἔγγραφα, ὡς συνημμένα κ.ἄ., δὲν εὐρίσκονται εἰς τὴν θέσιν των.

Εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὰ σωζόμενα ἔγγραφα, τὸ πρόβλημα τῆς μεταγραφῆς των εἶναι σχετικὸν πρὸς τὴν γλωσσικὴν των μορφήν. Αὕτη δὲν εἶναι ἡ σήμερον γραφομένη ἰταλική, ἀλλὰ τύπος τις εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ὁποίου διαπιστῶται ὅτι ἔχουν ἐπιδράσει ἀρχαῖα στοιχεῖα τῆς γλώσσης, ἕτερα προσερχόμενα ἐκ τοῦ βενετικοῦ ἰδιώματος, τὸ ὅποιον διεδόθη ἐν Ἑπτανήσῳ διὰ λόγους ἱστορικοὺς, καὶ τέλος ἄλλα ὀφειλόμενα εἰς τὴν ἑλλιπῆ γνῶσιν τῆς γλώσσης. Ἀπαντα τὰ ἰδιάζοντα ταῦτα χαρακτηριστικὰ διετηρήθησαν μετ' ἰδιαιτέρας προσοχῆς εἰς τὰ μεταγραφέντα κείμενα, ὅπου δὲ κατέστη ἀναγκαῖα ἡ ἐπέμβασις τοῦ ἐκδότου, ἐπεὶ δὲ εἶχε διαπιστωθῇ ἀθέλητος παραδρομή, ἡ γραφὴ τοῦ κειμένου διορθοῦται διὰ κριτικῶν συμβόλων ἢ παρατίθεται ἐν ὑποσημείωσι. Πάν-

τως, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἅπαντες οἱ χρησιμοποιοιθέντες γλωσσικοὶ τύποι δὲν ὀφείλονται ὡπωσδήποτε εἰς τὸν Καποδίστριαν καὶ εἰς τὴν μικρὰν ἢ μεγάλην γνῶσιν τῆς γλώσσης τὴν ὁποίαν εἶχε, διότι διαπιστοῦται ὅτι πολλὰ ἔγγραφα δὲν εἶναι αὐτόγραφα τοῦ Καποδίστρια, ἀλλ' ἐγράφησαν καθ' ὑπαγόρευσιν τούτου.

Ἐπισημαίνονται φθογγολογικὰ στοιχεῖα ληφθέντα ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς Λατινικῆς, ὅπως εἰς τοὺς τύπους *difficultato*, *instituzione*, *inspireate* κ.τ.δ., *luoco*, *singuli*, *innanti*. Εἰς ἄλλας περιπτώσεις διαπιστοῦται ἡ διατήρησις παλαιοτέρων ρηματικῶν μορφῶν, ὅπως *sperava* (α' ἐν. πρόσ.), *esponerebbe*.

Δεύτερον χαρακτηριστικὸν τῆς γλώσσης τῶν ἐγγράφων εἶναι ἡ χρησιμοποίησις βενετικῶν λέξεων. Τὸ ποσοστὸν τούτων δὲν εἶναι μέγα, ἀρκεῖ ὅμως, διὰ νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ γλῶσσα τῶν ἐγγράφων οὐχὶ ἐντελῶς καθαρά. Τοιαῦται εἶναι: *calafao* (καλαφάτης, ὁ τεχνίτης ὁ καθιστῶν τὸ πλοῖον στεγανόν), *civiera* (εἶδος ξυλίνου κιβωτίου διὰ μεταφορὰν εἰδῶν δομήσεως), *comprita* (ἀγορά), *cugno* (κῶνος ἐκ ξύλου χρησιμοποιούμενος κατὰ τὴν σκόπευσιν πυροβόλου), *degrado* (μείωσις, ὑποβιβασμός), *doana* (τελωνεῖον), *gropeto* (μικρὸς ἥλος), *manera - manerino* (μεγάλος καὶ μικρὸς πέλεκυς), *manuense* (γραφεὺς, κωδικογράφος), *matare* (τοποθετεῖν ἐξάρτια), *mistri* (οἰκοδόμος), *sbiaca* (ψιμύθιον), *sogezionar* (ὑποτάσσειν, ὑπάγειν), *trespio* (τρίπους, ἐμπόδιον), *tripier* (ὁ ἐστιάτωρ ὁ πωλῶν κοιλίας ζώου, κ. «πατσά») καὶ τινα ἄλλα στοιχεῖα δευτερευούσης σημασίας.

Τέλος, παρατηροῦνται ὠρισμένοι παρεκκλίσεις ἐκ τῆς τυπικῆς ἰταλικῆς, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ ἀποδοθοῦν εἴτε εἰς τὴν διαφοροποίησιν τῆς ἰταλικῆς ἐν Ἑπτανήσῳ εἴτε καὶ εἰς ἑλλιπτῇ γνῶσιν αὐτῆς. Αἱ διαφοραὶ αὗται ἀναφέρονται εἰς τὸ τυπικὸν τῆς γραμματικῆς, εἰς φθογγικὰς ἀλλοιώσεις, εἰς προσθήκας περιττῶν γραμμάτων καὶ εἰς ἀφαιρέσεις ἄλλων. Πάντα ταῦτα μετεγράφησαν ὡς ἔχουν, ἄνευ κριτικοῦ συμβόλου, διότι, ὡς ἐκ τῆς ἐπαναλήψεώς των, συμπεραίνεται ὅτι δὲν προέρχονται ἐκ παραδρομῆς.

Οὕτω παρατηρεῖται ἀντικατάστασις τοῦ *e* διὰ τοῦ *a* εἰς τὴν πρώτην συλλαβὴν τῆς καταλήξεως τοῦ Ἑνεστώτος τῆς Ὑποθετικῆς καὶ τοῦ Μέλλοντος τῆς Ὀριστικῆς τῆς πρώτης συζυγίας (*necessit-arebbe*, *sembrarebbe*, *rasseggn-aremo*, κλπ.). Εἰς τὴν Ὑποθετικὴν ἀνήκουν οἱ ἀσυνήθεις τύποι *avressimo*, *sapressimo* (ἀντὶ τῶν κανονικῶν *avremmo*, *sapremmo*), ἐνῶ εἰς τὸν Παρατατικὸν τῆς Ὑποτακτικῆς παρατηρεῖται μεταβολὴ τῆς καταλήξεως *-sse* εἰς *sce-* (*avesce*, *fosce*)· εἰς τὴν ἰδίαν ἔγκλισιν ἀνήκουν καὶ τὰ ἀδόκιμα *sieno* (ἀντὶ *siano*) καὶ *faccino* (ἀντὶ *facciano*). Ἐκτὸς τούτων ἐπισημαίνεται ὁ τύπος *videmo*, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὸν χρόνον τοῦ Ἀπομεμακρυσμένου Παρελθόντος τῆς Ὀριστικῆς (ἀντὶ τοῦ κανονικοῦ *vedemmo*) καὶ ἡ κατάληξις *-indo* τοῦ γερουνδίου τῶν εἰς *-ire* ρημάτων (ἀντὶ *-endo*).

Εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις γραφή ὅπως a n n o (=hanno) θὰ ἡδύνατο νὰ δημιουργήσῃ σύγχυσιν, καὶ διὰ τοῦτο ἀποκαθίσταται ἐντὸς ἀγκυλῶν τὸ παρλειφθὲν h. Οἱ τύποι τοῦ Ἑνεστῶτος τοῦ αὐτοῦ ρήματος ho καὶ ha ἀποδίδονται κατὰ κανόνα ὁ καὶ ἄ.

Εἰς τὰ ὀνόματα δὲν παρατηροῦνται πολλὰ ἀνωμαλῖαι ἐν σχέσει πρὸς τὴν σημερινὴν μορφήν τῆς γλώσσης. Ἡ κυριώτερα τούτων εἶναι ἡ εἰς -j κατὰληξις τοῦ Πληθυντικοῦ τῶν εἰς -io ὀνομάτων καὶ τὸ ἀριθμητικὸν mille, τοῦ ὁποῦ ὁ Ἑνικός ἔχει πολλάκις καὶ ἔννοϊαν Πληθυντικοῦ (ἀντὶ mila).

Ὡς πρὸς τοὺς φθόγγους παρατηροῦνται: α) Ἑναλλαγὰι: τῶν u καὶ o (divolgazione, borrasca, pontuale, ἀντὶ divulgazione, burrasca, puntuale, ἀλλὰ καὶ ulivo ἀντὶ olivo)· τῶν e καὶ a (cancellaria, segretaria, giandarmeria, ἀντὶ cancelleria, segreteria, gendarmeria)· τῶν z καὶ c (dispazzi, calze, ἀντὶ dispaeci, calce, ἀλλὰ καὶ imparcialità, impacienza, ἀντὶ imparzialità, impazienza)· β) προσθήκαι: trinciera, sciegliere, saggiezza, sciambecco, ἀντὶ trincera, scegliere, saggezza, sciambecco· γ) ἀφαιρέσεις: τοῦ c πρὸ τοῦ q, ἐπειδὴ δὲν καθίσταται ἀντιληπτὸν ἐκ τῆς προφορᾶς (aquartierare, aquistare, piaque, ἀντὶ acquartierare, acquistare, piacque).

Κατὰ τὴν μεταγραφὴν διετηρήθησαν ὡς ἔχουν αἱ παράγραφοι τοῦ πρωτοτύπου, ἀναμορφωθείσαι ἐν τῇ μεταφράσει κατὰ τὴν ἀπαιτήσιν τοῦ νοήματος.

Τὸ πρόβλημα τοῦ μεταφραστοῦ, κατὰ ποῖον δηλ. βαθμὸν πρέπει νὰ μένῃ πιστὸς εἰς τὸ πρωτότυπον εἰς βάρος τῆς σαφηνείας καὶ τῆς διατυπώσεως, ἀπησχόλησε καὶ ἡμᾶς. Τὰ μεταφραζόμενα ἔγγραφα εἰς πολλὰς περιπτώσεις διακρίνει ἡ ἄνιστος ἐπιμέλεια τοῦ ὕφους, ἐπειδὴ ἴσως κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν ἔγγράφων ἐφηρμόσθη σύστημα τὸ ὁποῖον ἡμποδίζε τὸν ἄμεσον ἐλεγχον τοῦ νοήματος καὶ τῆς ἐκφράσεως. Εὐρέθημεν ἐνίοτε εἰς δύσκολον θέσιν ἂν καὶ κατὰ πόσον ἔπρεπε νὰ βελτιώσωμεν μίαν ἀτελεῖ, ἀπὸ ἀπόψεως συντάξεως π.χ., περίοδον. Γενικῶς ὅμως ἡ μετάφρασις ἐγένετο ὅσο τὸ δυνατόν πιστότερον πρὸς τὸ κείμενον. Δεδομένου μάλιστα ὅτι τὰ μεταφραζόμενα κείμενα εἶναι καθαρῶς ἱστορικά, πᾶσα ἐπέμβασις εἰς τὴν διατύπωσιν ἐγένετο μετὰ ἰδιαιτέρας προσοχῆς, ὅπου δὲ ἐχρειάσθη νὰ προστεθοῦν ὠρισμέναι λέξεις αὗται ἐτέθησαν ἐντὸς ἀγκυλῶν.

ΣΥΜΒΟΛΑ

< > : προσθετέα ἔνεκα παραδρομῆς
 <.....> : μετὰ δείκτου : φθορὰ τῆς ὁποίας δηλοῦται ἡ ἔκτασις
 [] : ὀβελιστέα
 () : ἀνάπτυξις συντομογραφιῶν
 Πλάγια στοιχεῖα ἐντὸς ἀμβλυγωνίων ἀγκυλῶν < > : προσθετέα ἔνεκα φθορᾶς.

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερονσίας

Κιβώριον 7, ἀρ. 3

Eccellenza,

Si affretta la Commissione Imperiale di partecipare all' E.V. ed al Prestantissimo Senato il suo felice arrivo in questa isola di Cefalonia nel giorno di Sabato passato, 27 corrente. Ella si compiace poi di comunicare all' E.V., al Pres(tantissi)mo Senato, le più consolanti notizie riguardo al prospero e felice incamminamento, e quale si aspetta impazientemente dalla nazione, degli affari tutti risguardanti la nuova sistemazione del governo costituzionale in quest' isola.

Quanto sia stato provvido, opportuno ed efficacissimo l' arrivo della Commissione in quest' isola nella notte dei 27 si rileverà dall' annesso rapporto (no° 1) con cui fu la Commissione instruita dello stato dell' isola e città dal benemerito, dal zelante, dall' attivissimo nobile s(igno)r Col. Nicolò Pieri.

Un movimento di fieri rustici armati, appartenenti tutti a differenti fazioni, altri allarmati, altri lusingati da promesse <di> piratiche depredazioni; i loro capi con la più bassa e vile reità riscaldati epistolarmente dal sospetto di essere spogliati dalla Commissione Imperiale della militare divisa di cui attualmente sono rivestiti. Alcuni influenti e, per ogni riguardo, rispettabilissimi patricj del riparto di Lixuri, messi in apprensione col mezzo pure epistolare che dalla Commissione si sarebbero rese nulle tutte le venerate decretazioni emanate dall' Ecc(ellentissi)mo Senato in esaudimento delle istanze di quella popolazione, sin dall' anno decorso... Tutte queste differenti affezioni hanno certamente messo una qualche perplessità nell' animo di alcuni individui. Questi pochi hanno bilanciato e bilanciano tuttavia, prima di porsi con espansione di cuore ed entusiasmo, / di percorrere quella cooperante camera ed adorarsi con

quella influenza e zelo che la Commissione vede con suo conforto posta in esercizio dai veri e legittimi padri della patria, e di cui ella certamente abbisogna per adempiere utilmente al suo ufficio.

Malgrado tutti questi primi ma n(on) molto valutabili ostacoli, malgrado la differenza e disparità di interessi, di passioni, di mire, la Commissione ebbe la compiacenza di essere stata accolta da tutti indistintamente, ma con vera e commovente esultanza dai più ragguardevoli fra i patricj di questa egregia ed illustre città.

Nel giorno di Domenica 28 la Commissione, trovando opportuno di occupare lo spirito attivo, energico ed ansioso di novità di questi abitanti, ha pubblicato la sua proclamazione con cui si è annunziata. Ella ne ha diretto l' ufficio della pubblicazione alla spettabile Deputazione e Presidenza con suo particolare foglio (n° 2) ed in pari tempo ha rimesso alla stessa Presidenza la venerata lettera con cui l' E.V. ha ben voluto accreditare la Commissione presso questo Provvisorio Governo.

Fu dalla spettabile Presidenza con l' annessa lettera (n° 3) riscon<tr>ata la pubblicazione del Proclama con tutta la sonorità e con tutte le decorazioni militari che si convenivano in cadauno dei tre riparti; Argostoli, Lixuri e Fortezza.

φ. 2. Felicità nello stesso giorno di Domenica il Governo di quest' isola l' arrivo della Commissione / col suo eloquentissimo e dotto segretario Dr. Lisseo.

La Commissione restituì l' ufficio colla missione successiva dei due suoi militari ajutanti nob. s(igno)r Cap. Teotochi e nob. s(igno)r Cap. Mocenigo. Puntò per la giornata susseguente di Lunedì la visita pubblica che ella ha pensato di fare al Governo prima di vedere alcuno o di ufficialmente ragionare del proprio ufficio con chi se sia.

Fu accolto l' invito. Furono invitati dalla zelantissima Presidenza ad assistere al patriottico spettacolo tutte le autorità costituite componenti il Provvisorio Governo, tutti i patricj e tutti i capi di famiglia di qualunque ordine si fossero.

Fu la Commissione oggi nobilmente chiamata alla sua marcia da un numero ragguardevole di patricj delegati dal Governo e da una parte dei militari che presidiano questa piazza. Ella passò dalla sua abitazione al palazzo pubblico, decorata da questo nobile e generoso seguito. Fu acclamata dal popolo che manifestò in tutte le maniere le più esuberanti la propria letizia.

I nobili Presidenti e Deputati siedevano alla testa dell' adunanza copiosa ed aspettante. Prese la parola il giovine C. di Capodistria, Delegato Comm. Imp., e brevemente espose i principj che guidavano la Comm. Imper. nell' adempiere al suo ufficio in questa magnifica città ed isola

le leggi dalle quali questi erano dedotti, i metodi in quali la Commissione si era proposto di metterli in pratica. Dimandò pubblicamente la Commissione il favore, la cooperazione di tutti indistinta(ment)e. Terminò col rivolgere il suo discorso prima alla benemerita Presidenza che con
 φ. 2^ο onore, zelo ed attività sostenne le redini del Governo in tempi / difficili e calamitosi; poi ai magistrati e tribunali che fin'ora hanno beneficata la popolazione tutta, dimandando la continuazione del loro zelo ed influenza per cooperare all' istituzione del nuovo Governo.

Quindi ai valorosi militari benemeriti della tranquillità di quest' isola, in fine ai patricj tutti ed a tutti gli abitanti, eccitandoli, animandoli a voler sentire con purità di animo, elevazione di mente la sublimità del loro destino.

Rispose a questo uffizio il nobile s(igno)r Savio Anino, Presidente e Deputato, con corrispondenza di intenzioni e di oggetti, mostrando ad evidenza quanto era sensibile alla città ed isola di Cefalonia la sistemazione a cui la chiamano i sovrani deliberatori e per cui la Commissione era pronta e sollecita di occuparsi con studj efficaci ed imparziali fatiche.

Così terminò la giornata di oggi, piena di giubilo e letizia e contentamento per questa magnifica città; e non meno lieta e confortante la Commissione.

Eccellentissimo Principe, Prestantissimo Senato; la Repubblica di Cefalonia sarà e quanto prima degna di essere dalle altre isole sorelle imit<at>a, emulata, non mai vinta, non soverchiata nel sublime diviso-mento in cui ella è e sarà sempre più di sostenere e di onorare l' Eccel-lentissima Settinsulare Repubblica, di cui ella presto farà la più utile, la più preziosa parte.

In riscontra luminoso di quanto si onora la Commis(sio)ne di ' e pre-
 φ. 3 conizzare dia / l' annessa lettera di questa Presidenza, da cui si rileva quanto sieno solleciti ed industriosi i prodi naviganti di Cefalonia di trascorrere i mari sotto l' ombra ed il presidio del paviglione nazionale.

La Commissione continuerà l' opera sua avendo in mira soltanto di far che ella sia della maggior soddisfazione e contentamento generale e ne passerà gl' ulteriori riscontri metodicamente a V.E.

Le ben augurate felicitazioni con cui l' E.V. è degnata di accom-
 pagnare la Comm. Esecutrice ebbero già la loro prima verifica.

Sotto tali auspicj la Commissione è certa che il fine corrisponderà piena(ment)e al principio cotanto lusingiero e felice.

La Commissione si protesta colla più distinta stima, ossequio, con-
 siderazione.

Argostoli 29 Aprile 1801

Di V.E.

30 Aprile P.S.

φ. 3^v Poichè si è ritardata la partenza dell' espresso corriere che inoltra la Commissione, ella ragguaglia V.E. ed il Prestantissimo Senato di una sopravvenienza accaduta jeri di dopo pranzo. Le cagioni sono quelle stesse che ella si è onorata di mentovare nel principio di questo suo rapporto. Ebbero jeri qualche certo sviluppo che parve casuale. Si sarebbe forse ingrandito l' avvenimento. L'uso pericoloso e sanguinario delle armi prese da tutti si sarebbe verificato, qualora n(on) avesse accorso col suo raro zelo, talenti e viste molteplici il Comand. Col. / Pieri dall' una, i patricj tutti coi loro consigli ed influenza, la Commissione stessa Esecutrice, conferendo colla Presidenza stessa segretam(ent)e ed associandosi poi dodici più ragguardevoli personaggi di questa città — i C(ont)i Corafà, i Pignatoro, i Focas — e ponendo quindi in pratica il preso partito di conciliare gli urtati ed armati partiti.

Dietro alle particolari insinuazioni ed ufficj di tutti i membri componenti l' straordinaria consulta, che si bene permanente fino alle tre della notte di jeri, questa mattina dinanzi alla Commissione Imperiale seguì l' amicamento colle più solenni e giurate protestazioni di amicizia esternata da ambedue le parti.

La Commis(io)ne passò dalla Presidenza e si compiacque di presentare al Governo per mezzo suo fraternizzata questa parte di abitanti. Gli evviva i più entusiastici alla nuova Repubblica, la gioja e l' esultanza generale con cui da tutti si è sentita la riconciliazione di questi partiti assicurano la Commissione che di oggi in poi non saranno più per essere distratte le sue cure da avvenimenti di questa spezie.

Avendosi la Commissione astenuto di levare dall' isola di Paxò quei soldati e basso uffiziale che dall' E.V. gli furono accordati si è trovata in necessità oggi per supplire all' urgenza del buon servizio di questa città ed isola di dirigere le sue dimande alla Spettabile Presidenza di Itaca onde quella picciola guarnigione e quell' uffiziale si trasferiranno in Argostoli fino a tanto che si sieno verificate le prime operazioni che la Commissione si appresta di eseguire.

φ. 4 / Ella spera che dall' E.V. si farà generosa approvaz(io)ne alla misura che q(uesta) sola urgenza sia presa.

Rinnova le sue proteste di considerazione

NICOLO GRADENIGO SICURO

Conte di Silla, Cav(alieri)

GIOV. C. di CAPODISTRIA

Deleg. C(ommission)e Imp.

φ. 1 / Κάτω : A S.E. il Principe Preside del P(restantissi)mo Federativo
Settinsulare Consesso Corfù

Ἄνω δι' ἐτέρας χειρὸς : N° 1 in due fogli con inserte tre.
Addì 7 Maggio 1801 s.v. ricev.

Ἐξοχώτατε,

Ἡ Αὐτοκρατορική Ἐπιτροπή σπεύδει νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τὴν Υ.Ε. καὶ εἰς τὴν Ἐκλαμπροτάτην Γερουσίαν τὴν αἰσίαν ἀφίξιν της εἰς τὴν νῆσον ταύτην τῆς Κεφαλληνίας τὸ παρελθὸν Σάββατον, 27 τρέχοντος. Εὐρίσκεται εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ ἀνακοινώσῃ περαιτέρω εἰς τὴν Υ.Ε., εἰς τὴν Ἐκλαμπροτάτην Γερουσίαν, τὰς μᾶλλον παρηγόρους εἰδήσεις ἐν σχέσει πρὸς τὴν εὐνοϊκὴν καὶ εὐτυχῇ πορείαν ὄλων τῶν ὑποθέσεων αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν εἰς τὴν νέαν ὀργάνωσιν τῆς κατὰ τὸ σύνταγμα διακυβερνήσεως τῆς νήσου ταύτης, καὶ τοιαύτην πορείαν ὁποῖα ἀναμένεται ἀνυπομόνως παρὰ τοῦ ἔθνους.

Πόσον ἡ ἀφίξις τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὴν νῆσον ταύτην τὴν νύκτα τῆς 27ης ὑπῆρξεν ἔγκαιρος, ἐνδεδειγμένη καὶ λίαν ἀποδοτικὴ θὰ διαπιστωθῇ ἐκ τῆς συνημμένης ἐκθέσεως (ἀρ. 1), διὰ τῆς ὁποίας ἡ Ἐπιτροπὴ καθωδηγήθη περὶ τῆς καταστάσεως τῆς νήσου καὶ τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ ἀξίου, τοῦ ἐνθουσιώδους, τοῦ δραστηριωτάτου εὐγενοῦς κυρίου Συνταγματάρχου Νικολάου Πιέρη.

Κίνησις ἐνόπλων ἀγρίων χωρικῶν, ἀνηκόντων εἰς διάφορα κόμματα, ἄλλων πανικοβληθέντων, ἄλλων προσελκυσθέντων ἐξ ὑποσχέσεων ληστρικῶν διαρπαγῶν· οἱ ἀρχηγοὶ των ἐξήφθησαν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πλέον ταπεινῶν καὶ εὐτελῶν ἐνόχων πράξεων δι' ἐπιστολῶν, ἐπειδὴ ὑπωπτεύοντο ὅτι ἡ Αὐτοκρατορική Ἐπιτροπὴ θὰ ἐλάμβανεν ὀπίσω τὴν στρατιωτικὴν στολὴν διὰ τῆς ὁποίας εἶναι τῶρα ἐνδεδυμένοι. Μερικοὶ ἰσχυροὶ πατρίκιοι καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως λίαν εὐυπόληπτοι, ἐκ τῆς περιοχῆς Ληξουρίου, λαβόντες γνῶσιν δι' ἐπιστολικοῦ ἐπίσης μέσου ὅτι ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς θὰ καθιστῶντο ἄκυροι ὅλαι αἱ σεβασταὶ ἀποφάσεις αἱ ὁποῖαι ἐξεπορεύθησαν ἐκ τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας, πρὸς ἀποδοχὴν τῶν αἰτημάτων τοῦ ἐνταῦθα πληθυσμοῦ, ἤδη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους. . . . Πᾶσαι αἱ διαφορετικαὶ αὐταὶ καταστάσεις προεκάλεσαν ποιάν τινα ἀμνηχανίαν θεαίως εἰς τὴν ψυχὴν ὠρισμένων ἀτόμων. Οἱ ὀλίγοι οὗτοι ἐταλαντεύθησαν καὶ ταλαντεύονται εἰσέτι, προτοῦ διατεθοῦν ἀνε-

φ. 1^v πιφυλάκτως καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ, / νὰ προσχωρήσουν εἰς τὸ συνεργαζόμενον τοῦτο συμβούλιον καὶ νὰ χρησιμοποιηθοῦν μετὰ τῆς ἐπιρροῆς ἐκείνης καὶ τοῦ ζήλου τὰ ὁποῖα ἡ Ἐπιτροπὴ, πρὸς εὐχαρίστησίν της, δλέπει ὅτι ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν παρὰ τῶν ἀληθῶν καὶ γνησίων ἐθνοπατέρων· καὶ τῶν ὁποίων ἐκείνη θεθαίως ἔχει χρεῖαν, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ ἐπωφελῶς τὸ καθήκον της.

Παρ' ὅλα τὰ πρῶτα ταῦτα, ἀλλὰ μὴ δυνάμενα νὰ ἐκτιμηθῶσι καλῶς,

ἐμπόδια· παρὰ τὴν διαφορὰν καὶ ἀνομοιότητα τῶν συμφερόντων, τῶν παθῶν, τῶν σκοπῶν, ἡ Ἐπιτροπὴ ἔλαβε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ γίνῃ δεκτὴ παρὰ πάντων ἀδιακρίτως, ἀλλὰ μετ' ἀληθοῦς καὶ συγκινητικῆς ἀγαλλιᾶσεως παρὰ τῶν ἀξιολογωτέρων μεταξὺ τῶν εὐγενῶν τῆς ἐξόχου ταύτης καὶ λαμπρᾶς πολιτείας.

Τὴν Κυριακὴν, 28ην, ἡ Ἐπιτροπὴ, εὐρίσκουσα σκόπιμον νὰ ἀπασχολήσῃ τὸ δραστήριον πνεῦμα, ἐνεργητικὸν καὶ ἀπληστον δι' εἰδήσεις τῶν κατοίκων ἐδημοσίευσε τὴν προκήρυξιν τῆς διὰ τῆς ὁποίας ἀνήγγειλε τὴν ἀφίξιν τῆς. Τὴν φροντίδα τῆς δημοσιεύσεως ταύτης ἀνέθεσεν εἰς τὸ σεβαστὸν Βουλευτήριον καὶ Προεδρεῖον δι' ἰδιαιτέρου ἐγγράφου (ἀρ. 2) καὶ ταυτοχρόνως παρέπεμψεν εἰς τὸ αὐτὸ Προεδρεῖον τὸ σεβαστὸν γράμμα διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Γ.Ε. εὐμενῶς ἠθέλησε νὰ διαπιστευθῇ ἡ Ἐπιτροπὴ παρὰ τῇ ἐνταυθα Προσωρινῇ Διοικήσει.

Παρὰ τοῦ σεβαστοῦ Προεδρείου διεπιστώθη διὰ τοῦ συνημμένου ἐγγράφου (ἀρ. 3) ἡ δημοσίευσίς τῆς προκηρύξεως μετὰ πάσης ἐπισημότητος καὶ πασῶν τῶν στρατιωτικῶν τιμῶν αἱ ὁποῖαι ἤρμζον εἰς ἕκαστον τῶν τριῶν διαμερισμάτων, Ἀργοστολίου, Ληξουρίου καὶ Φρουρίου.

φ. 2 Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, Κυριακὴν, ἡ Διοίκησις τῆς νήσου ταύτης συνεχάρη τὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῆς / διὰ τοῦ ρητορικωτάτου καὶ πεπαιδευμένου γραμματέως δόκτωρος Λυσαίου.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀνταπέδωσε κατὰ τὸ χρέος τῆς διὰ τῆς ἐπακολουθησάσης ἀποστολῆς τῶν δύο στρατιωτικῶν ὑπασπιστῶν τῆς, τοῦ εὐγενοῦς κυρίου Λοχαγοῦ Θεοτόκη καὶ τοῦ εὐγενοῦς κυρίου Λοχαγοῦ Μοτσενίγου. Καθώρισε διὰ τὴν ἐπομένῃν ἡμέραν τῆς Δευτέρας τὴν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν τὴν ὁποίαν ἐκείνη ἐσκέφθη νὰ κάμῃ εἰς τὴν Διοίκησιν, πρὶν ἶδῃ τινὰ ἢ συσχεφθῇ ἐπισήμως μεθ' οἰουδήποτε περὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς.

Ἡ πρόσκλησις ἐγένετο δεκτὴ. Παρὰ τοῦ μετὰ μεγίστου ζήλου ἀσκοῦντος τὰ καθήκοντά του Προεδρείου προσεκληθήσαν νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὸ πατριωτικὸν θέαμα ὅλα· αἱ κατεστημέναι ἀρχαὶ αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν Προσωρινὴν Διοίκησιν, πάντες οἱ εὐγενεῖς καὶ πάντες οἱ ἀρχηγοὶ οἰκογενείας, οἵασι δὴποτε καὶ ἂν ἦσαν τάξεις.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐκλήθη σήμερον εὐγενῶς εἰς τὸ ἔργον τῆς ὑπὸ σημαντικοῦ ἀριθμοῦ εὐγενῶν ἐκλεγεγμένων ὑπὸ τῆς Διοικήσεως καὶ ὑπὸ μερίδος στρατιωτικῶν οἱ ὁποῖοι φυλάττουν τὸ φρούριον τοῦτο. Αὕτη μετέδῃ ἐκ τῆς κατοικίας τῆς εἰς τὸ δημόσιον μέγαρον ἔχουσα τιμητικῶς τὴν εὐγενὴ καὶ γενναῖοφρονα ταύτην ἀκολουθίαν. Ἐπευφημήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐξεδήλωσε τὴν χαρὰν τοῦ καθ' ὅλους τοὺς πλέον υπερβολικοὺς τρόπους.

Οἱ εὐγενεῖς Πρόεδροι καὶ Ἀντιπρόσωποι ἐκάθηντο ἔμπροσθεν τῆς μεγάλης καὶ ἀναμεινούσης συγκεντρώσεως. Ἐλαβε τὸν λόγον ὁ νεαρὸς Κόμης τοῦ Καποδίστρια, ἐκλεγεγμένος Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος, καὶ ἐξέθεσε ἐν συντόμῃ τὰς ἀρχὰς αἱ ὁποῖαι ὠδήγουν τὴν Αὐτοκρατορικὴν Ἐπιτροπὴν κατὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην πόλιν καὶ νῆσον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων ἀπὸ

τῶν ὁποίων οὗτοι εἶχον ἀπομακρυνθῇ, τῶν μεθόδων τὰς ὁποίας εἶχε προταθῇ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐζήτησε δημοσίᾳ τὴν εὐνοίαν, τὴν συνεργασίαν πάντων ἀνεξαιρέτως. Ἐτελείωσε τὴν ἀγόρευσίν του ἀπευθυνόμενος πρῶτον εἰς τὸ ἄξιον Προεδρεῖον, τὸ ὁποῖον μετ' ἀξιοπρεπείας, φ. 2^ν ζήλου καὶ δραστηριότητος ἐκράτησε τὰ ἡνία τῆς Διοικήσεως εἰς καιροὺς / δυσκόλους καὶ πλήρεις συμφορῶν· ἔπειτα εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ δικαστήρια, τὰ ὁποῖα μέχρι στιγμῆς εὐηργέτησαν ὁλόκληρον τὸν πληθυσμόν, ζητῶν τὴν συνέχισιν τοῦ ζήλου των καὶ τὴν ἐπιρροὴν των διὰ συνεργασίαν εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς νέας Διοικήσεως. Κατόπιν εἰς τοὺς γενναίους στρατιωτικούς, ἀξιούς <φρουροὺς> τῆς ἡρεμίας τῆς νήσου ταύτης, τέλος εἰς τοὺς εὐγενεῖς πάντας καὶ εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους, παροτρύνων, ἐνθαρρύνων αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ θελήσουν νὰ αἰσθανθῶν τὸ ὕψος τοῦ πεπρωμένου των μετὰ καθαρότητος τῆς ψυχῆς, μετάρσεως τοῦ νοῦ.

Ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀπαντήσῃ εἰς ταῦτα ὁ εὐγενὴς κύριος Σάβιος Ἀννός, Πρόεδρος καὶ Ἀντιπρόσωπος, δι' ἀναλόγου διαθέσεως καὶ <ρητορικῶν> στόχων, καθιστῶν ἐμφανὲς πόσον εἶναι αἰσθητὴ εἰς τὴν πόλιν καὶ νῆσον τῆς Κεφαλληνίας ἡ ὀργάνωσις εἰς τὴν ὁποίαν τὴν καλοῦν οἱ ὑψηλοὶ ἀπελευθερωταὶ καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ἐπιτροπὴ εἶναι ἐτοιμία καὶ πρόθυμος νὰ ἀσχοληθῇ δι' ἀποτελεσματικῶν μελετῶν καὶ κόπων ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ.

Οὕτως ἐτελείωσεν ἡ σημερινὴ ἡμέρα, πλήρης πανηγυρισμῶν καὶ χαρᾶς καὶ ἱκανοποιήσεως διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην πόλιν· καὶ ὅχι ὀλιγότερον περιχαρὴς καὶ ἀνακουφισμένη ἡ Ἐπιτροπὴ.

Ἐξοχώτατε Πρίγκιψ, Ἐκλαμπροτάτῃ Γερουσίᾳ· ἡ Πολιτεία τῆς Κεφαλληνίας θὰ καταστῇ, ὅπως καὶ προηγουμένως, ἀξία νὰ τὴν μιμηθῶν αἱ ἄλλαι ἀδελφαὶ νῆσοι, νὰ τὴν συναγωνισθῶν, ἀκατανίκητος, μὴ μένουσα ὀπίσω ἐντὸς τοῦ ὑπερέχου σχεδίου εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται καὶ θὰ εὐρίσκεται διαρκῶς περισσότερον, νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ νὰ τιμᾷ τὴν Ἐξοχωτάτην Ἐπτάνησον Πολιτείαν, τῆς ὁποίας αὕτη θὰ ἀποτελέσῃ συντόμως τὴν πλέον ὠφέλιμον, τὴν πλέον πολύτιμον μερίδα.

φ. 3 Λαμπράν ἐπιθεδαίωσιν ὧσων ἡ Ἐπιτροπὴ ἔχει τὴν τιμὴν νὰ <...>¹ διακηρύσσει ἃς δώσῃ / τὸ συνημμένον ἔγγραφο τοῦ ἐνταῦθα Προεδρεῖου, ἐκ τοῦ ὁποίου διαπιστοῦται πόσον ἐνεργητικοὶ καὶ ἀκαταπόνητοι εἶναι οἱ γενναῖοι-καρδοὶ ναυτικοὶ τῆς Κεφαλληνίας εἰς τὸ νὰ διαπλέουν τὰς θαλάσσας ὑπὸ τὴν σκιάν καὶ τὴν προστασίαν τῆς ἐθνικῆς σημαίας.

Ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον της ἔχουσα ὡς σκοπὸν μόνον νὰ εἶναι αὐτὸ τῆς μεγίστης ἀποδοχῆς καὶ γενικῆς ἱκανοποιήσεως καὶ θὰ μεταδίδῃ περὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ὑ.Ε. συστηματικῶς τὰς περαιτέρω εἰδήσεις.

Αἱ καλῶς διατυπωθεῖσαι εὐχαὶ διὰ τῶν ὁποίων ἡ Ὑ.Ε. ἐθεώρησεν ἄξιον

1. Ἀκολουθεῖ μία λέξις δυσανάγνωστος.

νὰ συνοδεύσῃ τὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν ἔσχον ἤδη τὴν πρώτην ἐπαλήθευσιν των.

Ὑπὸ τοιούτους οἰωνοὺς ἡ Ἐπιτροπὴ εἶναι θεδαία ὅτι τὸ τέλος θὰ ἀνταποκρίνεται πλήρως εἰς τὴν τόσα ὑποσχομένην καὶ εὐτυχῇ ἀρχήν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ διαθεβαίουται μετὰ τῆς πλέον διακεκριμένης ἐκτιμήσεως, σεβασμοῦ, ὑπολήψεως.

Ἀργοστόλι 29 Ἀπριλίου 1801

Τῆς Υ.Ε.

Υ.Γ. 30 Ἀπριλίου

Ἐπειδὴ καθυστέρησεν ἡ ἀναχώρησις τοῦ ἐκτάκτου ταχυδρόμου τὸν ὅποιον πέμπει ἡ Ἐπιτροπὴ, αὕτη πληροφορεῖ τὴν Υ.Ε. καὶ τὴν Ἐκλαμπροτάτην Γερουσίαν περὶ γεγονότος ἐπισυμβάντος χθὲς μετὰ τὸ γεῦμα. Αἱ αἰτίαι εἶναι αἱ ἴδιαι ἐκεῖναι τὰς ὁποίας ἔλαβε τὴν τιμὴν νὰ ὑπομνήσῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς παρούσης ἐκθέσεώς της. Χθὲς ἔλαβον ἐξέλιξιν τινα ἡ ὁποία φαίνεται συμπτωματοκινή. Ἴσως τὸ γεγονός θὰ παρουσιάζετο κατὰ τρόπον ὑπερβολικόν. Ἡ ἐπικίνδυνος καὶ πολυαίμακτος χρήσις τῶν ὅπλων, ἀναληφθέντων ὑπὸ ὄλων τῶν μερῶν, θὰ εἶχε πραγματοποιηθῇ, ἂν δὲν εἶχε προστρέξει μετὰ τοῦ σπανίου ζήλου του, τῶν προτερημάτων καὶ τῆς πολυσυνθέτου ἀντιλήψεώς του ὁ Διοικητὴς Συνταγματάρχης / Πιέρης ἀφ' ἑνός· πάντες οἱ εὐγενεῖς μετὰ τῶν συμβουλίων των καὶ τῆς ἐπιρροῆς των, αὕτη ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ, συζητοῦσα μετ' αὐτοῦ τοῦ Προεδρείου μυστικῶς καὶ προσεταιριζομένη ἔπειτα δώδεκα ἐκ τῶν μᾶλλον ἀξιολόγων προσώπων τῆς πόλεως ταύτης — τοὺς κόμητας Χωραφᾶ, τοὺς Πινιατόρους, τοὺς Φωκᾶδες — καὶ θέτουσα ὡς ἐκ τούτου εἰς ἐφαρμογὴν τὴν εἰρημένην ἀπόφασιν νὰ συνδιαλλάξῃ τὰ ἐξηρηθευμένα καὶ ἔνοπλα κόμματα.

φ. 3^v

Κατόπιν τῶν ιδιωτικῶν εἰσηγήσεων καὶ ἐνεργειῶν ὄλων τῶν μελῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν ἐκτακτὸν συνέλευσιν, ἡ ὁποία τόσον εὐπρεπῶς παρετάθη μέχρι τῆς τρίτης νυκτερινῆς χθὲς, σήμερον τὴν πρωτὰν ἐνώπιον τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπηκολούθησεν ἡ συναδέλφωσις διὰ τῶν πλέον πανηγυρικῶν καὶ ἐνόρκων διακηρύξεων φιλίας ἐκδηλωθείσης παρ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ μετέβη εἰς τὸ Προεδρεῖον καὶ ἔλαβε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τὴν Διοίκησιν αὐτοπροσώπως ὅτι ἐγένετο ἡ συμφιλίωσις αὐτῆς τῆς μερίδος τοῦ πληθυσμοῦ. Αἱ πλέον ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τῆς νεοῦδρυθείσης Πολιτείας, ἡ χαρὰ καὶ ἡ γενικὴ ἐπευφημία μετὰ τῆς ὁποίας ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἐκ νέου συμφιλίωσις τῶν κομμάτων τούτων θεβαιώνουν τὴν Ἐπιτροπὴν ὅτι ἀπὸ σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ ἀποσπασθοῦν πλέον αἱ φροντίδες της ἐκ γεγονότων τοῦ εἵδους αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπέφυγε νὰ ἀποσύρῃ ἐκ τῆς νήσου τῶν Παξῶν τοὺς στρατιώτας ἐκείνους καὶ τὸν ὑπαξιωματικὸν τῶν ὁποίων ἡ φροντίς τῆς ἀνετέθη, εὐρέθη σήμερον εἰς τὴν ἀνάγκην, διὰ νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὸ ἐπεῖγον

τῆς προσφορᾶς καλῶν ὑπηρεσιῶν πρὸς τὴν πόλιν ταύτην καὶ νῆσον, νὰ ἀπευθύνῃ τὴν αἵτησίν της εἰς τὸ Σεβαστὸν Προεδρεῖον τῆς Ἰθάκης, διὰ νὰ μεταφερθοῦν εἰς Ἀργοστόλι· ἡ μικρὰ αὕτη φρουρὰ καὶ ὁ ὑπαξιωματικὸς οὗτος, μέχρις οὗ πραγματοποιηθοῦν αἱ πρῶται ἐπιχειρήσεις τὰς ὁποίας ἡ Ἐπιτροπὴ ἐτοιμάζεται νὰ ἐκτελέσῃ.

φ. 4 / Ἐλπίζομεν ὅτι παρὰ τῆς Ὑ.Ε. θὰ ἐγκριθῇ γενναιοφρόνως τὸ μέτρον ὅπως ληφθῇ μόνον ἡ ἐπείγουσα αὕτη ἀπόφασις.

Ἐπαναλαμβάνομεν τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ὑπολήψεως.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΑΔΕΝΙΓΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Κόμης Δεσίλλας, Ἱππότης

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ἐπίτροπος Αὐτοκρατορικὸς

φ. 1 / Κάτω: Πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Πρίγκιπα Πρόεδρον τῆς Ἐξοχωτάτης Ὁμοσπονδου Ἐπτανησιακῆς Συνελεύσεως

Κέρκυραν

Ἄνω: Ἀρ. 1 εἰς δύο φύλλα μετὰ τριῶν συνημμένων. Τῇ 7 Μαΐου 1801 π.ῆ. παρελήφθη.

2

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 9

Eccellentissimo Principe,

Colla nostra lettera segnata 30 Aprile abbiamo partecipato all' E.V. le insorgenze, le cause da noi ravvisate per influenti, gl' espedienti momentanei, le misure prese e messe in pratica per ottenere una tranquillità provvisoria, la forza armata di cui abbisogna indispensabilmente la Commissione Esecutrice per sostenersi e per sostenere con energia l' imparzialità.....

In continuazione si onoriamo di presentare alla maturità di V.E. la nostra situazione in quest' isola, la parte che abbiamo sostenuto fin ora in questa azione che per prodigio non è ancora divenuta tragica.

Le riconciliazioni non valsero a tener ferma la tranquillità di Argo-

stoli, che per pochi istanti. Noi si siamo convinti col consiglio dei saggi e prudenti sig(no)ri e col fatto che per evitare gl' urti bisognava certamente togliere l' occasione degli incontri ai principali motori delle insorgenze.

Dopo molti studj e diligenze, neg<ο>ziative si pervenne di allontanare dalla città i fratelli Riziardopulo mandandoli onoratamente in commissione a Livatò. Per tal maniera si sono conciliati¹ alla pubblica sicurezza e soddisfazione i riguardi che si dovevano avere verso di questa famiglia per molti titoli influenti, ed in specialità nella pertinenza di Livatò².

Verificato l' allontanamento della famiglia Riziardopulo respirò, fu tranquilla questa città. Ma per un giorno solamente. La campagna tutta in tumulto, in armi, il pallore di morte dipinto nella faccia di tutti gl' abitanti. Ouesti tramortiti cingono tutti ed impugnano le armi, gridano, corrono; ma per rintanarsi sempre nelle loro abitazioni, convertite, sin dal mese di Agosto dell' anno scorso, in tante rustiche fortezze, custodite da parapetti e feritoje, fornite di armi, di munizioni da guerra e da bocca.

Conobbimo dunque con evidenza che qualche motivo causava codesti tumulti ed allarmi e che egli era tale che senza estinguerlo assolutamente il nostro uffizio non poteva esser verificato nè la Costituzione potrebbe aver luogo.

Studiando e cercando i possibili rimedj si trovò regolare di chiamar una conferenza composta dai principali e più influenti patrizj di cadaun riparto, onde dalla loro voce legalmente conoscere quali erano le cause dello stato lacrimevole e spaventante di questa città ed isola e per qual via pergiunger si potesse, se non a cangiarlo, a renderne almeno più tranquillo l' aspetto.

Nel giorno p(ri)mo Maggio si verificò codesta convocazione. Si onοφ. 1° riamo di ac/compagnare la lista dei chiamati (n° 1).

Si aprì la prima sessione esponendo che la Commissione Imperiale Esecutrice vedeva con suo dolore e meraviglia l' isola tutta in rivoluzione. Essa è arrivata (si disse) a Cefalonia per far che si verifichi in ogni sua parte l' istituzione del nuovo governo, non per vedersi sott' occhio rivoluzionata l' isola. Quindi si dimandò con risoluzione dalle conoscenze di cadauno di quei sig(nori) la vera esposizione delle cause di tanti disordini e sovvertimenti. Il progetto di estirparle, l' esecuzione di questo progetto è pronta ed energica. Egli è per ciò che all' adunanza stessa si convengono le funzioni ed il titolo di Commissione di Pubblica Sicurezza e Custodia. Egli è per l' unità delle operazioni e politiche e civili e militari e per la loro cospirazione alla meta di veder costituito ed in attività possia il nuovo

1. Χφ. : *conciliate*

2. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α : *Allontanati Rizardopulo.*

Governo che si propose e fu accolta la presidenza di questa straordinaria Commissione, composta dai due commissarij Imperiali e dal sig(nor) Col(onnello) C<om>andante delle armi'.

Per dare poi a questa istituzione tutta la convenevole legalità si ebbero gli assensi del Governo non per comunicazioni uffiziali ed epistolari, poichè l' istantaneità del momento ed il continuo dover accorrere qua e là per sospendere e distraere gl' azzuffamenti, il fuoco, ne rese impossibile la regolarità.

Devenuta quindi la Commissione di Pubblica Sicurezza e Custodia ad occuparsi delle cause che promovevano tanti disordini risultò dai processi verbali e dalla lettura di alcune lettere particolari che l' arrivo nell' isola di Cefalonia del patricio Eustachio Metaxà aveva cagionato tutti i mentovati sconvolgimenti². Fu questo sig(nore) consigliato a partirsene. Egli rispose che non credeva ingenue e veritiere le avanzate sollecitudini. Quindi, dopo varie discussioni, fu preso e trovato regolare dalla Commissione tutta di ratificare quanto privatamente i mentovati sig(nori) gli avevano scritto. Si fece come nell' annessa (n° 3) e coll' oggetto principa(le) di determinare questo sig(nore) e dar luoco dall' isola con pienissime assicurazioni, come V.E. potrà riscontrare.

Non s' ebbe in risposta nessun riscontro. Privatamente egli fece sapere le sue allora ardite intenzioni. L' allarme si aumenta. Il Governo dell' isola si trova minacciato, attentato. La sovversione diviene imminente. (Si unisce le copie a, b, c, d)³.

In tale urgenza la Commissione prende con pienezza di suffragi l' annessa decretazione (n° 4).

φ. 2 Non si ottiene l' ammansamento di questo sig(nore).... Egli anzi infierisce ed il movimento / dei villici diviene sempre più minaccioso. Il Governo vuol garantirsi; ordina un' armo copioso di rustici sotto la direzione del Maggiore Rizardopulo, entrano degl' altri in città sotto gl' ordini del C. Metaxà. Frattanto arriva il C. Andrea Senatore.... Non v'ha nessun che non paventi, non tremi, non si allarmi.

L' arrivo di fatto, la permanenza per alcuni giorni in segreta e misteriosa maniera del patrizio Eustachio Metaxà nell' isola, non nella città di Cefalonia, la sua condotta forse necessitata dal sospetto in cui egli era ed è tuttavia di vedersi attentata la vita; l' esser egli contornato da villici armati, li rinnovati rapporti di anziane clientele, la commozione che deve aver portato la sua vista fra quei villici che ebbero dalla sua influenza dei benefizj e protezione in passato; la partenza di questo personaggio dall'

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: Com(mis)sio(ne) di P(ubblica) Sicurezza.

2. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: Comparsa Metaxà e mozioni.

3. Ἡ φράσις Si unisce δι' ἄλλης χειρὸς.

isola del Zante che diviene di giorno in giorno il fomite e l' esempio dell' insubordinazione e della rivolta in trionfo; la divulgazione che questo sig(nor)e avesse seco lui una somma generosa di danaro e dell' insegne rimarchevoli; tutti questi oggetti dovevano certamente colla loro presentazione e vera ed artificiosa dalla parte di alcuni mettere in movimento ed apprensione le spirito di tutti gl' abitanti; e quindi allo risvegliarsi di non estinte, ma sopite passioni, vendette, progetti di dispotismo o di dominio, dovevasi, come avvenne, esser turbata dalla civica influenza la pace di tutti gl' abitanti della campagna, eccitarsi in essi la terribile avidità della rapina.

Questa generale convulsione, dobbiamo confessarlo, ci fece un poco apprendere ed abbiamo dovuto meditare su di noi stessi, sul nostro ufficio ed intorno a quanto ci poteva soprastare, non conoscendo precisamente le intenzioni, i progetti del s(igno)r Metaxà, tanto più che generalmente si assicurava esser egli pervenuto in quest' isola come un' emanazione zacintia, e tanto più influente e pericolosa quanto ella ci è sembrata non impreveduta, non inaspettata dai più fra i ragguardevoli e preponderanti patrizj.

Nel giorno dei 3 Maggio noi si trovammo assai angustiati, non sapendo ben conoscere sopra quali fra i tanti e tanti armati che contornavano noi e la poca ma assai brava nostra truppa dovevano contare e quali ove accadesse un fatto d' armi si dovevano inseguire e battere. La truppa sempre in apparato ed apprestamento di guerra ha costantemente occupato la gran guardia, fedele custode del nosto adorato vessillo, e là¹ giuram(m)o tutti di perire anzicchè vederci sott' occhio disonorati ed offesi.

Si è travagliato accorrendo in varie parti tutto quel giorno ispirando
 φ. 2^v ed as/sumendo confidenza dalla parte del Governo, consigliando o trattando eziandio con tutti quelli che mal soffrendo il Governo, avrebbero senza il nostro riguardo data una spinta alla sua caduta. Stanchi da queste perplessità e dubbiezze che ci agitavano lo spirito, abbattuti per i travagli anco personali, cercavamo nella sera stessa un qualche riposo, quando fummo confidenzialmente avvisati she per opera del s(igno)r Eustachio Metaxà quella parte degli abitanti che si credeva favorevole e protettrice in ogni urgenza² delle armi pubbliche e della Commissione non credeva punto di mancare a se stessa, favorindo ed appoggiando l' introduzione in città dello stesso; perciocchè egli non veniva che per voler anco con la sua opera ed influenza favorire l' istituzione del nuovo Governo Costituzionale e per onorare il nostro vessillo.

Qual velo ci fu levato dagl' occhi? Qual mano se lo leva? Ove siamo?

1. Xφ.: *la*

2. Xφ.: *Ungenza*

Chi ci circonda? Chi ci appoggia? E chi ci tradisce? In mezzo a tanto conflitto di apprensioni, di commozioni, di dubbiezze, di perplessità? Il giovine C. di Capodistria arditamente risolse sull'istante di portarsi in persona a vedere, a parlare con quest' uomo, che solo non doveva bastare per metter in sovversione un' isola cotanto popolosa ed estesa¹.

L' instantaneità della risoluzione, l' aver egli afferrato con impeto un compagno, che poteva in qualche parte garantire la sua vita nel notturno passaggio per montuose ville armate ed in rivoluzione, fece che in quell' istante non si potesse dal suo collega nè trattenere nè consigliare. Non valsero le osservazioni che gli si fecero dal Com(andant)e Col(onnello) Pieri nell' accompagnarlo alla sponda del mare. Disse soltanto di voler personalmente riconoscere in fine di che si trattava nè che questa conoscenza si poteva più affidare a nessuno. Partì in fatti alle due ore di notte. Arrivò passando da armati e coi favori delle tenebre in una villa a mezza notte... Ivi lo si fece entrare in una rustica capanna. Tutto era bujo; un segreto mormorio a bassa voce indicava che ivi erano in agguato moltissimi rustici armati... Apparve dopo mezz' ora una lucerna che discoperse agl' occhi del giovine l' orrido apparato di quella scena. Lo si fece aspettare per qualche ora. In fine arrivò il s(igno)r Eustachio Metaxà.

φ. 3 Il colloquio continuò per quattro ore... Ebbimo la sorte di conoscere che Eustachio Metaxà non era arrivato nell' isola di Cefalonia in tal epoca piuttosto che in altra, fuorchè per rimettersi nel primiero suo posto di Preside della città e di riacquistare per / tal maniera quanto egli aveva perduto, sia nella pubblica considerazione come nel proprio interesse. Egli a ciò assolutamente aspirava e con tanto più di intensità e fanatismo, quanto egli era convinto che dietro all' istituzione del sistema costituzionale i suoi aspiri, la sua rindennizzazione e quella dei sfortunati suoi compagni, tutto si sarebbe smarrito, rallentato, difficoltà, ove l' ordine, la legalità metodica avesse a decidere di uno spoglio cotanto orrendo e per il suo esempio fatale².

Convinti come lo siamo dopo di ciò che il s(igno)r Eustachio non è arrivato nell' isola per operare contro all' istituzione del nuovo Governo, ma soltanto per rimettersi in influenza e per riparare alla sua povertà, conoscendo eziandio che quest' uomo dopo di aver persuaso quasi tutti gl' abitanti di Argostoli della rettitudine e della giustizia delle sue intenzioni, progetti non contava più in questa città che dei poderosi ed influenti appoggi; trovando in fine che dalla parte del Governo la distrazione, la divisione e la povertà di risorse favoriva indirettamente la preponderanza del d(otto)r Eustachio Metaxà... I nostri studj, le nostre

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: *Gita Capodistria.*

2. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: *Conferenza con Metaxà.*

cure si convertirono dall' una e dall' altra parte per impedire e sospendere una esplosione che d'ora in ora minacciava l' isola tutta.

Nel giorno dei 3 corrente abbiamo convocato in consulta di stato la Presidenza ed il mag(istra)to di Alta Policia. Esposimo le cose, si dimandarono rimedj; le proposizioni furono sconsigliate e tale che evidentemente dimostrosi la loro inconfidenza verso le pubbliche forze...¹ Poichè non pensarono sull' istante che di far passare in città degl' altri villici armati, di somministrare a quelli della campagna e denaro e munizioni da guerra e da bocca... Eseguito questo progetto nel giorno dei 4 la nostra angustia si accrebbe. Noi si trovammo sempre più in mezzo a due fuochi, tanto più che i rustici armati che progettavano l'ntroduzione violenta del d(otto)r Metaxà e la sua rimessa nel posto di Preside a torme a torme s' introdussero in città, occuparono delle case, si collocarono in avvantaggiosi appostamenti, circondarono la città, occuparono robustamente tutte le vene. Noi sull' istante abbiamo fatto il nostro picciolo bagaglio. La famiglia tutta ed i domestici si misero in custodia nel bergantino e noi siamo passati con tutta la nostra truppa ad occupare la piazza, a custodire il nostro vessillo, a mettersi in istato di una aspettazione per quanto debole, sempre però imponente, avendo col suo genio il nostro Col(onnello) Pieri decorato tutte queste operazioni colla massima dignità, energia, risoluzione².. Si pransò all' eroica in quella piazza, militarmente si fecero delle feste e mostrando all' esterno una letizia, un coraggio, una determinazione / che non ci erano certamente ispirate dalla conoscenza e dal senso delle nostre forze, passeggiando francamente per tutta la città, in mezzo agl' appostamenti nemici, noi ebbimo la fortuna di sospendere per quel giorno l' imminente rovina e distruzione della città, che si sarebbe certamente non inondata di sangue, ma divenuta il campo di una orribile pirateria e di qualche parziale assassinio.

φ. 3^v

Trovando che in questo stato di violenza non si potevamo più sostenere, che i bravi nostri soldati ed ufficiali cominciavano ad ammallarsi per la continuità e qualità di immense fatiche; trovando pure che noi stessi non eravamo più in grado di mantenere l' equilibrio per l' aumento che d' ora in ora si andava facendo di rustici armati dall' una e dall' altra, abbiamo preso il partito di proporre l' istituzione instantanea di una Comm(ission)e alla Pace, la quale definitivamente sciogliesse e determinasse cadauna differenza ed operasse coll' oggetto principale di allontanare i villici armati. Si propose, si istituì sul momento, non senza alternare minacce, consigli, preghiere, comandamenti, provvida istituzione, dappoichè, mentre si stava occupati nel trattare e componere una

1. 'Επὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: *Pericoli.*

2. 'Επὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: *Studiate apparenze.*

convenzione, già si era cominciata la guerra e nei vullaggi vicini e nella città¹. Subito si spedirono araldi annunziando e gridando per le strade che la pace era seguita, che i nobili si erano uniti a questo effetto. Si spedì immediatamente in campagna a cavallo il Cap. Teotochi, che affrontando i pericoli e fatica riuscì nella bell' opera di far sospendere il fuoco. Si unisce il suo rapporto (n° 5). Dopo tre ore di travaglio si pervenne a far segnare ai partizj adunati per stabilire la pace la convenzione che si onoriamo di accompagnare (n° 6). Dopo che se ne diffuse la pubblicazione, dopo che per le più frequentate strade della città la Commissione alla Pace si fece vedere con il ramo di ulivo alla mano, dopo che in fine cadauno di quei patrizj ha assicurato dal suo canto la popolazione, i villici, che la pace si doveva sostenere e garantire da ogn' uno colle proprie influenze ed operazioni, cangiò faccia e colorito la città tutta. E qualche tranquillità ebbe luogo in quel giorno.

Nel giorno 6 i Delegati si portarono a parlamentare sol sig(nor) Metaxà. Il loro ritorno, il loro arrivo fu ansiosamente aspettato e pari all' aspettazione à finito. Subito si spedì un araldo per tutta la città assicurando tutti del prospero successo della missione.

Nel giorno seguente si è pubblicata l' annessa proclamazione (n° 7), da cui si ebbe un più lodevole effetto... Non ostante, i rustici armati non volevano dar luogo ed alcuni a<c>quartierati in una venuta della città
φ. 4 hanno strac(c)iato e solennemente ingiuriato la / carta pubblicata dalla Comm(issione) alla Pace.

A questo annunzio nuovi turbamenti dal canto di tutti e noi di nuovo ci siamo posti di mezzo, onde non sopravvengano disordini e stragi. Abbiamo sul momento convocato la Commis(sione) alla Pace, abbiamo fatto la proposizione che si chiamascero sul momento i primati, i sacerdoti appartenenti a quelle ville che in armi circondavano la città. Sul momento se ne adunarono sei per ogni parte coi loro papà. Nella nostra abitazione arrivati, ove siede la Commissione alla Pace, si parlò a questa gente. Là² si eccitò a verificare in fatto la pace, si abbracciarono e ad una voce giurarono di garantir tutti la pace fra gli abitanti, la tranquillità nell' isola, affinchè la loro Repubblica sia istituita. Giurarono fedeltà alla Repubblica, al vessilo, hanno bevuto alla conservazione e vita della Repubblica. e dei nobili³.

Dopo questa preliminare fraternizzazione li abbiamo invitati a convenire reciprocamente su i metodi coi quali si doveva verificare la loro uscita dalla città e dai soborghi. Amichevolmente si sono convenuti. Dopo

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: Com(m)iss(io)ne di Pace.

2. Χφ.: la

3. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: Suoi successi.

la loro convenzione abbiamo alla testa della Commissione alla Pace, accompagnati dal seguito di questi rustici, trascorsa tutta la città e si siamo portati fino ai loro posti avanzati, da dove speravamo di vederli sul momento uscire. Là' arrivati nuove questioni... Le abbiamo sul momento calmate, ma trovando dalla parte dei seguaci e sostenitori di Metaxà un ardire ed una energia che non si sapeva decidere se figlia della preponderanza o dell' arte, e trovando sull' istante della più urgente importanza di rilevare lo stato vero delle forze loro, il bravo, l' intrepido sig(nor) Col(onnello), nostro insta<n>cabile compagno in tanti travagli e coll'opera e col consiglio, si è determinato di portarsi personalmente nel centro delle armi rusticane di ambedue i partiti e nei loro appostamenti, onde illuminare colle proprie osservazioni di mestiere la Commissione Imperiale e deciderla dopo queste per qual partito ella dovesse abbracciare. Frattanto, mentre la gita del sig(nor) Col(onnello) fu suggerita e diretta da codesto divisamento, ella portò il lodevole effetto di far che si sospendesse il fuoco che già cominciava, di ordinare il ritiro del sig(nor) Maggior Riziardopulo dal luoco ch' egli occupava, di persuaderli tutti. La maggior parte dei villani si è ritirata e noi abbiamo il fedele, il puntuale riscontro della preponderanza per numero, e spezie di armati dal canto degl' insorgenti, come dicono essi, affinchè la legge, la costituzione abbia ad essere verificata. Questi non si sono già ritirati nè in tutto il decorso giorno dei 8 nè in quello dei 9 nè fino oggi per la totalità. Continuarono anzi altri a partirsene, altri a ritornare, altri a sopravvenire ora sotto questo ora sotto altro pretesto.

φ. 4^v / Bisogna però attestare che in questo frattempo, dopo il ritiro dei villani dall' altra parte che fu fedelmente eseguito nei modi e tempo convenuto, abbenchè vadino e tornino questi altri per la città, abbenchè girino armati, pure colla maggior regolarità e fedeltà lasciarono e lasciano tranquillo ogn'uno e dopo il giorno dei 7 non si conta nessuna sopravvenienza nè allarmi. Anzi è rimarcabile e onorata l' impresa delle numerose famiglie Costato e Garbini, le quali abbenchè insorte non hanno spiegato altro desiderio che quello di portare fra le loro braccia il vessillo nostro, inalberarlo in fortezza, onorarlo con numerosi scarichi di fucile e di muscoli, custodirlo, adorarlo. Furono pienamente esauditi in questa loro nobile e patriottica dimanda. Un ufficiale dei nostri, il sig(nor) Marco Pieri T(esorier)e, decorato di ordinanze, andò nel giorno 9 corrente a essere testimonio di tanta fedeltà e patriottismo.

Siano grazie ai zelanti ed influenti sig(nori) Nicolino Anino e Demetrio Pignatorre; essi si sono ardentemente interessati, affinchè tanti villici armati in moto con tante e così ardite pretensioni si siano appagati e vinti colla ragione e colla riflessione e che il disarmo totale dell' isola

o l' evacuazione dalla città di questi esseri -malefici, siegua come dobbiamo sperare, con tanta spontaneità e metodo.

Mentre eravamo animati dalla speranza di poter dopo tante fatiche occuparsi in ufficio delle nostre proprie funzioni, jeri ebbimo l' annessa (n° 8) dalla Sp(etta)b(ile) Presidenza, con cui vediamo affidato alle nostre cure il governo dell' isola. Nè¹ men per questo stranissimo e da noi non atteso avvenimento ci siamo turbati o disanimati. Abbiamo convocato la Comm(ission)e di Pubblica Sicurezza e Custodia. Si espose l' accaduto e si annunciò alla stessa il nostro divisamento nel proclama che accompagniamo (n° 9)².

Si fece pubblicare³, poche ore dopo la Comm(ission)e di Sicurezza Pubblica ne fece promulgare un secondo (10), di cui l' oggetto principale si è di assicurare cadauno che nessuna innovazione sarà per esser fatta nè in nessuna parte da questa interina amministraz(ione) si vorrà alterare o distruggere quanto si è decretato dall' abdicatosi governo: altri due proclami contemporaneamente si pubblicarono, coi quali si spera di assicurare la concordia e la confidenza fra gl' abitanti tutti (n° 11, 12).

Si è poi occupata in secondo luogo la Com(mission)e di jeri nell' eseguire la neccessaria diramazione degli uffizj amministrativi che componevano le funzioni e ministeri della Presidenza e Deputazione; nell' annessa (n° 13) V. E. risconterà l' operato.

φ. 5 / Per quanto sembri, sperabile la tranquillità e la vera pace in Argostoli. Non siamo del pari tranquilli intorno a Lixuri e⁴ Livatò. Riparto Lixuri assai interessante e capriccioso e pertinenza Livatò, la quale alimenta e nutre la finanza di questo Governo colla sua peculiar estesissima commerciale navigazione.

Quanto a Lixuri, ebbimo in oggi (11 corrente) l' annessa (n° 14) da una parte di questa abdicatasi Presidenza. Due dei sei membri che la componevano soggiornano a Lixuri, dai loro collega di Argostoli non veduti che di rado nè in queste stric<n>genti circostanze per nulla interessati onde servire la comune patria. Il patriottismo di questi sig(nori) di Lixuri non sembra ingenuo, avendo essi proposto di traslocare il Governo in Lixuri, con danno certamente dell' unione, della concordia e della possibilità di costituire quest' isola⁴. Rileviamo poi che questi Presidenti e quelli dell' Alta Polizia che ivi soggiornano, fomentati da qualche inquieto spirito di costà, vogliano tentare dei movimenti contrarj alla tranquillità generale ed al buon ordine. Non ci sgomentano, non ci fanno meno insi-

1. Xφ. : ne

2. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α : Dimessione e assunz(ion)e di Presidi.

3. Xφ. : bubblicare

4. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α : Lixuri, Livatò.

stenti nel voler prosperamente compito il nostro ufficio nè questi attentati nè quanti altri si sapessero rinvenire. Noi abbiamo sempre operato con candore, abbiamo a Lixuri dirette le nostre generali e parziali proclamazioni (n° 15), abbiamo sempre rispettate le autorità costituite. Siamo nel fermo divisamento di rispettarle, di consigliarle, semprechè non vogliano con indirette operazioni contraoperare al nostro ministero.

Quanto a la pertinenza di Livatò, non si è mancato nè si mancherà di attivare tutte le possibili negoziazioni private, di adoperare tutte le arti e consigli che valessero a tranquillizzare quegli abitanti ed a farli, come sono amici con entusiasmo della Repubblica e del nostro vessil(l)o, così anco di quella istituzione e regola, mercè cui soltanto potrà esistere la Repubblica e potrà essere onorato e glorioso il vessil(l)o stesso. Noi contiamo assai sui talenti e sul patriottismo del sig(nor) Andrea Panà e dalla sua influenza, comechè dalla negazione di oppostamente agire della famiglia Rizardopulo speriamo, e forse non in vano. Il giovine s(igno)r Marino Metaxà <An>zolato, pieno di nobile repubblicanismo, parte fra qualche giorno per Livatò. Egli va a portare con la sua viva voce la quiete in quella pertinenza, parlerà, tranquillizzerà quegli abitanti, assicurerà che la Com(missione) Esecutrice non si lascia giammai vincere nè sedurre da locali o particolari interessi e pretensioni.

φ. 5^v Riscontriamo il ricevimento della venerata lettera 7 corrente. Ci conforta la generosità con cui l' E. V. si compiace di onorare le nostre operazioni. V.E. conoscerà ab/bastanza che la nostra condotta in tanto difficili e pericolose circostanze fu necessitata e dalla debolezza dei mezzi che starebbe a noi di adoperare per far rispettare e valere la pubblica autorità, la legge, la più scrupolosa imparzialità, e dalla ferma nostra determinazione di voler quanto prima costituita quest' isola ed associata con i più forti legami alla Federazione.

NICOLO GRADENIGO SICURO

C(on)te di Silla Cav(alie)r Com(missari)o

Imp(eriale) e Collega

P. S. 11 Maggio.¹ Nella sessione di oggi la Commissione Interina(l)e Governativa ha preso con pienezza di suffragi l' istituzione di altri 100 villani soldati e quella di 80 soldati civici. Fu esagerato, sostenuto il bisogno, qu(ale) assicurare immancabilmente la tranquillità della città nell' istante, specialmente delle adunanze dei consigli. Fu forza accordarlo dalla parte nostra, giacchè il non accordarlo non avrebbe fatto che lasciare soccombere nell' opinione.

Ove ci giungano li tanto a noi necessarj rinforzi da terra ed il

1. Ἐντεῦθεν αὐτόγραφον Καποδίστρια.

pubblico travaglio, sarebbe eziandio necessario che dall' autorità dell' E.V. fossimo autorizzati di istituire degl' esami ed osservazioni sulla forza armata territoriale di quest' isola, di agire col consenso di quei capi militari che ci piacesse, di associarci e di determinare con essi provvisoriamente il turno e delle truppe e degli uffiziali¹. L' esecuzione di questo giro sarebbe assai ardua, qualora ella dovesse essere appoggiata alla sola persuasione che questa è la circostanza a consigli terminati in cui si deve necessariamente adoperare la più valida e la più determinata forza. Altrimenti l' isola di Cefalonia non si libererà giammai da questa malattia che tutte consuma e distrugge le sue forze vitali. Oramai non vi è nessun abitante di qualunque ordine o condizione egli sia, il quale o non sia un militare deposto, ma pagato, o non funzioni di nome o non aspiri a questo uffizio. Poichè si è per tal maniera universalizzata la smania del militare servizio e l' avidità di questo inonesto guadagno, egli è evidente che per quanto onesta e patriottica esser possa anco la nuova amministrazione costituzionale, giammai si pervenirà ad apprivare quest' isola dall' infezione militare.

Le ultime notizie che noi abbiamo del signor Metaxà sono che egli è guardato a vista da alcuni villici e ci si promette la sua lontananza dalla città fino a tanto che la costituzione si sia verificata.

φ. 6 / Noi conosciamo abbastanza la qualità ed il spirito di questa condizione, noi però saremo assai paghi e soddisfatti qualora, come si spera, egli favorisca il nostro divisamento e non ci guasti sin dai suoi principj un' opera da tante altre parti combattuta, insidiata. Abbiamo motivo di sperarlo.

Sappiamo per fedeli relazioni che nell' isola del Zante la truppa la meno attaccata a quelle rivoltose autorità costituite sia l' albanese e che da essa non si aspetti fuorchè un raggio di luce che dilegui quelle tenebre, nelle quali là si avvolge, per dedicarsi apertamente alla causa della nostra Repubblica². Il signor Cevalier Benachi può solo fare che questa buona gente si disingani. Questa operazione potrà essere assai utile e vantaggiosa a quelle altre che si volessero verificare per riacquistare alla Federazione quell'isola.

Siamo con profonda venerazione ed ossequio

GIOV. C. DI CAPODISTRIA Deleg. C.I.

φ. 1 / Κ ά τ ω : A S.E. il Principe del Settinsulare Federativo Consesso
Corfù

Ἀ ν ω δ ι ' ἐ τ έ ρ α ς χ ε ι ρ ό ς : Addì 17 Mag(gi)o 1801 s.v. ricev(uta).
N° 6 in tre fogli con inserte dieciotto.

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: *Esami istituzione forza armata.*

2. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου διὰ χειρὸς α: *Zante.*

Ἐξοχώτατε Πρίγκιψ,

Διὰ τῆς ἡμετέρας ἀναφορᾶς, χρονολογουμένης ἀπὸ 30 Ἀπριλίου, ἀνεκοινώσαμεν εἰς τὴν Γ. Ε. τὰς ἐξεγέρσεις, τὰς ὑφ' ἡμῶν ἐπιγνωσθείσας αἰτίας ὅσον ἀφορᾷ εἰς ὑποκινητάς, τοὺς παράγοντας ἐπὶ τοῦ παρόντος, τὰ μέτρα τὰ ληφθέντα καὶ τεθέντα εἰς ἐφαρμογὴν, διὰ τὰ ἐπιτύχωμεν μίαν προσωρινὴν ἡσυχίαν, τῆς ὁποίας ἔχει ἀνάγκην ἀπαραιτήτως ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ, διὰ τὰ ὑποστηριχθῆ καὶ τὰ ὑποστηρίξῃ μετ' ἐνεργητικότητος τὴν ἀμεροληψίαν.....

Ἐν συνεχείᾳ ἔχομεν τὴν τιμὴν τὰ παρουσιάσωμεν εἰς τὴν ὥριμον θεώρησιν τῆς Γ.Ε. τὴν θέσιν μας ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, τὴν μερίδα τὴν ὁποίαν ἔχομεν ὑποστηρίζει μέχρι στιγμῆς κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, ἥτις ἐκ θαύματος δὲν κατέστη εἰσέτι τραγικὴ.

Αἱ συμφιλώσεις δὲν ἴσχυσαν τὰ διατηρήσουν σταθεράν τὴν ἡσυχίαν τοῦ Ἀργοστολίου, εἰ μὴ δι' ὀλίγας στιγμὰς. Εἴμεθα πεπεισμένοι ὁμοῦ μετὰ τοῦ συμβουλίου τῶν σοφῶν καὶ συνετῶν πολιτῶν καὶ ἐκ (= περὶ) τοῦ γεγονότος ὅτι πρὸς ἀποφυγὴν συγκρούσεων ἀπητεῖτο ἀσφαλῶς τὰ ἄρωμεν τὴν εὐκαιρίαν τῶν ἀναμετρήσεων εἰς τοὺς θαλασσινὰς ὑποκινητάς τῶν συγκρούσεων. Μετὰ πολλὰς μελέτας καὶ ἐπιμελεῖς ἐξετάσεις <καὶ> διαπραγματεύσεις ἀπεφασίσθη τελικῶς τὰ ἀπομακρύνωμεν ἐκ τῆς πόλεως τοὺς ἀδελφοὺς Ριτσαρδοπούλου ἀποστέλλοντες αὐτοὺς τιμητικῶς ὡς ἐπιτροπὴν εἰς τὴν Λιθαθῶ. Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου συνεδυσάσθη μετὰ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ ἱκανοποιήσεως ἡ ὑπόληψις ἥτις ὀφείλετο τὰ προσφέρηται εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην ἕνεκα τῶν πολλῶν σημαντικῶν τίτλων τῆς, καὶ ἰδίως ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Λιθαθοῦς'.

Μετὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ἀπομακρύνσεως τῆς οἰκογενείας Ριτσαρδοπούλου ἡ πόλις αὕτη ἀνέπνευσε, καθησύχασεν. Ἀλλὰ διὰ μίαν μόνον ἡμέραν. Ὀλόκληρος ἡ ὑπαίθρος ἐν ἀναθρασμίᾳ, εἰς τὰ ὅπλα, ἡ ὠχρότης τοῦ θανάτου ζωγραφισμένη ἐπὶ τοῦ προσώπου ὄλων τῶν κατοίκων. Ἡμίθνητοι οὗτοι, περιζώνονται ὅλοι καὶ σφίγγουν τὰ ὅπλα, φωνασκοῦν, τρέχουν, ἀλλὰ πάντοτε διὰ τὰ καταφύγουν ἐκ νέου εἰς τὰς κατοικίας των, μεταβληθείσας ἤδη ἀπὸ τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους εἰς ἄφθονα ὄχυρά ἐν ὑπαίθρῳ, φυλασσόμενα διὰ στηθαίων καὶ θέσεων μάχης, ἐφωδιασμένα δι' ὅπλων, διὰ πολεμοφοδίων καὶ τροφίμων.

Ἀντελήφθημεν λοιπὸν ἄνευ ἀμφιβολίας ὅτι κάποιος λόγος προεκάλει αὐτὰς τὰς ταραχὰς καὶ τοὺς κινδύνους καὶ ὅτι ἦτο τοιοῦτος ὥστε ἄνευ τῆς ἀπολύτου ἐξαφανίσεώς του δὲν ἠδύνατο τὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἀποστολὴ μας οὔτε τὸ σύνταγμα θὰ ἠδύνατο τὰ ἔξῃ θέσιν.

Μελετῶντες καὶ ἀναζητοῦντες τὰ ἐφικτὰ μέσα ἐκρίναμεν καλὸν τὰ συγκαλέσωμεν διάσκεψιν, τῆς ὁποίας τὰ μέλη τὰ ἀποτελῶνται ἐκ τῶν πρωταρχικῶν καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν ἀσκούντων εὐγενῶν ἐκείνης περιοχῆς, ὥστε ἐκ τοῦ στόματός των τὰ πληροφορηθῶμεν νομοτυπῶς ποταί ἦσαν αἱ αἰτίαι τῆς ἀξιοθρηνήτου καὶ προκαλούσης φόβον καταστάσεως

αὐτῆς τῆς πόλεως καὶ νήσου καὶ διὰ ποίου τρόπου θὰ ἦτο δυνατόν νὰ κατορθώσωμεν, ἂν ὄχι νὰ τὴν μεταβάλλωμεν, τοῦλάχιστον νὰ καταστήσωμεν περισσότερον ἥρεμον τὴν ὄψιν τῆς.

Ἡ συνέλευσις αὕτη ἐπραγματοποιήθη τὴν πρώτην Μαΐου. Ἐχομεν τὴν φ. 1^ν τιμὴν / νὰ συνάψωμεν τὸν κατάλογον τῶν κληθέντων (ἀρ. 1). Ἦρξατο ἡ πρώτη συνεδρία, καθ' ἣν ἐξετέθη ὅτι ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ ἔβλεπε μετὰ λύπης τῆς καὶ θαυμασμοῦ ὀλόκληρον τὴν νῆσον ἐν ἐπαναστάσει. Αὕτη ἀφίχθη (ἐλέχθη) εἰς Κεφαλληνίαν, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ ὥστε νὰ πραγματοποιηθῇ πανταχοῦ ἡ ἐγκατάστασις τῆς νέας διοικήσεως, ὅχι νὰ φαίνεται ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς ἐπαναστατημένης ἡ νῆσος. Διὰ τοῦτο ἐζητήθη ἐξ ἀποφάσεως ἀπὸ ὅ,τι ἕκαστος τῶν κυρίων τούτων ἐγνώριζε ἡ ἀληθὴς ἔκθεσις τῶν αἰτιῶν τῶν τόσων ἀκαταστασιῶν καὶ ἀνατροπῶν. Τὸ σχέδιον τῆς ἐκρίζώσεώς των, ἡ ἐκτέλεσις αὐτοῦ τοῦ σχεδίου εἶναι ἐτοίμη καὶ ἐν ἐνεργείᾳ. Βάσει αὐτοῦ τοῦ σχεδίου κατὰ τὴν ἰδίαν συνεδρίαν συμφωνεῖται ἡ λειτουργία καὶ ὁ τίτλος τῆς Ἐπιτροπῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας καὶ Φρουρήσεως. Αὕτη προορίζεται διὰ τὸν συντονισμόν τῶν δραστηριοτήτων καὶ πολιτειακῆς καὶ ἀστικῆς καὶ στρατιωτικῆς φύσεως καὶ διὰ τὴν συσπείρωσίν των, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἴδωμεν συγκροτουμένην καὶ ἐνεργοποιουμένην ἐν συνεχείᾳ τὴν νέαν κυβέρνησιν ἣτις προετάθη, ἀνελήφθη δὲ ἡ προεδρία τῆς ἐκτάκτου ταύτης Ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν δύο αὐτοκρατορικῶν ἐπιτρόπων καὶ τοῦ κυρίου Συνταγματάρχου, ἀρχηγοῦ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως¹.

Διὰ νὰ προσδώσωμεν ἔπειτα εἰς τὸν θεσμόν τοῦτον ὅλην τὴν ἀρμόζουσαν νομιμότητα, ἐλήφθη ἡ συγκατάθεσις τῆς Κυβερνήσεως ὅχι δι' ἐπισήμου καὶ ἐπιστολικῆς ἐπικοινωνίας, ἐφ' ὅσον τὸ ἀκαριαῖον τῆς στιγμῆς καὶ ἡ συνεχὴς ἀνάγκη τοῦ νὰ τρέχωμεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, διὰ νὰ διακόψωμεν καὶ διαλύσωμεν τὰς συμπλοκάς, τὸ πῦρ, κατέστησαν ἀδύνατον τὴν κανονικότητα τῆς ἐπικοινωνίας.

Ἀφοῦ κατόπιν ἡ Ἐπιτροπὴ Δημοσίας Ἀσφαλείας καὶ Φρουρήσεως κατέληξε νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὰς αἰτίας αἱ ὁποῖαι τόσας ἀταξίας προεκάλουν, ἐξήχθη τὸ συμπέρασμα ἐκ τῶν πρακτικῶν καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ὠρισμένων ἐπὶ μέρους ἐπιστολῶν ὅτι ἡ ἀφίξις εἰς τὴν νῆσον τοῦ εὐγενοῦς Εὐσταθίου Μεταξᾶ εἶχε προκαλέσει ὅλας τὰς ἀναφερθεῖσας ἀναστατώσεις². Ὑπεδείχθη εἰς τὸν κύριον τοῦτον νὰ ἀναχωρήσῃ ἐντεῦθεν. Οὗτος ἀπήντησεν ὅτι δὲν ἐθεώρει ἐκ γνησίου ἐνδιαφέροντος καὶ εἰλικρινεῖς τὰς ἀνωτέρω ληφθεῖσας φροντίδας. Ἐνεκα τούτου, κατόπιν διαφόρων συζητήσεων, ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐσκέφθησαν καὶ εὗρον ὡς κανονικὸν νὰ ἐπικυρώσουν ὅσα ἰδιωτικῶς οἱ προμνησθέντες κύριοι τοῦ εἶχον γράψει. Οὕτως ἐγένετο, ὡς φαίνεται εἰς τὴν συνημμένην (ἀρ. 3), καὶ πρὸς τὸν κύριον σκοπὸν νὰ ἀποφασίσῃ ὁ κύριος οὐ-

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Ἐπιτροπὴ Δημοσίας Ἀσφαλείας.

2. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Ἐμφάνισις τοῦ Μεταξᾶ καὶ κινήσεις.

τος καὶ νὰ ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῆς νήσου μετὰ πλείστων ἐγγυήσεων, ὡς ἡ Υ. Ε. θὰ δυνηθῇ νὰ διαπιστώσῃ.

Οὐδεμία ἐπιστολὴ ἐλήφθη εἰς ἀπάντησιν. Οὗτος κατέστησε γνωστὰς ἰδιωτικῶς τὰς τολμηρὰς προθέσεις τοῦ ἐκείνης τῆς στιγμῆς. Ὁ κίνδυνος αὐξάνεται. Ἡ Διοίκησις τῆς νήσου ἀπειλεῖται, γίνεται ἀντικείμενον ἐπιθέσεως. Ἡ ἀνατροπὴ καθίσταται ἐπικειμένη. (Συναποστέλλονται τὰ ἀντίγραφα a, b, c, d). Εἰς τοιαύτην ἐπείγουσαν κατάστασιν ἡ Ἐπιτροπὴ λαμβάνει παμψηφεί τὴν συνημμένην ἀπόφασιν (ἀρ. 4).

φ. 2 Δὲν ἐπετεύχθη ἡ καταπράνσις αὐτοῦ τοῦ κυρίου. Οὗτος ἀντιθέτως ἐξαγριούται καὶ ἡ κινήτοποίησις / τῶν χωρικῶν γίνεται συνεχῶς περισσότερον ἀπειλητικὴ. Ἡ Διοίκησις ἐπιθυμεῖ νὰ διασφαλισθῇ... Ὁργανώνει ἀρκετὴν στρατιωτικὴν δύναμιν ἀγροτῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ταγματάρχου Ριτσαρδοπούλου, εἰσέρχονται ἄλλοι εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κόμητος Μεταξᾶ. Ἐν τῷ μεταξὺ φθάνει ὁ Κόμης Ἀνδρέας, γερουσιαστής... Δὲν ὑπάρχει κανεὶς ὁ ὁποῖος νὰ μὴ τρομάξῃ, νὰ μὴ φοβῇται, νὰ μὴ τίθεται εἰς συναγερμόν.

Ἡ ἐκτὸς ἀμφισθητήσεως ἀφίξις, ἡ ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας παραμονὴ τοῦ εὐγενοῦς Εὐσταθίου Μεταξᾶ ὑπὸ συνθήκας ἀπορρήτους καὶ μυστηριώδεις εἰς τὴν νῆσον, ὅχι τὴν πόλιν τῆς Κεφαλληνίας, ἡ ἀναγκαστικὴ ἴσως διαγωγὴ τοῦ λόγῳ τῆς ὑποψίας εἰς τὴν ὁποίαν εὕρισκετο καὶ εὕρισκεται ἀκόμη ὅτι φαίνεται ἀπειλουμένη ἡ ζωὴ του· τὸ νὰ περιστοιχίζεται ὑπὸ ἐνόπλων χωρικῶν, αἱ ἀνανεωθείσαι σχέσεις μετὰ παλαιῶν ὁπαδῶν, ἡ συγκίνησις τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχῃ προκαλέσει ἡ παρουσία τοῦ μεταξὺ ἐκείνων τῶν χωρικῶν οἱ ὁποῖοι εἰς τὸ παρελθὸν ἔσχον παρ' αὐτοῦ εὐεργεσίας καὶ προστάσιαν· ἡ ἀναχώρησις τῆς προσωπικότητος ταύτης ἐκ Ζακύνθου, ἡ ὁποία ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καθίσταται ἡ ἀφορμὴ καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀνυποταγῆς καὶ τῆς θριαμβευοῦσης ἀνταρσίας· ἡ διάδοσις ὅτι ὁ κύριος οὗτος θὰ εἶχε μετ' αὐτοῦ πρὸς γενναιοδωρίας ποσότητα χρημάτων καὶ ἀξιολόγους τίτλους εὐγενείας· πάντα τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἔπρεπε θεδαίως διὰ τῆς παρουσιάσεώς των, καὶ πραγματικῆς καὶ πλασματικῆς, ἐκ μέρους ὠρισμένων νὰ θέσουν εἰς κίνησιν καὶ ἀνησυχίαν τὸ πνεῦμα πάντων τῶν κατοίκων· καὶ ὡς ἐκ τούτου κατὰ τὴν ἀφύπνισιν οὐχὶ ἐξαφανισθέντων, ἀλλὰ κατευνασθέντων παθῶν, ἐκδικήσεων, σχεδίων ἐπιβολῆς καὶ κυριαρχίας ἔπρεπε, ὅπως καὶ συνέβη, νὰ διαταραχθῇ ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τῶν ἀστῶν ἡ εἰρήνη ὅλων τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου, νὰ ἀφυπνισθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ τρομερὰ πλεονεξία τῆς ἀρπαγῆς.

Ἡ γενικὴ αὕτη σπασμοδικότης, ὀφειλομένη νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, μᾶς ἔκαμε κάπως νὰ τὴν ἀντιληφθῶμεν καὶ ὑπεχρεώθημεν νὰ σκεφθῶμεν περὶ ἡμῶν αὐτῶν, περὶ τῆς ὑπηρεσίας μας καὶ περὶ τοῦ κατὰ πόσον θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ἐπιβληθῶμεν, χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν ἐπακριδῶς τὰς προθέσεις, τὰ σχέδια τοῦ κυρίου Μεταξᾶ, πόσον περισσότερον καθ' ὅσον σοβαρῶς παρείχετο ἡ διαβεβαίωσις ὅτι οὗτος ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον ταύτην, διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἐκτόνωσις εἰς Ζάκυνθον καὶ πόσον περισσότερον ἐπηρεάζουσα καὶ ἐπικίνδυνος, καθ' ὅσον

αὕτη μᾶς ἐφάνη οὐχὶ ἀπρόδλεπτος καὶ μὴ προσδοκωμένη παρὰ τῶν μᾶλλον ἀξιολόγων καὶ σημαίνοντων εὐγενῶν.

Κατὰ τὴν 3ην Μαΐου εὐρέθημεν εἰς λίαν στενόχωρον θέσιν, μὴ γνωρίζοντες νὰ διακρίνωμεν καλῶς ἐκ τῶν τόσων καὶ τόσων ἐνόπλων οὔτινες μᾶς περιστοιχίζον καὶ τῆς ὀλιγαριθμοῦ ἀλλ' ἐπιλέκτου ἡμετέρας δυνάμεως ἐπὶ ποίῳ ἡδυνάμεθα νὰ ὑπολογίζωμεν καὶ ποιοὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ ἀκολουθήσουν καὶ νὰ πολεμήσουν ὅπου θὰ συνέβαινε ἔνοπλός τις σύγκρουσις. Ἡ πάντοτε εἰς τὰ ὅπλα καὶ ἐτοιμοπόλεμος δύναμις κατέλαβε σθεναρῶς τὸν μεγάλον προμαχώνα, πιστὸς φύλαξ τῆς ἡμετέρας λατρευτῆς σημαίας, καὶ ἐκεῖ ὠρκίσθημεν πάντες νὰ ἀποθάνωμεν μᾶλλον παρὰ νὰ ἴδωμεν νὰ ἀτιμαζώμεθα καὶ νὰ προσδαλλώμεθα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας.

Ἀπησυχολήθημεν τρέχοντες εἰς διάφορα μέρη ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν φ. 2^v ἐμπνέοντες καὶ / λαμβάνοντες ἐμπιστοσύνην ἐκ μέρους τῆς Διοικήσεως, συμβουλευόντες ἢ καὶ συζητοῦντες προσέτι μετὰ πάντων ἐκείνων οἱ ὅποιοι κακῶς ἀνεχόμενοι τὴν Διοίκησιν θὰ ἔδιδον ὥθησιν εἰς τὴν πτῶσιν τῆς, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε ὁ ἡμέτερος σεβασμός. Κατάκοποι ἐκ τῆς ἀμνηχανίας ταύτης καὶ τῶν ἀμφιβολιῶν, αἱ ὅποιαί μᾶς ἐτάρασσον τὸ πνεῦμα, ἐξουθενωμένοι ἐκ τῶν προσωπικῶν εἰσέτι προσπαθειῶν, ἐζητοῦμεν κατὰ τὴν ἰδίαν ἐσπέραν τρόπον ἀναπαύσεως, ὅτε ἐμπιστευτικῶς εἰδοποιήθημεν ὅτι δι' ἐνεργείας τοῦ κυρίου Εὐσταθίου Μεταξᾶ ἡ μερὶς ἐκείνη τῶν κατοίκων ἢ ὅποια ἐπιστεύετο εὐνοϊκὴ καὶ προστάτις τῆς δημοσίας τάξεως καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς πᾶσαν ἀνάγκην οὐδαμῶς ἐθεώρει ὅτι αὐτοεγκαταλείπεται εὐνοοῦσα καὶ ὑποστηρίζουσα τὴν εἰσόδον εἰς τὴν πόλιν τοῦ ἰδίου· διὰ τοῦτο ἀκριβῶς οὗτος δὲν ἤρχετο, εἰ μὴ ἐπειδὴ εἰσέτι ἤθελε διὰ τῆς ἐνεργείας του καὶ ἐπιρροῆς νὰ ὑποδοηθῇ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς νέας συνταγματικῆς κυβερνήσεως καὶ νὰ τιμήσῃ τὴν ἡμετέραν σημαίαν.

Ποῖος πέπλος μᾶς ἀφῆρέθη ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν; Ποία χεὶρ μᾶς τὸν ἀφαίρει; Ποῦ εὐρισκόμεθα; Ποῖος μᾶς περιβάλλει; Ποῖος μᾶς ὑποστηρίζει; Καὶ ποῖος μᾶς προδίδει; Ἐν μέσῳ τόσον πολλῶν ἀνησυχιῶν, συγκινήσεων, ἀμφιβολιῶν, ἀδυναμίας δράσεων; Ὁ νεαρὸς Κόμης τοῦ Καποδίστρια τολμηρῶς ἀπεφάσισεν ἀμέσως νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως διὰ νὰ ἴδῃ, νὰ ὁμιλήσῃ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὁ ὅποιος μόνος δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀρκετός, διὰ νὰ θέσῃ εἰς ἀναστάτῳσιν μίαν νῆσον πολυάριθμον καὶ ἐκτεταμένην¹.

Ἡ ἀμεσότης τῆς ἀποφάσεως, ἡ μεθ' ὁρμῆς παρεμπόδισις ἐνὸς συντρόφου, ὁ ὅποιος ἡδύνατο κατὰ μικρὸν ποσοστὸν νὰ ἐγγυηθῇ διὰ τὴν ζωὴν του εἰς τὴν νυκτερινὴν διάδασιν δι' ὁρεινῶν ἐξωπλισμένων χωρίων καὶ ἐν ἐπαναστάσει, συνετέλεσεν ὥστε ἐκείνην τὴν στιγμὴν δὲν ἦτο δυνατόν οὔτε νὰ συγκρατηθῇ οὔτε νὰ μεταπεισθῇ παρὰ τοῦ συνάρχοντός του. Αἱ παρατηρήσεις αἱ ὅποιαί τοῦ ἐγένοντο παρὰ τοῦ διοικητοῦ Συνταγματάρχου Πιέρη δὲν ἴσχυσαν,

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Περιοδεία Καποδίστρια.

καθώς τὸν συνώδευεν εἰς τὴν ἀκτὴν. Εἶπε μόνον ὅτι ἐπιθυμεῖ προσωπικῶς νὰ γνωρίσῃ ἐπὶ τέλους περὶ τίνος ἐπρόκειτο καὶ δὲν ἠδύνατο τὴν γνῶσιν ταύτην νὰ τὴν ἐμπιστευθῇ πλέον εἰς οὐδένα. Ἀνεχώρησε πράγματι δύο ὥρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἐφθασε διελθὼν διὰ μέσου ἐνόπλων καὶ διὰ τῆς δοηθείας τοῦ σκότους εἰς χωρίον τὸ μεσονύκτιον... Ἐκεῖ τὸν ὠδήγησαν εἰς μίαν ἀγροτικὴν καλύδην. Ὅλα ἦσαν σκοτεινά, ἕνας μυστικὸς ψίθυρος εἰς χαμηλὸν τόνον ἐδήλου ὅτι ἐκεῖ ἦσαν κεκρυμμένοι πλείστοι ἐνοπλοὶ ἀγρόται... Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἐνεφανίσθη μία λυχνία, ἡ ὁποία ἀπεκάλυψεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ νεαροῦ τὴν τρομερὰν προετοιμασίαν ἐκείνης τῆς σκηνῆς... Τὸν ἄφησαν νὰ ἀναμένῃ ὀλίγην ὥραν. Ἐν τέλει ἔφθασεν ὁ κύριος Εὐστάθιος Μεταξᾶς.

Ἡ συνομιλία διήρκεσεν ἐπὶ τέσσαρας ὥρας. Εἶχομεν τὴν τύχην νὰ ἀντιληφθῶμεν ὅτι ὁ Εὐστάθιος Μεταξᾶς δὲν εἶχε φθάσει εἰς τὴν νῆσον τῆς Κεφαλληνίας κατὰ προτίμησιν ἐκείνην τὴν ἐποχὴν καὶ ὄχι ἄλλην, εἰμὴ διὰ νὰ ἐπαναποθετηθῇ εἰς τὴν προηγουμένην θέσιν τοῦ τοῦ Προέδρου τῆς πόλεως καὶ διὰ νὰ ἐπαναποκτήσῃ / δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ὅσα ἐκεῖνος εἶχεν ἀπολέσει· εἴτε εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν δημοσίαν ὑπόληψιν εἴτε τὸ ἀτομικὸν συμφέρον. Πρὸς τοῦτο οὗτος εἶχεν ἐπιδιώξεις ἀπολύτους καὶ μετὰ τοσοῦτο περισσοτέρας ἐντάσεως καὶ φανατισμοῦ, καθόσον οὗτος ἦτο πεπεισμένος ὅτι μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ συνταγματικοῦ καθεστώτος αἱ φιλοδοξίαι του, ἡ ἰδική του ἀποζημίωσις, ὡς καὶ ἐκείνη τῶν δυστυχῶν συντρόφων του, ὅλα θὰ ἐξηφανίζοντο, θὰ ἐπεδραδύνοντο, θὰ ἐδυσκολεύοντο ἐκεῖ ὅπου ἡ τάξις, ἡ συστηματικὴ νομιμότης θὰ ὤφειλε νὰ ἀποφασίσῃ περὶ μιᾶς λείας τόσοσ ἀπαισίας καὶ διὰ τὸ παράδειγμα τῆς μοιραίας¹.

Πεπεισμένοι, ὡς εἴμεθα, κατόπιν τούτου ὅτι ὁ κύριος Εὐστάθιος δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ ἐναντίον τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς νέας Κυβερνήσεως, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ἐπιρροὴν καὶ θεραπεύσῃ τὴν πενίαν του, γνωρίζοντες εἰσέτι ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ἀφοῦ κατέπεισε σχεδὸν πάντας τοὺς κατοίκους τοῦ Ἀργοστολίου περὶ τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης τῶν προθέσεών του <καὶ> τῶν σχεδίων, δὲν ὑπελόγιζε πλέον εἰς τὴν πόλιν ταύτην παρὰ ἰσχυροὺς καὶ ἀσχοῦντας ἐπιρροὴν ὑποστηρικτάς· εὐρίσκοντες τέλος ὅτι ὁ περισπασιμὸς, ἡ διαίρεσις καὶ ἡ πενιχρότης τῶν ἐσόδων τῆς Διοικήσεως ὑπέθαλπεν ἐμμέσως τὴν ὑπερίσχυσιν τοῦ δόκτωρος Εὐσταθίου Μεταξᾶ· αἱ σκέψεις μας, αἱ μέριμναί μας μετεβλήθησαν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν, διὰ νὰ ἐμποδίσωμεν καὶ νὰ ἀποτρέψωμεν μίαν ἐκρηξιν, ἡ ὁποία ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἠπέλπει ὅλην τὴν νῆσον.

Κατὰ τὴν 3ην τ.μ. συνεκαλέσαμεν εἰς κρατικὸν συμβούλιον τὰ μέλη τοῦ Προεδρείου καὶ τὸ ἀρχηγεῖον τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας. Ἐξεθεάσαμεν τὰ πράγματα· ἐξηγήθησαν λύσεις· αἱ προτάσεις ἀπεδοκιμάσθησαν, καὶ μάλιστα ἦσαν τοιαῦτα ὥστε ἐμφανῶς ἐδείχθη ἡ δυσπιστία των πρὸς τὰς κρατικὰς

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Συνομιλία μετὰ τοῦ Μεταξᾶ.

δυνάμεις¹. . . Ἐφόσον ἀπεφάσισαν ἀμέσως νὰ φροντίσουν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν πόλιν ἄλλοι ἔνοπλοι χωρικοί, νὰ ἐφοδιάσουν ἐκείνους τῆς ὑπαίθρου καὶ διὰ χρημάτων καὶ διὰ πολεμοφοδίων καὶ τροφῶν. . . Ἐκτελεσθέντος τοῦ σχεδίου τούτου κατὰ τὴν 4ην τοῦ μηνὸς ἡ στενοχωρία μας ἡδυνήθη. Εὐρυσκόμεθα συνεχῶς καὶ περισσότερον μεταξὺ δύο πυρῶν, τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον οἱ ἐξωπλισμένοι χωρικοί οἱ ὅποιοι ἐσχεδίαζον τὴν διαίαν εἰσόδον τοῦ δόκτωρος Μεταξᾶ καὶ τὴν ἐπανατοποθέτησίν του εἰς τὴν θέσιν τοῦ Προέδρου, ὁμάδες - ὁμάδες εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, κατέλαβον οἰκίας, ἐτοποθετήθησαν εἰς πλεονεκτικὰς θέσεις, περιεκύκλωσαν τὴν πόλιν, κατέλαβον σθεναρῶς ὅλας τὰς προσβάσεις. Ἡμεῖς αὐτοστιγμὴ ἡτοιμάσαμεν τὰς ὀλίγας ἀποσκευάς μας. Ὀλόκληρος ἡ οἰκογένεια καὶ οἱ ὑπηρέται ἐστάλησαν ὑπὸ συνοδείαν εἰς τὸ ἐρίκιον καὶ ἡμεῖς μετέβημεν μετὰ πάσης τῆς δυνάμεώς μας, διὰ νὰ καταλάβωμεν τὸ φρούριον, νὰ φυλάξωμεν τὴν σημαίαν μας, νὰ τεθῶμεν εἰς κατάστασιν ἀναμονῆς κάπως ἐν ἀδυναμίᾳ, πάντοτε ὅμως ἐπιβλητικῆς, καθόσον ὁ ἡμέτερος Συναγματοάρχης Πιέρης διὰ τῆς εὐφυΐας του εἶχεν εὐπρεπίσει πάσας τὰς ἐνεργείας ταύτας διὰ τῆς μεγίστης ἀξιοπρεπείας, δραστηριότητος, ἀποφασιστικότητος². . . Παρετέθη γεῦμα εἰς ἐκεῖνο τὸ στρατόπεδον ὡς εἰς ἡρωϊκοὺς χρόνους, ἐδόθησαν στρατιωτικαὶ ἐορταὶ καὶ ἐπιδεικνύοντες ἐξωτερικῶς χαράν, θάρρος, ἀποφασιστικότητα, / τὰ ὅποια δὲν μᾶς εἶχον θεβαίως προξενηθῇ ἐκ τῆς ἐπιγνώσεως καὶ τῆς συναισθήσεως τῶν δυνάμεών μας, διασχίζοντες ἐλευθέρως ὅλην τὴν πόλιν ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρικών ἐνεδρῶν, ἐλάβομεν τὴν τύχην νὰ διακόψωμεν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὴν ἐπικειμένην ἐρήμωσιν καὶ καταστροφὴν τῆς πόλεως, ἡ ὅποια θεβαίως δὲν θὰ ἐπνίγετο εἰς τὸ αἶμα, ἀλλὰ θὰ καθίστατο τὸ πεδῖον μιᾶς τρομερᾶς ληστρικότητος καὶ ὀρισμένων φατριαστικῶν δολοφονιῶν.

φ. 3^ν Διαπιστοῦντες ὅτι ἐν τοιαύτῃ καταστάσει βίας δὲν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ὑπομείνωμεν, ὅτι οἱ ἡμέτεροι γενναῖοι στρατιῶται καὶ ἀξιωματικοὶ ἥρχιζον νὰ ἀσθενοῦν διὰ τὴν διάρκειαν καὶ τὸ εἶδος τῶν ἀμέτρων κόπων διαπιστοῦντες προσέειπε ὅτι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν ἤμεθα πλέον εἰς θέσιν νὰ διατηρήσωμεν τὴν ἰσορροπίαν ἕνεκα τῆς ἀδυνάμειας τῶν ἐνόπλων χωρικών, ἡ ὅποια ἐσημειοῦτο ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν, ἐλάβομεν τὴν ἀπόφασιν νὰ προτείνωμεν τὴν ἄμεσον ἵδρυσιν μιᾶς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Εἰρηνεύσεως, ἡ ὅποια ὀριστικῶς θὰ διέλυε καὶ θὰ ἀπεφάσιζεν ἐπὶ οἵανδήποτε διαφορᾶς καὶ θὰ ἐνήργει πρὸς τὸν πρωταρχικὸν σκοπὸν νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς ἐξωπλισμένους χωρικοὺς. Ἐγένετο ἡ πρότασις, ἡ ἵδρυσις ἀμέσως, ὅχι χωρὶς νὰ ἐναλλάξωμεν ἀπειλάς, συμβουλὰς, παρακλήσεις, διαταγὰς, προνοητικὸν θεσμὸν, ἀφοῦ, ἐνῷ ἡσυχολοῦμεθα εἰς τὸ νὰ διαπραγματευθῶμεν καὶ συνάψωμεν μίαν συμφωνίαν, ἥδη εἶχεν ἀρχίσει ὁ πόλεμος καὶ εἰς τὰς πλησίον κόμας καὶ εἰς τὴν πόλιν³. Ἀμέσως ἐστάλησαν κήρυκες ἐξαγγέλλοντες καὶ ἀναφωνοῦντες διὰ τῶν

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Κίνδυνοι.

2. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Μελετηθεῖσα παρουσίασις.

3. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Ἐπιτροπὴ Εἰρηνεύσεως.

ὁδῶν ὅτι ἡ εἰρήνην ἐπέκειτο, ὅτι οἱ εὐγενεῖς εἶχον ἐγνωθῇ διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο. Ἐστάλη ἀμέσως εἰς τὴν ὑπαιθρον ὁ Λοχαγὸς Θεοτόκης Ξεφίππος, ὁ ὁποῖος ἀντιμετωπίζων κινδύνους καὶ κόπον ἐπέτυχεν εἰς τὸ ὠραῖον ἔργον νὰ διακόψῃ τὸ πῦρ. Ἀποστέλλεται συνημμένη ἡ ἔκθεσίς του (ἀρ. 5). Μετὰ τρεῖς ὥρας προσπαθείας κατελήξαμε νὰ γνωστοποιήσωμεν εἰς τοὺς συγκεντρωμένους εὐγενεῖς τὴν συμφωνίαν σταθεροποιήσεως τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποίαν ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ ἐπισυνάψωμεν (ἀρ. 6). Ἀφοῦ κατέστη κοινὸν κτῆμα, ἀφοῦ διὰ τῶν πλέον πολυσυχνάστων ὁδῶν τῆς πόλεως ἐνεφανίσθη ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Εἰρηνεύσεως μὲ τὸν κλάδον τῆς ἐλαίας εἰς τὴν χεῖρα, ἀφοῦ ἐπὶ τέλους ἕκαστος ἐκείνων τῶν πατρικίων διεβεβαίωσεν ἐκ μέρους τοῦ τὸν πληθυσμόν, τοὺς χωρικοὺς ὅτι ἡ εἰρήνην ἔπρεπε νὰ ὑποστηριχθῇ καὶ ἐξασφαλισθῇ παρὰ πάντων διὰ τῶν ἐπιρροῶν των καὶ τῶν ἐνεργειῶν, μετέβαλεν ὄψιν καὶ χρῶμα ὅλη ἡ πόλις. Καὶ κάποια ἡσυχία ἔλαβε χώραν ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

Τὴν 6ην οἱ Ἀντιπρόσωποι προσῆλθον νὰ συνομιλήσουν μετὰ τοῦ κυρίου Μεταξᾶ. Ἡ ἐπιστροφή των, ἡ ἀφίξις των, ὑπῆρξεν ἀντικείμενον ἀγωνιώδους ἀναμονῆς καί, εὐθὺς ὡς ἔληξεν ἡ ἀναμονή, ἀμέσως ἐστάλη κήρυξ εἰς ὅλην τὴν πόλιν διαβεβαιῶν τοὺς πάντας περὶ τῆς εὐτυχοῦς ἐκβάσεως τῆς ἀποστολῆς.

Κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐδημοσιεύθη ἡ προσηρτημένη διακήρυξις (ἀρ. 7), ἐκ τῆς ὁποίας ἐλήφθη ἀποτέλεσμά τι μᾶλλον ἐπαινετόν. . . Ἐν τούτοις οἱ ἐξωπλισμένοι ἀγρόται δὲν ἤθελον νὰ ὑποχωρήσουν καὶ μερικοὶ ἐγκατεστημένοι εἰς μίαν εἴσοδον τῆς πόλεως ἔσχισαν καὶ μετ' ἐπευφημιῶν ὕβρισαν τὴν προκήρυξιν / τὴν ἀνακοινωθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Εἰρηνεύσεως.

φ. 4

Ἐπὶ τῇ ἀκούσματι τούτῳ νέαι γενικαὶ ἀναταραχαὶ καὶ ἡμεῖς ἐκ νέου εὐρέθημεν ἐπὶ ποδός, διὰ νὰ μὴ ὑπερισχύσουν ἀταξίαι καὶ καταστροφαί. Συνεκαλέσαμεν ἀμέσως τὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῆς Εἰρηνεύσεως, ἐκάμαμεν τὴν πρότασιν νὰ κληθοῦν ἀμέσως οἱ προύχοντες, οἱ ἱερεῖς οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰ χωρία τὰ ὁποῖα ἐξωπλισμένα περιεστοίχιζον τὴν πόλιν. Αὐτοστιγμὴ συνεκεντρώθησαν ἕξ ἕξ ἐκάστου διαμερίσματος μετὰ τῶν ἱερέων των. Μετὰ τὴν ἀφίξιν των εἰς τὴν κατοικίαν μας, ὅπου ἤδρευεν ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Εἰρηνεύσεως, ἐγένετο ὁμιλία εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκεῖ ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ἐπικυρώσουν εἰς τὴν πραγματικότητα τὴν εἰρήνευσιν, ἐνηγκαλίσθησαν ἀλλήλους καὶ διὰ μιᾶς φωνῆς ὠρκίσθησαν νὰ ἐγγυηθοῦν ὅλοι τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν κατοίκων, τὴν ἡσυχίαν ἐν τῇ νήσῳ, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ συσταθῇ ἡ Δημοκρατία των. Ὁρκίσθησαν πίστιν εἰς τὴν Πολιτείαν, εἰς τὴν σημαίαν, ἔπιον εἰς διατήρησιν καὶ μακροζωίαν τῆς Πολιτείας καὶ τῶν εὐγενῶν¹.

Κατόπιν τῆς προκαταρκτικῆς ταύτης συναδελφώσεως τοὺς προσεκαλέσαμεν νὰ συμφωνήσουν ἀμοιβαίως ἐπὶ τῶν τρόπων διὰ τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἐξοδὸν των ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἐκ τῶν προαστείων.

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου : Ἐπιτυχία του ἐξ εὐνοίας τῆς τύχης.

Συνεφώνησαν φιλικῶς. Μετὰ τὴν συνεννόησίν των διεσχίσαμεν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἐπιτροπῆς Εἰρηνεύσεως, συνοδευόμενοι ὑπὸ τῆς ἀκολουθίας τῶν χωρικῶν τούτων, ὅλην τὴν πόλιν καὶ μετέδωκεν μέχρι τῶν προκεχωρημένων θέσεων των, ὁπόθεν ἤλπιζομεν νὰ τοὺς ἴδωμεν νὰ ἐξέρχονται ἀμέσως. Μετὰ τὴν ἄφιξίν μας ἐκεῖ προέκυψαν νέα ζητήματα. Τὰ ἐρρυθμίσαμεν ἀμέσως, ἀλλὰ ἐπειδὴ διεπιστοῦμεν ἐκ μέρους τῶν ἀκολουθῶν καὶ ὑποστηρικτῶν τοῦ Μεταξᾶ τόλμην καὶ δραστηριότητα, ἡ ὁποία ἦτο δύσκολον νὰ καθορισθῇ ἐὰν προήρχετο ἐξ ὑπεροχῆς ἢ ἐκ τεχνάσματος, καὶ ἐπειδὴ διεπιστοῦμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὡς τῆς πλέον ἐπαιγούσης σημασίας νὰ ἐξακριβώσωμεν τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τῶν δυνάμεών των, ὁ γενναῖος, ὁ ἀτρόμητος κύριος Συνταγματάρχης, ἀκούραστος σύντροφός μας εἰς πολλὰς ταλαιπωρίας καὶ δι' ἔργου καὶ διὰ τῆς συμβουλῆς, ἀπεφασίσθη νὰ μεταβῇ προσωπικῶς εἰς τὸ κέντρον τῶν παρατάξεων τῶν ἀγροτῶν ἀμφοτέρων τῶν κομμάτων καὶ εἰς τὰς ἐνέδρας των, διὰ νὰ διαφωτίσῃ διὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν παρατηρήσεών του τὴν Αὐτοκρατορικὴν Ἐπιτροπὴν καὶ νὰ τὴν κάμῃ νὰ ἀποφασίσῃ κατόπιν τούτων ποῖον κόμμα ἐκείνη θὰ ἔπρεπε νὰ προσεταιρισθῇ. Ἐν τῷ μεταξῷ, ἐνῷ ἡ περιοδεία τοῦ κυρίου Συνταγματάρχου ὑπηγορεύθη καὶ κατηυθύνθη ἐξ αὐτοῦ τοῦ σχεδίου, αὕτη ἔφερε τὸ ἀξιόπαινον ἀποτέλεσμα τῆς διακοπῆς τῶν πυρῶν, τὰ ὅποια ἤδη ἤρχιζον, τῆς διαταγῆς ὑποχωρήσεως τοῦ κυρίου Ταγματάρχου Ριτσαρδοπούλου ἐκ τοῦ τόπου τὸν ὅποιον κατελάμβανε, τῆς καταπίσεως ὧλων. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν χωρικῶν ἀπεσύρθη καὶ ἡμεῖς ἔχομεν τὸν βέβαιον, ἀκριβῆ ἔλεγchon τῆς ὑπεροχῆς εἰς ἀριθμὸν καὶ κατηγορίαν τῶν ἐνόπλων ἀπὸ πλευρᾶς ἐπαναστατημένων, ὡς λέγουσιν οὗτοι, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ὁ νόμος, τὸ σύνταγμα ἐφαρμυσθῇ. Οὗτοι δὲν ἀπεσύρθησαν εἰσέτι οὔτε τὴν παρελθοῦσαν ὀλόκληρον ἡμέραν, 8ην τ.μ., οὔτε τὴν 9ην οὔτε μέχρι σήμερον ἐξ ὀλοκλήρου. Ἀντιθέτως συνέχισαν ἄλλοι νὰ ἀναχωροῦν, ἄλλοι νὰ ἐπιστρέφουν, ἄλλοι νὰ ἔρχονται ὑπὸ διάφορα ἐκάστοτε προσχήματα. / Πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν χωρικῶν ἐκ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς, ἡ ὁποία ἐξετελέσθη πιστῶς κατὰ τοὺς συμφωνηθέντας τρόπους καὶ χρόνον, μολοντί οἱ ἄλλοι πηγαίνουν καὶ ἔρχονται εἰς τὴν πόλιν, μολοντί περιφέρονται ἔνοπλοι, ὅμως μετὰ τῆς μεγαλυτέρας κανονικότητος καὶ τιμιότητος ἀφῆκαν καὶ ἀφήνουν ἡσυχούς τοὺς πάντας καὶ μετὰ τὴν 7ην δὲν ἀναφέρεται συμβᾶν τι οὔτε συναγεμιάς. Ἀντιθέτως εἶναι ἀξιόλογος καὶ ἐντιμος ἡ πρωτοβουλία τῶν πολυμελῶν οἰκογενειῶν Κωστάτου καὶ Γκαρμπίνης, αἱ ὁποῖαι, μολοντί ἐξηγέρθησαν, διηρμήνευσαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ φέρουν εἰς χεῖρας τὴν ἡμετέραν σημαίαν, νὰ τὴν ὑψώσουν ἐπὶ φρουρίου, νὰ τὴν τιμήσουν διὰ πολυαριθμῶν τυφεκισμῶν, νὰ τὴν φυλάξουν, νὰ τῆς ἀφοσιωθοῦν. Εἰσηκούσθησαν ἀπολύτως εἰς αὐτὴν τὴν εὐγενῆ καὶ πατριωτικὴν αἵτησιν. Εἰς ἀξιωματικὸς τῶν ἡμετέρων, ὁ κύριος Μᾶρκος Πιέρης, ταμίας, περιστοιχούμενος ὑπὸ ἀκολουθῶν, ἐπῆγε τὴν 9ην τρέχοντος νὰ παραστῇ μάρτυς τόσης ἀφοσιώσεως καὶ πατριωτισμοῦ.

Ἄς εὐχαριστήσωμεν τοὺς δραστηρίους καὶ ἰσχυροὺς κυρίους Νικολάκην Ἄνινον καὶ Δημήτριον Πινιατόρην· οὗτοι ἐνδιεφέρθησαν μετὰ ζέσεως νὰ ἱκανοποιηθοῦν καὶ πεισθοῦν διὰ τῆς λογικῆς καὶ περισκέψεως τόσον πολλοὶ ἔνοπλοι χωρικοὶ ἐν ἐξεγέρσει, ἔχοντες τόσον πολλὰς καὶ τόσον τολμηρὰς ἀπαιτήσεις, καθὼς καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ γενικὸς ἀφοπλισμὸς τῆς νήσου ἢ ἡ ἐκκένωσις ἐκ τῆς πόλεως τῶν κακοποιῶν τούτων στοιχείων, ὥπως ὀφείλομεν νὰ ἐλπίζωμεν, ἐντελῶς αὐτοδοῦλως καὶ μεθοδικῶς.

Ἐνῶ εἴχομεν ἐνθαρρυνθῇ ἐκ τῆς ἐλπίδος νὰ δυνηθῶμεν μετὰ τόσους κόπους νὰ ἀσχοληθῶμεν ἐπισήμως μὲ τὰ κύρια καθήκοντά μας, χθὲς ἐλάβομεν τὴν συνημμένην (ἀρ. 8) ἐκ τοῦ ἀξιωματικοῦ Προεδρείου, ἐκ τῆς ὁποίας βλέπομεν νὰ ἀνατίθεται εἰς τὰς φροντίδας μας ἡ διακυβέρνησις τῆς νήσου. Λόγῳ τοῦ περιεργατάτου τούτου καὶ παρ' ἡμῶν μὴ ἀναμενομένου γεγονότος ἐθορυβήθημεν καὶ ἀπεθαρρύνθημεν. Συνεκαλέσαμεν τὴν Ἐπιτροπὴν Δημοσίας Ἀσφαλείας καὶ Φρουρήσεως. Ἐξετέθη τὸ σμυδὸν καὶ ἀνηγγέλθη εἰς τὴν ἰδίαν τὸ ἡμέτερον σχέδιον ἐν τῇ προκηρύξει τὴν ὁποίαν συνάπτομεν (ἀρ. 9) ¹.

Ἐδημοσιεύθη, ὀλίγας ὥρας μετὰ ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας ἐκυκλοφόρησε δευτέραν (ἀρ. 10), τῆς ὁποίας ὁ ἀντικειμενικὸς στόχος εἶναι νὰ διαβεβαιώσῃ ἕκαστον ὅτι οὐδεὶς νεωτερισμὸς θὰ πραγματοποιηθῇ οὔτε εἰς ζήτημά τι θὰ ἐπιδιωχθῇ παρὰ τῆς προσωρινῆς ταύτης Διοικήσεως νὰ γίνῃ ἀλλαγὴ ἢ κατάργησις ὧσιν ἀπεφασίσθησαν παρὰ τῆς παραιτηθείσης Κυβερνήσεως· ἕτεραι δύο προκηρύξεις ἐδημοσιεύθησαν συγχρόνως, διὰ τῶν ὁποίων ἐλπίζεται νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν τὴν ἐιρήνην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην μεταξὺ ὅλων τῶν κατοίκων (ἀρ. 11, 12).

Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς χθὲς ἠσχολήθη κατόπιν κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὸ νὰ προβῇ εἰς τὴν ἀπαραίτητον διάρθρωσιν τῶν διοικητικῶν γραφείων, τὰ ὁποῖα συνέθετον τὰς λειτουργίας καὶ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Προεδρείου καὶ τῶν Ἀντιπροσώπων· εἰς τὸ συνημμένον (ἀρ. 13) ἡ Υ. Ε. θὰ εὕρῃ ὅσα ἐπράξαμεν.

φ. 5 / Ἐξ ὧσιν φαίνεται, ἐλπίζεται ἡ ἡσυχία καὶ ἡ πραγματικὴ εἰρήνη εἰς Ἀργοστόλι. Δὲν εἴμεθα ἐξ ἴσου ἡσυχοὶ σχετικῶς μὲ τὸ Ληξούρι καὶ τὴν Λιβαθῶ. Ἡ περιοχὴ τοῦ Ληξουρίου λίαν ἐνδιαφέρουσα καὶ ἰδιορρυθμὸς, ὥς καὶ τὰ περίχωρα Λιβαθοῦς, τὰ ὁποῖα συντηροῦν καὶ διατρέφουν τὴν οἰκονομίαν τῆς Κυβερνήσεως ταύτης μὲ τὸν ἰδιαίτερον ἐκτεταμένον ἐμπορικὸν στόλον των.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ Ληξούρι, ἐλάβομεν σήμερον (11 τρέχοντος) τὸ συνημμένον (ἀρ. 14) ἐξ ὠρισμένης μερίδος ταύτης τῆς παραιτηθείσης ἀρχῆς τῶν Προέδρων. Δύο ἐκ τῶν ἐξ μελῶν τὰ ὁποῖα τὴν συνέθετον διαμένουν εἰς Ληξούρι, τὰ ὁποῖα οἱ συνάδελφοί των τοῦ Ἀργοστολίου δὲν βλέπουν παρὰ σπανίως, οὔτε ἐνδιαφέρονται εἰς τὰς κρίσεις ταύτας περιστάσεις κατὰ τι, διὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὴν κοινὴν πατρίδα. Ὁ πατριωτισμὸς τῶν κυρίων τούτων τοῦ Ληξουρίου δὲν φαίνεται ἀνιδιοτελεῆς, ἐπειδὴ ἔχουν προτείνει νὰ μεταφέρουν τὴν ἔδραν τῆς Διοικήσεως εἰς Ληξούρι, πρὸς βλάβην βεβαίως τῆς ἐνό-

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Παραίτησις καὶ διορισμὸς Προέδρων.

τητος, τῆς ὁμονοίας καὶ τῆς δυνατότητος νὰ ὀργανώσωμεν τὴν νῆσον ταύτην¹. Διαπιστώνομεν ἐξ ἄλλου ὅτι οἱ Πρόεδροι οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας οἱ ὁποῖοι διαμένουν ἐκεῖ, παρακινούμενοι ἐξ ἀνησυχίου τινὸς πνεύματος τῶν κατοίκων, ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπιχειρήσουν κινήματα ἀντίθετα πρὸς τὴν γενικὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν καλὴν τάξιν. Δὲν μᾶς θορυβοῦν, δὲν μᾶς καθιστοῦν ὀλιγώτερον ἐπιμόνους εἰς τὸ νὰ ἐπιθυμῶμεν αἰσίως περατουμένην τὴν ὑπηρεσίαν μας οὔτε αἰ ἀπόπειραι αὐταὶ οὔτε ὅσαιδῆποτε ἄλλαι ἤθελον ἐφευρεθῇ. Ἐνηργήσαμεν πάντοτε μετ' ἀθωότητος, κατηρθύναμεν εἰς Ληξούρι τὰς γενικὰς καὶ ἐπὶ μέρους προκηρύξεις (ἀρ. 15), ἐσεδάσθημεν πάντοτε τὰς ἐγκατασταθείσας ἀρχάς. Ἐχομεν τὸ σταθερὸν σχέδιον νὰ τὰς σεδασθῶμεν, νὰ τὰς συμβουλευθῶμεν, πάντοτε ἐφ' ὅσον δὲν ἐπιθυμοῦν δι' ἐμμέσων ἐνεργειῶν νὰ ἀντιδράσουν εἰς τὴν ἡμετέραν ὑπηρεσίαν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Λιθαθοῦς, δὲν παρελείφθη οὔτε θὰ παραλείφθῃ νὰ ἐνεργοποιήσωμεν πάσας τὰς δυνατὰς ἰδιωτικὰς διαπραγματεύσεις, νὰ χρησιμοποιοῦμεν πᾶν τέχνασμα καὶ συμβουλὴν, τὰ ὅποια θὰ ἴσχυον νὰ ἡρεμήσουν τοὺς κατοίκους ἐκείνους καὶ νὰ τοὺς κάμουν, ὅπως εἶναι ἐνθουσιῶδεις φίλοι τῆς Πολιτείας καὶ τῆς σημαίας μας, οὕτω νὰ γίνουν εἰσέτι ἐκείνης τῆς ὀργανώσεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ τρόπου, χάρις εἰς τὰ ὅποια μόνον θὰ καταστῇ δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἡ Πολιτεία καὶ νὰ δυνηθῇ νὰ τιμηθῇ καὶ νὰ δοξασθῇ αὐτὸ τὸ λάβαρον. Ὑπολογίζομεν πολὺ ἐπὶ τῶν προτερημάτων καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ τοῦ κυρίου Ἀνδρέου Πανᾶ καὶ ἐλπίζομεν ἐκ τῆς ἐπιρροῆς του, ὅπως καὶ ἐκ τῆς ἀρνήσεως τῆς οἰκογενείας Ριτσαρδοπούλου νὰ ἐνεργήσῃ ἀντιδραστικῶς, καὶ ἴσως οὐχὶ ματαίως. Ὁ νεαρὸς κύριος Μαρτίνος Μεταξᾶς Ἀντισολᾶτος, πλήρης εὐγενοῦς δημοκρατικότητος, ἀναχωρεῖ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς Λιθαθῶ. Οὗτος μεταβαίνει, διὰ νὰ φέρῃ διὰ τῆς ζώσης φωνῆς του τὴν ἡσυχίαν εἰς ἐκείνην τὴν περιφέρειαν, θὰ ὁμιλήσῃ, θὰ καθησυχάσῃ ἐκείνους τοὺς κατοίκους, θὰ διαβεβαιώσῃ ὅτι ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν ἀφήνει ποτὲ πλέον νὰ νικηθῇ ἢ νὰ παραπλανηθῇ ὑπὸ τοπικῶν ἢ ἰδιωτικῶν συμφερόντων καὶ ἀξιώσεων.

Βεβαιοῦμεν τὴν παραλαβὴν τῆς σεδαστῆς ἐπιστολῆς τῆς 7 τρέχοντος. Μᾶς παρηγορεῖ ἡ γενναιοφροσύνη μετὰ τῆς ὁποίας ἡ Υ. Ε. ἀρέσκεται νὰ τιμᾷ φ. 5^ν τὰς ἡμετέρας ἐνεργείας. Ἡ Υ. Ε. θὰ ἀναγνωρίσῃ / ἀρκούντως ὅτι ἡ ἡμετέρα διαγωγὴ εἰς τόσον δυσκόλους καὶ ἐπικινδύνους περιστάσεις ἐπεβλήθη ἐκ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς ἐλλείψεως τῶν μέσων τὰ ὅποια θὰ ἐξηρτᾶτο ἐξ ἡμῶν νὰ χρησιμοποιήσωμεν, διὰ νὰ κάμωμεν νὰ ἔχῃ κύρος καὶ ἰσχύον ἡ δημοσία ἀρχή, ὁ νόμος, ἡ πλέον προσεκτικὴ ἀμεροληψία, ὡς ἐπεβλήθη καὶ ἐκ τῆς ἡμετέρας σταθερᾶς ἀποφάσεως νὰ θέλωμεν τὸ ταχύτερον συγκεκροτημένην τὴν νῆσον ταύτην καὶ συνδεομένην μετὰ τῆς Ὁμοσπονδίας διὰ τῶν πλέον ἰσχυρῶν δεσμῶν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΑΔΕΝΙΓΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Κόμης Δεσίλλας, Ἰππότης, Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος καὶ συνάρχων

1. Ἐπὶ τοῦ περιωρίου : Ληξούρι, Λιθαθῶ.

Υ. Γ. 11η Μαΐου. Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς σήμερον ἡ προσωρινὴ Κυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισε παμψηφεί τὴν συγκρότησιν σώματος ἐξ ἐτέρων 100 στρατιωτῶν τῆς ὑπαίθρου καὶ ἐκείνην ἐξ 80 στρατιωτῶν τῶν πόλεων. Ὑπεστηρίχθη καθ' ὑπερβολήν, ἐτονίσθη ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ ἐξασφαλίσωμεν ἀφεύκτως τὴν ἡσυχίαν τῆς πόλεως ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἰδικῶς τῶν συνεδριάσεων τῶν συμβουλίων. Ὑσκήθη πίεσις νὰ συμφωνήσωμεν καθ' ὅ,τι μᾶς ἀφορᾷ, ἐφ' ὅσον τὸ νὰ μὴ συμφωνήσωμεν δὲν θὰ εἶχεν συνέπειαν εἰ μὴ νὰ ἀφῃσώμεν νὰ ὑποκύψωμεν εἰς τὴν κοινὴν γνώμην.

Ὅταν μᾶς φθάσουν αἱ τόσον ἀπαραίτητοι εἰς ἡμᾶς ἐνισχύσεις στρατοῦ ξηρᾶς καὶ ἡ κρατικὴ μέριμνα, θὰ ἦτο πρὸς τοῦτοις ἀπαραίτητον ὅπως ἐκ τῆς αὐθεντίας τῆς Υ.Ε. ἐξουσιοδοτηθῶμεν νὰ καθιερώσωμεν ἐξετάσεις καὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς ξηρᾶς τῆς νήσου ταύτης, νὰ ἐνεργῶμεν μετὰ συναινέσεως τῶν στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν, τοὺς ὁποίους θὰ μᾶς ἤρесе νὰ προσεταιριζώμεθα καὶ νὰ καθορίζωμεν μετ' αὐτῶν προσωρινῶς τὴν περιτροπὴν καὶ τῶν σωμάτων καὶ τῶν ἀξιωματικῶν. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς φάσεως ταύτης θὰ ἦτο λίαν δυσχερὴς, ἐφόσον αὕτη ἔπρεπε νὰ στηρίζεται ἐπὶ μόνῃς τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἡ παροῦσα περίστασις εἶναι ἡ τῆς λήξεως συμβουλῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ χρησιμοποιῶμεν ἀπαραιτήτως τὴν πλεον ἰσχυρὰν καὶ τὴν πλεον ἀποφασιστικὴν δύναμιν. Ἄλλως, ἡ νήσος τῆς Κεφαλλήνιας οὐδέποτε θὰ ἀπελευθερωθῇ πλεον ἐκ τῆς ἀσθενείας ταύτης, ἡ ὁποία καταναλίσκει καὶ καταστρέφει ὅλας τὰς ζωτικὰς τῆς δυνάμεις. Τώρα πλεον οὐδεὶς κάτοικος ὑπάρχει, οἷα σδήποτε τάξεως ἢ ἐπαγγέλματος καὶ ἂν εἶναι οὗτος, ὁ ὁποῖος ἢ νὰ μὴ εἶναι στρατιωτικὸς παραιτηθεὶς, ἀλλ' ἀμειβόμενος, ἢ νὰ μὴ ὑπηρετῇ κατ' ὄνομα ἢ νὰ μὴ ἔχῃ βλάβεις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην. Ἐφόσον διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἔχει γενικευθῇ ἡ μανία τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας καὶ ἡ πλεονεξία τοῦ ἀνεντίμου τούτου κέρδους, εἶναι προφανὲς ὅτι, ὅσον τιμὰ καὶ πατριωτικὴ καὶ ἂν δύναται νὰ εἶναι ἡ νέα συνταγματικὴ διοίκησις, οὐδέποτε θὰ κατορθώσῃ νὰ ἀφαιρέσῃ ἐκ τῆς νήσου ταύτης τὸ στρατιωτικὸν μίasma.

Αἱ τελευταῖαι εἰδήσεις τὰς ὁποίας ἔχομεν περὶ τοῦ κυρίου Μεταξᾶ εἶναι ὅτι οὗτος ἐθεάθη ὑπὸ μερικῶν χωρικῶν καὶ μᾶς ὑπόσχεται τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἐκ τῆς πόλεως, μέχρις οὗ τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σύνταγμα.

Φ. 6

/ Γνωρίζομεν πολὺ καλῶς τὸ εἶδος καὶ τὸ πνεῦμα τῆς συμφωνίας ταύτης, θὰ εἴμεθα ὅμως λίαν ἱκανοποιημένοι καὶ εὐχαριστημένοι, ὅταν, ὥς ἐλπίζεται, οὗτος δεχθῇ τὸ ἡμέτερον σχέδιον καὶ δὲν μᾶς καταστρέψῃ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν του ἔργον καταπολεμηθέν, παγιδευθέν ἐκ τόσων ἄλλων πλευρῶν. Ἐχομεν ἐλπίδας νὰ τὸ πιστεύωμεν.

Γνωρίζομεν ἐξ εἰλικρινῶν ἀναφορῶν ὅτι εἰς τὴν νήσον τῆς Ζακύνθου ἡ δύναμις ἡ ὀλιγώτερον προσηλωμένη εἰς ἐκείνας τὰς συσταθείσας ἐπαναστατικὰς ἐξουσίας εἶναι ἡ ἄλθανικὴ καὶ ὅτι ἐκ ταύτης δὲν ἀναμένεται εἰμὴ μία

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Καθιέρωσις ἐλέγχου τῶν ἐνόπλων δυνάμεων.

ἀκτίς φωτός, ἡ ὁποία νὰ διαλύσῃ ἐκεῖνα τὰ σκότη, ἐντὸς τῶν ὁποίων περιπλέγονται τὰ πράγματα, διὰ νὰ ἀφοσιωθῶμεν ἀπερισπάστως εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς Πολιτείας μας'. Ὁ ἱππότης κύριος Μπενάκης δύναται μόνος νὰ κατορθώσῃ ὥστε οἱ καλοὶ οὗτοι ἄνθρωποι νὰ ἐξέλθουν ἐκ τῆς πλάνης. Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη θὰ δυνηθῇ νὰ εἶναι λίαν ἐπωφελὴς καὶ χρήσιμος εἰς ἐκεῖνας τὰς ἄλλας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔπρεπε νὰ πραγματοποιηθοῦν, διὰ νὰ κερδίσωμεν ἐκ νέου εἰς τὴν Ὁμοσπονδίαν ἐκείνην τὴν νῆσον.

Διατελοῦμεν μετὰ θαθέος σεβασμοῦ καὶ ὑπολήψεως

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ἀντιπρόσωπος τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἐπιτροπῆς

φ. 1 / Κ ἄ τ ω : Πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἑπτανησιακοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Συμβουλίου
Κέρκυραν

Ἄ ν ω : Ἄρ. 6 εἰς τρία δίφυλλα μετὰ συνημμένων δεκαοκτώ.

Δ ι ' ἔ τ έ ρ α ς χ ε ι ρ ό ς : Τὴν 17 Μαΐου 1801 π. ἡ. παραλαβή.

3

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ὑρ. 8

Eccellentissimo Principe,

La tranquillità, la pace in quest'isola si va da giorno in giorno viepiù stabilindo. Affinchè questo stato sia assoluto, non ci resta che tranquillizzare Lixuri e Livatò, che sentono tuttavia gl'eccitamenti dei briganti e rivoluzionarj. Si travaglia attualm(ent)e con questo divisamento, si scrissero varie lettere private, si spedirono jeri dei missionarj, onde assicurino quei rustici abitanti e quei patricj rusticani che d'ora innanzi non si avrà in animo che la loro pienissima soddisfazione perchè questa sia concorde alla legge, alla giustizia, all'imparzialità. Ne aspettiamo gl'effetti. E li speriamo favorevoli.

Queste direzioni saranno più valide, più efficaci, lorchè le addoterimmo, essendo anco nel caso di tranquillizzarli con la forza. Ed è questa forza, sono questi Presidi che abbiamo implorato; ci furono promesse; aspettiamo con impacienza.

Si aggiungi a quanto ebbimmo l'onore di dimandare col nostro dispaccio 30 passato il bisogno di otto mortaretti coi loro accompagna-

1. Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Ζάκυνθος.

menti. Il nostro zelan(tissi)mo e bravo Col(onnell)o ha concepito un piano di esercizio, di rappresentanza che farà rispettare adesso e p(er) sempre i voleri dell' Ecc(ellentissi)mo Senato. Si sarà quanto prima p(ro)p(r)io alla regola. Prosperi il cielo un tanto lavoro.

Riguardo a Stati Metaxà siamo tranquilli.

Si protestiamo con piena consid(erazione).

Argostoli 14 Maggio 1801

GIOV. CAPODISTRIA Del. Co. I.

Ἀ ν ω δ ι ᾱ χ ε ι ρ ὅ ς τ ο ὗ π α ρ α λ ή π τ ο υ : Addi 18 Mag(gi)o 1801 s.v. ricev(uta).

Ἐξοχώτατε Πρίγκιψ,

Ἡ ἡσυχία, ἡ εἰρήνη εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον θαίνει ὀσημέραι ἐπὶ μᾶλλον ἐδραιουμένη. Πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως τὸ καθεστὼς τοῦτο ἐπιβληθῇ ἀπολύτως, ὑπολείπεται νὰ καθησυχάσωμεν τὸ Ληξούρι καὶ τὴν Λιθαθῶ, εἰς τὰ ὅποια γίνονται αἰσθηταὶ ἐν τούτοις αἱ ἐξεγέρσεις τῶν ληστῶν καὶ τῶν ἐπαναστατῶν. Γίνεται προσπάθεια πρὸς τὸ παρὸν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σχεδίου, ἐγράφησαν διάφοροι ἰδιωτικαὶ ἐπιστολαί, ἐπέμφθησαν χθὲς ἀπεσταλμένοι, διὰ νὰ θεβαιώσουν ἐκείνους τοὺς χωρικοὺς καὶ ἐκείνους τοὺς μεγαλοκτηματίας ὅτι ἐφεξῆς θὰ στραφῇ ἡ προσοχὴ εἰς τὴν πληρεστάτην αὐτῶν ἱκανοποίησιν, διὰ νὰ εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸν νόμον, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀμεροληψίαν. Ἀναμένομεν περὶ αὐτοῦ τ' ἀποτελέσματα. Καὶ τὰ ἐλπίζομεν εὐνοϊκά.

Αἱ κατευθύνσεις αὗται θὰ εἶναι πλέον ἰσχυραί, πλέον ἀποτελεσματικαί, ἐφ' ὅσον τὰς υἱοθετήσωμεν, εὐρισκόμενοι ἀκόμη εἰς τὴν περίπτωσιν νὰ τοὺς καθησυχάσωμεν διὰ τῆς θίας. Καὶ εἶναι αὕτη ἡ δύναμις — ὑπάρχουν αὐτοὶ οἱ Πρόεδροι, τοὺς ὁποίους παρεκαλέσαμεν μᾶς ὑπεσχέθησαν ἀναμένομεν ἀνυπομόνως. Ἄς προστεθῇ εἰς ὅ,τι ἐλάβομεν τὴν τιμὴν νὰ ζητήσωμεν διὰ τῆς ἡμετέρας ἀναφορᾶς τῶν 30 παρελθόντος ἡ ἀνάγκη ὁκτῶ μικρῶν ὀλμων μετὰ τῶν συνοδευτικῶν αὐτῶν ἀντικειμένων. Ὁ ἡμέτερος προθυμότητος καὶ γενναῖος Συναγματοάρχης ἔχει συλλάβει σχέδιον ἐξασκήσεως τοῦ ἔργου τῶν ἀντιπροσώπων, τὸ ὅποιον θὰ κατορθώσῃ νὰ σέδωνται <οἱ πολῖται> τώρα καὶ πάντοτε τὰς θελήσεις τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας. Θὰ εἶναι <τὸ σχέδιον> τὸ ταχύτερον δυνατὸν ἀκριδῶς ὡς κανὼν.

Εἴθε νὰ εὐνοήσῃ ὁ Θεὸς ταιαύτην ἐργασίαν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν Εὐστάθιον Μεταξᾶν, ἐμῆθα ἡσυχοί.

Ἀργοστόλιον 14 Μαΐου 1801

Διατελοῦμεν μετ' ἀπολύτου ὑπολήψεως

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ Ἀπεστ. Αὐτ. Ἐπιτρ.

Ἀ ν ω δ ι ᾱ χ ε ι ρ ὅ ς τ ο ὗ π α ρ α λ ή π τ ο υ : Τῇ 18 Μαΐου 1801 π.ῆ. παραλαβή.

4

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας
Κιβώτιον 7, ἀρ. 11

Eccellentissimo Principe,

Abbiamo veduto, accolto con vera esultanza la truppa da noi aspettata. Il strenuo sig(nor) Col(onnello) Varuca, i bravi uffiziali componenti il suo seguito sono tutti arrivati felicemente jeri ed oggi, 15 corrente, in questo dopopranzo si è verificato il suo pomposo ingresso in città. Fu ben disposta e concertata questa prima rappresentazione. Ne ritrassimo anco un effetto proporzionale all' impressione che fece nell' animo di tutti questi abitanti la sola notizia precorsa che alla Com(missione) Imperiale arrivava un rinforzo di soldati; un colonnello dei capitani ci prestò delle forze navali.

Disposta, acquartierata, ristorata che sia la truppa stessa si comincerà a farla travagliare tanto colla necessaria sua distribuzione ed espedizione nei riparti dell' isola, come nell' esercizio rappresentativo della stessa in questa piazza. Se abbiamo validamente sostenuto il decoro, i diritti dell' Ecc(ellentissi)mo Governo Federativo, se fecimo con fanatismo rispettare e venerare il vessillo nostro, se la Commissione si fece <v>iolare e considerare<fin> ora in mezzo alle armi alla civile guerra col solo artificio di mostrarsi più sicura e più forte di quello che lo permettesse il vero e giusto sentimento [di] delle sue forze, se il valoroso ed industriossimo Col(onnello) Pieri, unindo ai talenti militari gl' epici, i drammatici, non avesse imposto alla popolazione; noi non dobbiamo punto dubitare che in questo istante in cui si sentiamo addoppiata la nostra forza ed addoppiato l' entusiasmo, che si riverbera rapidamente dall' autorità civile sopra il graduato militare, dal graduato sopra il subalterno, da questi sopra il popolo e così vicendevolmente; noi non possiamo certamente dubitare che quanto prima il repubblicanismo settinsulare, sen<t>ito con tanta vivacità ed interesse da questi valorosi militari e dai nostri soldati con subordinazione e vera attività di servizio, non sia per ispirarsi nello sp<i>rito del popolo e dei patrizj, i quali vorrebbero amare il nuovo governo, la nuova costituzione, che non si sentono un'anima abbastanza serva¹ di orgasmi, vendette, feudalismi per appagarsi e felicitarsi di uno stato politico e civile il quale non può favorire, spalleggiare, garantire l' esercizio delle feudali e fazionarie passioni.

La necessità di astenersene raffredda alcuni, fa filosofare gl' altri sulla caducità delle istituzioni governative in quest' epoca. Noi non

1. Xφ. : *Sevra*

sappiamo esser sorpresi di questa degradazione del spirito pubblico, prima allarmato, disposto ed apprestato alla guerra, oggi per necessità di convenzione, per la forza delle preponderanti influenze di alcuni fra gl' ottimi patrizj di quest' isola, per l' impressione di una forza autorevole obbligato a cadere. Noi sappiamo che il mentire pubblicamente i proprj principj o massime sostenute con tanta insistenza si è un tratto di morale virtù che non è esigibile per certo dai nostri / repubblicani in quello stato di educazione e di superfiziale civilizzamento in cui li attrova l' epoca presente.

φ. 1^v Che che ne dicano, noi contiamo assaissimo sopra i repubblicani sentimenti di alcuni, copra la loro influenza, sulla nostra insistenza inamovibile di voler estirpare, per quanto ci sarà possibile, i germi della civile discordia, apprestare poi colle nostre cure, con quelle dei zelanti nostri cooperatori un favorevole terreno a questa dilicata pianta, che noi custodiamo con tanta gelosia da tante' morbifere e maligne meteore, che la vorrebbero sterilizzare. Non sarà mai qual ci fu affidata e qual potrà prosperare in questo focoso terreno si planterà la nostra pianta del repubblicano governo. Saremo appieno felici, se vorranno tranquillamente lasciare che le radici s' invis<c>erino, si nutrano nel nativo terreno che le deve accogliere.

Da queste generali conside<r>azioni passiamo alle particolari individuali circostanze, in cui si atrovano gl' affari.

È arrivati dal Zante il s(ignor) Giovanni Coidan, il suo figlio da Trieste, si è riunita questa rispettabile famiglia, spogliata, dispersa dalla rusticana rivolta di Agosto dell' anno passato. Sono anco arrivati dal Zante i figli del patricio Eustachio Metaxà; si aspetta a momenti il restante della sua famiglia... Il popolo tutto è commosso... Ogn' uno lo ricerca. I più influenti fra gl' ottimi cercano il ritorno nella patria di questo cittadino.

Eccitati noi dalla generale aspettazione, vinti dalla giustizia, non abbiamo potuto dietro al rapporto che alla Commissione Delegata si presentò dall'Esimio s(ignor) C. Corafà, che si onoriamo di accludere² (n° 1), e dietro alla ponderata considerazione della carta (n° 2) di decretare l' annullazione dell' edito nostro, segnato 2 Maggio, nei modi e condizioni espresse nella nostra proclamazione, oggi pubblicata col consenso e ratifica della Commissione tutta Delegata (n° 3).

Non si diede l' ostracismo ad Eustachio Metaxà, che in quanto si dubitava l' effetto della sua venuta nell' isola e dopo la considerazione che questa intempestiva e non aspettata venuta avesse ad essere ferace di turbamenti politici e civili.

1. Xφ. : tanti

2. Xφ. : occludere

φ. 2

Convinti come lo fummo dopo il parziale colloquio che ebbe con lui il C. di Capodistria che il progetto di questo sig(nor)e non era certamente quello di attentare al destino politico della Repubblica di Cefalonia, convinti in secondo luogo dopo il diradamento dei rustici armati, dopo l' istituzione di un provvisorio, interino governo / che il d(otto)r Metaxà non avrebbe potuto nè poteva in fatto assumere colla sua venuta il carattere ed il posto di Preside dell' isola, come lo fu fino all' epoca della sua deposizione, opetata dalla rivolta di Agosto dell' anno scorso, e come egli avrebbe desiderato, visto in fine il disarmo generale dell' isola a la possibilità di riconciliare alla pubblica e generale tranquillità li difficili e troppo estesi diritti e pretensioni degli stessi danneggiati.

Noi si siamo determinati di richiamare alla patria questo cittadino, oggi senza colpe, per potere con esso, coi suoi danneggiati compagni trattare il grande, l' importante affare del loro risarcimento.

Da questo a nostro parere dipende la tranquillità assoluta dell' isola, la generale riconciliazione. Quanti sono i sospetti autori delle criminose operazioni piratiche del mese di Agosto dell' anno passato tutti questi sono in armi, fomentano i pa<c>ifici abitatori del riparto di Lixuri e pertinenza di Livatò, cuoprono le loro fomentazioni col velo di politiche e civili cagioni, pretese, dimande irrinconciliabili coll' oggetti e mire della costituzione che si ha da realizzare... Noi pensiamo che tolti dalle loro radici questi germi di attuale discordia e di futura civile guerra si possa istituire con vera utilità di quest' isola e della Federazione la Repubblica in Cefalonia.

A questo grande oggetto sono diretti i più intensi nostri studj, le nostre fatiche. Prosperi il cielo e la clemenza divina un tanto e si ardito progetto. Noi pensiamo di riconoscere privatamente col colloquio, col consenso dei danneggiati la qualità e quantità dei sofferti danni. Noi progetteremo a norme delle dimande varj metodi di risarcimento. Tutti però saranno piantati sul principio che il risarcimento di questi patrizj non abbia a portare la perpetuità della guerra civile, bensì abbia a soggezionare i pirati, soddisfare le giuste dimande e bisogni dei pregiudicati, non turbare nè adesso nè mai la pace e la tranquillità dell' isola, non lasciare nemmeno i semi della civile discordia e della futura reazione.

Noi siamo certi che quando ci fosse dato di riuscire in questa impresa, la diradazione, l' annichilamento successivo delle armate legioni dei rustici, oggi necessitato da una parziale difesa di cui ogn' uno abbisogna, sarà per essere della maggior facilità. Questa importante operazione, verificata la Repubblica di Cefalonia, diviene ed in se stessa felice ed utile alla Federazione in ogni riguardo.

Malgrado tutte queste predisponenti operazioni, noi abbiamo diman-

dato all' E. V. col nostro divoto rapporto dei 11 Maggio un' autorizzazione di poter agire liberamente sulla dissipazione di questi rustici ed urbani militari. Noi ripetiamo caldamente le nostre istanze, giacchè non
 φ. 2^v sappiamo ben determinare se sia la spon/ taneità o la forza che abbia a operare questa salutare rigenerazione in quest' isola.

Quanto ai militari nostri, ricorderemo alla sapienza dell' E.V. che la gratificazione accordata di tre parà ai soldati, quattro alli caporali, cinque ai sargenti, dieci ai porta bandiere e quindici piastre agli ufficiali, deve essere mantenuta e per oggetti economici e per il ristauo di questa truppa, sia rispetto al vestiario come al suo sostentamento, tanto più che il divario che non passò a not<iz>ia di questi militari, ma che si seppe dalli stessi e che fu rimesso alla in allora Presidenza di quest' isola, non apporta una mensile corresponsione considerevole. Dunque sembra giusto che <re>sti fissata dall' Ecc(ellentissi)mo Senato la prima determinazione della Presidenza deliberata a favore dei militari.

Oggi colla cooperazione dei destinati collega abbiamo compito il lavoro della regola, con cui si ha da conformare il Maggiore Consiglio. Noi non si risparmiamo da nessuna fatica purchè ci riesca di arrivare al termine che ci siamo prefisso.

Noi calcheremo le vie tutte del privato maneggio per condurre gl' abitanti tutti alla generale riconciliazione. Ove queste per fino non bastassero, allora si faremo risoluti, usaremos delle forze che possediamo. Insomma noi non vogliamo che il cominciato travaglio abbia a sospendersi. Vogliamo vederlo assolutamente compito e lo speriamo.

Dimandiamo per quest' oggetto dall' E.V. l' autorizzazione di agire risolutamente con quanti si provassero opposenti contraoperanti all' istituzione che siamo per verificare.

Ci anima a far questa dimanda la venerata lettera dell' Ecc. V., segnata 8 Maggio, la quale versa intorno all' emigrazione dall' Ecc(ellentissi)mo Senato del sig(nor) C. Andrea Metaxà. Diremo una parola su questo signore.

Arrivato in Cefalonia noi non la abbiamo trascurato, lo vidimmo, ma dalle sue misteriose e profetiche prodizioni abbiamo rilevato che, non ben sicuro dell' esito delli suoi progetti, egli non poteva tener con noi il linguaggio dell' ingenuo e libero cittadino. Lorchè poi le nostre operazioni hanno portato il frutto del generale disarmo in Argostoli, la famiglia dei C. Metaxà che era riccamente fornita di rustici armati, acquistierati tutti nella sua dominicale abitazione, si è immediatamente esportata in campagna e la sappiamo che tuttavia in armi ella resta non certamente colla mira di offendere, ma con quella di restarsene nella necessaria difesa da una paventata irruzione.

φ. 3

Seguendo dunque con costanza i nostri principj ed i metodi che si siamo prefissi noi non usaremo dell' autorità che dall' E.V. ci viene impartita, che nel solo caso in cui si risultasse irrimediabilmente conciliabile la fraternizzazione di questi patricj, per tante cause oggetti, interessi aspramente concitati ed inimicati. Aggiungeremo a questa dimanda un' altra / riguardante il compimento del militare servizio.

Ci sia spedito (ove l' E.V. trovasse ciò verificabile) l' obice da 40 esistenti alla Gran Guardia, fornito dei relativi apprestamenti e munizioni ciò a dire cariche, bombe e sacchetti, inoltre con quanta o sessanta fascine incendiarie imbarilate. Tutti questi bellici e distruttivi instrumenti non li dimandiamo che per essere in istato di poter operare robustamente, quando la più stretta necessità lo imperasse.

Il strenuo Col(onnello) Varuca ha pienamente assunto il suo ufficio in quest' isola, come ci fu ordinato dall' E.V. col venerato foglio 10 Maggio. Il Col(onnello) Pieri, di cui giammai dirà abbastanza la Commissione Imperiale e per il suo zelo e per il disappassionato ma entusiastico suo servizio verso la nostra Repubblica, ha rispettato con vera grandezza di animo le sovrane deliberazioni dell' Eccellentissimo Senato e le militari discipline, cedendo al suo superiore il comando stesso della piazza di Cefalonia. Noi però gli abbiamo conferito col consenso del Col(onnello) Comandante il carico di Colonnello d' Ispezione per serbare a questo zelante militare attivissimo, ben amato e rispettato dai Cefaleni, quella influenza ed azione da cui noi ripetiamo in gran parte i prosperi successi delle nostre direzioni civili e politiche in quest' isola.

Noi dobbiamo pregare V.E. e l' Eccellentissimo Senato che non ci sia mai divietato, ove fossimo tanto felici di poter passare nelle altre isole a compiere il nostro ufficio, di aver per compagno nella militare esecuzione questo abilissimo ed a tanto uopo sperimentato militare.

Questo interino Governo si fa da noi meno attivo che sia possibile, appunto perchè amiano di mantenere costantemente ferme le nostre proclamazioni. Si affrettiamo per ciò di passare alla composizione del Maggior Consiglio e quindi all' elezione del nuovo Pritanico Magistrato, istituito il quale noi pensiamo di renderlo funzionante onde togliere affatto di azione questa interina amministrazione governativa.

Siamo con pienissima considerazione

Argostoli 17 Maggio 1801

NICOLO GRADENIGO SICURO

C(on)te di Silla C(avalie)r, Commiss. Imp.

GIOV. C. DI CAPODISTRIA Del. Comm. I.

φ. 1 / "Α ν ω : Ν° 9 in fogli due con inserte quattro.

Δι' ἐτέρας χειρός: Addi 21 Mag(gi)o 1801 s.v. ricev(uta).

Ἐξοχώτατε Πρίγκιψ,

Ἐδoμεν, ὑπεδέχθημεν τὴν ὑφ' ἡμῶν ἀναμενομένην στρατιωτικὴν δύναμιν μετὰ πραγματικῆς ἐπευφημίας. Ὁ γενναῖος Συνταγματάρχης κύριος Βαρούχας, οἱ ἀνδρεῖοι ἀξιωματικοὶ οἱ συναποτελοῦντες τὴν ἀκολουθίαν του, ἔφθασαν ὅλοι αἰσιῶς χθὲς καὶ σήμερον, 15 τρέχοντος, τοῦτο τὸ ἀπόγευμα ἐπραγματοποιήθη ἡ πομπώδης εἰσοδὸς των εἰς τὴν πόλιν. Ἐτακτοποιήθη καὶ ὠργανώθη καλῶς ἡ πρώτη αὕτη ἀντιπροσωπευτικὴ δύναμις. Ἀπεκομίσαμεν προσέτι ἀποτελεσματικὰ τι ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν ἐνεποίησεν εἰς τὴν ψυχὴν ὅλων τούτων τῶν κατοίκων μόνῃ ἡ προπορευθεῖσα εἰδησις ὅτι εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Ἐπιτροπὴν ἔφθανεν ἐνίσχυσις στρατιωτῶν· πλοίαρχός τις παρέσχεν εἰς ἡμᾶς ναυτικὰς δυνάμεις.

Εὐθὺς ὡς τακτοποιηθῇ, ἐγκατασταθῇ, ἀναπαυθῇ ἡ ἐν λόγῳ δύναμις, θὰ γίνῃ ἔναρξις τῶν ταλαιπωριῶν τῆς τόσον ἔνεκα τῆς κατανομῆς καὶ ἀποστολῆς εἰς τὰ διαμερίσματα τῆς νήσου ὅσον καὶ κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν ἄσκησιν τῆς ἰδίας εἰς τὸ φρούριον τοῦτο. Ἐὰν ὑπεστηρίξαμεν σθεναρῶς τὸ κύρος, τὰ δικαιώματα τῆς Ἐξοχωτάτης Ὁμοσπονδιακῆς Κυβερνήσεως, ἐὰν ἐπεδιώξαμεν μετὰ φανατισμοῦ νὰ σέβωνται καὶ νὰ τιμοῦν τὴν ἡμετέραν σημαίαν, ἐὰν ἡ Ἐπιτροπὴ ἐνέδωκε νὰ ὑποστῇ βίαν καὶ νὰ θεωρῇται μέχρι τῶρα εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον περιβαλλομένη ὑπὸ ἐχθρῶν μὲ τὸ μοναδικὸν τέχνασμα νὰ φανῇ περισσότερον ἀσφαλὴς καὶ περισσότερον ἰσχυρὰ ἐκείνου τὸ ὅποιον θὰ ἐπέτρεπε τὸ ἀληθὲς καὶ ἀκριβὲς αἶσθημα τῶν δυνάμεων τῆς, ἐὰν ὁ γενναῖος καὶ φιλοπονώτατος Συνταγματάρχης Πιέρης δὲν εἶχεν ἐπιβληθῇ ἐπὶ τοῦ λαοῦ ἐνόνων μετὰ τῶν στρατιωτικῶν προσόντων τὰ προσόντα τοῦ ἐπικοῦ ἥρωος, τοῦ δραματικοῦ πρωταγωνιστοῦ· δὲν πρέπει διόλου νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι τὴν στιγμὴν ταύτην, κατὰ τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα διπλασιαζομένην τὴν ἡμετέραν δύναμιν καὶ διπλασιαζόμενον τὸν ἐνθουσιασμόν, ὅστις ἀντανάκλαξ ἀστραπιαίως ἐκ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας, ἐκ τῆς ἱεραρχίας ἐπὶ τῶν κατωτέρων, ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ λαοῦ καὶ οὕτω τοῦ ἐνός ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἡμεῖς θεθαίως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι ἐφόσον προηγουμένως ὁ ἐπανησιακὸς ρεπουμπλικανισμός, γινόμενος αἰσθητὸς μετὰ πολλῆς ἐντάσεως καὶ ἐνδιαφέροντος ὑπὸ τῶν γενναίων τούτων στρατιωτικῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν μετὰ ὑποταγῆς καὶ πραγματικῆς δραστηριότητος περὶ τὴν ὑπηρεσίαν, δὲν ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ καὶ τῶν εὐγενῶν, οἱ ὅποιοι θὰ ἤθελον νὰ ἀγαπῶσι τὴν νέαν Κυβέρνησιν, τὸ νέον σύν-

ταγμα, οἱ ὅποιοι δὲν συναισθάνονται ὅτι ὑπάρχει ψυχὴ ἐντελῶς ὑποκειμένη εἰς ἐπιθυμίας, ἐκδικήσεις, φεουδαρχικά συστήματα, διὰ τὰ ἀμείβονται καὶ τὰ συγχάιρουν διὰ μίαν κατάστασιν πολιτικὴν καὶ ἀστικὴν, ἣ ὅποια <ἔμως τώρα> δὲν δύναται νὰ εὐνοήσῃ, νὰ ὑποστηρίξῃ, νὰ ἐγγυηθῇ διὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν φεουδαρχικῶν καὶ φατριαστικῶν παθῶν.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποχῆς ψυχραίνει μερικοὺς, ἄλλους τοὺς κάμει νὰ φιλοσοφοῦν περὶ τοῦ ἐφημέρου τῶν κυβερνητικῶν θεσμῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Ἡμεῖς δὲν ἀναγνωρίζομεν ὅτι ἔχομεν ἐκπλαγῆ ἐκ τῆς ὑποτονίας ταύτης τῆς κοινῆς γνώμης, ἣ ὅποια προηγουμένως ἐτέθη εἰς συναγεμινόν, διετέθη καὶ προητοιμάσθη εἰς πόλεμον, σήμερον ἔμως διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ συμβιβασμοῦ, διὰ τὴν ἰσχὺν τῶν ἐπικρατουσῶν ἐπιρροῶν μερικῶν ἐκ τῶν ἀρίστων εὐγενῶν τῆς νήσου ταύτης, διὰ τὸν ἐντυπωσιασμὸν ἐκ δυνάμεως σοδαρᾶς ὑπεχρεώθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι τὸ νὰ διαφεύδῃ τις δημοσίᾳ τὰς ἰδίας ἀρχὰς ἢ διδασχάς, ὑποστηριχθεῖσας μετὰ πολλῆς ἐπιμονῆς, εἶναι πρᾶξις τῆς ἡθικῆς, περὶ τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ἔχῃ κανεῖς ἀπαιτήσεις φεδαίως παρὰ τῶν ἡμετέρων / δημοκρατικῶν κατὰ τὸ στάδιον ἐκεῖνο τῆς μορφώσεως καὶ τοῦ ἐπιφανειακοῦ ἐκπολιτισμοῦ εἰς τὸ ὅποιον εὐρίσκονται κατὰ τὴν παρούσαν ἐποχὴν.

φ. 1^v

Ὅτιδήποτε καὶ ἂν λέγουν, ἡμεῖς ὑπολογίζομεν πολὺ εἰς τὰ δημοκρατικά αἰσθήματα ὠρισμένων, εἰς τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν, εἰς τὴν ἡμετέραν ἀμετακίνητον ἐπιμονὴν νὰ θέλωμεν νὰ ἐκρίζώσωμεν, ὅσο θὰ εἶναι εἰς ἡμᾶς δυνατόν, τὰ σπέρματα τῆς πολιτικῆς διχονοίας, ἔπειτα νὰ προετοιμάσωμεν διὰ τῶν ἡμετέρων φροντῖδων, δι' ἐκείνων τῶν δραστηρίων συνεργατῶν μας εὐνοϊκὴν γῆν διὰ τὸ λεπτεπίλεπτον τοῦτο φυτὸν, τὸ ὅποιον ἡμεῖς φυλάττομεν μετὰ πολλοῦ ζήλου ἀπὸ πολλῶν θανατηφόρων καὶ δυσμενῶν συνθηκῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἤθελον νὰ τὸ καταστήσουν ἄκαρπον. Δὲν θὰ εἶναι ποτὲ ἐκεῖνο τὸ φυτὸν τὸ ὅποιον μᾶς ἐνεπιστεύθησαν καὶ εἰς τὸ κατακαίον τοῦτο ἔδαφος θὰ φυτευθῇ τὸ ἡμέτερον φυτὸν τῆς ὁμοσπονδιακῆς κυβερνήσεως, ὅποιον θὰ δυνηθῇ νὰ εὐδοκιμήσῃ. Θὰ εἴμεθα ἀπολύτως εὐτυχεῖς ἐὰν θελήσουν νὰ ἀφήσουν νὰ εἰσχωρήσουν ἡσύχως αἱ ρίζαι, νὰ τραφοῦν εἰς τὸ γενέθλιον ἔδαφος, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ τὰς δεχθῇ.

Ἐκ τῶν γενικῶν τούτων θεωρήσεων ἃς ἔλθωμεν εἰς τὰς εἰδικὰς ἰδιαιτέρας περιστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας εὐρίσκονται τὰ ζητήματα.

Ἀφίχθησαν ἐκ Ζακύνθου οἱ κ. Ἰωάννης Χοῦδᾶς, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐκ Τεργέστης, ἀνασυνεδέθη ἡ ἀξία σεβασμοῦ αὐτῇ οἰκογένεια, ἀπογυμνωθεῖσα, διασκορπισθεῖσα ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν χωρικῶν τοῦ Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους. Ἐφθασαν ἀκόμη ἐκ Ζακύνθου οἱ υἱοὶ τοῦ εὐγενοῦς Εὐσταθίου Μεταξᾶ· ἀναμένεται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὸ ὑπόλοιπον τῆς οἰκογενείας του. . . Σύμψας ὁ λαὸς συνεκινήθη. . . Οἱ πάντες τὸν ἀναζητοῦν. . . Οἱ πλεόν ἰσχυροὶ μεταξὺ τῶν ἀρίστων ἐπιζητοῦν τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν πατρίδα τοῦ πολίτου τούτου.

Ἐξερεθισθέντες ἐκ τῆς γενικῆς ἀναμονῆς, ἡττηθέντες παρὰ τῆς δικαιοσύνης, δὲν ἡδυνήθημεν συμφώνως πρὸς τὴν ἔκθεσιν ἥτις παρεδόθη εἰς τὴν διαπεπιστευμένην Ἐπιτροπὴν παρὰ τοῦ διαπρεποῦς κυρίου Κ. Χωραφᾶ, ἔχομεν δὲ τὴν τιμὴν νὰ ἐσωκλείσωμεν (ἀρ. 1), καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἐσταθμισμένην διαπραγματεύσιν τοῦ ἐγγράφου (ἀρ. 2) νὰ θεσπίσωμεν τὴν ἀκύρωσιν τοῦ ἡμετέρου διατάγματος ὑπὸ ἡμερομηνίαν 2 Μαΐου, κατὰ τοὺς τρόπους καὶ τοὺς ὁρους τοὺς διατυπωθέντας εἰς τὴν ἡμετέραν προκήρυξιν, δημοσιευθεῖσαν σήμερον μετὰ συναινέσεως καὶ ἐπικυρώσεως ὁλοκλήρου τῆς διαπεπιστευμένης Ἐπιτροπῆς (ἀρ. 3).

Δὲν ἐγένετο ὁ ὁστρακισμὸς εἰς τὸν Εὐστάθιον Μεταξᾶν, εἰμὴ καθ' ὅσον ἦτο ἀμφίβολον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐλεύσεώς του εἰς τὴν νῆσον καὶ κατοπιν τῆς σκέψεως ὅτι ἡ ἄκαιρος αὕτη καὶ μὴ ἀναμενομένη ἔλευσις θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι φορεὺς πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀναταραχῶν.

Εὐθὺς ὥς ἐπείσθημεν μετὰ τὴν ἰδιαιτέραν συνομιλίαν, τὴν ὁποίαν ἔσχε μετ' αὐτοῦ ὁ Κόμης τοῦ Καποδίστρια, ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ κυρίου τούτου δὲν ἦτο βεβαίως νὰ ἐπηρεάσῃ τὸ πολιτικὸν πεπρωμένον τῆς Δημοκρατίας τῆς Κεφαλληνίας, πεπεισμένοι ἀφ' ἑτέρου μετὰ τὴν ἀραίωσιν τῶν ἐνόπλων χωρικῶν, μετὰ τὴν συγκρότησιν μιᾶς προσωρινῆς, περιορισμένης διαρκείας κυβερνήσεως / ὅτι ὁ δόκτωρ Μεταξᾶς δὲν θὰ εἶχε δυνηθῇ οὔτε πράγματι ἡδύνατο νὰ ἀναλάβῃ ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐλεύσεώς του τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν θέσιν τοῦ Προέδρου τῆς νήσου, ὅπως ὑπῆρξε μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς παύσεώς του, ἐνεργηθείσης παρὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους, καὶ ὅπως θὰ εἶχεν ἐπιθυμήσει, ληφθέντος ὑπ' ὄψιν τέλος τοῦ γενικοῦ ἀφοπλισμοῦ τῆς νήσου καὶ τῆς δυνατότητος νὰ συνδυασθοῦν πρὸς τὴν δημοσίαν καὶ γενικὴν ἡσυχίαν τὰ δυσχερῆ καὶ λίαν εὐρέα δικαιώματα καὶ ἀπαιτήσεις τῶν ἰδίων τῶν ζημιωθέντων, ἐλάδομεν τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀνακαλέσωμεν εἰς τὴν πατρίδα τὸν πολίτην τοῦτον, σήμερον ἄνευ πταισιμάτων, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ διαπραγματευθῶμεν μετ' αὐτοῦ, μετὰ τῶν ζημιωθέντων συντρόφων του τὴν μεγάλην, τὴν σπουδαίαν ὑπόθεσιν τῆς ἀποζημιώσεώς των.

Ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν κρίσιν μας ἐξαρτᾶται ἡ ἀπόλυτος ἡσυχία τῆς νήσου, ἡ γενικὴ συμφιλίωσις. Ὅσοι εἶναι οἱ ὑποπτοὶ πρόξενοι τῶν ἐγκληματικῶν πειρατικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους πάντες οὗτοι εὐρίσκονται εἰς τὰ ὅπλα, ὑποδαυλίζουσιν τοὺς εἰρηνικοὺς κατοίκους τοῦ διαμερίσματος τοῦ Ληξουρίου καὶ τῶν περιχώρων τῆς Λιδαθοῦς, καλύπτουν τὰς ἀνατρεπτικὰς ἐνεργείας των διὰ τοῦ πέπλου τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν αἰτιῶν, ἀπαιτήσεων, διεκδικήσεων ἀσυμβιβάστων πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τοὺς στόχους τοῦ συντάγματος τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῇ... Ἡμεῖς σκεπτόμεθα ὅτι διὰ τῆς ἀποσπάσεως ἐκ τῶν ριζῶν των τῶν σπερμάτων τούτων τῆς παρουσίας διχονοίας καὶ τοῦ μέλλοντος ἐμφυλίου πολέμου εἶναι δυνατόν νὰ ἐγκαθιδρύσωμεν ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ τὴν Δημοκρατίαν μετὰ πραγματικῆς ὠφελείας τῆς νήσου ταύτης καὶ τῆς Ὀμοσπονδίας.

Πρὸς τὸν μέγαν τοῦτον σκοπὸν κατηυθύνθησαν αἱ πλέον ἐντατικαὶ μελέται ἡμῶν, οἱ ἡμέτεροι μόχθοι. Εἴθε νὰ εὐνόησῃ ὁ Θεὸς καὶ ἡ θεία ἐπιείκεια ἐν τόσον μέγα καὶ τόσον μεγαλεπήβολον σχέδιον. Σκεπτόμεθα νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἰδιωτικῶς κατόπιν συζητήσεως, κατόπιν συμφωνίας τῶν ζημιωθέντων, τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος τῶν προκληθεισῶν ζημιῶν. Θὰ σχεδιάσωμεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αἰτήσεων διαφόρους τρόπους ἐπανορθώσεως. Τὰ πάντα ὅμως θὰ τοποθετηθοῦν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τῶν εὐγενῶν τούτων δὲν πρόκειται νὰ προκαλέσῃ τὴν συνέχισιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἀλλὰ πρόκειται νὰ ὑποτάξῃ τοὺς πειρατάς, νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰ δίκαια αἰτήματα καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν ζημιωθέντων, νὰ μὴ ταράξῃ οὔτε τώρα οὔτε ποτὲ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἡρεμίαν τῆς νήσου, νὰ μὴ ἀφήσῃ οὔτε καὶ τὰ σπέρματα τῆς πολιτικῆς διχονοίας καὶ τῆς μελλοντικῆς ἀντιδράσεως. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι, ἐφ' ὅσον ἠθέλομεν ἐπιτύχει εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, ἡ ἀραιώσις, ἐν συνεχείᾳ ἡ ἐκμηδένισις τῶν ἐξωπλισμένων φαλάγγων τῶν χωρικῶν, ἐπιβαλλόμεναι σήμερον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἀτομικῆς ἀσφαλείας, τῆς ὑποίας ἕκαστος ἔχει ἀνάγκην, θὰ πραγματοποιηθοῦν διὰ τῆς μεγαλυτέρας εὐκολίας. Ἡ σπουδαία αὕτη ἐπιχείρησις, ἐὰν πραγματοποιηθῇ ἡ δημοκρατία τῆς Κεφαλληνίας, ἀποβαίνει καὶ καθ' ἑαυτὴν εὐτυχῆς καὶ ὠφέλιμος εἰς τὴν Ὀμοσπονδίαν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

Παρὰ πάσας τὰς προκαταρκτικὰς ταύτας ἐνεργείας ἐζητήσαμεν ἐκ μέρους τῆς Υ. Ε. διὰ τῆς ἡμετέρας εὐσεβήστου ἐκθέσεως τῆς 11 Μαΐου μίαν ἐξουσιοδότησιν νὰ δυνάμεθα νὰ ἐνεργῶμεν ἐλευθέρως ὡς πρὸς τὸν διασκορπισμὸν αὐτῶν τῶν στρατιωτικῶν τῶν χωρίων καὶ τῶν πόλεων. Ἐπαναλαμβάνομεν θερμῶς τὰς ἡμετέρας ἐκκλησεις, ἐφόσον δὲν γνωρίζομεν καλῶς νὰ ἀποφανθῶμεν ἐὰν εἶναι τὸ αὐτόδουλον / ἢ ἡ βία τὰ ὅποια πρόκειται νὰ ἐνεργήσουν τὴν σωτήριον ταύτην ἐπανόρθωσιν εἰς τὴν νήσον.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἡμετέρους στρατιωτικούς, θὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς τὴν θαθύνοιον τῆς Υ. Ε. ὅτι ἡ παραχωρηθεῖσα δωρεὰ τῶν τριῶν παράδων εἰς τοὺς στρατιώτας, τῶν τεσσάρων εἰς τοὺς δεκανεῖς, τῶν πέντε εἰς τοὺς λοχίας, τῶν δέκα εἰς τοὺς σημαιοφόρους καὶ τῶν δεκαπέντε παράδων εἰς τοὺς ἀξιωματικούς, πρέπει νὰ διατηρηθῇ καὶ διὰ λόγους οἰκονομικοὺς καὶ διὰ τὴν ἀνανέωσιν τῆς δυνάμειος ταύτης ὡς πρὸς τὸν ἱματισμὸν καὶ τὴν διατροφήν της, τοσοῦτῃ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ διαφορά, ἣτις δὲν ἀνεκοινώθη εἰς τοὺς στρατιωτικούς τούτους, ἀλλ' ὅμως περιήλθεν εἰς γνῶσιν τῶν ἰδίων καὶ κατεβλήθη εἰς τὴν προηγουμένην Προεδρίαν, δὲν ἀποφέρει ἀξιόλογον μηνιαίαν ἀναλογίαν αὐξήσεως. Φαίνεται λοιπὸν δίκαιον ὥπως παραμείνῃ ἐν ἰσχύϊ ἐκ μέρους τῆς Ἐκλαμπροτάτης Γερουσίας ἡ πρώτη ἀπόφασις τῆς Προεδρίας καθορισθεῖσα ὑπὲρ τῶν στρατιωτικῶν.

Σήμερον διὰ τῆς συνεργασίας τῶν διορισθέντων συναδέλφων συνεπληρώσαμεν τὴν ἐργασίαν τοῦ ὀργανισμοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ συγκροτηθῇ τὸ Μεῖζον Συμβούλιον. Οὐδενὸς κόπου φειδόμεθα ὥπως κατορθώσωμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν σκοπὸν ὃν προετάξαμεν.

Θὰ διανύσωμεν πᾶσαν ὁδὸν ἰδιωτικοῦ χειρισμοῦ, διὰ νὰ ὀδηγήσωμεν πάντας τοὺς κατοίκους εἰς τὴν γενικὴν συμφιλίωσιν. Ὅπου τὰ μέσα ταῦτα δὲν ἤθελον ἐπαρκέσει, τότε θὰ ἀποφασίσωμεν, θὰ χρησιμοποιοῦμεν τὰς δυνάμεις τὰς ὁποίας κατέχομεν. Γενικῶς δὲν θέλομεν νὰ διακοπῇ ἡ ἀναληφθεῖσα προσπάθεια. Θέλομεν ἀπολύτως νὰ τὴν ἴδωμεν ὁλοκληρωθεῖσαν καὶ τὸ ἐλπίζομεν.

Ζητοῦμεν διὰ τὸ θέμα τοῦτο παρὰ τῆς Υ. Ε. τὴν ἐξουσιοδότησιν νὰ ἐνεργῶμεν ἀποφασιστικῶς ἐναντίον ὧσων ἀντιτιθεμένων θὰ ἐδοκίμαζον, ἀντενεργούντων εἰς τὸν θεσμὸν τὸν ὁποῖον πρόκειται νὰ θέσωμεν εἰς ἐφαρμογὴν.

Μᾶς ἐνθαρρύνει νὰ προβῶμεν εἰς τὸ αἷτημα τοῦτο ἡ σεβαστὴ ἐπιστολὴ τῆς Υ. Ε. ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 Μαΐου, ἡ ὁποία ἀσχολεῖται περὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς Ἑκλαμπροτάτης Γερουσίας τοῦ Κόμητος κυρίου Ἀνδρέου Μεταξᾶ. Θὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ κυρίου τούτου μίαν λέξιν.

Ἀφίχθέντος εἰς Κεφαλληνίαν δὲν ἡδιαφορήσαμεν περὶ τούτου, τὸν εἶδομεν, ἀλλ' ἐκ τῶν μυστηριωδῶν καὶ προφητικῶν προρρήσεων του διεπιστώσαμεν ὅτι ἀδέσβαιος ὢν περὶ τῆς ἐκθάσεως τῶν σχεδίων του δὲν ἠδύνατο νὰ διαλεχθῇ μεθ' ἡμῶν ὡς γνήσιος καὶ ἐλεύθερος πολίτης. Ὅταν κατόπιν αἱ ἡμέτεραι ἐνέργειαι ἐπὶ ἡγεγκον τὸν καρπὸν τοῦ γενικοῦ ἀφοπλισμοῦ εἰς Ἀργοστόλιον, ἡ οἰκογένεια τῶν κομήτων Μεταξᾶ, ἡ ὁποία διέθετεν ἀφθόνως ἐνόπλους χωρικούς, πάντας ἐγκατεστημένους εἰς τὴν μόνιμον κατοικίαν τῆς, μετεκινήθη ἀμέσως εἰς τὴν ὕπαιθρον καὶ γνωρίζομεν ὅτι, μολοντί ἔνοπλος αὕτη, παραμένει, οὐχὶ μὲ τὸν σκοπὸν θεαίως νὰ ἐπιτεθῇ, ἀλλὰ νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ δεούσῃ ἀμύνῃ κατὰ μιᾶς ἀπειλουμένης εἰσβολῆς.

Ἀκολουθοῦντες λοιπὸν μετὰ σταθερότητος τὰς ἡμετέρας ἀρχὰς καὶ μεθόδους, τὰς ὁποίας ἔχομεν προκαθορίσει, δὲν θὰ χρησιμοποιοῦμεν τὴν ἐξουσίαν τὴν παραχωρηθεῖσαν ἡμῖν ἐκ τῆς Υ. Ε., εἰ μὴ εἰς μόνην τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν θὰ προέκυπτεν ἀφεύκτως δυνατὴ ἡ συναδέλφωσις τῶν εὐγενῶν τούτων, διὰ διαφόρους λόγους ἀντιτιθεμένων, διὰ συμφέροντα σφοδρῶς ἀνακινηθέντα καὶ γενόμενα πρόξενα μίσους. Θὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν αἷτησιν ταύτην μίαν ἄλλην / ἀφορῶσαν εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας.

φ. 3 Ἄς μᾶς ἀποσταλῇ (ἔταν ἡ Υ. Ε. θὰ εὑρίσκει τοῦτο πραγματοποιήσιμον) τὸ ὀδιδόβλον ἐκ τῶν 40 ὑπαρχόντων εἰς τὴν μεγάλην σκοπιάν, ἐφωδιασμένον διὰ τῶν σχετικῶν ἐξαρτημάτων καὶ πυρομαχικῶν, δηλαδὴ γομώσεων, βομβῶν καὶ σακκιδίων, ἐπὶ πλέον πεντήκοντα ἢ ἐξήκοντα ἐμπρηστικαὶ δέσμαι ἐντὸς βαρελίων. Πάντα τὰ πολεμικὰ καὶ καταστρεπτικὰ ὄργανα δὲν τὰ ζητοῦμεν, εἰμὶ διὰ νὰ εἴμεθα εἰς κατάστασιν νὰ δυνάμεθα νὰ ἐνεργῶμεν μετ' ἀποτελεσματικότητος, ἔταν θὰ τὸ ἀπῆτει ἡ πλέον στενὴ ἀνάγκη.

Ὁ γενναῖος Συναγματοάρχης Βαρούχας ἀνέλαβε πλήρως τὰ καθήκοντά του εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ὅπως μᾶς ἀπεστάλη διαταγὴ παρὰ τῆς Υ. Ε. διὰ τοῦ σεβαστοῦ ἐγγράφου τῆς 10 Μαΐου. Ὁ Συναγματοάρχης Πιέρης, περὶ τοῦ ὁποῖου οὐδέποτε θὰ κάμῃ λόγον ἀρκούντως ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ

διὰ τὸν ζῆλον τοῦ καὶ διὰ τὴν ἄνευ φανατισμοῦ ἀλλ' ἐνθουσιώδη ὑπηρεσίαν τοῦ πρὸς τὴν ἡμετέραν Δημοκρατίαν, ἐσεδάσθη μετὰ πραγματικῆς μεγαλοψυχίας τὰς ὑψηλὰς ἀποφάσεις τῆς Ἐκλαμπροτάτης Γερουσίας καὶ τὰ στρατιωτικὰ πειθαρχικὰ μέτρα, παραχωρήσας εἰς τὸν ἀνωτέρον τοῦ αὐτῇ τὴν διοίκησιν τοῦ φρουρίου τῆς Κεφαλληνίας. Ἡμεῖς ὅμως τοῦ προσεφέραμεν κατόπιν συναινέσεως τοῦ ἔχοντος τὸ γενικὸν πρόσταγμα Συνταγματάρχου τὰ καθήκοντα τοῦ Συνταγματάρχου τῆς Ἐπιθεωρήσεως, διὰ νὰ διατηρήσωμεν εἰς τὸν ἐνθουσιώδη τοῦτον δραστηριώτατον στρατιωτικόν, ὑπεραγαπώμενον καὶ τιμώμενον παρὰ τῶν Κεφαλλήνων, ἐκείνην τὴν ἐπιρροὴν καὶ δρᾶσιν ἐκ τῆς ὁποίας ἡμεῖς λαμβάνομεν κατὰ μέγα μέρος τὰς σημαντικὰς ἐπιτυχίας τῶν ἡμετέρων ἐπιδιώξεων, κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν, ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ.

Ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ παρακαλέσωμεν τὴν Υ. Ε. καὶ τὴν Ἐκλαμπροτάτην Γερουσίαν ὅπως οὐδέποτε μᾶς ἀπαγορευθῇ, ὅταν ἡθέλωμεν φθάσει εἰς τὴν εὐτυχῇ στιγμὴν νὰ δυνάμεθα νὰ διαπεραιωθῶμεν εἰς τὰς ἄλλας ἀδελφὰς νήσους, διὰ νὰ συμπληρώσωμεν τὸ ἔργον μας, νὰ ἔχωμεν ὥς συνοδὸν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἀποστολὴν τὸν ἱκανώτατον τοῦτον καὶ εἰς τόσον μεγάλην ἀνάγκην δεδοκιμασμένον στρατιωτικόν.

Ἡ προσωρινὴ αὕτη Κυβέρνησις γίνεται ἐξ ἡμῶν τὸ ὀλιγώτερον δυνατόν δραστηρία, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἀγαπῶμεν νὰ διατηρήσωμεν σταθερῶς ἰσχυροῦσας τὰς ἡμετέρας προκηρύξεις. Διὰ τοῦτο ἐπειγόμεθα νὰ προσέλθωμεν εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ Μείζονος Συμβουλίου καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς νέας Πρυτανικῆς Ἀρχῆς, μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς ὁποίας σκεπτόμεθα νὰ τὴν θέσωμεν εἰς λειτουργίαν, διὰ νὰ διακόψωμεν ἐντελῶς τὴν λειτουργίαν τῆς προσωρινῆς ταύτης κυβερνητικῆς διοικήσεως.

Ἀργαστόλιον 17 Μαΐου 1801

Διατελοῦμεν μετὰ μεγίστης ὑπολήψεως

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΑΔΕΝΙΓΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Κόμης Δεσίλλας, Ἰππότης, Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ἀντιπρόσωπος Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος

φ. 1 / Ἄνω: Ἀρ. 9 εἰς δίφυλλα δύο μετὰ τεσσάρων συνημμένων.

Δι' ἐτέρας χεῖρες: Τὴν 21 Μαΐου 1801 π.ῆ. παραλαβή.

5

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 22

Serenissimo Principe,

Dobbiamo render conto all'E.V. di quanto avvenne in quest'isola dal giorno 1 Giugno fino al dì d'oggi. Incontriamo questo dovere con tanto

più d'interesse e di sollecitudine, quanto il soddisfarlo pienamente ci lusinga che dalle venerate risposte di V.E. i nostri passi possano prendere una più risoluta e decisiva direzione, la nostra impresa possa avere dopo tanti contrasti, dibattimenti, guerre, e civili e militari, il più compito e glorioso successo.

Fino dagli ultimi giorni del decorso mese di Maggio noi ci vedevamo sparire ogni giorno qualche membro della Commissione Generale, interinamente al Governo appartenente al riparto di Lixuri. S'accrebbe il loro ritiro fino a non vederne più nessuno e le particolari se<z>ioni, economica ai viveri e militare, restarono cuoperte soltanto da soli Argostoliotti... Alla nostra vigilanza non è sf<u>gito qu<e>sto pr<i>mo el<e>men<t>o della nuova minacciata divisione. Si invitarono espressamente senza frutto. S<p>a<rse>ro non reclami ma notizie esterne che <il> Magistrato di Sanità di Lixuri era in riss<a>, in questioni col Magistrato di Argostoli. In fine, alle nostre scrupolose indagini non è sfuggita la positiva notizia che degli ammassi, assoldamenti, arruolamenti dell'apprestamento in fine guerresco che si preparava dagl'insorgenti nella campagna di Argostoli, correavano delle comunicazioni, delle intelligenze anco con alcuni abitanti di Lixuri. Ivi si fecero generosi acquisti di munizioni da guerra in quella rada, i più studiati tentativi per impadronirsi apparentemente del vascello cuoperto dal Cap. Ferendino, per darci anco battaglia marittima, mentre che dallo terrestre si sarebbe travagliata la devastazione della città. Il sig(nor) Anastasio Cazaiti, scrivano del bastimento, fece questa deposizione ed il verificarla costà con maggiori dettagli non sarebbe difficile.

L'insurrezione dunque generale era ben disegnata ed abbenchè ella sembrasse inverificabile per i tanti Presidi che si sono presi, pure i soli sospetti autorizzavano il bisogno di nuove legioni, di nuovi assoldamenti e sacrificj dalla parte del Governo. L'allarme generale autorizzava le armi, le armi il disordine e l'orgoglio guerresco nei rustici.

Conveniva dunque sciogliere l'incanto, appurare le notizie, isolarle, distinguerle per quindi determinare l'assoluta dissipazione e fuga dei nemici che colla seduzione s'accrebbero in parte coll'oro e colli generosi appuntamenti andavano a estendersi a dismisura.

Abbiamo determinato di passare a Lixuri personalmente per conoscere meglio la situazione e lo spirito di quegli abitanti, per acquistarli anco φ. 1° e temporeggiare. / Nel giorno p(ri)mo Giugno passammo a Lixuri, scortati dalla guarnigione che doveva dare il solito cambio a quella che avevamo là destinata.

Presimo imbarcazione sulla nostra galeottina. Il nostro arrivo mise in grandissima agitazione quegli abitanti sedotti, riscaldati da pochi briganti, i quali sparsero subito che noi eravamo là arrivati per distruggere

l'Uffizio di Sanità, i tribunali giudiziarij, per verificare l'incendio delle case di alcuni taumaturghi di quel riparto... Queste non furono che vane voci; un nostro proclama sul momento pubblicato, l'esecuzione del cambio della guarnigione ha dissipato i timori, e noi fummo accolti con molta esultanza da tutti. Si siamo trasferiti nel celebre casino. Ivi fu adunata a nostra richiesta una popolosa sessione. Espose l'anziano C(avalie)r di Silla gl'oggetti che avevano condotto la Commissione Imperiale a Lixuri. Ella voleva sentire dai più savj quali erano le cause della minacciata divisione con Argostoli e per qual sconsigliato partito volevano perdere il più grande, il più prezioso dei beni che accordava a quel riparto, come ad ogni altro, l'inviolabile costituzione.

A questo breve ma energico discorso rispose il sig(nor) Liberale Tiplido Pretenderi in maniere bensì cortesi, non però precisi e tali che ci abbisognavano. Doglianze, meraviglie, dubbj, perplessità, incertezze. Qualche altro sig(nor) che assisteva all'adunanza prese la parola e con più franchezza entrò in arringo, dimostrando che verso i sig(nori) di Argostoli non potevano avere confidenza, perciocchè l'esperienza li aveva abbastanza documentati in tutti i tempi che i loro diritti avrebbero certamente perduto della loro utile essenza, se anco si preservassero sotto altre modalità o forme; che quindi il loro allontanamento e la loro separazione da Argostoli era necessitata dal presentimento che avevano che la loro vera libertà si andava presto a mutare in schiavitù; che in fine erano determinati di sacrificare tutto alla preservazione della loro indipendenza da Argostoli.

Rispose il C. Capodistria; la diffidenza non è propria di chi sa di esigere giustizia e di chi vede dinanzi un giudice che deve amministrarla severamente con sua responsabilità. Lixuri poteva diffidare per abitudine delli s(ignori) di Argostoli, non lo doveva per riflessione dei Commissarij Esecutori, che avevano manifestato più volte a quel riparto le loro istruzioni, il loro divisamento... È colpa di Lixuri senza giustificazione il non aversi diretto con suoi legati ai Commissarij; è colpa il tumultuare poggiando sui semplici sospetti; è colpa sottrarsi e negarsi a quella associazione che è voluta dalla legge, adducendo per tutta causa un sospetto non confermato da nessuna apparenza. Si emendi dunque / prontamente un errore. Si elegano quattro sig(nori) che godano la pubblica opinione; questi vengano il più presto a conferire degli affari della loro patria coi commissarij, coi più saggi di Argostoli, senza armi, senza combriccole, senza progetti rivoluzionarij, colla riflessione fredda e tranquilla discutendo pazientemente le proposizioni; si verrà certamente a capo di ogni impresa e colla maggior pace si convertiranno tutte le differenze e contrasti in uguaglianza, armonia, accordo. Chiuse il suo discorso il C.

φ. 2

Capodistria dimostrando che la Repubblica doveva essere il più presto istituita; che i sovrani protettori lo volevano; che la clemenza benefattrice di Alessandro I, Imp. di tutte le Russie, accordava alla Repubblica una forza imperiale e che sarà questa forza, che desidera in fine le questioni, qualora ragione, amicizia, patriottismo spontaneo non vogliano concorrere, per far sorgere questo nuovo governo sulle basi della reciproca confidenza e persuasione. Si finì coi più animati evviva alla nuova Repubblica, ciò che promosse la letizia ed il contentamento generale... Finì brillante quella giornata. Si ispirò nel popolo la fiducia che il loro Ufficio alla Sanità, i loro tribunali di giustizia resteranno intangibili, e tutto sarà verificato con pieno contentamento di tutti.

La gita nostra non poteva essere più fruttuosa. Abbiamo subito nel giorno seguente ricevuto gl'uffiziali rapporti delle provenienze da quell'Ufficio di Sanità, ciò che non avevamo mai veduto prima. I membri della Commissione sono intervenuti nelle sessioni regolari. Qualche tranquillità vi fu a Lixuri ed abbiamo potuto, anzichè tener divise, separate le nostre forze ed attenzioni riunirle in un solo punto e per quella parte, dove il pericolo poteva essere più imminente.

Per terminare ciò che per ora riguarda Lixuri aggiungemo che l'elezione dei quattro deputati a conferenza fu differita, crederemmo, per le accusate ragioni. Sappiamo poi oggi per una lettera ricevuta da alcuni di quei sig(nori) che nel giorno dei 9 corrente <h>anno verificato la nominata elezione di molti soggetti investindoli del diritto di parlare a nome di tutti.

Noi non vorremmo occuparsi con una moltitudine, aggradiremo bensì di sentire quattro o cinque di quei saggi patrizj che possono tranquillamente dar delle notizie, ritraere e convenire dei risultati e raffreddare con la loro prudenza¹ quella vulcanizzata popolazione, metterla poi nella via del giusto e della convenienza. Attendiamo ciò con impacienza e non sappiamo disperare di successi vantaggiosi.

Rassegnaremo ora gl'avvenimenti parziali di Argostoli, di Livatò. Unita nel giorno dei due la Delegata Commission di Sicurezza Pubblica, φ. 2^ν abbiamo riscontrato / varj rapporti, deposizioni, esami verbali, dai quali sempre più eravamo confermati che la minacciata irruzione rusticana sotto quei stessi standardi e duci, che portarono la fatale rivoluzione di Agosto, si approssimava a gran passi verso la città e la marcia andava a farsi con qualche militare regolarità, approvvigi<on>amenti copiosi di munizioni da guerra e da bocca, leva forzata di pacifici villani, guastatori forniti di manaje, bitumi, in somma apparati di una spezie assai stravagante ed insieme minacciosa. Si trattenne ogni determinazione risoluta fino alla più chiara precisione ed esattezza delli riscontri.

1. Xφ.: *prodenza*

I documenti che si onoriamo di accompagnare (a. cart. n° 10) mostrano ad evidenza la marcia regolare di duecento e più armati, partita dalla villa Omalà e diretti a cassa battente verso Livatò, le sacre cerimonie, l'acquartieramento nella villa Focata, la conferma del progetto di distruggere la città di Argostoli.

Sembrerebbe strano e pazzo questo divisamento. Ma gli appoggi, la confluenza delle linee del disegnato piano verso molti punti che stavano in questa stessa città, la seduzione imponente di un ricco bottino nelle doviziose cose di questi signori, la versatilità dello spirito di quei rustici, ai quali era affidata la custodia esterna di una città senza recinti; le più scrupolose ricerche fatte da noi consigliando, simulando con molti abitanti di Argostoli, le precise conoscenze che abbiamo ritratto, l'incoraggiamento in cui erano i villani armati, ai quali si fece credere che la nostra truppa doveva ritirarsi all'arrivo di una irruzione al lazzeretto per restare in aspettazione; tutto questo prospetto, tranquillamente contemplato, ci fece pensare che, se anco non fosse stata verificabile l'impresa di invadere la città, certamente il disordine, lo sconvolgimento di qualche rusticana zuffa a breve distanza da noi avrebbe messo in gravissimo pericolo la città, confusa, involupata la direzione che tener si doveva dalla nostra forza. Compromessa quindi la sicurezza di tutti e perduta certamente la campagna, qualora si avesse lasciato¹ tranquillo l'acquartieramento degli insorgenti e dei pirati a cinque sole miglia dalla città; perduta una volta la campagna, allora nè mila nè due mila nè sei mila soldati di qualunque nazione ci fossero basterebbero a domarla senza scagliar fulmini da tutte le parti, ferire ed imperversare, senza riguardo, sopra i rei, come sopra gl'innocenti. Giacchè la necessità avrebbe fatto indossare l'abito di fellonia a tutti generalmente, la preziosa pertinenza di Livatò, all'eccezione di qualche villa, si è dimostrata leale resistendo a forza di dar suffragi agli eroi della rivolta. Non meritava ella le nostre cure? / Pure ella sarebbe stata alla fine costretta di prender necessariamente parte o con i ribelli o di battersi con essi.

φ. 3

Noi dovevamo restarsene oziosi alla vista di tanti pericoli? Di tanta sovversione imminente? Avremmo mai potuto sperare di ridonar quest'isola alla Federazione?

Si siamo dunque determinati di operare e malgrado l'imperiosità dell'urgenza noi abbiamo con tutta la freddezza e metodo trattato questo grave argomento.

Si è ordinata la spedizione (n° 1) nel dopo pranzo dei 2 del sig(nor) Magg(ior) della piazza Anastasio Foca, militare che diede in più circostanze saggi di valore e di determinazione patriottica, con una centu-

1. Xφ.: *lassiato*

ria di civichi e territoriali soldati. Egli occupò l'avanti posto di Cocolata, posizione montuosa che guarda la villa Focata di rimpetto. Abbiamo spedito pure in quell'istesso istante due abili bassi uffiziali coll' ordine di prendere tutte le topiche e geografiche posizioni, puntarle e conoscere di fatto la situazione dell'inimico, verificarla col loro ritorno. Abbiamo ritratto le più esatte notizie. È preso il Militare Consiglio con il sig(nor) Comandante e con il sig(nor) Col(onnello) Pieri, destinato direttore e comandante di quella spedizione. Si è fissato per le ore 3 1/2 la spedizione della nostra truppa. Si estesero, si consegnarono le istruzioni relative, come si vedrà nell' annesso n(umero) 2. Il n(umero) 3 farà vedere un' altra istantanea misura che si è presa e di cui si è fornito il s(ignor) Col(onnello) per tranquillizzare i buoni pacifici abitanti della campagna, per soggezionare quelli di cui le direzioni potevano essere equivoche.

Il n(umero) 5 presenterà all'E.V., all'Ecc(ellentissi)mo Senato il rapporto, la fedele puntuale narrazione che ci fece il strenuo s(ignor) Col. Pieri, che in questa, come in tutte le altre occasioni diede i più luminosi saggi di eroismo e di patriottismo il più esemplare e degno di imitazione.

I degni suoi alunni, i giovani uffiziali si portarono meravigliosamente. Il nostro Cap. Teotochi a viva forza ha voluto las<c>iarci per correre l'aringo marziale.

Il sig(nor) Maggior della piazza Anastasio Foca si è valorosamente battuto e diede prove di una rara moderazione e filantropia. Egli merita certamente onorata menzione, come tutti gl'altri, ed uffiziali, nostri ed urbani, e soldati che ottennero indistintamente e con nobile gara ed entusiasmo l'onorata palma della vittoria.

Chi espone il suo petto alle ferite, chi non è educato a questo esercizio, chi non si batte per principj col suo trionfo è una fiera nè val a φ. 3^v trattenerla ordine o forza. / Non è dunque strano, se alla vittoria di Focata si è associato lo spoglio esteso ed illimitato di quell'esteso villaggio. Un' esemplare e memorabile punizione si era prescritta, non un generale sacco, ma i rustici che si sono battuti sentivano qualche moderazione, pur diedero il fatale principio... La fama ha volato. Ed ecco in un subito a torme a torme da tutte le parti rustici che non appartenevano alla spedizione minacciare la prosecuzione della più orrenda pirateria.

Il zelante, l'attentissimo nostro Colonnello ripara a tutto sul momento, ci passa subito avvisi. Noi ripariamo pure facendo subito correre araldi e pubblicare l'annesso editto, n(umero) 6.

Il ritiro, ben consigliato, della nostra truppa, la pubblicazione dell'editto fece sospendere la prosecuzione della strage.

Sopravviene la notte. Il nuovo giorno fa vedere ancora in vari gruppi nascosto un immenso s<c>iame di villici, che tutti ansiosamente aspettavano

una nuova spedizione per approfittare delle spoglie. La loro permanenza qua e là mise il terrore nell'isola tutta e noi si siamo affrettati di arginare il disordine, ispirare fiducia e mettere la tranquillità sui buoni. Si fece pubblicare nuovamente l'editto 3 Giugno. Si spedirono in campagna i primati i sacerdoti di più ville per persuadere i villici di ritirarsi. Ma tutto fu vano, abbenchè non siano successi nuovi disordini.

Nel giorno 3 di Giugno trovandosi ancora in varie guise minacciata la sicurezza e la proprietà, specialmente di quei di Livatò, si prese dalla Commissione Delegata di pubblicare l'annesso editto, n(umero) 7. I zelanti membri della stessa Commissione, il sig(nor) Demetrio Pignatorro, il sig(nor) Spiridion Corafà Giambattista, il sig(nor) Nicolò Anino, si portarono personalmente in campagna e col fatto fecero sparire tutta questa minacciosissima turba. A maggior tranquillità e sicurezza di Livatò si è là spedito il Cap(itano) Mattei con cinquanta soldati e vi restò per quattro giorni con vero contentamento e soddisfazione di quella pertinenza. Oggi tutto è tranquillo. Non vi sono più attruppamenti attentatorj nella campagna. Un nostro soldato gira l'isola tutta, porta degl'ordini e si obbediscono sull'istante.

Ci siamo onorati di partecipare in sommario all'E.V. gl'effetti salutarì e prodigiosi della gloriosa spedizione 3 Giugno.

φ. 4 Diremo adesso soltanto dei CC. Metaxà. Il C. Andrea si è rintanato nella sua villa / di Omalà, mal sicuro di se stesso e timoroso di un'ombra... Il suo fratello C. Cesare, ramingo per l'isola, cercava forse asilo e sicurezza altrove... Dimandò con sua sup<pl>ica, n(umero) 8, il C. Andrea di essere dalla pubblica forza scortato e garantito nel suo passaggio per mettersi alla disposizione della giustizia. Si accordò, fu con tutta l'indulgenza trattato, si mandò il Cap. Capodistria nella notte 9 corrente con sei ordinanze nella sua villa e di là lo trasferì sul bordo del pubblico russo naviglio che è ancorato in questo canale.

Il volgo che è sempre volgo e che si fa pensare e ziarlare come si vuole cominciò a tumultuarsi per aver veduto questo trattamento del Conte Metaxà... Noi lo abbiamo trascurato nè ci imposero le minacce le più strane ed insieme considerabili.

L'editto oggi pubblicato, n(umero) 9, mostrerà con evidenza la direzione che abbia<mo pre>so, le cause, gl'effetti che si dobbiamo promettere. Noi siamo astretti di trattare questo sfortunato con la più severa giustizia, appunto perchè una popolazione la quale avrebbe il diritto di reclamare, ma che eccitata, infiammata da mandici animatori, ferocemente reclama le rivoluzioni passate e quest'ultima ed esige una pronta deliberazione, la quale mostri a tutti che il nobile reo non è che più reo di qualunque altro uomo il quale commettesse lo stesso delitto.

L'esimia virtù è sapere di V.E., Sereniss. Principe, illuminerà (e lo imploriamo colla maggiore sollecitudine) le nostre menti in questa che è e va a divenire da giorno in giorno più stringente circostanza. L'impacienza di sentire il giudizio di quest'uomo non sarà tanto ragionevole, ma presso questi abitanti ella si fa imponente, e non sapremmo bene predire in quali eccessi potessero portare il contrasto, la resistenza dalla parte nostra. Diciamo eccessi; e l'ultima parte dell'editto di oggi ne sarà una prova.

Non cederemo di una linea alle pretensioni ardite, capriziose o ree, sosterremo con forza i diritti del Governo, gl'interessi della Federazione. Ci siamo riusciti nell'epoca per noi la più calamitosa. Oggi non vi devono essere ostacoli.

La prudenza solo ci trattiene da ulteriori determinazioni, appunto perchè speriamo l'autorevole presidio russo che abbiamo implorato e che ci siamo lusingati di avere col pubblico legno qui arrivato. Da questo il compimento felicissimo dell'opera nostra senza fuoco, senza canone, senza devastazioni. Da questo lo scioglimento delle legioni villane. Da questo il riordinamento ed il ristauo di questa finanza locale. Da questo l'utile associazione di quest'isola alle altre nel componere il federativo governo.

φ. 4^v / La bell'opera, la vasta e difficile impresa, non esige meno di cento soldati Russi nè importerebbe molto altra pubblica forza navale, basta che a governo instiuito si possa lasciare in Cefalonia una guarnigione conveniente, composta da Russi e da nostri.

Agli altri punti che risguardano le venerate lettere di V.E. ci riserviamo di dare risposta, mandando anco l'effettuazione degli ordini stessi.

Siamo con pienissimo ossequio e considerazione

Argostoli 12 Giugno 1801

Di V.E.

GIOV. C. DI CAPODISTRIA, Deleg. C.I.

φ. 1 / Κ ά τ ω: A S.E. il Serenissimo Principe e Preside del Federativo Consesso in Corfu

"Α ν ω δι' έ τ έ ρ α ς χ ε ι ρ ό ς: N° 19 in tre fogli con inserte venti.

Ἐξοχώτατε Πρίγκιψ,

"Εχομεν χρέος νά λογοδοτήσωμεν πρός τήν Υ. Ε. δι' ο,τι συνέβη έν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἀπό τῆς 1ης Ἰουνίου μέχρι τῆς σήμερον. Συνδυάζομεν τὸ καθήκον τοῦτο μετὰ πλείστου ἐνδιαφέροντος καὶ μερίμνης, καθόσον ἡ ἐκπλήρωσις του πλήρως μᾶς κάμει νά ἐλπίζωμεν οτι ἐκ τῶν σεβαστῶν ἀποκρίσεων τῆς Υ. Ε. δύνανται τὰ θέματα μας νά λάβωσι κατεύθυνσιν μᾶλλον καθωρισμένην καὶ ἀποφασιστικὴν, ἢ ἡμετέρα ἐπιχειρήσεις δύναται νά λάβῃ τήν

πλέον ὠλοκληρωμένην καὶ περίλαμπρον ἐπιτυχίαν κατόπιν τῶσων ἀντιθέσεων, συγκρούσεων, μαχῶν, καὶ πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν.

Ἀπὸ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ παρελθόντος μηνὸς Μαΐου ἐδoléπομεν ὅτι ἐκάστην ἡμέραν ἐξηφανίζετο μέρος τι τῆς Γενικῆς Ἐπιτροπῆς, <μεταβαῖνον> προσωρινῶς εἰς τὴν Διοίκησιν τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ληξουρίου. Ἡ ἀποχώρησις των ἡρξήθη μέχρι τοῦ νὰ μὴ θλέπωμεν πλέον τινὰ ἐξ αὐτῶν καὶ τὰ εἰδικὰ τμήματα, οἰκονομικόν, ἐπὶ τῶν τροφίμων καὶ στρατιωτικόν, ἐκαλύφθησαν μόνον ὑπὸ κατοίκων τοῦ Ἀργοστολίου. Τὸ πρῶτον τοῦτο στοιχεῖον τῆς νέας ἀπειλουμένης διαιρέσεως δὲν διέφυγε τῆς προσοχῆς μας. Διεδόθησαν ὄχι φήμαι, ἀλλ' εἰδήσεις ἔξωθεν ὅτι τὸ Ὑγειονομεῖον τοῦ Ληξουρίου ἦτο εἰς ἔριν, εἰς ζητήματα μετὰ τοῦ Ὑγειονομείου Ἀργοστολίου. Ἐν τέλει εἰς τὰς λεπτομερεῖς ἐρεύνας μας δὲν διέφυγεν ἡ θετικὴ εἰδήσις ὅτι ἐκ τῶν μαζικῶν προσλήψεων, κατατάξεων, στρατολογήσεων τῆς πολεμικῆς ἐν τέλει προετοιμασίας, ἣτις παρεσκευάζετο ὑπὸ τῶν ἐξεγερθέντων εἰς τὴν ὑπαιθρον τοῦ Ἀργοστολίου, διεξήγοντο ἐπικοινωνίαι, συνεννοήσεις εἰσέτι μετὰ κατοίκων τινῶν τοῦ Ληξουρίου. Ἐκεῖ ἐγένοντο σημαντικαὶ προμήθαιαι πολεμοφοδίων, εἰς ἐκεῖνον τὸν ὅριον αἱ πλέον ἐπιμελεῖς ἀπόπειραι, διὰ νὰ γίνουιν κατὰ τὰ φαινόμενα κύριοι τοῦ πλοίου τοῦ κυβερνωμένου ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Φερεντίνου, ὥστε νὰ συνάψουν καὶ ναυμαχίαν εἰσέτι καθ' ἡμῶν, ἐνῶ ἐκ τῆς ξηρᾶς θὰ ἐπεχειρεῖτο ἡ ἐρήμωσις τῆς πόλεως. Ὁ κύριος Ἀναστάσιος Κατσαίτης, γραφεὺς τοῦ πλοίου, κατέθεσε ταῦτα καὶ δὲν θὰ ἦτο δύσκολον νὰ τὰ ἐπαληθεύσωμεν ἐκεῖ μετὰ περισσοτέρων λεπτομερειῶν.

Ἡ γενικὴ λοιπὸν ἐξέγερσις εἶχε καλῶς σχεδιασθῇ καὶ μολονότι ἐφαίνετο ἀπραγματοποιήτος διὰ τοὺς πολλοὺς συλληφθέντας Προέδρους, ὅμως μόναι αἱ ὑποφαῖαι ὑπηγόρευον τὴν ἀνάγκην νέων στρατιωτικῶν μονάδων, νέων στρατολογήσεων καὶ θυσιῶν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ γενικὸς κίνδυνος ἐπέτρεπε τὰ ὅπλα, τὰ ὅπλα τὴν ἀταξίαν καὶ τὴν πολεμικὴν ὑπερηφάνειαν εἰς τοὺς ἀγρότας. Συνέφερε λοιπὸν νὰ διαλύσωμεν τὴν πλάνην, νὰ ἐξακριβώσωμεν τὰς εἰδήσεις, νὰ τὰς διαχωρίσωμεν, διὰ νὰ προκαλέσωμεν ἐκ τούτου τὴν ἀπόλυτον διάσπασιν καὶ φυγὴν τῶν ἐχθρῶν, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς παραπλανήσεως ἡρξήθησαν κατὰ ἓν μέρος διὰ χρυσοῦ καὶ διὰ τῶν γενναιοδῶρων χορηγήσεων ἔτεινον νὰ ἐξαπλωθοῦν καθ' ὕπερβολήν.

Ἀπεφασίσαιμεν νὰ μεταβῶμεν εἰς Ληξοῦρι προσωπικῶς, διὰ νὰ γνωρίσωμεν καλλίτερον τὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀντιλήψεις τῶν κατοίκων ἐκεῖνων, **φ. 1^ν** ἔτι διὰ νὰ τοὺς προσελκύσωμεν καὶ νὰ καιροφυλακῇσωμεν. / Κατὰ τὴν πρῶτην Ἰουνίου μετέβημεν εἰς Ληξοῦρι συνοδευόμενοι ὑπὸ τῆς φρουρᾶς, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ προβῇ εἰς τὴν συνήθη ἀντικατάστασιν ἐκείνης τὴν ὁποίαν εἴχομεν τοποθετήσῃ ἐκεῖ.

Ἐπεβιβάσθημεν ἐπὶ τῆς μικρᾶς γαλέρας μας. Ἡ ἄφιξις μας ἔθεσεν εἰς μεγίστην κινητοποιήσιν ἐκείνους τοὺς παραπλανηθέντας κατοίκους, ἐξαφθέντας ὑπ' ὀλίγων ἀπαταίωνων, οἱ ὅποιοι ἀμέσως διέδωσαν ὅτι ἡμεῖς εἴχομεν

φθάσει ἐκεῖ, διὰ τὰ καταστρέψωμεν τὸ Ὑγειονομεῖον, τὰ δικαστήρια, ὥστε νὰ ἐπιτύχωμεν τὸν ἐμπρησμὸν τῶν οἰκῶν μερικῶν θαυματοποιῶν ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας... Αὗται ὑπῆρξαν ἀσύστατοι φῆμαι· ἡμετέρα προκήρυξις ἀνακοινωθείσα αὐτοστιγμῇ, ἡ πραγματοποιήσις τῆς ἀλλαγῆς φρουρᾶς διεσκόρπισε τοὺς φόβους καὶ ἐγενόμεθα δεκτοὶ μετὰ μεγάλου πανηγυρισμοῦ ἐξ ὧλων. Μετέβημεν εἰς τὴν λαμπρὰν λέσχην. Ἐκεῖ συνεκροτήθη κατόπιν αἰτήσεώς μας πολυάριθμος συγκέντρωσις. Ὁ γηραιὸς ἱππότης Δεσίλλας ἐξέθεσε τοὺς σκοποὺς οἱ ὅποιοι εἶχον ὀδηγήσει τὴν Αὐτοκρατορικὴν Ἐπιτροπὴν εἰς Ληξούρι. Ἐκείνη ἤθελε νὰ ἀκούσῃ ἐκ τῶν πλέον συντεῶν ποῖαι ἦσαν αἱ αἰτίαι τῆς ἀπειληθείσης διενέξεως μετὰ τοῦ Ἀργοστολίου καὶ διὰ ποίαν ἀποδοκιμαζομένην συναλλαγὴν ἤθελον νὰ ἀπολέσουν τὸ μεγαλύτερον, τὸ πολυτιμότερον τῶν ἀγαθῶν, τὸ ὅποιον παρεχόρει εἰς ἐκείνην τὴν ἐπαρχίαν, ὅπως εἰς κάθε ἄλλην, τὸ ἀπαράδιαστον σύνταγμα.

Εἰς τὴν σύντομον ταύτην ἀλλὰ ζωηρὰν ὁμιλίαν ἀπήντησεν ὁ κύριος Λιμπεράλῃς Τυπάλδος Πρετεντέρης κατὰ τρόπους εὐγενεῖς μὲν, ἀλλ' οὐχὶ σαφεῖς καὶ οἷους ἐχρειάζοντο. Παράπονα, ἐκπλήξεις, ἀμφιβολίαι, ἀμνηχανίαι, ἀδεβαιότητες. Ἄλλος τις κύριος παριστάμενος εἰς τὴν συγκέντρωσιν ἔλαβε τὸν λόγον καὶ μετὰ περισσοτέρας ἐλευθερίας εἰσῆλθεν εἰς τὸν λόγον καταδεικνύων ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχουν ἐμπιστοσύνην πρὸς τοὺς κυρίους τοῦ Ἀργοστολίου, καθ' ὅσον ἡ ἐμπειρία τοὺς εἶχεν ἀρκούντως διδάξει καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς ὅτι τὰ δικαιώματά των εἶχον θεδαίως χάσει ἐκ τῆς ὠφελίμου οὐσίας των, καὶ ἂν ἀκόμη εἶχον διατηρηθῇ ὑπὸ ἄλλους τρόπους καὶ μορφάς· ὅτι ἡ ἀπομάκρυνσις των λόγῳ τούτου καὶ ὁ ἀποχωρισμὸς ἐξ Ἀργοστολίου εἶχεν ἐπιβληθῇ ἐκ τῆς προαισθήσεως τὴν ὁποίαν εἶχον, ὅτι ἡ πραγματικὴ ἐλευθερία των ἔβαινε ταχέως νὰ μεταβληθῇ εἰς δουλείαν· ὅτι ἐν τέλει εἶχον λάβει τὴν ἀπόφασιν νὰ θυσιάσουν τὰ πάντα εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας των ἐκ τοῦ Ἀργοστολίου.

Ὁ Κόμης Καποδίστριας ἀπήντησεν· ἡ δυσπιστία δὲν ἀρμόζει εἰς ὅποιον γνωρίζει νὰ ἀπαιτῇ δικαιοσύνην καὶ εἰς ὅποιον βλέπει πρὸ αὐτοῦ κάποιον δικαστήν, ὁ ὅποιος πρέπει νὰ τὴν ἀπονείμῃ σοβαρῶς μετὰ προσωπικῆς εὐθύνης. Τὸ Ληξούριον ἠδύνато νὰ δυσπιστῇ διὰ τὴν συνθήθειαν τῶν κυρίων τοῦ Ἀργοστολίου, δὲν ἠδύνато δι' ὑπολογισμὸν τῶν Ἐκτελεστῶν Ἐπιτρόπων, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐκδώσει πολλὰς φορὰς εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην τὰς ὑποδείξεις των, τὸ σχέδιόν των. Εἶναι σφάλμα τοῦ Ληξουρίου ἄνευ δικαιολογίας τὸ ὅτι δὲν ἔχει ἀπευθυνθῇ δι' ἀντιπροσώπων του εἰς τοὺς Ἐπιτρόπους· εἶναι σφάλμα τὸ νὰ προκαλῇ ταραχὰς στηριζόμενον εἰς τὰς ἀπλὰς ὑποφίας· εἶναι σφάλμα νὰ ἀποσύρεται καὶ νὰ ἀντιτίθεται εἰς ἐκείνην τὴν ἔνωσιν ἡ ὁποία εἶναι ἐπιθυμητὴ ὑπὸ τοῦ νόμου διὰ τῆς προσαγωγῆς ὡς ἀποκλειστικῆς δικαιολογίας μᾶς ὑποφίας μὴ ἐπιβεβαιωθείσης ὑπ' οὐδεμιᾶς ἐνδείξεως. Ἀς διορθωθῇ λοιπὸν /

περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς πατρίδος των μετὰ τῶν Ἐπιτρόπων, μετὰ τῶν σωφρονεστέρων τοῦ Ἀργοστολίου, ἄνευ ὅπλων, ἄνευ ἀκολούθων, ἄνευ ἐπαναστατικῶν σχεδίων, μετὰ τῆς ψυχραΐμου καὶ ἡρέμου σκέψεως συζητοῦντες ὑπομονητικῶς τὰ προτεινόμενα· θὰ τεθοῦν ἀσφαλῶς ἐπὶ κεφαλῆς πάσης προσπάθειας καὶ μετὰ τῆς μεγαλυτέρας ἡσυχίας θὰ μετατραποῦν πᾶσαι αἱ διαφοραὶ καὶ ἀντιθέσεις εἰς ἰσότητα, ἁρμονίαν, ὁμοφωνίαν. Ἐκλείσειε τὸν λόγον τοῦ ὁ Κόμης Καποδίστριας καταδεικνύων ὅτι ἡ Δημοκρατία ἔπρεπε νὰ ἐγκαθιδρυθῇ τὸ ταχύτερον· ὅτι οἱ προστάται ἡγεμόνες τὸ ἐπεθύμουν· ὅτι ἡ εὐεργετικὴ εὐμένεια τοῦ Ἀλεξάνδρου Α', Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσιῶν, παρεχόμεναι εἰς τὴν Δημοκρατίαν αὐτοκρατορικὴν δύναμιν καὶ ὅτι θὰ ὑπάρξῃ ἡ δύναμις αὕτη, ἣτις ἐπιθυμεῖ τερματισμὸν εἰς τὰ ζητήματα, ἐφ' ὅσον λογικῇ, φιλίᾳ, αὐθόρμητος πατριωτισμὸς δὲν θελήσουν νὰ συντρέξουν, διὰ νὰ κάμουν νὰ προέλθῃ ἡ νέα αὕτη κυδέρνησις στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης καὶ καλῆς θελήσεως. Ἐπεράτωσε διὰ τῶν πλέον ζωντῶν ζητωκραυγῶν ὑπὲρ τῆς νέας Δημοκρατίας, ὅπερ προεκάλεσε τὴν χαρὰν καὶ τὴν γενικὴν ἱκανοποίησιν... Ἡ ἡμέρα αὕτη ἔληξε λαμπρά. Εἰς τὸν λαὸν ἐνεφυσήθη ἡ πεποίθησις ὅτι τὸ Ὑγειονομεῖον των, τὰ δικαστήριά των θὰ παραμείνουν ἄθικτα καὶ τὰ πάντα θὰ πραγματοποιηθοῦν μετ' ἀπολύτου ἱκανοποιήσεως πάντων.

Δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι περισσότερον καρποφόρος ἡ περιοδεία μας. Κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐδέχθημεν ἀμέσως τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις προελεύσεως τοῦ Ὑγειονομείου ἐκείνου, ὅπερ οὐδέποτε προηγουμένως εἶχομεν ἴδει. Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς παρευρέθησαν εἰς τὰς κανονικὰς συνεδριάσεις. Ἐσημειώθη κάποια ἡσυχία εἰς Ληξούριον καὶ ἡδυνήθημεν, ἀντὶ νὰ τηρῶμεν διηρημένους, διεσπαρμένους τὰς ἡμετέρας δυνάμεις καὶ φροντίδας, νὰ τὰς ἐνώσωμεν εἰς ἓν μόνον σημεῖον καὶ δι' ἐκείνην τὴν πλευράν, ὅπου ὁ κίνδυνος ἠδύνατο νὰ εἶναι περισσότερον ἐπικείμενος.

Διὰ νὰ περατώσωμεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀφορᾷ εἰς τὸ Ληξούριον, θὰ προσθέσωμεν ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῶν τεσσάρων ἀντιπροσώπων πρὸς διάλογον ἀνεβλήθη, θὰ ἐπιστεύομεν, διὰ τοὺς γνωστοὺς λόγους. Ἐπειτα πληροφορούμεθα σήμερον ἐξ ἑνὸς γράμματος ληφθέντος παρὰ τινων τῶν κυρίων ἐκείνων ὅτι κατὰ τὴν 9ην τρέχοντος ἐπραγματοποίησαν τὴν ὀνομαστικὴν ἐκλογὴν πολλῶν ἀτόμων παρέχοντες τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλήσουν ἐκ μέρους ὧλων.

Δὲν θὰ ἠθέλομεν νὰ ἀσχοληθῶμεν μετὰ πολλῶν, ἀν καὶ θὰ εὐχαριστηθῶμεν νὰ ἀκούσωμεν τέσσαρας ἢ πέντε ἐξ ἐκείνων τῶν συνετῶν εὐγενῶν, οἵτινες δύνανται ἡσυχῶς νὰ δώσουν πληροφορίας, νὰ ἐξαγάγουν καὶ νὰ συγκεντρώσουν συμπεράσματα καὶ νὰ καθησυχάσουν διὰ τῆς συνέσεώς των τὸν ἐν ἀναδρασμῷ διατελοῦντα ἐκεῖνον πληθυσμόν, νὰ τὸν ὁδηγήσουν κατόπιν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ πρέποντος. Ἀναμένομεν τοῦτο ἐν ἀδημονίᾳ καὶ γνωρίζομεν νὰ μὴ ἀπελπιζώμεθα διὰ πλεονεκτικὰς ἐπιτυχίας.

Θὰ ἐξετάσωμεν τώρα τὰ ἐπὶ μέρους γεγονότα τοῦ Ἀργοστολίου, τῆς Λιβαθοῦς. Μετὰ τὴν συγκρότησιν κατὰ τὰς δύο τοῦ μηνὸς τῆς Πληρεξουσίου Ἐπι-

Φ. 2^ν τροπῆς τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας, παρεβάλαμεν / διαφόρους ἐκθέσεις, καταθέσεις, προφορικὰς ἀνακρίσεις, ἐκ τῶν ὁποίων διαρκῶς περισσότερον ἐδεδαιούμεθα ὅτι ἡ ἀπειλουμένη ἐξέγερσις τῶν ἀγροτῶν ὑπὸ τὰ αὐτὰ ἐμβλήματα καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀρχηγούς, οἵτινες προεκάλεσαν τὴν μοιραίαν ἐπανάστασιν τοῦ Αὐγούστου, ἐπλησίαζεν πρὸς τὴν πόλιν διὰ μεγάλων θημάτων, καὶ ἡ πορεία ἔτεινε νὰ γίνῃ μετὰ τινος στρατιωτικῆς τάξεως, ἀφθόνων ἐφοδιασμῶν πολεμοφοδίων καὶ τροφῶν, ἐκτεταμένης στρατολογίας εἰρηνικῶν χωρικῶν, καταστροφῶν ἐφωδιασμένων διὰ πελέκεων, πίσης, ὀργάνων γενικῶς ἐνδὸς εἰδους λίαν παραλόγου καὶ ταυτοχρόνως ἀπειλητικοῦ. Ἐκρατήθη πᾶσα ὀριστικὴ ἀπόφασις μέχρι τῆς σαφεστεράς διαπιστώσεως καὶ ἀκριθείας τῶν στοιχείων.

Τὰ ἔγγραφα τὰ ὁποῖα ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ διαδιδάσωμεν (ἔγγρ. ὑπ' ἀριθμὸν 10) μαρτυροῦν ἐμφανῶς τὴν κανονικὴν πορείαν διακοσίων καὶ πλέον ἐνόπλων, ἐκκινήσαν ἐκ τοῦ χωρίου Ὁμαλὰ καὶ κατευθυνθεῖσαν μετὰ κενοῦ ταμείου πρὸς τὴν Λιδαθῶ, τὰς ἱερὰς τελετάς, τὴν στρατοπέδουσιν εἰς τὸ χωρίον Φωκάτα, τὴν ἐπιβεβαίωσιν τοῦ σχεδίου νὰ καταστρέφουν τὴν πόλιν τοῦ Ἀργοστολίου.

Τὸ σχέδιον τοῦτο θὰ ἐφαίνετο περίεργον καὶ παράφρον. Ἀλλὰ τὰ σημεῖα ὑποστηρίξεις, ἡ κατεύθυνσις τῶν γραμμῶν τοῦ χαραχθέντος σχεδίου πρὸς πολλὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα εὗρίσκοντο ἐντὸς τῆς ἰδίας ταύτης πόλεως, ἡ δελεαστικὴ προσέλκυσις ἐκ πλουσίας λείας <ὑπαρχούσης> εἰς τὰ ἀφθονα ἀγαθὰ τῶν κυρίων τούτων, τὸ εὐμετάβλητον τοῦ πνεύματος τῶν χωρικῶν τούτων, εἰς τοὺς ὁποίους ἦτο ἐμπεπιστευμένη ἡ ἐξωτερικὴ φρούρησις μιᾶς πόλεως ἄνευ τειχῶν· αἱ πλέον προσεκτικαὶ ἔρευναι γενόμεναι ὑφ' ἡμῶν διὰ παροχῆς συμβουλῶν, προσποιητῶν ἐπαφῶν μετὰ πολλῶν κατοίκων τοῦ Ἀργοστολίου, αἱ ἀκριβεῖς γνώσεις τὰς ὁποίας ἀπεχομίσσαμεν, τὸ θάρρος τὸ ὁποῖον εἶχον οἱ ἔνοπλοι χωρικοί, τοὺς ὁποίους ἔκαμαν νὰ πιστεύουν ὅτι ἡ δύναμις μας ἔπρεπε νὰ ἀποσυρθῇ κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐπιδρομῆς εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον, διὰ νὰ μείνωμεν ἐν ἀναμονῇ· πάντα ταῦτα τὰ σχέδια, ἐξετασθέντα ἡρέμως, μιᾶς ἔκαμαν νὰ σκεφθῶμεν ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἦτο πραγματοποιήσιμος ἡ ἐπιχείρησις τῆς εἰσβολῆς εἰς τὴν πόλιν, ἡ ἀταξία βεβαίως, ἡ ἀναταραχὴ ἐκ μιᾶς ἀγροτικῆς συμπλοκῆς εἰς μικρὰν ἀφ' ἡμῶν ἀπόστασιν θὰ εἶχε νὰ θέσῃ εἰς σοβαρώτατον κίνδυνον τὴν πόλιν, ἐπειδὴ ἡ κατεύθυνσις τὴν ὁποῖαν ὤφειλε νὰ τηρήσῃ ἡ ἡμετέρα δύναμις θὰ εὗρίσκετο ἐν συγχύσει, ἐν περιπλοκῇ. Θὰ ἐτίθετο ὡς ἐκ τούτου εἰς κίνδυνον ἡ ἀσφάλεια ὅλων καὶ θὰ ἐχάνετο ὅπωςδήποτε ἡ ὑπαιθρος, ἐφ' ὅσον θὰ ἔμεγεν ἀπείρακτος ἡ συγκέντρωσις τῶν ἐξεγερθέντων καὶ τῶν πειρατῶν εἰς ἀπόστασιν πέντε μόνον μιλίων ἐκ τῆς πόλεως. Ἐὰν ἅπαξ ἐχάνετο ἡ ὑπαιθρος, τότε οὔτε χίλιοι οὔτε δύο χιλιάδες οὔτε ἑξ χιλιάδες στρατιῶται αἰασδήποτε ἐθνότητος καὶ ἐὰν ἦσαν θὰ ἤρχουν νὰ τὴν ὑποτάξουν, χωρὶς νὰ ἐξαπολυθοῦν κεραυνοὶ ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν, νὰ πληξοῦν καὶ νὰ ἐκμανοῦν ἄνευ διακρίσεως ἐπὶ τῶν ἐνόχων, ὅπως ἐπὶ τῶν ἀθῶων. Ἀφοῦ ἡ ἀνάγκη θὰ ἔκαμε ὅλους γενικῶς νὰ ἐνδουθοῦν τὴν ἀμφίεσιν τῆς ἀπάτης, ἡ

φ. 3

πολύτιμος ἐπαρχία τῆς Λιδαθοῦς, ἐξαιρέσει χωρίων τινῶν, ἐδείχθη νομοταγῆς ἀνθισταμένη βιαίως νὰ προσφέρῃ βοήθειαν εἰς τοὺς πρωταγωνιστὰς τῆς ἐπαναστάσεως. Αὕτη δὲν εἶχεν ἀνάγκην τῶν ἡμετέρων φροντίδων; / Ὅμως θὰ ἦτο ἐν τέλει ὑποχρεωμένη νὰ λάβῃ ἐξ ἀνάγκης θέσιν ἢ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἢ νὰ συγκρουσθῇ μετ' αὐτῶν.

Ἡμεῖς ἔπρεπε νὰ παραμένωμεν ἄπρακτοι ἐν ὄψει τόσων μεγάλων κινδύνων; Τόσον μεγάλῃς ἀπειλουμένης ἀνατροπῆς; Θὰ ἡδυνάμεθα ποτὲ νὰ ἐλπίζωμεν νὰ ἐπαναγάγωμεν τὴν νῆσον ταύτην εἰς τὴν Ὁμοσπονδίαν;

Ἀπεφασίσαμεν λοιπὸν νὰ δράσωμεν καὶ παρὰ τὴν ἐπιτακτικότητα τῆς ἀνάγκης διεπραγματεύθημεν μετ' ἀπολύτου ψυχραιμίας καὶ μεθοδικότητος τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα.

Τὸ ἀπόγευμα τῶν 2 τοῦ μηνὸς διετάχθη ἡ ἀποστολή (ἔγγρ. ὑπ' ἀριθμὸν 1) τοῦ Ταγματάρχου τοῦ φρουρίου κυρίου Ἀναστασίου Φωκᾶ, στρατιωτικοῦ ὁ ὁποῖος εἰς πολλὰς περιστάσεις ἔδωκε δείγματα ἀνδρίας καὶ πατριωτικῆς ἀποφασιστικότητος, μετὰ μιᾶς ἐκατονταρχίας στρατιωτῶν τῆς πόλεως καὶ τῆς περιφερείας. Οὗτος κατέλαβε τὴν προκεχωρημένην θέσιν τῶν Κοκολάτων, δρεινὴν τοποθεσίαν ἡ ὁποία βλέπει ἀπέναντι τὸ χωρίον Φωκᾶτα. Ἐστείλαμεν ἐπίσης τὴν ἰδίαν ἐκείνην στιγμὴν δύο ἱκανοὺς κατωτέρους ἀξιωματικούς μετὰ τῆς διαταγῆς νὰ σημειώσουν πάντα τὰ τοπογραφικὰ καὶ γεωγραφικὰ σημεῖα, νὰ τὰ ἐντοπίσουν καὶ νὰ γνωρίσουν ἀσφαλῶς τὴν θέσιν τοῦ ἐχθροῦ, νὰ τὴν ἐπαληθεύσουν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν των. Ἐλάβομεν τὰς ἀκριβεστεράς πληροφορίας. Συνῆλθε τὸ Στρατιωτικὸν Συμβούλιον μετὰ τοῦ Διοικητοῦ καὶ τοῦ Συνταγματάρχου κυρίου Πιέρη, διωρισμένου ἀρχηγοῦ καὶ διοικητοῦ ἐκείνης τῆς ἀποστολῆς. Ἡ ἀποστολή τῆς δυνάμεώς μας καθωρίσθη διὰ τὰς 3.30. Ἐξετέθησαν, παρεδόθησαν αἱ σχετικαὶ ὁδηγίαι, ὅπως θὰ φανῇ εἰς τὸ συνημμένον (ὑπ' ἀρ. 2). Τὸ ὑπ' ἀρ. 3 θὰ δείξῃ ἕτερον ἄμεσον μέτρον τὸ ὁποῖον ἐλήφθη καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἐφωδιάσθη ὁ κύριος Συνταγματάρχης, διὰ νὰ καθησυχάσῃ τοὺς καλοὺς εἰρηνικοὺς κατοίκους τῆς ὑπαίθρου, διὰ νὰ ὑποτάξῃ ἐκείνους τῶν ὁποίων αἱ προθέσεις ἡδύναντο νὰ εἶναι ἀμφίβολοι. Τὸ ὑπ' ἀρ. 5 θὰ παρουσιάσῃ εἰς τὴν Υ. Ε., εἰς τὴν Ἐξοχωτάτην Γερουσίαν, τὴν ἐκθεσιν, τὴν πιστὴν ἀκριθεὶς διήγησιν τὴν ὁποίαν μᾶς ἔκαμε ὁ γενναῖος Συνταγματάρχης κύριος Πιέρης, ὁ ὁποῖος εἰς ταύτην, ὡς εἰς πάσας τὰς λοιπὰς εὐκαιρίας, ἔδωκε τὰς πλέον λαμπρὰς ἀποδείξεις ἡρωισμοῦ καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ τὴν πλέον ὑποδειγματικὴν καὶ ἀξίαν μιμήσεως.

Οἱ ἀντάξιοι μαθηταὶ του, οἱ νέοι ἀξιωματικοί, ἐφέρθησαν θαυμασίως. Ὁ ἡμέτερος Λοχαγὸς Θεοτόκης μετὰ πραγματικῆς δυνάμεως ἠθέλησε νὰ μᾶς ἀφήσῃ, διὰ νὰ διατρέξῃ τὸ πεδῖον τῆς μάχης.

Ὁ Ταγματάρχης τοῦ φρουρίου κύριος Ἀναστάσιος Φωκᾶς ἐπολέμησε γενναίως καὶ ἔδωκε δείγματα σπανίας μετριοφροσύνης καὶ φιλανθρωπίας. Οὗτος ἀναμφιβόλως δικαιοῦται τιμητικὴν μνείαν, ὅπως πάντες οἱ ἄλλοι, καὶ οἱ ἀξιωματικοί, ἡμέτεροι καὶ τῆς πόλεως, καὶ στρατιῶται, οἱ ὁποῖοι ἀδιακρίτως

ἔλαβον καὶ δι' εὐγενοῦς ἀγῶνος καὶ ἐνθουσιασμοῦ τὸν τετιμημένον στέφανον τῆς νίκης.

φ. 3^v "Οσὶς ἐκθέτει τὸ στήθος του εἰς τὰ τραύματα, ὅστις δὲν ἔχει ἐκπαιδευθῇ εἰς τὴν ἀσκήσιν ταύτην, ὅστις δὲν μάχεται δι' ἀρχὰς θριαμβεύων εἶναι θηρίον καὶ διὰ τὴν συγκράτησίν του δὲν ἰσχύει διαταγὴ ἢ βία. / Δὲν εἶναι λοιπὸν περιέργον ἂν εἰς τὴν νίκην τῶν Φωκάτων ἠκολούθησεν ἡ μεγάλη καὶ ἀπεριόριστος λεηλασία τοῦ ἐκτεταμένου ἐκείνου χωρίου. Εἶχε προκαθορισθῇ τιμωρία παραδειγματικὴ καὶ ἀξιωμακτικὴ, ὅχι γενικὴ λεηλασία, ἀλλὰ οἱ χωρικοὶ οὔτινες ἐπολέμησαν διέθετον μετριοπάθειάν τινα, ἔδωσαν ὅμως τὴν μοιραίαν ἀρχήν... Ἡ φήμη διεδόθη. Καὶ ἰδοὺ αἴφνης κατὰ στίφη ἐξ ὅλων τῶν μερῶν χωρικοὶ, οὔτινες δὲν ἀνῆκον εἰς τὴν ἐκστρατευτικὴν δύναμιν, νὰ ἀπειλοῦν τὴν συνέχισιν τῆς τρομερωτέρας ληστείας.

Ὁ ἐνθουσιώδης, ὁ ἐπιμελέστατος ἡμέτερος Συνταγματάρχης τακτοποιεῖ τὰ πάντα αὐτομάτως, μᾶς μεταβιβάζει ἀμέσως εἰδήσεις. Ἡμεῖς φροντίζομεν ἐπίσης ἀποστέλλοντες ἀμέσως κήρυκας καὶ δημοσιεύοντες τὸ συνημμένον διάταγμα ὑπ' ἀρ. 6.

Ἡ καλῶς ὑποδειχθεῖσα ἀποχώρησις τῆς ἡμετέρας δυνάμεως, ἡ δημοσίευσίς τοῦ διατάγματος διέκοψε τὴν συνέχισιν τῆς καταστροφῆς.

Ἐπῆλθεν ἡ νύξ. Ἡ νέα ἡμέρα κάμει νὰ ἴδωμεν εἰς διαφόρους εἰσέτι ομάδας ἀποκεκρυμμένον μέγα πλῆθος κατοίκων τῆς ὑπαιθρου, οἱ ὅποιοι ἀνέμενον πάντες ἀνυπομόνως μίαν νέαν ἐκστρατείαν, διὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν ἐκ τῶν λαφύρων. Ἡ ἐκασταχοῦ παραμονὴ τῶν προσεκάλεσε τὸν τρόπον εἰς δόλοκληρον τὴν νῆσον καὶ ἡμεῖς ἐσπεύσαμεν νὰ ἀνακόψωμεν τὴν ἀκαταστασίαν, νὰ ἐμπνεύσωμεν ἐμπιστοσύνην, νὰ φέρωμεν τὴν ἡσυχίαν εἰς τοὺς ἀγαθοὺς. Ἐδημοσιεύθη ἐκ νέου τὸ διάταγμα τῆς 3 Ἰουνίου. Ἀπεστάλησαν εἰς τὴν ὑπαιθρον οἱ προύχοντες, οἱ ἱερεῖς περισσοτέρων χωρίων, διὰ νὰ πείσουν τοὺς χωρικοὺς νὰ ἀποσυρθοῦν. Ἀλλὰ ὅλα ὑπῆρξαν μάταια, ἂν καὶ δὲν συνέβησαν νέαι ἀναταραχαί.

Κατὰ τὴν 5 Ἰουνίου, ἐπειδὴ εἰσέτι ἡ ἀσφάλεια καὶ αἱ ἰδιοκτησίαι ἤπειλοῦντο κατὰ διαφόρους τρόπους, εἰδικῶς τῶν τῆς Λιθαθοῦς, ἀπεφασίσθη παρὰ τῆς Πληρεξουσίου Ἐπιτροπῆς νὰ δημοσιεύσωμεν τὸ συνημμένον διάταγμα (ὑπ' ἀρ. 7). Τὰ ἐνθουσιώδη μέλη τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ κύριος Δημήτριος Πινιατόρρος, ὁ κύριος Σπυρίδων Χωραφᾶς Ἰωάννης Βαπτιστής, ὁ κύριος Νικόλαος Ἄνινος, ἦλθον προσωπικῶς εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ ἐπέτυχον ἐμπράκτως νὰ ἐξαφανίσουν ὅλον τὸ ἀπειλητικώτατον τοῦτο πλῆθος. Πρὸς μεγαλυτέραν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τῆς Λιθαθοῦς ἀπεστάλη ἐκεῖ ὁ Λοχαγὸς Ματθαῖος μετὰ πεντήκοντα στρατιωτῶν καὶ παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας μετὰ πραγματικῆς εὐχαριστήσεως καὶ ἱκανοποιήσεως ἐκείνης τῆς περιοχῆς. Σήμερον τὰ πάντα εἶναι ἡσυχά. Δὲν ὑπάρχουν πλέον συγκεντρώσεις ἐπίδουλοι εἰς τὴν ὑπαιθρον. Ἡμέτερος στρατιωτικὴς περιοδεύει εἰς δόλοκληρον τὴν νῆσον, κομίζει διαταγὰς καὶ ὑπακούουν ἀμέσως.

Ἐλάδομεν τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσωμεν περιληπτικῶς εἰς τὴν Γ. Ε. τὰ

ἀποτελέσματα τὰ θαυμαστὰ καὶ σωτήρια τῆς ἐνδόξου ἐπιχειρήσεως τῆς 3 Ἰουνίου.

Φ. 4

Θὰ ὁμιλήσωμεν τώρα μόνον περὶ τῶν Κομήτων Μεταξᾶ. Ὁ Κόμης Ἀνδρέας ἐπανήλθεν εἰς τὸ χωρίον του / τῶν Ὀμαλῶν ἄνευ ἀσφαλείας διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ φοβούμενος μίαν σκιάν... Ὁ ἀδελφός του Κόμης Καῖσαρ, περιπλανώμενος ἀνὰ τὴν νῆσον, ἀνεζήτηε ἴσως καταφύγιον καὶ ἀσφάλειαν ἀλλὰ χροῦ... Ὁ Κόμης Ἀνδρέας ἐζήτησε διὰ τῆς αἰτήσεώς του (ὕπ' ἀρ. 8) νὰ τοῦ δοθῇ στρατιωτικὴ συνοδεία καὶ ἀσφάλεια κατὰ τὴν διέλευσίν του, διὰ νὰ τεθῇ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς δικαιοσύνης. Παρεχωρήθη, εἶρε συμπεριφορὰν λίαν ἐπιεικῇ, ἀπεστάλη ὁ Λοχαγὸς Καποδίστριας κατὰ τὴν νύκτα τῆς 9 τρέχοντος μετὰ ἑξ ἁκολούθων εἰς τὸ χωρίον του καὶ ἐκεῖθεν τὸν μετέφερε ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου τοῦ ρωσικοῦ ναυτικοῦ, τὸ ὅποιον ἔχει ἀγκυροβολήσει ἐνταῦθα.

Ὁ ὄχλος, ὁ ὁποῖος εἶναι πάντοτε ὄχλος καὶ ὁ ὁποῖος ὀδηγεῖται νὰ σκέπτεται καὶ νὰ φλυαρῇ ὅπως τύχη, ἤρχισε νὰ θορυβῇ, ἐπειδὴ εἶδε τὴν μεταχειρίσιν ταύτην τοῦ Κόμητος Μεταξᾶ... Ἡμεῖς τὸν παρημελήσαμεν, οὔτε καὶ μᾶς ἐπεβλήθησαν αἱ πλέον περίεργοι καὶ ταυτοχρόνως ὑπολογίσσιμοι ἀπειλαί.

Τὸ ἐκδοθὲν σήμερον διάταγμα (ὕπ' ἀρ. 9) θὰ δείξῃ ἀσφαλῶς τὴν <ἀκολουθηθεῖσαν> γραμμὴν, τὰς αἰτίας, τὰ ἀποτελέσματα τὰ ὁποῖα ὀφείλομεν νὰ ὑποσχεθῶμεν. Ἡναγκάσθημεν νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν ἀτυχή τοῦτον μετὰ τῆς αὐστηροτέρας δικαιοσύνης, ἀκριδῶς ἐπειδὴ πληθυσμὸς ὁ ὁποῖος θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διαμαρτυρηθῇ, [ἀλλ' ὁ ὁποῖος] ἐρεθισμένος, ἐξημμένος ὑπὸ ἐμφυχωτῶν ἀποδοκιμάζει σφοδρῶς τὰς παρελθούσας ἐπαναστάσεις καὶ τὴν τελευταίαν ταύτην καὶ ἀπαιτεῖ ἄμεσον ἀπόφασιν, ἡ ὁποία εἰς ὅλους νὰ δείξῃ ὅτι ὁ εὐγενὴς ἔνοχος εἶναι περισσότερον ἔνοχος οἰουδήποτε ἄλλου ὅστις θὰ διέπραττε τὸ ἴδιον ἔγκλημα.

Τὸ ἰδεῶδες εἶναι νὰ γνωρίζωμεν παρὰ τῆς Υ. Ε., Γαληνότατε Πρίγκιψ, ὅτι θὰ μᾶς καθοδηγήσῃ (καὶ τὸ ἐπιζητούμεν μετὰ τῆς μεγαλυτέρας σπουδῆς) εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἥτις εἶναι καὶ τείνει νὰ ἀποβῇ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν περισσότερον ἀσφυκτική. Ἡ ἀνυπομονησία νὰ ἀκούσωμεν τὴν κρίσιν τοῦ ἀνθρώπου τούτου δὲν θὰ εἶναι πολὺ λογικὴ, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀνθρώπους τούτους ἡ ἀνυπομονησία καθίσταται δεσπόζουσα καὶ δὲν θὰ ἐγνωρίζωμεν καλῶς νὰ προεῖπωμεν μέχρι ποίων ὑπερβολῶν θὰ ἠδύναντο νὰ φέρουν ἡ ἀντίθεσις, ἡ ἀντίστασις ἐκ μέρους ἡμῶν. Λέγομεν ὑπερβολῶν καὶ τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ σημερινοῦ διατάγματος θὰ εἶναι ἀπόδειξις περὶ αὐτοῦ.

Οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον θὰ ὑποχωρήσωμεν εἰς τὰς τολμηρὰς ἀπαιτήσεις, ἰδιωρρύθμους ἢ ἐνόχους, θὰ ὑποστηρίξωμεν ἰσχυρῶς τὰ δίκαια τῆς Κυβερνήσεως, τὰ συμφέροντα τῆς Ὁμοσπονδίας. Ἐπετύχομεν κατὰ τὴν δυσχερεστέραν δι' ἡμᾶς περίοδον. Σήμερον δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἐμπόδια.

Μόνον ἡ σύνεσις μᾶς συγκρατεῖ ἐκ περαιτέρω ἀποφάσεων, ἐπειδὴ ἀκρι-

1. Ἡ λ. *mandici* ἀμετάφραστος· ἴσως *maldicenti*, κακολόγοι.

ὥς ἐλπίζομεν εἰς τὴν ἐπίσημον ρωσικὴν προστασίαν, τὴν ὁποίαν ἐζητήσαμεν καὶ εὐελπιστοῦμεν νὰ λάβωμεν διὰ τοῦ ἐνταῦθα ἀφιχθέντος κρατικοῦ πλοίου. Ἐκ τούτου ἡ εὐτυχιστάτη συμπλήρωσις τοῦ ἡμετέρου ἔργου ἄνευ πυρός, ἄνευ πυροβόλου, ἄνευ καταστροφῶν· ἐκ τούτου ἡ διάλυσις τῶν στρατιῶν τῶν ἀγροτῶν· ἐκ τούτου ἡ ἀναδιοργάνωσις καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς τοπικῆς ταύτης οἰκονομίας· ἐκ τούτου ἡ ἐπωφελὴς σύζευξις τῆς νήσου ταύτης πρὸς τὰς λοιπὰς διὰ τὴν κατάρτισιν τῆς δημοσπονδιακῆς κυβερνήσεως. / Τὸ ὠραῖον ἔργον, ἡ μεγάλη καὶ δύσκολος προσπάθεια ἀπαιτεῖ οὐχὶ ὀλιγωτέρους τῶν ἑκατὸ Ρώσους στρατιώτας, χωρὶς νὰ χρειάζεται πολὺ ἑτέρα κρατικὴ ναυτικὴ δύναμις· ἀρκεῖ εἰς τὴν συσταθεῖσαν Διοίκησιν νὰ εἶναι δυνατόν νὰ μείνῃ εἰς Κεφαλληνίαν ἀρμόζουσα φρουρὰ ἀποτελουμένη ἐκ Ρώσων καὶ ἡμετέρων.

Εἰς τὰ λοιπὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν αἱ σεβασταὶ ἐπιστολαὶ τῆς Υ. Ε. ἐπιφυλασσόμεθα νὰ ἀπαντήσωμεν ἀναγγέλλοντες ἐν ταυτῇ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἰδίων τῶν διαταγῶν.

Διατελοῦμεν μετὰ πληρεστάτου σεβασμοῦ καὶ ὑπολήψεως.

Ἀργοστόλιον 12 Ἰουνίου 1801

Τῆς Υ. Ε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ἀντιπρόσωπος τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἐπιτροπῆς

φ. 1 / Πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Γαληνότατον Ἡγεμόνα καὶ Πρόεδρον τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Συμβουλίου Εἰς Κέρκυραν

Ἄνω: Ἀρ. 19 εἰς τρία διφύλλα μετὰ συνημμένων εἴκοσι.

6

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 23

Serenissimo Principe,

Vi è una mano divina la quale veglia ed agisce per salvare gl'innocenti. Erimo per chiudere il pacchetto delle pubbliche lettere, quando ci venne l' avviso che i Neroni, i Clodi di Argostoli hanno fatto jeri di notte sottoscrivere una carta, con cui mentre profondono «lidi e ville» e seducente ammirazione verso di noi, dimandano con ingiustizia e con ree intenzioni che dall'autorità dell'E.V. siano levati di uffizio nob. s(igno)r c(avalie)r di Silla ed il nob. s(igno)r Com(andan)te dell'Armi Varuca.

All'esimia virtù di V.E. risulterà evid(entemen)te a quale responsabilità ci esponerebbe non l'esaudimento di questa vile istanza, che n(on)

può avere accoglienze nell'animo del nostro Principe, ma il nostro silenzio in questo istante.

φ. 1^v Egli è un straordinario, un imprevisibile evento, quello che ci scopre questa trama. Ella non ha altro scopo che di avvilupparci, di fissare l'opinione pubblica sopra di noi, di farci credere associati, interessati alla loro fazione che noi detestiamo e che non / abbiamo mai seguito, nemmeno p(er) indulgenza. Anzichè abbiamo sempre battuto¹ esponendo più volte con giovanile imprudenza le particolari nostre persone.

Imploriamo dunque dall'autorità, dalla giustizia dell'E.V. che in espresso particolare decreto di V.E., diretto alla Presidenza dell'Interino Governo, sia disapprovata e condannata l'ingiusta, immodesta dimanda, motivando anche le nostre fervorose sollecitazioni su questo proposito, onde la lacerazione nella nostra famiglia in questa patria peregrinazione e le successive discussioni, odj, vendette, che insorgerebbero fra le famiglie nostre in Corfù, da costoro cancellate, l'onore nostro, la nostra responsabilità n(on) abbiano a soffrire le colpose macchie di un silenzio che potrebbe essere interpretato sinistram(en)te dai malvagi.

Protestiamo all'E.V. il nostro profondo ossequio e venerazione.

Argostoli 28 Giugno 1801

GIOV. C. CAPODISTRIA Deleg. C.I.

NICOLO PIERI Col(onnell)o

φ. 1 / Κ ά τ ω : Α S.E. il Serenissimo Principe
a Corfù

Ἀνω δι' ἐτέρως χειρός : Addì 4 Luglio 1801 s.v. rice(vuta)

Ἐξοχώτατε Πρίγκιψ,

Ἰπάρχει χεῖρ τις θεϊκή, ἡ ὁποία ἐπαγρυπνεῖ καὶ ἐνεργεῖ, διὰ τὰ σώζει τοὺς ἀθώους. Ἐπρόκειτο νὰ κλείσωμεν τὴν δέσμη τῶν ἀναφορῶν, ὅτε μᾶς ἤλθεν ἡ εἰδοποίησις ὅτι οἱ Νέρωνες, οἱ Κλαύδιοι τοῦ Ἀργοστολίου ἐνήργησαν χθὲς τὴν νύκτα νὰ ὑπογραφῇ ἔγγραφον, διὰ τοῦ ὁποίου, ἐνῶ διανέμουν ἀφειδῶς «ἀκτὰς καὶ χωρία» καὶ ἀπατηλὸν θαυμασμὸν πρὸς ἡμᾶς, ζητοῦν ἀδίκως καὶ μὲ ὑπόπτους προθέσεις ὅπως ἀπαλλαγῶσι τῆς ὑπηρεσίας παρὰ τῆς ἐξουσίας τῆς Ὑ. Ε. ὁ εὐγενὴς ἱππότης Δεσίλλας καὶ ὁ εὐγενὴς Στρατ. Διοικητὴς κ. Βαρούχας.

Παρὰ τῆς ἐξαιρετικῶς ἐναρέτου Ὑ. Ε. θὰ συναχθῇ προφανῶς τὸ συμπέρασμα εἰς ποῖαν ὑπευθυνότητα θὰ μᾶς ἐξέθετε οὐχὶ ἡ παραδοχὴ τῆς ταπεινῆς ταύτης προτάσεως, ἡ ὁποία δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἡμετέρου Πρίγκιπος, ἀλλ' ἡ ἡμετέρα σιωπὴ τὴν στιγμὴν ταύτην.

1. Xφ. battute.

Εἶναι ἔκτακτον, ἀπρόβλεπτον γεγονός ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπεκάλυψε τὴν δολοπλοκίαν ταύτην. Αὕτη δὲν ἔχει ἄλλον σκοπόν, εἰμὴ νὰ μᾶς περιπλέξῃ, νὰ συγκεντρωθῇ ἐφ' ἡμῶν ἡ κοινὴ προσοχή, νὰ κάμῃ νὰ πιστεύσουσιν δι' ἡμᾶς ὅτι λαμβάνομεν μέρος, ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὸ κόμμα των, τὸ ὁποῖον
φ. 1^v μισοῦμεν καὶ τὸ ὁποῖον / οὐδέποτε συνεμερίσθημεν, οὐδὲ ἐξ ἐπιεικειᾶς. Ἀντιθέτως, πάντοτε κατεπολεμήσαμεν ἐκθέτοντες πολλὰς φορὰς μετὰ νεανικῆς ἀπειρισκεψίας τοὺς ἀφωσιωμένους ἀνθρώπους μας.

Παρακαλοῦμεν λοιπὸν ὅπως παρὰ τῆς ἀρχῆς, τῆς δικαιοσύνης τῆς Υ. Ε. εἰς ἰδιαιτερον ἄμεσον διάταγμα τῆς Υ. Ε., ἀπευθυνόμενον εἰς τὸ Προεδρεῖον τῆς Προσωρινῆς Διοικήσεως, ἀποδοκιμασθῇ καὶ καταδικασθῇ ἡ ἄδικος, ὑπερμετρος ἀπαίτησις, διὰ τῆς δικαιολογήσεως καὶ τῶν ἡμετέρων θερμῶν παροτρύνσεων ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὥστε ἡ διάσπασις εἰς τὴν ἡμετέραν οἰκογένειαν κατὰ τὴν περιήγησιν ταύτην τῆς πατρίδος καὶ αἱ ἐν συνεχείᾳ συζητήσεις, μίση, ἐκδικήσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ προέκυπτον μεταξὺ τῶν ἡμετέρων οἰκογενειῶν εἰς Κέρκυραν, διαγραφείσων παρ' αὐτῶν, ἡ ἡμετέρα τιμὴ, ἡ ὑπευθυνότης, νὰ μὴ ἀπαιτῆται νὰ ὑποστοῦν τὰ ἐνοχοποιητικὰ στίγματα σιωπῆς, ᾗτις θὰ ἡδύνατο νὰ ἐρμηνευθῇ παρὰ τῶν κακῶν δυσμενῶς.

Ἐκφράζομεν πρὸς τὴν Υ. Ε. τὴν ἡμετέραν θαθεῖαν ὑπόληψιν καὶ σεβασμόν.

Ἄργοςτόλιον 28 Ἰουνίου 1801

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ἀντιπρόσωπος τῆς Αὐτοκρατ. Ἐπιτροπῆς

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΙΕΡΗΣ, Συνταγματάρχης

φ. 1 / Κάτω : Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Γαληνότατον Πρίγκιπα

Εἰς Κέρκυραν

Ἄνω : Τὴν 4ην Ἰουλίου 1801 π.ῆ. παραλαβή.

7

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 30

Sereniss(i)mo Principe,

Il Cap(itano) Ten(en)te Avraclioti, datomi dal Governo di Paxò, assume l' incarico di scortare all'ubbidienza dell' E. V. la galeottina e gl' oggetti in essa contenuti.

Io ho calcolato in pericolo il pub(blic)o legno, giacchè un capitano reo che doveva temere la giustizia dell' Em(inentissi)mo Senato poteva anco

combinare la fuga propria colla perdita del pub(blic)o vascello della Repub(blic)a.

Tanto rassegno e supplicando l' E.V. di prendere sollecite misure, onde, riordinato l' arme e la direzione della galeottina, ci sia spedita in Itaca.

Sono con piena consideraz(io)ne

Paxò, p(ri)mo Agosto 1801 s.v.

di V.E.

GIOV. C. CAPODISTRIA

Del. C.I.

Ἀνω δι' ἐτέρας χειρός: Addì 3 Agosto 1801 s.v. ricev(uta).

Γαληνότατε Πρίγκιψ,

Ὁ ὑποπλοίαρχος Ἀδρακλιώτης, παραδοθεὶς εἰς ἐμὲ παρὰ τῆς Διοικήσεως Παξῶν, ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συνοδεύσῃ ὑποτεταγμένην εἰς τὴν Υ. Ε. τὴν μικρὰν γαλέραν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ὑπάρχοντα ἀντικείμενα.

Ἐθεώρησα τὸ σκάφος τοῦ δημοσίου εἰς κίνδυνον, ἐφόσον ἔνοχος πλοίαρχος, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε νὰ φοβῆται τὴν δικαιοσύνην τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας, ἡδύνατο καὶ τὴν φυγὴν του νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς ἀπωλείας τοῦ δημοσίου πλοίου τῆς Πολιτείας.

Ταῦτα θέτω ὑπ' ὄψιν καὶ παρακαλῶ τὴν Υ. Ε. νὰ λάβῃ ἐντατικὰ μέτρα, ἵνα, ἀνασυνταχθείσης τῆς ὑπηρεσίας καὶ τῆς διοικήσεως τῆς γαλέρας, αὕτη μᾶς ἀποσταλῇ εἰς Ἰθάκην.

Διατελῶ μετὰ πλήρους ὑπολήψεως

Παξοὶ πρώτη Αὐγούστου 1801 π.ῆ.

τῆς Υ. Ε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ἀντιπρόσωπος τῆς Αὐτοκρατ. Ἐπιτροπῆς

Ἀνω: Τὴν 3 Αὐγούστου 1801 π.ῆ. παραλαβὴ

8

Ἄρχετον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 38

Serenissimo Principe,

Quel Lixuri di cui si temeva per le esternate dissensioni, per il progetto di dividersi, per quello di esaurire la pubblica finanza, questo stesso Lixuri che assunse in quest' anno, nel mese di Agosto e nel giorno dei quattro, quella stessa rivoltosa divisa che disonoratamente e con infamia ha vestito nell' anno decorso, nel giorno 12 Agosto, ci mette in qualche angustia.

Questo improvviso avvenimento rende per il momento inverificabile lo s<c>ioglimento<to> della guarnigione secondo il venerato decreto di V.E. 30 Luglio.

Si sta da noi prendendo tutte le possibili misure per ristorar<e> il più pre<sto> ed istantaneamente la piazza di Corfù della dimandata forza e per non abbandonare alla sua perdizione l' isola di Cefalonia.

Qualunque risorsa che dalla paternità di V.E. ritrovar si potesse analoga alla circostanza di cui le corrispondenze sono ben a conoscenza di V.E. si prenda ed il più presto si comunichi a nostro lume e conforto.

Lo strenuo Col. Varuca, giusta il richiamo avuto, passa costà colla sua persona per riparare intanto alle urgenze di costà.

Noi si affrettaremo di rapportare fedelmente con maggiore tranquillità l' istoria tutta degli avvenimenti.

Argostoli 5 Agosto'

GIOV. C. DI CAPODISTRIA

Deleg. Co. I.

A S.E. il Principe del Senato

Ἀνω διὰ τρίτης χειρός: Addì 13 Agosto 1801 s.v. ricev(uta).

Γαληνότητα Πρίγκιψ,

Ἐκεῖνο τὸ Ληξούριον περὶ τοῦ ὁποίου ἐπεκράτει φόβος λόγῳ τῶν ἐκδηλωθεισῶν ἀντιθέσεων, διὰ τὸ σχέδιον τῆς διαίρεσεως, δι' ἐκεῖνο τῆς ἐξαντλήσεως τῆς δημοσίας οἰκονομίας, τὸ ἴδιον τοῦτο Ληξούριον τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε τὸ ἔτος τοῦτο κατὰ τὸν μῆνα Αὐγούστου καὶ τὴν τετάρτην τοῦ μηνὸς τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἐπαναστατικὴν ὄψιν τὴν ὁποίαν ἀτιμωτικῶς καὶ αἰσχυρῶς εἶχεν ἐνδυθῇ

1. Ἡμερομηνία καὶ ἐπιγραφή δι' ἐτέρας χειρός.

τὰ παρελθόν ἔτος, τὴν 12ην Αὐγούστου, μᾶς θέτει εἰς κάπως δύσκολον θέσιν.

Τὸ ἀπρόβλεπτον τοῦτο γεγονός καθιστᾷ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀδύνατον τὴν διάλυσιν τῆς φρουρᾶς, συμφώνως πρὸς τὴν σεβαστὴν διαταγὴν τῆς Υ. Ε. τῆς 30 Ἰουλίου.

Παρ' ἡμῶν λαμβάνονται πάντα τὰ δυνατὰ μέτρα, διὰ νὰ ἀναδιοργανώσωμεν τὸ ταχύτερον καὶ αὐτομάτως τὸ φρούριον Κερκύρας διὰ τῆς ζητηθείσης δυνάμεως καὶ διὰ νὰ μὴ ἐγκαταλείψωμεν εἰς τὴν ἀπώλειάν της τὴν νῆσον τῆς Κεφαλληνίας.

Οἰαδήποτε ἐξοικονόμησις ἢ ὅποια παρὰ τῆς πατρικῆς μεγαλοθυμίας τῆς Υ. Ε. ἤθελεν εὑρεθῇ ἀνάλογος πρὸς τὴν περίστασιν, περὶ τῆς ὁποίας ἡ ἀλληλογραφία εἶναι καλῶς γνωστὴ εἰς τὴν Υ. Ε., ἃς ληφθῇ καὶ ἃς ἀνακοινωθῇ τὸ ταχύτερον πρὸς ἡμέτερον φωτισμὸν καὶ ἀνακούφισιν.

Ὁ γενναῖος Συνταγμ. Βαρούχας, συμφώνως πρὸς τὴν ληφθεῖσαν ἀνάκλησιν, μεταβαίνει ἐκεῖ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου του, διὰ νὰ θεραπεύσῃ ἐν τῷ μεταξὺ τὰς ἐκεῖ χρείας.

Ἡμεῖς θὰ σπεύσωμεν νὰ ἐκθέσωμεν πιστῶς μετὰ τῆς μεγαλυτέρας ἡρεμίας ὅλην τὴν ἐξιστόρησιν τῶν γεγονότων.

Ἀργοστόλιον 5 Αὐγούστου

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Ἀντιπρόσωπος τῆς Αὐτοκρατ. Ἐπιτροπῆς

Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Πρόεδρον τῆς Γερουσίας

Ἀ ν ω : Τὴν 13ην Αὐγούστου 1801 π.ῆ. παραλαβὴ

9

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 41

Serenissimo Principe,

Gl' oggetti che trassero istantaneam(ent)e la Commissione in Itaca, ciò che ella fece, lo stato in cui si lasciò quell'isola, sono tre argomenti che debbono essere posti in piena luce da questo rapporto, che io mi affretto di presentare alla sapienza ed autorità di V.E. onde dalle generali e paterne cure dell'Ecc(ellentissi)mo Senato n(on) sfuga quell'isola sorella, per varj riguardi interessante.

L'isola d' Itaca è divisa in tre riparti; Vati, Anoi, Oxoï. Il primo rappresenta la città, ivi siede il Governo e la maggior parte degl'ottimati

vi hanno <domicili>ο.. Gl'altri due sono pertinenze abitate da <...>¹ coltivatori della terra, pochi ed influenti nobili e da un misurato e <...>² numero di commercianti.

Quest'isola fu sempre governata. Nell'epoca francese si governò sola; ebbe una municipalità eletta da primarie assemblee.

Lorchè furono le isole sotto la protezione russo - ottomana, mentre nel mare Ionico stavano ancora ambedue le squadre imperiali, il nobile s(i-gno)r Angelo Orio, destinato dagli Ecc(ellentissimi)mi Ammiragli, si occupò per il corso di tre e più mesi onde divenire alla composizione di un governo grato a quella popolazione. Pare che ai travagli di questo sig(no)re siano stati corrispondenti i frutti... Vi fu in quel tempo tranquillità, pace, ordine in Itaca. Il G<o>verno fu composto dai rappresentanti di <dett>a isola da personaggi indistintamente eletti dal<...>³ tutti gl'abitanti.

Nelle sistematiche e legislative cure del C(avalie)r Tisingausem ebbe parte l'isola d'Itaca. Nel breve giro di otto giorni si è verificata colà
φ. 1^v l'interina costituzione. / Un Consiglio Generale composto da sessanta nobili circa, un Conclave, molti giudici, sei Presidenti, un Mag(istrat)o Economico, uno alla Sanità. Tutti codesti funzionarj pubblici tratti dal corpo dei nobili Ecco l'organizzazi<ion>e del C(avalie)r Tisingausem.

Come quel Governo si sia diportato dal tempo della sua installazione fino a quest'ultima epoca del mese di Agosto 1801 l'Ecc(ellentissi)mo Senato, l' E.V. lo saprà.

Sa soltanto la Commissione che il suo istantan<eo ..>⁴ in Itaca fu determinato da una imminente insurrezione la quale si era proposta un' ordine nuovo ed arbitrario di ¶<...>⁵ <... zio>⁶ ne <...> del vessillo Britannico e s<ieda> in Itaca il vessillo ... Erano conosciute le commission<i>, i premj proposti, le lusinghe manifestate in seda<...>⁶ aspetto dai più prossimi interessati ad accomunare ed ampliare la colpa rivoluzionaria.

Sa la Commissione di aver ricevuto nel giorno stesso del suo arrivo in Itaca la spontanea abdicazione del Governo (n° 1); a cui ella ha risposto (n° 2) fermamente che n(on) si poteva senza colpa ritirarsi dal Governo chi lo ha rappresentato sino a quell'ultima epoca.

1. Τρεῖς ἕως τέσσαρες λέξεις ἐφθαρμέναι.

2. Μία λέξις ἐφθαρμένη, πιθανῶς piccolo.

3. Δύο λέξεις ἐφθαρμέναι.

4. Μία λέξις ἐφθαρμένη, ἴσως arrivo.

5. Μία λέξις ἐφθαρμένη.

6. Ἡμίσεια λέξις ἐφθαρμένη.

Sa in fine la Commissione che la pubblica finanza non era più; che le pubbliche dazioni n(on) si contribuivano e che nessuna magistratura era più nè in credito nè in funzione nè in attività.

In questo <s>tato pericoloso, allarmante, difficile la Com(missione) à t<r>ovato l'<isola>'d'Itaca. Ella avea settanta e pi<ù> soldadi. M<a non si sap>eva come nodrirli . . . nè era facile r<in>venirne i mezzi. . . Non di meno si è riparato a tanta urgenza e nel periodo di otto giorni attivam(nte) operando si è potuto arginare tante imminenti irruzioni. . .

Φ. 2 Furono chiamati i primati di tutti tre i riparti. Si conferì con essi intorno al riordinam(ent)o dell'amministrazione ed esazione dell'erario pubblico ed alla / costituzione di un governo soddisfacente e tale che vi fossero prove di lasciarlo in una permanente attività ed utile ufficio.

Quanto alle esazioni delle pubbliche derrate può e deve attestare la Commissione di aver trovato le migliori intenzioni e di averle riscontrate col fatto negli abitanti di ambedue le pertinenze di Anoi ed Oxi. Non nel riparto di Vati.

Quanto alla conformazione di un governo stabile ugu<al>mente ben disposte, deferenti, seconde le stesse pertinenze.

Ardita, impe<ran>te, pretendente quella di Vati, ed era tale perchè evidentemente nella parte su<...>'tibile, corrotta dalla seduzione, dalla briga zacintia che le aveva fatto sperare tesori e trionfi coll' inalberamento del vessillo Inglese.

Come preponderanti nel numero le due ben intenzionate e buone pertinenze di Oxi e di Anoi così si fece dalla Commiss(io)ne il progetto di sogezionare i baldanzosi e prepotenti di Vati coll' istituzione del governo.

Le operazioni tutte dirette a questa meta, eseguite la dilatazione, ben inteso del voto elettivo, la nessuna preponderanza ed influenza dei pochi e violenti; l'universalizzazione del contentamento e della cooperazione all'istituzione di un governo libero ed indipendente; tutto era d<ispos>to <e ben> confluiva allo stabilimento di un g<overno> <...>² iato all'isola d'Itaca, alle circostanze del gior<...>², all<a> maggiore utilità e prosperità della Federazione . . . Quando le nuove di una riforma proposta nel Governo dell'isola di Corfù raffredarono nell'interesse quei di Anoi e di Oxi ed inorgogliarono l'ambizione e l'interesse di quei di Vati a n(on) mutare l'interino governo che n(on) fu, non poteva, nè esser potrà mai governo che anarchia, e trionfante.

Φ. 2^v / Non può esser governo dietro a quella sistemazione, sessanta nobili in confronto ad 8.000 abitanti; nobili che non sono distinti dalla

1. Μία λέξις ἐφθαρμένη.

2. Τρία ἕως τέσσαρα γράμματα ἐφθαρμένα.

ricchezza, non dall'imponenza degli antenati. Pochi anni avanti tutti erano ugualm(ent)e sudditi di un nobile Cefaleno. Nobili che son in fatto artisti, commercianti, coltivatori e la maggior parte interessati con un ristretto e violento negozio cogl'altri abitanti dell'isola.

Interessati fra di loro per consanguineità, per conven<zio>ni di compagnia nell'esazione della pubblica rendita, nel negoziato dei prodotti che debbono somministrarla.

Questi, Principe Serenissimo, sono i Presidenti dell'isola, i giudici, i Magistrati alla Finanza, alla Sanità, ai Viveri.

Si sostennero, è vero, senza essere vittime di una rivoluzione interna...

.... Ma questo è il presso dei riguardi ed interessi particolari, della diffusione dei profitti in quella sfera di abitanti che per la loro influenza potrebbero soli promoverla e sostenerla; di quella anarchia che piace, soddisfa l'assassino, il pirata, il brigante; e briganti, pirati, assassini popolano con piena loro pace e tranquillità l'isola d'Itaca.

L'Ecc(ellentissi)mo Senato ne ha documenti pur troppo funesti e convincenti.

Non si deve omettere a questo passo di considerare c<he la>osi<zione> delle isole maggiori, le rivoluzioni, l'anar<chia> <...>¹elle, le mutazioni continue n(on) abbia<n>o da<to> credito, energia alla lissenza, al disordi<ne> che regna poderosamente in Itaca.

Nè si può senza co<l>pa ravvisare tutti gl'abitanti d'Itaca sotto questo prospetto. Vi sono dei buoni, dei moderati, dei tranquilli. Questi fedelmente contribuiscono alle pubbliche imposte, ma chiedono in premio
φ. 3 sicurezza pubblica, giustizia. / Nè l'una, nè l'altra può aver luogo in Itaca.

Sarà una prova convincente dell'esposta situazione di quell'isola l'avvenimento che mi onoro di riportare onde si conosca precisamente come si perde la pubblica rendita e come questa perdita sia in trionfo e rispetto presso quest' abitanti.

Uno dei nobili potenti del casato Draculi ed il no<bile> s(igno)r Costantino Petalà Rodoteato hanno, appena arriv<ata> in Itaca la Commis(sio)ne, completato per quanto ad essi spettava il carico di uva passa sopra un vasc<ello> con pavilion<e> Russo. L'accusa segreta <si seppe> alla Commiss(io)ne, quando il vascello che ne era caricato avea fatto vella per Fiscardo ove si era portato (per)compl<e>ta-re della stessa maniera il suo carico. La Commis(sio)ne ha subito divisato di riscontrare l'accusa col fatto e spedì di notte la galeottina sotto la direz(io)ne del Cap. Calosguro in traccia di questo vascello comandato da Angio-

1. Δύο λέξεις ἐφαρμέναι.

lin Sambelli colla commiss(ion)e di incontrare soltanto se vero era che avesse caricato in Itaca uva passa senza la lissenza del governo, quanta e da chi, e se vero e <ra> eziandio che vi fossero un Draculi ed un figlio del s(igno)<r> Rodoteato come sopraccarichi e proprietarj dell' uva passa in quel vascello.

Nel giorno successivo alla spedizione della galeottina fu la Com<m>(issio)ne uffizi<at>a dal s(igno)r Vice Console Russo Demetrio di <...>'o Nicola, il quale esponendo la v<erit>a del contra<bando di> mandava che dalla Commissione si assolvessero i colpevoli, assoggettandoli al semplice pagamento del dazio. Non si prestò orecchio a questo uffizio. Allora considerò il s(igno)r Vice Console che, essendo il vascello cuoperto dal paviglione Russo, n(on) si avrebbe certamente osato di fargli nessuno insulto. Certa la Commiss(ion)e del φ. 3^v puntuale eseguiimento / degl' ordini che ella diede a questa riflessione rispose al s(igno)r Vice Console che poteva risparmiare i duri consigli, giacchè gl'ordini commessi n(on) potevano più essere ritirati... Questa austera sentenza mise lo spavento... Il s(igno)r Vice Console se ne è partito.

I rei stessi Draculi e Rodoteato si presentarono dimandando pietà. La Commissione rifiutò l'ascolto. Fece bensì arrivare alli stessi la notizia che ove avessero pagato il dazio ed una grossa pena pecuniaria, la Commissione gli avrebbe esentati da ulteriori spregi e pubblicità.

Allora emersero nuove questioni. Il Rodoteato passò in villa p(er) assicurare la sua persona. Il Draculi, n(on) essendo il principale colpevole restò in città, affidando forse la sua persona ai più dissoluti ed armigeri della sua contrada.

Ritornò dalla sua spediz(io)ne la nostra galeottina. Il cap. Calisguro col suo rapporto (n° 3) diede le più precise notizie alla Commiss(io)ne e la Commis(sio)ne avrebbe progredito all'esaurimento di questo importantissimo argomento, se ella n(on) avesse conosciuto di metter mano in una assai complicata spezie di affari dai quali n(on) si sarebbe disimbarazzata che impegnando l'uso delle armi pubbliche in spedizioni, arresti, esecuzioni. E lo avrebbe fatto, se a quest'uso non si oppon<esse> l'assoluta mancanza dei mezzi di sostenere<i sold>ati che reclamavano da alcuni giorni il loro si <...>', se ne' pochi giorni che pe(r) tal causa la Commi(ssio)ne avea divisato di trattenersi in Itaca ella non avesse avuto da occuparsi di altri oggetti che escludevano codesta spezie di inquisizioni e di operazioni.

Frattanto da questo fatto risulta una importantis(sima) conoscenza e riguardo alla pubblicità e confidenza con cui si commette il delitto di

- φ. 4 defraudare la pubblica / derrata e riguardo al valido consenso ed intelligenza dell'importanti rappresentanze per quell'isola del Vice Console Russo.

Dal rapporto dell' ufficiale s(igno)r cap. Calosguro si conosce che nel manifesto consolare l'uva passa apparisse caricata a Missolongi e dalla spontanea confessione e del Vice Console e dei delinquenti risulta che l' uva passa stessa si è caricata in Itaca.

Non si aggiungerà d'avvantaggio su questo argome<nto>. La sapienza dell'E.V. e le provvidenze dell'Ec(cellentissimo) Sen<ato> metteranno certam(ent)e delle dis<c>ipline che moderino gl'<...>¹ delle autorità consolari di questi agenti di <...>² che sotto l'importante loro insegna si credono e autorizzati e da rispettarsi.

La Commis(sion)e doveva partire da Itaca. Doveva riparare alla minacciata irruzione dei rivoltosi che volevano inalberare il vessillo Britannico. Doveva assicurare la rendita pubblica del dazio dell'uva passa nell' anno passato, p(er) quattro e più quindi perduto. Doveva in fine lasciare un governo ed esaudire le giuste dimande delle ancora tranquille pertinenze di Anoi e di Oxoi. Crede la Commissione di aver soddisfatto a tutti questi doveri.

Il n° 4° contiene una proclamazione con cui si è cercato di tener fermo il gov<er>no e di farlo sostenere dai particolari riguardi.

Col <de>creto (n° 5°) si è previsto al caso della preponderanza dei complotti rivoluzionarij, ove questa avesse a prevalere nel riparto di Vati. Le accordate preminenze alla pertinenza di Oxoi e, quel che è più, la raccomandata custodia del vessillo Repubblicano, la parziale amministrazione del pubblico erario, la pubblica forza, il credito di quella pertinenza;

- φ. 4^v tutto è atto a sogezionare / i matti intenzionati di Vati.

Il decreto (n° 6) è diretto a mantenere nelle lodevoli intenzioni di fedeltà alla Federazione la pertinenza di Anoi, a n(on) fare che si sospenda la buona disposizione di pagare le pubbliche imposte ed in quella e nell' altra sua congiunta pertinenza di Oxoi.

L'ordine (n° 7) al nobile s(igno)r Nicolino Vretò di Oxoi mette in piena luce e fuor di equivoco la circostanza sola in cui aver possono luogo i decreti (n° 5°, n° 6°).

L'editto (n° 8) ha p(er) oggetto di assicurare p(er) l'anno corrente una qualche parte della pubblica rendita. Era solito praticarsi l'inserragliamento dell'uva passa sotto l'ispezione immediata del governo, affinchè l'estrazione non potesse essere verificata senza la liscenza ed il riscontro

1. Μία λέξις ἐφθαρμένη, σημαίνουσα καταχρήσεις, παραπτώματα.

2. Μία λέξις ἡμιεφθαρμένη.

del pubblico pesatore da cui l'esazione del dazio. Nell' anno decorso l'uva passa d'Itaca n(on) fu serragliata e pochi onesti cittadini, malgrado questo disordine, hanno contribuito il pubblico dazio. Nel corrente anno l'esegui-mento di queste pratiche si rendeva assai più inverificabile, molto più che le estrazioni fraudolenti avranno avuto uno orrendo loro incominciamento.

Le misure prese dietro all'unica previdenza che ebbe il governo di far connotare l'uva passa esistente nelle are od i proprietarj assicura l'esazione del dazio e le successive pratiche stabilite nell' editto stabiliscono i personaggi dai quali un tempo potrà od il governo solo od un commissario dell'Ecc(ellentissi)mo Senato ripetere la pubblica rendita.

La diminuzione del dazio a sole piastre venti al migliajo si è creduta inevitabile p(er) assicurare la rius<c>ita delle operazioni attribuite all' instituita Commissione.

φ. 5 / La lettera (n° 9) con cui alla Presidenza si accompagna l'editto, si raccomanda il vessillo, si notifica la proclamazione, si annunzia la neccesi-tà di levare la guarnigione e si da la responsabilità del mantenimento del Governo fino a nuova deliberazione dell'Ecc(ellentissimo) Senato è relativa al preso divisam(ent)o di opponere con ogni studio e diligenza alla briga, al maneggio zacintio una resistenza e sogezionata da operazioni precedenti.

La Commis(sio)ne prima di staccarsi da Itaca durante¹ la notte stessa dei 25 Agosto, fece diffondere tutte le sopraccennate proclamazioni, decreti, ordini, inviandone copie autentiche alla Presidenza, ai notaj dell' isola, al Protopapà ed incaricando tutti di pubblicare il contenuto.

Al rev(erendissimo) Protopapà si scrisse come nell' unita copia (n° 10).

La Commis(sio)ne n(on) ha potuto far di più p(er) garantire l'isola d' Itaca.

La sua situazione dimanda dalla provvidenza dell' Ecc(ellentissimo) Senato, da V.E. ripari, riordinamento sieno solleciti.

Quell' isola vive dall' esempio. I modelli che le stanno d'intorno n(on) la possono istruire utilmen<te. L²> Itaca può divenire rapidamente uno scoglio selvaggio. La sua navigazione piratica può estendersi. La sicu-rezza dei mari che bagnano le sponde interne delle isole maggiori ne soffri-rà, e molto.

Le colpe, i delitti di quei commercianti non puniti, anzi in trionfo, renderanno odiosa e detestabile la nostra navigazione. Il novello nostro vessillo sarà screditato, senza riparo.

φ. 5^v / Principe Serenissimo. L'isola d'Itaca, i buoni fra i suoi abitanti implorano dalla paternità vostra, dalla vostra giustizia, dalla vostra auto-rità, salvezza, onore, libertà.

1. 'Αμφιβολος ἀνέγνωσας.

Mi onoro di accompagnare il processo di Teodorin Schiotti, reo dell' assassinio artico.

Io umilio all'E.V. la più profonda venerazione ed ossequio.

Corfù 16 7bre 1801 s.v.

GIOV. C(ONT)E CAPODISTRIA Del.

φ. 1 /Κάτω: Α.Σ.Ε. il Serenissimo Principe dell' Eccel(lentissi)ma Settinsulare Repubblica.

Ἀνω δὲ ἑτάρας χειρός: Ν° 40 in fogli tre con inserte dieci.

Γαληνότητε Πρίγκιψ,

Οἱ σκοποὶ οἱ ὅποιοι προσεῖλκυσαν προσωρινῶς τὴν Ἐπιτροπὴν εἰς Ἰθάκην, αὐτὸ τὸ ὅποιον ἔπραξε, ἡ κατάστασις εἰς τὴν ὁποίαν ἀφῆθη ἡ νῆσος ἐκείνη, εἶναι τρία ζήτηματα τὰ ὅποια πρέπει νὰ τεθοῦν εἰς πλήρες φῶς διὰ τῆς παρουσίας ἐκθέσεως, τὴν ὁποίαν σπεύδω νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν σοφίαν καὶ αὐθεντίαν τῆς Υ.Ε., ὥστε νὰ μὴ διαφύγῃ ἀπὸ τῶν γενικῶν καὶ πατρικῶν φροντίδων τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας ἡ ἀδελφὴ αὕτη νῆσος, ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων.

Ἡ νῆσος τῆς Ἰθάκης εἶναι διηρημένη εἰς τρία τμήματα, Βαθύ, Ἀνωή, Ὀξωή. Τὸ πρῶτον ἀντιπροσωπεύει τὴν πόλιν, ὅπου ἐδρεύει ἡ Διοίκησις καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν προκρίτων, οἱ ὅποιοι ἔχουν <....>¹ ... Τὰ ἄλλα δύο εἶναι περιφέρεια κατοικούμεναι ὑπὸ <....>² καλλιεργητῶν τῆς γῆς, ὀλίγων καὶ ἰσχυρῶν εὐγενῶν καὶ περιωρισμένου καὶ <....>³ ἀριθμοῦ ἐμπόρων.

Ἡ νῆσος αὕτη πάντοτε διψοῦτο. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γαλλοκρατίας εἶχεν ἰδίαν διοίκησιν, κοινοτικὴν ἀρχὴν ἐκλελεγμένην ὑπὸ στοιχειωδῶν συνελεύσεων.

Ἀφ' ὅτου αἱ νῆσοι ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ρωσοτουρκικὴν προστασίαν, ἐνῶ εἰς τὸ Ἰόνιον Πέλαγος εὐρίσκοντο εἰσέτι ἀμφότεραι αἱ αὐτοκρατορικαὶ ναυτικαὶ μοῖραι, ὁ εὐγενὴς κύριος Ἀγγελοῦ Ὅριος, διωρισμένος ὑπὸ τῶν Ἐξοχωτάτων Ναυάρχων, ἡσχολήθη κατὰ τὸ διάστημα τριῶν καὶ περισσοτέρων μηνῶν, διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν σύνθεσιν Διοικήσεως εὐχαρίστου εἰς ἐκεῖνον τὸν πληθυσμόν. Φαίνεται ὅτι ὑπῆρξαν ἀνάλογοι οἱ καρποὶ πρὸς τὰς προσπάθειάς τοῦ κυρίου τούτου.... Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ὑπῆρξεν ἡσυχία, εἰρήνη, τάξις ἐν Ἰθάκῃ. Ἡ Διοίκησις συνετέθη ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς <ρηθείσης>

1. Μία λέξις ἐφαρμένη.

2. Τρεῖς ἕως τέσσαρες λέξεις ἐφαρμέναι.

3. Μία λέξις ἐφαρμένη, πιθανῶς μικροῦ.

νήσου, ἐκ προσώπων ἐκλελεγμένων ἀδιακρίτως ὑπὸ <...>¹ πάντων τῶν κατοίκων.

Εἰς τὰς ὀργανωτικὰς καὶ νομοθετικὰς φροντίδας τοῦ Ἰππότου Τιζιγκάουζεμ ἔλαθε μέρος ἡ νῆσος τῆς Ἰθάκης. Εἰς τὸ σύντομον διάστημα τῶν ὀκτῶ
φ. 1^v ἡμερῶν ἐφηρμόσθη ἐκεῖ τὸ προσωρινὸν σύνταγμα. / Γενικὸν Συμβούλιον αποτελούμενον ἐξ ἐξήκοντα περίπου εὐγενῶν, κογκλάδιον, πολλοὶ δικασταί, ἐξ Πρόεδροι, οἰκονομικὴ ὑπηρεσία, ὑπηρεσία ἐπὶ τῆς υἰείας. Πάντες οἱ δημόσιοι οὗτοι λειτουργοὶ εἰλημμένοι ἐκ τοῦ σώματος τῶν εὐγενῶν... Ἰδοὺ ἡ ὀργάνωσις τοῦ Ἰππότου Τιζιγκάουζεμ.

Πῶς συμπεριφέρθη ἡ Διοίκησις αὕτη ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἐγκαταστάσεώς της μέχρι τῆς τελευταίας ταύτης ἐποχῆς τοῦ μηνὸς Αὐγούστου 1801 θὰ τὸ πληροφορηθοῦν ἡ Ἐξοχωτάτη Γερουσία, ἡ Γ. Ε.

Γνωρίζει μόνον ἡ Ἐπιτροπὴ ὅτι ἡ ἄμεσος αὐτῆς <...>² εἰς Ἰθάκην ἀπεφασίσθη λόγῳ ἐπικειμένης ἐξεγέρσεως, ἡ ὁποία εἶχε προτείνει νέαν καὶ αὐθαίρετον τάξιν <...>³ τῆς βρεταννικῆς σημαίας ... καὶ <να τοποθετηθῇ> ἐν Ἰθάκῃ ἡ σημαία... Ἦσαν γνωσταὶ αἱ ἐπιτροπαί, τὰ προταθέντα βραβεῖα, αἱ ἐκφρασθεῖσαι ἀπατηλαὶ ὑποσχέσεις <...>⁴ ὑπ' ὧν ὑπὸ τῶν εὐρίσκομένων ἐγγύτερον ἐκ τῶν ἐνδιαφερομένων νὰ κοινοποιήσουν καὶ νὰ διευρύνουν τὸ ἔγκλημα τῆς ἐπαναστάσεως.

Γνωρίζει ἡ Ἐπιτροπὴ ὅτι ἐδέχθη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς της εἰς Ἰθάκην τὴν αὐθόρμητον παραίτησιν τῆς Διοικήσεως (ἀρ. 1), εἰς τὴν ὁποίαν ἐκείνη ἀπήντησε (ἀρ. 2) μετὰ σταθερότητος ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν ἄνευ ἐνοχῆς νὰ ἀποσυρθῇ ἐκ τῆς Διοικήσεως ὅστις τὴν ἀντιπροσώπευσεν κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἐποχὴν.

Γνωρίζει τέλος ἡ Ἐπιτροπὴ ὅτι δὲν ὑπῆρχον πλέον δημόσια οἰκονομικὰ μέσα, ὅτι αἱ δημόσιαι φορολογίαι δὲν ἀπέφερον καὶ ὅτι οὐδεμία δημοσία ἀρχὴ οὔτε πίστωση εἶχε οὔτε ἐλειτουργεῖ οὔτε εἶχε δραστηριότητα.

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἐπικινδύνῳ, ἀνησυχητικῇ, δυσχερεῖ εὗρεν ἡ Ἐπιτροπὴ τὴν <νῆσον> τῆς Ἰθάκης. Εἶχεν ἐξήκοντα καὶ πλέον στρατιώτας. <Ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζε> τρόπον νὰ τοὺς θρέψῃ... Οὔτε ἦτο εὐκολον νὰ εὕρῃ τὰ μέσα πρὸς τοῦτο... Ἐν τούτοις εὐρέθη λίαν ἐπείγοντως τρόπος θεραπείας καὶ εἰς περίοδον ὀκτῶ ἡμερῶν διὰ δραστηρίας ἐνεργείας κατέστη δυνατόν νὰ ἀνακόψωμεν πολλὰς ἐπικειμένας ἐξεγέρσεις...

Ἐκλήθησαν οἱ πρῶτοντες καὶ τῶν τριῶν διαμερισμάτων. Ἐγένετο συζήτησις μετ' αὐτῶν περὶ τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς διοικήσεως καὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ τῆς / συστάσεως ἱκανοποιητικῆς διοικήσεως,

φ. 2

1. Δύο λέξεις ἐφθαρμέναι.

2. Μία λέξις ἐφθαρμένη, ἴσως ἀφίξις.

3. Περὶ τὰς πέντε λέξεις ἐφθαρμέναι.

4. Μία λέξις ἐφθαρμένη.

καὶ τοιαύτης ἐκ τῆς ὁποίας θὰ εἵχομεν ἀποδείξεις ὅτι τὴν ἀφήνομεν ἐν πλήρει δραστηριότητι καὶ ἐπωφελεῖ ὕπηρεσιᾳ.

Ἐν σχέσει πρὸς τὰς προσόδους ἐκ τῶν δικαιομάτων τοῦ δημοσίου ἐπὶ τῆς παραγωγῆς ἡ Ἐπιτροπὴ δύναται καὶ ὀφείλει νὰ θεβαιώσῃ ὅτι εὑρε τὰς καλλιτέρας προθέσεις καὶ τὰς διεπίστωσε ἐπὶ τῇ βάσει γεγονότων εἰς τοὺς κατοίκους ἀμφοτέρων τῶν διαμερισμάτων, τῆς Ἀνωῆς καὶ Ὁξωῆς· οὐχὶ εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Βαθέος.

Ἐν σχέσει πρὸς τὸν σχηματισμὸν σταθερᾶς κυβερνήσεως τὰ αὐτὰ διαμερίσματα ἔχουν εὐνοϊκὴν διάθεσιν, συγκατατίθενται, εὐνοοῦν. Θρασύ, δεσποτικόν, αὐθαίρετον ἔκείνο τοῦ Βαθέος, καὶ ἦτο τοιοῦτον, ἐπειδὴ εἰς τὴν μερίδα τὴν <...> διαφθαρεῖσαν ἐκ τῆς παραπλανήσεως ὑπὸ τῶν ζακυνθίων κακούργων, οἱ ὅποιοι τὴν εἶχον κάμει νὰ ἐλπίζῃ θησαυροὺς καὶ θριάμβους διὰ τῆς ὑψώσεως τῆς ἀγγλικῆς σημαίας.

Ἐπειδὴ ὑπερέχουν εἰς τὸν ἀριθμὸν αἱ δύο εὐμενῶς διατεθειμέναι καὶ καλαὶ περιοχαὶ τῆς Ὁξωῆς καὶ τῆς Ἀνωῆς, κατηρτίσθη ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τὸ σχέδιον νὰ ὑποτάξῃ τοὺς τολμηροὺς καὶ αὐθάδεις τοῦ Βαθέος διὰ τῆς δημιουργίας Διοικήσεως.

Πᾶσαι αἱ ἐνέργειαι αἱ τείνουσαι εἰς αὐτὸν τὸν σκοπὸν, πραγματοποιουμένης τῆς διευρύνσεως τῆς συμμετοχῆς, καλῶς νοουμένης τῆς ἐκλογικῆς ψήφου, ἡ ἐξουδετέρωσις τῆς ὑπεροχῆς καὶ τῆς ἐπιρροῆς τῶν ὀλίγων καὶ τῶν ὀπαδῶν τῆς βίας, ἡ γενίκευσις τῆς ἱκανοποιήσεως καὶ τῆς συνεργασίας εἰς τὴν δημιουργίαν κυβερνήσεως ἐλευθέρως καὶ ἀνεξαρτήτου, πάντα ἦσαν διατεθειμένα <καὶ καλῶς> συνέδαλλον εἰς τὴν σταθεροποίησιν <διοικήσεως...> ἐν τῇ νήσῳ τῆς Ἰθάκης, εἰς τὰς περιστάσεις τῆς <...>, εἰς τὴν μεγαλυτέραν ὠφελιμότητα καὶ πρόοδον τῆς Ὀμοσπονδίας... Ὅταν αἱ εἰδήσεις περὶ μεταρρυθμίσεως προταθείσης εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς νήσου Κερκύρας ἐψύχραναν τὸ ἐνδιαφέρον ἐκείνων τῆς Ἀνωῆς καὶ Ὁξωῆς καὶ ἠῤῥῆσαν τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ἐκείνων τοῦ Βαθέος νὰ μὴ μεταβάλουν τὴν προσωρινὴν διοίκησιν, ἡ ὁποία δὲν ὑπῆρξε, δὲν ἠδύνατο οὔτε θὰ δυνηθῇ ποτὲ νὰ εἶναι διοικήσεις, εἰμὴ ἀναρχία, καὶ μάλιστα θριαμβευτικὴ.

Φ. 2^ν / Δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ διοίκησις ἐπὶ τῇ βάσει τοιούτου συστήματος, ἐξήκοντα εὐγενῶν ἕναντι 8.000 κατοίκων· εὐγενῶν οἱ ὅποιοι δὲν διακρίνονται ἐκ τοῦ πλούτου οὔτε ἐκ τοῦ μεγαλείου τῶν προγόνων. Πρὸ ὀλίγων ἑτῶν πάντες ὁμοίως ἦσαν ὑπῆκοοι εὐγενοῦς Κεφαλλήνος. Εὐγενῶν, οἱ ὅποιοι εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι τεχνῖται, ἔμποροι, καλλιεργηταὶ τῆς γῆς καὶ εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος εὐρισκόμενοι εἰς συναλλαγὴν μετὰ τῶν ἄλλων κατοίκων τῆς νήσου διὰ περιορισμένου καὶ διὰ τῆς βίας ἀσκουμένου ἐμπορίου· εὐρισκόμενοι εἰς συναλλαγὴν μετὰξὺ τῶν λόγῳ συγγενείας, λόγῳ συμφωνιῶν

συνεταιρισμοῦ εἰς τὴν εἰσπραξίν τῶν δημοσίων ἐσόδων, εἰς τὴν ἐμπορίαν τῶν προϊόντων τὰ ὁποῖα τὴν τροφοδοτοῦν.

Τοιοῦτοι, Γαληνότατε Πρίγκιψ, εἶναι οἱ Πρόεδροι τῆς νήσου, οἱ δικασταί, αἱ ἀρχαί ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν, ἐπὶ τῆς ὑγείας, ἐπὶ τῶν τροφίμων. Ἀντέσχον, εἶναι ἡ ἀλήθεια, χωρὶς νὰ καταστοῦν θύματα ἐσωτερικῆς ἐπαναστάσεως... Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα πίεσεως τῶν ἀπόψεων καὶ ἰδιωτικῶν συμφερόντων, τοῦ διαμερισμοῦ τῶν ὠφελημάτων εἰς ἐκεῖνο τὸ τμήμα τοῦ πληθυσμοῦ τὸ ὁποῖον μόνον λόγῳ τῆς ἐπιρροῆς του θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν προαγάγῃ καὶ νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ τῆς ἀναρχίας ἐκείνης ἡ ὁποία εὐχαριστεῖ, ἱκανοποιεῖ τὸν δολοφόνον, τὸν πειρατὴν, τὸν ληστήν, καὶ λησταί, πειραταὶ καὶ δολοφόνοι κατοικοῦν εἰς τὴν νήσον τῆς Ἰθάκῃς μετὰ πλήρους αὐτῶν εἰρήνης καὶ ἡσυχίας.

Ἡ Ἐξοχωτάτη Γερουσία ἔχει περὶ τούτου ἀποδείξεις δυστυχῶς ὀλεθρίας καὶ πειστικάς.

Δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν <ὅτι ἡ> θέσις τῶν μεγαλυτέρων νήσων, αἱ ἐπαναστάσεις, ἡ ἀναρχία, <...>¹, αἱ συνεχεῖς μεταβολαὶ παρέσχον δυνατότητα, ἐδραστηριοποίησαν τὴν κατάχρησιν τῆς ἐλευθερίας, τὴν ἀταξίαν, ἡ ὁποία βασιλεύει πανίσχυρος ἐν Ἰθάκῃ.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἄνευ πταίσματος πάντας τοὺς κατοίκους τῆς Ἰθάκῃς. Ὑπάρχουν καλοί, μετριοπαθεῖς, ἡσυχοί. Οὗτοι συμβάλλουν τιμίως εἰς τοὺς δημοσίους φόρους, ἀλλ' ὥς ἀμοιβὴν ζητοῦν δημοσίαν ἀσφάλειαν, δικαιοσύνην. / Ἐν Ἰθάκῃ οὔτε ἡ μία οὔτε ἡ ἄλλη δύναται νὰ λάβῃ χώραν.

φ. 3

Ἀπόδειξιν πειστικὴν περὶ τῆς ἐκτεθείσης καταστάσεως τῆς νήσου ταύτης θὰ ἀποτελέσῃ τὸ γεγονός τὸ ὁποῖον ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀναφέρω, διὰ νὰ γνωστῇ ἀκριθῶς πῶς ἀπόλλυνται τὰ ἔσοδα τοῦ δημοσίου καὶ πῶς αὕτῃ ἡ ἀπώλεια θριαμβεύει καὶ τιμᾶται ὑπὸ τῶν κατοικούντων ἐνταῦθα.

Εἰς ἐκ τῶν ἰσχυρῶν εὐγενῶν τῆς οἰκογενείας Δρακούλη καὶ ὁ εὐγενὴς κύριος Κωνσταντῖνος Πεταλᾶς Ροδοθεᾶτος, μόλις ἐφθασεν εἰς Ἰθάκην ἡ Ἐπιτροπὴ, συνεπλήρωσαν τὴν φόρτωσιν, καθ' ὅσον τοὺς ἀφείρωα, σταφίδος ἐπὶ πλοίου φέροντος ρωσικὴν σημαῖαν. Ἡ μυστικὴ κατηγορία <ἐγένετο γνωστὴ> εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν, ὅταν τὸ ἔμπορτον πλοῖον εἶχεν ἀνοίξει ἱστία διὰ Φισκάρδον, ἔνθα εἶχε καταπλεύσει, διὰ νὰ συμπληρώσῃ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ φορτίον του. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐσχέφθη ἀμέσως νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν κατηγορίαν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γεγονότος καὶ ἀπέστειλε κατὰ τὴν νύκτα τὴν μικρὰν γαλέραν ὑπὸ τὴν διακυβέρνησιν τοῦ καπ. Καλοσγούρου ἐπὶ τὰ ἔχνη τοῦ πλοίου τούτου, διοικουμένου ὑπὸ τοῦ Ἀντζολίνῃ Ζαμπέλη, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ διαπιστώσῃ μόνον ἐὰν ᾔητο ἀληθὲς ὅτι ἐν Ἰθάκῃ εἶχε φορτώσει σταφίδα ἄνευ

1. Δύο λέξεις ἐφαρμμέναι.

οίασδήποτε ἀδείας τῆς Διοικήσεως καὶ ἐὰν προσέτι ἦτο ἀληθές ὅτι ὑπῆρχε κάποιος Δρακούλης καὶ υἱὸς τοῦ κυρίου Ροδοθεάτου ὡς συνοδοὶ φορτίου καὶ ἰδιοικτῆται τῆς σταφίδος ἐπὶ τοῦ πλοίου τούτου.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τὴν ἐπομένην τῆς ἀποστολῆς τῆς γαλέρας ἡ Ἐπιτροπὴ ἐδέχθη ἐπίσκεψιν τοῦ κ. Ὑποπροξένου τῆς Ρωσίας Δημητρίου <...>¹ Νικολάου, ὁ ὁποῖος, ἐκθέτων ὅτι ἦτο πραγματικὸν τὸ λαθρεμπόριον, ἐζήτηε νὰ ἀπολυθοῦν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς οἱ ἔνοχοι, ἀφοῦ ὑπέβαλλε τούτους εἰς τὴν ἀπλὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου. Δὲν ἐδόθη προσοχὴ εἰς τὴν παρέμβασιν αὐτήν. Ἐθεώρησε τότε ὁ κύριος Ὑποπρόξενος ὅτι, ἐπειδὴ τὸ πλοῖον ἐπροστατεύετο ὑπὸ τῆς ρωσικῆς σημαίας, δὲν θὰ ἀπετολμᾶτο βεβαίως νὰ γίνῃ ἐναντίον του
φ. 3^v καίμια προσβολή. Βεβαία ἡ Ἐπιτροπὴ περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως / τῶν διαταγῶν τὰς ὁποίας ἔδωκεν ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως αὐτῆς ἀπήντησεν εἰς τὸν κύριον Ὑποπρόξενον ὅτι ἡδύνατο νὰ φειδωλεῖται τὰς σκληρὰς συμβουλᾶς, ἐπειδὴ αἱ διατυπωθεῖσαι διαταγαὶ δὲν ἡδύνατο πλέον νὰ ἀνακληθοῦν... Ἡ αὐστηρὰ αὕτη γνώμη προεκάλεσε τὸν φόβον... Ὁ κύριος Ὑποπρόξενος ἀνεχώρησεν.

Οἱ ἴδιοι ἔνοχοι Δρακούλης καὶ Ροδοθεάτος παρουσιάσθησαν ζητοῦντες ἔλεος. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἡρνήθη τὴν ἀκρόασιν. Ἐκαίμεν ὅμως νὰ φθάσῃ εἰς τοὺς ἰδίους ἢ εἰδήσις ὅτι, ἐὰν ἐπλήρωνον τὸν φόρον καὶ μέγα πρόστιμον, ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ τοὺς ἀπήλλασεν ἐκ τῆς περαιτέρω καταφρονήσεως καὶ δυσφημίσεως.

Τότε προέκυψαν νέα ζητήματα. Ὁ Ροδοθεάτος μετέβη εἰς ἀγροικίαν πρὸς προσωπικὴν ἀσφάλειαν. Ὁ Δρακούλης, ἐπειδὴ δὲν ἦτο ὁ κύριος δράστης, παρέμεινε ἐν τῇ πόλει, ἐμπιστευόμενος ἴσως τὴν προσωπικὴν ἀσφάλειάν του εἰς τοὺς πλέον ὀρμητικούς καὶ ὀπλοφόρους τῆς περιοχῆς του.

Ἡ ἡμετέρα γαλέρα ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς ἀποστολῆς τῆς. Ὁ καπ. Καλοσγούρος διὰ τῆς ἀναφορᾶς του (ἀρ. 3) ἔδωκε τὰς πλέον ἐξηκριθωμένας εἰδήσεις εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ εἶχε θέσει τέρμα εἰς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ζήτημα, ἐὰν αὕτη δὲν ἐγνώριζε νὰ θέσῃ ὑπὸ ἔλεγχον λίαν περίπλοκον κατηγορίαν ὑποθέσεων, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν θὰ ἀπηλευθεροῦτο, εἰμὴ χρησιμοποιοῦσα τὰ ὅπλα τῆς πολιτείας εἰς ἀποστολάς, συλλήψεις, ἐκτελέσεις... Καὶ θὰ τὸ εἶχε πράξει, ἐὰν τὴν χρῆσιν αὐτήν δὲν ἡμποδίζεν ἡ ἀπόλυτος ἔλλειψις τῶν μέσων συντηρήσεως τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τινων ἡμερῶν ἀπῆλθον τὴν <...>² των, ἐὰν κατὰ τὰς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας ἡ Ἐπιτροπὴ εἶχε σχεδιάσει νὰ παραμείνῃ ἐν Ἰθάκῃ διὰ τὸν λόγον τοῦτον, αὕτη δὲν ὤφειλε νὰ ἀσχοληθῇ εἰς ἄλλα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ἀπέκλειον τὸ εἶδος τοῦτο τῶν καταδιώξεων καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἐν τῷ μεταξύ ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου προκύπτει σπουδαιότατῃ γνώσις

1. Ἐφαρμένον τὸ ἐπώνυμον τοῦ Ὑποπροξένου.

2. Μία λέξις ἐφαρμένη.

φ. 4 καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν δημοσιότητα καὶ μυστικότητα μετὰ τῆς ὁποίας διαπράττεται τὸ ἐγκλημα τῆς καταχρήσεως τῶν δημοσίων / ἐσόδων καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἰσχύουσαν συγκατάθεσιν τοῦ Ρώσου Ὑποπροξένου καὶ γινώσιν τῶν σοβαρῶν παραπόνων διὰ τὴν νῆσον ταύτην.

Ἐκ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ πλοιάρχου κ. Καλοσγούρου γίνεται γνωστὸν ὅτι εἰς τὴν προξενικὴν διακλήρυξιν ἡ σταφὶς ἐμφανίζεται ὡς φορτωθεῖσα ἐν Μεσολογγίῳ καὶ ἐκ τῆς αὐθορμητοῦ ὁμολογίας καὶ τοῦ Ὑποπροξένου καὶ τῶν δραστῶν προκύπτει ὅτι ἡ ἰδία σταφὶς ἐφορτώθη ἐν Ἰθάκῃ.

Δὲν θὰ προστεθοῦν ἄλλα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ἡ σοφία τῆς Υ.Ε. καὶ ἡ προνοητικότης τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας θὰ ἐφαρμόσουν θεδαίως κυρώσεις, διὰ νὰ μετριάσουν τὰς <...>¹ τῶν πρακτόρων τούτων νὰ <...>², οἱ ὅποιοι ὑπὸ τὸ σπουδαῖον αὐτῶν ἐμδλημα θεωροῦνται ἐξουσιοδοτημένοι καὶ σεδαστοί.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔπρεπε νὰ ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἰθάκης. Ἐπρεπε νὰ ἀποσοθήσῃ τὴν ἀπειλουμένην εἰσβολὴν τῶν στασιαστῶν οἱ ὅποιοι ἤθελον νὰ ὑψώσουν τὴν βρεταννικὴν σημαίαν. Ἐπρεπε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ δημόσιον ἔσοδον τῆς φορολογίας τῆς σταφίδος τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἀπολλυμένης ἀπὸ τετραετίας. Ἐπρεπε τέλος νὰ ἀφήσῃ Διοίκησιν καὶ νὰ ἀκούσῃ τὴν δίκαιαν αἰτήματα τῶν ἡσυχῶν εἰσέτι περιοχῶν τῆς Ἀνωῆς καὶ τῆς Ὀξωῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ πιστεύει ὅτι πάντα ταῦτα τὰ καθήκοντα ἀντεμετώπισεν ἐπιτυχῶς.

Τὸ ὑπ' ἀρ. 4 περιέχει προκήρυξιν διὰ τῆς ὁποίας ἐζητήθη νὰ κρατήσωμεν σταθερὰν τὴν Διοίκησιν καὶ νὰ τὴν κάμωμεν νὰ ἰσχυροποιηθῇ ἐναντὶ τῆς κριτικῆς τῶν ἰδιωτῶν.

Διὰ τοῦ θεσπίσματος (ὑπ' ἀρ. 5) ἐλήφθη πρόνοια διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ὑπερισχύσεως τῶν ἐπαναστατικῶν συνωμοσιῶν, ἐὰν αὕτη ἤθελε συμβῇ εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦ Βαθέος. Τὰ παρασχεθέντα προνόμια εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς Ὀξωῆς καὶ, ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, ἡ ἀνατεθεῖσα φύλαξις τῆς σημαίας τῆς Πολιτείας, ἡ μερικὴ διαχείρισις τοῦ δημοσίου χρήματος, ἡ στρατιωτικὴ ἰσχύς,

φ. 4^v ἡ ἐκτίμησις τῆς περιοχῆς ταύτης· πάντα εἶναι κατάλληλα νὰ ὑποτάξουν / τὰς παράφρονας προθέσεις τοῦ Βαθέος.

Τὸ θέσπισμα (ἀρ. 6) ἔχει σκοπὸν νὰ διατηρήσῃ εἰς τὰς ἐπαινετάς προθέσεις τῆς πίστεως πρὸς τὴν Ὀμοσπονδίαν τὴν περιοχὴν τῆς Ἀνωῆς, νὰ κάμῃ νὰ μὴ διακοπῇ ἡ καλὴ διάθεσις τῆς πληρωμῆς τῶν δημοσίων φόρων καὶ εἰς ἐκείνην καὶ εἰς τὴν ἄλλην, τὴν γειτονικὴν τῆς περιοχὴν τῆς Ὀξωῆς.

Ἡ διαταγὴ (ἀρ. 7) πρὸς τὸν εὐγενῆ κύριον Νικολάκην Βρετὸν τῆς Ὀξωῆς διαφωτίζει πλήρως καὶ ἐκτὸς ἀμφιβολίας τὴν μόνην περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθοῦν τὰ θεσπίσματα (ὑπ' ἀριθ. 5, 6).

Τὸ διάταγμα (ὑπ' ἀριθ. 8) ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ κατὰ τὸ τρέ-

1. Μία λέξις ἐφαρμένη.

2. Μία λέξις ἡμιεφαρμένη.

χον ἔτος μέρος τι τῶν δημοσίων ἐσόδων. Ἦτο σύνηθες νὰ ἐφαρμόζεται ἡ ἀποθήκευσις τῆς σταφίδος ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν τῆς Διοικήσεως, ἵνα μὴ δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἀφαίρεσις ἄνευ τῆς ἀδείας καὶ τοῦ ἐλέγχου τοῦ δημοσίου ζυγιστοῦ, παρὰ τοῦ ὁποίου ἡ εἴσπραξις τοῦ φόρου. Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἡ σταφὶς τῆς Ἰθάκης δὲν ἀπεθηκεύθη, ἀλλ' ὀλίγοι ἔντιμοι πολῖται, παρὰ τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην, κατέβαλον τὸν δημόσιον φόρον. Κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐνεργειῶν τούτων καθίστατο πολὺ δυσκολώτερον νὰ πραγματοποιηθῇ, πολὺ περισσότερον ἐπειδὴ αἱ δόλαι ἀναλήψεις θὰ λάβουν τὴν ἀπαισίαν ἀρχὴν των.

Τὰ ληφθέντα μέτρα κατόπιν τῆς μοναδικῆς προβλέψεως τὴν ὁποίαν ἔσχεν ἡ κυβέρνησις νὰ καταγράψῃ τὴν εἰς τὰ ἁλώνια ὑπάρχουσαν σταφίδα ἢ τοὺς ἰδιοκτητὰς ἐξασφαλίζει τὴν εἴσπραξιν τοῦ φόρου, καὶ αἱ ἐπακολουθοῦσαι ἐνεργεῖται αἱ καθορισθεῖσαι ἐν τῷ διατάγματι προσδιορίζουν τὰ πρόσωπα παρὰ τῶν ὁποίων μίαν ἡμέραν θὰ δυνήθῃ ἢ μόνη ἡ κυβέρνησις ἢ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας νὰ ἀπαιτήσῃ τὰ δημόσια ἔσοδα.

Ἡ ἐλάττωσις τοῦ φόρου εἰς εἴκοσι μόνον γρόσια ἀνὰ χιλιάδα ἐκρίθη ἀναπόφευκτος, διὰ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν εὐδωσιν τῶν ἐνεργειῶν τῶν καθοριζομένων διὰ τὴν διοριζομένην ἐπιτροπὴν.

φ. 5 / Τὸ ἔγγραφο (ἀρ. 9) διὰ τοῦ ὁποίου συνοδεύεται πρὸς τὴν Προεδρίαν τὸ διάταγμα, ἀνακοινοῦται ἡ καθιέρωσις τῆς σημαίας, γνωστοποιεῖται ἡ προκήρυξις, ἀναγγέλλεται ἡ ἀνάγκη νὰ ἀπομακρυνθῇ ἡ φρουρὰ καὶ καθορίζεται ἡ εὐθὺνὴ διατηρήσεως τῆς Διοικήσεως μέχρι νεωτέρας ἀποφάσεως τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας εἶναι σχετικὸν πρὸς τὸ χαραχθὲν σχέδιον νὰ ἀντιτάξωμεν μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς εἰς τὴν κακουργίαν, εἰς τὴν μηχανορραφίαν τῶν Ζακυνθίων ἀντίστασιν ὑπαγορευομένην ἐκ προηγουμένων ἐνεργειῶν τούτων.

Ἡ Ἐπιτροπὴ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς της ἐξ Ἰθάκης κατὰ τὴν ἰδίαν νύκτα τῆς 25 Αὐγούστου ἐφρόντισε νὰ διαδοθῶν ὅλαι αἱ προμνησθεῖσαι προκηρύξεις, θεσπίσματα, διαταγαί, ἀποστέλλουσα ἐπικεχυρωμένα ἀντίγραφα τούτων εἰς τὴν Προεδρίαν, εἰς τοὺς νοταρίους τῆς νήσου, εἰς τὸν Πρωτοπαπᾶν, καὶ ὑποχρεώνουσα ὅλους νὰ ἀνακινώσουν τὸ περιεχόμενον.

Πρὸς τὸν αἰδεσιμώτατον Πρωτοπαπᾶν ἐστάλη γράμμα ὁμοιον πρὸς τὸ συνημμένον ἀντίγραφον (ἀρ. 10).

Ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ περισσότερα, διὰ νὰ ἐγγυηθῇ τὴν νῆσον τῆς Ἰθάκης. Ἡ κατὰστασις τῆς ἀπαιτεῖ παρὰ τῆς προνοητικότητος τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας, παρὰ τῆς Υ.Ε. νὰ ἐπισπευθοῦν αἱ θεραπείαι, ἡ ἀναδιοργάνωσις.

Ἡ νῆσος αὕτη ζῇ ἐκ τοῦ παραδείγματος. Τὰ περίεξ αὐτῆς ἱστάμενα πρότυπα δὲν δύναται νὰ τὴν διδάξουν ἐπωφελῶς. <H> Ἰθάκη δύναται αἰφνιδίως νὰ καταστῇ ἄγριος ἐράχος. Τὸ πειρατικὸν ναυτικὸν τῆς δύναται νὰ αὐξηθῇ. Ἡ ἀσφάλεια τῶν θαλασσῶν αἱ ὁποῖαι περιλούουν τὰς ἔσω ἀκτὰς τῶν

μεγαλυτέρων νήσων θὰ ὑποφέρῃ ἐκ τούτων, καὶ μάλιστα πολὺ. Τὰ πταίσματα, τὰ ἐγκλήματα τῶν ἐμπόρων ἐκείνων, μὴ τιμωρουμένων, ἀντιθέτως θριαμβευόντων, θὰ καταστήσουν τὸ ναυτικὸν μας μισητὸν καὶ ἀπαίσιον. Ἡ νεαρὰ σημαία μας θὰ στερηθῇ ἐμπιστοσύνης, ἄνευ καταφυγίου.

φ. 5^v / Γαληνότατε Πρίγκιψ. Ἡ νῆσος τῆς Ἰθάκης, οἱ καλοὶ μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς ζητοῦν παρακλητικῶς παρ' ὑμῶν, τοῦ πατρὸς των, τῆς δικαιοσύνης σας, τοῦ κύρους σας, σωτηρίαν, τιμὴν, ἐλευθερίαν.

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐσωκλείσω τὸν φάκελον τοῦ Θεοδώρου Σκιώτη, ὑπευθύνου τῆς δολοφονίας¹.

Ὑποβάλλω ταπεινῶς εἰς τὴν Υ.Ε. τὸν πλέον θαυτὸν σεβασμὸν καὶ ὑπόληψιν.

Κέρκυρα 16 Σεπτεμβρίου 1801 π.ῃ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ, Ἐπίτροπος

φ. 1 / Κάτω: Πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Γαληνότατον Πρίγκιπα τῆς Ἐξοχωτάτης Ἐπτανήσου Πολιτείας.

Ἄνω δι' ἐτέρας χεῖρες: Ἀρ. 40 εἰς τρία φύλλα μετὰ δέκα συνημμένων.

10

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 42

24 7mbre 1802 Cefalonia

Eccellenza,

La benefica spedizione per le isole è felicemente arrivata nel giorno dei 22 in questo porto di Argostoli. Ieri si apprestarono le caserme per i granatieri e si rinvennero abitazioni per gli uffiziali, e quant(un)que nè ai quartieri nè agli apprestamenti relativi si fosse dato un pensiero attivo ed utile da una certa tardissima commissione, da questo Governo due giorni prima del nostro arrivo espressamente istituita; pure ci riuscì di ottenere il tutto con piena soddisfazione di questi buoni e pazienti comandanti militari. Oggi si verifica lo sbarco. Dimani io presenterò al Governo che sembra fin ora di ignorare ogni successiva misura la lettera di V.E. ed assumerò così l'esercizio delle mie funzioni.

Il s(igno)r C(avalie)r di Sorokin si è incaricato di trattare in persona al Zante l'argomento importante del Reggente di Cefalonia. Io gli passerò le relative lettere.

1. Ἀμετάφραστος ἡ λέξις *artico*.

La spedizione per il Zante partirà domani a sera.

Prevengo l'E.V. che con tanto zelo ed affetto si è trattato e si tratta da questi egregi uffiziali, e specialmente dal illustre s(igno)r C(avalie)r Sorokin, ogni argomento relativo al vero riordinamento ed alla permanente salute delle isole; che l'unico voto che da un buono repubblicano può farsi si è che questo zelo ed affetto s'ispiri e faccia agire i figli stessi della Repubblica.

Protesto intanto all'E.V. la più alta considerazione e rispetto.

Di V.E.

Ven. div(otissim)o Luog(otenente)

Il Comm(issar)io GIOV. CAPODISTRIA

Κάτω : Α S.E. Il Principe della Settinulare Repubblica etc. etc.

Κεφαλληνία 24 Σεπτεμβρίου 1802

Ἐξοχώτατε,

Ἡ γενναϊδωρος ἀποστολή διὰ τὰς νήσους ἔφθασεν αἰσίως τὴν 22αν τ.μ. εἰς αὐτὸν τὸν λιμένα τοῦ Ἀργοστολίου. Χθὲς ἡτοιμάσθησαν οἱ καταυλισμοὶ τῶν γρεναδιέρων καὶ εὐρέθησαν κατοικίαι διὰ τοὺς ἀξιωματικούς· καὶ μολονότι οὔτε εἰς τοὺς στρατῶνας οὔτε εἰς τὰς προετοιμασίας τὰς σχετικὰς ἐδόθη φροντίς δραστικὴ καὶ χρήσιμος ὑπὸ μιᾶς καθυστερησάσης ἐπιτροπῆς, ἥτις συνεστήθη ἐπίτηδες ὑπὸ ταύτης τῆς Διοικήσεως <τῆς τοπικῆς> δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἡμετέρας ἀφίξεως, ἐν τούτοις κατωρθώσαμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ πάντα πρὸς πλήρη ἱκανοποίησιν αὐτῶν τῶν καλῶν καὶ ὑπομονητικῶν στρατιωτικῶν. Σήμερον πραγματοποιεῖται ἡ ἀπόδοσις. Αὔριον θὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Διοίκησιν, ἥτις φαίνεται μέχρι στιγμῆς νὰ ἀγνοῇ οἰονδήποτε ἐπόμενον μέτρον, τὸ ἔγγραφον τῆς Υ.Ε. καὶ θὰ ἀναλάβω τοιουτοτρόπως τὴν ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων μου.

Ὁ ἱππότης Σορόκιν ἐπεφορτίσθη νὰ διαπραγματευθῇ προσωπικῶς εἰς Ζάκυνθον τὸ σπουδαῖον θέμα τοῦ Διοικητοῦ Κεφαλληνίας. Ἐγὼ θὰ τοῦ διαβιῶμαι τὰ σχετικὰ ἔγγραφα.

Ἡ ἀποστολή διὰ Ζάκυνθον θὰ ἀναχωρήσῃ αὔριον τὸ ἑσπέρας.

Εἰδοποιῶ τὴν Υ. Ε. ὅτι μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ ἀγάπης ἔχει γίνεαι καὶ γίνεται ἀντικείμενον διαπραγματεύσεως ὑπὸ τῶν λαμπρῶν τούτων ἀξιωματάρχων, καὶ εἰδικῶς ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου ἱππότου Σορόκιν, κάθε ὑπόθεσις σχετικὴ πρὸς τὴν πραγματικὴν ἀναδιοργάνωσιν καὶ τὴν μόνιμον σωτηρίαν τῶν νήσων· ἡ μοναδικὴ εὐχή, ἡ ὁποία δύναται νὰ διατυπωθῇ ὑπὸ ἐνὸς καλοῦ

πολίτου τῆς Δημοκρατίας, εἶναι νὰ ἐμπνέῃ καὶ νὰ κάμῃ αὐτὸς ὁ ζῆλος καὶ ἡ ἀγάπη νὰ ἐνεργοῦν τὰ ἴδια τέκνα τῆς Πολιτείας.

Ἐκφράζω ἐν τῷ μεταξὺ πρὸς τὴν Υ.Ε. τὴν πλέον θαθεῖαν ὑπόληψιν καὶ σεβασμόν.

Τῆς Υ.Ε.

Λίαν ἀφωσιωμένους Τοποτηρητῆς

Ὁ Ἐπίτροπος ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Κ α τ ω: Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Ἠγεμόνα τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας
κ.λπ., κ.λπ.

11

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 43

No 2

Serenissimo Principe,

In continuaz(io)ne del mio rapporto n° t(erz)o devo rassegnare all' E.V. la storia precisa di ogni mia operazione.

Il giorno 25 del corr(ent)e mese fu occupato per intiero nello stabilire ogni sistemaz(io)ne relativa all' acquartieram(ent)o e somministrazione da prestarsi alle invitte truppe imperiali.

Nel giorno 26 sono passato a Lixuri col sig(nor)e Col. Comandante per riconoscere quella piazza, per fissare i quartieri e per ordinare gli apprestam(ent)i tutti necessari al movim(ent)o della guarnizione russa in questo riparto. Tutto si fece; e nel giorno dei 27 le truppe russe passarono a Lixuri e presidiarono quella piazza.

Nella sera stessa io ho presentato a S.E. il Pritano le lettere di ufficio di V.E. e gli manifestai anco a voce quale doveva essere la mia destinaz(ion)e che non sembrò per nessuna maniera aspettata. Egli se ne è mostrato assai contento.

Comunque siasi io ho ricevuto le carte pubbliche relative all' amministraz(io)ne intera del Governo ed un rapporto assai dettagliato con cui furono accompagnate. Mi sono occupato subito a travagliare intorno all' interina reggenza ed alle misure tutte da prendersi per dare piena esecuzione alle venerate commissioni dell' E.V., come risulterà dal mio rapporto n° 3 che inoltrai¹ all' E.V. collo stesso espresso².

S.E. il Reggente di S. Maura ha ricevuto da me le sue commissioni.

1. Χφ. *innaltro*

2. Βλ. τὸ ἐπόμενον ἔγγραφο.

Egli è pronto e sta per avviarsi al suo posto; nè attende che la mia assistenza per dare inviam(ent)o a quella spedizione. Sto combinando una istessa imbarcaz(io)ne tanto per le truppe d'Itaca, come per quelle di S. Maura, onde diminuire possibilm(ent)e le spese.

φ. 1^v / Io mi sono lungam(ent)e trattenuto col sig(no)r Anino onde metterlo dettagliatam(ent)e al fatto di ogni cosa attinente alla sua reggenza. Ancorchè io non potessi realizzare il mio passaggio a S(ant)a Maura, S. E. il Reggente è informato già abbastanza di tutto, nè dubito punto che nell' esercizio delle sue funzioni colà egli non sia per corrispondere all' aspetta-z(io)ne universale ed ai pubblici eminenti oggetti che hanno determinato questa instituz(io)ne provvisoria.

Io però sono determinato di non omettere il mio passaggio nelle isole, qualora l' esegui(m)ent)o esatto delle mie commissioni, il pubblico servizio e l' utilità pubblica lo esigeranno.

Ho inoltre spedito per espresso pedone a S. Maura una lettera di avviso a S.E. il sig(no)r Dezorzi onde invitarlo a passare costà o in Itaca, ove per il p(ri)mo di Ottobre venturo o per li due la guarnigione russa può essere in caso di passare.

Questo è quanto io ho saputo fare in esecuz(io)ne alle generali commissioni che mi furono date.

Protesto intanto la più ossequiosa veneraz(io)ne e rispetto.

Cefalonia 29 Settembre 1802

Il div(otissim)o obbed.

GIOV. C(ONT)E CAPODISTRIA

φ. 1 / Al Sereni(simo) Principe Co. Giorgio Spiridion Teotochi
Corfù

*Αρ. 2

Γαληνότητε Πρίγκιψ,

Ἐν συνεχείᾳ τῆς ἀναφορᾶς μου, ἀρ. 3, πρέπει νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν Ὑ.Ε. τὴν ἀκριβῆ ἀναφορὰν πάσης ἐνεργείας μου.

Ἡ 25ῃ τρέχοντος μηνὸς κατηναλώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ νὰ ἀποφασίσωμεν πᾶσαν συστηματοποίησιν σχετικὴν πρὸς τὴν ἐγκατάστασιν καὶ ἐφοδισμὸν πρὸς χορήγησιν εἰς τὰς ἀνικήτους αὐτοκρατορικὰς δυνάμεις.

Κατὰ τὴν 26ῃν μετέβην εἰς Ληξούρι μετὰ τοῦ κυρίου Συνταγματάρχου Διοικητοῦ, διὰ νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἐκεῖνο τὸ φρούριον, διὰ νὰ καθορίσωμεν τοὺς τόπους στρατοπεδεύσεως καὶ διὰ νὰ διατάξωμεν ὅλας τὰς ἀπαραιτήτους προπαρασκευὰς πρὸς μετακίνησιν τῆς ρωσικῆς φρουρᾶς εἰς ἐκείνην τὴν περιο-

χήν. Τὰ πάντα διεξεπεραιώθησαν καὶ κατὰ τὴν 27ην τὰ ρωσικὰ στρατεύματα διέβησαν εἰς Ληξούρι· καὶ ὠχύρωσαν ἐκεῖνο τὸ φρούριον.

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν παρουσίασα εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Πρύτανιν τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς Υ. Ε. καὶ τοῦ κατέστησα εἰσέτι σαφὲς προφορικῶς ὅποτος ὤφειλε νὰ εἶναι ὁ προορισμὸς μου, ὅστις φαίνεται ὅτι οὐδαμῶς ἀνεμένετο. Οὗτος ἐφάνη ἀρκούντως ἱκανοποιημένος περὶ τούτου.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, παρέλαβον τὰ δημόσια ἔγγραφα τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν ἄσκησιν πάσης μορφῆς διακυβερνήσεως καὶ μίαν ἔκθεσιν ἀρκούντως λεπτομερῆ, μετὰ τῆς ὁποίας μοὶ διεβιδάσθησαν. Ἐσχολήθην ἀμέσως νὰ διαπραγματευθῶ περὶ τῆς προσωρινῆς διοικήσεως καὶ περὶ πάντων τῶν πρὸς λήψιν μέτρων, διὰ νὰ ἐκτελεσθοῦν ἀπολύτως αἱ σεβασταὶ ἐντολαὶ τῆς Υ.Ε., ὅπως θὰ φανῇ ἐκ τῆς ἀναφορᾶς μου ὑπ' ἀρ. 3, τὴν ὁποίαν διεβίδασα εἰς τὴν Υ.Ε. διὰ τοῦ ἰδίου ἐπείγοντος μέσου.

Ἡ Α.Ε. ὁ Διοικητὴς τῆς Ἀγ. Μαύρας παρέλαβε παρ' ἐμοῦ τὰς ἀφορώσας τοῦτον ἐντολάς. Οὗτος εἶναι ἕτοιμος καὶ πρόκειται νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν θέσιν του· δὲν ἀναμένει εἰμὴ τὴν παράστασίν μου, διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ ἐκείνην τὴν ἀποστολήν. Συνδυάζω παρομοίαν ἐπιβίβασιν τόσον διὰ τὰ στρατεύματα τῆς Ἰθάκης, ὅσον καὶ δι' ἐκεῖνα τῆς Ἀγ. Μαύρας, ὥστε νὰ ἐλαττώσωμεν κατὰ τὸ δυνατόν τὰ ἐξόδα.

φ. 1^ν / Διεπραγματεύθην ἐπὶ πολὺ μετὰ τοῦ κ. Ἀνίνου, διὰ νὰ τὸν κατατοπίσω λεπτομερῶς ἐπὶ παντὸς θέματος ἀφορῶντος εἰς τὸ ἀξίωμά του τοῦ Διοικητοῦ. Καὶ ἂν ἀκόμη ἐγὼ δὲν ἠδυνάμην νὰ πραγματοποιήσω τὴν μετέβασίν μου εἰς Ἀγ. Μαύραν, ἢ Α.Ε. ὁ Διοικητὴς ἔχει πληροφορηθῇ ἀρκούντως περὶ πάντων, οὔτε καὶ ἀμφιβάλλω κατ' ἐλάχιστον ὅτι κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων του ἐκεῖ θὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν γενικὴν προσδοκίαν καὶ τὰ σπουδαῖα δημόσια θέματα, τὰ ὁποῖα προεκάλεσαν αὐτὸν τὸν προσωρινὸν θεσμὸν.

Ἐγὼ ὅμως εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ μὴ παραλείψω νὰ μεταβῶ εἰς τὰς νήσους, ἐφ' ὅσον τὸ ἀπαιτήσουν ἡ ἀκριδὴς ἐξάσκησις τῆς ἐπιτροπείας μου, ἡ δημοσία ὑπηρεσία καὶ ἡ ὠφέλεια τοῦ κοινοῦ. Ἀπέστειλα ἐπὶ πλέον δι' ἐκτάκτου ταχυδρόμου εἰς Ἀγ. Μαύραν μίαν εἰδοποιητικὴν ἐπιστολήν εἰς τὴν Α.Ε., τὸν κ. Δεζώρτζην, διὰ νὰ τὸν προσκαλέσω νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ ἢ εἰς Ἰθάκην, ὅθεν πιθανὸν νὰ διέλθῃ ἢ ρωσικὴ φρουρὰ τὴν πρώτην ἢ δευτέραν προσεχούς Ὀκτωβρίου.

Τοῦτο εἶναι· ὅτι ἐσκέφθην νὰ πράξω εἰς ἐκτέλεσιν τῶν γενικῶν παραγγелиῶν αἱ ὁποῖαι μοὶ ἐδόθησαν.

Ἐκφράζω ἐν τῇ μετὰξὺ τὴν πλέον θαθεῖαν ὑπόληψιν καὶ σεβασμὸν.

Κεφαλληνία 29 Σεπτεμβρίου 1801

Ὁ λίαν ἀφωσιωμένος, εὐπειθέστατος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

φ. 1 / Πρὸς τὸν Γαληνότατον Ἡγεμόνα Γεώργιον Σπυριδῶνα Θεοτόκην
Κέρκυραν

12

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 44

No 3

Serenissimo Principe,

L' unita proclamazione sotto n° 1 farà conoscere all'E.V. u<...>¹ che io ò dovuto adottare, onde abbia pronta esecuzione il più imp<or> tante articolo delle mie commissioni².

Ho dovuto accelerare questa pubblicaz(io)ne, poichè trattavasi nulla meno che di risparmiare il grave dispendio di sei mila piastre che nel giorno primo di Ottobre avrebbersi dovuto altrimenti incontrare.

La chiamata personale dei capi e di due soldati per ogni compagnia fu diretta a rendere meno acerba questa nuova alle legioni stesse ed a garantirle dai pericoli in cui le avrebbe esposte il ridicolo che di esse si avrebbe fatto.

Sono in fatti prontamente venuti. Ho detto a tutti che la maniera con cui erano stati invitati a ritirarsi e a deponere le armi doveva persuaderli che essi posseggono la pubblica stima e confidenza. Era in potere dell' autorità Committente e nel mio dirsi loro di ordinare che qualunque si fosse trovato dopo due ore colle armi avesse ad essere soggetto alli militari castighi... E voi, brava gente, avreste sofferto un insulto e non vi restava che obbedire. Si fece altrimenti, appunto perchè si à voluto manifestare a tutta la nazione che voi avete servito da valorosi e buoni cittadini la patria in tempi pericolosi e che da moderati ed obbedienti oggi sarete pronti di abbandonare le armi e ritirarvi nelle vostre case. Oltre a ciò soggiunto che io era incaricato da S.E. il Plenipotenziario di prendere i nomi dei loro capi e quelli delli rispettivi s<old>ati di ogni compagnia, affine di presentare con questi nomi a S.E. un ruolo dei più raccomandabili, lorchè nell' organizzazione della forza armata della Repubblica fosse per essere necessaria l' istituzione di una gendarmeria³ urbana.

Questa notizia li à di molto confortati e benedendo il nome di S.M. l' Imperatore, quello di S.E. il Plenipotenziario e delle truppe russe sono
 φ. 1^v tutti regolarmente e senza nessun scandalo partiti, avendo sempre / presente l' idea e l' occupazione lietissima e confortante della composizione di questi ruoli; si affrettano di farmeli avere dopo domani.

1. Μία λέξις ἐφθαρμένη.

2. Βλ. τὸ ἐπόμενον ἔγγραφο.

3. Χφ. giandarmeria

L'idea di fare che questi stessi capi mi diano il ruolo dei loro soldati mi è sembrata tanto più lodevole e necessaria, quantochè, oltre alla tranquillizzazione che ella opera in questa gente, mi dà un preciso e spontaneo documento nelle mani, per cui gl' esami e confronti necessarij, onde conoscere la legittimità di questa amministrazione economica locale, riescono assolutamente evidenti e manifesti.

Mi permetta ancora l' E.V. qualche cenno intorno alle avvertenze che io ò avuto nel licenziamento di questa gente.

Gl' annunzj pubblici esternati colla proclamazione, quelli fatti colla voce non bastavano a mio intendere per garantire e preservare l' isola dalli disordini che potevano aver luogo nella partenza e diffusione di questi di per se stessi e per le funzioni esercitate odiosi esseri. Quindi io ò concertato col s. Col(onnell)o per la città tanto di Argostoli come di Lixuri qualche pattugliamento straordinario e per la campagna ò fatto diffondere con rapidità molti esemplari del proclama stesso, raccomandandone la pubblicazione alli primatti, ai sacerdoti, ai giudici delle pertinenze, dimandando da tutti per la sicurezza della cosa i precisi riscontri del' operato.

Ho inoltre prevenuto l' Uffiziale di Polizia¹ s. Mattei in Argostoli e s. Milona in Lixuri d' invigilare eziandio per mezzo di confidenti persone se² mai qualche reazione o motteggio o scandalo si esternasse, onde reprimere instantaneamente gl' effetti sempre funesti.

Fu assai opportuna questa misura, poichè ella à ispirato confidenza e sicurezza a questi militari urbani... e qualche arrestazione e breve prigionia fu bastevole per manifestare quella attività del Governo che inspira giusto timore ai tristi e che inonda il cuore di contentezza ai buoni.

Per tal maniera l'operazione ebbe il più felice riuscimento, combinando colla possibile soddisfazione delle dolenti e congedate legioni urbane la tranquillità e la sicurezza pubblica in tutta l'estesa dell' isola e la vera e positiva compiacenza e ricreazione di quanti furono fino a quest' epoca soggiogati ed oppressi.

Io nel mettere in esecuzione questo progetto mi sono fatto un dovere di trattenermi più volte sul proposito della truppa urbana con quelle eminenti persone che avevano un interesse di preservarle, se non in tutto almeno in parte da questa tempesta... Ognuno mi disse che era necessario ammettere delle modificazioni, ma che bisognava molto pensare prima di risolversi, imperciocchè trattavasi di grave ed importante argomento da cui la salute del paese dipendeva. Io, prima della pubblicazione del pro-

1. Χφ. *pulizia*

2. Ἀμφίβολος ἀνάγκη.

clama, mi sono mostrato sempre persuaso della difficoltà dell' impresa ed ò più volte seriamente d' innanzi ad essi giudicato che era impossibile troncare ad un tratto tutta questa tessitura di rapporti e d' interessi particolari e pubblici.

Φ. 2 Pieni di questa confidenza io sono certo che alle ripetute dimande che ebbero dai principali gonfalonieri¹ e dai subalterni di questa truppa brutale, come le ebbi io, abbiamo sempre annunziato / ciò che fu dalla pubblicazione fatta nè da nessuno presentita solennemente smentito.

Io ò creduto assai importante questo giuoco, onde far che cessi quella preponderanza nella pubblica opinione che le circostanze avevano eccessivamente dato ai singuli e per cui l'equilibrio sociale in vano cercavasi in questo paese.

Già gl'effetti ne sono ormai sensibili e questi abitanti da giorno in giorno riprendono umani, pacifiche, tranquille, ridenti fisionomi<e>. Rassegno all'E.V. nell'inserta sotto n° 2 la copia di una nota circolare che o ò creduto necessario di spedire a tutti i trib. e mag(istra)ti che si attrovano attualmente in funzione².

Mi è sembrato che la sopravveglianza del Reggente qui allora potrà essere conosciuta efficace, utile e grata, quando un rapporto ufficiale sullo stato attuale di cadauna amministrazione lo porta al caso di conoscere legittimam(ent)e l' essenza di ognuna sotto i punti di vista marcati dalla stessa circolare.

La risposta così diramata, come ò indicato, apre l'opportunità di far adottare quelle addizioni e quei cambiamenti tanto nel numero e qualità dei membri che compongono le varie magistrature come nelle attribuzioni e funzioni di ogn'una, per cui il migliore servizio pub(blic)o è sperabile, senza ottenerlo per altra via che per <questa> della spontaneità e della emenda la più uffiziosa e moder<ata>.

Io ò già ricevuto dei rapporti da più d'uno dei mag(istra)ti e int<eri>nali ed a seconda del bisogno va qua e là internando le mie considerazioni e suggerindo quel riordinamento che da me si può escogitare e credere opportuno.

Mi occupo incessantemente intorna alla conformazione del Mag(i-stra)to Economico ad all' orditura³ di un' ordinanza che valga a presidiare la sicurezza e la giusta amministrazione della locale finanza. Ho trovato un mostro assai strano : egli non è di cento teste ma di una sola testa e di cento mani assai mal educate nel maneggiare il tesoro della nazione.

È bello il vedere che per effetto della misura adottata questo stesso

1. Xφ. *confalonieri*

2. Βλ. ξγγραφον 'Αρχείου υπ' αρ. 19

3. Xφ. *orditura*

mostro si è dipinto di per se stesso. La Commissione Estrordinaria Economica Federativa avrà di che occuparsi.

Prevento in tanto l' E.V. che questa cassa locale fino al giorno d'oggi conta di effettive piastre 20.134. Le conterà forse per lungo tempo e ne sarà più ricca in seguito, poichè col licenziamento della truppa villana si sono risparmiate sei mila¹ piastre per ogni decade, ossia diciotto mila¹ al mese che si sacrificavano all' avidità di questo fatale esercito agreste.

Io non posso assoggettare il piano di spese ordinarie, poichè oltre alle già sistemate e col possibile pub(blic)o risparmio delle giornalieri somministrazioni di carne, vino, legna da fuoco, oglio per le truppe e gratificazioni agl' uffiziali restano a calcolarsi quelle poche che il Ministero e la Reggenza del s. Co. Mercati sarà per apportare. Dietro all'arrivo di questo egregio sig(nor)e io darò termine anco a questa picciola impresa e sarò, come io mi lusingo, l' apportatore dei conti precisi e delle spese φ. 2^v e dell' entrata e se converrà come io / il s. Co. Mercati di tutto quel dinaro che sopravanzasse alle stabilite occorrenze locali.

Io sono stato e sono fermo costantemente nel rinunziare ascolto ed accoglienza a tutte quelle petizioni che dimandano dinaro. I creditori pubblici sorgono giornalmente e le molestie e le angustie ch'io soffro sono eccessive. Io resisto, ma oso di rimarcare all'E.V. che bisognerebbe necessitare costantemente questa resistenza, facendo passare costà sempre tutto il dinaro che sopravanza, nè credo bastevole l'articolo espresso nelle commissioni che l' E.V. à dato ai rispettivi reggenti su questo proposito.

L'umiltà mia ardisce di suggerire un' assoluta e forte decretaz(ion)e, la quale proibisce sotto responsabilità dei rispettivi reggenti qualunque siasi dispendio oltre ai convenuti e sanciti per le locali occorrenze... Questi sono già convenuti e saranno sanciti, lorchè l' E. V. ne avrà il preciso dai rispettivi reg(gen)ti, che sono incaricati di trasmetterli colla maggior celerità, inviando in pari tempo lo stato attivo di cadauna cassa coi relativi documenti.

Questa decretazione è la sola arma con cui potranno diffendersi i delegati di V.E. dall'imperioso e costante attacco che tanti e tanti rinvigoriti nelle loro speranze dalla vista di qualche sopravanzo nella tesoreria si faranno uno studio di pazientem(en)te sostenere... Il numero dei creditori pubblici è innumerabile qui, come io credo in tutte le altre isole, poichè nella fu anarchia, qualora non si è potuto pagare il favore pubblico con dinaro, si è creduto di acquistarlo con una patente o con un decreto, il quale prometta ed accordi appuntamenti.

Io sto aspettando il sig. Co. Mercati. Al suo arrivo gli passerò subito

1. Xφ. mille.

la ricevuta e da me come dalle scarse mie forze concesso trattata amministrazione di questi pubblici affari.

Mi onorerò di umiliare all' E.V. il rapporto successivo delle mie operazioni e quello con cui passerò categoricamente al prelodato sig. Co. Mercati ogni argomento relativo a questa reggenza.

Protesto in tanto la mia venerazione.

Cefalonia 29 Settembre 1802 s.v.

Il div(otissim)o obbed.

GIOV. C. CAPODISTRIA

φ. 1 / Κ ά τ ω : Al Serenis(simo) Principe Co. Spiridion Giorgio Teotochi
Corfù

Ἀρ. 3

Γαληνότατε Πρίγκιψ,

Ἡ ἐσώχλειστος διακήρυξις ὑπ' ἀρ. 1 θὰ γνωρίσῃ εἰς τὴν Ὑ. Ε. <...>¹ τὰ ὁποῖα ἐχρειάσθῃ νὰ χρησιμοποίησω, διὰ νὰ ἐκτελεσθῇ ἀμέσως τὸ σπουδαιότερον σημεῖον τῶν ἐντολῶν μου.

Ἐχρειάσθῃ νὰ ἐπισπεύσω τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην, ἐφόσον ἐπρόκειτο περὶ τοῦ οὐχὶ μικροῦ ζητήματος νὰ ἐξοικονομήσωμεν τὴν βαρεῖαν δαπάνην τῶν ἐξ χιλιάδων γροσίων, τὰ ὁποῖα ἄλλως κατὰ τὴν πρώτην Ὀκτωβρίου θὰ ἔπρεπε νὰ μετρήσωμεν.

Ἡ προσωπικὴ κλήσις τῶν ἀρχηγῶν καὶ τῶν δύο στρατιωτῶν ἐξ ἐκάστης συντροφίας συνετέλεσε νὰ καταστήσῃ ὀλιγώτερον πικράν τὴν εἵδησιν ταύτην εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ στρατεύματα καὶ νὰ τὰ προφυλάξῃ ἐκ τῶν κινδύνων εἰς τοὺς ὁποίους θὰ τὰ ἐξέθετε ἢ γελοιοποιήσις ἢ ὁποῖα θὰ ἐγίνετο εἰς αὐτά.

Πράγματι προσήλθον προθύμως. Εἶπον πρὸς πάντας ὅτι ὁ τρόπος δι' οὗ ἐκλήθησαν νὰ ἀποσυρθοῦν καὶ νὰ καταθέσουν τὰ ὅπλα ἔπρεπε νὰ τοὺς πείσῃ ὅτι οὗτοι κατέχουν τὴν κοινὴν ἐκτίμησιν καὶ ἐμπιστοσύνην. «Ἦτο δικαίωμα τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἐπιτρόπου καὶ εἰς τὸν λόγον μου πρὸς ὑμᾶς νὰ διατάξω ὅπως ὑποβάλληται εἰς τὰς στρατιωτικὰς ποινὰς οἰοσδήποτε ὅστις μετὰ δύο ὥρας ἤθελεν εὐρεθῇ κατέχων ὅπλα... Καὶ σεῖς, γενναῖοι ἄνδρες, θὰ εἴχετε ὑποστῇ ὕβριν καὶ δὲν ὑπελείπετο, εἰμὴ νὰ ὑπακούσητε. Ἐπράχθη ἄλλως, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἐπεδιώχθη νὰ δεῖξωμεν εἰς τὸ ἔθνος ὀλόκληρον ὅτι ἔχετε ὑπηρετήσει τὴν πατρίδα ὡς γενναῖοι καὶ ἀγαθοὶ πολῖται εἰς χρόνους ἐπικινδύνους καὶ ὅτι σήμερον ὡς συνετοὶ καὶ εὐπειθεῖς θὰ εἰσθε πρόθυμοι νὰ ἐγκαταλείψετε τὰ ὅπλα καὶ νὰ ἀποσυρθῇτε εἰς τὰς οἰκίας σας». Πέραν αὐτοῦ προσέθεσα ὅτι εἶχον ἐπιφορτισθῇ παρὰ τῆς Α. Ε. τοῦ Πληρεξουσίου νὰ κρατήσω τὰ ὀνόματα

1. Λέξις ἐφθαρμένη.

τῶν ἀρχηγῶν των καὶ τὰ τῶν ἀντιστοίχων στρατιωτῶν ἐκάστης ὁμάδας, ἵνα παρουσιάσω διὰ τῶν ὀνομάτων τούτων πρὸς τὴν Α. Ε. κατάλογον τῶν πλέον ἀξιολόγων, καθόσον διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς Δημοκρατίας θὰ ἦτο ἀπαραίτητος ἡ ἔδρυσις πολιτοφυλακῆς.

Ἡ εἰδησις αὕτη λίαν ἀνεκούφισε τούτους καί, εὐλογοῦντες τὸ ὄνομα τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος, τὸ τῆς Α.Ε. τοῦ Πληρεξουσίου καὶ τῶν ρωσικῶν δυνάμεων, ἀνεχώρησαν ἅπαντες κανονικῶς καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐπεισοδίου ἔχοντες πάντοτε / κατὰ νοῦν τὴν ἰδέαν καὶ τὴν λίαν εὐχάριστον καὶ παρήγορον ἀσχολίαν τῆς συμπληρώσεως τούτων τῶν ἐπετηρίδων / διάζονται νὰ μοῦ τὰς παραδώσουν μεθαύριον.

Ἡ ἰδέα νὰ πράξω ὥστε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀρχηγοὶ νὰ μοῦ δώσουν τὴν κατάστασιν τῶν στρατιωτῶν των μοῦ ἐφάνη τόσον περισσότερον ἀξιέπαινος καὶ ἀναγκαῖα, καθόσον, ἐκτὸς τῆς ἡρεμῆσεως τὴν ὁποίαν αὕτη πραγματοποιεῖ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τούτων, μοῦ δίδει εἰς τὰς χεῖρας ἔγγραφον ἀκριβοῦς καὶ ἀδιάστου περιεχομένου, διὰ τοῦ ὁποίου αἱ ἐκ τῶν ἐξετάσεων καὶ ἀπαιτήτων συγκρίσεων διαπιστώσεις, ὥστε νὰ γνωρίσωμεν τὸν βαθμὸν νομιμότητος τῆς τοπικῆς οἰκονομικῆς ταύτης διαχειρίσεως, καθίστανται ἀπολύτως καταφανεῖς καὶ εὐχερεῖς.

Ἄς μοῦ ἐπιτρέψῃ ἐπὶ πλέον ἡ Γ. Ε. λέξεις τινὰς περὶ τῶν προειδοποιήσεων τὰς ὁποίας ἀπηύθυνα κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τῶν ἀνθρώπων τούτων.

Αἱ δημόσιαι ἀναγγελίαι, ἀνακοινωθεῖσαι διὰ τῆς προκηρύξεως, ἐκεῖναι αἱ γενόμεναι προφορικῶς δὲν ἤρκουν, κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου, διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν καὶ προστατεύσουν τὴν νῆσον ἐκ τῶν ταραχῶν αἱ ὁποῖαι ἡδύνατο νὰ λάβουν χώραν κατὰ τὴν ἀναχώρησιν καὶ διασκορπίσιν τῶν ὑπάρξεων τούτων, τῶν μισητῶν καθ' ἑαυτὰς καὶ διὰ τὰς παρασχεθείσας ὑπηρεσίας. Διὰ τοῦτο ὠργάνωσα μετὰ τοῦ κυρίου Συνταγματάρχου τόσον εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἀργαστολίου ὅπως καὶ τοῦ Ληξοῦριου μερικὰς ἐκτάκτους περιπόλους καὶ ἀνά τὴν ὑπαιθρον ἐνήργησα νὰ διαδοθῶν ἀστραπιαίως πολλὰ ἀντίτυπα τῆς ἰδίας προκηρύξεως, συνιστῶν τὴν ἀνακοίνωσιν αὐτῆς εἰς τοὺς προύχοντας, εἰς τοὺς ἱερεῖς, εἰς τοὺς δικαστὰς τῶν ἐπαρχιῶν, ζητῶν παρὰ πάντων διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ πράγματος τὰς ἀκριβεῖς ἀπαντήσεις περὶ τῶν ἐνεργηθέντων.

Ἐπὶ πλέον εἰδοποίησα τὸν Ἀξιωματικὸν τῆς Ἀστυνομίας κ. Ματθαῖον εἰς Ἀργαστόλιον καὶ κ. Μυλωνᾶν εἰς Ληξοῦριον νὰ ἀγρυπνοῦν ἀκόμη καὶ διὰ μέσου ἐμπίστων προσώπων περὶ τυχόν ἀντιδράσεως τινος ἢ ἐνοχλήσεως ἢ ἐπεισοδίου τὸ ὁποῖον θὰ ἐξεδηλοῦτο, ὥστε νὰ καταπιέσωμεν ἀμέσως τὰ πάντοτε ὀλέθρια <ἐκ τούτων> ἀποτελέσματα.

Τὰ μέτρον τοῦτο ὑπῆρξε λίαν ἔγκαιρον, καθόσον ἐνέπνευσεν ἐμπιστοσύνην καὶ ἀσφάλειαν εἰς τοὺς στρατιωτικούς τούτους τῶν πόλεων... καὶ σύλληψίς τις καὶ σύντομος φυλάκισις ἤρκεσε, διὰ νὰ καταδείξωμεν ἐκείνην τὴν δραστηριότητα τῆς Διοικήσεως ἡ ὁποία ἐμπνέει δίκαιον φόβον εἰς τοὺς ἀθλίους καὶ ἡ ὁποία εἰς τοὺς ἀγαθοὺς πλημμυρίζει τὴν καρδίαν ἐξ ἱκανοποιήσεως.

Τοιουτοτρόπως ἡ ἐπιχειρήσις ἔσχε τὴν πλέον εὐτυχὴ ἔκβασιν συνδυάζουσα μετὰ τῆς δυνατῆς ἱκανοποιήσεως τῶν δυσφορούντων καὶ ἀπολυθέντων στρατευμάτων τῶν πόλεων τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν εἰς πᾶσαν τὴν ἔκτασιν τῆς νήσου καὶ τὴν πραγματικὴν καὶ θετικὴν εὐαρέσκειαν καὶ ἀναψυχὴν ὧσιν ὑπῆρξαν μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ὑποδεδουλωμένοι καὶ καταπεπιεσμένοι.

Ἀφοῦ ἔθεσα εἰς ἐκτέλεσιν τὸ σχέδιον τοῦτο, ἐθεώρησα καθήκον νὰ συζητήσω πολλὰς φορὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τῶν πόλεων μετὰ τῶν ἐξεχόντων ἐκείνων προσώπων τὰ ὅποια ἐνδιεφέροντο νὰ τὴν διατηρήσουν, ἂν ὄχι ὅλην, τοῦλάχιστον πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς θυέλλης ταύτης... Πάντες μοι εἶπον ὅτι ἦτο ἀπαραίτητον νὰ δεχθῶμεν μεταβολάς, ἀλλ' ὅτι ἐχρειάζετο, πρὶν ἀποφασισθῶν, νὰ σκεφθῶμεν πολὺ, καθόσον ἐπρόκειτο περὶ σοβαροῦ καὶ σπουδαίου ζητήματος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξηρτᾶτο ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος. Πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς προκηρύξεως ἐφάνην πάντοτε πεπεισμένος περὶ τῆς δυσκολίας τοῦ ἐγχειρήματος καὶ ἔκρινα σοβαρῶς πλειονάκις ἐνώπιον τούτων ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ θραύσω αἰφνιδίως ἅπαν τὸ δίκτυον τοῦτο τῶν σχέσεων καὶ τῶν συμφερόντων, ἰδιωτικῶν καὶ κοινῶν.

Ἐκ τῆς ἀπολύτου ταύτης ἐμπιστοσύνης εἶμαι βέβαιος ὅτι εἰς τὰς ἐπαλειγμένους αἰτήσεις αἱ ὁποῖαι ἐλήφθησαν παρὰ τῶν ἐπισημοτέρων σημαιοφόρων καὶ κατωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ ἀπαισίου τούτου στρατεύματος, καθὼς ἔγωγ ἔλαβον ταύτας, ἀπεκρίθημεν πάντοτε / ἐκεῖνο τὸ ὅποιον προήλθεν ἐκ τῆς δημοσιευθείσης προκηρύξεως καὶ δὲν ἀντεκρούσθη παρ' οὐδενὸς ἐπισήμως, μολονότι προεβλέφθη.

φ. 2

Ἐθεώρησα τὸ τέχνασμα τοῦτο λίαν σημαντικόν, διὰ νὰ παύσῃ εἰς τὴν κοινὴν γνώμην ἐκείνη ἡ ἐπιρροή τὴν ὁποίαν εἶχον παράσχει ὑπερβολικῶς εἰς τὰ ἄτομα αἱ περιστάσεις καὶ ὥς ἐκ τῆς ὁποίας ἡ κοινωνικὴ ἰσορροπία ἀνεζητεῖτο ματαίως εἰς ταύτην τὴν νήσον.

Τὰ ἐκ τούτου ἀποτελέσματα εἶναι ἤδη πλέον αἰσθητὰ καὶ οἱ ἐνταῦθα οἰκοῦντες ἀναλαμβάνουν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀνθρωπίνας, εἰρηνικὰς, ἡσύχους, μειδιώσας φυσιογνωμίας. Ὑποβάλλω πρὸς τὴν Υ. Ε. εἰς τὴν συνημμένην ὑπ' ἀρ. 2 τὸ ἀντίγραφον ἐγκυκλίου, τὴν ὁποίαν ἐθεώρησα ἀπαραίτητον νὰ ἀποστείλω εἰς ἅπαντα τὰ δικαστήρια καὶ δημοσίας ἀρχάς, τὰ ὅποια εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς λειτουργίαν.

Μοῦ ἐφάνη καλὸν ὅτι ἡ ἐπαγρύπνησις τοῦ Διοικητοῦ ἐνταῦθα τότε θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναγνωρισθῇ ἀποτελεσματικὴ, ὠφέλιμος καὶ εὐεργετικὴ, ὅταν ἐπίσημος ἔκθεσις περὶ τῆς παρουσίας καταστάσεως ἐκάστης ὑπηρεσίας τὸν καταστήσῃ ἐνήμερον νομίμως ἐπὶ τῆς φύσεως αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀπόψεων τῶν σημειωθεισῶν εἰς τὴν ἰδίαν ἐγκύκλιον.

Ἡ ἀπάντησις <ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεων τούτων> οὕτω διαρθρωθεῖσα, ὥπως ἔχω ἀναφέρει, γεννᾷ τὴν εὐκαιρίαν νὰ υἱοθετήσωμεν ἐκεῖνας τὰς προσθήκας καὶ ἐκεῖνας τὰς ἀλλαγάς, τόσον εἰς τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ εἶδος τῶν ἀνθρώπων

οἱ ὅποιοι πλαισιώνουν τὰς διαφόρους ἀρχάς, ὅπως καὶ εἰς τὰς ἀρμοδιότητας καὶ λειτουργίας ἐκάστης, διὰ τῶν ὁποίων <προσθηκῶν καὶ ἀλλαγῶν> ἐλπίζεται ἢ καλλιτέρα παροχὴ ὑπηρεσιῶν πρὸς τὸ κοινόν, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιτυχάνωμεν δι' ἄλλου τρόπου, εἰ μὴ δι' ἐκείνης τῆς αὐθρομῆτους συμμορφώσεως καὶ τῆς μεταμελείας τῆς πλέον ἐπιστήμου καὶ μεμετρημένης.

Ἦδη ἔλαβον ἐκθέσεις ἐκ περισσοτέρων τῆς μιᾶς δημοσίων καὶ ἀναπληρωματικῶν ἀρχῶν καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἀνάγκην καθιστῶ ἐδῶ ἢ ἐκεῖ ἀποδεχτὰς τὰς γνώμας μου καὶ συμβουλευῶ ἐκείνην τὴν ἀναδιοργάνωσιν ἢ ὁποία παρ' ἐμοῦ δύναται νὰ ἐπινοηθῇ καὶ νὰ θεωρηθῇ κατάλληλος.

Ἀσχολοῦμαι ἀπαύστως εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς οἰκονομικῆς ὑπηρεσίας καὶ εἰς τὴν ἐκπόνησιν διατάξεως, ἢ ὁποία νὰ ἔχῃ κύρος, διὰ νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ὀρθὴν διαχείρισιν τῆς τοπικῆς οἰκονομίας. Εὐρον τέρας λίαν περίεργον· δὲν ἔχει ἑκατὸν κεφαλὰς, ἀλλὰ μίαν μόνον κεφαλὴν καὶ ἑκατὸν χεῖρας λίαν κακῶς ἡσχημένas εἰς τὴν διαχείρισιν τοῦ ἐθνικοῦ θησαυροῦ.

Εἶναι ὥραϊον τὸ νὰ βλέπωμεν ὅτι ἐκ τοῦ υἱοθετηθέντος μέτρου τὸ ἴδιον τέρας περιεγράψῃ ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἡ ἑκτακτος Ὁμοσπονδιακὴ Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ θὰ ἔχῃ ἀντικείμενον ἀσχολίας.

Προειδοποιῶ ἐν τῇ μεταξὺ τὴν Υ. Ε. ὅτι τὸ τοπικὸν ταμεῖον ἐνταῦθα ὑπολογίζεται εἰς 20.134 πραγματικὰ γρόσια. Θὰ ὑπολογίζεται τόσον ἐπὶ πολὺν ἴσως χρόνον καὶ κατόπιν θὰ καταστῇ πλουσιώτερον, ἀφοῦ διὰ τῆς ἀπολύσεως τοῦ ἐξ ἀγροτῶν στρατεύματος ἐξοικονομήθησαν ἐξ χιλιάδης γρόσια δι' ἑκάστον δεκαήμερον, ἥτοι δεκαοκτὼ χιλιάδες τὸν μῆνα, αἱ ὁποῖαι ἐθυσιάζοντο εἰς τὴν πλεονεξίαν τούτου τοῦ μοιραίου ἀγροτικοῦ στρατεύματος.

Δὲν δύναμαι νὰ καθορίσω τὸν προϋπολογισμὸν τῶν γενικῶν ἐξόδων, ἀφοῦ ἐκτὸς τῶν ἤδη καθιερωμένων καὶ μετὰ τῆς δυνατῆς δημοσίας φειδοῦς τῶν καθημερινῶν παροχῶν κρέατος, οἴνου, καυσοξύλων, ἐλαίου διὰ τὰ στρατεύματα καὶ δωρεῶν εἰς τοὺς ἀξιώματικούς ὑπολείπονται νὰ ὑπολογισθοῦν ἐκεῖναι αἱ ὀλίγαι τὰς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ Διοίκησις τοῦ Κόμητος κυρίου Μερκάτη πρόκειται νὰ προσκομίσουν. Μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ ἐξόχου τούτου κυρίου θὰ δώσω τέλος καὶ εἰς τὸ μικρὸν τοῦτο ζήτημα καὶ θὰ γίνω, καθὼς ἐγὼ ἐλπίζω, ὁ κομιστὴς ἀκριδῶν λογαριασμῶν καὶ ἐξόδων καὶ ἐσόδων, καὶ ἐφόσον φ. 2^ν συμφωνήσῃ μετ' ἐμοῦ / ὁ Κόμης κύριος Μερκάτης, δι' ὁλόκληρον ἐκείνην τὴν χρηματικὴν ποσότητα ἢ ὁποία θὰ ἐπερίσσευεν ἐκ τῶν καθορισθεῶν τοπικῶν ἀναγκῶν.

Υπῆρξα καὶ εἶμαι σταθερὸς μετ' ἐπιμονῆς εἰς τὸ νὰ ἀπορρίπτω ἀκρόασιν καὶ παραδοχὴν εἰς ἐκεῖνας τὰς αἰτήσεις αἱ ὁποῖαι ζητοῦν χρήμα. Οἱ πιστωταὶ τοῦ δημοσίου προβάλλουν καθημερινῶς καὶ αἱ ἐνοχλήσεις καὶ αἱ στενοχωρίαι τὰς ὁποίας ὑποφέρω εἶναι ὑπερβολικαί. Ἀνθίσταμαι, ἀλλὰ τολμῶ νὰ παρατηρήσω εἰς τὴν Υ. Ε. ὅτι θὰ ἐχρειάζετο νὰ ἐπιβάλωμεν μετ' ἐπιμονῆς τὴν ἄρνησιν ταύτην ἐνεργοῦντες νὰ μεταφέρωμεν ἐκεῖ πάντοτε ὅλον τὸ χρήμα τὸ ὅποιον πλεονάζει, οὐδὲ θεωρῶ ἐπαρκὲς τὸ ἄρθρον τὸ διατυπωθὲν

εἰς τὰς ἐντολάς τὰς ὁποίας ἡ Υ. Ε. ἔδωσεν εἰς τοὺς ἀρμοδίους διοικητὰς ἐν προκειμένῳ.

Ἡ ταπεινότης μου τολμᾷ νὰ ὑποδείξῃ μίαν ἄνευ ἐξαιρέσεων καὶ αὐστηρὰν διάταξιν, ἡ ὁποία νὰ ἀπαγορεύῃ ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῶν ἀρμοδίων διοικητῶν οἰανδήποτε δαπάνην, ἐκτὸς τῶν συμπεφωνημένων καὶ ἐγκριμένων διὰ τὰς τοπικὰς ἀνάγκας. . . Αὗται <αἱ δαπάναι> ἔχουν συμφωνηθῇ καὶ θὰ ἐγκριθοῦν, ἀφοῦ ἡ Υ. Ε. θὰ ἔχῃ τὸ ἀκριβὲς ὕψος παρὰ τῶν ἀρμοδίων διοικητῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν διαταχθῇ νὰ τὰς μεταδώσουν μετὰ τῆς μεγαλυτέρας ταχύτητος, ἐνημεροῦντες ταυτοχρόνως περὶ τῆς παρούσης καταστάσεως ἐκάστου ταμείου μετὰ τῶν σχετικῶν ἐγγράφων.

Ἡ διάταξις αὕτη εἶναι τὸ μόνον ὄπλον διὰ τοῦ ὁποίου θὰ δυνηθοῦν νὰ ὑπερασπισθοῦν ἑαυτοὺς οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Υ. Ε. ἀπὸ τῆς ὀρμητικῆς καὶ ἀνυποχωρήτου ἐπιθέσεως τὴν ὁποίαν τόσοι καὶ τόσοι, ἐνισχυθέντες εἰς τὰς ἐλπίδας τῶν ἐκ τοῦ ὅτι εἶδον πλεόνασμα εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον, θὰ καταστρώσουν σχέδιον νὰ ὑποφέρουν ὑπομονητικῶς. . . Ὁ ἀριθμὸς τῶν δημοσίων πιστωτῶν εἶναι ἀπείρος ἐδῶ, ὅπως πιστεύω εἰς ὅλας τὰς ἄλλας νήσους, δεδομένου ὅτι κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἀναρχίαν, ἐπειδὴ δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἀμειψθῇ διὰ χρήματος ἡ δημοσία εὐνοια, ἐθεωρήθη καλὸν νὰ τὴν ἀποκτήσουν <οἱ δικαιοῦμενοι> δι' ἐνὸς διπλώματος ἢ διὰ θεσπίσματος, τὸ ὁποῖον νὰ ὑπόκειται καὶ νὰ ἀπονέμῃ μισθοῦς.

Ἀναμένω τὸν Κόμητα κύριον Μερκάτην. Ἄμα τῇ ἀφίξει του θὰ παραδώσω ἀμέσως τὴν παραληφθεῖσαν καὶ ἐκχωρουμένην ὑπ' ἐμοῦ, καθὼς καὶ ἐκ τῶν ἐλλειπῶν δυνάμεών μου, ἀσκηθεῖσαν διακυβέρνησιν τούτων τῶν δημοσίων υποθέσεων.

Θὰ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω ταπεινῶς εἰς τὴν Υ. Ε. τὴν ἐπομένην ἀναφορὰν περὶ τῶν ἐνεργειῶν μου καὶ ἐκείνην διὰ τῆς ὁποίας κατηγορηματικῶς θὰ μεταβιδάσω εἰς τὸν προαναφερθέντα Κόμητα κύριον Μερκάτην πᾶν ζήτημα σχετικὸν πρὸς τὸ ἀξίωμα ταύτης τῆς Διοικήσεως.

Ἐν τοσούτῳ διαβεβαίω τὴν ὑπόληψίν μου.

Κεφαλληνία 29 Σεπτεμβρίου 1802 π.ῃ.

Ὁ λίαν ἀφωσιωμένος, εὐπειθὴς
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

φ. 1

/Κάτω: Πρὸς τὸν Γαληνότατον Πρίγκιπα Κόμητα Σπυρίδωνα Γεώργιον Θεοτόκην
Κέρκυραν

13

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας
Κιβώτιον 7, ἀρ. 44, συνημμένον

Copia

No 1

Il Commissario di S.E. il Principe della Sett'Insulare Repubblica
Agli abitanti tutti dell' isola di Cefalonia

Voi siete, o abitanti di questa preziosa parte della Sell'Insulare Repubblica, chiamati oggi a nuova vita, a felice esistenza, a gloriosi destini dalla comparsa e dal presidio delle invitte truppe dell' Augusto Sovrano delle Russie e da tutte quelle instituz(io)ni che mercè di questo appoggio possente la vostra vera felicità devono componere.

Innalzate il vostro spirito... Richiamate a voi stessi l'antica vostra istoria. Non obliate quella de' vostri giorni e rendete grazie alla Provvidenza Divina ed alla clemenza di Alessandro Primo.

Pace, concordia, obbedienza alle leggi, rispetto ed amore al Governo, affetto alla pubb(lic)a sicurezza senza ostentaz(io)ne o prepotente entusiasmo, moderaz(io)ne repubblicana sieno nell' isola di Cefalonia e fra di voi, o suoi abitanti.

L' esercizio di queste virtù, la soddisfaz(io)ne assoluta di questi doveri e gli eminenti oggetti, intorno ai quali la mente riordinatrice dello stato travaglia, esigono che in voi tutti indistintam(ent)e vi sia un corrispondente carattere.

Quindi io, fedele esecutore degli ordini precisi che mi furono dati devo annunziarvi :

Primo; che alle sole costituite potestà, cioè al Reggente solo, ai magistrati e tribunali che sono sopravvegliati e che devono agire entro i soli rispettivi loro confini spetta esclusivam(ent)e il pensiero¹, la cura, il discorso de' pubblici affari.

Secondo. Nessuno deve sospettare che queste costituite potestà o che le invitte truppe che le sostengono possano giammai soffrire che avvenga lo sviluppo fatale delle passioni vendicative o delle reazioni.

Sappiano anzi tutti che ogni germe o principio di civile discordia devesi sradicare... E sarà sradicato... Resti dunque og<n>uno tranquillo ove si attrova nè osi con movimenti attentatorii di determinare l'attenzio-

1. Xφ. *pensiere*

ne e lavigilanza pubblica sopra i suoi passi... Le esteriorità, i moti ingiuriosi, le parole provocatrici saranno stimate criminose... I delinquenti avranno punizioni militari.

Terzo. Alle sole gloriose truppe di S.M.I. è affidata la sicurezza pubblica e la privata... Quindi non solo è inutile, ma è criminoso per voi tutti, o abitanti, di mostravi armati dinanzi alle truppe imperiali che qui sono per custodirvi e presidiarvi.

φ. 1^v / Il portare armi dunque ventiquattro ore dopo la pubblicaz(io)ne di questo proclama è un delitto che offende la dignità delle truppe imperiali e che avrà per ciò corrispondenti punizioni militari.

Quarto. Siano i primi a deponerle que' bravi abitanti che in tempi difficili e pericolosi le hanno prese con valore repubblicano per diffendere la patria.

Sappiano ancora questi che dietro all' esegui(ment)o di questa prescriz(io)ne io ne aspetto i capi e due militari di ogni compagnia, onde annunziar loro importanti e grate notizie.

Quinto. Sappiano gli abitanti tutti delle pertinenze e ville che la loro condotta è sopravvegliata e che s' intende che le armi sieno deposte da tutti in ogni luogo.

Quindi l'uso delle armi e l'ammasso di armati in qualunque punto dell' isola è stimato criminoso... I colpevoli saranno puniti militarm(ent)e.

Sesto. Le armi deposte non devono essere in nessun luogo ammassate... La raccolta di armi, ovunque ritrovisi, attirerà esecuz(io)ni militari nel luogo che le custodisce e corrispond(ent)e castigo a' colpevoli.

O voi, quanti siete illuminati, giudiziosi, influenti, de' quali la voce è ascoltata ed esaudita, adoperatevi a far intendere e consocere ai semplici e buoni il valore e l'importanza di quanto oggi viene prescritto e che devesi assolutam(ent)e eseguire.

Abitanti, io vi ho detto di dover essere fedele esecutore degli ordini che ho ricevuto... Io con questa proclamaz(io)ne lo sono stato... Vi esorto e vi prego di volermi dare il conforto di essere, per quanto la mia breve destinaz(io)ne lo importerà, il testimoniaio dell' esercizio delle vostre virtù repubblicane e della vostra obbedienza.

Vi prevengo che dovete obbedire e che l' obbedienza forzata è indegna di voi che siete nati per essere figli di una libera patria.

Dal Palazzo di Pubb(lic)a Reggenza li 28 Settembre 1802 s.v.

Commissario CO. CAPO D' ISTRIA

Ἀ ν τ ί γ ρ α φ ο ν

Ὁ Ἐπίτροπος τῆς Α.Ε. τοῦ Πρίγκιπος τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας

Πρὸς ἅπαντας τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Κεφαλληνίας

Σεῖς, κάτοικοι ταύτης τῆς πολυτίμου πλευρᾶς τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας, ἔχετε κληθῆ σήμερον εἰς νέαν ζωὴν, εἰς εὐτυχὴ ὑπαρξιν, εἰς ἔνδοξα πεπρωμένα ὑπὸ τῶν ἐμφανισθεισῶν καὶ φρουρουσῶν ἀηττήτων δυνάμεων τοῦ Σεβαστοῦ Μονάρχου τῶν Ρωσιῶν καὶ ὑπὸ θλῶν ἐκεῖνων τῶν θεσμῶν, οἱ ὅποιοι, χάρις εἰς ταύτην τὴν ἰσχυρὰν ὑποστήριξιν, ὀφείλουν νὰ συνθέσουν τὴν ἀληθὴ εὐτυχίαν σας.

Ἀναπερώσατε τὸ πνεῦμα σας. . . Ἀνακαλέσατε κατὰ νοῦν τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν σας. Μὴ λησιμονεῖτε ἐκείνην τῶν ἡμερῶν σας καὶ εὐχαριστεῖτε τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν καὶ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πρώτου.

Εἰρήνην, ὁμόνοιαν, ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους, σεβασμὸς καὶ ἀγάπη πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, συμπάθεια πρὸς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν ἄνευ ἐπιδείξεως ἢ ὑπερβολικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, πολιτικὴ μετριοπάθεια ὥς ὑπάρχουν εἰς τὴν νήσον τῆς Κεφαλληνίας καὶ μεταξὺ σας, κάτοικοι αὐτῆς.

Ἡ ἀσκησις τῶν ἀρετῶν τούτων, ἡ ἀπόλυτος ἱκανοποίησις τούτων τῶν καθηκόντων καὶ οἱ ὕψιστοι σκοποὶ πέριξ τῶν ὁποίων καταβάλλει προσπάθειαν ἢ ἀναδιοργανωτικὴν μέριμναν τοῦ Κράτους ἀπαιτοῦν ὥπως εἰς ἅπαντας ὑμᾶς ἀνεξαίρετως ὑπάρχῃ ἀνάλογος συμπεριφορὰ.

Διὰ τοῦτο, πιστὸς ἐκτελεστής τῶν συγκεκριμένων διαταγῶν αἱ ὁποῖαι μοῦ ἐδόθησαν, πρέπει νὰ σᾶς ἀναγγείλω:

Πρῶτον· ὅτι εἰς μόναν τὰς συσταθείσας ἐξουσίας, δηλαδὴ εἰς μόνον τὸν Κυβερνήτην, εἰς τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὰ δικαστήρια, τὰ ὁποῖα ἐπιτηροῦνται καὶ ὀφείλουν νὰ ἐνεργοῦν ἐντὸς τῶν σχετικῶν μόνον ὁρίων αὐτῶν, ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς ἡ σκέψις, ἡ φροντίς, ἡ συζήτησις περὶ τῶν δημοσίων ὑποθέσεων.

Δεύτερον· οὐδεὶς πρέπει νὰ φαντάζεται ὅτι αἱ συσταθεῖσαι αὗται ἐξουσίαι ἢ ὅτι αἱ ἀήττητοι δυνάμεις αἱ ὁποῖαι τὰς ὑποστηρίζουν δύνανται ποτὲ νὰ ἀνεχθοῦν νὰ ἐπέλθῃ ἡ μοιραία ἐξέλιξις τῶν ἐκδικητικῶν παθῶν ἢ ἀντιδράσεων. Ἄς γνωρίσουν ἀντιθέτως πάντες ὅτι πᾶν σπέρμα ἢ ἀρχὴ πολιτικῆς διχονοίας πρέπει νὰ ἐκριζωθῇ. . . Καὶ θὰ ἐκριζωθῇ. . . Ἄς μένη λοιπὸν ἕκαστος ἡσυχος ὅπου εὐρίσκεται καὶ ὥς μὴ ἀποτολμᾷ νὰ προκαλῇ τὴν προσοχὴν καὶ τὴν δημοσίαν ἐπαγρύπνησιν ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν του δι' ἐπιβούλων ἐπιχειρήσεων. . . Αἱ ἐκδηλώσεις, αἱ προσβλητικαὶ κινήσεις, οἱ προκλητικοὶ λόγοι θὰ θεωρηθοῦν ἐγκληματικά. Οἱ παραβάται θὰ ὑφίστανται στρατιωτικὰς ποινάς.

Τρίτον· εἰς μόναν τὰς ἐνδόξους δυνάμεις τῆς Α. Α. Μ. ἀνατίθεται ἡ δημοσία καὶ ἰδιωτικὴ ἀσφάλεια. . . Ὅθεν οὐχὶ μόνον ἀνωφελές, ἀλλὰ εἶναι ἐγκληματικὸν διὰ πάντας ὑμᾶς, ὧς κάτοικοι, νὰ ἐμφανίζεσθε ἔνοπλοι ἐνώπιον τῶν αὐτοκρατορικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται ἐδῶ, διὰ νὰ σᾶς φυλάττουν καὶ νὰ σᾶς φρουροῦν.

φ. 1v / Τὸ νὰ φέριτε λοιπὸν ὅπλα εἰκοσιτέσσαρας ὥρας μετὰ τὴν δημοσίευσιν ταύτης τῆς προκηρύξεως εἶναι ἐγκλημα τὸ ὁποῖον προσβάλλει τὴν ἀξιοπρέπειαν τῶν αὐτοκρατορικῶν δυνάμεων καὶ τὸ ὁποῖον θὰ ἐχῇ διὰ τοῦτο ἀντιστοίχως στρατιωτικὰς ποινὰς.

Τέταρτον· οἱ πρῶτοι οἵτινες θὰ καταθέσουν τὰ ὅπλα ἃς εἶναι οἱ γενναῖοι ἐκαῖνοι κάτοικοι οἱ ὁποῖοι εἰς χρόνους δυσκόλους καὶ ἐπικινδύνους τὰ ἀνέλαβον μετὰ γενναιότητος ἀνταξίου πρὸς τὴν Πολιτείαν, διὰ νὰ ὑπερασπισθοῦν τὴν πατρίδα. Ἄς γνωρίζουν ἐπὶ πλέον οὗτοι ὅτι ἅμα τῇ ἐκτελέσει τῆς διαταγῆς ταύτης ἀναμένω τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ δύο στρατιώτας ἐξ ἐκάστης ὁμάδος, διὰ νὰ ἀναγγείλω εἰς τούτους σημαντικὰς καὶ εὐχαρίστους εἰδήσεις.

Πέμπτον· ἃς γνωρίζουν πάντες οἱ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν καὶ χωριῶν ὅτι ἡ διαγωγή των ἐπιτηρεῖται καὶ ὅτι εἶναι νοητὸν τὰ ὅπλα νὰ κατατεθοῦν παρὰ πάντων ὁπουδήποτε. Ὅθεν ἡ χρῆσις τῶν ὅπλων καὶ ἡ συγκέντρωσις τῶν ἐνόπλων εἰς οἷονδήποτε σημεῖον τῆς νήσου θεωροῦνται ἐγκληματικαὶ πράξεις. . . . Οἱ ἔνοχοι θὰ τιμωρηθοῦν στρατιωτικῶς.

Ἑκτον· τὰ κατατεθέντα ὅπλα εἰς οὐδένα τόπον πρέπει νὰ συγκεντρωθοῦν. Ἡ συγκέντρωσις ὅπλων, ὁπουδήποτε καὶ ἂν εὑρεθῇ, θὰ προκαλῇ ἐκτελέσεις στρατιωτικῶν ποινῶν ἔνθα ταῦτα φυλάσσονται καὶ ἀνάλογον ποινὴν εἰς τοὺς ἐνόχους.

Ὅσοι ἐξ ὑμῶν εἴσθε πεφωτισμένοι, συνετοί, μὲ ἐπιρροήν, τῶν ὁποίων ἡ γνώμη ἀκούεται καὶ τῆς ἀποδίδεται προσοχὴ κάμετε ὥστε νὰ ἀντιληφθοῦν καὶ γνωρίσουν καλῶς οἱ ἅπλοὶ καὶ καλοὶ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν σπουδαιότητα ὧν σήμερον διετάχθησαν καὶ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐκτελεσθοῦν πιστῶς.

Κάτοικοι <τῆς Κεφαλληνίας>, ὅς εἰπον ὅτι πρέπει νὰ εἴσθε πιστοὶ ἐκτελεσταὶ τῶν διαταγῶν τὰς ὁποίας ἔλαβον. . . Ἐγὼ διὰ τῆς προκηρύξεως ταύτης ὑπῆρξα. . . Σᾶς προτρέπω καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ θελήσητε νὰ μοῦ δώσητε τὴν ἀνακούφισιν νὰ καταστῶ, καθ' ὃ μέτρον τὸ προκαλέσῃ ἡ μικρὰ ἀποστολή μου, ὃ μάρτυς τῆς ἐκδηλώσεως τῶν πολιτικῶν ἀρετῶν σας καὶ τῆς ὑπακοῆς σας.

Σᾶς προειδοποιῶ ὅτι ὀφείλετε νὰ ὑπακούσητε καὶ ὅτι ἡ διὰ τῆς βίας ὑπακοὴ εἶναι ἀναξία ὑμῶν οἱ ὁποῖοι ἐγεννήθητε, διὰ νὰ γίνητε τέκνα ἐλευθέρας πατρίδος.

Ἐκ τοῦ Μεγάλου τοῦ Κυβερνήτου, τῇ 28 Σεπτεμβρίου 1802 π.ῆ.

Ἐπίτροπος ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

14

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 45

Serenissimo Principe,

L' unita lettera che ho addrizzato a S.E., il Reggente del Zante, presenta alla sapienza di V.E. la stabilita comunicazione che pia<c>que al sig(no)r Calichiopulo di voler tenere con me per essere partecipe di ciò che si opera a Cefalonia, onde prendere norma ed agire in conformità al Zante, p(er) quanto lo comportano le sue commissioni e le circostanze di quell' isola¹.

Presenta inoltre la necessità in cui io sono stato di prevenirlo into<r>no all' import<an>za di trattenere al Zante quelle persone che sono sta<te ba>ndite<d>al passato governo e che col loro ritorno già qui sperato e sospettato necessiterebbe assolutam(ente) la Reggenza a prendere delle misure violenti sopra di essi, onde evitare lo sviluppo e l'azione di nuove passioni e l' opportunità a nuovi disordini.

Raccoglierà da tutto questo la sapienza dell'E.V. che uno dei precipui oggetti delle mie occupazioni fu quello di conoscere possibilm(ent)e lo stato morale di questo paese e quindi illuminarmi intorno a ciò che guarir potesse le cause perenni di recidive malattie rivoluzionarie.

Per ora basta per una parte l'allontanam(ent)o di questi banditi. Per l'altra sono in dovere di rassegnare all'E.V. che non devesi in questo momento trascurare e lasciare inosservato l'altro profondo germe di civile discordia, cioè quello che è causato dalle {doglianze dei danneggiati e dalla impunità de' danneggiatori.

Non è provvida misura il lasciare la conoscenza, la discussione e le successive deliberaz(io)ni di questo affare alla sola Reggenza. . . . La mente pubblica devesi persuadere che il felice progresso delle azioni di queste Reggenze esige un sostegno e rifugio sotto l' ombra e presso l' autorità lontana ed imponente dell' E.V.

Quindi per agevolare un qualche risultato definitivo di questo di per se stesso difficile ed assai involuppato argomento io oso proporre all' φ. 1^v E.V. l' instituz(io)ne di una commissione apposita residente in / Corfù, la quale chiami a se i ricorsi dei danneggiati costà dimoranti NN. SS. Coidan ed Eustachio Metaxà.

Conosciute queste dimande, valutate nella loro essenza, discusse le cause, admesse tutte le procedure le più opportune, che la Commissione

1. Βλ. τὸ ἐπόμενον ἔγγραφο.

pronunzi un gindizio e che al Reggente dell' isola di Cefalonia col favore della forza russa ne sia raccomandata l'esecuzione.

Così questo difficile affare avrà pronta esecuzione... Il Reggente nos<tro> espone che a dar esegui(ment)e ad un giudizio altrove pronunziato nè i suoi passi gove<rna>tivi <si svi>luppano in questo labirinto in cui smarrirebbero certam(ent)e con pregiudizio della più imparziale giustizia.

Sono questi, Serenissimo Principe, i miei divoti pareri su questo proposito.

L' E.V. abbia la clemenza di accoglierli come una testimonianza di quel vivo interesse ch'io sento per poter come meglio io posso conflu(ire) al ben essere, al riordinam(ent)o di quest' isola.

Quanto ad altre successive osservazioni intorno alle cause di più remote civili discordie ed ai metodi di estirparle mi onorerò di umiliare con altro apposito rapporto le mie divote considerazioni.

Io stava per chiudere i miei rapporti, quando mi giunsero le inchinate lettere di V.E., s<e>gnate 24, 25 Settembre. L'una, riguardante il credito Humbsk e Timoni, l'altra il detenuto sig(nor) Loverdo... Ad amendue io darò risposta a prima successiva opportunità e quando, come io spero, il sig(nor) Marcati che qui <s> aspetti d'ora in ora potrà egli stesso trattare questi affari.

Protesto in tanto la più divota venerazione ed ossequio.

Cefalonia 29 Settembre 1802

Um. div. obb.

GIOV. CO. CAPODISTRIA

φ. 1 / Κ ά τ ω : ΑΙ Seren(issim)o Principe Co. Spirideon Giorgio Teotochi
Corfù

*Α ν ω θ ι ' έ τ έ ρ α ς χ ε ι ρ ό ς: Ν° 43 con inserte tre.

Γαληνότατε Πρίγκιψ,

Ἡ συνημμένη ἐπιστολή, τὴν ὁποῖαν ἀπηύθυνα πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Κυβερνήτην τῆς Ζακύνθου, παρουσιάζει εἰς τὴν φρόνησιν τῆς Υ. Ε. τὴν ἐγκαινισθεῖσαν ἀλληλογραφίαν, τὴν ὁποῖαν ὁ κύριος Χαλικιόπουλος εὐηρεστήθη νὰ τηρήσῃ μετ' ἐμοῦ, διὰ νὰ εἶναι γνώστης ὅσων ἐνεργοῦνται εἰς Κεφαλληνίαν, ὥστε νὰ τὰ λάβῃ ὡς ὁδηγὸν καὶ ἀναλόγως νὰ δράσῃ εἰς Ζάκυνθον, καθ' ὅσον τὸ ἐπιτρέπουν αἱ ἐντολαὶ τῆς ἀποστολῆς του καὶ αἱ περιστάσεις τῆς νήσου ἐκείνης.

Παρουσιάζει ἐπὶ πλέον τὴν ἀνάγκην εἰς τὴν ὁποῖαν εὗρέθην νὰ τὸν προειδοποιήσω περὶ τῆς σπουδαιότητος τοῦ νὰ ἐμποδίσῃ εἰς Ζάκυνθον τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῆς προηγουμένης Κυβερνήσεως καὶ διὰ τὰ ὁ-

ποῖα μετὰ τῆς ἐλπιζομένης καὶ ὑποπτευομένης ἤδη ἐνταῦθα ἐπιστροφῆς των θὰ ἔπρεπε ἀπαραιτήτως ὁ Κυβερνήτης νὰ λάβῃ μέτρα βίαια ἐναντίον αὐτῶν, ὥστε νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὴν δραστηριοποίησιν νέων παθῶν καὶ τὴν ἀφκαιρίαν εἰς νέας ἐξεγέρσεις.

Θὰ συμπεράνῃ ἐξ ὧν τούτων ὁ σῶφρων λογισμὸς τῆς Υ.Ε. ὅτι εἰς ἐκ τῶν ἐξεχόντων σκοπῶν τῶν ἀσχολιῶν μου ὑπῆρξε νὰ γνωρίσω κατὰ τὸ δυνατόν τὴν ἠθικὴν κατάστασιν ταύτης τῆς νήσου καὶ ἐκ τούτου νὰ διαφωτισθῶ περὶ ἐκείνου τοῦ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ θεραπεύσῃ τὰς μονίμους αἰτίας τῶν ὑποτροπιάζουσων ἀσθενειῶν τῶν ἐπαναστάσεων.

Πρὸς τὸ παρὸν ἀρκεῖ ἀφ' ἐνὸς ἡ ἀπομάκρυνσις τούτων τῶν ληστῶν, ἀφ' ἑτέρου <ὅμως> εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ θέσω ὑπ' ὅσιν τῆς Υ. Ε. ὅτι δὲν πρέπει τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ παραμελήσωμεν καὶ νὰ ἀφήσωμεν ἀπαρτῆρητον τὸ ἕτερον θαθῶς ἐρριζωμένον σπέρμα τῆς πολιτικῆς διχονοίας, ἐκεῖνο δηλαδὴ τὸ ὁποῖον ἔχει προκληθῇ ἐκ τῶν παραπόνων τῶν ζημιωθέντων καὶ ἐκ τῆς ἀτιμωρησίας τῶν διαπραττόντων ἀδικήματα.

Δὲν εἶναι προληπτικὸν μέτρον νὰ ἀφήσωμεν τὴν γνῶσιν, τὴν συζήτησιν καὶ τὰς ἐν συνεχείᾳ ἀποφάσεις τῆς ὑποθέσεως ταύτης εἰς μόνον τὸν Κυβερνήτην. . . Ἡ κρατικὴ μέριμνα πρέπει νὰ πεισθῇ ὅτι ἡ ἐπιτυχὴς πορεία τῶν ἐνεργειῶν τῶν κυβερνητῶν τούτων ἀπαιτεῖ ὑποστήριξιν καὶ καταφύγιον ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ τὴν μακρυνὴν καὶ ἐπιδολητικὴν αὐθεντίαν τῆς Υ.Ε.

Φ. 1 Ὅθεν, διὰ νὰ διευκολύνωμεν ἀποτελέσματά τι ὀριστικὸν τοῦ καθ' ἑαυτὸ δυσκόλου καὶ λίαν πολυπλόκου ζητήματος τολμῶ νὰ προτείνω εἰς τὴν Υ.Ε. τὴν ἴδρυσιν καταλλήλου ἐπιτροπῆς, ἐδρευούσης ἐν / Κερκύρα, ἡ ὁποία νὰ ζητήσῃ παρ' ἑαυτῇ τὰς προσφυγὰς τῶν ζημιωθέντων κατοίκων εὐγενεστάτων κυρίων Χοῖδᾶ καὶ Εὐσταθίου Μεταξᾶ. Μετὰ τὴν γνωστοποίησιν τῶν αἰτήσεων τούτων, τὴν ἐκτίμησιν τῆς οὐσίας των, τὴν συζήτησιν τῶν ὑποθέσεων, τὴν ἀποδοχὴν ὧν τῶν πλέον καταλλήλων διαδικασιῶν ἡ Ἐπιτροπὴ νὰ διατυπώσῃ πόρισμα καὶ εἰς τὸν Κυβερνήτην τῆς νήσου Κεφαλληνίας νὰ ἀνατεθῇ ἡ ἐκτέλεσις αὐτοῦ μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ ρωσικοῦ στρατεύματος.

Τοιοιουτρόπως τὸ δύσκολον τοῦτο ζήτημα θὰ ἔχῃ ἄμεσον τέλος. . . Ὁ ἡμέτερος Κυβερνήτης διαπιστώνει ὅτι, διὰ νὰ ἐκτελεσθῇ δικαστικὴ ἀπόφασις ἀπαγγελλομένη ἀλλαχού, οὔτε αἱ ἰδικαί του κυβερνητικαὶ ἐνέργειαι προωθοῦνται εἰς τὸν λαδύρινθον τοῦτον, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἐξηφανίζοντο ὅπωςδῆποτε ἐκ προκαταλήψεως τῆς πλέον ἀμερολήπτου δικαιοσύνης.

Αὗται εἶναι, Γαληνότατε Πρίγκιψ, αἱ ἐξ ἀφοσιώσεως προσερχόμεναι ἀπόψεις μου ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ἡ Υ.Ε. ἂς ἔχῃ τὴν ἐπιείκειαν νὰ τὰς δεχθῇ ὡς ἀπόδειξιν τοῦ ζωηροῦ ἐκείνου ἐνδιαφέροντος τὸ ὁποῖον αἰσθάνομαι, νὰ δύναμαι κατὰ τὸν καλλίτερον τρόπον νὰ συντελέσω εἰς τὴν εὐημερίαν, εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς νήσου ταύτης.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ ἐν συνεχείᾳ εἰς ἄλλας παρατηρήσεις περὶ τῶν αἰτιῶν

τῶν ἀπωτέρων πολιτικῶν διαφωνιῶν καὶ τῶν μεθόδων ἐκριζώσεώς των θὰ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω τὰς ταπεινάς μου ἀπόψεις δι' ἄλλης καταλλήλου ἐκθέσεως.

Ἐπρόκειτο νὰ περατώσω τὴν ἐκθεσίν μου, ὅτε ἔλαβον τὰς σεβαστάς ἐπιστολάς τῆς Υ.Ε., φερούσας ἡμερομηνίαν 24, 25 Σεπτεμβρίου. Ἡ μία, ἀφορῶσα εἰς τὸ δάνειον Humbsk καὶ Τιμόνη, ἡ ἑτέρα εἰς τὸν κρατούμενον κύριον Λοβέρδον... Εἰς ἀμφοτέρας θὰ ἀποστείλω ἀπάντησιν εἰς πρώτην μελλοντικὴν εὐκαιρίαν καὶ ὅταν, καθὼς ἐλπίζω, ὁ κύριος Μερκάτης, ὁ ὁποῖος ἀναμένεται ἐδῶ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν, δυνηθῇ ὁ ἴδιος νὰ χειρισθῇ τὰς ὑποθέσεις ταύτας.

Διαθεδαίω ἐν τῷ μεταξὺ τὴν πλέον θαθεῖαν ὑπόληψιν καὶ σεβασμόν.

Κεφαλληνία 29 Σεπτεμβρίου 1802

Ταπειν., ἀφωσ., εὐπειθ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Φ. 1

/Κάτω: Εἰς τὸν Γαληνότατον Πρίγκιπα Σπυρίδωνα Γεώργιον Θεοτόκην
Κέρκυραν

Ἄνω: Ἀρ. 43 μετὰ τριῶν συνημμένων.

15

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 45, συνημμένον

Copia di lettera scritta dall'Ecc(ellentissimo) Com(missario) Interino Reg(gente) di Cefalonia a S.E. il Co. s. Stamo Calichiopulo, Reggente del Zante, in data 29 Settembre 1802.

Corrispondendo con ogni sollecitudine al desiderio che l'E.V. si è compiaciuta di esternarmi mi affretto di spedirle oggi con un espresso nelle occluse carte sotto n° 1, 2, 3 in copia una parte dei rapporti approntati per spedire questa notte all'Ecc(ellentissi)mo nostro Principe.

Rileverà l'E.V. dalli stessi tutto il piano che mi sono fatto e come su quelle traccie io abbia dato principio alle mie operazioni.

Oramai ci credo che S.E. il s. C. Mercati troverà appianata la via e mi chiamerò assai fortunato, se gli piacerà di compatire e secondare gl' incominciati travagli.

Prevengo l'E.V. della necessità in cui sono di rinnovarle le mie premure in uffizio, onde per ora li banditi Cefaleni costà raccolti e domiciliati non abbiano a passare in Cefalonia... Sotto il n° 4 l'E.V. troverà il paragrafo delle commissioni che le riguarda... Io sopra luoco sono

convinto che il loro ritorno darebbe occasione a fatali reazioni... Già la speranza dei seguaci e dei satelliti fin ora oppressi prende' una nuova elasticità colla sola aspettazione. Questa incomoda e scandalosa elasticità deve essere, e lo è infatti, con molta attenzione sopravvegliata da robusta mano che sta per reprimerla, ove fatalmente cominciasse a mettersi in azione.

Ad evitare questa necessaria ripressione, la quale sarebbe tanto più dannosa, quanto dovrebbe agire sopra esseri fin ora connucleati, e darebbe alto rilievo ed estimazione a quella parte che sino a questo momento à preponderato, non v'è studio, non v'è diligenza a mio intendere che basti. Quindi è mio divoto parere che l' E.V., messo così a parte dettagliatamente delle circostanze e delle necessità di dar mano, onde si ottenga l' allontanamento di queste fin ora persone rimarcate ed intorno alle quali non v'è uno in quest' isola, il quale non tenga fissi i suoi sguardi senza necessitare spiacevoli deliberazioni dalla parte di questa Reggenza.

φ. 1^v L' E.V. non troverà nelle compiegate carte nulla per ora intorno all' immensa turba degl' uffiziali che portano divisa. Sono / già tutti venuti da me a rassegnarsi; ò fatto intendere colla voce a tutti che io tengo delle istruzioni intorno ad ognuno, ma che mi facciano' il piacere di aspettarne l' annunzio delle importanti cose che sono incaricato di palesare dopo che avrò spedito il mio espresso al Principe.

Sono determinato di chiamarli tutti in una conferenza e di annunziar che è mente dell' autorità suprema del Principe e dell' ordinatrice facoltà dello Stato che la Cassa non abbia a contribuire paghe che alli soli uffiziali che restano strettamente addetti al servizio della piazza e che non possono essere addetti che i catalogati. Fra i catalogati non si sarà nessuno di essi.

Aprirò loro la più seducente scena per l' avvenire, mostrerò che il Senato e le nuove facoltà espressamente costituite daranno il libero concorso ai bravi uffiziali, affinchè nel nuovo o(r)dine di cose trovino onorato e stabile collocamento.

Ecco, Eccellenza, quanto io posso per ora annunziarle. Accolga l'E.V. questa pronta testimonianza del mio zelo e le proteste della mia considerazione.

1. Xφ. *prendono.*

2. Xφ. *ficino.*

Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς γραφείσης ὑπὸ τοῦ Ἐξοχωτάτου Ἐπιτρόπου, Προσωρινοῦ Διοικητοῦ τῆς Κεφαλληνίας, πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Κόμητα κ. Στάμον Χαλικιόπουλον, Διοικητὴν Ζακύνθου, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 29 Σεπτεμβρίου 1802.

Ἀνταποκρινόμενος μετὰ πάσης σπουδῆς εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ὁποίαν ἡ Υ.Ε. εὐηρεστήθη νὰ μοὶ ἐκφράσῃ ἐπείγομαι νὰ σᾶς ἀποστείλω σήμερον δι' ἐκτάκτου ταχυδρομείου εἰς τὰ ἐσωκλειόμενα ἔγγραφα ὑπ' ἀριθ. 1, 2, 3 ἐν ἀντιγράφῳ μέρος τῶν ἐκθέσεων, τῶν παρασκευασθεισῶν διὰ νὰ τὰς ἀποστείλω ταύτην τὴν ἐσπέραν εἰς τὸν ἡμέτερον Ἐκλαμπρότατον Πρίγκιπα. Ἡ Υ.Ε. θὰ συναγάγῃ ἐκ τούτων ὁλόκληρον τὸ σχέδιον τὸ ὁποῖον ἐξεπόννησα καὶ πῶς ἐπὶ τῶν γραμμῶν τούτων ἠρξάμην τῶν ἐνεργειῶν μου. Τώρα πλέον πιστεύω ὅτι ἡ Α.Ε. ὁ Κόμης κ. Μερκάτης θὰ εὕρῃ τὴν ὁδὸν ἐξομαλυνθεῖσαν καὶ θὰ θεωρήσῃ τὸν ἑαυτὸν μου λίαν εὐτυχῇ, ἐὰν θελήσῃ νὰ εὐνοήσῃ καὶ ἐνισχύσῃ τὰς ἀρξαμένας προσπάθειας.

Πληροφορῶ τὴν Υ.Ε. περὶ τῆς ἀνάγκης εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκομαι νὰ σᾶς ἐπαναλάβω τὰς ἀνησυχίας μου ἐκ καθήκοντος μήπως οἱ ἐν ἐξορίᾳ Κεφαλλῆνες, ἐκεῖ συγκεντρωθέντες ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ κατοικοῦντες, μεταβοῦν εἰς Κεφαλληνίαν. . . Ἡ Υ.Ε. εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 4 θὰ εὕρῃ τὴν παράγραφον τῶν παραγγελίων ἣ ὁποία τὰς ἀφορᾷ. . . Εἶμαι πεπεισμένος περὶ τοῦ θέματος ὅτι ἡ ἐπιστροφή των θὰ παρεῖχε εὐκαιρίαν εἰς μοιραίας ἀντιδράσεις. . . Ἦδη ἡ ἐλπὶς τῶν ὁπαδῶν καὶ τῶν μονίμων φίλων, μέχρι τώρα καταπιεζομένων, λαμβάνει νέαν δυνατότητα ἐκ μόνης τῆς ἀναμονῆς. Ἡ ἀνεπίτρεπτος αὕτη καὶ σκανδαλώδης ἐλαστικότης πρέπει νὰ ἐπιτηρῇται, ὅπως πράγματι ἐπιτηρεῖται, μετὰ πολλῆς προσοχῆς ὑπὸ ἰσχυρᾶς δυνάμεως, ἣ ὁποία ἀναμένει νὰ τὴν κατασβέσῃ, ὅπου θὰ ἤρχιζε μοιραίως νὰ τίθεται εἰς δρᾶσιν.

Διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν ἀναγκαίαν ταύτην καταπίεσιν, ἣ ὁποία θὰ ἦτο τοσοῦτον μᾶλλον ἐπιζημία, καθόσον θὰ ἔπρεπε νὰ δράσῃ ἐναντίον ἀτόμων μέχρι σήμερον συνεσπειρωμένων καὶ θὰ ἀπέδιδε ὑψηλὴν θέσιν καὶ ἐκτίμησιν εἰς τὴν μερίδα ἐκείνην ἣτις μέχρι ταύτης τῆς στιγμῆς ἔχει ὑπερισχύσει, δὲν ὑπάρχει κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου σχέδιον, δὲν ὑπάρχει φροντίς ἣ ὁποία νὰ ἀρχῇ. Ὅθεν, εἶναι ταπεινὴ γνώμη μου ὅπως ἡ Υ.Ε., ἀφοῦ παραμερισθοῦν ἐπιμελῶς περιστάσεις καὶ περιπτώσεις ἐξαναγκασμοῦ, βοηθήσῃ ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀπομάκρυνσις τούτων τῶν μέχρι σήμερον ἐπισημασμένων προσώπων καὶ εἰς τὰ ὁποία οὐδεὶς ὑπάρχει εἰς τὴν νῆσον ταύτην ὁ ὁποῖος νὰ μὴ ἔχῃ προσηλωμένα τὰ βλέμματά του, χωρὶς νὰ προκληθοῦν δυσάρεστοι ἀποφάσεις ἐκ μέρους τοῦ ἐδῶ Διοικητοῦ.

Ἡ Υ.Ε. οὐδὲν θὰ εὕρῃ πρὸς τὸ παρὸν εἰς τὰ ἐσωκλειστα ἔγγραφα περὶ φ. 1^ν τοῦ ἀμέτρου πλήθους τῶν ἀξιωματικῶν οἱ ὁποιοὶ φέρουν στολήν. Ἦλθον / ἦδη ἅπαντες πρὸς ἐμὲ δι' ἐπιθεώρησιν κατέστησα πρὸς πάντας ἀντιληπτὸν προφορικῶς ὅτι κατέχω ὁδηγίαν δι' ὅλους, ἀλλὰ νὰ μοῦ δώσουν τὴν εὐχαρίστησιν

νὰ ἀναμένουν τὴν ἀναγγελίαν σπουδαίων ζητημάτων, τὰ ὅποια μοῦ ἔχει ἀνατεθῇ νὰ ἀποκαλύψω, ἀφοῦ θὰ ἔχω ἀποστείλει τὸ ἐπεῖγον ἔγγραφον εἰς τὸν Πρίγκιπα.

Ἐχὼ λάβει τὴν ἀπόφασιν νὰ καλέσω πάντας εἰς συνέντευξιν καὶ νὰ τοὺς ἀναγγείλω ὅτι εἶναι σχέδιον <προερχόμενον ἐκ> τῶν ὑψηλῶν δικαιωμάτων τοῦ Πρίγκιπος καὶ τῆς ὀργανωτικῆς ἐξουσίας τοῦ Κράτους ὅπως τὸ <Δημόσιον> Ταμεῖον μὴ καταβάλλῃ μισθοὺς, εἰ μὴ εἰς μόνους τοὺς ἀξιωματικούς οἱ ὅποιοι εἶναι στενῶς συνδεδεμένοι μετὰ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ φρουρίου, καὶ ὅτι δὲν δύνανται νὰ εἶναι συνδεδεμένοι, εἰ μὴ οἱ καταγεγραμμένοι εἰς κατάλογον. Μεταξὺ τῶν καταγεγραμμένων δὲν θὰ εἶναι κανεὶς ἐξ αὐτῶν.

Θὰ παρουσιάσω εἰς αὐτοὺς τὴν πλέον γοητευτικὴν σκηνὴν διὰ τὸ μέλλον, θὰ δείξω ὅτι ἡ Γερουσία καὶ αἱ νέαι εἰδικῶς συσταθεῖσαι ἐξουσίαι θὰ παράσχουν εἰς τοὺς γενναίους ἀξιωματικούς ἐλεύθερον συναγωνισμόν, ἵνα εὗρουν εἰς τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων ἔντιμον καὶ σταθεράν θέσιν.

Ἰδοῦ, Ἐκλαμπρότατε, ὅτι δύναμαι πρὸς τὸ παρὸν νὰ σᾶς ἀναγγείλω. Ἄς δεχθῇ ἡ Γ.Ε. τὴν ἄμεσον ταύτην μαρτυρίαν τοῦ ζήλου μου καὶ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ὑπολήψεώς μου.

16

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 46

No 5

Serenissimo Principe,

Il Cav(alie)r Sorokin parte questa sera. Egli mi coglie nel momento in cui io passo l'amministazione del Governo a S.E. il Co. Marcati.

Resto qualche giorno in Argostoli e forse fino alli 7 del cor(ren)te per combinare il passaggio della guarnigione russa in Itaca.

Il Reggente di S(ant)a Maura e la guarnigione per quell'isola oggi intrapresero il loro viaggio.

Passato ch'io sia colla guarnigione in Itaca, cooperato ch'io abbia colà all'instituzione della Reggenza, io passo a S(ant)a Maura da dove prenderò imbarco per Corfù.

Domani il Co. Marcati assume pubblicam(ent)e la sua Reggenza con quella barca ch'io spero di poter inviare costà col dinaro che sopravanza dalle già stabilite spese mensuali. Io mi onorerò di dare dettagliato rapporto all'E.V. di quanto appartiene a questa Reggenza di Cefalonia.

Protesto in tanto all'E.V. le mie divote considerazioni.
Cefalonia 4 Ottobre 1802

P.S. Oso umiliare all'E.V. che sarebbe giovevole e giusto che il Senato a nome della Repubblica esterni un ufficio di ringraziamento al C(ava-
lie)r Sorokin per le tante cure ed attenzioni che egli si prese, onde la spedizione delle isole prosperi e formi la loro felicità, come già' attualmente la fa.

L' um. div(otissim)o obbe. serv.
Il Comm. C. CAPODISTRIA

*Α ν ω δ ι' ἑ τ ἔ ρ α ς χ ε ι ρ ὅ ς: Addi 6 8bre 1802 s.v. ricev(uta).

Γαληνότητε Πρίγκιψ,

Ἄ Ο Ἰππότης Sorokin ἀναχωρεῖ ἀπόψε. Οὗτος μὲ εὕρισκεῖ καθ' ἣν στι-
γμὴν μεταδιβάζω τὴν ἀσκησιν τῆς ἐξουσίας τῆς Διοικήσεως εἰς τὴν Α.Ε. τὸν
Κόμητα Μερκάτην.

Παραμένω ὀλίγας ἡμέρας εἰς Ἀργυστόλιον, καὶ ἴσως μέχρι τῆς 7ης
τρέχοντος, διὰ νὰ κανονίσω τὴν μετάδασιν τῆς ρωσικῆς φρουρᾶς εἰς Ἰθάκην.

Ὁ Διοικητὴς τῆς Ἀγίας Μαύρας καὶ ἡ φρουρὰ διὰ τὴν νῆσον ἐκείνην
σήμερον ἐπραγματοποίησαν τὴν ἀναχώρησίν των.

Εὐθὺς ὡς μεταθῶ μετὰ τῆς φρουρᾶς εἰς Ἰθάκην, ὡς συνεργασθῶ ἐκεῖ εἰς
τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς Διοικήσεως, μεταβαίνω εἰς Ἀγίαν Μαύραν, ὅπουθεν θὰ
ἐπιδικασθῶ διὰ Κέρκυραν.

Αὔριον ὁ Κόμης Μερκάτης ἀναλαμβάνει ἐπισήμως τὰ καθήκοντά του
ὡς Διοικητοῦ <μεταβαίνων> δι' ἐκείνου τοῦ πλοιαρίου τὸ ὁποῖον ἐλπίζω νὰ
δυνηθῶ νὰ ἀποστείλω ἐκεῖ διὰ χρημάτων τὰ ὁποῖα περισσεύουν ἐκ τῶν ἤδη
καθορισθέντων μηνιαίων ἐξόδων. Ἐγὼ θὰ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ δώσω λεπτομερῆ
ἀναφορὰν εἰς τὴν Γ.Ε. δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς ταύτην τὴν Διοίκησιν τῆς Κεφα-
λληνίας.

Διαθεδαίω ἐν τοσούτῃ πρὸς τὴν Γ. Ε. τὴν πλήρη ἀφοσιώσεως ὑπό-
ληψίν μου.

Κεφαλληνία 4 Ὀκτωβρίου 1802

Υ.Γ. Τολμῶ νὰ υποβάλω ταπεινῶς εἰς τὴν Γ.Ε. ὅτι θὰ ἦτο ἐπωφελὲς
καὶ δίκαιον νὰ ἐκφράσῃ ἡ Γερουσία ἐξ ὀνόματος τῆς Πολιτείας πρὸς τὸν Ἰπ-

1. Ἀμφίβολος ἀνάγνωσις, χφ. ome glà.

πότην Sorokin χρέος εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς τόσας φροντίδας καὶ μερίμνας τὰς ὁποίας οὗτος ἀνέλαθε, διὰ τὰ εὐδοκίμησιν ἢ ἀποστολὴ τῶν νήσων καὶ δημιουργήσῃ τὴν εὐτυχίαν των, καθὼς ὄντως τώρα τὴν πραγματοποιεῖ.

Ὁ ταπ., λίαν ἀφωσιωμένος, εὐπ. θερ.

Ὁ Ἐπίτροπος ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ἄνω : Τὴν 6 Ὀκτωβρίου 1802 π.ῆ., παραλαβή.

17

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 47

No t(erzo).

Eccellenza,

Mi onoro di rassegnare sotto n° 1 all'E.V. in copia il rapporto con cui ò a<ll> E.S. il Reggente di Cefalonia passato l'amministrazione di questo locale <.....>¹.

Risulta da questa scrittura la precisa e dettagliata relazione di qu<el che ò> io operato, d<i> que<ll>e osservazioni che io feci e di quelle sistemazioni <che io> ò creduto di dover stabilire in ogni diramazione, e particolarmente <in quel>la del giornaliero e mensile dispendio che da questa Pubblica Cassa a<vrà> incontrare. Mi sono fatto un sacro dovere di fissare le contribuzioni giornalieri, tanto di vitto per la truppa russa come di porzioni e gratificazioni agl'uffiziali che sono addetti alla stessa, conciliando in ognuna il possibile risparmio ed il contentamento di questi militari, verso i quali i nostri riguardi devono essere uguali ai nostri doveri.

Stabilite le mensuali spese, valutato il dinaro effettivo e quello che certamente deve entrare in questa cassa, io ò creduto che senza remora di dovesse rimettere qualche somma, come nel mio rapporto è indicata a codesta Generale Finanza. Io aveva desiderato che questa rimessa costà si fosse fatta col mezzo della fregata russa di ritorno. Ma le circostanze e quella fredda lentezza che è il prodotto della novità della cosa sulla non corrispondente elasticità e fervore di chi la imprende mi costringono a desiderare tuttora quella decisione, intorno a cui io avrei sul momento deliberato ed oprato senza remora, senza esitanza.

Pare che questa rimessa di dinaro sia riservata a più tranquilla epoca. Io non vorrei che quest'epoca ritardasse di molto e che questo ritardo

1. Φθορά μιᾶς λέξεως, ἴσως sistema. Βλ. τὸ ἐπόμενον ἔγγραφο.

non avesse a soverchiamente diminuire il da me contemplato sovvegno alle esigenze della generale finanza...

In vista al mio rapporto ed a quelle riflessioni che io ò osato di rassegnare alla maturità del sig(nor) Co. Marcati l'E.S. si è compiaciuta di
 φ 1.^v pubblicare l'in / stituzione di un Mag(istra)to Economico, di un altro Alle Vituarie e di un Tribunal di Pace.

Gl'eletti personaggi, i destinati a cuoprire questi posti, sono certamente i più raccomandabili ed io ò la compiacenza di riscontrare che le scelte fatte in gran parte ottennero i suffragi della popolazione.

Oltre a queste pubblicazioni S.E. il Reg(gen)te si annunziò con un assai preteso e pastorale proclama, con cui egli ebbe la bontà di chiamare nuovamente in esecuzione quelle provvidenze che io ò pubblicato colla mia proclamazione dei 28 del passato mese.

Egli in fine à con altro¹, assai paterno proclama, chiamati in seno alla patria gli emigrati e quelli tutti che, senza essere stati nè inquisiti nè processati nè sentenziati, possono trovare nel loro paese un'accoglienza non opposta dal Governo e non contraria alla generale tranquillità.

Su questo proposito io ò ardito di fare qualche considerazione a S.E.... Mi pareva che il ritorno degli emigrati dovesse essere piuttosto il risultato delle naturali attrattive di un imparziale e ben regolato governo, di quello che <è> l'effeto d'una dovuta obbedienza all'invito oggi ripetuto.

Considerando le particolari circostanze di quest'isola e la storia tutta di quelli avvenimenti che a queste circostanze la condussero egli è certo che i più riguardevoli fra gli emigrati sono quelli che mal soffrindo per la loro ambizione o per lo stesso spirito di prepotenza, il predominio e la forza del passato Governo, presc[i]elsero l'espatriazione alla pacifica tolleranza... Nè può si credere che essi abbi<a>no dato luogo per evitare le persecuzioni del Governo, poichè egli era dotato di una sì estesa potenza e tanto fu attivo nel scagliarsi contro ai suoi nemici che n(on) avrebbe certamente lasciato sfuggire dalle sue estese reti nemmeno una sola di quelle che egli avesse potuto considerare per necessarie vittime. Ne sia una pruova la numerosa lista dei banditi...

Io credeva dunque che questa razza d'uomini dovesse essere negletta per ora e non mai chiamata con esortazioni paterne a quella cristiana riconciliazione, di cui gl'eretici non sono lealmente capaci, ed all'esercizio di quelle virtù locali che non sentono e non sono atti a conoscere.

Un emigrato potente dietro un generale invito, il quale non esca da quel luogo ove la di lui mancanza è sentita, se anco ritorna, egli è oscuro

1. Xφ. *altra*.

ed egli deve cercare di guadagnarsi colla sua condotta moderata e pacifica quell'opinione e quell'affetto ch'egli aveva perduto.

Ma ove egli sia chiamato da quella voce che impera alle pubbliche cose della sua patria, il suo ritorno è luminoso ed egli entra colle pompe, coll'orgoglio e colle apparenze di un uomo che alla pubblica cosa è interessante... Quindi è che il generale invito, fatto da S.E. il Plenipotenziario, è utile. Quello fatto dalla Reggenza di Cefalonia è dannoso, tanto più che questo è un popolo vassallo, che pochi sono i suoi feudatarj, ch'egli è abituato a venerarli e che per gli avvenimenti passati dobbiamo essere anco convinti che allo stesso è del pari interessante che uno od un' altro sia il suo padrone e che gli basta solo averne uno.

φ. 2 / Se la mia intermediaria destinazione ebbe lo scopo di manifestare alla popolazione intiera che le invitte armi imperiali non erano venute per appoggiare nessun partito, e molto meno il Reggente, egli è mio divoto parere che tenendo fermo lo stesso principio sia affatto disdicevole e pericoloso il mostrare per nessuna maniera che queste armi, che questa Reggenza, che queste interine istituzioni appoggino od accreditino nella pubblica opinione quell'altro che fu soverchiato, battuto e vinto; e per il vero dire senza meritarsi non lagrime, non commiserazioni, ma nemmeno dalla maggioranza degl'abitanti minorazione di dispregio e di abbattimento.

Il richiamo di qualche riguardevole emigrato, l'indulgenza verso alcuni imprigionati, la preconizzata assoluzione o condizionato sprigionamento di alcuni condannati a relegazione, il ritorno già nell'isola di alcuni banditi del riparto di Lixuri, il quale fa presentire la successiva venuta di quegli'eminenti capi e condottieri che qual peste si temono finalmente l'ordine di V.E. di far passare costà il processo di un certo Loverdo, già dall' ex Governo sentenziato all'esilio; tutti questi sono fatti che con troppa velocità s' incontrano per fare che d'innanzi a questa popolazione si eriga un nuovo idolo, a cui tacitamente preparasi, quando la compressione della forza russa si toglierà o quando alla forza stessa si sarà questa popolazione famigliarizzata con nuovi e sanguinosi sacrificj.

Tolga il Cielo questo e questo poco vigile, poco avveduta condotta de questo all'isola di Cefalonia, mostri che quest'epoca assomigliar si può a quella che è segnata col nome di Tisingausen. Io rifletto a quelle orrende vicende, considero e rifletto in salutare di questa gente. Veggo qu(ant)o è invincibile il valore delle insistenti loro brighe e confesso che lo stato di questa per tanti riguardi interessante parte della Repubblica è oggi nella sua più critica e decisiva posizione.

1. Θεορὰ μᾶς λέξεως.

2. Ἀμφίβολος ἀνάγκη.

Se il Governo colla sua autorità e coll'imponente forza che è qui per <so>stenerlo terrà ferma la prescritta legge della più scrupolosa impar-z<ia>rità; se i capi, i potenti, i feudarj saranno con avvedute direzioni in parte allontanati dal luogo ed in parte isolati e manifestati alla popolazione intera, assolutamente non influenti ed anzi negletti; se si guadagna la pubblica confidenza col risarcimento dei danneggiati, colla punizione esemplare degl' autori ed esecutori delle rivoluzioni, i quali tanto più devono meritarsi l' attenzione del Governo quanto l'impunità loro fin'ora adottata causò le successive rivoluzioni ed il pesante governo del <...>'taniato; se in fine si terrà fermo l'argine stesso nell'amministrazione delle pubbliche rendite; io posso assicurare e ne sarà garante fatto che quest' isola diverrà a preferenza di tutte le altre la più gloriosa alla Repubblica ed al nazionale decoro, la più ferace di tutte nella produzione interessante di uomini illustri per il governo, per la navigazione, per il commercio, per le arti, per le scienze e per le lettere.

2. φ^v Per lo contrario, qualora oggi si negligesse una delle mentovate razioni, siccome tutte si attengono alle stesse cause e siccome il tempo / è il più favorevole, non si sarebbe altrimenti che travagliare in vano e forse colla certezza di preparare a questo paese futuri disordini e stragi, alla Repubblica perpetuo sconvolgimento e fatali destini. Quanto ai banditi e danneggiati ò rassegnato all'E.V. il mio divoto parere nel mio rapporto n° 4. Quanto all'economia del pub(blic)o tesoro, ò osato di far qualche osservazione col mio rapporto n° 3.

Imploro dall'E.V. perdono, se io ò ardito di così diffusam(ent)e trattenerla intorno a questo proposito, ma l'importanza di tutti questi affari, il fervido mio zelo per la salute di questo paese mi fecero oltrepassare i confini che io, conoscitore di me stesso, avrei dovuto segnarmi.

Alcune provvide misure dal Co. Mercati in altri tempi sperimentate, utili in questo paese, furono da S.E. proposte. Importano queste l'appostamento in lontane pertinenze delle armi pubbliche. Questa salutare operazione dimanda un aumento di guarnigione, non già di truppa russa che non si può di tanto allontanare dal centro delle sue discipline e de'suoi sistemi, ma di truppa legg[i]era repubblicana. Era di avviso S.E. di partecipare questa sua esigenza all'E.V., ma avendo il sig(no)r Col(onnell)o considerato che la truppa repubblicana residente in Corfù non può soffrire questo smembramento, inteso il servizio che ella costà presta ed avendo io trovato che le guar<n>iglioni albanesi del Zante e S(ant)a Maura possono somminist<rare> qu<es>to suffraggio, così si è convenuto che dietro alli rapporti che perveniranno al sig(no)r Col(onnell)o Co-

1. Φθορά μιᾶς ἔως δύο συλλαβῶν.

man<dante> dello Stato delle rispettive guarnigioni delle isole a lui subordinate egli ordinarà il trans<corrimento di> quella porzione di Arbanesi che meno sarà sensibile al luogo da cui si levano e più utile a questo in cui passeranno.

Io ò tutto stabilito e pronto per la partenza della guarnigione russa per Itaca passo io pure in quell'isola colla speranza che il contemporaneo arrivo del sig(no)r De Zorzi mi disimpegnarà da Itaca per subito passare a S(ant)a Maura e di là a Corfù.

Dopo domani io parto per Itaca. Procurerò di ritraere prima le positive notizie e le stabilite deliberazioni di S.E. il Reggente intorno alla rimessa costà del liquidato sopravanzo di pubblico dinaro.

Aspetto un rapporto assai interessante da questo Mag(istra)to di Commercio e Navigazione, in cui un provvido regolamento si propone per la navigazione della nostra Repubblica.

Io mi onorerò di rassegnarlo colle divote mie considerazioni all'autorità dell'E.V.

Protesto intanto la mia divota obbedienza e rassegnazione.

Cefalonia 7 Ottobre 1802

L'um(ilissimo), div(otissim)o, obbe(dientissimo) serv(itore)
GIOV. C(ONTE) CAPODISTRIA

*Ανω δι' ἐτέρως χειρός: N° 47 con inserte due.

Ἐκλαμπρότατε,

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν Υ.Ε. τὴν ἔκθεσιν ὑπ' ἀρ. 1 ἐν ἀντιγράφῳ, δι' ἧς μετεβίβασα εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Κυβερνήτην τῆς Κεφαλληνίας τὴν διοίκησιν τοῦ τοπικοῦ τούτου <συστήματος>.

Διαπιστοῦται ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου ἡ ἀκριβὴς καὶ λεπτομερὴς περιγραφὴ ὧσων ἔπραξα, τῶν παρατηρήσεων εἰς τὰς ὁποίας προέβην καὶ τῶν συστηματοποιήσεων ἐκεῖνων τὰς ὁποίας ἔκρινα ὅτι πρέπει νὰ σταθεροποιήσω εἰς ἕκαστον κλάδον, καὶ ἰδίως εἰς ἐκεῖνον τῆς ἡμερησίας καὶ μηνιαίας δαπάνης, ἡ ὁποία θὰ πρέπει νὰ καταβάλληται ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα Δημοσίου Ταμεῖου. Ἐξετέλεσα ἱερὸν καθήκον νὰ καθορίσω τὰς ἡμερησίας ἀποζημιώσεις εἰς τροφήν διὰ τὴν ρωσικὴν δύναμιν, καθὼς καὶ τῶν μισθῶν καὶ τῶν ἀμοιβῶν εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς οἱ ὅποιοι ἀνήκουν εἰς τὴν ἰδίαν, ἐπιφέρων ἐκάστοτε τὴν δυνατὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν στρατιωτικῶν τούτων, ἡ προσοχὴ πρὸς τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰ καθήκοντά μας.

Ἀφοῦ καθωρίσθησαν τὰ μηνιαῖα ἔξοδα, ἀφοῦ ὑπελογίσθη τὸ ὑπάρχον χρήμα καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποion ὀπωσδήποτε πρέπει νὰ εἰσυχθῇ εἰς τὸ ταμεῖον τοῦτο, ἐπίστευσα ὅτι ἐξάπαντος θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπανατοποθετηθῇ ποσὸν τι, ὅπως

ἐδηλώθη εἰς τὴν ἔκθεσίν μου πρὸς τὴν ἐνταῦθα κεντρικὴν οἰκονομικὴν ὑπηρεσίαν. Εἶχον ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως ἡ κατάθεσις αὕτη ἐκεῖ γίνῃ διὰ τῆς ἐπιστροφῆς ρωσικῆς φρεγάτας. Ἄλλ' αἱ περιστάσεις ἢ ἡ ψυχρὰ ἐκείνη καθυστέρησις ἢ ὅποια προέρχεται ἐκ τῆς καινοτομίας τοῦ πράγματος ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν μὴ ἀνταποκρινομένην <δυνατότητα> προσαρμοστικότητος καὶ τὸν ζήλον τοῦ ἐπιχειροῦντος τοῦτο μὲ ἀναγκάζουν νὰ ἐπιθυμῶ πάντοτε ἐκείνην τὴν ἀπόφασιν τὴν ὅποιαν ἐγὼ θὰ εἶχον λάβει ἀμέσως καὶ θὰ εἶχον ἐνεργήσει ἄνευ ἐμποδίων, ἄνευ δισταγμῶν.

Φαίνεται ὅτι ἡ κατάθεσις αὕτη τοῦ χρήματος ἔχει διαφυλαχθῇ διὰ ἡρεμωτέραν ἐποχὴν. Θὰ ἐπεθύμουν νὰ μὴ καθυστερήσῃ ἡ ἐποχὴ αὕτη πολὺ καὶ ἡ καθυστέρησις αὕτη νὰ μὴ ἐλαττώσῃ ὑπερβολικῶς τὴν ὑπ' ἐμοῦ θεωρουμένην βοήθειαν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς γενικῆς οἰκονομίας. . . Ληφθεῖσης ὑπ' ὅψιν τῆς ἐκθέσεώς μου καὶ τῶν σκέψεων ἐκείνων τὰς ὁποίας ἐτόλμησα νὰ ἐκθέσω εἰς τὴν ὥριμον κρίσιν τοῦ Κόμητος κυρίου Μερκάτη, ἡ Α.Ε. εὐηρεστήθη νὰ **φ. 1^v** ἀνακοινώσῃ / τὴν ἔδρυσιν ὑπηρεσίας τῶν οἰκονομικῶν ὑποθέσεων, μιᾶς ἄλλης ἐπὶ τῶν τροφίμων καὶ ἐνὸς εἰρηνοδικείου. Αἱ ἐκλεγείσαι προσωπικότητες, αἱ προορισθεῖσαι νὰ καλύψουν τὰς θέσεις ταύτας, εἶναι βεβαίως αἱ πλέον ἀξιόσυστατοι καὶ ἐγὼ ἔχω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ πιστοποιήσω ὅτι αἱ γενόμεναι ἐκλογαὶ ἔτυχον κατὰ μέγα μέρος τῆς ἐγκρίσεως τοῦ πληθυσμοῦ.

Πλὴν τῶν ἀνακοινώσεων τούτων ἡ Α. Ε. ὁ Κυβερνήτης ἀπετάθη <εἰς τὸν λαὸν> διὰ μιᾶς λίαν ἐκτενοῦς καὶ ποιμαντορικῆς προκηρύξεως, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ καλέσῃ ἐκ νέου εἰς ἐκτέλεσιν τῶν προνοητικῶν ἐκείνων μέτρων τὰ ὅποια ἀνεκοίνωσα διὰ τῆς προκηρύξεώς μου τῆς 28ης παρελθόντος μηνός.

Τέλος, οὗτος δι' ἐτέρας, λίαν πατρικῶν διαθέσεων, προκηρύξεως, ἐκάλεσε εἰς τοὺς κόλπους τῆς πατρίδος τοὺς πολιτικούς ἐξορίστους καὶ πάντας ἐκείνους οἱ ὅποιοι, χωρὶς νὰ ἔχουν οὔτε ἀνακριθῇ οὔτε δικασθῇ οὔτε καταδικασθῇ, δύνανται νὰ εὗρουν εἰς τὴν πατρίδα των ὑποδοχὴν μὴ οὖσαν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Διοίκησιν καὶ οὐχὶ ἀντίθετον πρὸς τὴν γενικὴν ἡσυχίαν.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου τούτου ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ προβῶ εἰς παρατηρήσεις τινὰς πρὸς τὴν Α.Ε. . . Μοι ἐφαίνετο ὅτι ἡ ἐπιστροφή τῶν ἐξορίστων ἔπρεπε νὰ εἶναι μᾶλλον τὸ ἀποτέλεσμα τῶν φυσιολογικῶν προσελκύσεων μιᾶς ἀμερολήπτου καὶ καλῶς ὀργανωμένης διοικήσεως, ἐκείνου τὸ ὅποιον εἶναι ἡ κατάλληλις ὀφειλομένης ὑπακοῆς εἰς τὴν ἐπαναληφθεῖσαν σήμερον πρόσκλησιν.

Ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν ἰδιαιτέρων συνθηκῶν τῆς νήσου ταύτης καὶ ὅλης τῆς ἱστορίας τῶν γεγονότων ἐκείνων τὰ ὅποια εἰς τὰς σημερινὰς περιστάσεις τὴν ὠδήγησαν εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ πλέον ἀξιόλογοι μεταξὺ τῶν ἐξορίστων εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι, μὴ ὑποκύπτοντες ἐνεκα τῆς φιλοδοξίας των ἢ δι' αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀλαζονείας, τῆς ἐπικρατήσεως καὶ τῆς ἰσχύος τῆς προηγούμενης Διοικήσεως, προσετίμησαν τὸν ἐκπατρισμὸν ἀντὶ τῆς εἰρηνικῆς ἀνοχῆς. Οὕτε δύνανται νὰ γίνῃ πιστευτὸν ὅτι οὗτοι ὑπεχώρησαν, διὰ νὰ ἀποφύ-

γουν τὰς καταδιώξεις τῆς Διοικήσεως, ἐφ' ὅσον αὕτη διέθετε τόσον ἐκτεταμένην ἐξουσίαν καὶ τόσον ὑπῆρξε δραστηρία εἰς τὸ νὰ ἐκσπῇ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς, ὥστε δεδαίως δὲν θὰ εἶχεν ἀφήσει νὰ διαφύγῃ ἐκ τῶν ἠπλωμένων δικτύων τῆς οὔτε ἔν μόνον θῆμα ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα αὕτη θὰ εἶχε δυνηθῇ νὰ θεωρήσῃ ὡς βέβαια. Ἔστω ἀπόδειξις περὶ τούτου ὁ ἐκτενὴς κατάλογος τῶν ἐξορίστων...

Ἐπίστευον λοιπὸν ὅτι ἡ κατηγορία αὕτη τῶν ἀνθρώπων ἔπρεπε νὰ παραμεληθῇ πρὸς τὸ παρὸν καὶ οὐδέποτε νὰ κληθῇ διὰ πατρικῶν προτροπῶν εἰς τὴν χριστιανικὴν συμφιλίωσιν, τῆς ὁποίας οἱ αἵρετικοὶ εἰλικρινῶς δὲν εἶναι ἄξιοι, καὶ εἰς τὴν ἀσκησιν τῶν ὑπὲρ τοῦ τόπου ἀρετῶν ἐκείνων τὰς ὁποίας δὲν αἰσθάνονται καὶ δὲν εἶναι ἐνδεδειγμένοι νὰ γνωρίσουν.

Ὁ διαθέτων δύναμιν πολιτικὸς ἐξόριστος, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ ἐξέρχεται ἐκ τῶν ὁρίων τοῦ τόπου ἐκείνου ὅπου ἡ ἀπουσία του εἶναι αἰσθητή, καὶ ἂν ἀκόμη ἐπανεῖλθῃ κατόπιν μιᾶς γενικῆς προσκλήσεως, οὗτος ἔχει ἀμαυρωθῇ καὶ ὀφείλει νὰ ζητήσῃ νὰ κερδίσῃ διὰ τῆς μετριοπαθοῦς καὶ εἰρηνικῆς διαγωγῆς του ἐκείνην τὴν κοινὴν γνώμην καὶ ἐκείνην τὴν συμπάθειαν τὴν ὁποίαν οὗτος εἶχεν ἀπολέσει. Ἄλλ' ὅπου οὗτος ἀνακληθῇ ὑπὸ τῆς φωνῆς ἐκείνης ἡ ὁποία κυριαρχεῖ εἰς τὰ δημόσια πράγματα τῆς πατρίδος του, ἡ ἐπιστροφή του εἶναι λαμπρὰ καὶ εἰσέρχεται οὗτος μετὰ τῶν πομπῶν, μετὰ τῆς ἐπάρσεως καὶ μετὰ τῶν ἐπιδείξεων ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος εἰς τὸν δημόσιον βίον προκαλεῖ ἐνδιαφέρον... Ἐντεῦθεν προέρχεται ὅτι ἡ γενικὴ πρόσκλησις, γενομένη ὑπὸ τῆς Α.Ε. τοῦ Πληρεξουσίου, εἶναι ὠφέλιμος. Ἐκείνη ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Κεφαλληνίας εἶναι ἐπιζημία, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ λαὸς οὗτος εἶναι λαὸς ὑποτελῆς, οἱ γαιοκτῆμονες εἶναι ὀλίγοι, οὗτος ἔχει συνηθίσει νὰ τοὺς σέβεται καὶ καθ' ὅσον λόγῳ τῶν παρελθόντων γεγονότων ὀφείλομεν ἐπὶ πλεόν νὰ εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι εἰς τὸν ἴδιον εἶναι ἀδιάφορον ἂν οὗτος ἢ ἄλλος εἶναι ὁ κύριός του καὶ ὅτι τοῦ ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχῃ ἕνα ἐκ τούτων.

φ. 2 / Ἐὰν ἡ μεσολαθητικὴ ἀποστολή μου ἔσχεν ὡς σκοπὸν νὰ δηλώσῃ εἰς ὁλόκληρον τὸν λαὸν ὅτι τὰ ἀήττητα αὐτοκρατορικὰ ὅπλα δὲν εἶχον ἔλθει, διὰ νὰ ὑποστηρίξουν πολιτικὴν τινα παράταξιν, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον τὸν Κυβερνήτην, εἶναι ταπεινὴ μου γνώμη ὅτι, τηρουμένης σταθερᾶς τῆς ἰδίας ἀρχῆς, εἶναι λίαν ἀνάρμοστον καὶ ἐπικίνδυνον τὸ νὰ δεικνύωμεν διὰ τινος τρόπου ὅτι τὰ ὅπλα ταῦτα, ὅτι ὁ Κυβερνήτης οὗτος, ὅτι οἱ προσωρινοὶ οὗτοι θεσμοὶ ὑποστηρίζουν ἢ ἐνισχύουν εἰς τὴν κοινὴν γνώμην ἐκείνον ὁ ὁποῖος ἐξεβλήθη, ἐπλήγη καὶ κατεβλήθη καί, διὰ νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν, χωρὶς νὰ ἀξιῶν οὔτε δάκρυα οὔτε οἶκτον, ἀλλ' οὔτε καὶ παρὰ τῆς πλειονότητος τῶν κατοίκων μείωσιν τῆς περιφρονήσεως καὶ τῆς ἀθυμίας.

Ἡ ἀνάκλησίς τινων ἀξιολόγων ἐξορίστων, ἡ συγχώρησις πρὸς μερικοὺς καταδίκους, ἡ προκηρυχθεῖσα ἀπόλυσις ἢ ὑπὸ ὅρους ἀποφυλάκισις μερικῶν καταδικασθέντων εἰς ἐξορίαν, ἡ γενομένη ἐπιστροφή εἰς τὴν νῆσον μερικῶν

ἐξορίστων τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ληξουρίου, ἡ ὁποία κάμει νὰ προβλέψουν τὴν μελλοντικὴν ἐπάνοδοι ἐκείνων τῶν ἐξεχόντων ἀρχηγῶν καὶ μαχητῶν, οἱ ὁποῖοι ὡς λοιμῶδη ἀσθένειαν φοβοῦνται ἐπὶ τέλους τὴν διαταγὴν τῆς Υ.Ε. νὰ παραπεμφθῇ ἐκεῖ ἡ δίκη Λοβέρδου τινός, ἥδη ὑπὸ τῆς προηγουμένης Διοικήσεως καταδικασθέντος εἰς ἐξορίαν· πάντα ταῦτα εἶναι γεγονότα τὰ ὁποῖα μετὰ μεγάλῃς ταχύτητος συναντῶνται, διὰ νὰ συντελέσουν ὥστε ἐνώπιον τοῦ λαοῦ τούτου νὰ ἀνυψωθῇ νέον εἶδωλον, διὰ τὸ ὁποῖον σιωπηρῶς προετοιμάζεται, ὅταν ἀρθῇ ἡ πίεσις τοῦ ρωσικοῦ στρατεύματος ἢ ὅταν ἐξοικειωθῇ πρὸς τὴν ἰδίαν δύναμιν ὁ πληθυσμὸς οὗτος διὰ νέων καὶ αἱματηρῶν θυσιῶν.

Ἐθε νὰ ἀπομακρύνῃ ὁ Θεὸς <....>¹ ταύτην τὴν ὀλίγον προσεκτικὴν, ὀλίγον εὐφυᾶ διαγωγὴν <...>¹ διὰ τὴν νῆσον τῆς Κεφαλληνίας, ἃς δείξῃ ὅτι ἡ ἐποχὴ αὕτη δύναται νὰ προσομοιάσῃ πρὸς <ἐκείνην> ἡ ὁποία ἔχει σημειωθῇ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Tisingausen. Σκέπτομαι τὰς τρομερὰς ἐκείνας περιπετείας, ἀναλογιζομαι καὶ σκέπτομαι <....>¹ τὸν λαὸν τοῦτον. Βλέπω πόσον εἶναι ἀκατάβλητος ἡ ὁρμὴ τῶν ἐπιμόνων αὐτῶν ἐρίδων καὶ ὁμολογῶ ὅτι ἡ κατάστασις τούτου τοῦ ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ἐνδιαφέροντος τμήματος τῆς Πολιτείας εὐρίσκεται σήμερον εἰς τὸ πλέον κρίσιμον καὶ ἀποφασιστικὸν σημεῖον τῆς.

Ἐὰν ἡ Διοίκησις διὰ τοῦ κύρους τῆς καὶ διὰ τῆς ἐπιβλητικῆς δυνάμεως ἡ ὁποία εὐρίσκεται ἐδῶ, διὰ νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ, τηρήσῃ σταθερῶς τὸν συγκεκριμένον νόμον τῆς πλέον προσεκτικῆς ἀμεροληψίας· ἐὰν οἱ ἀρχηγοί, οἱ ἰσχυροί, οἱ γαιοκτῆμονες δι' ὁρῶν ὁδηγῶν ἐν μέρει ἀπομακρυνθοῦν τοῦ τόπου καὶ ἐν μέρει ἀπομονωθοῦν καὶ ἐμφανισθοῦν ἐνώπιον ὀλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ ἀπολύτως ἄνευ ἐπιρροῆς καὶ ἀντιθέτως παρημελημένοι· ἐὰν ἡ κοινὴ ἐμπιστοσύνη κερδίζεται διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ζημιωθέντων, διὰ τῆς παραδειγματικῆς τιμωρίας τῶν πρωτεργατῶν καὶ ἐκτελεστῶν τῶν ἐπαναστάσεων, οἱ ὁποῖοι τοσοῦτω μᾶλλον πρέπει νὰ προσελκύσουν τὴν προσοχὴν τῆς Διοικήσεως, καθ' ὅσον ἡ ἀτιμωρησία αὐτῶν ἡ μέχρι σήμερον υἱοθετηθεῖσα προεκάλεσε τὰς ἐπανειλημμένας ἐπαναστάσεις καὶ τὴν θαρεῖαν διοίκησιν <...>¹· ἐὰν τέλος τηρηθῇ σταθερὸς ὁ ἴδιος περιορισμὸς κατὰ τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν· δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω, καὶ θὰ ὑπάρξῃ περὶ αὐτοῦ ἐγγύησις, τὸ ὅτι ἡ νῆσος αὕτη θὰ καταστῇ κατὰ προτίμησιν ὅλων τῶν ἄλλων ἡ πλέον ἐνδοξος διὰ τὴν Πολιτείαν καὶ τὴν ἐθνικὴν ἀξιοπρέπειαν, ἡ πλέον παραγωγικὴ ἐξ ὅλων εἰς τὴν ἐνδιαφέρουσαν δημιουργίαν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν διὰ τὴν διοίκησιν, διὰ τὴν ναυτιλίαν, διὰ τὸ ἐμπόριον, διὰ τὰς τέχνας, διὰ τὰς ἐπιστήμας καὶ διὰ τὰ γράμματα.

Ἀντιθέτως, εἰς ἣν περίπτωσιν σήμερον θὰ παρημελεῖτο εἰς τῶν ἀναφερθέντων ἔρων, ἐφ' ὅσον πάντες ἀνήκουν εἰς τὰς αὐτὰς αἰτίας καὶ ἐφ' ὅσον ὁ

φ. 2^ν χρόνος / εἶναι ὁ πλέον εὐνοϊκός, θὰ ἦτο ὡς νὰ προσπαθῶμεν εἰς μάτην καὶ

1. Μία λέξις ἀμετάφραστος λόγῳ φθορᾶς.

ἵσως μετὰ τῆς θεβαιότητος ὅτι προπαρασκευάζομεν διὰ τὴν χώραν ταύτην μελλοντικὰς ταραχὰς καὶ συμφοράς, εἰς τὴν Πολιτείαν συνεχῇ ἀναστάτωσιν καὶ ὀλέθρια πεπρωμένα. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἐξορίστους καὶ τοὺς ὑποστάντας ζημίας, ἐξέθεσα εἰς τὴν Υ.Ε. τὴν ταπεινὴν μου γνώμην εἰς τὴν ἀναφορὰν μου, ἀρ. 4. Καθ' ὅσον εἰς τὰ δημόσια οἰκονομικά, ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ προβῶ εἰς τινὰς παρατηρήσεις διὰ τῆς ἀναφορᾶς μου, ἀρ. 3.

Ἰκετεύω συγγνώμην παρὰ τῆς Υ.Ε., ἐὰν ἀπετόλμησα νὰ σᾶς ἐνημερώσω περὶ τοῦ θέματος τούτου τόσον συγκεχυμένως, ἀλλ' ἡ σπουδαιότης πασῶν τούτων τῶν ὑποθέσεων, ὁ θερμουργὸς ζήλος μου διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς χώρας ταύτης, μὲ ἠνάγκασαν νὰ ὑπερβῶ τὰ ὅρια τὰ ὅποια ὁ ἴδιος, γνώστης ἐμαυτοῦ, ὤφειλον νὰ χαράξω.

Ὡρισμένα προνοητικὰ μέτρα, δοκιμασθέντα ὑπὸ τοῦ Κόμητος Μερκάτη εἰς ἄλλας ἐποχάς, χρήσιμα διὰ τὴν χώραν ταύτην, προετάθησαν ὑπὸ τῆς Α.Ε. Ταῦτα ἀφοροῦν εἰς τὴν τοποθέτησιν τῶν στρατοπέδων εἰς ἀπομεικρυσμένας περιοχάς. Ἡ σωτηριώδης αὕτη ἐνέργεια ἀπαιτεῖ αὐξησιν τῆς φρουρᾶς, οὐχὶ πλεόν τοῦ ρωσικοῦ στρατεύματος, τὸ ὅποion δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπομακρυνθῇ τοσοῦτον ἐκ τοῦ κέντρου τῆς ἐκπαιδεύσεώς του καὶ ἐκ τῶν ἐγκαταστάσεών του, ἀλλὰ τῆς ἐλαφρᾶς ἐπτανησιακῆς δυνάμεως. Εἶχεν ὑπ' ὄψιν ἡ Α.Ε. νὰ ἀνακοινώσῃ τοῦτο τὸ αἴτημά του εἰς τὴν Υ.Ε., ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ κύριος Συνταγματάρχης ἐθεώρησε ὅτι ἡ ἐπτανησιακὴ δύναμις ἡ ἐστρατοπεδευμένη εἰς Κέρκυραν δὲν δύναται νὰ ὑποστῇ τοῦτον τὸν διαμελισμὸν, ληφθεῖσης ὑπ' ὄψιν τῆς ὑπηρεσίας τὴν ὁποίαν αὕτη παρέχει ἐκεῖ, καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ ἐσκέφθην ὅτι τὰ ἀλβανικὰ τμήματα τῆς Ζακύνθου καὶ τῆς Ἀγίας Μαύρας δύνανται νὰ παράσχουν ταύτην τὴν συνδρομήν, οὕτω συνεφωνήθη ὅτι κατόπιν τῶν ἀναφορῶν αἱ ὁποῖαι θὰ φθάσουν εἰς τὸν κύριον Συνταγματάρχην, Ἀρχηγὸν τοῦ Ἐπιτελείου τῶν ἀντιστοίχων φρουρῶν τῶν νήσων, τῶν ὑπαγομένων εἰς τοῦτον, οὗτος θὰ διατάξῃ τὴν μεταφορὰν τῆς ἀναλόγου ἐκείνης δυνάμεως τῶν Ἀλβανῶν, ἡ ὁποία θὰ γίνῃ ὀλιγώτερον αἰσθητὴ εἰς τὸν τόπον ἐξ οὗ ἀφαιροῦνται καὶ περισσότερον χρήσιμος εἰς ἐκεῖνον ὅπου θὰ μεταδοῦν.

Ἐχω τὰ πάντα καθορίσει καὶ ἔτοιμος διὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς ρωσικῆς δυνάμεως δι' Ἰθάκην μεταβαίνω ἐπίσης εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην μετὰ τῆς ἐλπίδος ὅτι ἡ ταυτοχρόνος ἀφίξις τοῦ κυρίου Ντὲ Τζώρτζη θὰ μὲ ἀπαλλάξῃ τῆς Ἰθάκης, διὰ νὰ μεταβῶ ἀμέσως εἰς Ἀγίαν Μαύραν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κέρκυραν.

Μεθαύριον ἀναχωρῶ δι' Ἰθάκην. Θὰ φροντίσω προηγουμένως νὰ ἀντλήσω τὰς θετικὰς πληροφορίας καὶ τὰς ληφθεῖσας ἀποφάσεις τῆς Α.Ε. τοῦ Κυβερνήτου περὶ τῆς καταβολῆς ἐκεῖ τοῦ ρευστοποιηθέντος πλεονάσματος τοῦ δημοσίου χρήματος.

Ἀναμένω λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἐκθεσιν παρὰ τῆς ἐνταῦθα Ὑπηρεσίας τοῦ Ἐμπορίου καὶ τοῦ Ναυτικοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν προτείνεται εἰς συνετὸς κανο-

νισμός διὰ τὸ ναυτικὸν τῆς ἡμετέρας Πολιτείας. Θὰ ἔχω τὴν τιμὴν γὰ τὸν ὑποβάλλω εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Υ.Ε. μετὰ τῶν ταπεινῶν μου παρατηρήσεων.

Ἐπὶ τούτοις διαδεβαίω διὰ τὴν ταπεινὴν μου εὐπειθεαν καὶ ὑποταγὴν.

Κεφαλληνία 7 Ὀκτωβρίου 1802

Ὁ ταπεινότατος, λίαν ἀφωσιωμένος, εὐπειθέστατος θεράπων
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ἄνω : Ἄρ. 47 μετὰ δύο συνημμένων.

18

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 47, συνημμένον

Copia di lettera scritta dall' Eccell(entissim)o Commiss(ari)o Co. Capodistria a S.E. Co. Giacomo Marcati, Delegato Reggente di Cefalonia, datata li 4 Ottobre 1802

Debbo presentare all'E.V. un preciso rapporto di quanto io ò operato nell' isola di Cefalonia dietro al mio arrivo e fino al giorno d'oggi, a norma delle istruzioni e degl'ordini che io ò ricevuto da S.E. il nostro Principe e da S.E. il Plenipotenziario.

Doveva io prestarmi affinché le invitte truppe di S.M. l'Imperatore di tutte le Russie ed i valorosi uffiziali addetti alle stesse avessero a trovare in quest'isola caserme, quartieri ed il convenuto trattamento.

Io non ò trovato nessuna predisposizione. Pure oggi i soldati sono accuartierati. Gl' uffiziali si trovano discretamente contenti. Le razioni giornaliere convenute, giusto l'inserta (n° 1), sono stabilite per ciò che riguarda carne e vino (come nel n° 2) e per ciò che riguarda oglio e legna come risulta (dal n° 3), per ciò che riguarda porzioni ed appuntamenti come risulta dal n° 4.

Alla guarnigione russa si conveniva di prendere il possesso di questa piazza. Io doveva colle mie locali conoscenze scortare i capi a questa occupazione così avvenuta ed oggi la piazza di Argostoli è guardata dalla truppa russa. La venuta principale della città che è il posto di S(a)n Nicolò è custodita da un picchetto russo. Il riparto di Lixuri è guarnito pure di Russi. Per tal maniera questo imponente presidio è diffuso con giusta ripartizione là dove la pubblica custodia e la sicurezza più direttamente lo chiama.

Oltre alle mentovate disposizioni della forza armata russa e sistemazioni relative alla stessa, io dovevo per le mie istruzioni presentare al Governo di quest'isola, composto da un pritano e da una sindacale magistratura, una lettera di S.E. il Principe <con> cui lo stesso Governo doveva sull'istante passare a me l'amministrazione del Governo e tutti i documenti che alla medesima amministrazione appartenevano.

Io ò eseguito puntualm(en)te l'ordine che mi fu dato ed il Governo di quest'isola con pari sollecitudine ed esattezza mi à rimesso ogni parte della sua amministrazione. Io presento all'E.V. il rapporto che mi à passato il Governo sotto n° 5 ed un indice delle carte tutte e di tutti li documenti relativi. Restarà che il seg(reta)rio di V.E. abbia la compiacenza di riceverne l'effettive filze e di rilasciarmi una ricevuta.

Io doveva assumere una interina reggenza. Coi lumi delle presentate carte dal Governo mi risultava che il pagamento della truppa urbana ascendeva mensualmente a diciotto mila¹ piastre e che nel giorno primo di Ottobre dovevasi pagare sei mila¹ per saldo di una sola decade. Io dunque ò pensato di porre un argine al fatale dispendio e di eseguire in pari tempo la più essenziale parte delle mie commissioni. A questi due oggetti io ò creduto di corrispondere colla proclamazione che feci pubblicare nel giorno 28 Sett(embr)e spirato e che sotto n° 6 mi onoro di rassegnare all'E.V.².

Per essa la truppa tutta villana fu dissipata e la nazionale tesoreria à preservato il suo prezioso dinaro. Per essa questa agreste turba senza nessun disordine si è pacificamente ritirata, come risulta dal mio rapporto inviato già al Principe e che sotto n° 7 rassegnò all'E.V.

Doveva inoltre prendere conoscenza dello stato in cui trovavasi ogni ramo dell'amministrazione governativa. Ho creduto di supplire a questa
 φ. 1^v importante / ricerca coll'annessa sotto n° 8 circolare, diretta a tutti i tribunali e magistrati³ e per cui io ebbi li corrispondenti rapporti, come risulta dalla filza «Lettere e Memoriali» ch'io rassegnò e dentro a cui i mentovati rapporti trovano luogo.

Risulta da questi rapporti che il più essenziale magistrato, come si è quello delle Finanze, è nel più mostruoso disordine, essendo mostruosamente confermato. Risulta che i tribunali i più interessanti per il loro immediato contatto colla popolazione, come sono quelli di prima istanza civile e crim(in)ale, sono assolutamente defettivi, il primo per il vizio del Ministro, il secondo per quello dei membri che lo compongono e per le attribuzioni violenti date ad un agreste ammasso di primati di tutte le

1. Χφ. mille.

2. Βλ. ἔγγραφον ὑπ' ἀρ. 13

3. Βλ. τὸ ἐπόμενον ἔγγραφον.

ville e pertinenze. Risulta che il ramo geloso ed interessante della Mag(istratu)ra alle Vittuarie in ogni riparto di quest'isola non solo è inculto, ma è nella sua naturale selvacità gigante mostruoso ed alla salute della popolazione intiera perniziosissimo.

Risulta in fine che ogni trib. e mag(istratu)ra addimanda dalla Reggenza di quest'isola un' immediato studio ed applicazione, onde modificarla e metterla in quello stato, tanto nella sua conformazione come nelle sue attribuzioni, che più al pubblico servizio ed utilità corrisponda.

Io non mi permetto che queste generali osservazioni: lascio alla virtù, all'esperienza e maturità di V.E. il grave incarico di travagliare questa grande opera.

Userò soltanto di riflettere che il primo mag(istra)to che le speziose sue cure deve interessare di è quello delle Finanze... In questo io non ò creduto di fare nessuna mutazione, appunto perchè io ò voluto essere fedele esecutore delle commissioni che mi furono impartite.

Presento sotto n° 9 lo stato attuale della cassa. La somministrazione per ciò che riguarda vino e carne alle truppe è stabilita ed è soddisfatta fino alli 10 corr(en)te. Sono pagati per ciò che riguarda porzioni e gratificazioni gl'uffiziali Russi fino a tutto il mese di Ottobre; sono pagate le truppe del Cap(ita)no Mattei fino alli 10 del cor(rent)e mese; ed alli provvigionieri di legna ed oglio ò dato un acconto, come risulta dall' inserta copia sotto n° 10, di piastre 500, onde [colle mentovate somministrazioni] abbiano a scontare per ogni decade il ricevuto dinaro colle somministrazioni che faranno o che saranno documentate da un riscontro dello strenuo sig(no)r Col(onnell)o. Devesi alli stessi S.S. Provvigionieri dietro accurato esame sanzire le polizze che saranno presentate per l'accomodamento della cassa del Ten(ent)e Col(onnell)o ed altre spese per il servizio della truppa riscontrate.

Presenta quindi la Tesoreria di questa locale amministraz(io)ne di effettivo piastre 13.987.35, di spese da incontrarsi ancora per tutto il mese di Ottobre piastre 1030. Vi è un resto di piastre 12.957 e si à certam(ent)e nel venturo mese Novembre l'entrata di piastre 4.399.20, oltre a 116.851 che possono essere suscettibili di considerabile aumento per la correzione da farsi nell'esazione di decima, più tall. 371 pagabili ad ogni richiesta. Quindi è mio divoto parere che nel sopravanzo di piastre 12.957 debbano primieram(ent)e fare la rimessa alla cassa del Senato, invigilata dalla Estraoard(inari)a Commissione Economica, di piastre 12.000 e di dare così la più energica e pronta esecuzione ai supremi voleri del Principe ed alle stringenti esigenze della Repubblica.

φ. 2

/ Agginugo divotamente che per questa rimessa di dinaro dovrebesi cogliere la favorevole opportunità del passaggio della fregata russa in

Corfù, potendo così essere tranquilli intorno alla sicurezza di questa preziosa spedizione.

Doveva io prendere eziandio in esame l'importantissimo argomento della non meno popolosa turba di cittadini, vestiti del sacro abito della militare uniforme... Ho trovato in quest'isola così esteso il numero degl'uffiziali, come lo è ugualmente in tutte le altre.

Io non mi sono per il momento servito che di quelli che sono indispensabilm(ent)e necessarj, cioè a dire del sig(no)r Milona, il quale parla il russo e che è l'uffiziale di comunicazione a Lixuri presso quel Comand(an)te colla paga come risulta nello stato; del sig(no)r Luigi Poggi, il quale dotato della stessa capacità occupa il posto di ajutante presso il sig(no)r Col. Comand(ant)e coll'appuntamento, come risulta nello stato stesso; del s(i)gn(o)r Ten(ent)e Beretta, Bardese e Metaxà quali giovani uffiziali sono a parere eziandio del s(i)g(no)r Comand(ant)e, strettamente indispensabili al servizio della piazza... Degl'altri tutti io, autorizzato dalle mie commissioni, ò detto e positivam(ent)e dipò che non possono esigere dalla pub(blic)a cassa nulla, perchè a nulla servono, nè servir possono, fino a tanto che col nuovo sistema non diano documenti positivi della loro abilità militare.

Conferindo collo stesso sig(no)r Col(onnell)o abbiamo preso in esame l'argomento interessante dell'instruzione per questi giovani uffiziali e mi lusingo di ottenere coi miei vocali e scritti rapporti, tanto a S.E. il Principe come a S.E. il Plenipotenziario sul proposito, le più soddisfacenti deliberazioni.

Doveva io assumere per le mie istruzioni una diretta ingerenza intorno all'instituzione dell'Ospitale... La ò presa... E l'Ospitale è istituito, giusto il documento che mi onoro di compiegare sotto n° 11. Alcuni utensili ed effetti, appartenenti indispensabilmente allo stesso Ospitale, mancano. Questi sono ordinati ed al momento della loro apprestazione completa Ella avrà la bontà di ordinare il pagamento da questa locale finanza.

Resta che intorno allo stato economico io presenti colle compiegate carte sotto n° 12 l'ingrato argomento di un' eccessivo debito a cui è soggetta questa popolazione a favore della ditta «Hubs e Timoni» di Costantinopoli.

Io non entro dettagliatamente a trattare questo argomento. Solo mi riservo di manifestare alcune divote mie considerazioni a voce, affinchè la provvidenza sua prenda sul proposito le più utili e soddisfacenti misure. Di più non dirò intorno ai mentovati oggetti dell'amministrazione di questo Governo uffizialmente.

Devo rimarcare che tuttavia le carceri di questo paese sono piene di prigionieri. Altri vi sono per oggetti di Stato, altri per cause di sospetate rivoluzioni, altri per omicidj commessi, altri per sentenze rese dal fu Trib. di Alta Polizia.

Egli lo poteva, perchè ne era autorizzato dalla legittima costituzione, perchè l'Ecc(ellentissi)mo Senato ne à sempre e con esuberante pienezza approvata e corroborata l'autorizzazione.

φ. 2^v Le filze, i colti ch'io trasmetto portano i documenti di queste pro / cedure. Ella li conosca è conosca eziandio se il carattere di questi abitanti, se l'economia delle loro passioni, se le abitudini che <h>anno contratto per gl'avvenimenti passati di rivoluzionare, di controrivoluzionare, di essere perdonati, di aver premj anzichè castighi, importi esiga che per il momento l'autorità pubblica sia indulgente ed apra colle porte delle prigioni un nuovo vasto ed interminabile arringo alle passioni, alle reazioni, alle vendette.

Avuto riguardo a queste importanti considerazioni ed alle commissioni che mi furono date, io mi sono creduto abbastanza sicuro e garantito nell' essere fermo e stabile intorno al proposito di questi prigionieri e dei banditi, per i quali ò già scritto a S.E. il Reggente del Zante, come costa dall' unito foglio (sotto n° 12)¹.

Io prego l'E.V. di rimarcare nell'unito foglio sotto n° 13 le mie divote considerazioni a Sua Serenità, il Principe, intorno al gelosissimo argomento delle indennizzazioni, intorno al quale io debbo accompagnare una memoria ed un progetto di parziale risarcimento che mi fu presentato dal sig(no)r Eustachio Metaxa col mezzo del suo procuratore sig(no)r Foca. In questo particolare argomento io non ò preso alcuna deliberazione, riservandone il merito e la cura alla di lei virtù ed umanità. Per me non posso che vivamente raccomandarle il mentovato sig(no)r Metaxá, di cui le circostanze sono abbastanza note alla Repub(blic)a tutta.

Un cenno devo fare sullo stato di quest'isola. Lixuri, Argostoli, Livato e la fortezza ne compongono i tre riparti. Lixuri, animato dalla falsa, ma assai prediletta idea di componere una parte di governo distinta, separata, autonoma, fu sempre ferocemente nemico di ogni sistema che avesse per base e fondamento l'unione. Quindi le guerre civili, quindi la separazione, sostenuta colle armi alla mano, quindi le ostilità dalla parte di Lixuri esternate, quindi la conquista di quel riparto, ottenuta dai due altri colla predominante forza armata, quindi le conseguenti irruzioni² di

1. Βλ. Ἐγγραφὸν ὑπ' ἀριθ. 15.

2. Χφ. *irussioni*.

armata gente connazionale e le re[c]quisizioni cruenti di dinaro che ebbero luoco in quel riparto nella passata Reggenza Pritanica.

Questa conquista dimandava l'oppressione, l'abbattimento e la dissoluzione assoluta di quella fazione che trovando qualche appoggio e sostegno ne' riparti stessi di Argostoli e Livato [e] poteva per li parziali suoi oggetti vendicativi animare e render più potente la popolazione di Lixuri contra queste altre. Fu oppressa, battuta, disciolta questa fazione dal Governo, dappoichè la irregolare condotta della famiglia potente dei Coo. Metaxa, che n'era l'anima e l'essenza, fece di che la pubblica opinione, il voto pubblico si deliberò per la sua perdizione.

Risulta tutta questa tragica storia dai colti dei processi che colla scorta dell'indice si può facilment)e riscontrare.

Sradicata questa opponente fazione il Governo restò solo, operò da solo senza opposizione ed ecco mutata la scena in quest'isola e la popolazione si trova divisa in due soli partiti.

Una la vincitrice, preponderante ed orgogliosa, composta dai più affezionali amici del Governo, perchè dal Governo nodriti, satollati col pubblico e col privato tesoro. L'altra oppressa e vile, perchè battuta e vinta.

φ. 3 / La prima oggi è stupida e disanimata, perchè ella vive fuori del suo elemento e le sta dinanzi la storia del passato e quella di un avvenire che per nessun riguardo assomigliargli può. I rapporti ed i fili tutti, per i quali questi uomini comunicavano, sono spezzati. Lo spirito che infondeva fra di loro l'unione per l'identità degl'interessi è spento, dacchè l'autorità pub(b)lica per le prese misure non li autorizza ed essere uniti, armati, prepotenti, dacchè la nazionale finanza non paga più col suo tesoro questo fatale predominio armato.

La seconda è oggi chiamata a nuova vita e comincia a sperare; si rinnova¹ e vorrebbe in questi primi aneliti di sua vita essere già abbastanza forte per potersi mostrare e reagire... Le mancano però i capi, i condottieri... Egli e questi un corpo senza capo, senza mente... e tanto basta per renderlo inerte. Tolga il Cielo che questo capo, che questa mente ritorni. Le reazioni non avranno fine e queste necessitaranno a dispiacevoli misure la facoltà reggitrice di quest'isola.

Alcuni pochi abitanti, civilizzati cittadini, d'orrore non potenti per agresti rapporti e clientele, cominciano a respirare dalla speranza di un futuro sistema che non addimandi l'appoggio ed il favore di suddetta gente, si fanno gloriosi e felici.

Lo sguardo vigile del Governo deve tutto conoscere e tutto valutare, onde avvenga quel giusto e[c]quilibrio fra le classi tutte che compongono questa popolazione per cui l'accoglienza ed il fondato stabilimento di

1. Χφ. *roruove*.

quel sistema, qualunque gli siasi che dovrà reggere questo paese, abbia facile introduzione e stabile permanenza.

Εlla accolga queste testimonianze del mio zelo per il pubblico servizio e le proteste della mia divota stima e considerazione.

Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς γραφείσης παρὰ τοῦ Ἐκλαμπροτάτου Ἐπιτρόπου Κόμ.
Καποδίστρια πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Κόμ. Ἰωακείμ Μερκάτην, Ἐξουσιοδοτη-
μένον Κυβερνήτην τῆς Κεφαλληνίας, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 Ὀκτωβρίου
1802

Ὁφείλω νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Υ.Ε. ἀκριβῆ ἔκθεσιν ὧσων ἐγὼ ἐνήρ-
γησα ἐν τῇ νήσῳ τῆς Κεφαλληνίας μετὰ τὴν ἀφιξίν μου καὶ μέχρι τῆς σήμε-
ρον συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας καὶ πρὸς τὰς ἐντολὰς τὰς ὁποίας ἔλαβον παρὰ
τῆς Α.Ε. τοῦ ἡμετέρου Πρίγκιπος καὶ παρὰ τῆς Α.Ε. τοῦ Πληρεξουσίου.

Ὡφείλον νὰ συμπαρασταθῶ, διὰ νὰ δυνηθοῦν τὰ ἀήττητα στρατεύματα
τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσιῶν καὶ οἱ γενναῖοι, τοποθετηθέν-
τες εἰς ταῦτα, ἀξιωματικοὶ νὰ εὗρουν εἰς τὴν νῆσον ταύτην οἰκήματα, χώρους
στρατοπεδεύσεως καὶ τὴν ἐμπρέπουσαν μεταχείρισιν.

Οὐδεμίαν προτομασίαν εὔρον. Σήμερον ὅμως οἱ στρατιῶται ἔχουν στρα-
τόπεδον. Οἱ ἀξιωματικοὶ μόλις ἱκανοποιήθησαν. Αἱ συμφωνηθεῖσαι ἡμερή-
σαι ἀπολαυαί, συμφώνως πρὸς τὸ συνημμένον (ἀρ. 1), καθωρίσθησαν δι' ὅ,τι
ἀφορᾷ κρέας καὶ οἶνον (καθὼς εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 2) καὶ δι' ὅ,τι ἀφορᾷ ἔλαιον
καὶ ξύλα, καθὼς συνάγεται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 3, δι' ὅ,τι ἀφορᾷ μερίδας καὶ μι-
σθοὺς ὧς συνάγεται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 4.

Εἰς τὴν ρωσικὴν φρουρὰν συνέφερε νὰ λάβῃ τὴν κατοχὴν τούτου τοῦ
φρουρίου. Ἐγὼ μετὰ τῶν ἐντοπίων γνωρίμων μου ὥφειλον νὰ βοηθήσω τοὺς
ἐπὶ κεφαλῆς εἰς τὴν οὕτως ἐπισυμβᾶσαν κατάληψιν ταύτην καὶ σήμερον τὸ
φρούριον Ἀργοστολίου φυλάσσεται ὑπὸ τῆς ρωσικῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως.
Ἡ κυρία εἴσοδος τῆς πόλεως, ἡ ὁποία εἶναι ἡ θέσις τοῦ Ἀγίου Νικολάου,
φυλάσσεται ὑπὸ ρωσικοῦ στρατιωτικοῦ τμήματος. Ἡ ἐπαρχία Ληξουρίου ἔχει
ἐπίσης ἐπανδρωθῇ ὑπὸ Ρώσων. Τοιουτοτρόπως ἡ ἐντυπωσιακὴ αὕτη φρουρὰ
διεσκορπίσθη διὰ δικαίας κατανομῆς ἐκεῖ ὅπου τὸ καλεῖ ἀμεσώτερον ἡ δημο-
σία φρουρήσις καὶ ἡ ἀσφάλεια.

Ἐκτὸς τῶν ἀναφερθέντων τρόπων διαθέσεως τῆς ἐνόπλου ρωσικῆς ду-
νάσεως καὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς ἰδίας ἔπρεπε πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὁδηγιῶν μου
νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς νήσου ταύτης, ἀποτελουμένην ἐκ πρυ-
τάνεως καὶ συνδικαλιστικῆς ἀρχῆς, γράμμα τῆς Α.Ε. τοῦ Πρίγκιπος, διὰ

τοῦ ὁποίου ἡ ἰδίᾳ Διοίκησις ὤφειλε αὐτοστιγμῇ νὰ μεταδιβάσῃ εἰς ἐμὲ τὴν διακυβέρνησιν καὶ πάντα τὰ ἔγγραφα τὰ ὅποια ἀφεώρων εἰς τὴν ἰδίαν διακυβέρνησιν.

Ἐξετέλεσα ἐπακριδῶς τὴν διαταγὴν ἡ ὁποία μοῦ ἐδόθη καὶ ἡ Διοίκησις τῆς νήσου ταύτης μετ' ἴσης σπουδῆς καὶ ἀκριθείας μοῦ ἀνέθεσεν ἕκαστον ζήτημα τῆς διακυβερνήσεώς της. Παρουσιάζω εἰς τὴν Υ.Ε. τὴν ἔκθεσιν τὴν ὁποίαν μοῦ παρέδωκεν ἡ Διοίκησις (ὕπ' ἀρ. 5) καὶ κατάλογον ὄλων τῶν ἀνεπισήμων καὶ ὄλων τῶν ἐπισήμων σχετικῶν ἔγγράφων. Θὰ χρειασθῇ ὁ γραμματεὺς τῆς Υ.Ε. νὰ λάβῃ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ παραλάβῃ τοὺς ἀποτελεσθέντας φακέλους καὶ νὰ μοῦ παραδώσῃ μίαν ἀπόδειξιν.

Ὡφείλον νὰ ἀναλάβω προσωρινὴν ἀσκήσιν καθηκόντων κυβερνήτου. Ἐκ τῶν στοιχείων τῶν ὑπὸ τῆς Διοικήσεως παρουσιασθέντων ἔγγράφων συνήγον τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ πληρωμὴ τῆς πολιτοφυλακῆς ἀνήρχετο μηνιαίως εἰς τὰς δεκαοκτὼ χιλιάδας γρόσια καὶ ὅτι κατὰ τὴν πρώτην Ὀκτωβρίου ἔπρεπε νὰ πληρωθοῦν ἑξ ἑκατομμύριον διακόσια μισθὸν ἑνὸς μόνον δεκαημέρου. Ἐσκέφθην λοιπὸν νὰ θέσω ὅριον εἰς τὴν μοιραίαν σπατάλην καὶ ταυτοχρόνως νὰ ἐκτελέσω τὸ πλεόν οὐσιώδες μέρος τῶν ἐντολῶν μου. Εἰς τοὺς δύο τούτους σκοποὺς ἐπίστευσα ὅτι ἀνταποκρίνομαι διὰ τῆς προκηρύξεως τὴν ὁποίαν διέταξα νὰ δημοσιευθῇ κατὰ τὴν 28ην παρελθόντος Σεπτεμβρίου καὶ τὴν ὁποίαν, ὕπ' ἀρ. 6, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν Υ.Ε.

Διὰ ταύτης πᾶσα ἡ δύναμις τῶν κατφυκτικῶν περιοχῶν διελύθη καὶ τὸ ἐθνικὸν θησαυροφυλάκιον διέσωσε τὴν πολυτίμον περιουσίαν του. Διὰ ταύτης τὸ ἑξ ἀγροτῶν συγκαίμενον τοῦτο στράτευμα ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀταξίας ἀπεσῆρθη εἰρηνικῶς, ὥς συνάγεται ἐκ τῆς ἐκθέσεώς μου, ἡ ὁποία ἀπεστάλη ἡδη εἰς τὸν Πρίγκιπα καὶ τὴν ὁποίαν, ὕπ' ἀρ. 7, ὑποβάλλω εἰς τὴν Υ.Ε.

Ὡφείλον ἐπὶ πλεόν νὰ λάβω γνώσιν τῆς καταστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο πάντες οἱ κλάδοι τῆς διοικήσεως. Ἐπίστευσα ὅτι συντελῶ εἰς τὴν φ. 1^ν σπουδαίαν ταύτην / ἔρευναν διὰ τῆς συνημμένης ἐγκυκλίου ὕπ' ἀρ. 8, ἀπευθυνομένης εἰς τὰ δικαστήρια ὄλων τῶν βαθμίδων καὶ εἰς ὅλας τὰς ἀρχάς, εἰς ἀπάντησιν τῆς ὁποίας ἔλαβον τὰς σχετικὰς ἀναφοράς, ὥς διαπιστοῦται ἐκ τοῦ φακέλου «Ἐπιστολαὶ καὶ Ὑπομνήματα», τὸν ὅποιον ἐγὼ ὑποβάλλω καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρίσκονται αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀναφοραί.

Συνάγεται ἐκ τῶν ἀναφορῶν τούτων ὅτι ἡ πλεόν οὐσιώδης ὑπηρεσία, ὅπως εἶναι ἐκείνη τῶν Οἰκονομικῶν, εὐρίσκεται εἰς τὴν πλεόν τερατώδη ἀποδιοργάνωσιν, δεδομένου ὅτι ἔχει ἐπιβεβαιωθῇ ἀπολύτως· συνάγεται ὅτι τὰ πλεόν ἐνδιαφέροντα δικαστήρια διὰ τὴν ἄμεσον ἐπαφὴν των μετὰ τοῦ πληθυσμοῦ, τὰ πρωτοδικεῖα καὶ πλημμελειοδικεῖα, εἶναι ἀπολύτως ἐλλιπῆ· ἡ πρώτη διὰ τὴν ἀκαταλληλότητα τοῦ Ὑπουργοῦ, τὰ δεύτερα δι' ἐκείνην τῶν μελῶν τὰ ὅποια τὰ συνθέτουν καὶ διὰ τὰς ἀρμοδιότητας, τὰς παρεχούσας δικαίωμα θίας εἰς μίαν ἀγροῖκον συνάθροισιν προυχόντων ὄλων τῶν οἰκισμῶν καὶ περιφερειῶν. Συνάγεται ὅτι ὁ ἀξιοζήλευτος καὶ ἐνδιαφέρων κλάδος τῆς

Ἵπηρεσίας ἐπὶ τῶν Τροφίμων εἰς πᾶσαν περιοχὴν τῆς νήσου ταύτης ὅχι μόνον εἶναι ἀκαλλιέργητος, ἀλλ' εἰς τὸν φυσικὸν ἀπροσμέτρητον πρωτογονισμόν τοῦ εἶναι τερατώδης καὶ ὀλεθριώτατος διὰ τὴν ὑγείαν ὄλου τοῦ πληθυσμοῦ. Συνάγεται ἐν τέλει ὅτι ἕκαστον δικαστήριον καὶ ὑπηρεσία ἀπαιτεῖ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τῆς νήσου ταύτης ἄμεσον μελέτην καὶ ἐφαρμογὴν, διὰ νὰ τὴν ἀναμορφώσῃ καὶ θέσῃ (τὴν ὑπηρεσίαν) εἰς τὴν κατάστασιν ἐκείνην ἣ ὁποία τόσον εἰς τὴν διαμόρφωσίν της ὅσον καὶ εἰς τὰς ἀρμοδιότητάς της νὰ ἀνταποκρίνεται περισσότερον εἰς τὴν κοινὴν ἐξυπηρέτησιν καὶ ὠφέλειαν.

Δὲν ἐπιτρέπω εἰς τὸν ἑαυτὸν μου παρὰ τὰς γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις: ἀφήνω εἰς τὴν ἱκανότητα, τὴν πείραν καὶ τὴν ὠριμότητα τῆς Υ.Ε. τὸ βαρὺ καθήκον νὰ χειρισθῇ τὸ μέγα τοῦτο ἔργον.

Τολμῶ μόνον νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ πρώτη ὑπηρεσία ἣ ὁποία πρέπει νὰ συγκεντρώσῃ τὰς εὐλόγους φροντίδας σας εἶναι ἐκείνη τῶν Οἰκονομικῶν. Ἐπ' αὐτοῦ ἐγὼ δὲν ἔκρινα σκόπιμον νὰ κάμω καμμίαν μεταβολήν, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἠθέλησα νὰ εἶμαι πιστὸς ἐκτελεστής τῶν ἐντολῶν αἱ ὁποῖαι μοῦ ἐδόθησαν.

Παρουσιάζω (ὕπ' ἀρ. 9) τὴν παροῦσαν κατάστασιν τοῦ ταμείου. Ὁ ἐφοδιασμός τῶν στρατευμάτων δι' ὅ,τι ἀφορᾷ οἶνον καὶ κρέας ἔχει καθορισθῇ καὶ ἔχει ἐξασφαλισθῇ μέχρι τῆς 10 τρέχοντος. Ἐχουν πληρωθῇ δι' ὅ,τι ἀφορᾷ σιτηρῆσια καὶ δῶρα οἱ Ρῶσοι ἀξιωματικοὶ ὀλόκληρον τὸν μῆνα Ὀκτώβριον ἔχει πληρωθῇ ἡ δύναμις τοῦ Λοχαγοῦ Ματθαίου μέχρι τῆς 10ης τρέχοντος μηνός· καὶ εἰς τοὺς προμηθευτὰς ξύλων καὶ ἐλαίου ἔδωσα μέρος τοῦ ποσοῦ, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τοῦ συνημμένου ἀντιγράφου ὑπ' ἀρ. 10, γρόσια 500, ὥστε [διὰ τῶν ἀναφερθεῖσων προμηθειῶν] νὰ ἐξοφλοῦν ἀνὰ δεκαήμερον τὰ εἰσπραχθέντα χρήματα διὰ τῶν προμηθειῶν τὰς ὁποίας θὰ πραγματοποιοῦν ἢ θὰ ἀποδεικνύωνται κατόπιν ἐλέγχου τοῦ γενναίου κυρίου Συνταγματάρχου. Εἰς τοὺς ἰδίους κ.κ. προμηθευτὰς ὀφείλεται κατόπιν ἐπιμελοῦς ἐξετάσεως νὰ ἐπικυρώσωμεν τὰς ἀποδείξεις αἱ ὁποῖαι θὰ ἐμφανισθοῦν διὰ τὴν τακτοποίησιν τοῦ ταμείου τοῦ Ἀντισυνταγματάρχου καὶ ἄλλων δαπανῶν ἐλεγχθεισῶν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατεύματος.

Παρουσιάζει ὅθεν τὸ Ταμεῖον τῆς τοπικῆς ταύτης διοικήσεως ἐνεργητικὸν γρόσια 13.987.35, ἐνῶ πρόκειται ἐξ αὐτῶν νὰ ἐξοδευθοῦν ἐπὶ πλέον καθ' ὅλον τὸν μῆνα Ὀκτώβριον γρόσια 1030. Μένει ὑπόλοιπον γρόσια 12.957 καὶ ἐπείκειται ὅπωςδῆποτε κατὰ τὸν ἐρχόμενον μῆνα Νοέμβριον ἢ εἰσπραξίς γροσίων 4.399.20, ἐκτὸς τῶν 116.851, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ εἶναι ἐπιδεκτικὰ ἀξιολόγου αὐξήσεως διὰ τὴν μέλλουσαν νὰ γίνῃ διόρθωσις εἰς τὴν εἰσπραξίν τῆς δεκάτης ἐπὶ πλέον τῶν ταλλήρων 371, πληρωτέων εἰς πᾶσαν ζήτησιν. Ὅθεν, εἶναι ταπεινὴ μου ἀποψὶς ὅτι διὰ τὸ περίσσευμα τῶν 12.957 γροσίων ὀφείλουν νὰ καταθέσουν κατ' ἀρχὴν εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Γερουσίας, ἐπιτηρούμενον ὑπὸ τῆς Ἐκτάκτου Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς, γρόσια 12.000, καὶ νὰ ἱκανοποιήσουν τοιοῦτοτρόπως κατὰ τὸν πλέον δραστήριον καὶ πρόθυμον

τρόπον τὰς ὑφίστας θελήσεις τοῦ Πρίγκιπος καὶ τὰς πιεζούσας ἀνάγκας τῆς Πολιτείας.

φ. 2

/ Προσθέτω εὐσεβάστως ὅτι διὰ ταύτην τὴν κατάθεσιν χρημάτων θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπωφεληθῶμεν τῆς καταλλήλου εὐκαιρίας τῆς διελεύσεως τῆς ρωσικῆς φρεγάδας διὰ Κέρκυραν, δυνάμενοι τοιουτοτρόπως νὰ εἴμεθα ἡσυχοὶ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς πολυτίμου ταύτης ἀποστολῆς.

Ἐπρεπε ἐπὶ πλέον νὰ ἐξετάσω τὸ σπουδαιότατον ζήτημα τοῦ οὐχὶ ὀλιγαριθμοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν τῶν ἐνδεδυμένων τὴν ἱερὰν ἀμφίεσιν τῆς στρατιωτικῆς στολῆς... Εὗρον εἰς τὴν νῆσον ταύτην τοσοῦτο μέγαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀξιωματικῶν, καθὼς εἶναι ὁμοίως εἰς ὅλας τὰς ἄλλας. Πρὸς τὸ παρὸν δὲν ἐχρησιμοποίησα παρὰ ἐκείνους οἱ ὅποιοι εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖοι, δηλαδὴ τὸν κύριον Μυλωνᾶν, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ τὴν Ρωσικὴν καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ἀξιωματικὸς σύνδεσμος εἰς Ληξούριον παρὰ τῇ Διοικητῇ αὐτοῦ ἀντὶ τοῦ μισθοῦ ὅστις σημειοῦται εἰς τὴν κατάστασιν τὸν κύριον Luigi Poggi, ὁ ὁποῖος πεπρωτισμένος διὰ τῆς ἰδίας ἱκανότητος, κατέχει τὴν θέσιν τοῦ ὑπασπιστοῦ παρὰ τῇ κυρίῳ Συνταγματάρχῃ Διοικητῇ ἀντὶ τοῦ μισθοῦ ὅστις σημειοῦται εἰς τὴν ἰδίαν κατάστασιν τὸν Ὑπολοχαγὸν κύριον Μπερέτα, Μπαρντέση καὶ Μεταξᾶν, οἱ ὅποιοι νεαροὶ ἀξιωματικοὶ εἶναι τῆς ἰδίας νοστορίας τοῦ κυρίου Διοικητοῦ, ἀπολύτως ἀπαραίτητοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ φρουρίου... Περὶ ὧν τῶν ἄλλων ἐγώ, ἐξουσιοδοτημένος ἐκ τῶν ἐντολῶν <αἱ ὁποῖαι μοῦ ἐδόθησαν>, εἶπον καὶ ἐξ ἅπαντος θὰ εἶπω ὅτι οὐδὲν δύνανται νὰ ἀπαιτήσουν παρὰ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἐπειδὴ εἰς οὐδὲν εἶναι χρήσιμοι οὔτε δύνανται νὰ εἶναι, ἐφ' ὅσον δὲν δώσουν ἀσφαλεῖς ἀποδείξεις διὰ τοῦ νέου συστήματος περὶ τῆς στρατιωτικῆς τῶν ἱκανότητος.

Ἐν συσκέψει μετὰ τοῦ ἰδίου κυρίου Συνταγματάρχου ἐξητάσαμεν τὸ ἐνδιαφέρον ζήτημα τῆς ἐκπαιδεύσεως διὰ τοὺς νεαροὺς τούτους ἀξιωματικούς καὶ εὐελπιστῶ ὅτι ἐξησφάλισα διὰ τῶν προφορικῶν καὶ γραπτῶν μου ἐκθέσεων, τόσον εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Πρίγκιπα ὅσον καὶ εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Πληρεξούσιον, τὰς πλέον ἱκανοποιητικὰς ἀποφάσεις περὶ τοῦ ζητήματος.

Ἐπρεπε νὰ ἀναλάβω ἕνεκα τῶν ὁδηγίων μου ἄμεσον δραστηριότητα διὰ τὴν Ἱδρυσιν τοῦ Νοσοκομείου... Τὴν ἀνέλαβον... Καὶ τὸ Νοσοκομεῖον ἱδρύθη, συμφώνως πρὸς τὸ ἐγγράφον τὸ ὁποῖον ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐπισυνάψω ὑπ' ἀρ. 11. Ὁρισμένα ὄργανα καὶ ἀντικείμενα, ἀπαραίτητα εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ ἰδίου Νοσοκομείου, ἐλλείπουν. Ταῦτα παρηγγέλθησαν καί, ἀφοῦ παραδοθῶν πλήρως, θὰ λάβητε τὴν καλωσύνην νὰ διατάξητε τὴν πληρωμὴν παρὰ τῆς ἐνταῦθα οἰκονομικῆς ὑπηρεσίας.

Ὑπολείπεται ὅπως παρουσιάσω περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως διὰ τῶν συνημμένων ἐγγράφων ὑπ' ἀρ. 12 τὸ δυσάρεστον ζήτημα ὑπερβολικοῦ χρέους, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει ὑποβληθῇ ὁ πληθυσμὸς οὗτος ὑπὲρ τοῦ οἴκου «Hubs καὶ Τιμόνη» τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Δὲν ἀσχολοῦμαι νὰ διαπραγματευθῶ λεπτομερῶς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ἐπιφυλάσσομαι μόνον νὰ

διατυπώσω ὠρισμένας ταπεινάς γνώμας προφορικῶς, ἵνα ἡ ὑμετέρα πρόνοια λάβῃ τὰ πλέον ὠφέλιμα καὶ ἱκανοποιητικὰ μέτρα ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ἐπὶ πλέον δὲν θὰ ὁμιλήσω ἐπισήμως περὶ τῶν προαναφερθέντων θεμάτων τῆς διακυβερνήσεως τῆς παρούσης Διοικήσεως.

Ὁφείλω νὰ παρατηρήσω ὅτι πάντοτε αἱ φυλακαὶ τῆς νήσου ταύτης εἶναι πλήρεις καταδίκων. Ἄλλοι εἶναι διὰ λόγους τοῦ Κράτους, ἄλλοι ἐπειδὴ ἐθεωρήθησαν ὑποποῖτι ἐπαναστάσεων, ἄλλοι διὰ διαπραχθείσας δολοφονίας, ἄλλοι δι' ἀποφάσεις ἐκδοθείσας παρὰ τοῦ πρώην Δικαστηρίου τῆς Ἀνωτάτης Ἀστυνομίας. Ὑμεῖς θὰ ἠδύνασθε <νὰ αποφασίσητε>, ἐπειδὴ ἔχετε ἐξουσιοδοτηθῇ παρὰ τοῦ νομίμου συντάγματος, ἐπειδὴ ἡ Ἐκλαμπροτάτη Γερουσία πάντοτε καὶ μετὰ μεγάλης πλειονοψηφίας ἐπεδοκίμασε καὶ ἐνέκρινε τὴν ἐξουσιοδότησιν.

Οἱ φάκελοι, τὰ δέματα τὰ ὁποῖα ἀποστέλλω φέρουν τὰ ἔγγραφα τούτων φ. 2^ν τῶν δικαστικῶν ὑποθέσεων. / Μελετήσατε ταῦτα καὶ μελετήσατε ἐπὶ πλέον ἐὰν ὁ χαρακτήρ τῶν κατοίκων τούτων, ἐὰν ἡ διαμόρφωσις τῶν παθῶν των, ἐὰν αἱ συνήθειαι τὰς ὁποίας ἀπέκτησαν ἔνεκα τῶν παρελθόντων γεγονότων τοῦ ἐπαναστατεῖν, τοῦ ἀντεπαναστατεῖν, τοῦ νὰ λαμβάνουν συγγνώμην, τοῦ νὰ θραβεύωνται ἀντὶ νὰ τιμωροῦνται, συνεπάγονται ὡς μέτρον νὰ εἶναι ἐπιεικῆς ἡ δημοσία ἀρχὴ πρὸς τὸ παρὸν καὶ νὰ ἀνοίξῃ ὁμοῦ μετὰ τῶν θυρῶν τῶν φυλακῶν νέον εὐρὺ καὶ ἀπεριόριστον στάδιον εἰς τὰ πάθη, εἰς τὰς ἀντιδράσεις, εἰς τὰς ἐκδικήσεις.

Ληφθεῖσῶν ὑπ' ὄψιν τῶν σπουδαίων τούτων ἀπόψεων καὶ τῶν ἐντολῶν αἱ ὁποῖαι μοῦ ἐδόθησαν ἐπίστευσα ὅτι ἔχω ἀρκετὴν ἐγγύησιν καὶ ἐξασφάλισιν εἰς τὸ νὰ εἶμαι σταθερὸς καὶ ἀμετακίνητος εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τούτους τοὺς καταδίκους καὶ ληστάς, περὶ τῶν ὁποίων ἤδη ἔγραψα εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Κυβερνήτην τῆς Ζακύνθου, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ συνημμένου φύλλου (ὑπ' ἀρ. 12).

Παρακαλῶ τὴν Υ.Ε. νὰ ὑπογραμμίσῃ εἰς τὸ συνημμένον φύλλον ὑπ' ἀρ. 13 τὰς ταπεινάς ἀπόψεις μου πρὸς τὴν Αὐτοῦ Γαληνότητα, τὸν Πρίγκιπα, περὶ τοῦ διαφιλονεικουμένου ζητήματος τῶν ἀποζημιώσεων, περὶ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἐπισυνάψω ὑπόμνημα καὶ σχέδιον ἐπὶ μέρους ἀποκαταστάσεως, τὸ ὁποῖον μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ κυρίου Εὐσταθίου Μεταξᾶ διὰ μέσου τοῦ ἐπιτρόπου του κυρίου Φωκᾶ. Εἰς τὸ ἰδιαίτερον τοῦτο ζήτημα οὐδεμίαν ἀπόφασιν ἔλαβον, διαφυλάττων τὴν τιμὴν καὶ τὴν φροντίδα περὶ τούτου εἰς τὰς ἐναρέτους καὶ φιλανθρώπους διαθέσεις σας. Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν δύναμαι, εἰ μὴ νὰ σᾶς συστήσω ἀνεπιφυλάκτως τὸν προαναφερθέντα κύριον Μεταξᾶν, τοῦ ὁποίου τὰ περιστατικὰ εἶναι ἀρκούντως γνωστὰ εἰς ὅλην τὴν Πολιτείαν.

Ὁφείλω νὰ ἀναφέρω ὀλίγα τινα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς νήσου ταύτης. Ληξούριον, Ἀργυστόλιον, Λιθαθὼ καὶ τὸ φρούριον ἀποτελοῦν τὰς τρεῖς ἐπαρχίας τῆς. Τὸ Ληξούριον, παρακινούμενον ἐκ τῆς ἐσφαλμένης, ἀλλὰ λίαν προσφιλοῦς ἰδέας νὰ συγκροτήσῃ ἀνεξάρτητον τμήμα τῆς διοικήσεως, ἀποκεχωρισμένον, αὐτόνομον, ὑπῆρξε πάντοτε ἀδιαλλάκτως ἐχθρικὸν εἰς πᾶσαν

ὀργάνωσιν ἢ ὅποια θὰ εἶχεν ὡς θάσιν καὶ θεμέλιον τὴν ἔνωσιν. Ἐντεῦθεν οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι, ἐντεῦθεν τὸ ἀποχωριστικὸν κίνημα, ὑποστηριζόμενον διὰ τῶν ὅπλων εἰς τὰς χεῖρας, ἐντεῦθεν τὰ μίσση τὰ ἐκδηλωθέντα ἐκ μέρους τοῦ Ληξουρίου, ἐντεῦθεν ἡ κυρίεσις τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἡ πραγματοποιηθεῖσα ὑπὸ τῶν δύο ἄλλων διὰ τῆς ὑπερισχυούσης ἐνόπλου δυνάμεως, ἐντεῦθεν αἱ ἐπακόλουθοι εἰσβολαὶ τῶν ἐνόπλων συμπατριωτῶν καὶ αἱ ὑπερβολικαὶ ἀπαιτήσεις χρημάτων αἱ ὅποια συνέδησαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην κατὰ τὴν παρελθούσαν ὑπὸ πρυτάνεως διακυβέρνησιν.

Ἡ κυρίεσις αὕτη ἀπῆτει τὴν καταπίεσιν, τὴν ἐξουθένωσιν καὶ τὴν ἀπόλυτον διάλυσιν τῆς μερίδος ταύτης, ἡ ὅποια, εὐρίσκουσα ὑποστηρίξιν τινα καὶ ἐνθάρρυνσιν εἰς τὰς ἰδίας ἐπαρχίας τοῦ Ἀργοστολίου καὶ τῆς Λιθαθοῦς, ἡδύνατο διὰ τοὺς φατριαστικούς ἐκδικητικούς της σκοποὺς νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ νὰ καταστήσῃ ἰσχυρότερον τὸν πληθυσμὸν τοῦ Ληξουρίου ἐναντίον τούτων τῶν ἄλλων. Συνετρίβη, ἐξουθενώθη, διελύθη ὑπὸ τῆς Διοικήσεως ἡ μερίς αὕτη, κατόπιν τοῦ ὁποίου ἡ ἀκατανόητος συμπεριφορὰ τῆς ἰσχυρᾶς οἰκογενείας τῶν Κομήτων Μεταξᾶ, ἡ ὅποια ἦτο ἡ ψυχὴ καὶ ὁ πυρὴν της, συνετέλεσεν εἰς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἡ κοινὴ γνώμη, τὸ δημόσιον ψήφισμα ἀπεφάσισε διὰ τὴν ἀπόλειάν της.

Πᾶσα ἡ τραγικὴ αὕτη ἱστορία προκύπτει ἐκ τῶν δεμάτων τῶν ἐγγράφων τῶν δικαστικῶν ὑποθέσεων, τὰ ὅποια εἶναι δυνατόν εὐκόλως νὰ ἐλέγξητε διὰ τῆς συνοδευούσης καταστάσεως.

Μετὰ τὴν ἐκρίζωσιν τῆς ἀντιτιθεμένης ταύτης φατρίας ἡ Διοίκησις παρέμεινε μόνη, ἔδρασε ἀπ' ἐαυτῆς ἄνευ ἀντενεργειῶν καί, ἰδοῦ, μετεδλήθη ἡ σκηνὴ εἰς τὴν νῆσον ταύτην καὶ ὁ πληθυσμὸς εὐρίσκεται διηρημένος εἰς δύο μόνα κόμματα: Ἐν τῶν νικητῶν, ὑπερισχῶν καὶ ὑπερήφανον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν πλέον ἀφωσιωμένων φίλων τῆς Διοικήσεως, ὡς ὑπ' αὐτῆς τρεφομένων, κορεσθέντων διὰ τοῦ δημοσίου καὶ διὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ χρημάτων, τὸ ἕτερον καταπιεσμένον καὶ πλῆρες φόβου, ἐπειδὴ ἐπλήγη καὶ ἐνίκηθη.

φ. 3

/ Τὸ πρῶτον σήμερον στερεῖται νοῦ καὶ θάρρους, ἐπειδὴ ζῇ ἐκτὸς τοῦ στοιχείου του καὶ ἴσταται ἐνώπιον τῆς ἱστορίας τοῦ παρελθόντος καὶ ἐκείνης ἐνὸς μέλλοντος, τὸ ὅποιον ἀπὸ οὐδεμιᾶς ἀπόψεως δύναται νὰ τῆς παρομοιάξῃ. Οἱ τρόποι ἐπικοινωνίας καὶ τὰ νήματα ὅλα, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἤρχοντο εἰς ἐπαφὴν, διεκόπησαν. Τὸ πνεῦμα τὸ ὅποιον ἐθεμελίωσε μεταξὺ τῶν τὴν ὁμόνοιαν λόγῳ ταυτότητος ἐνδιαφερόντων ἐσθέσθη, ἀφοῦ ἡ δημοσία ἀρχὴ ὡς ἐκ τῶν ληφθέντων μέτρων δὲν τοὺς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι ἡνωμένοι, ἔνοπλοι, θρασεῖς, ἀφοῦ ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία δὲν ἀμείβει πλέον διὰ τῶν χρημάτων της τὴν μοιραίαν ταύτην ἔνοπλον ὑπεροχὴν.

Τὸ δεῦτερον ἐκλήθη σήμερον εἰς νέαν ζωὴν καὶ ἀρχίζει νὰ ἐλπίζῃ· ἀναγεοῦται καὶ θὰ ἐπεθύμει εἰς τὰς πρώτας του ταύτας ἐπιδιώξεις τῆς ζωῆς του νὰ εἶναι ἡδὴ ἀρκούντως ἰσχυρόν, διὰ νὰ δύναται νὰ ἐπιδεικνύεται καὶ νὰ ἀντιδρᾷ. . . Τοῦ λείπουν ὅμως οἱ ἀρχηγοί, οἱ μαχηταί. . . Τοῦτο καὶ ἐκεῖνοι

σῶμα ἄνευ κεφαλῆς, ἄνευ ἐγκεφάλου... καὶ τόσον ἄρκει, διὰ τὸ κατὰσπῆ-
σιν ἀδρανές. Ἐὰν ἀποκλείσῃ ὁ Θεὸς τὴν ἐπιστρέψαντα αὐτῇ ἢ κεφαλῇ, οὗτος ὁ
νόμος. Αἱ ἀντιδράσεις δὲν θὰ ἔχουν τέλος καὶ θὰ ἐξαναγκάσουν εἰς δυσάρεστα
μέτρα τὴν διοικητικὴν ἐξουσίαν τῆς νήσου ταύτης.

Ὀλίγοι τινὲς κάτοικοι, πεπολιτισμένοι ἄνθρωποι, ἐκ φόβου μὴ δυνάμενοι
<τὴν ἐπιδοθεῖσαν> εἰς σχέσεις μετὰ χωρικῶν καὶ ὁπαδῶν, ἀρχίζουσιν τὴν ἀναπνεύσιν
ἐκ τῆς ἐλπίδος ἐνδὲς μελλοντικοῦ συστήματος, τὸ ὅποιον τὴν μὴ ἀπαιτῇ τὴν
ὑποστήριξιν καὶ τὴν εὐνοίαν ὑποτελῶν, οἱ ὅποιοι καθίστανται ἔνδοξοι καὶ
εὐτυχεῖς.

Τὸ ἄγρυπνον βλέμμα τῆς Διοικήσεως πρέπει τὴν γνώσιν τὰ πάντα καὶ
τὴν ἐκτιμῇ τὰ πάντα, διὰ τὴν πραγματοποιηθῆναι ἐκείνη ἢ δικαίαν ἰσορροπία μετα-
ξὺ ὅλων τῶν τάξεων αἱ ὁποῖαι συνθέτουν τοῦτον τὸν πληθυσμόν, διὰ τοῦ ὁποῖου
ἢ ἀποδοχῇ καὶ ἢ θεμελιωθεῖσα σταθεροποιήσιν ἐκείνου τοῦ συστήματος, οἷον-
δήποτε καὶ ἂν εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θὰ πρέπει τὴν κυβερνᾶ τὴν χώραν ταύ-
την, τὴν ἐκχῇ εὐκόλῳ εἰσαγωγῇ καὶ διαρκῇ παραμονῇ.

Ἀποδέχθητε τὰ τεκμήρια ταῦτα τοῦ ζήλου μου διὰ τὴν δημοσίαν ὑπε-
ρεσίαν καὶ τὰς διαβεβαιώσεις τῆς μετ' ἀφοσιώσεως ἐκτιμήσεώς μου καὶ ὑπο-
λήψεως.

19

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 47, συνημμένον

No 2

Copia di circolare in data delli 28 Settembre 1802 s.v. spedita al
Trib. Civ. di P(ri)ma Ins(tan)za in Argostoli;

altra al Criminale di P(ri)ma Ins(tan)za;

altra a quello di Lixuri;

altra alla Camera di Revisione;

altra al Magistrato di Sanità di Argostoli e Lixuri;

altra al Magistrato Economico;

altra al Magistrato ai Viveri;

altra al Collegio di XI; ed

altra al Consiglio di XV Definitivo.

Il Commissario di S.E. il Principe Interino Reggente dell'isola di

Cefalonia deve in esecuzione alle istruzioni ricevute rivolgersi al... per domandare un rapporto in iscritto, diramato in tre parti:

P(ri)mo. Configuraz(io)ne del..... (numero e nomi dei membri che lo compongono); sue attribuzioni, ordinanza delle sue funzioni e ministero.

Secondo. Breve ragguaglio della passata amministraz(io)ne e suo stato attuale in ogni parte, e spezialm(ent)e in quella della sua attività e del corrispond(ent)e suo effetto.

Terzo. Esigenza di ogn'uno e suoi pareri intorno a ciò che nell' esercizio delle sue funzioni potrebbe occorrergli, onde aver quell' estesa, quell' appoggio e quell' energia che al vero pubb(lic)o servizio è conveniente.

Si prevengono i membri rispettabili del... che non si admetterà la dispensa di nessuno sotto qualunque siasi p<r>etesto. Si desidera la più veloce soddisfaz(io)ne alla richiesta che con questa memoria si fa. Si protesta considerazione.

Ἀντίγραφον τῆς ἐγκυκλίου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 28 Σεπτεμβρίου 1802 π.ή., ἀποσταλείσης εἰς τὸ Πρωτοδικεῖον εἰς Ἀργαστόλιον ἕτερον εἰς τὸ Πλημμελιοδικεῖον ἕτερον εἰς ἐκεῖνο τοῦ Ληξουρίου ἕτερον εἰς τὸ Ἐφετεῖον ἕτερον εἰς τὴν Ὑγειονομικὴν Ὑπηρεσίαν Ἀργαστολίου καὶ Ληξουρίου ἕτερον εἰς τὴν Οἰκονομικὴν Ὑπηρεσίαν ἕτερον εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν Τροφίμων ἕτερον εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν Ἐνδεκα ἕτερον εἰς τὸ Τελεσίδικον Συμβούλιον τῶν Δεκαπέντε.

Ὁ Ἐπίτροπος τῆς Α.Ε. τοῦ Πρίγκιπος Προσωρινὸς Κυβερνήτης τῆς νήσου Κεφαλληνίας ὀφείλει, εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ληφθεισῶν ὁδηγιῶν, νὰ ἀποτανθῇ πρὸς... διὰ νὰ ζητήσῃ ἔκθεσιν γραπτῶς, ὑποδιηρημένην εἰς τρία μέρη:

Πρῶτον: Διαμόρφωσις τοῦ... (ἀριθμὸς καὶ ὀνόματα τῶν μελῶν τὰ ὁποῖα τὸ συνθέτουν). Ἀρμοδιότητές του, διάταξις τῶν λειτουργιῶν του καὶ ὑπηρεσία.

Δεύτερον: Βραχεῖα ἀφήγησις τῆς παρελθούσης διοικητικῆς δράσεως καὶ παρούσα κατάστασις αὐτῆς ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, καὶ ἰδιαιτέρως ἀπὸ πλευρᾶς δραστηριότητος καὶ τοῦ ἀντιστοίχου ἀποτελέσματος τῆς.

Τρίτον: Ἀνάγκη ἐκάστου καὶ ἀπόψεις του περὶ ἐκείνου τὸ ὅποιον κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων του θὰ ἠδύνατο νὰ τοῦ χρησιμεύσῃ, ὥστε νὰ ἔχῃ ἐκείνην τὴν ἔκτασιν, ἐκεῖνο τὸ στήριγμα καὶ ἐκείνην τὴν ἐνεργητικότητα ἣ ὁποία ἀρμόζει εἰς τὴν πραγματικὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν.

Εἰδοποιοῦνται τὰ σεβαστὰ μέλη τοῦ... ὅτι οὐδενὸς θὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ ἐξαίρεσις ὅψ' οἰανδῆποτε πρόφασιν. Εἶναι ἐπιθυμητὴ ἡ ταχυτέρα ἱκανοποίησις τοῦ αἰτήματος τὸ ὅποιον γίνεται διὰ τοῦ παρόντος ὑπομνήματος. Ἐκφράζεται ὑπόληψις.

20

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 7, ἀρ. 48

(No 7)

Serenissimo Principe,

Mi attrovo in Itaca. Vi sono arrivato colla guarnig(io)ne nel giorno 12 del corrente. Dopo avere p(er) il corso di tre giorni attraversato l' isola tutta di Cefalonia <.....>¹ le più importanti e considerabili pertinenze.

S.E. il Reggente di Itaca ha prevenuto il mio arrivo di alcuni giorni. Ciò à molto agevolato l'acquartieramento dei soldati, quello dell' Uffiziale e sua famiglia ed ogni altra relativa sistemazione.

Avrei anco oggi progredito il mio viaggio per S. Maura, se l'installazione di questa Reggenza che io ho trovato inoperosa nell' aspettaz(io)ne del mio arrivo, n(on) mi avesse trattenuto...

Si sta ordinando il Governo di questo paese coll'istituzione di alcune magistrature indispensabili e col rifacimento del pubb. erario. Si è istituito un mag(istra)to economico, per cui io sono stato invitato di estendere il mandato. Questa ondinanza e le relative attribuzioni ottennero la approvazione di S.E. il Reggente.

Oggi si travaglia intorno alla riscossione del pubb. malversato erario e con profitto di questa cassa. Siccome poi questa operazione è il risultato delle comandate da V.E. al Reggente di quest'isola, così egli è certo ed io ho assicurato l'E.S. che quanti sono gl'addolorati per l'obbligazione di φ. 1^v restituire al pubb. il malversato de / naro non oseranno di presentarsi per reclamare e, se mai lo facessero, avranno corrispondenti punizioni.

Ho stabilito lo stato delle spese mensuali per ciò che riguarda la truppa.

Ho assoggettato alla maturità di S.E. il Reggente un progetto intorno allo scuoprimento del defraudato dazio del uva passa e delle altre rubate rendite pubbliche... Egli à avuto la bontà di adottarlo e di prendere tutte le preventive necessarie misure p(er) metterlo in esecuzione.

Io mi onorerò di umiliare all'E.V. queste scritture col mio rapporto intorno all'isola di Itaca che sto attualm(ent)e compilando...

Ho fissato la mia partenza per il giorno 19 del corrente, avuto riguardo alla somma ed alla successiva delle occupazioni che mi furono date dall' Ecc(ellentissimo) Reggente di quest'isola e che io ho dovuto assumere p(er) agevolare il corso di questi involuti affari economici.

Prevengo intanto l'E.V. che io tengo meco la somma di 8.000 pia-

1. Φθορά δύο λέξεων σημαίνουσιν «ἐπεσκέφθην», «ἐπεθεώρησα». Πιθανώτατα ἀντὶ Cefalonia γρ. «Itaca».

stre levate dalla Cassa di Cefalonia per consegnarle alla Generale di costà, malgrado le difficoltà fatte per questa comma e malgrado la mia ferma determinazione di levarne 12.00<0>.

Passando da S. Maura io spero di poter accrescere questo primo frutto dell'attuale spedizione.

Φ. 2 / Protesto intanto la più divota venerazione ed il più rispettoso ossequio.

Itaca 16 Ottobre 1802

Di V.E.

L'umilis(simo) div. servitore

Il Comm. KAPODISTRIA

Φ. 1 / Κάτω : Α Σ.Ε. il Principe del<la> Setti<nsular>e Repubblica
Ἄνω διὰ χειρὸς τοῦ παραλαβόντος: Addì 19 7mbre¹
1802 s.v. ricev(uta).

Γαληνότητε Πρίγκηψ,

Εὐρίσκομαι εἰς Ἰθάκην. Ἀφίχθην ἐνταῦθα μετὰ τῆς φρουρᾶς τὴν 12ην τρέχοντος. Ἀφοῦ διέτρεξα κατὰ τὸ διάστημα τριῶν ἡμερῶν ὅλην τὴν νῆσον τῆς Κεφαλληνίας, <ἐπεσκέφθην> τὰς πλέον σημαντικὰς καὶ ἀξιολόγους περιοχάς.

Ἡ Α.Ε. ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἰθάκης προηγήθη τῆς ἀφίξεώς μου κατὰ ἡμέρας τινάς. Τοῦτο διηυκόλυνε πολὺ τὴν ἐγκατάστασιν εἰς οἰκήματα τῶν στρατιωτῶν, ἐκείνην τὴν τοῦ Ἀξιωματικοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του καὶ πᾶσαν ἄλλην σχετικὴν ὀργάνωσιν.

Θὰ εἶχε προσέτι προχωρήσει ἡ πραγματοποίησις τοῦ ταξιδίου μου δι' Ἀγίαν Μαύραν, ἐὰν ἡ ἐγκαθίδρυσις τῆς ἐνταῦθα Κυβερνητικῆς Ἀρχῆς, τὴν ὅποιαν ἐγὼ εὗρον ἀπρακτον κατὰ τὴν ἀναμονὴν τῆς ἀφίξεώς μου, δὲν μὲ εἴχεν ἐμποδίσει.

Ὅργανοῦται ἡ Διοίκησις ταύτης τῆς νήσου διὰ τῆς συστάσεως ἀπαραίτητων τινῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν. Συνεστήθη οἰκονομικὴ ἀρχή, διὰ τὴν ὅποιαν ἐγὼ ἐκλήθην νὰ ἐπεκτείνω τὴν ἐντολὴν <λειτουργίας>. Ἡ διάταξις αὕτη καὶ αἱ σχετικαὶ ἀρμοδιότητες ἔτυχον τῆς ἐγκρίσεως τῆς Α.Ε. τοῦ Κυβερνήτου.

Σήμερον καταβάλλονται προσπάθειαι ἀναφορικῶς πρὸς τὴν εἰσπραξίν τῶν δημοσίων ὑπεξαίρεθέντων χρημάτων καὶ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἐνταῦθα <δημοσίου> ταμείου. Ἐπειδὴ κατὰ δεύτερον λόγον ἡ ἐνέργεια αὕτη εἶναι τὸ

1. Προφανῶς ἐκ παραδρομῆς, ἀντὶ «8bre».

Φ. 1

ἀποτέλεσμα τῶν διαταχθεισῶν ὑπὸ τῆς Υ.Ε. εἰς τὸν Κυβερνήτην τῆς νήσου ταύτης, τοιουτοτρόπως ἐκείνος εἶναι: δέδαιος καὶ ἐγὼ διεθεδαίωσα τὴν Α.Ε. ὅτι ὅσοι εἶναι οἱ στενοχωρηθέντες διὰ τὸν ἐξαναγκασμὸν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὸ Δημόσιον τὰ διὰ καταχρήσεως ἀφαιρηθέντα χρήματα / δὲν θὰ τολμήσουν νὰ παρουσιασθῶν, διὰ νὰ παραπονεθῶν καί, ἐὰν κάποτε τὸ πράξουν, θὰ λάβουν ἀναλόγους ποινάς.

Καθώρισα τὴν κατάστασιν τῶν μηνιαίων ἐξόδων δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸ στρατιωτικὸν τιμῆμα.

Ἔπεβαλον εἰς τὴν ὥριμον κρίσιν τῆς Α.Ε. τοῦ Κυβερνήτου σχέδιον περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ δι' ἀπάτης κλαπέντος τελωνειακοῦ φόρου τῆς σταφίδος καὶ τῶν ἄλλων ληστευθέντων δημοσίων ἐσόδων... Ἐκεῖνος ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ υἱοθετήσῃ τὸ σχέδιον καὶ νὰ λάβῃ πάντα τὰ προληπτικὰ ἀναγκαῖα μέτρα, διὰ νὰ τὸ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν.

Θὰ λάβω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν Υ.Ε. τὰ ἔγγραφα ταῦτα ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐκθέσεώς μου περὶ τῆς νήσου Ἰθάκης, τὴν ὁποῖαν τώρα συντάσσω...

Προσδιώρισα τὴν ἀναχώρησίν μου διὰ τὴν 19ην τρέχοντος, ληφθεῖσης ὑπ' ὄψιν τῆς ὑποθέσεως τῶν χρημάτων καὶ τῆς ἐν συνεχείᾳ ἀπασχολήσεως, αἱ ὁποῖαι μοὶ ἀνετέθησαν ὑπὸ τοῦ Ἐκλαμπροτάτου Κυβερνήτου τῆς νήσου ταύτης καὶ τὰς ὁποίας ἐγὼ ἔπρεπε νὰ ἀναλάβω, διὰ νὰ διευκολύνω τὴν διεκπεραίωσιν τούτων τῶν περιπλόκων ὑποθέσεων.

Προαναγγέλλω ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὴν Υ.Ε. ὅτι φέρω μετ' ἐμοῦ τὸ ποσὸν τῶν 8.000 γροσίων, ἀναληφθέντων ἐκ τοῦ Ταμείου τῆς Κεφαλληνίας, διὰ νὰ τὰ παραδῶω εἰς τὸ ἐκεῖ Κεντρικόν, παρὰ τὰς παρουσιασθείσας δυσκολίας διὰ τὸ ποσὸν τοῦτο καὶ παρὰ τὴν σταθεράν μου ἀπόφασιν νὰ λάβω ἐκ τούτων 12.000.

Διερχόμενος ἐκ τῆς Ἀγίας Μαύρας ἐλπίζω νὰ δυνηθῶ νὰ αὐξήσω τὸν πρῶτον τοῦτον καρπὸν τῆς παρούσης ἀποστολῆς.

Φ. 2

/ Διαθεδαίω ἐν τῷ μεταξύ τὴν μετὰ τῆς μεγαλυτέρας ἀφοσιώσεως ὑπόληψιν καὶ τὸν θαυμάσιον σεδασμὸν.

Ἰθάκη 16 Ὀκτωβρίου 1802

Τῆς Υ.Ε.

Ὁ ταπεινότατος λίαν ἀφωσιωμένος θεράπων

Ὁ Ἐπίτροπος ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Φ. 1

/ Κάτω: Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Πρίγκιπα τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας.

Ἄνω: Τὴν 19ην Σεπτεμβρίου (= Ὀκτωβρίου) 1802 π.ῆ. παραλαβή.

ΜΕΡΟΣ Γ'

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Παρισίων, τὸ ὁποῖον ἔκρινε τὴν τύχην τῶν Ἰονίων Νήσων, ὁ Ἰωάν. Καποδίστριας ὑπεστήριξε μὲ θερμὴν τὴν δημιουργίαν ἀνεξαρτήτου κράτους τῶν Ἰονίων Νήσων, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας (1800—1807). Πιστεύων δὲ πάντοτε εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς παιδείας ὡς ὑποδομῆς τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἠγωνίσθη καὶ τότε νὰ ἐξασφαλίσῃ εὐνοϊκὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰς νήσους ὑπὸ τὸ προετοιμαζόμενον νέον καθεστώς. Καὶ τὸ πόσον ἦτο ἀναγκαῖα διὰ τὸν λαὸν τῶν νήσων ἡ παιδεία, τὸ ἀπεδείκνυε ἡ ἀνυπαρξία αὐτῆς κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς Βενετοκρατίας. Εἰς τὸ ὑπόμνημά του τῆς 22ας Νοεμβρίου 1815 πρὸς τὸν Ἀγγλὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Λόρδον Κάστλερῃ ὁ Καποδίστριας ἔγραφε:

«Ἡ Βενετικὴ Πολιτεία, διώκει τὰς νήσους διὰ τῆς διαφθορᾶς. Οἱ διοικοῦντες τὰ κοινὰ ἀνήκον εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν, ἡ ὁποία δὲν ἦτο ἡ ἐλάχιστα διεφθαρμένη καὶ ἡ μᾶλλον ἀνεπτυγμένη. Ἡ Βενετικὴ Πολιτεία ἐδασίζετο εἰς τὴν ἰσχὺν τῆς κυβερνήσεως ταύτης τάξεως, ὑποθάλλουσα τὰς ὑπὲρ αὐτῆς προλήψεις καθὼς καὶ τὴν ἀντιζηλίαν μεταξὺ τῶν ἄλλων τάξεων. Ἀπονέμουσα πρόνομια καὶ κτήματα εἰς τοὺς εὐγενεῖς, παρῆγεν εἰς αὐτοὺς τὰ μέσα νὰ ἐξαγοράζωσι τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ καὶ καθιστῶσι συστηματικὴν τὴν ἀνηθικότητα καὶ τὴν διαφθοράν τοῦ τόπου. Ἡ βενετικὴ πολιτικὴ ἐφοβεῖτο τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος καὶ προσεπάθει νὰ καταβάλλῃ τοῦτο διὰ τῆς ἀμαθείας, διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἐπέτρεψε τὴν σύστασιν δημοσίων σχολείων ἐν Ἑπτανήσῳ».

Ἐπίσης ἕνας ἄλλος ἐπιφανὴς Ἑπτανήσιος, ὁ Μάριος Πιέρρης, συγγραφεὺς καὶ Καθηγητὴς Πανεπιστημίου εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἔγραφε εἰς τὴν «Αὐτοβιογραφίαν» του:

«Ποῖαν πρόνοιαν παρῆχε ἡ Βενετικὴ κυριαρχία εἰς τὴν φιλομαθὴ νεότητα; Οὐδὲν δημόσιον ἴδρυμα παιδείας, οὔτε λύκειον, οὔτε γυμνάσιον, οὔτε σχολεῖον γραμμάτων δημόσιον ἢ ἰδιωτικόν, οὔτε βιβλιοθήκη, οὔτε τυπογραφεῖον. Αἱ προκηρῦξεις τῶν ἀρχῶν ἐτοιχοκολλοῦντο χειρόγραφοι. Ἡ λατινικὴ γραμματικὴ τοῦ Τορέττου καὶ ἄλλα βιβλία ἐπωλοῦντο εἰς τι φαρμακεῖον. Ἀμαθεῖς ἱερεῖς Ἕλληνες ἢ Λατῖνοι συνίστων μικρὰ σχολεῖα πρὸς πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων τοῦ βίου, ἀντὶ εὐτελῶν διδάκτρων, διευθύνοντες ταῦτα ἄνευ συστήματος καὶ ἄνευ κυβερνητικοῦ ἐλέγχου. Τοῦναντίον αἱ λέσχαι, οἱ χοροὶ προσωποδοφῶρων, τὰ ἱππηλάσια καὶ ἄλλαι σκανδαλώδεις διασκεδάσεις οὐδέποτε ἀπέλιπον. Αὕτη ἦτο ἡ κατάστασις τῆς μητροπόλεως τῆς Βενετικῆς ἀνατολῆς. Ἰδοὺ τὸ περιβάλλον τὸ ὁποῖον ἀνέπτυξε τὴν νεότητά μου».

Βεβαίως ἡ κατάστασις αὕτη δὲν ἀπετέλει πρόνομιον μόνον τῶν

Ἰονίων Νήσων. Ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐτέλουν ὑπὸ τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας κατὰ τοὺς πρὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως αἰῶνας. Δὲν συνέφερε εἰς τὰ καθεστῶτα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ μόρφωσις τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ἡ ὁποία θὰ ὠδήγει καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν των ἀφύπνισιν. Συνεπῶς δὲν συνέφερε καὶ εἰς τὴν Βενετιανὴν ἡ ὀργάνωσις τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐπὶ κρατικῆς βάσεως εἰς τὰς κτήσεις της. Ἐὰν ἡ ἱστορία καταγράφῃ ὠρισμένας ἐκδηλώσεις εἰς τὸν τομέα αὐτόν, αὗται ὀφείλονται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν, ἡ ὁποία ὁμως ἐπνίγετο ἀπὸ τὴν ἀντίδρασιν τοῦ κατεστημένου, ὅταν διεπιστοῦτο ὅτι ἦτο δυνατόν ἡ παρεχόμενη παιδεία νὰ ἔχῃ κοινωνικὰς ἐπιπτώσεις. Ἔτσι ἡ ὁποιαδήποτε συμβολὴ τῶν Ἑπτανησίων εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς ὑποδουλώσεως εἰς τὴν Βενετιανὴν, θὰ πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἐκτὸς τῶν νήσων, μεταξὺ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς διασπορᾶς.

* * *

Ἡ κατάληψις τῶν Ἰονίων Νήσων ἀπὸ τοὺς Δημοκρατικούς Γάλλους ἔφερε εἰς αὐτάς, ὅχι μόνον τὸ πνεῦμα τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ καὶ τὰς κατακτήσεις της. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀποβίβασιν τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων ἰδρύθη προσωρινὸν Δημαρχεῖον καὶ συνεστήθησαν ὁκτώ «κομιτάτα», μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Γάλλοι ἀπέδιδον ἰδιαιτέραν βαρύτητα. Ἡ ἱδρυσις ὁμως τοῦ κομιτάτου δὲν ἐσήμανε καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, δεδομένου ὅτι ὅλα ἔπρεπε νὰ ἀρχίσουν ἀπὸ τὸ ἄλφα. Ἐλείπαν καὶ τὰ χρήματα, καὶ τὰ κτίρια, καὶ οἱ διδάσκαλοι. Ἐν τῷ μεταξύ διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τοῦ Καμποφόρμιο, τὰ Ἑπτάνησα προσηρτῶντο εἰς τὴν Γαλλίαν. Κατόπιν τούτου ἥλλαξε ἡ μορφή τῆς διοικήσεως, τὰ προσωρινὰ Δημαρχεῖα κατηργήθησαν, ἀντικατασταθέντα ὑπὸ κεντρικῶν διοικήσεων, ἐκάστη τῶν ὁποίων περιελάμβανε 12 τμήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τμῆμα «Δημοσίας καὶ Ἰδιωτικῆς Ἐκπαιδεύσεως». Τὸ Τμήμα αὐτὸ ἐπροχώρησε ταχέως εἰς τὴν ὑλοποίησιν τῶν στόχων του. Διὰ τῆς δημεύσεως τῶν Μονῶν καὶ τῆς περιουσίας των ἐξησφάλισε τὴν οἰκονομικὴν θάσιν διὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴν προσπάθειαν. Συνέστησε σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁμως ἐδιδάσκετο ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα καὶ ἐφηρμόζοντο τὰ γαλλικὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα. Ἰδρυσε δημοσίαν βιβλιοθήκην. Συνέστησε τυπογραφεῖον, ἐφωδιασμένο μὲ ἐλληνικὰ στοιχεῖα. Καὶ γενικῶς προέβη εἰς μεταρρυθμίσεις, αἱ ὁποῖαι ἔδωσαν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν λαὸν τῶν νήσων νὰ ἀποκτήσῃ συνείδησιν τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος, ἐνῶ συγχρόνως ἀνεγεννᾶτο τὸ λανθάνον ἕως τότε ἔθνικόν αἶσθημα. Τὴν ἀγαθὴν ἐπίδρασιν τῆς διελεύσεως τῶν Δημοκρατικῶν Γάλλων ἀπὸ τὰς νήσους ὁμολογεῖ καὶ ὁ Καποδίστριας εἰς τὸ προαναφερθὲν ὑπόμνημά του πρὸς τὸν Λόρδον Κάστλερ: «Ὁ λαός, γράφει, συνησθάνθη τὰ ἀγαθὰ διοικήσεως ὅχι Βενετικῆς, ἡ δὲ νεολαία ἐβασίσθη εἰς τὴν ἑλπίδα τῆς ἀνεξαρτησίας. Αὕτη ἠκολούθησε νέαν κατεύθυνσιν διὰ τὴν ἐκπαίδευσίν της. Τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος ἦλθε εἰς βοήθειάν της καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑπερβολῶν τῆς ἐπαναστατικῆς ταύτης ἐποχῆς, ἡ Ἱτα-

λία καὶ ἡ Γαλλία προσέφερον εἰς τοὺς νέους τῶν ἑπτὰ νήσων νέαν δέσμην φώτων καὶ γνώσεων, τῶν ὁποίων ἐπωφελήθησαν».

* * *

Τοὺς Δημοκρατικοὺς Γάλλους εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Κερκύρας διεδέχθησαν οἱ Ρῶσοι καὶ οἱ Τούρκοι τὴν 20 Φεβρουαρίου 1799. Ὁ Ρῶσος ναύαρχος Οὐζακῶφ ἐγκατέστησε προσωρινὸν πολίτευμα, τὸ ὁποῖον ἐλειτούργει μὲ διακοινώσεις του. Εἰς μίαν ἐκ τῶν διακοινώσεων αὐτῶν, χρονολογούμενην εἰς τὴν 2αν Ἰουνίου 1799, γίνεται διὰ πρώτην φοράν νῦξις περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Ἐγγράφε ὁ Οὐζακῶφ: «Νὰ συστηθῇ μία Ἀκαδημία ἢ Σχολεῖον διὰ τὰ μικρὰ παιδία καὶ μὲ τοιοῦτον τρόπον θέλει προξενηθεῖ ὠφέλεια εἰς τὴν κοινότητα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν της». Τὴν πρότασιν αὐτὴν υἱοθέτησε ἡ Γερουσία, χωρὶς ὅμως νὰ ὑπάρξῃ συνέχεια. Νέα μνεῖα περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως γίνεται εἰς τὸν καταστατικὸν χάρτην, τὸν ὁποῖον συνέταξε ἡ «Ἐντιμος Ἀντιπροσωπεία» τὸ 1801. Εἰς τὸ ἄρθρον 30 ἀνεγράφετο: «Τὸ ἀριστοκρατικὸν σῶμα θέλει συστήσῃ ἕνα δημόσιον σχολεῖον διὰ φώτισιν τῶν νέων τῆς χώρας, μπόργων καὶ χωρίων, ἡγουν τρία τέταρτα ἀπὸ τὰ μπόργα καὶ χωρία καὶ τὸ ἕτερον τέταρτον ἀπὸ τὴν χώραν». Ἡ ἀναταραχὴ ὅμως, ἡ ὁποία ἐπεκράτει εἰς τὰς νήσους, ἀπερρόφα ὅλας τὰς φροντίδας καὶ τὴν δραστηριότητα τῆς Γερουσίας καὶ δὲν ἄφηνε περιθώρια διὰ τὴν ἵδρυσιν καὶ τὴν ὀργάνωσιν σχολείων. Τὰ πράγματα ἀρχίζουν νὰ ἀλλάζουσιν μετὰ τὴν ἄφιξιν εἰς τὰς νήσους τοῦ Γεωργίου Μοτσενίγου, ὡς ἀπεσταλμένου τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας. Ὁ Μοτσενίγος ἀφίχθη εἰς Κέρκυραν τὴν 16ην Αὐγούστου μετὰ στρατοῦ καὶ στόλου καὶ μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν εἰς τὰς νήσους, πρᾶγμα ποὺ ἐπέτυχε εἰς σύντομον χρονικὸν διάστημα. Ἐν συνεχείᾳ ὁ πληρεξούσιος ἀνέλαβε τὴν πολιτικὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν νήσων. Εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ἀναδιοργανώσεως αὐτῆς ἐξεδηλώθη ἔντονον τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Εἰς ὅλας τὰς ἐνεργείας του εἶχε στενὸν συνεργάτην καὶ εἰς πολλὰ καὶ ἐμπνευστὴν τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν.

* * *

Εἰς τὸ τρίτον μέρος τοῦ παρόντος Τόμου δημοσιεύονται τὰ κείμενα τοῦ Ι. Καποδίστρια τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν αὐτοῦ δραστηριότητα ὡς Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ ὡς Διευθυντοῦ τῆς Δημοσίας Σχολῆς Τενέδου. Δυστυχῶς ἐκ τῶν σχετικῶν φακέλλων τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἰονίου Γερουσίας ἐλλείπουν σημαντικὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἐν τούτοις εἶχον χρησιμοποιοῦν κατὰ καιροὺς ὑπὸ διαφόρων μελετητῶν καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ 1940 ὑπὸ τοῦ ἱστοριοδίφου Σπυρ. Μ. Θεοτόκη διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς μελέτης του «Περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἐπτανήσῳ» (1453—1864), ἡ ὁποία ἐβραβεύθη εἰς διαγωνισμόν τῆς Ἐταιρείας Ἐπτανησιακῶν Μελετῶν τὸ 1939 καὶ ἐδημοσιεύθη τὸ 1956 εἰς τὰ «Κερκυραϊκὰ Χρονικὰ» (Τόμος Ε'). Τῶν ἐγγράφων τούτων, τῶν ὁποίων σημειοῦται ἡ ἔλλειψις εἰς τοὺς Καταλόγους τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἰονίου Γερουσίας μὲ τὸν χαρακτηρισμὸν

«ἐλλείπει», δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ μεταγραφὴ καὶ ἡ μετάφρασις. Ὡς ἐκ τούτου, ὅσων ἐξ αὐτῶν κρίνεται ἀναγκαῖα ἡ παράθεσις, ἡ δημοσίευσις γίνεται ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀναφερομένης μελέτης τοῦ Σπυρ. Μ. Θεοτόκη, ἡ ὁποία ἐχρησίμευσε ὡς πηγὴ καὶ εἰς διαφόρους ἐργασίας, ἀναφερομένας εἰς τὸν Καποδίστριαν καὶ τὴν Παιδεῖαν.

Τὴν διπλωματικὴν μεταγραφὴν καὶ τὴν μετάφρασιν τῶν Καποδιστριακῶν κειμένων ἐπεμελήθη ὁ ὑφηγητὴς τῆς ἔδρας τῆς Ἱστορίας τῶν Νεωτέρων Χρόνων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἰωαννίνων κ. Γεωργ. Πλουμίδης.

Τὴν 11 Δεκεμβρίου 1802 ὁ Ρώσσος πληρεξούσιος Γεώργ. Μοτσενίγος ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Γερουσίαν τὴν κατωτέρω διακοίνωσιν. Τόσον ἡ διακοίνωσις αὐτὴ ὅσον καὶ τὰ ἄλλα κείμενα τοῦ Μοτσενίγου, ποὺ ἀκολουθοῦν, ἐγράφησαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπὸ τὸν Ἰωάν. Καποδίστριαν, στενὸν τότε συνεργάτην τοῦ Ρώσσου πληρεξουσίου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμήν εἶχε ἐκτιμήσει τὰς ἰκανότητας τοῦ Καποδίστρια, αἵτινες εἶχον ἤδη δοκιμασθῇ εἰς τὴν Κεφαλληνίαν. Αὐτὴ ἄλλωστε εἶναι καὶ ἡ ἐκτίμησις τῶν ἱστορικῶν, ποὺ ἡσχολήθησαν μὲ τὸ θέμα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καταχωρίζονται ὡς κείμενα τοῦ Καποδίστρια.

Πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον Κύριον
Κόμητα Σπυρίδωνα Γεώργιον Θεοτόκην
Πρίγκηπα καὶ Πρόεδρον τῆς Γερουσίας

Εἰς Κέρκυραν

Ἐξοχώτατε!

Οἷον δὴποτε θὰ εἶναι τὸ νέον Σύνταγμα τῆς πολιτείας τῶν νήσων τούτων εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι πρὸς εὐτυχίαν καὶ πρόοδον αὐτοῦ πρέπει νὰ διέπῃ πολίτας ἐκπαιδευθέντας καὶ ἐξεληθόντας τοῦ ζόφου τῆς ἀμαθείας, ἥτις εἶναι πηγὴ καταστρεπτικῶν ἀρχῶν πάσης πεπολιτισμένης κοινωνίας.

»Ἰνα φθάσωμεν εἰς ἀποτέλεσμα τοσοῦτη πολῦτιμον θὰ ἦτο συμφέρον νὰ ἐπιβάλωμεν τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας, μὲ καλὰς σπουδὰς καὶ ὠφελίμους γνώσεις, εἰς τρόπον ὥστε διὰ τούτων νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ εὐημερία τῆς πολιτείας, βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἠθικῆς καὶ τῶν ἠθικῶν γνώσεων.

»Μὴ βλέπων εἰς τὰς νήσους ταύτας οὐδὲν δημόσιον ἱδρυμα ἐκπαιδεύσεως, οὐδὲν σχολεῖον ἔνθα νὰ διδάσκωνται τὰ πρῶτα στοιχεῖα ἐπιστημῶν, σκέπτομαι τὴν πολυέξοδον ἀνθεχνικήν ἀνάγκην εἰς ἣν εὐρίσκονται οἱ οἰκογενειάρχαι, οἵτινες ἀναγκάζονται νὰ στέλλωσι εἰς Ἰταλίαν τὰ τέκνα των πρὸς ἐκπαίδευσιν, ἢ τούτου μὴ γενομένου νὰ βλέπωσι ταῦτα διοῦντα ἐν ἀργίᾳ, ἥτις εἶναι πηγὴ παντὸς ἐλαττώματος.

»Εἰμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ διορατικότης τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἀπὸ μακροῦ χρόνου μετὰ λύπης θὰ βλέπῃ τὴν κακὴν κατάστασιν τῶν νήσων τούτων, εἰς τὰς ὁποίας ἴσως χάνονται, παραμένοντα ἄγονα, ἐξαιρετικά πνεύματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ περιποιήσωσι τιμὴν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ τὸν ἑαυτὸν των.

»Θὰ ἔχει σκεφθῇ ἡ Ὑμέτερα Ἐξοχότης, ὅτι εἰς Κράτος ἐλεύθερον εἶναι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀναγκαῖα ἡ ἐκπαίδευσις, ἐφ' ὅσον καλοῦνται πάντες οἱ πολῖται εἰς ὁμαδικὴν προσπάθειαν αἰσθημάτων, ἥτις βελτιοῦται διὰ τῆς ἰσορροπίας τῶν γνώσεων καὶ οὐχὶ ὅταν ἐγκαταλείπεται εἰς μόνον τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν ὁρμὴν τῆς φύσεως.

»Ἡ ἐπιστήμη τῆς πολιτικῆς εἶναι ἀκριθὺς, ὥς γνωστὸν εἰς τὴν Ὑμέτεραν Ἐξοχότητα, ἡ τέχνη τοῦ καλῶς διαχειρίζεσθαι καὶ διευθύνειν τὸ Κράτος καὶ εἶναι καθήκον τοῦ κυβερνῶντος νὰ πλουτίζῃ τοῦτο δι' ἀξίων προσώπων εἰς ὅλας τὰς θέσεις, εἰς τὰς ὁποίας πρέπει νὰ κυριαρχῶσι ἡ τάξις, ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ θρησκεία, θάσεις σταθεραὶ καὶ μόνιμοι τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς ἡσυχίας ὧλων.

»Ὅτι αἱ θάσεις αὗται εἶναι ἡμελημέναι, εἶναι ἀναντίρρητον, ὅπως ἐπίσης εἶναι φανεραὶ αἱ ἐλλείψεις τοῦ κλήρου καὶ ἐλάχιστα τηρεῖται ὑπὸ τῶν ἱερέων ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν θρησκείαν. Περὶ τούτου ἔχομεν ὡς ἀποδείξεις τὰς ἐπιστολάς αὐτῶν τούτων τῶν ἐπισκόπων, οἵτινες καταγγέλλουσι τὴν ὁδυνηρὰν ταύτην ἀλήθειαν. Πῶς εἶναι δυνατόν, λοιπόν, νὰ μὴ καταπλήσωσι τὰ κακὰ παραδείγματα, αἱ σκανδαλώδεις ταραχοποιοὶ συμβουλαὶ τῶν ἱερέων εἰς θάρος τῆς ὁλότητος, τὴν ὁποίαν ὀφείλον νὰ νοθεύωσι διὰ τὰς παρεκτροπὰς τῆς;

»Ὅλα δὴποτε ὁμως καὶ ἂν εἶναι ἡ παρούσα κατάστασις εἶναι καιρὸς νὰ σώσωμεν τοὺς λαοὺς τούτους. Ἄς τεθῇ φραγμὸς, φραγμὸς ἀσφαλῆς, ὁ ἀνθρωπισμὸς ζητεῖ τὴν ἐπέμβασιν τῆς ἀνωτάτης ἐξουσίας, ὅπως ἐπαγρυπνήσῃ, ἐνεργήσῃ καὶ σώσῃ τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Ἄς ἐκριζωθῇ πᾶσα δηλητηριώδης ρίζα, ἃς ἀπομακρυνθῶσι τὰ κακὰ παραδείγματα, αἱ ἀντιθρησκευτικαὶ θεωρίαι, ἡ ἀργία, ἥτις εἶναι μὴτηρ πάσης κακίας.

»Αἱ μέριμναι τῆς κυβερνήσεως, ἐπὶ ζητήματος τοσούτου ἐνδιαφέροντος, πάντοτε ἀποδίδουσι κέρδος, ἡ δὲ ἐκτίμησις τοῦ κοινοῦ εἶναι ἐνδοξος καὶ ἀσφαλῆς ἀνταμοιβὴ δι' ἐκεῖνον ὅστις συντελεῖ μετὰ δραστηριότητος. Ἄς οδηγηθῶσιν οἱ νέοι εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν, διὰ τῶν ὁποίων θέλουσι προκύψῃ εἰς τὴν γῆν ταύτην ἄνδρες ἱκανοὶ νὰ γνωρίξωσι κατὰ θάθος τὸ δίκαιον ἀπὸ τοῦ ἀδίκου, τοὺς φυσικοὺς νόμους καὶ τὰ μυστήρια τῆς εὐεργετικῆς φύσεως, πρὸς ὄφελος τῆς ἀνθρωπότητος, νὰ ἐξιχνιά-

1. Ἐνταῦθα ὁ Μοτισενίγος ἀναφέρεται εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ κλήρου ὑπὲρ τῶν ἐπαναστατικῶν ἐνεργειῶν τῶν λαϊκῶν τάξεων κατὰ τῆς ἀριστοκρατίας, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ σύστασις τῆς Ἐντίμου Ἀντιπροσωπείας.

σωσι μετὰ φιλοσοφικῆς ἀναζητήσεως τὰ κακὰ τῆς ψυχῆς, ὥπως διορθώσωσι ταῦτα. Εἰδικῶς δὲ ἅς ἐνσταλαχθῇ εἰς πάντας ἡ γνῶσις τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Ὑπέρτατον Ὄν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ κανονίζωνται, συμφῶνως πρὸς τὰ σοφὰ παραγγέλματα, παρ' αὐτοῦ ἐνσταλαχθέντα ἐν τῇ καρδίᾳ, αἱ ἀτομικαὶ πράξεις συμφῶνως πρὸς τὰ ἀποκαλυφθέντα ὑπὸ τῆς Θρησκείας.

»Μὴ σὰς φοβίξει ἡ δυσκολία, ἕνεκεν ἐλλείψεως ὁργανώσεως καὶ ἐξαντλήσεως τοῦ δημοσίου ταμείου. Ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης θὰ δυνηθῇ θεθαίως νὰ ἐξετάσῃ τὰς προσόδους αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξευρεθῶσι διὰ τόσον ὠφέλιμον ἢ μᾶλλον ἀναγκασιότατον σκοπόν, καὶ τὰς ὁποίας θεωρῶ περιττὸν νὰ ἀναφέρω. Ἡ πείρα σας καὶ ἡ σωφροσύνη σας θὰ σὰς τὰς ὑποδείξῃ. Ὅθεν σὰς παρακαλῶ θερμῶς νὰ στρέψῃτε τὴν προσοχὴν σας ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ τοῦτου ζητήματος.

»Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ ὁμολογήσω τὰ αἰσθήματα τῆς ἐκτιμῆσεώς μου.

»Τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ταπεινὸς θεράπων.

ΚΟΜΗΣ ΜΟΤΣΕΝΙΓΟΣ

2

Ἡ Γερουσία δὲν ἔδωσε πρακτικὴν συνέχειαν εἰς τὴν διακοίνωσιν τοῦ Μοτσενίγου τῆς 11.12.1802. Κατόπιν τούτου ὁ Ρῶσσος πληρεξούσιος ἐπανέρχεται ἐπὶ τοῦ θέματος διὰ νεωτέρας διακοινώσεως τῆς 18 Μαρτίου 1803, ὑποβάλλων συγχρόνως καὶ σχέδιον ὁργανώσεως ἐκπαιδευτικοῦ ἰδρύματος:

Ἰδρυμα δημοσίας ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἀπαραίτητον ἕνεκα τῆς ἀμαθείας, εἰς τὴν εὐρίσκονται οἱ κάτοικοι τῶν ἐπτὰ νήσων, αἱ ὁποῖαι περιηλθον εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην ὑπὸ τῆς Βενετικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις ἐμίσει ἢ ἐφοβεῖτο τὸν ἐκπολιτισμὸν τῶν, καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος αὐτῶν. Εἶναι ἀπαραίτητον ἕνεκα τῆς λυπηρᾶς καταστάσεως, εἰς τὴν εὐρίσκεται, διαφθείρεται, ἀποκτηνοῦται ἡ νεολαία, μοναδικὴ ἑλπίς τῆς Ἑπτανησιακῆς ἐλευθερίας. Εἶναι ἀπαραίτητον ἕνεκα τῆς ἀνάγκης εἰς τὴν εὐρίσκεται ἡ πολιτεία,

1. Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ κόμης Μοτσενίγος ἐκφράζεται ὡς ἐξεφράσθη ὁ κόμης Ι. Α. Καποδίστριας μετὰ δωδεκαετίαν, ἐν τῷ ὑπομνήματί του πρὸς τὸν λόρδον Καστεργλῆ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπεδόθη εἰς πολιτικὴν σκοπιμότητα.

Ὁ κόμης Καποδίστριας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συνηργάζετο μετὰ τοῦ κόμητος Μοτσενίγου, διὰ τοῦτο εἶναι πολὺ πιθανόν καὶ αἱ διακοινώσεις αὐτοῦ, ὡς ἤδη ἐσημειώθη, νὰ εἶναι ἔργον τοῦ κόμητος Καποδίστρια.

ὅπως ἀνευρίσκη μεταξὺ τῶν τέκνων τῆς ἀξίους καὶ τιμίους ὑπαλλήλους, οἵτινες θὰ ἐξυπηρετῶσιν αὐτήν, εἰς τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας τῆς διοικήσεως, τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων.

Τὸ Ἰδρυμα τοῦτο ζητεῖται ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὅστις πτωχός, ἄξεστος καὶ θάρβαρος, δὲν αἰσθάνεται ἐαυτὸν εἰς κατάστασιν νὰ ἐπιδιώξη ἐν ἀναλογίᾳ καὶ ἐν ἀρμόζοντι μέτρῳ τὴν ἀπολαβὴν τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου, διότι ἡτόνισεν ἕνεκα τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ ὑπὸ τῶν προκατόχων κυβερνήσεων, ἀλλ' εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐννοῇ ὅτι ἕνεκα τῆς ἐγκαταλείψεως ταύτης ἀπολαμβάνει μόνον ἀμάθειαν, ἥτις τὸν ταπεινώνει καὶ τὸν ὑποβιάζει.

Ἡ ἄποψις αὕτη τῶν πραγμάτων τιθεμένη πρὸ τῆς σημερινῆς καταστάσεως ὑπαγορεύει τὴν ταχίστην λήψιν μέτρων πρὸς σύστασιν δημοσίας ἐκπαίδευσως, πρὸς παρηγορίαν καὶ ἀνακούφισιν τοῦ λαοῦ, πρὸς ὄφελος τῆς πολιτείας, διότι εἶναι ψευδὴς ἡ ἀρχή, ὅτι τότε μόνον οἱ λαοὶ εἶναι ἡσυχοὶ καὶ εἰρηνικοί, ὅταν ζῶσιν ἐν τῇ σκοτίᾳ καὶ τῇ ἀμαθείᾳ.

Ὅθεν ἐπείγομαι νὰ ὑποβάλω τὸ σχέδιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ Κυβέρνησις θὰ ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ἀμέσως εἰς τὸν σκοπὸν τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ἰδρύματος τούτου.

Ἀπὸ τινος ἡ κυβέρνησις ἀκολουθοῦσα τὴν ὁθησίν μου ἐμελέτησεν, ὅπως ἐξεύρῃ τοὺς ἀναγκαίους πόρους, χωρὶς νὰ θίξῃ τὰς τακτικὰς προσόδους τοῦ Κράτους. Οἱ πόροι οὗτοι συνίστανται εἰς ἀνάληψιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων καὶ κληροδοτημάτων. Συνιστῶ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς μελέτης ταύτης καὶ τὸν καθορισμὸν τῶν προσόδων, διὰ νὰ δυνηθῇ ἡ Κυβέρνησις, ἐν βραχείᾳ διαστήματι, νὰ κανονίσῃ τὴν ἐτησίαν δαπάνην, τὴν ἀναγκαίουσαν ὅπως τροφοδοτήσῃ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν.

Μετὰ ταῦτα εἶναι ἀπαραίτητον νὰ συσταθῇ σχολεῖον μὲ ἀνάλογον ἀριθμὸν καθηγητῶν δι' ἐκάστην νῆσον. Οἱ διδάσκαλοι τῶν σχολείων τούτων θὰ διδάσκωσι κατὰ πρῶτον τὰς δύο γλώσσας, Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν, μετὰ ταῦτα δὲ τὴν Γαλλικὴν, καθὼς καὶ στοιχεῖα φιλολογίας καὶ φιλοσοφίας.

Τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπαιτοῦσιν ἡ γῆ ἐν ἣ ζῶμεν, ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ἀναπνέομεν, ἡ τέφρα τῶν προγόνων τῆς πατρίδος ταύτης, ἡ ὠφέλεια καὶ ἡ τιμὴ τῶν ἀπογόνων.

Οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ εἶναι καταδικασμένοι, ὥς σήμερον, νὰ μὴ γνωρίζωσι ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰ μὴ τὸ στρεβλωμένον καὶ θάρβαρον ἰδίωμα τὸ ὁποῖον χρησιμοποιοῦσι.

Θὰ ἀναβάλλῃ ἡ γλῶσσα τῶν σοφῶν, πρὸς ἣν φυσικῶς ρέπουσι, διδάσκαλοι ὥς εἶναι τῆς Ἑλληνικῆς προσφῶδας καὶ ἄλλων καλῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα τὸ χονδροειδὲς ἰδίωμα δὲν κατέστρεψε.

Ἡ Λατινικὴ εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ Ἰταλικὴ χρησιμοποιεῖται διὰ τὰς ἐμπορικὰς σχέσεις.

Ἀπαραίτητος εἶναι ἡ σπουδὴ τῆς Γαλλικῆς, καθ' ὅσον εἶναι ἡ διεθνὴς γλῶσσα.

Σὺν τῇ σπουδῇ τῶν γλωσσῶν τούτων ἀπαραίτητος εἶναι ἡ μελέτη τῶν στοιχείων τῆς φιλολογίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας.

Μετὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν γραμμιάτων ἔρχεται ἡ καλλιέργεια τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ κυρίως τοῦ σχεδίου καὶ τῆς ζωγραφικῆς.

Ἡ ἐκπαιδευσις πρέπει νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδωξιν τῆς κυβερνήσεως καὶ νὰ διευθύνηται ὑπὸ εἰδικῆς ὑπηρεσίας. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σχολείου τούτου καὶ τῆς ἐξευρέσεως νέων μέσων θὰ δύναται νὰ γίνῃ σκέψις περὶ συστάσεως κεντρικοῦ σχολείου (μέσης ἐκπαιδεύσεως), ἐνθα θὰ γίνεσθαι τελειοποίησις τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐν τε τῇ ἐπιστήμῃ, τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς τέχναις. Τοῦτο θὰ κατορθωθῇ ὅταν ἡ Κυβέρνησις λάβῃ μέτρα αὐξήσεως τῶν πόρων τῶν προοριζομένων, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Ἀναμένω τὰς ὁρίμους ἀποφάσεις τῆς Γερουσίας, αἵτινες ἤθελον προκύψῃ ἐκ τῆς ἐλευθέρας συζητήσεως, ἐντὸς μηνός, καὶ προσφέρω τὴν συνδρομὴν μου εἰς τὴν Γερουσίαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ταπεινότατος θεράπων

ΚΟΜΗΣ ΜΟΤΣΕΝΙΓΟΣ

3

Ἡ δευτέρα διακοίνωσις τοῦ Μοτςενίγου εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ δραστηριοποιηθῇ ἡ Γερουσία. Ἐπελήφθη τοῦ ζητήματος καὶ ἡ Γενικὴ Διοίκησις διατάχθη νὰ ὑποβάλλῃ εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῆς ἐξευρέσεως τῶν ἀναγκαζομένων πόρων. Ἡ ἔκθεσις αὕτη καὶ τὸ σχετικὸν θέσπισμα τῆς Γερουσίας παρατίθενται κατωτέρω, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἀποτελοῦν τὰ πρῶτα κείμενα τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας, τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὴν παιδείαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι καὶ αὐτά, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, προέρχονται ἀπὸ τὸν Καποδίστριαν, ὁ ὁποῖος τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατεῖχε τὴν θέσιν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας.

«Ἡ ἐλευθερία, τὸ πολυτιμώτερον τῶν δώρων, δὲν διατηρεῖται ἄνευ συνετῆς καὶ δικαίας διακυβερνήσεως, ἥτις εἶναι ἡ δυσκολωτέρα τῶν ἐπιστημῶν.

»Τὴν τέχνην τοῦ κυβερνᾶν γνωρίζει μόνον νὰ ἐξασκῇ ἡ πεφωτισμένη λογικὴ τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας, πρὸ τῆς ὁποίας διαλύεται τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας καὶ ἐκδιώκονται τὰ ἐπαναστατικὰ πάθη.

»Οἱ πρόγονοι τοῦ Ἑθνους μας, καθὼς καὶ ὧλων τῶν Ἑθνῶν, ὑπῆρξαν ὀρδαὶ ἀγρίων αἱμοδόρων. Ἡ ἐπιστήμη ἐδώρησεν εὐτυχίαν, δύναμιν, δόξαν καὶ κατέστησεν αὐτὰ θαυμασμὸν καὶ τιμὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡμεῖς οἱ

ἐπτά νέοι λαοί, ἔχοντες τὴν παρακαταθήκην τοῦ θησαυροῦ τῆς ἐλευθερίας, δὲν ἔχομεν οὐδαμοῦ σχολεῖον εἰς τὸ ὁποῖον νὰ δύνανται νὰ σπουδάσωσι τὰ μαθήματα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τοὺς μέλλοντας νὰ διοικήσωσι καὶ νὰ εἶναι οἱ ρυθμισταὶ τοῦ πηδαλίου τοῦ Κράτους. Εἰς τί ἤθελε ὠφελήσῃ τὰ τέκνα μας, τρυφερά καὶ ἁθῶα, νὰ ἔχωσιν ἐκ φύσεως προσόντα νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τοὺς κυβερνητικούς θώκους καὶ νὰ ὑστερῶσι τῶν ἐπικτήτων προσόντων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα νὰ καθέξωσι τούτους ἐπαξίως;

»Ὅσον ὅμως εἶναι ἀναγκαῖα τὰ καθιδρύματα, τὰ προορισμὸν ἔχοντα τὴν ἐκπαίδευσιν, ἐπὶ τοσούτῳ εἶναι πολυδάπανα, πρὸ πάντων εἰς μέρη ἔνθα δὲν ὑπάρχουσι διδάσκαλοι ἐγχώριοι καί, ὥς ἐκ τούτου, παρίσταται ἀνάγκη νὰ μετακληθῶσιν ἔξωθεν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ οἰκονομικὴ ἀντοχὴ τῆς πολιτείας δὲν δύνανται νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὸ βάρος τοῦτο, καθότι ὅλαι αἱ πρόσοδοι ἀπορροφῶνται ἀπὸ τὰς πολλαπλᾶς ἀνάγκας τῆς πολιτείας, ἀπομένει τὸ ἀναπόφευκτον μέσον τῆς προσφυγῆς εἰς ἄλλους πόρους, τοιοῦτοι δὲ εἶναι τὰ εἰσοδήματα τὰ ἀνήκοντα μέχρι τοῦδε εἰς ἐκκλησιαστικὰ καθιδρύματα.

»Ἀς παραμείνωσι σεβαστοὶ οἱ πόροι, οἱ προοριζόμενοι εἰς ἐνοριακοὺς ναοὺς καὶ εἰς ναοὺς ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἀλλ' ἄς φορολογηθῶσι ἢ δημευθῶσιν τὰ μοναστηριακὰ ἢ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν ἰδρυμάτων εἰσοδήματα ἢ μέρος τούτων προοριζόμενα διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν.

»Ὁ καλῶς ἐννοούμενος σεβασμὸς πρὸς τὴν θρησκείαν εἶναι νὰ ἀναπτυχθῶσιν ἄνδρες ἱκανοὶ νὰ φέρωσι τὸ ἱερατικὸν ἔνδυμα, χωρὶς νὰ δεθῇ τούτῳ, πρὸς δὲ τὴν κοινωνίαν, νὰ ἐκπαιδευθῶσι πολῖται ἱκανοὶ νὰ διάγῳσι τὸν δημόσιον βίον ἐν ἀρετῇ, ὥς ὑπάλληλοι, ὥς ἀρχηγοὶ οἰκογενείας, ὥς κοινωνικοὶ παράγοντες.

»Τοιοῦτον ἀπόκτημα καὶ τοιαύτη πρόοδος δὲν περιορίζεται εἰς ὠρισμένον κύκλον προσώπων, ἀλλὰ γενικεύεται διὰ πάντας τοὺς κατοίκους τῶν ἐπτά νήσων, τῶν τε πόλεων, τῶν προαστείων καὶ τῆς ἐξοχῆς. Τὸ δὲ στάδιον τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς προόδου καὶ τῆς τιμῆς, δεόν νὰ εἶναι ἐλεύθερον διὰ τε τὸν νεαρὸν κάτοικον τῶν πόλεων, τῶν προαστείων καὶ τῆς ἐξοχῆς.

»Κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως προτείνει εἰς τὴν Γερουσίαν τὸ ἀκόλουθον θέσπισμα:

27 Ἀπριλίου 1803

Ἐν τῇ Γερουσίᾳ

Ἡ Γερουσία ἀποδεχομένη τὰς ἐπιζήλους καὶ σώφρονας εἰσηγήσεις τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ πληρεξουσίου Κόμητος ἱππότου Μοτσενίγου, τὰς περιεχομένας εἰς τὴν ἀπὸ 18) 30 π. Μαρτίου διακοίνωσίν του, δι' ἧς συνιστᾶ τὴν ἵδρυσιν δημοσίων σχολείων καὶ διεξελεθούσα τὴν ἔκθεσιν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως σχετικὴν πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Θ Ε Σ Π Ι Ζ Ε Ι

Νὰ διαταχθῶσιν αἱ Κυβερνήσεις τῶν ἐπτά νήσων, ὅπως ἐντὸς τοῦ προ-

σεχοὺς μηνὸς Μαΐου τὸ βραδύτερον ἐπιθεωρήσωσι τὰ κτίρια τῶν κανονικῶν μονῶν, τὸν ἀριθμὸν τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν μοναχῶν, τὰ μοναστηριακὰ εἰσοδήματα, ποίων ἐκ τούτων εἶναι προτιμητέα ἢ κατάργησις, εἰς τρόπον ὥστε, διατηρουμένης τῆς ἐφημερίας τοῦ ναοῦ, ἢ συντήρησις τῶν μοναχῶν ἀνατεθῇ εἰς ἄλλα διατηρητέα μοναστήρια. Τῶν καταργουμένων νὰ δημευθῶσι τὰ κτήματα, ὅπως χρησιμοποιηθῶσι πρὸς σύστασιν καὶ συντήρησιν σχολείων, ἢ, ἐὰν συμφώνως πρὸς τὰς τοπικὰς συνθήκας τῶν νήσων συμφέροι μᾶλλον ἢ διατήρησις, νὰ ἐπιδαρυνθῶσι διὰ διηγεκοῦς συνεισφορᾶς ὑπὲρ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Μετὰ τὴν ἔρευναν ταύτην νὰ ἀναφέρωσι περὶ τῆς ἀποδόσεως τῶν εἰσοδημάτων τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν δυνατῶν συνεισφορῶν ὑπὲρ τῶν ληφθησομένων μέτρων.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς ἄλλα κράτη κατηργήθησαν μοναστήρια ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τὰ δὲ κτήματα αὐτῶν ἐδημεύθησαν καὶ ἐπωλήθησαν ὑπὲρ διαφόρων δημοσίων ἀναγκῶν.

Ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει οὐδὲν ἀποξενοῦται, τὰ πάντα διατηροῦνται καὶ πρὸς τιμὴν τῆς Ἐκκλησίας καθίστανται ὠφέλιμοι καὶ ἱκανοὶ ὅλοι οἱ νέοι, ὅλων τῶν τάξεων, ὅπως ὑπηρετήσωσι τὴν ἐκκλησίαν, τὸ Κράτος, τὴν οἰκογένειαν, ἢ τὴν κοινωνίαν καὶ προαγάγωσι τὰ φῶτα διὰ τὴν ἀναλάμπη ἢ ἐκπαίδευσιν, ἥτις θὰ ἀποδώσῃ λειτουργοὺς ἀξιόους τῆς φήμης τοῦ Ἑθνους καὶ τῆς Πολιτείας.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΓΕΩΡ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

Πρίγκιψ καὶ Πρόεδρος

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΡΜΕΝΗΣ, Γερουσιαστής, ΜΑΡΙΝΟΣ ΜΕΤΑΞΑΣ ΛΙΣΣΑΙΟΣ, Γερουσιαστής, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΑΦΦΕΑΣ, Γερουσιαστής, ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΤΙΝΕΓΚΟΣ, Γερουσιαστής, ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΝΑΡΑΝΤΖΗΣ, Γερουσιαστής, ΒΙΚΤΩΡ ΤΣΕΚΑΤΟΣ, Πάρεδρος, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΡΑΣΑΣ, Πάρεδρος, ΑΥΓΟΥΣΤ. ΧΑΛΙΚΙΟΠΟΥΛΟΣ, Γερουσιαστής, ΙΩΑΝΝ. ΒΕΛΙΑΝΙΤΗΣ, Γερουσιαστής, ΣΠΥΡ. ΣΟΥΝΔΙΑΣ, Πάρεδρος, ΦΡΑΓΚ. ΜΟΥΤΖΑΝ, Γερουσιαστής.

4

Κατόπιν τοῦ ἀνωτέρου θεσπίσματος ἐμφανίζεται εἰς τὸ προσκήνιον ὁ Ι. Καποδίστριας, ὁ ὁποῖος προτείνει τὴν σύστασιν σχολείου διὰ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ ὑποδεικνύει τὸ διδακτικὸν προσωπικόν. Ἡ Γερουσία ἀποδέχεται τὰς προτάσεις τοῦ Καποδίστρια.

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιθώτιον 194, Ἀριθ. 145

All'eccellentissimo Senato
Il Segretario di Stato

Mancherei all'ufficio di cui il Governo mi ha onorato se in ora ch'egli si occupa della regolare sistemazione delle scuole normali non chiamasi la sua attenzione e le sue providenze intorno ai giovani settinsulari che servono tuttavia la Repubblica come assistenti nei vari dipartimenti del ministero e che col titolo di praticanti si lusingano di abilitarsi coi giornalieri loro travagli a divenire meritevoli di più importanti uffizi e di render alla patria più essenziali serviggi.

I nostri praticanti sentono come tutti gli altri giovani delle Sette isole il bisogno assoluto di una guida che conduca per diretti e regolari vie le facoltà del loro intendimento, ora che messe in giornaliero attrito dalla diversità degli oggetti che rapidamente colpiscono la nuda loro sensibilità cominciano a svilupparsi, cioè a rimarcare il bisogno di esser trattenute nel sentire, nel riflettere, nel confrontare, nel giudicare.

I nostri giovani praticanti la lingua italiana e la greca meccanicamente e per imitazione reclamano la necessità di conoscerle e di maneggiarle con discernimento [e] con regola.

Sono essi in mezzo alla società e sentono giornalmente parlare delle leggi che tener devono in armonia e reciproco accordo i suoi membri. Ma ignorano non pertanto i doveri sociali dell'uomo e del cittadino, né possono privi di queste conoscenze giustamente farsi un'idea dell'uomo pubblico e de'suoi doveri verso la patria e del modo di esercitarli fruttuosamente. Quindi non possono proporsi un modello d'innanzi, cui mettersi in confronto, studiarsi ed uniformarsi, onde arrivare a quelli . . . po ch'essi propongonsi ed in cui la Repubblica ansiosamente aspetta di vederli arrivati per accoglierli e farli suoi sostegni.

Finalmente l'arte non comune fra noi di scrivere con caratteri uniformemente armonici e con quel gusto di esattezza e precisione che previene favorevolmente intorno a chi la sa bene eseguire manca affatto. Ed i nostri giovani quasicchè esercitassero un'arte per essi non familiare, scrivono

con quel carattere incerto, vario non uniforme, non nitido, che ineducazione dimostra o novità di esercizio appalesa in chi supponersi deve in quest'arte particolarmente esercitato.

Le scuole normali non possono offrire ai nostri praticanti né convenienza, né tutte le opportunità delle quali abbisognano per correre senza stento questa carriera. Le occupazioni di uffizio, che devono tenerli diurnamente fissi nei pubblici magistrati, un certo non dispreggiabile amor di pubblica mansione, che si allontanerebbe dall'associarsi spontaneamente alla gioventù, non prescelta all'incarico ch'essi fruiscono e che li suppone già fuori del bisogno di concorrere alle scuole normali, la capacità di alcuni fra di essi di una superiore educazione, tutto si unisce per rendere necessaria una particolare provvidenza che li riguardi.

Pare che questa provvidenza debba consistere nel procurare ai nostri praticanti una <una> maniera di amichevole istruzione, la quale derivi all'istessi da quelle fonti, dalle quali essi già si sono proposti di ritirare ammaestramento coll'ascriversi alla lista dei praticanti.

Per ottenere questo intento il mezzo più diretto sembra quello di incaricare dell'uffizio dell'istruzione quei ministri del Governo, ai quali la cura di educare al pubblico servizio i praticanti sembra che esser debba raccomandata. Offro quindi in me stesso l'istruttore dei praticanti, per ciò che riguarda gli elementi dell'arte di sentire, di pensare, di ragionare.

Presento nel signor d. Gabriel Stabile Pagano il precettore di morale; nel signor Delvinoti, che ascriversi dovrebbe al ministero, il maestro di lingua italiana e greca, il traduttore pubblico, il ravisore delle pubbliche stampe e delle pubbliche carte, che dai nostri praticanti vengono copiate alla giornata; nel signor Antonio Sigismondo Pacmor il maestro di carattere.

I due nuovamente ascritti devonsi dal Governo provvedere di un mensile appuntamento tratto dalli fondi della pubblica educazione. Per il primo restringersi potrebbe a tallari quindici al mese, per il secondo a dieci, avuto riguardo al posto ch'egli occupa attualmente di capitano del genio ed a quelle occupazioni che non gli accorderebbero che uno limitato, ma bastevole tempo per occuparsi della scuola del carattere.

Il signor Gabriele Stabile Pagano, desiderando soltanto il pubblico gradimento per l'offerta che il puro amore della pubblica cosa gli fa esternare, implora per mezzo mio dalla pubblica munificenza la sua considerazione, lorchè si tratterà di precisare e distribuire i fondi che allimentar debbono le fonti della pubblica educazione.

Io che non posso tacere quanto sia l'animo mio ripieno di gratitudine per la degnazione con cui il governo riguarda tuttociò ch'è in me possibile di consacrare al servizio della Repubblica, oso pregarlo di voler accogliere

i miei tenui travagli nella nuova carriera che mi propongo di percorrere coi miei valenti colleghi, come un ommaggio di quella riconoscenza che sarà in me eterna come la memoria di questa prima epoca della mia vita ben augurata, sotto gli auspicii benefici di questo primario consesso. Quallora l'eccellentissimo Senato fosse per esser persuaso di quanto fin qui è ennuanziato, non resta che con la seguente forma di sancirne il progetto e disciplinare ed ordinare l'educazione.

Il Segretario di Stato conte CAPODISTRIA

A di 14 settembre 1803

In Senato

Udito il rapporto del Segretario di Stato che presenta un progetto di educazione pubblica per i giovani praticanti del Ministero, decreta:

1° Che sieno incaricati della progettata istruzione i nominati conte Capodistria, d. Gabriel Stabile Pagano, signor Nicolo Delvinioti e signor Pacmor nei rispettivi quattro dipartimenti di elementi di filosofia, di morale, di lingua italiana e greca, e di carattere.

2° Che il signor Delvinioti e Pacmor abbiano il proposto appuntamento mensile, cominciando dal giorno in cui pervenirà alli stessi le loro commisioni.

3° Che sia incaricato il Segretario di Stato di compilare tutte quelle discipline e metodi ch'egli crederà convenienti all'ottenimento del lodevole fine che questo regolamento di educazione proponesi.

4° Che tutti i praticanti delle Segretarie di Stato, Economica, Militare, di Amministrazione Generale e quelli che sarà per spedire la Reggenza locale sieno subordinati alle regole e discipline di pubblica educazione ministeriale che saranno istituite dal Segretario di Stato.

5° Che nelle pubbliche lezioni ed esercitazioni possano intervenire tutti quei giovani del paese che si sentono animati dalla buona vocazione d'istruirsi.

6° Che sia autorizzato il Segretario di Stato di ponere in esecuzione in ogni sua parte questa decretazione del Governo, ordinando a suo nome tutto ciò relativo.

Spiridion Giorgio Teotochi preside

Spiridion Naranzi senatore

Demetrio Vaffea senatore

Stefano Polazzol Scordili senatore

Nicola Crassan senatore

Marco Calichiopoli senatore

Agustin Calichiopolo senatore

Memi Metaxa senatore
 Giovanni Crassan aggiunto
 Vettor Zuvato aggiunto
 Zuanne Veglianiti senatore
 Spiridion Sundia aggiunto
 M. Paulini senatore

Πρὸς τὴν ἐξοχωτάτην Γερουσίαν
 Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

Θὰ ἐφαινόμην κατώτερος τῆς θέσεως τῆς ὁποίας ἐτιμήθην ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἐὰν νῦν, καθ' ἣν στιγμὴν αὕτη ἐπιλαμβάνεται τῆς διευθετήσεως τῶν σχολείων, δὲν ἐφίστων τὴν προσοχὴν της καὶ τὴν πρόνοιάν της ἐπὶ τῶν Ἑπτανησίων νέων, οἱ ὁποῖοι ἤδη ὑπηρετοῦν τὴν Δημοκρατίαν ὡς βοηθοὶ εἰς τὰ διάφορα τμήματα τοῦ Ὑπουργείου καὶ οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς καθημερινῆς των ἐργασίας ὡς ὑπάλληλοι φιλοδοξοῦν νὰ καταστοῦν ἄξιοι σπουδαιότερων θέσεων καὶ νὰ προσφέρουν εἰς τὴν πατρίδα οὐσιαστικωτέρας ἐκδουλεύσεις.

Οἱ ὑπάλληλοι ἡμῶν αἰσθάνονται, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ νέοι τῆς Ἑπτανήσου, τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην ἐνὸς ὁδηγοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ τοὺς καθοδηγήσῃ διὰ ὁδοῦ ἀμέσου καὶ εὐθείας εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἱκανοτήτων των, ἰδίᾳ νῦν ὅτε διὰ τῆς καθημερινῆς τριβῆς μετὰ ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα θίγουν καιρίως τὰς γυμνάς αἰσθήσεις των, ἀρχίζουσιν νὰ ἀναπτύσσωνται, νὰ ἐννοοῦν δηλονότι τὴν ἀνάγκην νὰ χειραγωγηθοῦν εἰς τὴν ἀκρόασιν, τὴν σκέψιν, τὴν σύγκρισιν καὶ τὴν κρίσιν.

Οἱ νέοι μας, οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦν κατὰ μηχανικὸν τρόπον καὶ μιμητικῶς τὴν ἰταλικὴν καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ τὰς γνωρίζουν καὶ νὰ τὰς χειρίζωνται μετὰ εὐθυκρισίας καὶ συμφῶνως πρὸς τοὺς κανόνας.

Εὐρίσκονται οὗτοι ἐν μέσῳ κοινωνίας καὶ ἀκούουν καθημερινῶς νὰ γίνηται λόγος περὶ τῶν νόμων, οἵτινες ὀφείλουν νὰ κρατοῦν εἰς ἀρμονίαν καὶ ἀμοιβαίαν συμφωνίαν τὰ μέλη της. Ἀλλὰ ἀγνοοῦν τὰς κοινωνικὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ πολίτου, καὶ δὲν δύνανται, στερούμενοι τῆς γνώσεως ταύτης, νὰ σχηματίσουν γνώμην περὶ τοῦ δημοσίου ἀνδρὸς καὶ τῶν ὑποχρεώσεων του ἔναντι τῆς πατρίδος καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς των. Οὕτω δὲν δύνανται νὰ προβάλλουν εἰς ἑαυτοὺς πρότυπόν τι, ἔναντι τοῦ ὁποίου νὰ συγκρίνωνται, νὰ σπουδάζουν ἑαυτοὺς καὶ νὰ συμμορφώνωνται ἵνα φθάσουν ἐκείνους πρὸς τοὺς ὁποίους τείνουν καὶ τοὺς ὁποίους ἡ Δημοκρατία ἐπιθυμεῖ ἵνα οὗτοι φθάσουν, διὰ νὰ τοὺς ὑποδεχθῇ καὶ τοὺς θεωρήσῃ ὡς στηρίγματά της.

Τέλος πάντων, ἡ τέχνη, ἡ οὐχὶ κοινὴ εἰς ἡμᾶς, τοῦ γράφειν μετὰ χαρὰς κτήρων ὁμοιομόρφων ἀρμονικῶς καὶ μετὰ τῆς ἀκριθείας καὶ ὀρθότητος, ἡ ὁποία

προδιαθέτει εὐμενῶς πρὸς χάριν τοῦ γνωρίζοντος, ἐλλείπει ἐντελῶς. Καὶ οἱ νέοι, ὡς ἀσχοῦντες τέχνην ξένην πρὸς αὐτοὺς, γράφουν μετὰ ἐκείνου τοῦ ἀβεβαίου χαρακτῆρος, ποικίλου καὶ ἀνομοίου, δυσαναγνώστου, ὅστις δεικνύει ἀπαιδευσίαν ἢ ἀπειρίαν εἰς τὴν ἐργασίαν ἐκείνου, ὅστις ὤφειλε νὰ ᾔτο εἰς αὐτὴν τὴν τέχνην ἰδιαίτερος ἐξησκημένος.

Τὰ σχολεῖα δὲν δύνανται νὰ προσφέρουν εἰς τοὺς ἐξασκουμένους οὔτε ὅ,τι τοὺς ἀρμόζει, οὔτε ὅ,τι τοὺς χρησιμεύει καὶ ἔχουν ἀνάγκην, διὰ νὰ διατρέξουν τὸ στάδιόν των ἄνευ κόπου. Αἱ καθημεριναὶ ἀσχολαίαι τοῦ γραφείου, αἱ ὁποῖαι τὴν ἡμέραν τοὺς κρατοῦν στερρῶς εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας, ποῖα τις συναίσθησις χρέους καὶ ἡ οὐχὶ εὐκαταφρόνητος ἀγάπη πρὸς τὸ δημόσιον, αἷτινες θὰ τοὺς ἀπεμάκρυνον τῆς ἀνάγκης νὰ συνενωθοῦν μετὰ τῆς νεότητος ἢ ὁποῖα δὲν κρίνεται ἱκανὴ διὰ τὴν θέσιν τὴν ὁποῖαν οὗτοι καρποῦνται καὶ τοὺς προδιαθέτει ἀμοίρους τῆς ἀνάγκης νὰ συναγωνισθοῦν εἰς τὰ σχολεῖα, ἢ ἱκανότης τινῶν ἐξ αὐτῶν διὰ μίαν ἀνωτέραν παιδείαν, ἅπαντα συνενοῦνται διὰ νὰ καταστήσουν ἀναγκαίαν τὴν λήψιν ἰδιαίτερας φροντίδος ἀπέναντί των.

Φαίνεται ὁρθὸν ὅτι ἡ φροντίς αὕτη συνίσταται εἰς τὴν προσφορὰν εἰς τοὺς ὑπαλλήλους μας μιᾶς μεθόδου φιλικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἣτις θὰ προέρχεται ἐκ τῆς ἰδίας πηγῆς ἐκ τῆς ὁποίας οὗτοι προτίθενται νὰ ἀποκτήσουν ἐξάσκησιν, διὰ τῆς ἐγγραφῆς των εἰς τὸν κατάλογον τῶν ὑπαλλήλων.

Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τούτου τοῦ σκοποῦ, τὸ πλεόν ἄμεσον μέσον φαίνεται ὅτι εἶναι νὰ ἐπιφορτισθοῦν τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐκεῖνοι οἱ ὑπουργοὶ τῆς Κυβερνήσεως, οἵτινες κρίνονται κατάλληλοι διὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν ὑπαλλήλων εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Προσφέρω ὅθεν ἑμαυτὸν ὡς παιδαγωγὸν τῶν ἀσκουμένων, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ Στοιχεῖα τῆς μεθόδου τοῦ αἰσθάνεσθαι, θεωρεῖν καὶ διαλογίζεσθαι.

Ὑποδεικνύω τὸν κύριον δόκτορα Γαβριὴλ Στάμπιλε Παγάνον ὡς τὸν διδάσκαλον τῆς ἡθικῆς· τὸν κύριον Δελδινιώτην, ὁ ὁποῖος ὀφείλει νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ὡς τὸν διδάσκαλον τῆς ἰταλικῆς καὶ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, δημοσίον μεταφραστήν, κριτὴν τῶν δημοσίων ἐντύπων καὶ ἐγγράφων, τὰ ὁποῖα θὰ ἀντιγράφωνται καθημερινῶς ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων· τὸν κύριον Ἀντώνιον Σιγισμόνδον Πάκμορ ὡς τὸν διδάσκαλον τῆς καλλιγραφίας.

Οἱ δύο νεωστὶ ἐγγραφέντες ὀφείλουν νὰ λαμβάνουν ἐκ τῆς Κυβερνήσεως μηνιαίαν ἀποζημίωσιν ἐκ τῶν κεφαλαίων τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Διὰ τὸν πρῶτον δύνανται νὰ περιορισθῇ εἰς δεκαπέντε τάλληρα τὸν μῆνα, διὰ τὸν δεύτερον εἰς δέκα, λαμβανομένης ὑπ' ἑξίν τῆς θέσεως τοῦ προϊσταμένου τοῦ μηχανικοῦ τὴν ὁποῖαν σήμερον κατέχει, ἢ ὁποῖα τοῦ παρέχει περιωρισμένον ἀλλὰ ἐπαρκὴ χρόνον διὰ νὰ ἀσχοληθῇ εἰς τὸ σχολεῖον μὲ τὴν καλλιγραφίαν.

Ὁ Κύριος Γαβριὴλ Στάμπιλε Παγάνος ἐπιθυμεῖ μόνον τὴν δημοσίαν ἔγγραφισιν διὰ τὴν προσφορὰν τὴν ὁποῖαν προεκάλεσε ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ δημόσιον καλόν, καὶ ζητεῖ μέσῳ ἑμοῦ νὰ ληφθῇ ὑπ' ὅψιν ὑπὸ τῆς δημοσίας γενναιοδω-

ρίας, ὅταν ἔλθῃ ὁ χρόνος διὰ τὰ διανεμηθῶν τὰ ποσὰ τὰ ὁποῖα προορίζονται διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν.

Ἐγώ, ὁ ὁποῖος δὲν δύναμαι νὰ ἀποκρύψω πόσον ἡ καρδιά μου εἶναι πλήρης εὐγνωμοσύνης διὰ τὸ ἐνδιαφέρον μὲ τὸ ὅποῖον ἡ Κυβέρνησις θεωρεῖ ἀπαντα ταῦτα, ἅτινα παρέχουν εἰς ἐμὲ τὴν δυνατότητα νὰ ἀφιερωθῶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Δημοκρατίας, τολμῶ νὰ παρακαλέσω νὰ γίνω δεκτὸς εἰς τὴν νέαν ὑπηρεσίαν, τὴν ὁποίαν προτίθεμαι νὰ διατρέξω μετὰ τῶν ἱκανῶν συναδέλφων μου, ὡς προσφορὰν εἰς τὴν ἀνάμνησιν ἡ ὁποία αἰωνίως θὰ ζῇ εἰς ἐμὲ διὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς ζωῆς τὴν ὁποίαν τώρα ἐγκαινιάζω ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτῆς τῆς Κυβερνήσεως. Ἐφ' ὅσον ἡ ἐξοχωτάτη Γερουσία ἤθελε πεισθῇ εἰς ὅσα ἐνταῦθα ἐκθέτω, δὲν μένει παρὰ διὰ τοῦ ἀκολούθου τρόπου νὰ ἐπικυρώσῃ τὸ σχέδιον καὶ νὰ διατάξῃ τὴν ἐκτέλεσιν.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1803

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθεῖσης τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει σχέδιον διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου,

Ἀποφασίζει

Α'. Ἐπιφορτίζονται μὲ τὴν σχεδιασθεῖσαν (δημοσίαν) ἐκπαίδευσιν οἱ ἀναφερθέντες κόμης Καποδίστριας, δόκτωρ Γαβριήλ Στάμιλης Παγάνος, κύριος Νικόλαος Δελδινιώτης καὶ κύριος Πάκμορ, εἰς τὰ τέσσαρα τμήματα: Στοιχεῖα φιλοσοφίας, Ἠθικῆς, Ἰταλικῆς καὶ ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ Καλλιγραφίας.

Β'. Οἱ κύριοι Δελδινιώτης καὶ Πάκμορ νὰ λαμβάνουν τὴν προταθεῖσαν μηνιαίαν ἀποζημίωσιν, ἀρχῆς γενομένης τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θὰ ἀναλάβουν καθήκοντα.

Γ'. Ἐπιφορτίζεται ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας, ὅπως συντάξῃ τὸν κανονισμὸν καὶ τὴν μέθοδον τῶν μαθημάτων, ὡς αὐτὸς νομίζει καλύτερον διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ἀξιεπαίνου σκοποῦ, τὸν ὅποῖον αἱ διατάξεις ὀρίζουν.

Δ'. Ἀπαντες οἱ ὑπάλληλοι τῶν οἰκονομικῶν καὶ στρατιωτικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως καὶ ὅσοι ἤθελον προταθῇ ὑπὸ τῆς τοπικῆς διοικήσεως θὰ ὑπαχθῶν εἰς τὸν κανονισμὸν καὶ τὴν πειθαρχίαν τῆς κυβερνητικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅπως αὕτη ἤθελε ὁργανωθῇ ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας.

Ε'. Εἰς τὰ δημόσια μαθήματα καὶ τὰς ἀσχήσεις δύνανται νὰ προσέλθουν ὅλοι οἱ νέοι τῆς χώρας, οἱ ὁποῖοι αἰσθάνονται τὴν κλίσιν πρὸς τὴν μάθησιν.

ΣΤ'. Ἐξουσιοδοτεῖται ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας νὰ θέσῃ εἰς πρᾶξιν ὅπου δεῖ τὴν παροῦσαν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως, διατάσσων ἐν ὀνόματί του ὅ,τι κρίνει σχετικόν.

Σπυρίδων Γεώργιος Θεοτόκης, Πρόεδρος
 Σπυρίδων Ναράντσης, γεροϋσιαστής
 Δημήτριος Βαφφέας, γεροϋσιαστής
 Στέφανος Πολατσὸλ Σκορδίλης, γεροϋσιαστής
 Νικόλαος Κρασσᾶς, γεροϋσιαστής
 Μᾶρκος Χαλικιόπουλος, γεροϋσιαστής
 Αὐγουστῖνος Χαλικιόπουλος, γεροϋσιαστής
 Μέμης Μεταξᾶς, γεροϋσιαστής
 Ἰωάννης Κρασσᾶς, πάρεδρος
 Βίκτωρ Τζοδᾶτος, πάρεδρος
 Ἰωάννης Βελιανίτης, γεροϋσιαστής
 Σπυρίδων Σούνδιας, πάρεδρος
 Μ. Παολίνο, γεροϋσιαστής

5

Τὴν 11ην Μαΐου 1804 ἡ Γερουσία ἐξέδωσε δύο θεσπίσματα. Διὰ τοῦ πρώτου (Ἀριθ. 97) ἀπεφασίζετο ὁ διορισμὸς τοῦ Ἀνδρέου ἱερέως Ἰδρωμένου ὡς διδασκάλου τῶν Ἑλληνικῶν εἰς τὸ Ἰδρυθὲν σχολεῖον.

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιθώτιον 198, Ἀριθ. 218

A di 11 maggio 1804

In Senato

Letto il rapporto del Segretario di Stato, il Senato decreta:

1° Che per ora il reverendo sacerdote Andrea Idromeno istitutore di lingua greca, trattenuto dal Governo dedichi le sue cure e travagli all'educazione grammaticale, letteraria ed ecclesiastica dei sacerdoti educabili della città ed isola di Corfù ed a quella eziandio di tutti quei giovani che sono iniziati al sacerdozio o di quelli de'secolari che fossero ben avanzati nella greca lingua.

2° Che perciò sia invitato il monsignor arcivescovo Ieroteo di Corfù di spedire all'eccellentissimo Senato la lista di tutti quei sacerdoti ch'esso

conosce bisognevoli e capaci di istruzione grammaticale, letteraria ed ecclesiastica.

3° Che esso sia pure invitato di spedire parimenti la lista di tutti gli iniziati al sacerdozio, della città, borghi e ville.

4° Che queste liste siano rimesse dal Segretario di Stato al reverendo maestro Idromenò, colle discipline e regolamenti relativi alla istruzione dei nominati, quanto a metodi generali, esattezza e tempi, queste istruzioni saranno approvate dal Senato.

5° Che di queste istruzioni sia informato il monsignor metropolita, affinchè esso corrispondentemente ne faccia invigilare l'esecuzione.

6° Che l'oggetto di queste discipline e regolamenti sia quello soltanto di fare che pontualmente e con regolarità intervengano alle scuole gli allievi e che dalle scuole stesse ricavino essi quel profitto che dal Governo viene contemplato.

7° Che il secolare istitutore signor Perevò sia deputato ad istruire nella lingua nazionale i giovani adetti al Ministero, al foro, al notariato e quanti altri vi volessero concorrere.

8° Che perciò sia invitato il Pritano di Corfù di ritirare con ordine circolare da tutti i capi d'ogni Ministero e dai notai la lista degl'assistenti e praticanti atti a questa specie di educazione, e che ritirata questa lista sia essa rimessa al Segretario di Stato, onde per suo mezzo la abbia l'istitutore Perevò, colle istruzioni relative alla destinazione, regolarità e metodo della sua scuola; queste istruzioni saranno approvate parimenti dal Senato ed avranno per oggetto ciò che si [è] annunziato nell'articolo 6.

Il Segretario di Stato CONTE CAPODISTRIA

Τῇ 11 Μαΐου 1804

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθείσης τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας, ἡ Γερουσία ἀποφασίζει:

Α'. Πρὸς στιγμὴν ὁ σεβ. ἱερεὺς Ἀνδρέας Ἰδρωμένος, διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, μισθοδοτούμενος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, νὰ ἀφιερῶσιν τὰς φροντίδας καὶ τοὺς κόπους του εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς, τῆς λογοτεχνίας καὶ τῶν θρησκευτικῶν τῶν ἱερωμένων, οἱ ὅποιοι χρήζουσιν ἐκπαιδεύσεως ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς νήσου τῆς Κερκύρας, ὡς καὶ ὅλων τῶν νέων οἱ ὅποιοι προσρίζονται διὰ τὴν ἱερωσύνην ἢ τῶν λαϊκῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουν προχωρήσει εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

Β'. Πρὸς τοῦτο καλεῖται ὁ σεβ. ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κερκύρας Ἱερόθεος, ὅπως ἀποστείλῃ εἰς τὴν ἐξοχωτάτην Γερουσίαν τὸν κατάλογον τῶν ἱερωμένων

τούς ὁποίους γνωρίζει ὡς ἱκανοὺς καὶ χρήζοντας ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν γραμματικὴν, λογοτεχνίαν καὶ τὰ θρησκευτικά.

Γ'. Ὁ ἴδιος καλεῖται νὰ ἀποστείλῃ κατάλογον τῶν προοριζομένων διὰ τὴν ἱερωσύνην, ἐκ τῆς πόλεως, τῶν προαστίων καὶ τῶν χωρίων.

Δ'. Οἱ κατάλογοι αὗτοί νὰ δοθοῦν ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας εἰς τὸν σεβ. διδάσκαλον Ἰδρωμένον, μετὰ τῶν μαθημάτων καὶ τῶν σχετικῶν διατάξεων διὰ τὴν ἐκπαιδεύσιν αὐτῶν, καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς γενικὰς διατάξεις, τὴν φροντίδα καὶ τὰ χρονικὰ ὅρια, ταῦτα θὰ ὁρισθοῦν ὑπὸ τῆς Γερουσίας.

Ε'. Περὶ τούτων τῶν ὁδηγιῶν νὰ ἐνημερωθῇ ὁ σεβ. μητροπολίτης, ἵνα οὗτος ἐπιβλέψῃ ἀναλόγως τὴν ἐκτέλεσίν των.

ΣΤ'. Ὁ στόχος τούτων τῶν διατάξεων καὶ κανονισμῶν εἶναι ἡ κανονικὴ καὶ νόμιμος φοίτησις τῶν νέων εἰς τὰ σχολεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων οὗτοι νὰ λαμβάνουν τὴν ὠφέλειαν τὴν ὁποῖαν ἐπιδιώκει ἡ κυβέρνησις.

Ζ'. Ὁ λαϊκὸς διδάσκαλος κύριος Περραιβὸς ἐντέλλεται ὅπως διδάξῃ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, τὸν δικαστικὸν κλάδον καὶ τὰ συμβολαιογραφεῖα νέους καὶ ὅσους τυχὸν ᾔθελον προστρέξει.

Η'. Πρὸς τοῦτο καλεῖται ὁ Πρύτανις τῆς Κερκύρας νὰ λάβῃ, δι' ἐγκυκλίου διαταγῆς του, ἐκ τῶν διευθυντῶν ἐκάστου Ὑπουργείου καὶ ἐκ τῶν συμβολαιογράφων τὸν κατάλογον τῶν βοηθῶν καὶ μαθητευομένων, οἱ ὅποιοι εἶναι κατάλληλοι διὰ τοιαύτην ἐκπαιδεύσιν, καὶ κατόπιν ὁ κατάλογος νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὸν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας, ἵνα μέσφ' αὐτοῦ τὸν λάβῃ ὁ διδάσκαλος Περραιβός, μετὰ τῶν σχετικῶν ὁδηγιῶν διὰ τὸν σκοπὸν, τὸν κανονισμὸν καὶ τὴν μέθοδον τῆς σχολῆς του. Αἱ ὁδηγίαι αὗται θέλουν ἐγκριθῇ ὁμοίως ὑπὸ τῆς Γερουσίας καὶ θὰ ἔχουν ὡς ἀντικείμενον ὅ,τι προβλέπει τὸ ἄρθρον 6.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

6

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Καποδίστριας ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Ἀνδρέαν Ἰδρωμένον τὴν κατωτέρω ἐπιστολήν:

Εὐλαθέστατε Κύριε,

Ἡ Γερουσία τῆς νέας μας Ἑλληνικῆς Πολιτείας ἐδέχθη μὲ γλυκυτάτην ἀγαλλίασιν τὴν εἶδῃσιν τῆς φήμης, ὅπου διὰ τῆς προκοπῆς σας ἀπόκτησε τὸ ὄνομά σας.

Ἡ πατρίς, πολίτα ἱερώτατε καὶ λογιώτατε, τὴν ὁποῖαν ἡ θεία Πρόνοια, μὲ τὸ μέσον τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' μᾶς ἐχάρισε, ἐκείνη ἡ ἴδια μὲ τὰς ἀγκάλας ἀνοικτὰς ζητεῖ νὰ σᾶς ὑποδεχθῇ καὶ νὰ σᾶς ἐμπιστευθῇ τὸν πλεόν πολύ-

τιμον θησαυρὸν ὅπου ἔχει, τουτέστι τοὺς νέους τῆς Ἑπτανήσου ἐπικρατείας, τῶν ὁποίων ἡ καλὴ ἀγωγὴ θέλει εἶναι ἡ γωνιαία πέτρα τῆς τιμῆς καὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ γένους μας. Λοιπὸν ὑμεῖς, ὡς υἱὸς πατρίδος ἄριστος, ὑμεῖς ὅπου συζῶντες μὲ τοὺς Δημοσθένεις, μὲ τοὺς Ὀμήρους, μὲ τοὺς Πλάτωνα, ἐπλουτίσατε τὸν νοῦν σας καὶ τὴν καρδίαν σας μὲ ζωηράν ἐπιρροήν τοῦ πνεύματος τῶν ἀθανάτων τούτων ἀνδρῶν, ὑμεῖς ὅπου εἰσθε τὸ ἔρεισμα σχεδὸν ἡφανισμένης ἐλληνικῆς παιδείας, εἶναι τάχα δυνατόν νὰ ἀπονεύσετε εἰς τὸ εὐγενὲς καὶ τιμῶντι ἐλληνικὸν ἔργον, τὸ τῆς πλάσεως δηλαδὴ τιμίων πολιτῶν, ἡγουν νέων Ἑλλήνων; Ἡ Γερουσία σᾶς προσκαλεῖ. Συλλογισθῆτε ὁποίας λογῆς ἤθελαν ἀποκριθῇ οἱ ἔνδοξοι πρόγονοι ἡμῶν καὶ ἔπειτα ἀποφασίσατε.

Μένω μὲ ὅλην τὴν ὑπόληψιν

I. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

7

Τὸ δεύτερον θέσπισμα (Ἄριθ. 99) προέβλεπε τὴν σύστασιν τεσσαράκοντα σχολείων στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως εἰς ὁλόκληρον τὸ Κράτος. Τὰ σχολεῖα αὐτὰ κατενεμήθησαν εἰς τὰς νήσους μὲ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἀντιπροσώπων των εἰς τὴν Νομοθετικὴν Συνέλευσιν.

Ἐν Κερκύρα	Σχολεῖα	10
Ἐν Κεφαλληνίᾳ	»	10
Ἐν Ζακύνθῳ	»	10
Ἐν Λευκάδι	»	4
Ἐν Ἰθάκῃ	»	2
Ἐν Παξοῖς	»	2
Ἐν Κυθήροις	»	2
Σύνολον		40

Τὰ σχολεῖα ταῦτα κατενέμοντο εἰς ἐκάστην νῆσον ὡς ἑξῆς:

Ἐν Κερκύρα: Ἐν τῇ πόλει 2, ἐν τοῖς προαστείοις 2, ἐν τῇ ἑξοχῇ 6.

Ἐν Κεφαλληνίᾳ: Ἐν Ἀργοστολίῳ 1. Ἐν Ληξουρίῳ 1, ἐν τῷ Κάστρῳ 1, ἐν τῇ ἑξοχῇ 7.

Ἐν Ζακύνθῳ: Ἐν τῇ πόλει 3. Ἐν τῇ ἑξοχῇ 7.

Ἐν Λευκάδι: Ἐν τῇ πόλει 2. Ἐν τῇ ἑξοχῇ 2.

Ἐν Ἰθάκῃ: Ἐν Βαθῷ 1. Ἐν Ἐξωγῇ 1.

Ἐν Παξοῖς: Ἐν Γάῃ 1. Ἐν Λάκκᾳ 1.

Ἐν Κυθήροις: Ἐν Ἀγίοις Θεοδώροις 1. Ἐν Καρτονιάδαις 1.

Ὡς ἔδρα τῶν σχολείων τούτων, εἴτε ἐν τῇ πόλει, εἴτε ἐν τοῖς προαστείοις, εἴτε ἐν τῇ ἐξοχῇ, ὁρίζονται οἱ ναοὶ οἱ μᾶλλον εὐρύχωροι καὶ μᾶλλον κεντρικοί, οἵτινες θὰ προσφέρωνται ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐφημερίων, πατρωνειούχων ἢ ἀδελφῶν, ἄνευ ἀποζημιώσεως.

Παρ' ἐκάστης τοπικῆς Κυβερνήσεως θέλει διορισθῇ εἰς διδάσκαλος δι' ἑκαστον σχολεῖον τῶν νήσων, συμφώνως πρὸς τὸν ὀργανικὸν νόμον. Ἐκαστος δὲ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ γράφῃ Ἑλληνιστὶ ὑποφερτά, νὰ γνωρίζῃ τὰς πρῶτας πράξεις τῆς ἀριθμητικῆς καὶ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ διδάσκῃ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν καὶ τὴν κατήχησιν, ἥτις θὰ ἀποσταλῇ εἰς τοὺς Πρυτάνεις πρὸς διάδοσιν.

Ἐκαστος διδάσκαλος θὰ προτείνῃ δύο ὑποψηφίους ὡς βοηθοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ ἐκλεγῇ εἰς. Οὗτος θὰ φέρῃ τὸν τίτλον τοῦ προεστῶτος καὶ θὰ βοηθῇ τὸν διδάσκαλον, συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας. Τὰς ὁδηγίας τῆς ἐκπαίδευσως θὰ ἀποστείλῃ εἰς τοὺς Πρυτάνεις ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας, οὗτοι δὲ θὰ τὰς κοινοποιήσωσι πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ προεστῶτας. Οἱ γονεῖς θὰ προσκληθῶσι διὰ διαταγῆς τῆς Γερουσίας, ὥπως ὑποχρεώσωσι τὰ τέκνα των νὰ συχνάζωσιν εἰς τὰ σχολεῖα. Ἡ Γερουσία θὰ ἀναθέσῃ εἰς ἕνα τῶν Γερουσιαστῶν τὴν ἀνωτέραν ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν σχολείων ἐν Κερκύρα, εἰς δὲ τὰς νήσους εἰς τοὺς οἰκείους Πρυτάνεις.

Ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων τῶν πόλεων ὁρίζεται εἰς γρόσια 30 μηνιαίως (1 γροσ.=λεπτ. 70), τῶν προεστῶτων τῶν σχολείων τῶν πόλεων εἰς γρόσια 12. Τῶν διδασκάλων τῶν προαστείων εἰς γρόσια 15, τῶν προεστῶτων τῶν προαστείων εἰς γρόσια 8.

Οἱ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ θεσπίσματος τούτου πόροι θὰ ληφθῶσι προσωρινῶς ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου καὶ ἐκ τῶν περισσευμάτων τοῦ ποσοῦ τὸ ὅποιον ἀπέστειλε ἡ μεγαλοδωρία τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος.

8

Τὴν 8ην Σεπτεμβρίου 1804 ἐξεδόθη καὶ νέον θέσπισμα, τὸ ὅποιον προέβλεπε περὶ ἰδρύσεως στοιχειωδῶν σχολείων καὶ Γυμνασίου τῆς Πολιτείας. Διὰ τὴν περίπτωσιν μάλιστα τοῦ Γυμνασίου προέβλεπε τὴν προκήρυξιν διαγωνισμοῦ διὰ τὴν ὑποβολὴν σχεδίων τοῦ κυρίου τοῦ ὑπὸ ἰδρυσιν Γυμνασίου. Τὸ θέσπισμα αὐτὸ οὐδέποτε ἐφηρμόσθη. Ἡ ἀδράνεια τῆς Γερουσίας, ἡ ὁποία ἐδικαιολογεῖτο μὲ τὴν ἑλλειψιν πόρων, ἡ νάγκασε τὸν πληρεξούσιον Γεώργιον Μοτσενίγον νὰ ἐπέμβῃ ἐκ νέου. Τὴν 18ην Νοεμβρίου 1804 ἀπευθύνει πρὸς τὴν Γερουσίαν τὴν κατωτέρω διακοίνωσιν, τῆς ὁποίας ἡ σύνταξις, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, θὰ ἀνήκει εἰς τὸν Καποδίστριαν.

Ἄριθ. 143

18/30 Νοεμβρίου 1804.

Ἐπιθυμία μου εἶναι νὰ ἔξῃ ἐπὶ παντὸς ζητήματος τὴν πρωτοβουλίαν ἡ Γερουσία, εὐρίσκομαι ὅμως εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ ζητήματος ὑψίστης σημασίας, τοῦ ζητήματος τῆς Δημοσίας ἑκπαιδεύσεως.

Ἐπὶ τοῦτου, προσωπικῶς ἀνεμίχθην, διότι τοῦτο ὑπεσχέθη ἡ Γερουσία εἰς τὸν λαὸν καὶ εἰς τὴν Α.Μ. τὸν Αὐτοκράτορα. Ἐνεκεν ἐλλείψεως χρημάτων τὰ σχολεῖα δὲν συνεστήθησαν, ἀλλὰ τοῦτο ὅποιον ἐντύπωσιν θὰ προξενήσῃ εἰς τὴν κοινὴν γνώμην καὶ εἰς τὸ Ἐξωτερικόν, ἐν ᾧ εἶναι γνωστόν, ὅτι ἐψηφίσθησαν νόμοι καὶ ἡ Ἑπτανησιακὴ νεολαία ὕστερὲι τῶν ἀγαθῶν τῆς μαθήσεως, ἥτις μόνῃ δύναται νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς ὠφελίμους εἰς τὴν Πατρίδα. Λυποῦμαι διὰ τοῦτο πολὺ μᾶλλον καθόσον τὰ μέσα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξηυρέθησαν καὶ δὲν ἀπομένει εἰ μὴ μόνον ἡ ἐκτέλεσις.

Κατάπληκτος, πρὸ τῆς ἀργοπορίας ταύτης, ἥτις εἶναι ἐναντία εἰς τὰς ἐλπίεις τῆς Αὐτοκρατορικῆς μου Αὐλῆς, ἐναντία εἰς τὰς ἐπισήμους ὑποσχέσεις καὶ ἐπαγγελίας τῆς Γερουσίας καὶ τῶν πολυτιμωτέρων εὐεργετημάτων τοῦ Ἔθνους, τὸ ὅποιον δεόν νὰ στηρίξῃ τὰς ἐλπίδας τοῦ ἐπὶ τῶν καλῶν καὶ ἀνεπτυγμένων ἰδιοφυῶν τῆς αὐξανούσης νεότητος, καταδικασμένης ἤδη εἰς ἀργίαν, ἥτις τὴν ἐκροχιάζει καὶ τὴν διαφθείρει. Κατ' ἀκολουθίαν θὰ ἐμεινόμεν ἑμαυτὸν ἐὰν ἤθελον τηρήσῃ σιωπὴν, βλέπων διαρκῶς ἀναβαλλομένην τὴν ἔδρυσιν τῶν σχολείων μετ' ἀγωνίας ἀναμενομένων. Ὡς εἶναι γνωστὸν εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν ἐκλαμπροτάτην Γερουσίαν διδάσκαλοι Ἑλληνικῶν ἐν μέρει ὑπάρχουσι καὶ ἐν μέρει εἶναι εὐκόλον νὰ τοὺς προσλάβωμεν. Ὅσον διὰ τοὺς ἄλλους ἡ Ἰταλία θὰ ἠδύνατο νὰ προμηθεύσῃ.

Θὰ ἐπιμένω λοιπὸν διὰ τὴν ἄμεσον συστηματοποίησιν τοῦ σχολείου, ἐν ἐναντίᾳ ὅμως περιπτώσει μετὰ λύπης μου εἰδοποιῶ τὴν Ἐξοχωτάτην Γερουσίαν, ὅτι θὰ ἀναγκασθῶ νὰ καταστήσω γνωστὸν εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Αὐλὴν τὴν περαιτέρω βραδύτητα, ἐπὶ ζητήματος, τὸ ὅποιον ἐπιφέρει τόσῃ ζημίαν, παρὰ τὰς πολιτικὰς ἐλπίεις τῆς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως καὶ τὰς ἐπαγγελίας αἵτινες ἐδόθησαν εἰς τὴν Α.Μ. τὸν Αὐτοκράτορα προστάτην τῆς Πολιτείας καθὼς καὶ τῶν συμφερόντων αὐτῆς.

ΚΟΜΗΣ ΜΟΤΣΕΝΙΓΟΣ

9

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γεγονότας

Κιθώριον 198, Ἀριθ. 218

A di 12 novembre 1804

In Senato

Letta la Memoria del nobil signor Gabriele Stabile Pagano, Segretario delle Commissioni Economica e Militare, che per motivi di alterata salute ricerca la sua dimissione dall'impiego stesso ed implora poi di essere annoverato fra i professori che dovranno servire nel ginnasio nazionale, con la gratificazione in aspettativa di tale incarico, che la munificenza pubblica trovasse conveniente di proporzionargli per l'altro impiego di professore di etica conferitogli con decreto 14 settembre 1803, ad istruzione degli assistenti delle Segretarie del Governo Generale e dalla Reggenza locale.

Considerati i titoli che scortano il supplicante alla pubblica considerazione ed equità per il lungo, onorato e fedele servizio che con lodevole zelo prestò alla Repubblica nel geloso affidatogli Ministero. Considerato il suo merito e capacità nelle lettere e nelle scienze. Udito il rapporto della Commissione di Amministrazione Generale, il Senato.

Decreta

1°

Che all'ottimo ministro Gabriel Stabile Pagano, attesa l'esposta alterazione della sua salute, sia accordato l'implorato sollievo dal fino ad ora ben sostenuto posto di Segretario. E cossi dalle funzioni sue ministeriali tolto, chè sarà eletto il suo successore.

2°

Che da quel momento sia egli trattenuto a disposizione del Governo aspettativa di essere collocato opportunamente in quel posto che crederà conveniente il Senato per l'educazione pubblica, avuto riguardo alla sua destinazione presente.

3°

Che intanto continui il medesimo nell'impiego di professore d'etica per gli assistenti delle Segretarie a cui fu destinato col decreto 14 settembre 1803, col dovere però d'istruirli giornalmente ed in ore determinate di libertà dalle occupazioni d'ufficio e d'istruir pure tutti quegli altri

giovani nazionali, che bramessero di trar profitto da'suoi ammaestramenti.

4^ο

Che il professore stesso conseguisca il mensile appuntamento tratto dalli fondi della pubblica educazione di tallari venti, cominciando dal giorno in cui cesserà dalle funzioni di segretario. E gli sia inoltre assegnato per le giornaliere sue lezioni un conveniente locale pubblico ed ove ne manchi si provveda di casa privata, ricevendo dalla cassa per conto di pigione tallari quattro al mese.

Il Segretario di Stato darà esecuzione al presente decreto.

Il Segretario di Stato conte Capodistria

Τῇ 12 Νοεμβρίου 1804

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθέντος τοῦ Μνημονίου τοῦ εὐγενοῦς κυρίου Γαβριὴλ Στάμπιλε Παγάνου, Γραμματέως τῆς Οἰκονομικῆς καὶ τῆς Στρατιωτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ ὁποῖος λόγῳ βλάβης τῆς υἰείας του ζητεῖ τὴν παραίτησίν του ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς καὶ παρακαλεῖ κατόπιν νὰ περιληφθῇ μεταξὺ τῶν καθηγητῶν οἱ ὁποῖοι θὰ ὑπηρετήσουν εἰς τὸ ἐθνικὸν γυμνάσιον, λαμβάνων ἐν τῷ μεταξὺ τὴν ἀμοιβὴν τὴν ὁποίαν ἡ γενναιοδωρία τοῦ δημοσίου ἤθελε εὖρη ἀρμόζουσα νὰ τοῦ προσφέρῃ διὰ τὴν θέσιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἑθικῆς, ἡ ὁποία τοῦ ἀνετέθη μὲ τὴν ἀπόφασιν τῆς 14 Σεπτεμβρίου 1803, διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν βοηθῶν τῶν Γραμματεϊῶν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως καὶ τῆς τοπικῆς τοιαύτης.

Ληφθέντων ὑπ' ὄψιν τῶν τίτλων οἱ ὁποῖοι συνοδεύουν τὸν αἰτοῦντα πρὸς τὴν δημοσίαν ὑπόληψιν καὶ ἐπιείκειαν διὰ τὴν μακράν, ἔντιμον καὶ πιστὴν ὑπηρεσίαν τὴν ὁποίαν μετὰ ἀξιεπαίνου ζήλου παρέσχε εἰς τὴν Δημοκρατίαν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντός του, θεωρηθείσης τῆς ἱκανότητός του καὶ ἀξίας του εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἀκουσθείσης τῆς ἀναφορᾶς τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Γενικῆς Διοικήσεως, ἡ Γερουσία

Ἀποφασίζει

Α'

Εἰς τὸν ἄριστον ὑπάλληλον Γαβριὴλ Στάμπιλε Παγάνον, ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς βλάβης τῆς υἰείας του, νὰ παρασχεθῇ ἡ ζητηθεῖσα ἀπαλλαγὴ ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Γραμματέως, τὴν ὁποίαν μέχρι στιγμῆς καλῶς κατεῖχε. Καί, ἀπαλλαγέντος αὐτοῦ τῶν ὑπαλληλικῶν καθηκόντων, νὰ ἐκλεγῇ ὁ διάδοχός του.

Β'

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς θὰ παραμείνῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Κυβερνήσεως, ἀναμένων νὰ διορισθῇ εἰς τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἤθελε κρίνει κατάλληλον ἡ Γερουσία διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, ἀνάλογον πάντως πρὸς τὴν παρούσαν τοῦ ἀπασχόλησιν.

Γ'

Ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ἐξακολουθήσῃ κατέχων τὴν θέσιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἑθικῆς τῶν δοθητῶν τῶν Γραμματειῶν, εἰς τὴν ὁποίαν διωρίσθη μὲ τὴν ἀπόφασιν τῆς 14 Σεπτεμβρίου 1803, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τοὺς ἐκπαιδεύῃ καθημερινῶς καὶ εἰς καθωρισμένας ὥρας, διαφορετικὰς τοῦ ὑπηρεσιακοῦ ὥραριου, καὶ νὰ ἐκπαιδεύῃ ὁμοίως ὅλους τοὺς νέους, οἵτινες ἤθελον ζητήσῃ ὠφέλειαν ἐκ τῆς διδασκαλίας του.

Δ'

Ὁ αὐτὸς καθηγητὴς νὰ λαμβάνῃ τὴν μηνιαίαν ἀποζημίωσίν του ἐκ τῶν κονδυλίων τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐκ ταλλήρων 20, ἀρχῆς γενομένης τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θὰ παύσῃ νὰ ἐκτελῇ τὰ καθήκοντα τοῦ γραμματέως. Καὶ θὰ τοῦ παραχωρηθῇ ὁ κατάλληλος δημόσιος χώρος διὰ τὰ μαθήματά του καὶ διὰ νὰ μὴ στερηθῇ ἰδιωτικῆς οἰκίας, θὰ λαμβάνῃ ἐκ τοῦ ταμείου ἔναντι τοῦ ἐνοικίου τάλληρα τέσσαρα μηνιαίως.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας θὰ προβῇ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς παρούσης ἀποφάσεως.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

10

Διευθυντῆς τῆς πρώτης Δημοσίας Σχολῆς Κερκύρας, ἡ ὁποία ἐστεγάσθη εἰς τὴν Μονὴν Τενέδου, ὠρίσθη ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ ὁποῖος ἐπεφορτίσθη καὶ μὲ τὴν σύνταξιν τοῦ Κανονισμοῦ αὐτῆς. Ὡς «ἐπιθεωρητὴς» τῆς Δημοσίας Σχολῆς Τενέδου ὁ Καποδίστριας ὑποβάλλει τὴν 4ην Ἰανουαρίου 1805 τὴν κατωτέρω ἔκθεσιν πρὸς τὴν Γερουσίαν:

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας
Κιβώτιον 202, Ἀριθ. 106

All'Illustrissimo Signor Segretario di Stato dell'Interno
L'Inspettore della pubblica scuola del Tenedos
A di li 4 Gennaro 1805
Il segretario di stato G. Sicuro

Autorizzato dall'articolo X del regolamento della pubblica scuola del Tenedos presentò nell'inserta polizza documentata tutte le spese da me incontrate per l'apertura ed attivazione della scuola medesima.

Devo giustificarle. Alcuni restauri fatti nel luogo ed alcuni apprestamenti portano una data anteriore al regolamento 23 ottobre, potrebbero quindi considerarsi quali opere e dispendi non autorizzati. Dirò lealmente sin dal mese di agosto dell'anno passato, epoca in cui io sono stato incaricato di compilare un rapporto ed un progetto relativo all'attivazione provvisoria della suddetta scuola e tempo nel quale io ho anco adempiuto prontamente al datomi ordine, ho creduto che quali esser si potessero le pubbliche risoluzioni sulla organizzazione della scuola medesima, sempre dovendo essere necessari gli apprestamenti locali potessero giovare il preventivo ristauo del luogo e la preventiva confezione di poche panche e tavole. Mi sono quindi diretto all'onesto proto Antonio Franchini ed è per mezzo suo che le opere trovate allora necessarie furono eseguite colla maggior possibile pubblica economia.

In seguito aperta che fu la pubblica scuola delle altre ancora furono richieste e si fecero diversi restauri e questi appertamenti sono visibili ed esistono nella pubblica scuola. Spero quindi che l'equità dello pubblico dipartimento e la giustizia dell'eccellentissimo Senato vorrà trovare accoglibile questa giustificazione per l'utilità dell'oggetto, per la purità dei mezzi e per l'evidenza dei riscontri.

Ne devo una seconda. Sessanta tre tallari ho fin oggi dispendiato per accogliere e trattenere un giovane greco di Cipro arrivato a Corfù fino dal mese di aprile e condotovi dal lodevole divisamento di cercare istruzione greca, essendo in libero greco e cristiano paese. Mi si presentò questo giovane solo senza mezzi di sussistenza, senza l'appoggio e la protezione di nessuno che si sia. Misero, ma virtuoso, cercava soltanto istruzione e stretti mezzi di parca sussistenza, fuggiva esso da paese ottomano e da ottomani pericoli e la famiglia sua appena ha potuto dargli poche monete che bastarono al suo viaggio fino a Corfù, ove per la fama precorsa credevasi dalla medesima aperte le pubbliche scuole.

Le scuole non erano aperte, ma erano ben trattenuti i maestri. Dovevasi per mancanza di mezzi di sussistenza rimandare questo giovane in Cipro o nella Greccia. Questo giovane ben avanzato nella conoscenza della lingua nazionale, come lo dimostra il documento (No 12) e come puosi ognora che si voglia riscontrarlo con esami, prometteva in esso lui l'acquisto in breve volger di tempo di un ottimo institutore. Penetrato da tutte queste riflessioni ho pregato l'ottimo institutore d. Andrea Idromeno di trattenerlo presso di sé, e pel suo alimento gli ho anco accordato tallari sette al mese, avendo sin da quell'istante deciso di mettere a carico mio

particolare questa mensualità, semprecchè l'eccellentissimo Senato non stimasse di admetterla.

Ogni altro articolo della polizza è perfettamente in uniformità del regolamento 23 ottobre e non ha d'uopo di nessuna ulterior giustificazione.

Ora devo render conto dello stato della scuola provvisoria e dei presidi dei quali essa abbisogna per progredire. Sessanta e più sono i giovanetti che ogni giorno ricorrono alla scuola, oltre agli ecclesiastici per istruirsi nella lingua nazionale. Molti di essi sono appena in istato di leggere e quindi l'assistenza del solo istitutore Pervò non può a medesimi bastare. Due protoscoli sono in giornaliera ed assidua attività; questi dimandano una gratificazione mensile e se la meritano. Fra questi comprendesi lo stesso giovane ciprioto. Io ho promesso ai medesimi di presentare alla guistizia dell'eccellentissimo Senato questa istanza: Potrebbe mettere al livello del soldo che accorda il regolamento all'uscieri.

I due istitutori Idromeno e Pervò non possono mantenersi col soldo di venti tallari al mese. Il fatto me ne convince, poichè ricorrono mensualmente per avere in anticipazione i loro appuntamenti, perchè mi sono debitori di qualche tenue somma di dennaro che ho dovuto necessariamente passare ai medesimi ad imprestito. Sua Eccellenza il signor conte Mocenigo penetrato dallo stesso convincimento ha hovuto parimente suffragarli più d'una volta. D'altronde nessun ignora che quaranta tallari al mese non possono bastare al mantenimento di due famiglie, e famiglie hanno ambedue gli istitutori.

Divoto parere mio sarebbe che fino all'organizzazione permanente di questa scuola fosse autorizzato l'interino soprasoldo di tallari otto a cadauno. Le stesse osservazioni e le stesse ragioni hanno luogo anco per il professore di filosofia, il quale con suo rapporto rassegna l'impossibilità in cui esso è di più oltre sussistere col soldo che gli si accorda. Per esso pure portebbe interinamente avere luogo l'appuntamento attribuito ai professori di filosofia dal sancito regolamento della scuola normale. Nulla si può dire del professore di matematiche; esso nulla dimanda e la sua scuola non promette fin ora successi che eguagliino quelli delle altre.

In generale i giovani alluni della scuola del Tenedos approfittano. Complessivamente ogni giorno si può contare che cento vi commorano comprese tutte quattro le lezioni. Darò il mio rapporto dettagliato in seguito, poichè le occupazioni del Ministero della Finanza, che ho dovuto per obbedienza sostenere interinamente, mi ha necessariamente distratto da quella assidua e giornaliera sopravveglianza che or' torno a riprendere. Prego per altro rispettosamente di essere dalla magnificenza pubblica assistito coi mezzi che dimando, per ottenere dagli istitutori quel servizio che non si ha un buon diritto di esigere, quando è provata l'angustia nella quale

versano per la ristrettezza dell'appuntamento fin ora accordato ai medesimi.

Ho l'onore di protestare al Primario Dipartimento dell'Interno la mia ossequiosa considerazione e di implorare dall'eccellentissimo Senato la continuazione della pubblica grazia.

Corfù 4 gennaio 1806

L'ispettore della pubblica scuola di Tenedos

GIOVANNI CAPODISTRIA

A di 8 gennaio sudetto. Furono trasmesse le citate carte al Dipartimento Finanza colla copia del relativo decreto.

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον κύριον Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας
ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας σχολῆς τῆς Τενέδου

Τῇ 4 Ἰανουαρίου 1805

Ἐξουσιοδοτημένος ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ Κανονισμοῦ τῆς δημοσίας σχολῆς τῆς Τενέδου ὑπέβαλον τὴν συνημμένην τεκμηριωμένην ἀπόδειξιν ὅλων τῶν ἐξόδων εἰς τὰ ὁποῖα ὑπεβλήθη, διὰ τὸ ἀνοιγμὰ καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς αὐτῆς Σχολῆς.

Ὁφείλω νὰ τὰ δικαιολογήσω. Ὅρισμέναι ἀνακαινίσεις καὶ ἐκτιμήσεις φέρουν ἡμερομηνίαν προγενεστέραν τοῦ Κανονισμοῦ τῆς 23 Ὀκτωβρίου, καὶ διὰ τοῦτο δυνατόν νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἐργασίαι καὶ δαπάναι μὴ ἐγκριθεῖσαι. Θὰ εἶπω τιμίως ὅτι ἀπὸ τοῦ περασμένου Αὐγούστου, ἐποχὴν καθ' ἣν ἐπεφορτίσθη νὰ συντάξω ἀναφορὰν καὶ σχέδιον σχετικῶς πρὸς τὴν προσωρινὴν λειτουργίαν τῆς προρρηθείσης Σχολῆς καὶ προέβην εἰς ἐκτέλεσιν τῆς δοθείσης μοι ἐντολῆς, ἐπίστευσα ὅτι τοιαῦται ὄφειλον νὰ εἶναι αἱ δημοῖαι ἀποφάσεις ἐπὶ τῆς ὁργανώσεως τῆς Σχολῆς, ἐπειδὴ ἔκρινον ὅτι, ἐφ' ὅσον ἦσαν ἀναγκαῖαι αἱ προετοιμασίαι τῶν χώρων, θὰ θεωροῦντο χρήσιμοι, αἱ ἀνακαινίσεις καὶ ἡ προληπτικὴ κατασκευὴ ὀλίγων ἐδράνων καὶ τραπέζων. Ὅθεν ἀπηθύνθη εἰς τὸν τίμιον τεχνίτην Ἀντώνιον Φραγκίνην καὶ δι' αὐτοῦ ἐξετελέσθησαν τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐκρίθησαν ἀπαραίτητα μετὰ τῆς μεγίστης δυνατῆς φειδοῦς.

Μετὰ τὸ ἀνοιγμὰ τῆς δημοσίας σχολῆς, ἐξητήθησαν καὶ ἄλλαι ἀνακαινίσεις καὶ ἐξετελέσθησαν ποικίλαι καὶ αὗται εἶναι ὁραταὶ καὶ ὑπάρχουν εἰς τὴν δημοσίαν σχολήν. Ὡς ἐκ τούτου ἐλπίζω ὅτι ἡ εὐθύτης τῆς δημοσίας Ὑπηρεσίας καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἐξοχωτάτης Γερουσίας θὰ δεχθῇ τὴν δικαιολογίαν μου ἐπὶ τῆς ὠφελείας τοῦ πράγματος, διὰ τὴν ἀγνότητά των μέσων καὶ τὴν σαφήνειαν τῶν ἀποδείξεων.

Ὁφείλω καὶ δευτέραν (δικαιολογίαν). Ἐξόδευσα μέχρι τῆς σήμερον ἐξήκοντα τρία τάλληρα διὰ τὰ ὑποδεχθῶ καὶ τὰ συντηρήσω νέον Ἑλληνα ἐκ Κύπρου, ὁ ὁποῖος ἔφθασε εἰς Κέρκυραν ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, ὠθούμενος ἐκ τῆς ἀξιεπαίνου ἐπιθυμίας τὰ τυχὴ ἐλληνικῆς παιδείας, εὐρισκόμενος εἰς ἐλληνικὴν καὶ χριστιανικὴν χώραν. Μοὶ ἐνεφανίσθη ὁ νέος αὐτὸς μόνος ἄνευ μέσων συντηρήσεως, ἄνευ ὑποστηρίξεως καὶ τῆς προστασίας τινός. Πτωχός, ἀλλὰ ἐνάρετος, ἐπιζητῶν μόνον παιδείαν, ἔχων ἐλάχιστα μόνον μέσα διατροφῆς, διέφυγεν ἐκ χώρας ὀθωμανικῆς καὶ κινδύνους ἐκ μέρους τῶν Ὀθωμανῶν, ἡ δὲ οἰκογένειά του μετὰ θίας τοῦ ἔδωκε ὀλίγα χρήματα τὰ ὅποια ἤρκεσαν διὰ τὸ ταξίδιον μέχρι τῆς Κερκύρας, ὅπου ἡ φήμη προσέδιδε ἀνοικτὰ δημόσια σχολεῖα.

Τὰ σχολεῖα δὲν ἦσαν ἀνοικτά, ἀλλὰ συνετηροῦντο καλῶς οἱ διδάσκαλοι. Ἐπρεπε, λόγῳ ἐλλείψεως μέσων συντηρήσεως τὰ ἀποσταλῆ ὁ νέος εἰς τὴν Κύπρον ἢ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ νέος αὐτός, προχωρημένος εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἐθνικῆς γλώσσης, ὡς καταδεικνύει τὸ ἔγγραφον (ἀρ. 12) καὶ ὡς δύναται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὰ ἐλεγχθῆ διὰ ἐξετάσεων, ὑπέσχετο ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος τὰ μεταβληθῆ ὁ ἴδιος εἰς ἄριστον ἐκπαιδευτικόν. Κυριευμένος ὑφ' ὅλων τούτων τῶν σκέψεων παρεκάλεσα τὸν ἄριστον ἐκπαιδευτικὸν δόκτορα Ἀνδρέαν Ἰδρωμένον νὰ τὸν κρατήσῃ πλησίον του καὶ πρὸς διατροφήν του τοῦ ἐνεχείρισα ἑπτὰ τάλληρα τὸν μῆνα, ἀποφασίσας νὰ θέσω εἰς θάρος μου τὴν μηνιαίαν ἐκείνην βοήθειαν, ἐὰν ἡ ἐξοχωτάτη Γερουσία δὲν ᾔθελε τὴν κρίνῃ ἀξίαν ἀποδοχῆς.

Ἐκαστον τῶν ὑπολοίπων ἄρθρων τῆς ἀποδείξεως εὐρίσκεται εἰς ἀρίστην συμμόρφωσιν πρὸς τὸν Κανονισμόν τῆς 23 Ὀκτωβρίου καὶ θὰ ᾔτο ἄσκοπον περαιτέρω δικαιολογήσεις του.

Τώρα ὀφείλω νὰ δώσω λόγον διὰ τὴν κατάστασιν τῆς προσωρινῆς σχολῆς καὶ τῶν διευθυντῶν τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκην διὰ τὰ προοδεύσῃ. Πλέον τῶν ἐξήκοντα εἶναι οἱ μαθηταὶ οἵτινες καθημερινῶς προστρέχουν εἰς τὴν σχολήν, πλὴν τῶν κληρικῶν, διὰ τὰ μορφωθῶν εἰς τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν. Πολλοὶ τούτων δύνανται ἀπλῶς νὰ ἀναγιγνώσκουν καὶ διὰ τοῦτο μόνῃ ἡ βοήθεια τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ Περραιβοῦ δὲν ἀρκεῖ. Δύο Πρωτόσχολοι εὐρίσκονται εἰς καθημερινὴν καὶ συνεχῆ κίνησιν· οὗτοι ζητοῦν μηνιαίαν ἀποζημίωσιν καὶ τὴν ἀξίζουσιν. Μεταξὺ τούτων περιλαμβάνεται καὶ ὁ νέος Κύπριος. Ἐγὼ ὑπέσχεθην εἰς αὐτοὺς νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν δικαίαν κρίσιν τῆς ἐξοχωτάτης Γερουσίας ταύτην τὴν αἴτησιν· θὰ ᾔτο δυνατόν νὰ ἐξομοιωθῶν πρὸς τὸν μισθὸν τὸν ὁποῖον δικαιολογεῖ ὁ Κανονισμὸς διὰ τὸν κλητῆρα.

Οἱ δύο ἐκπαιδευτικοὶ Ἰδρωμένος καὶ Περραιβός δὲν δύνανται νὰ συνετηρηθῶν μετὰ τὸν μηνιαῖον μισθὸν τῶν 20 ταλλήρων. Περὶ τούτου εἶμαι πεπεισμένος, διότι κάθε μῆνα προστρέχουν, ἵνα λάβουν προκαταβολικῶς τὰς ἀμοιβὰς των, καὶ εἶναι ὀφειλέται μου κάποιου μικροῦ χρηματικοῦ ποσοῦ, τὸ ὁποῖον

ὀυπεχρεώθην νὰ δανείσω εἰς αὐτούς. Ἡ Α. Ε. ὁ κόμης Μοτσενίγος, κατεχόμενος ὑπὸ τῆς ἰδίας πεποιθήσεως, τοὺς ἐνίσχυσε ἀρκετάς φορές. Ἐξ ἄλλου οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι τεσσαράκοντα τάλληρα τὸν μῆνα δὲν δύνανται νὰ ἐπαρκέσουν διὰ τὴν συντήρησιν δύο οἰκογενειῶν, καὶ οἰκογενεῖας ἔχουν καὶ οἱ δύο ἐκπαιδευτικοί.

Εὐλαθὲς γνώμη μου εἶναι, μέχρι τῆς μονίμου λειτουργίας τῆς Σχολῆς, νὰ ἐγκριθῇ δι' ἕκαστον τὸ προσωρινὸν ἐπιμίσθιον τῶν ὀκτὼ ταλλήρων. Τὰς αὐτὰς παρατηρήσεις καὶ τοὺς αὐτοὺς λόγους (ἔχω) καὶ διὰ τὸν καθηγητὴν τῆς φιλοσοφίας, ὁ ὁποῖος εἰς ἀναφορὰν του ἐκθέτει τὴν ἀδυναμίαν, τὴν ὁποίαν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἔχει ὁ ἴδιος διὰ τὴν συντήρησιν του. Καὶ δι' αὐτὸν ἐπίσης θὰ ἡδύνατο προσωρινῶς νὰ δοθῇ τὸ ἐπιμίσθιον τὸ ὅποιον προβλέπεται ἐκ τοῦ Κανονισμοῦ διὰ τοὺς καθηγητάς τῆς φιλοσοφίας. Τίποτε δὲν δύναται νὰ λεχθῇ διὰ τὸν καθηγητὴν τῶν μαθηματικῶν αὐτὸς δὲν ζητεῖ τι καὶ ἡ σχολὴ του δὲν ὑπόσχεται ἐπιτυχίας ἰσοτίμους μὲ τὰς τῶν ἄλλων.

Γενικῶς οἱ νέοι μαθηταὶ τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου προσδεύουν. Συνολικῶς ἀριθμοῦνται καθ' ἑκάστην ἑκατόν, ὅσοι συχνάζουν, ὑπολογιζομένων καὶ τῶν τεσσάρων μαθημάτων. Θὰ ὑποβάλω τὴν ἀναλυτικὴν ἀναφορὰν μου προσεχῶς, διότι ἡ ἀπασχόλησίς μου εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, τὴν ὁποίαν προσωρινῶς μὲ τὴν ὀφειλομένην ὑπακοὴν ἀνέλαβον, μὲ ἀπέσπασε ἐκ τῆς συνεχοῦς καὶ καθημερινῆς ἐποπτείας τὴν ὁποίαν συντόμως ἐπαναλαμβάνω. Παρακαλῶ πρὸς τούτοις εὐσεβάστως νὰ τύχω τῆς ἀρωγῆς τῆς γενναιοδωρίας τοῦ δημοσίου μὲ τὰ ἀναγκαῖα μέσα τὰ ὅποια ζητῶ, διὰ νὰ ἐπιτύχω ἐκ τῶν ἐκπαιδευτικῶν τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας δὲν δικαιούμαι νὰ ζητήσω ὅταν εἶναι ἀποδεδειγμένη ἡ οἰκονομικὴ στενότης εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται, διὰ τὴν γλισχρότητα τοῦ μισθοῦ ὁ ὁποῖος μέχρι στιγμῆς τοὺς δίδεται.

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν ἐξοχωτάτην Ὑπηρεσίαν ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν τὴν σεδαστὴν ὑπόληψίν μου καὶ νὰ ἐκλιπαρήσω ἐκ τῆς ἐξοχωτάτης Γερουσίας τὴν συνέχισιν τῆς δημοσίας εὐνοίας.

Κορφοί, 4 Ἰανουαρίου 1806

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας σχολῆς τῆς Τενέδου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Τῇ 8 Ἰανουαρίου. Διεβιβάσθησαν τὰ ἀναφερόμενα ἔγγραφα εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, μετὰ τοῦ ἀντιγράφου τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως.

11

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιθώτιον 198, Ἀριθ. 218

Addi 4 febbraio 1805

Il Senato

Tributando un giusto testimonio della pubblica considerazione verso il nob. signor Gabriel Stabile Pagano per la zelante e fruttosa sua gestione nel posto di Segretario della prescritta Commissione Economica e Militare, il Senato volendo conservare al pubblico servizio questo egregio personaggio in esecuzione del Codice di organizzazione del Senato e l'articolo 60, come anco in esecuzione dei decreti emanati riguardo al medesimo.

Decreta

1°

Il nobil signor Gabriele Stabile Pagano è eletto pubblico Revisore alla stampa.

2°

E deputato ed eletto institutore di filosofia e morale e per ora trattenuto all'educazione dei giovani assistenti delle Segreterie di Stato, del Pritaniato e delle altre amministrazioni. Regolamenti particolari stabiliranno le necessarie discipline.

3°

Per una qualche retribuzione a questi serviggi accoglierà esso signor Stabile la continuazione del soldo mensile che esso attualmente riceve, anzicchè la retribuzione che gli fissarà il decreto dei 12 novembre.

Il Segretario di Stato è incaricato dell'esecuzione.

Il Segretario di Stato conte CAPODISTRIA

Τῇ 4 Φεβρουαρίου 1805

Ἡ Γερουσία

Ἀπονέμουσα δίκαιον τεκμήριον τῆς δημοσίας ὑπολήψεως πρὸς τὸν εὐγενῆ κύριον Γαβριὴλ Σταύμπλε Παγάνον διὰ τὴν πλήρη ἀφοσιώσεως καὶ καρποφόρον διαχείρισιν τῆς θέσεως τοῦ Γραμματέως τῆς προαναφερθείσης Οἰκονομικῆς καὶ τῆς Στρατιωτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ Γερουσία, θέλουσα νὰ διατηρήσῃ εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν τὸν ἑξοχὸν ἄνδρα, εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ Ἰδρυτικοῦ Κώδικος τῆς Γερουσίας καὶ τοῦ ἀρθροῦ 60, ὡς ἐπίσης εἰς ἐφαρμογὴν τῶν ἀποφάσεων αἱ ὁποῖαι ἐξεδόθησαν σχετικῶς

Ἀποφασίζει

Α'

Ὁ εὐγενὴς κύριος Γαβριήλ Στάμπιλε Παγάνος ἐκλέγεται δημόσιος λογοκριτὴς τῶν ἐντύπων.

Β'

Ἐκλέγεται καὶ διορίζεται διδάσκαλος τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἠθικῆς καὶ πρὸς στιγμὴν χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων βοηθῶν τῶν Γραμματειῶν τῆς Ἐπικρατείας, τοῦ Πρυτανείου καὶ ἄλλων Ὑπηρεσιῶν. Ἰδιαίτεροι κανονισμοὶ θὰ ὀρίσουν τὴν ἀρμοδίαν ὕλην.

Γ'

Ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ ὁ κύριος Στάμπιλε θὰ συνεχίσῃ νὰ λαμβάνῃ τὸν μηνιαῖον μισθόν, τὸν ὁποῖον νῦν λαμβάνει, ἀντὶ τῆς ἀμοιβῆς τὴν ὁποῖαν θὰ ὀρίσῃ ἡ ἀπόφασις τῆς 12 Νοεμβρίου.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

12

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιθώτιον 198, ἀρ. 218

Addi 17 giugno 1805

Il Senato

Udito il rapporto della Camera dell'Interno il Senato.

Decreta

1° Il nob. signor Gabriele Stabile Pagano eletto con decreto professore di filosofia ed etica per i giovani addetti al Ministero; il nob. signor Cesare Pelegrini nominato con deliberazione dei 20 gennaio 1805 professore di matematiche ed arte militare; il reverendo sacerdote Idromeno destinato con pubbliche deliberazioni insegnare la grammatica superiore della lingua grecolitterale, tutti trattenuti per occuparsi nel futuro ginnasio nazionale, saranno provvisoriamente posti in attività in Corfù per i rispettivi sommi. L'appuntamento del signor Cesare Pellegrini in ragione di talleri trenta mensuali gli sarà retribuito dalla Cassa Studi dell'isola di Corfù a contare dal giorno 20 gennaio 1805.

2° Contemplando l'istruzione da darsi dai tre prelodati soggetti principalmente persone immediatamente attaccate allo Stato, l'istruzione stessa sarà sopravvegliata da un ispettore scelto dai Funzionari Generali.

3° La Casa del Tenedo fornirà il locale conveniente per le riduzioni scolastiche. La biblioteca in essa Casa esistente sarà preferibilmente scelta a tal uopo.

4° L'Inspettore progetterà un piano per mantenimento, migliorazione ed uso vantaggioso della Pubblica Biblioteca unica per ora nello Stato.

5° L'Inspettore, udito il parere de' professori e maestri indicati nell'articolo primo, progetterà al Senato per la necessaria approvazione un piano di discipline e di regolamenti interni per le scuole ordinate nello stesso articolo primo.

6° E destinato a quest'incarico il signor conte Giovanni Capodistria.

Il Segretario di Stato dell'Interno è incaricato dell'esecuzione.

Andrea Panà, vice preside

Il Segretario di Stato conte Sicuro

Τῇ 17 Ἰουνίου 1805

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθείσης τῆς ἀναφορᾶς τῆς Ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν, ἡ Γερουσία

Ἀποφασίζει

Α'. Ὁ εὐγενὴς κύριος Γαβριήλ Στάμπιλε Παγάνος ἐκλέγεται διὰ διάταγματος καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἠθικῆς διὰ τοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς τὸ δημόσιον νέους. Ὁ εὐγενὴς κύριος Καῖσαρ Πελεγκρίνης ὀνομάζεται διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς 20 Ἰανουαρίου 1805 καθηγητῆς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς στρατιωτικῆς τέχνης. Ὁ σεβ. ἱερέας Ἰδρωμένος προορίζεται, συμφώνως πρὸς τὴν κυβερνητικὴν ἀπόφασιν, νὰ διδάξῃ ἀνωτέραν γραμματικὴν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης. Ἀπαντες θὰ παραμείνουν διὰ νὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὸ μελλοντικὸν ἔθνικὸν γυμνάσιον καὶ θὰ ἀναλάβουν προσωρινῶς ὑπηρεσίαν εἰς Κέρκυραν μὲ τοὺς ἀντιστοίχους μισθοὺς. Ἡ ἀμοιβὴ τοῦ κυρίου Καῖσαρος Πελεγκρίνη ἐκ τριάκοντα μηνιαίων ταλλήρων θὰ δοθῇ ἐκ τοῦ Σπουδαστικοῦ Ταμείου τῆς νήσου τῆς Κερκύρας, ἀρχῆς γενομένης τὴν 20 Ἰανουαρίου 1805.

Β'. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν ἢ ὁποία πρέπει νὰ δοθῇ ὑπὸ τῶν προεπαινεθέντων προσώπων, τὰ ὁποία εἶναι προσηλωμένα εἰς τὸ κράτος, αὕτη θὰ ἐπιδίδεσθαι ὑπὸ Ἐπιθεωρητοῦ ἐπιλεγέντος ἐκ τῶν ἀνωτάτων δημοσίων λειτουργῶν.

Γ'. Ὁ Οἶκος τῆς Τενέδου θὰ προσφέρῃ τὸν κατάλληλον χώρον διὰ τὴν

διδασκαλίαν. Εἶναι προτιμητέα διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Οὔκου.

Δ'. Ὁ Ἐπιθεωρητὴς θὰ συντάξῃ σχέδιον διὰ τὴν συντήρησιν, βελτίωσιν καὶ πλεον ὠφέλιμον χρῆσιν τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης, μοναδικῆς τώρα εἰς τὸ κράτος.

Ε'. Ὁ Ἐπιθεωρητὴς, ἀκουσθείσης τῆς γνώμης τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, οἱ ὅποιοι σημειώνονται εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον, θὰ προτείνῃ πρὸς ἔγκρισιν ὑπὸ τῆς Γερουσίας σχέδιον διὰ τὸν κανονισμόν καὶ τὰς ἐσωτερικὰς διατάξεις τῶν σχολείων τὰ ὅποια ἐπιβάλλει τὸ πρῶτον ἄρθρον.

ΣΤ'. Προορίζεται διὰ τὴν θέσιν ταύτην ὁ κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ἐπιφορτίζεται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν.

Ἀνδρέας Πανᾶς, ἀντιπρόεδρος

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας κόμης Σιγοῦρος

13

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 198, ἀρ. 218

A di 13 ottobre 1805

Il Senato

Letto il dettagliato rapporto della Camera dell'Interno ch'esamina e discute il rapporto dell'Ispettore alla scuola del Tenedo.

Decreta

L'approvazione di esso rapporto della Camera ordinando la trasmissione del medesimo ad esso Ispettore, perchè entro otto giorni offerisca il relativo regolamento a senso del decreto 17 giugno decorso, per la più solecita attivazione di essa scuola del Tenedo.

R. Comuto preside e presidente
Giovanni Cappadoca senatore
Pasquale Grammaticopulo senatore
Andrea Pacmor senatore
Rocco Dezonì senatore
Anziolo Calichiopulo senatore
Basilio Gavò senatore
Giovanni Querini senatore

Giorgio Stai senatore
Giovanni Pillarino Attanasio senatore
Zuanne Macri senatore
Michele Tipaldo senatore

Il Segretario di Stato conte SICURO

All'eccellentissimo Senato
La Sua Camera dell' Interno

25 Settembre 1805

Ha letto attentamente la Camera dell'Interno il rapporto zelantissimo dell'Ispettore delle scuole del Tenedo conte Giovanni Capodistria.

Fornito di superiori talenti, pieno di spirito pubblico ed ardente di veder verificata una scuola che dia movimento e sprone alla pubblica educazione, oggetto di tanti voti, studi e travagli, egli espone il prospetto di quelle provvidenze che reputa necessarie alla sua attivazione e presenta li principi coi quali proponesi di sistemare questo istituto.

La camera riferente dietro anche la discussione seguita in apposita conferenza sotto l'ispezione di Sua Eccellenza il Serenissimo Principe con li presidenti delle due altre Camere e rispettivi secretari di Stato e colla presenza di Sue Eccellenze li consiglieri di Stato, datasi di nuovo a considerare le intese opinioni e, posto sotto li proprii riflessi il decreto 19 giugno dalla di cui deliberazione è dedotto esso rapporto, crede di suo indispensabile dovere di emettere le ingenue sue considerazioni alla gravità del consesso, dietro le quali sarà sempre di sua doverosa rassegnazione seguire quanto l'eccellentissimo Senato credesse meglio utile e conferente al grande oggetto che vien contemplato.

Il corpo legislativo avendo per mira vitale delle sue legislative deliberazioni il promuovere la pubblica istruzione, ch'era contemplata dalla Costituzione, ha sancito una legge che organizzava le Scuole Normali ed un articolo addizionale additò alla nazione, che già contemplava l'attivazione anche di un Ginnasio nazionale, come la Costituzione aveva fissato.

La mancanza dei maestri per le scuole normali e dei professori per il ginnasio occupava la mente pubblica in ogni tempo e fu provida cura del Senato trovando qualche straniero che proclive fosse a dedicarsi nello Stato a tale oggetto di trattenerlo con un relativo aggiuntamento.

Un decreto del Senato delli 11 maggio 1804 trattiene provvisoriamente il reverendo sacerdote Andrea Idromeno institutore di lingua greca per l'educazione grammaticale, letteraria ed ecclesiastica dei sacerdoti educabili di Corfù e di quei giovani, che o fossero iniziati nella lingua

greca o fossero iniziati al sacerdozio e ne detta li metodi e la disciplina.

L'istesso decreto deputa il secolare maestro signor Perevò all'istruzione della lingua nazionale dei giovani adetti al ministero, al foro, al notariato e di quanti altri concorrer volessero dell'isola di Corfù.

Un altro decreto delli 12 novembre 1804 trattiene il signor Gabriele Stabile Pagano a disposizione del Governo in aspettativa di essere collocato per l'educazione pubblica, continuando intanto nell'impiego di professore di etica già destinato col decreto 14 settembre 1803 per instruire gli assistenti delle segretarie coll'appanaggio di tallari 24 accresciuto a 30 col decreto di 4 febbraio 1805, che viene eletto in institutore di filosofia e morale per l'educazione degli assistenti delle Segretarie di Stato del Prianiato e delle altre amministrazioni di Corfù.

Erano questi tre maestri tratenuti e stipendiati, senza che in fatto fossero emanate le discipline con le quali aprir dovevano l'istruzione, e mentre non si parlava che de mezzi da ripetere dei maestri e non si sospirava che l'attivazione di scuola, questi stavano inoperosi attendendo le pubbliche disposizioni, come pure lo era l'illuminato signor Cesare Pelegrini con deliberazione dei 20 gennaio 1805 trattenuto e nominato in professore di matematiche ed arte militare.

La Camera dell'Interno promosse l'attivazione provvisoria di questi in Corfù per i rispettivi rami, e col decreto 19 giugno il Senato ha ciò decretato quanto al signor Stabile, al signor Pelegrini ed al reverendo Idromeno, colla sopravveglianza di un ispettore destinato nella persona del prelodato conte Capodistria, da tenersi nella località del Tenedo, dietro un piano che fosse l'Ispettore per progettare, di disciplina e di regolamenti interni all'approvazione del Senato.

Il succitato rapporto offre appunto le idee relative ad un tale progetto di discipline e di interni regolamenti e qualora esse vengono accolte dall'autorità del Senato, si propone di portare alla sua sanzione il positivo regolamento. Trattasi dunque di riconoscere la convenienza di tali idee relativamente alla deliberazione 19 giugno predette, giacchè non avvi questione di massima di un stabilimento di scuola possibilmente il più perfetto ed il meglio conducente alla meta della pubblica educazione, ciocchè è riservato al piano delle scuole normali ed all'instituzione di un ginnasio nazionale, o nello stato o fuori dello Stato, o ad un piano di superior educazione nell'estero, qualora si trova che non corrisponda la legge attuale; ma di riconoscere se i principi esternati come regolatori della scuola del Tenedo, se li mezzi proposti per ponerla in attività sieno analoghi ad essa decretazione 19 giugno e possano esser accolti quali norme direttrici alla compilazione di tale regolamento.

Le misure delle quali l'Ispettore ricerca di esser autorizzato per la pronta verificazione di essa scuola si riferiscono o al luogo o alli mezzi o all'oggetto ed alla fine. In quanto al luogo, è la sala contemplata della pubblica biblioteca e le altre due che ravvisa come proprio all'oggetto e la terza che si propone di aggiungere e la ricercata autorizzazione ad incontrare i dispendi necessari per ogni ristauo e dovuta confermazione. E così quanto alli mezzi sia ch'essi riguardino la fornitura di mobilie necessarie, sia ch'essi riguardino la custodia, la cura e la mondezza del luoco, sia ch'essi riguardino l'oggetto delle scolastiche applicazioni nella provvista delli libri e di altri instrumenti necessari ed utensili, la Camera crede opportuna, conveniente e necessaria la ricercata autorizzazione senza di cui invano sperar si potrebbe di veder una volta prosperare ed attivarsi l'oggetto della pubblica volontà.

Restano dunque a considerarsi li principi con i quali inerendo alle disposizioni del decreto 17 giugno si considera in esso rapporto che incontrar si possa l'oggetto e la fine del decreto medesimo.

Il decreto 17 giugno volendo che occupati restino li maestri e professori dal governo tratenuti per occuparsi nel futuro ginnasio nazionale, delibera ch'essi sieno provvisoriamente posti in attività in Corfù per i rispettivi loro rami a quali sono stati addetti; il rapporto dell'Ispettore vuole essa scuola che sia dichiarita permanente e che abbia il titolo di Prototokos, ossia Primogenita.

Il decreto ponendo in attività tre institutori per i repretivi loro rami, la scuola è naturalmente divisa in tre sezioni. Il rapporto dell'Ispettore divide la scuola in quattro sezioni e quindi estende a quattro institutori la provvidenza.

Il decreto 17 giugno deliberando provvisoria l'attività di questi institutori, ch'erano tratenuti per occuparsi o nelle scuole normali o nel ginnasio, essi dovrebbero o nelle une o nell'altro addonnarsi, verificate che fossero. Il rapporto dell'Ispettore dischiarendo la scuola di Tenedo permanente ed il corso dei studi triennale, essi institutori sono tolti per sempre alle scuole normali ed il ginnasio è trasportato sostanzialmente a Corfù in violazione della legge e della costituzione e coll'abuso più ingiustificabile del decreto 17 giugno sudetto.

La ravvisata graduazione delle progressive lezioni, le enunciate discipline relative all'anno scolastico, la durata di esso, la forma degli esami annui, la distribuzione delle diverse lezioni, l'inizietiva dell'anno scolastico, la pubblica forma delle prolusioni dei professori e dell'apertura del letterario Liceo, l'intervento qualificato delle primarie autorità dello Stato, civili, militari ed ecclesiastiche, il potere augusto da cui ricever

deve il movimento, il pubblico invito a tutti li padri famiglia, l'ordine d'un elenco che porti l'iscrizione degli studenti, l'autorevole forma di questa conscrizione solenne, la fondata ripartizione di classi e la pubblica rispettiva matricolazione con patente a stampa, le forme pubbliche che assicurino l'assidua applicazione ed i progressi, l'intervenzione d'immediata parte e conoscenza del Generale Governo e del Senato, la relativa diretta influenza sullo stato sociale e politico di essi studenti, le pene e decadenze da impieghi civili, i premi d'onore sociale a cui sono i diligenti chiamati, tutto caratterizza ed annuncia in essa scuola com'è divisata e costituita con carattere di permanenza con vera università non analoga certo all'idea semplice del decreto 17 giugno, non deliberata dal Senato, non sancita dalla nazione, non forse utile per alcun rapporto quando si voglia per tale lealmente ravvisarla e discutere i veri rapporti.

La Camera dell'Interno lungi perciò dal poter vedersi al caso di convenire nei principi su quali crede fondare l'Ispettore la preacennata scuola del Tenedo; trovando anzi ch'essi divergano dall'oggetto del decreto 17 giugno sudetto; trovando che una simile scuola, o come normale, o come ginnasio, è espressamente e direttamente contraria alla legge; trovando ch'essa violerebbe la prescrizione della Costituzione e della legge nel carattere di permanenza non solo nei oggetti ma anche nei fondi da quali rittrar dovrebbe consistenza e progresso; trovando che assoggettandola alle nuove disposizioni del corpo legislativo non le toglie una simile condizione comune a tutte e più assolute disposizioni il carattere sempre pericoloso e funesto, che ora andrebbe ad assumere la Camera dell'Interno, è in dovere di dissentire solennemente a tali principi e forma ad eccitare esso Ispettore ad offrire il regolamento ch'è precitato dall'articolo 5° di esso decreto 17 giugno relativo a quella attività provvisoria, che fu voluta e deliberata dalla pubblica mente dell'eccellentissimo Senato per li institutori tratennuti e stipendiati.

La Camera quindi propone la seguente formula di decreto:

A di settembre 1805

Il Senato

Letto il dettagliato rapporto della Camera dell'Interno ch'esamina e discute il rapporto dell'Ispettore alla scuola del Tenedo

Decreta

L'approvazione di esso rapporto della Camera ordinando la trasmissione del medesimo ad esso Ispettore, perchè entro otto giorni offerisca il relativo regolamento a senso del decreto 17 giugno decorso per la più sollecita attivazione di essa scuola del Tenedo.

Τῇ 13 Ὀκτωβρίου 1805

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθείσης τῆς λεπτομεροῦς ἀναφορᾶς τῆς Ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν, ἣ ὁποία ἐξετάζει καὶ συζητεῖ τὴν ἀναφορὰν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου

Ἀποφασίζει

Τὴν ἐγκρίσιν ταύτης τῆς ἀναφορᾶς τῆς Ὑπηρεσίας διατάσσουσα τὴν μεταβίβασιν αὐτῆς εἰς τὸν Ἐπιθεωρητὴν, ἵνα οὗτος ἐντὸς ἡμερῶν ὑποβάλῃ τὸν σχετικὸν Κανονισμὸν συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς 17 παρελθόντος Ἰουνίου διὰ τὴν πλεον ταχεῖαν λειτουργίαν τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου.

Ρ. Κομοῦτος, πρόεδρος

Ἰωάννης Καππάδοκας, γερουσιαστῆς

Πασχάλης Γραμματικόπουλος, γερουσιαστῆς

Ἀνδρέας Πάκιος, γερουσιαστῆς

Ρόκος Ντετσώνης, γερουσιαστῆς

Ἀγγελος Χαλικιόπουλος, γερουσιαστῆς

Βασίλειος Γκαβός, γερουσιαστῆς

Ἰωάννης Κουερίνης, γερουσιαστῆς

Γεώργιος Στάης, γερουσιαστῆς

Ἰωάννης Πυλαρινός, Ἀθανάσιος, γερουσιαστῆς

Ἰωάννης Μακρῆς, γερουσιαστῆς

Μιχαὴλ Τυπάλδος, γερουσιαστῆς

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας κόμης Σιγοῦρος

Πρὸς τὴν ἐξοχωτάτην Γερουσίαν

Ἡ Ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν

25 Σεπτεμβρίου 1805

Ἡ Ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν ἀνέγνωσε τὴν πλήρη θέρημης ἀναφορὰν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου κόμητος Καποδιστρίου.

Κεκτημένος ὑψηλῶν ἀρετῶν, πλήρης δημοσίας εὐθύνης καὶ ποθῶν νὰ ἴδῃ ἱδρυμένην μίαν σχολήν, ἣ ὁποία θὰ προσφέρῃ ζωὴν καὶ κίνησιν εἰς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, ἣ ὁποία εἶναι ἀντικείμενον τόσων ἐλπίδων, σπουδῆς καὶ μόχθων, ὁ Ἐπιθεωρητὴς ἐκθέτει τὸ διάγραμμα τῶν μέτρων τὰ ὁποῖα θεωρεῖ ἀπαραίτητα διὰ τὴν λειτουργίαν αὐτῆς (τῆς σχολῆς) καὶ παρουσιάζει τὰ κύρια σημεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων προτίθεται νὰ ὀργανώσῃ τοῦτο τὸ ἴδρυμα.

Ἡ Ὑπηρεσία, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν συζήτησιν κατὰ τὴν συνεδρίαν ἣ ὁποία ἔλαβε χώραν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς Α. Ε. τοῦ Γαληνοτάτου Πρίγκιπος μετὰ τῶν προέδρων τῶν λοιπῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν ἀντιστοίχων Γραμματέων τῆς Ἐπικρατείας καὶ τῶν Συμβούλων, ἐξετάσασα ἐκ νέου τὰς ἐκτε-

θείσας ἀπόψεις καὶ μελετήσασα τὴν ἀπόφασιν τῆς 19 Ἰουνίου ἐκ τῆς ὁποίας ἐπήγγασε ἡ ἀναφορά, θεωρεῖ καθήκον τῆς νὰ ἐκθέσῃ τὰς ἀπόψεις τῆς ἐπὶ τοῦ σοδαροῦ θέματος, ὑπάρχουσα ὁμῶς εἰς ὅ,τι θέλει κρίνει ὠφέλιμον καὶ ἀρμόζον ἡ ἐξοχωτάτη Γερουσία.

Τὸ νομοθετικὸν σῶμα, σκοποῦν κατὰ τὰς νομοθετικὰς συναλεύσεις του εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὡς αὕτη προβλέπεται ὑπὸ τοῦ συντάγματος, ἐπεκύρωσε νόμον διὰ τοῦ ὁποίου ἰδρύνονται σχολαὶ καὶ ἐν πρόσθετον ἄρθρον ὑπὲρ τοῦ ἔθνους τὸ ὁποῖον ἤδη προέβλεπε τὴν ἰδρυσιν ἐθνικοῦ γυμνασίου, ὡς τὸ σύνταγμα εἶχεν ὀρίσει.

Ἡ ἔλλειψις διδασκάλων διὰ τὰς σχολὰς καὶ καθηγητῶν διὰ τὸ γυμνάσιον ἀπησχόλησε τὸ δημόσιον εἰς κάθε περίστασιν καὶ ἡ Γερουσία ἐφρόντισε, διὰ τῆς ἐξευρέσεως ἀλλοδαποῦ τινος, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμοῦσε νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ κράτος, νὰ τὸν κρατήσῃ μετὰ τινος προσθέτου ἀμοιβῆς.

Ἡ ἀπόφασις τῆς Γερουσίας τῆς 11 Μαΐου 1804 προβλέπει προσωρινῶς τὸν σεβ. ἱερέα Ἀνδρέαν Ἰδρωμένον ὡς διδάσκαλον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης διὰ τὴν γραμματικὴν, λογοτεχνικὴν καὶ θρησκευτικὴν διδασκαλίαν τῶν ἱερωμένων τῆς Κερκύρας καὶ τῶν νέων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἤδη προχωρήσει εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἢ ἔχουν ἀσπασθῇ τὴν ἱερωσύνην, καὶ καθορίζει τὴν μέθοδον καὶ τὰξιν.

Ἡ αὕτη ἀπόφασις διορίζει τὸν λαϊκὸν διδάσκαλον κύριον Περραιβὸν διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐθνικῆς γλώσσης εἰς τοὺς νέους οἱ ὁποῖοι προσορίζονται διὰ τὰ Ὑπουργεῖα, εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον καὶ εἰς ὄσους ἤθελον νὰ προσέλθουν ἐκ τῆς νήσου τῆς Κερκύρας.

Μία ἄλλη ἀπόφασις τῆς 12 Νοεμβρίου 1804 θέτει τὸν κύριον Γαβριὴλ Στάμπιλε Παγάνον εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Κυβερνήσεως, ἐν ἀναμονῇ τοῦ διορισμοῦ του εἰς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, ἐξακολουθοῦντα ἐν τῷ μεταξὺ νὰ κρατῇ τὴν θέσιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἡθικῆς, ὡς εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς 14 Σεπτεμβρίου 1803, διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν γραμματέων ἀντὶ ἀμοιβῆς 24 ταλλήρων, αὐξηθείσης εἰς 30 διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς 4 Φεβρουαρίου 1805, διὰ τῆς ὁποίας ἐκλέγεται διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας καὶ ἡθικῆς εἰς τοὺς βοηθοὺς τῶν Γραμματεῶν τοῦ κράτους, τοῦ Πρυτανείου καὶ τῶν ἄλλων Ὑπηρεσιῶν τῆς Κερκύρας.

Συνετηροῦντο οἱ τρεῖς διδάσκαλοι καὶ ἐπληρώνοντο χωρὶς νὰ ἔχει καθορισθῇ ἡ ὕλη τῶν μαθημάτων καὶ ἐνῶ οὐδὲν ἄλλο συνεζητεῖτο εἰμὴ ὁ τρόπος δημιουργίας διδασκάλων καὶ ἡ λειτουργία τῆς σχολῆς, οὗτοι παρέμενον ἀπρακτοὶ ἀναμένοντες τὰς κυβερνητικὰς ὁδηγίας, ὡς συνέβη μὲ τὸν σοφὸν κύριον Καίσαρα Πελεγκρίνην, ὁ ὁποῖος παρέμεινε καὶ ὠνομάσθη καθηγητῆς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς στρατιωτικῆς τέχνης διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς 20 Ἰανουαρίου 1805.

Ἡ Ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν προέτεινε τὴν προσωρινὴν χρησιμοποίησιν τούτων εἰς τὴν Κέρκυραν εἰς τοὺς ἀντιστοίχους κλάδους, καὶ διὰ τῆς

ἀποφάσεως τῆς 19 Ἰουνίου ἡ Γερουσία διέταξεν, ὅπως ὁ κύριος Στάμπιλε, ὁ κύριος Πελεγκρίνης καὶ ὁ σεβ. Ἰδρωμένος, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ ἀξιωματικοῦ διορισμένου κόμητος Καποδιστρίου, χρησιμοποιηθῶν εἰς τὴν Τένεδον κατὰ τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἔχει καθορίσει ὁ Ἐπιθεωρητής, κατὰ τὴν τάξιν καὶ τὸν ἐσωτερικὸν κανονισμὸν τὸν ὁποῖον θὰ ἐγκρίνῃ ἡ Γερουσία.

Ἡ προαναφερθεῖσα ἀναφορὰ προσφέρει τὰς σχετικὰς ἀπόψεις διὰ τὸ σχέδιον τοῦ ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ καὶ τῆς τάξεως καὶ ἐὰν αὗται ᾔθελον γίνεαι δεκταὶ ὑπὸ τῆς Γερουσίας, θὰ ἀχθῇ ἐνώπιόν της ὁ Κανονισμός. Ὅθεν, πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ καταλληλότης τούτων τῶν ἀπόψεων ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς 19 Ἰουνίου, ὅχι τόσον διὰ νὰ ἰδρυθῇ τὸ ἄριστον εἰ δυνατόν καὶ πλέον ἐπαγωγὸν σχολεῖον διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, ὡς ἔχει προβλεφθῇ εἰς τὸ σχέδιον τῶν σχολείων καὶ τοῦ ἐθνικοῦ γυμνασίου, ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τοῦ κράτους, ἢ εἰς τὸ σχέδιον ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐὰν δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ πράγματα ὁ σημερινὸς νόμος, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀναγνωρισθῇ ἐὰν αἱ ἀρχαὶ αἱ ὁποῖαι ἐτέθησαν ὡς ρυθμιζούσαι τὴν σχολὴν τῆς Τενέδου καὶ τὰ μέσα διὰ νὰ τεθῇ εἰς λειτουργίαν εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς 19 Ἰουνίου καὶ δύνανται νὰ ληφθοῦν ὡς κατευθυντήριαι γραμμαὶ κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Κανονισμοῦ.

Τὰ μέτρα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ Ἐπιθεωρητής ζητεῖ νὰ ἐξουσιοδοτηθῇ διὰ τὴν ἄμεσον λειτουργίαν τῆς σχολῆς, ἀναφέρονται εἰς τὸν τόπον ἢ τὰ μέσα ἢ ἐπὶ τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν ἢ ἐπὶ τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τόπον, ὑπάρχει ἡ προτεινομένη αἴθουσα τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης καὶ αἱ ἄλλαι δύο αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται κατάλληλοι καὶ τρίτη, ἡ ὁποία υπολογίζεται νὰ προστεθῇ, καὶ (ὑπάρχει τὸ πρόβλημα) τῆς ἐγκρίσεως τῶν ἀναγκαίων ἐξόδων διὰ τὰς ἀνακαινίσεις καὶ τὴν λειτουργίαν. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ μέσα, ταῦτα ἀνάγονται εἰς τὴν προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων ἐπιπλῶν, εἴτε διὰ τὴν φύλαξιν, τὴν περιποίησιν καὶ τὴν καθαριότητα τοῦ χώρου, ἢ ἀνάγονται ἐπὶ τοῦ σχολικοῦ ἐξοπλισμοῦ, προμήθειαν βιβλίων καὶ ἄλλων ὀργάνων χρησίμων καὶ ἀπαρατήτων. Ἡ Ὑπηρεσία θεωρεῖ ἐπὶκαιρον, συμφέρουσαν καὶ ἀναγκαίαν τὴν αἰτουμένην ἐγκρίσιν, ἀνευ τῆς ὁποίας ματαίως δύναται τις νὰ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ ἴδῃ νὰ λειτουργῇ καὶ νὰ προσδεύῃ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ζήτημα.

Ὑπολείπεται πλέον νὰ ἐξετασθοῦν αἱ ἀρχαί, δάσαι τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ πραγματοποιήσις τοῦ τελικοῦ σκοποῦ, συμφώνως πρὸς τὸ διάταγμα τῆς 17 Ἰουνίου.

Ἡ ἀπόφασις τῆς 17 Ἰουνίου, προκειμένου νὰ συντηρηθῶν οἱ διδάσκαλοι καὶ καθηγηταὶ οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθῶν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως εἰς τὸ μελλοντικὸν γυμνάσιον, διατάσσει νὰ παραμείνουν ἐν ἐνεργείᾳ εἰς Κέρκυραν εἰς τοὺς κλάδους εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι κατάλληλοι. Ἡ ἀναφορὰ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ ζητεῖ, ὅπως ἡ σχολὴ θεσπισθῇ μόνιμος καὶ νὰ λάβῃ τὴν ὀνομασίαν Πρωτότοκος.

Ὡς τὸ διάταγμα προβλέπει τρεῖς διδασκάλους ἐν ἐνεργείᾳ εἰς τοὺς ἀντι-

στοίχους κλάδους, ἡ σχολή θὰ διαιρεθῇ εἰς τρία τμήματα. Ἡ ἀναφορά τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ διαιρεῖ τὴν σχολὴν εἰς τέσσαρα τμήματα καὶ ὡς ἐκ τούτου προβλέπει τέσσερις διδασκάλους.

Ἐφ' ὅσον τὸ διάταγμα τῆς 17 Ἰουνίου θεωρεῖ προσωρινὸν τὸ παρὸν ἔργον τῶν διδασκάλων, οἱ ὅποιοι συνετηροῦντο διὰ τὰ τοποθετηθῶν ὕστερον εἰς τὰ σχολεῖα ἢ τὸ γυμνάσιον, οὗτοι ὀφείλουν εἰς τὰ μὲν (σχολεῖα) ἢ εἰς τὸ δὲ (γυμνάσιον) νὰ ἐργασθοῦν, ὅταν ταῦτα τεθοῦν εἰς λειτουργίαν. Ἐφ' ὅσον ἡ ἀναφορά τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ θέλει μόνιμον τὴν σχολὴν τῆς Τενέδου καὶ τριετὴ τὴν διάρκειαν τῶν σπουδῶν, οὗτοι οἱ διδασκαλοὶ μετατίθενται ὀριστικῶς ἐκ τῶν σχολείων καὶ τὸ γυμνάσιον μεταφέρεται οὐσιαστικῶς εἰς Κέρκυραν, κατὰ παράθεσιν τοῦ νόμου καὶ τοῦ συντάγματος καὶ ἀδικαιολόγητον καταστρατήγησιν τοῦ ἀνωτέρω διατάγματος τῆς 17 Ἰουνίου.

Ἡ προβλεπομένη διαβάθμισις τῶν μαθημάτων, ἡ προκαθορισθεῖσα ὕλη τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ἡ διάρκεια αὐτοῦ, ἡ μορφή τῶν ἐτησίων ἐξετάσεων, ἡ διανομὴ τῶν μαθημάτων, ἡ ἔναρξις τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ὁ δημόσιος χαρακτήρ τῶν λόγων τῶν καθηγητῶν καὶ ἡ ἔναρξις τοῦ κλασσικοῦ λυκείου, ἡ παρουσία τῶν Ἀρχῶν τοῦ κράτους, πολιτικῶν, στρατιωτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν, ἡ θεία ἐξουσία ἐκ τῆς ὁποίας πηγάζει ἡ πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν οἰκογενειῶν, ἡ θέσπισις καταλόγου ὁ ὁποῖος θὰ περιέχῃ τὰ ὀνόματα τῶν μαθητῶν, ἡ ἐπίσημος μορφή τῆς ἐγγραφῆς, ἡ διαίρεσις τῶν τάξεων καὶ ἡ ἐγγραφή εἰς αὐτάς δι' ἐντύπων πιστοποιητικῶν, αἱ δημόσιαι διατάξεις αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξασφαλίζουν τὴν πιστὴν ἐφαρμογὴν καὶ πρόοδον, ἡ ἄμεσος ἐπίβλεψις καὶ γνώσις ἐκ μέρους τῆς Γενικῆς Διοικήσεως καὶ τῆς Γερουσίας, ἡ ἄμεσος ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως τῶν μαθητῶν, αἱ ποιεῖν καὶ ἡ ἔκπτωσις ἐκ τῶν δημοσίων θέσεων, τὰ θραβεῖα κοινωνικῆς προβολῆς τὰ ὁποῖα προορίζονται διὰ τοὺς ἐπιμελεῖς, ἅπαντα ταῦτα δηλοῦν καὶ προβάλουν τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον εἶναι διηρημένη ἡ σχολή καὶ τὸν μόνιμον χαρακτήρα αὐτῆς μετὰ πνεύματος ἀντιθέτου πρὸς τὴν ἀπλὴν βούλησιν τοῦ διατάγματος τῆς 17 Ἰουνίου, ὡς δὲν ἀπεφάσισε ἡ Γερουσία, δὲν ἐπεκύρωσε ἡ κοινότης, κατὰ τρόπον ἀνωφελῆ διὰ κάθε εἵδους σχέσιν διὰ τὰ τύχη ὑφ' ἡμῶν συζητήσεως.

Ἡ Ὑπερησία ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ Ἐπιθεωρητὴς ἐπιδιώκει νὰ στερεώσῃ τὴν ἀναγγελθεῖσαν σχολὴν τῆς Τενέδου. Ἀντιθέτως εὐρίσκει ὅτι αὗται διαφέρουν τοῦ στόχου τοῦ διατάγματος τῆς 17 Ἰουνίου, ὅτι τοιαύτη σχολή, κατωτέρα ἢ γυμνάσιον, εἶναι σαφῶς καὶ εὐθέως ἀντίθετος πρὸς τὸν νόμον, ὅτι αὕτη θὰ παρεβίβαζε τὰς διατάξεις τοῦ συντάγματος καὶ τοῦ νόμου ὡς πρὸς τὴν μονιμότητα οὐχὶ μόνον τῶν σκοπῶν ἀλλὰ καὶ τῶν χρηματικῶν κεφαλαίων ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ βασίζῃ τὴν ὑπόστασιν τῆς καὶ τὴν πρόοδόν τῆς, ὅτι ἡ ὑποταγὴ αὐτῆς εἰς νέας διατάξεις τοῦ νόμου δὲν τῆς στερεεῖ τὸν ἐπικίνδυνον καὶ ὀλέθριον χαρακτήρα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τῶρα τείνει νὰ ἐπωμισθῇ ἡ Ὑπερησία ἐπὶ τῶν

Ἑσωτερικῶν, ἡ ὁποία ὀφείλει νὰ διαφωνίση πρὸς τοιαύτας ἀρχὰς καὶ μορφήν καὶ νὰ καλέσῃ τὸν Ἐπιθεωρητὴν νὰ καταρτίσῃ κανονισμὸν σύμφωνον πρὸς τὸ ἄρθρον Ε' τοῦ διατάγματος τῆς 17 Ἰουνίου, ἀναφερόμενον εἰς αὐτὴν τὴν προσωρινὴν λειτουργίαν, ὥς ἠθέλησε καὶ ἀπεφάσισε ἡ Γερουσία, διὰ τοὺς διδασκάλους τοὺς ὁποίους ἔχει προσλάβῃ καὶ μισθοδοτεῖ.

Ὅθεν ἡ Ὑπηρεσία προτείνει τὴν ἀκόλουθον μορφήν διατάγματος:

Τῇ Σεπτεμβρίου 1805

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθείσης τῆς λεπτομεροῦς ἀναφορᾶς τῆς Ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν, ἡ ὁποία ἐξετάζει καὶ συζητεῖ τὴν ἀναφορὰν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου

Ἀποφασίζει:

Τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἀναφορᾶς τῆς Ὑπηρεσίας, διατάσσουσα τὴν διαδίδασιν αὐτῆς εἰς τὸν Ἐπιθεωρητὴν, ἵνα οὗτος ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν καταρτίσῃ τὸν σχετικὸν κανονισμὸν συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ διατάγματος τῆς 17 Ἰουνίου, διὰ τὴν πλέον σύντομον λειτουργίαν τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου.

14

Ὁ Ι. Καποδίστριας εἰργάσθη ἐντατικῶς ἐπὶ μῆνας διὰ νὰ ὀργανώσῃ τὸ Σχολεῖον τῆς Τενέδου. Τὴν 3ην Νοεμβρίου 1805 ἐγένοντο ἐπισήμως τὰ ἐγκαίνια τῆς λειτουργίας του. Ὁ Ἐπιθεωρητής, προσφωνῶν τοὺς μαθητάς, εἶπε τὰ ἑξῆς:

Σήμερον ἡ πατρίς καὶ ἡ Κυβέρνησις ἔρχεται εἰς προσωπικὴν γνωριμίαν μαζί σας. Τὰ ὀνόματά σας ἐγγεγραμμένα εἰς τὸν δημόσιον τοῦτον πίνακα τιμῶσι τὰς διαθέσεις σας.

Ἰδοὺ τὰ καθήκοντα τὰ ὁποία καλεῖσθε νὰ ἐκτελέσητε.

Ἐξουσιοδοτηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἄρθρου VII τοῦ κανονισμοῦ καὶ τοῦ θεσπίσματος τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας τῆς 22 Ὀκτωβρίου, συμβουλευθεὶς τοὺς διδασκάλους σας σᾶς ἀναγγέλλω αὐτοὺς εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν διαταγὴν.

Μαθηταί! Σεῖς πρῶτοι ἀνεγεννήσατε εἰς τὴν πατρικὴν καρδίαν τῆς Κυβερνήσεως Ὑψηλὰς ἐλπίδας. Ἐστὲ βέβαιοι ὅτι εἴθε τὸ πολυτιμώτερον ἀντικείμενον τῶν μεριμνῶν τῆς. Αἴτη σᾶς ἐπιβλέπει καὶ σᾶς προστατεύει. Ἀνταποκριθῆτε διὰ τοῦ ζήλου σας εἰς τὰ εὐεργετήματά της καὶ θὰ λάβετε γενναίαν ἀνταμοιβήν.

Ἐκ τοῦ Κανονισμοῦ, τὸν ὁποῖον μνημονεύει ὁ Καποδίστριας, παρατίθενται τὰ πρῶτα ἄρθρα.

1

Τὸ προσωρινὸν Σχολεῖον Τενέδου, προορίζεται διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν

νέων ὑπαλλήλων τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας, τῆς τοπικῆς Κυβερνήσεως, τῶν τοπικῶν ὑπηρεσιῶν, τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν κληρικῶν τῆς νήσου Κερκύρας.

2

Θὰ δέχεται τοὺς νέους ἐκείνους ὅτινες αὐθορμήτως θὰ θελήσωσι νὰ ἐγγραφῶσι ὡς μαθηταὶ εἰς τὰς οἰκείας τάξεις καὶ θὰ συμμορφωθῶσιν εἰς τὰς διατάξεις αὐτίνες διέπουσι τὴν ἐκπαίδευσιν.

3

Πρὸς τὸ παρὸν τὸ Σχολεῖον διαιρεῖται εἰς τέσσαρα τμήματα.

Εἰς τὸ πρῶτον ἐγγράφονται οἱ ἔχοντες ἀρχὰς τῶν πρώτων στοιχείων τῆς Ἑθνικῆς γλώσσης. Διδάσκαλος ὁ κ. Χριστόφορος Περραιβός.

Εἰς τὸ δεύτερον οἱ ἔχοντες γνώσεις τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας. Διδάσκαλος ὁ αἰδ. Δρ. Ἀνδρέας Ἰδρωμένος.

Εἰς τὸ τρίτον, οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐκμάθωσι τὰ στοιχεῖα τῶν ἐπιστημῶν καὶ νὰ ἐκπαιδευθῶσιν εἰς τὰ στρατιωτικά. Καθηγητὴς ὁ Εὐγ. Κορ. Καῖσαρ Πελλεγκρίνης.

Εἰς τὸ τέταρτον οἱ ἔχοντες ἀρχὰς φιλοσοφίας. Καθηγητὴς ὁ κ. Δρ. Γ. Στάμπιλε Παγάνος.

Ὁ κανονισμὸς ἐξακολουθεῖ εἰς 15 ἄρθρα νὰ προβλέπῃ περὶ ὅλων τῶν ζητημάτων τοῦ σχολείου. Τῆς παρουσιάσεως τῶν μαθητῶν ἐν τῇ μεγάλῃ αἴθουσῃ τῆς βιβλιοθήκης. Τῆς πειθαρχίας τῶν μαθητῶν. Τῶν ποινῶν. Τῶν ὑργάνων τῶν σπουδῶν. Τοῦ κλητῆρος. Τῆς προμηθείας βιβλίων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐκπαίδευσως. Τῆς λογοδοσίας τῆς προόδου τῶν μαθητῶν πρὸς τὴν Γερουσίαν καὶ τέλος τῶν δαπανῶν τοῦ σχολείου.

Τὰ «καθήκοντα» τὰ ὅποια οἱ μαθηταὶ τῆς Σχολῆς ἐκαλοῦντο νὰ ἐκτελέσουν, προσδιορίζονται σαφῶς καὶ ἀναλυτικῶς εἰς τὸν ἀκόλουθον Κανονισμόν:

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

1ον. Ἡ Κυβέρνησις διὰ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, ὁ Ἐπιθεωρητὴς διὰ τῶν διδασκάλων θὰ πληροφροῖται κατὰ μῆνα τὴν ἐπίδοσιν, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὰς προόδους ἐκάστου μαθητοῦ.

2ον. Εἰς ἕκαστον τμήμα τηρεῖται βιβλίον παρόντων καὶ ἀπόντων, ἐπιμελῶν καὶ ἀμελῶν καὶ τῶν ἐξαιρετικῆς προόδου.

3ον. Παρὼν εἶναι ὁ εὐρισκόμενος ἐν τῇ σχολείῳ τὴν καθορισθεῖσαν ἡμέραν καὶ ὥραν καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὸ προσκλητήριον τοῦ διδασκάλου ἢ τοῦ πρὸς τοῦτο ἐνταλθέντος μαθητοῦ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

4ον. Ἀπὼν εἶναι ὁ μὴ δικαιολογῶν προηγουμένως τὴν ἀπουσίαν του.

5ον. Μόνη αἰτιολογία ἀπουσίας εἶναι ἡ ἀσθένεια. Πᾶσα ἄλλη δικαιολογία θὰ γίνεται γνωστὴ εἰς τὸν ἐπιθεωρητὴν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

6ον. Μελετηροὶ εἶναι οἱ ἀσχολούμενοι μετὰ ζήλου, ὅπως ἐπωφεληθῶσιν τῆς διδασκαλίας.

7ον. Ἀμελεῖς οἱ μὴ ἐπωφελούμενοι τῶν μαθημάτων.

8ον. Πᾶς μαθητὴς δύναται νὰ μεταβαίνει πρὸς συνάντησιν τοῦ διδασκάλου, κατ' οἶκον ἢ ἀλλαχοῦ πρὸς ἐπίλυσιν ἀπορίας.

9ον. Προσδεύοντες θὰ θεωροῦνται οἱ μαθηταὶ οἵτινες ἤθελον συνθέσῃ οἷονδ' ἵππετε διδιδάριον καὶ παρουσιάσῃ τοῦτο εἰς τὸν διδάσκαλον ἐπὶ θεμάτων τὰ ὅποια ἐδιδάχθησαν.

Τὸ ποίημα τοῦτο διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς α' καὶ τῆς β' τάξεως θὰ εἶναι σύνθεσις εἰς τὸ Ἑθνικὸν ἰδίωμα εἰς πεζὸν ἢ ἑμμετρον λόγον. Διὰ τοὺς τῆς γ' πρόδλημα ἀριθμητικῆς ἢ μαθηματικῶν. Διὰ τοὺς τῆς δ' περίληψις ἐκ τοῦ διδασκομένου κειμένου μετὰ κριτικῶν σχολίων.

10ον. Οἱ διδάσκαλοι ὀφείλουσι νὰ ἐξετάζωσι μεθ' ὑπομονῆς τὰ ποιήματα ταῦτα, διὰ νὰ κρίνωσι ἂν εἶναι ἄξια τῆς ἐκτιμήσεως τῆς Κυβερνήσεως.

11ον. Οἱ ἀποδεικνύοντες ἐπίδοσιν διὰ τῶν ποιημάτων τούτων θὰ βραβεύονται καὶ θὰ ἀπολαμβάνουσι τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ δημοσίου εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν κόπων καὶ τῶν μελετῶν των.

12ον. Οἱ ἀπουσιάζοντες θὰ ἐπιπλήττονται καθὼς καὶ οἱ ἀμελεῖς. Ἐν ὑποτροπῇ θὰ ἐπιδίδεται ἄλλη ποιητὴν.

13ον. Εἰς τὸ πρῶτον τμήμα καὶ εἰς τὸ 2ον θὰ παραδίδονται μαθήματα καθ' ἑκάστην πλὴν τῆς Κυριακῆς, τῆς Πέμπτης καὶ τῶν ἑορτῶν τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Τὰ σχολεῖα τῶν δύο τμημάτων θὰ ἀνοίγωσι τὴν πρῶταν τὴν 8ην πρὸ μεσημβρίας μέχρι τῆς 11ης. Τὸ ἀπόγευμα ἀπὸ τῆς 3ης μ.μ. μέχρι τῆς 5ης μ.μ.

14ον. Οἱ ὑπάλληλοι μαθηταὶ δικαιούνται νὰ ἐξετάζωνται πρῶτοι καὶ νὰ ἀναχωρῶσι ἅμα τελειώσουν. Δύνανται δὲ νὰ ἀπουσιάζωσι τὸ ἀπόγευμα.

15ον. Οἱ μαθηταὶ οἱ ἔχοντες γνώσεις Ἑλληνικῆς θὰ προμηθευθοῦν τὰ ἑξῆς βιβλία:

Γραμματικὴν Κ) νου Λασχάρεως.

Μύθους τοῦ Αἰσώπου.

Ἕνα Χρυσολωρᾶν.

16ον. Οἱ μὴ ἔχοντες γνώσιν τῆς Ἑλληνικῆς θὰ προμηθευθῶσι:

Τὴν παιδαγωγικὴν Ἀποθήκην τῶν παιδίων.

17ον. Ὅσοι θὰ φέρωσι τετράδιον γραφῆς.

18ον. Ὅσοι δὲν δύνανται νὰ προμηθευθῶσι τὰ ἀνωτέρω βιβλία, θὰ λάβωσι ταῦτα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ.

19ον. Οἱ μαθηταὶ τοῦ 2ου τμήματος θὰ προμηθευθῶσι τὰ ἑξῆς βιβλία καὶ τετράδιον γραφῆς:

Γραμματικὴν Λασχάρεως.

Ἐγκυκλοπαιδεῖαν.

Ὅσοι δὲν δύνανται νὰ τὰ προμηθευθῶσι θὰ τὰ λάδωσιν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως δωρεάν.

20όν. Εἰς τοὺς ἑρεῖς τοῦ Β' τμήματος θὰ παραδίδωνται μαθήματα εἰς ἰδιαιτέραν αἵθουσαν.

21ον. Εἰς τὸ γ' τμήμα θὰ παραδίδωνται μαθήματα Τρίτην, Πέμπτην καὶ Σάββατον ἀπὸ τῆς 2 μ.μ. μέχρι τῆς 5 μ.μ.

22ον. Εἰς τὸ δ' τμήμα θὰ παραδίδωνται μαθήματα Δευτέραν, Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν ἀπὸ τῆς 9ης π.μ. μέχρι τῆς 11 π.μ.

Θὰ προμηθευθῶσι τὰ ἐξῆς βιβλία:

Ἱταλικὴν λογικὴν τοῦ Ἀδῶα Γκενοδέλλη.

Ὅσοι δὲν δύνανται νὰ τὸ ἀγοράσωσι θὰ λάδωσι τοῦτο παρὰ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ.

23ον. Πᾶς νέος θέλων νὰ ἐγγραφῇ εἰς τι τῶν τμημάτων θὰ παρουσιάζεται εἰς τὸν Ἐπιθεωρητὴν.

24ον. Τὸ ἀνοιγμὰ τοῦ σχολείου θὰ γίνῃ τὴν 20ὴν Νοεμβρίου. Οἱ μαθηταὶ θὰ λάδωσιν ἀντίτυπον τοῦ κανονισμοῦ καὶ τὸ δελτίον τῆς ἐγγραφῆς των.

Τὴν ἐπομένην πάντες οἱ μαθηταὶ θὰ εὗρωσι τὴν θέσιν των εἰς τὸ σχολεῖον καὶ τὸ πρῶτον μάθημα θὰ γίνῃ παρουσίᾳ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ.

Τὸ παρὸν θέλει τυπωθῇ καὶ ἀναρτηθῇ εἰς τὰς αἰθούσας ἐκάστου τμήματος.

Ἀντίτυπον θὰ ἀποσταλῇ εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν διαμερισμάτων καὶ θὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς μαθητὰς διὰ τὴν ἀκριβὴ τήρησιν.

3 Νοεμβρίου 1805

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς

ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

15

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 199, ἀρ. 291

A di 5 gennaio 1806

Il Senato

Considerando il zelante rapporto dell'emerito Inspettore della pubblica scuola del Tenedos conte Capodistria e la polizza delle spese dalla sua lealtà incontrate per l'attivazione della scuola stessa, altre anteriori ed altre posteriori al regolamento 23 ottobre, tutte ineccepibilmente documentate, e nelle quali si ravvisa il risparmio e l'utilità dell'oggetto, conciliato

in ogni rapporto dalla vigilanza, attività e virtuoso zelo dell'Inspettore stesso, che alle altre gravi sue ispezioni onora se stesso, la patria e la nazione col consacrarsi al felice andamento della pubblica educazione tanto interessante le paterne cure del Governo.

Considerando il filantropico sentimento che mosse l'Inspettore stesso a prestare accoglimento umano, ospitalità e sussistenza al greco ciprioto, che abbandonando il patrio suolo senza appoggi e protezioni, colla fiducia della generosità della Repubblica venne nel di lei seno a ricevere istruzione e mezzo di sussistenza.

Considerando la proposizione di sciegliere due Protoscoli, che prestar si debbano con assidua attività al sollievo degl'Institutori ed al miglior andamento degl'aluni con una mensuale gratificazione eguale a quella dell'usciera.

Considerando la proposizione fatta per l'assegno di un soprasoldo alli due Institutori Idromeno e Perevò ed al Professore di filosofia, udito il parere della sua Camera dell'Interno, decreta:

1° E manifestato il pubblico pienissimo aggradimento all'egregio Inspettore della pubblica scuola conte Capodistria per il suo consacramento in argomento che promove il ben essere della società ed interessa le più tenere ed affettuose cure del Senato.

2° Sono pienamente approvate le spese incontrate dal medesimo con tanto risparmio per l'attivazione della pubblica scuola e per il soccorso prestato al giovine ciprioto ascendenti a tallari 264 a tenor della polizza prodotta e de' relativi documenti, delli quali dovrà essere rimborsato dal fondo destinato per la pubblica istruzione.

3° Si risserva il Senato di deliberare opportunamente sopra le altre proposizioni de Protoscoli e per al soprasoldo da assegnarsi agl'Institutori ed al Professore di filosofia.

4° Il Segretario di Stato dell'Interno è incaricato di dar corso al presente.

Stamo Calichiopulo vice preside
Giovanni Cappadoca senatore
Pasquale Gramaticopulo senatore
Eustachio Pignatore senatore
Anziolo Calichiopulo senatore
Basilio Gavo senatore
Giovanni Querini senatore
Giorgio Stai senatore
Rocco Cezoni senatore

Giovanni Pillarino Attanasio senatore

Michele Tipaldo senatore

Gianni Vlastò senatore

Il Segretario di Stato conte SICURO

Τῇ 5 Ἰανουαρίου 1806

Ἡ Γερουσία

Ἐκτιμῶσα τὴν πλήρη ζήλου ἔκθεσιν τοῦ ἀξιοτίμου ἐπιθεωρητοῦ τῆς δημοσίας σχολῆς τῆς Τενέδου κόμητος Καποδιστρίου καὶ τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἐξόδων εἰς τὰ ὅποια μετὰ τιμιότητος προέβη διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς αὐτῆς σχολῆς, ἄλλα προγενέστερα καὶ ἄλλα μεταγενέστερα τοῦ Κανονισμοῦ τῆς 22 Ὀκτωβρίου, ἅπαντα κατὰ τρόπον ἀδιάβλητον τεκμηριωμένα καὶ εἰς τὰ ὅποια διακρίνονται ἡ φειδῶ καὶ ἡ ὠφέλεια διὰ κάθε προτεινόμενον μέτρον, ὥς καὶ ἡ δραστηριότης καὶ ὁ ἀξιέπαινος ζήλος τοῦ αὐτοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἄλλων ἐπιθεωρήσεων ἐτίμησε ἑαυτόν, τὴν πατρίδα καὶ τὸ ἔθνος διὰ τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὴν πρόοδον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἡ ὁποία τυγχάνει τόσων φροντίδων ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐκτιμῶσα τὰ φιλόανθρωπα αἰσθήματα, ἅτινα ὥθησαν τὸν αὐτὸν Ἐπιθεωρητὴν νὰ παράσχω εὐσπλαγχνον ὑποδοχὴν, φιλοξενίαν καὶ βοήθειαν εἰς τὸν Ἑλληνα ἐκ Κύπρου, ὁ ὁποῖος ἐγκατέλειψε τὴν πάτριον γῆν ἄνευ υποστηρίξεως καὶ προστασίας καὶ μετὰ μόνης τῆς ἐμπιστοσύνης εἰς τὴν γενναioφροσύνην τῆς Δημοκρατίας ἤλθεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, διὰ νὰ λάβῃ ἐκπαίδευσιν καὶ νὰ εὕρῃ πόρους πρὸς συντήρησίν του.

Ἐκτιμῶσα τὴν πρότασιν περὶ ἐκλογῆς δύο Πρωτοσχόλων, οἱ ὅποιοι θὰ βοηθήσουν μετὰ ζήλου διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν διδασκάλων καὶ τὴν πρόοδον τῶν μαθητῶν καὶ οἱ ὅποιοι θὰ ἔχουν τὰς μηνιαίας ἀπολαβὰς τοῦ κλητῆρος.

Ἐκτιμῶσα τὴν πρότασιν περὶ χορηγήσεως χρηματικοῦ ἐπιδόματος εἰς τοὺς δύο διδασκάλους Ἰδρωμένον καὶ Περραιβὸν καὶ εἰς τὸν καθηγητὴν τῆς φιλοσοφίας, ἀκουσθείσης τῆς γνώμης τῆς Ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν,

Ἀποφασίζει

Α'. Διαδηλοῦται ἡ πλήρης εὐαρέσκεια τοῦ δημοσίου εἰς τὸν ἔξοχον ἐπιθεωρητὴν τῆς δημοσίας σχολῆς κόμητα Καποδιστριαν, διὰ τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ἔργον, τὸ ὅποιον βοηθεῖ εἰς τὴν ἐξύψωσιν τῆς κοινωνίας καὶ ἐπάγεται τὰς πλείον τρυφεράς καὶ φιλοστόργους φροντίδας τῆς Γερουσίας.

Β'. Ἐγκρίνονται πλήρως αἱ δαπάναι, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεβλήθη ὁ αὐτὸς μετὰ πνεύματος οἰκονομίας διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς δημοσίας σχολῆς καὶ διὰ

τὴν δοθῆσθαι τοῦ νεαροῦ Κυπρίου, αἱ ὁποῖαι ἀνῆλθον εἰς 264 τάλληρα, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόδειξιν καὶ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα, καὶ αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξοφληθοῦν ὑπὸ τοῦ ταμείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Γ'. Ἡ Γερουσία ἐπιφυλάσσει τὴν ἀπαντήσῃ καταλλήλως ἐπὶ τῶν λοιπῶν προτάσεων διὰ τοὺς Πρωτοσχόλους καὶ διὰ τὸ ἐπίδομα εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ τὸν καθηγητὴν τῆς φιλοσοφίας.

Δ'. Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν ἐπιφορτίζεται διὰ τὴν διεκπεραίωσιν τῆς παρούσης.

Στάμος Χαλικιόπουλος, ἀντιπρόεδρος
 Ἰωάννης Καππάδοκας, γερουσιαστής
 Πασχάλης Γραμματικόπουλος, γερουσιαστής
 Εὐστάθιος Πινατόρος, γερουσιαστής
 Ἀγγελος Χαλικιόπουλος, γερουσιαστής
 Βασίλειος Γκαβός, γερουσιαστής
 Ἰωάννης Κουερίνης, γερουσιαστής
 Γεώργιος Στάης, γερουσιαστής
 Ρόκκος Τσιτσώνης, γερουσιαστής
 Ἰωάννης Πυλαρινός Ἀθανάσιος, γερουσιαστής
 Μιχαὴλ Τυπάλδος, γερουσιαστής
 Γιάννης Βλαστός, γερουσιαστής

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας κόμης Σιγοῦρος

16

Τὴν 23ην Μαρτίου 1806 ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῆς Σχολῆς Τενέδου ὑποβάλλει εἰς τὴν Γερουσίαν μακρὰν ἔκθεσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐκφράζει τὸ παράπονον ὅτι εἰς τὴν Σχολὴν δὲν φοιτοῦν μαθηταὶ καὶ ὅτι μόνον εἰς τὸ μάθημα τῆς φιλοσοφίας παρατηρεῖται ἀκόμη προσέλευσις ἀριθμοῦ τινος μαθητῶν.

«Οἱ κανονισμοὶ ἀποδεικνύονται ἐκ πείρας ἄνευ ἀποτελέσματος, ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις δὲν ἤθελεν ἄρῃ βλα τὰ ἐμπόδια ἔμμεσα καὶ ἄμεσα, τὰ ὁποῖα ἀπομακρύνουσι τὴν νεολαίαν. Ἐκ τῶν ἀμέσων ἐμποδίων εἶναι ἡ ἀργία καὶ ἡ διαφθορά, εἰς ἣν ἔχουσι συνηθίσει οἱ νέοι τῆς Κερκύρας, εἰς τὴν ἀταξίαν τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων νὰ ἐπιτελῶσι τὸ καθήκον των καὶ εἰς τὴν ἀνικανότητά των νὰ καθιστῶσιν εὐάρεστα τὰ μαθήματα. Ἐκ τῶν ἐμμέσων δὲ ἀναμφιδόλως εἶναι τὸ ἀκατάστατον καὶ καταστρεπτικὸν σύστημα πάσης πολιτικῆς, συστηματοποιήσεως τῶν γραμματειῶν τῆς Κυβερνήσεως.

»Ἡ ἑλλειψις ἐνθαρρύνσεως ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τοὺς ὀλίγους

ἐκείνους οἵτινες δὲν πλήττονται ὑπὸ τῆς διαφθορᾶς τῶν περισσοτέρων, ἢ ἀτιμωρησία καὶ τὸ χεῖριστον ἢ προστασία πρὸς τοὺς ἀμελεῖς καὶ ἀναξίους (εἶναι δὲ τοῦτο τὸ χεῖριστον, διότι εἶναι γνωστὸν εἰς πάντας τοὺς ἐντοπίους, ὅτι οἱ νέοι εἶναι συνειθισμένοι εἰς τὴν ἀργίαν, ἀφ' οὗ γνωρίζουσι, ὅποιαν ἐκπαίδευσιν ἔλαβον μέχρι τοῦδε). Νὰ ἐνθαρρύνωνται ὁμοῦς εἰς τὴν ἀργίαν ὑπὸ τῶν ἐντεταλμένων νὰ καταστήσωσι τοὺτους ὠφελίμους πολίτας, τοῦτο εἶναι μία ἄλλη-θεια τὴν ὅποιαν ἐννοοῦν ὅσοι δὲν ἔχουν διεφθαρμένην τὴν ψυχὴν των. Τὰ σχολεῖα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὀφείλουν νὰ εἶναι ἀνοικτὰ πρὸ καὶ μετὰ μεσημβρίαν, συμφώνως πρὸς τὰ διατεταγμένα, ἀλλ' οἱ διδάσκαλοι μὲ τὴν πρόφασιν τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν μαθητῶν δὲν προσέρχονται καὶ οὕτω κατήντησαν ὥς ἄλλοι συνταξιούχοι, ἢ οἰκοδιδάσκαλοι ἐνίων μαθητῶν. Τὰ σχολεῖα παρέλυσαν καὶ ἀπώλεσαν τὴν κρατικὴν ἀξιοπρέπειαν ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδέποτε θὰ ἔχωσι μαθητάς. Τὰ ἄλλα δύο τμήματα φιλοσοφίας καὶ μαθηματικῶν δὲν παρουσιάζουσι τὴν αὐτὴν ἀταξίαν, ἀλλ' ἡ τῶν μαθηματικῶν εἶναι ἔρημος, ἡ δὲ ἄλλη θὰ ἐρημωθῇ ἀκολουθοῦσα τὸ παράδειγμα τῆς πρώτης, διότι οἱ νέοι οἵτινες ὀφείλουσι νὰ προσέρχωνται σχεδὸν πάντες δημόσιοι ὑπάλληλοι, θὰ εὕρωσι δικαιο-λογίαν, προβάλλοντες τὴν ὑπηρεσίαν των. Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι νέοι εὐρίσκουσι πραγματικὸν ἐμπόδιον τοὺς προϋσταμένους των, διότι φοβοῦνται ὅτι ἐὰν συχνάζωσιν εἰς τὸ σχολεῖον θὰ χάσωσι τὴν μικρὰν ὠφέλειαν, ἥτις τοῖς παραχωρεῖται. Ἄλλοι δὲ προβάλλουν ὥς πρόσχημα τὴν ὑπηρεσίαν των. Οἱ προϊστάμενοι λοιπὸν τῶν ὑπηρεσιῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ διορίζωσι νέους εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας, ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ μόνον τῆς ἀρεσκείας των, συντελοῦσι πολλάκις νὰ βλέπωμεν νὰ ἀντιδρῶσι εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως ἀμέσως ἢ ἐμμέσως. Οὕτω αἱ δημόσιοι γραμματεῖαι καταντῶσι σχολεῖα, ἔνθα ἡ δυστυχὴς νεολαία διδάσκεται μόνον πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπολαμβάνῃ ἐλάχιστα κέρδη. Ὁ ἀπερίσκεπτος οὗτος συρφετὸς τῆς νεολαίας κακῶς ἐξυπηρετεῖ τὸ κράτος, τὸ ὅποιον δὲν ἀγαπᾷ, διότι τὴν θέσιν του ὀφείλει εἰς τὸν προϊστάμενον καὶ οὐχὶ εἰς αὐτό. Τοῦναντίον ἡ Κυβέρνησις χάνει τὸ δικαίωμα νὰ θραδεύῃ διὰ θέσεως τοὺς ἀξίους νέους, ἱκανοὺς νὰ τὴν ἐξυπηρετήσωσι καὶ μὲ ὑγιᾶς τὸ ἦθος. Εἶναι δὲ φανερόν ὅτι προκύπτει μεγάλη ἀπογοήτευσις διὰ τοὺς καλοὺς νέους ἐκ τοῦ περιέργου τούτου συστήματος, οἵτινες διὰ τοῦτο εἶναι ἄξιοι συμπαθείας, ἐὰν ἐγκαταλείψωσιν ἑαυτοὺς εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν ποταπότητα. Μεγαλυτέρα δὲ προκύπτει ἀπογοήτευσις ἐκ τῆς ἀδιαφορίας τοῦ Κράτους καὶ τῶν λειτουργῶν του, οἵτινες ἐμποδίζουν τοὺς νέους νὰ ἐκπαιδευθῶσι καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἀξιωματικῶν ἐκείνων, οἵτινες περιφρονοῦσι τὰς διαταγὰς τοῦ δημοσίου, ὥς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐκπαιδεύσεως. Οὐδεὶς λειτουργὸς ἐφάνη ποτὲ εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπως παρακολουθήσῃ καὶ ἐνθαρρύνῃ τὴν νεολαίαν, ἥτις ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκπαιδευθῇ. Ἐὰν ἡ κατάσταση ἐξακολουθήσῃ, προτιμώτερον εἶναι οἱ πόροι οἱ διατεθέντες διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν νὰ προορισθῶσιν δι' ἄλλον σκοπόν. Ἐὰν ὁμοῦς θελήσωμεν, ὥς ἐπιθυμοῦμεν, νὰ ὑποστηρίξωμεν τὸ ἴδρυμα τοῦτο, τὸ ὅποιον θὰ στερεώσῃ καὶ τὰ

ἄλλα, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνη δεκτὸς ὁ κάτωθι κανονισμός, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχωμεν τὴν θέλησιν καὶ τὴν σταθερότητα νὰ τηρήσωμεν αὐτόν».

Συννεπεία τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἡ Γερουσία ἐνήφισε τὸ ὑποβληθὲν ψήφισμα τὴν 15ην Ἰουνίου 1806.

ΘΕΣΠΙΣΜΑ

1. Πᾶς προϋστάμενος ὑπηρεσίας θὰ ὑποβάλῃ ἐντὸς 8 ἡμερῶν τὰ ὀνόματα καὶ τὴν ἡλικίαν τῶν ὑπαλλήλων του.

2. Πᾶς διοριζόμενος ὑπάλληλος ἐγκρίνεται ὑπὸ τῆς Γερουσίας.

3. Πάντες οἱ ὑπάλληλοι οἱ μὴ συμπληρώσαντες τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των ὑποχρεοῦνται νὰ φοιτήσωσιν εἰς τὸ σχολεῖον.

4. Ὁ διορισμὸς τῶν ὑπαλλήλων τοῦ λοιποῦ θὰ ἐνεργεῖται ὑπὸ τῆς Γερουσίας. Προσόντα θὰ εἶναι ἡλικία 21 ἐτῶν, πιστοποιητικὸν ὅτι ἡκολούθησαν τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου.

5. Οὐδεὶς λειτουργὸς θὰ λάβῃ ἀνωτέραν θέσιν, ἐὰν δὲν παρουσιάσῃ πιστοποιητικὸν ὅτι οἱ ὑπάλληλοί του ἡκολούθησαν τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου.

6. Πᾶς προϋστάμενος τοῦ ὁποίου οἱ ὑπάλληλοι ἀρνοῦνται νὰ ἀκολουθήσωσι τὰ μαθήματα καὶ δὲν ἔχουσι συμπληρώσῃ τὸ 21 ἔτος τῆς ἡλικίας των, ὀφείλει νὰ παύσῃ αὐτούς.

7. Ὅλοι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἀμφοτέρων τῶν δογμάτων κληθέντες ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων νὰ ἐκπαιδευθῶσι καὶ ἀρνηθῶσι τοῦτο παύονται ἀπὸ πάσης ἱεροτελεστείας καὶ ἐὰν δὲ δὲν ἐχειροτονήθησαν, δὲν θὰ ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦτο.

8. Ἐπίσης καὶ οἱ ἀξιωματικοί.

9. Τὰ πιστοποιητικὰ σπουδῶν ἐκδίδονται ὑπὸ τῶν οἰκείων καθηγητῶν καὶ κυροῦνται ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ.

10. Ἡ τοπικὴ τιμητεία εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν τήρησιν τῶν ἀρθρῶν 1, 2, 3, 4, 5, καὶ 6. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης καὶ ὁ Λατῖνος τοποτηρητής διὰ τὸ 7ον καὶ ὁ διοικητὴς τοῦ Τάγματος διὰ τὸ 8ον.

ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

17

Τὴν 23ην Ἀπριλίου 1806 ἡ Γερουσία διὰ θεσπίσματός της ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας πρὸς τὴν οἰκογένειαν Ζωσιμᾶ διὰ τὰς δωρεάς της ὑπὲρ τῆς νεολαίας τῶν νήσων. Τὸ θέσπισμα τοῦτο ἐξεδόθη κατόπιν ἐκθέσεως τοῦ Καποδίστρια. Εἰς τὴν ἐκθεσιν αὐτὴν ἔγραψεν ὁ Καποδίστριας:

—Ἡ Ἑλληνικὴ οἰκογένεια τῶν Ζωσιμᾶ, ἐγκατεστημένη ἐν Ρωσσίᾳ, εὐηργέτησε πολλάκις τὴν νεολαίαν τῆς Πολιτείας ἀποστέλλουσα, πρὸς χρῆσιν

τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἑλληνικὰ βιβλία καί, τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον, βιβλία τῶν συμπατριωτῶν Εὐγενίου Βουλγάρεως καὶ Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη.

»Τὸ 1803, ἀπέστειλεν 34 ἀντίτυπα μαθηματικῶν τοῦ Νικηφόρου Θεοτόκη, 19 τόμους Ἱερᾶς Ἱστορίας, 10 ἀντίτυπα τοῦ Κορυδαλέως περὶ Ἀγίου Πνεύματος, 7 ἀντίτυπα τῆς «Αἰνείαδος» τοῦ Βιργιλίου καὶ 7 τῶν «Γεωργικῶν» τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως καὶ τινα τομίδια τοῦ ἐγκωμίου τοῦ Ἀλεξάνδρου Α'.

»Πολλὰ εἶναι αἱ ἀποστολαὶ ἐπίσης τοῦ ἐν Λιδόρνῳ Μιχαὴλ Ζωσιμᾶ, Προξένου τῆς Πολιτείας, ἐκ σχολικῶν βιβλίων, 7 τόμοι τοῦ Ὀμήρου, 4 τοῦ Θουκυδίδου, ἐπίσης ἀπέστειλεν εἰς Κεφαλληνίαν καὶ Ζάκυνθον, Λευκάδα καὶ Κύθηρα, Ἰθάκην καὶ Παξούς.

»Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Πολιτείας ἐν Κ) πόλει Λευκοκοίλος ἀπέστειλε κιθώτιον πλήρες βιβλίων τοῦ αὐτοῦ δωρητοῦ ἐκ Ρωσσίας. Περιεῖχε ἔργα τοῦ Κορυδαλέως, τοῦ Νικηφόρου καὶ 48 ἀντίτυπα τῆς μεταφράσεως τοῦ Βιργιλίου τοῦ Εὐγενίου. Ὑπάρχει δὲ ἀκόμη εἰς χεῖρας τοῦ ἀνταποκριτοῦ τοῦ Πασχάλη κιθώτιον μὴ παραδοθὲν εἰσέτι. Ὅπως ἐκτιμηθῶσι τὰ αἰσθήματα τῆς φιλογενοῦς ταύτης οἰκογενείας θὰ ἀναφέρω ὅτι ἐδόθη τὸ ποσὸν 100.000 ρουβλίων, πρὸς ἀνέγερσιν καὶ συντήρησιν τῆς Σχολῆς Ἰωαννίνων.

18

Τὴν 26ην Μαΐου 1806 ὁ Καποδίστριας ὑποβάλλει νέαν ἔκθεσιν εἰς τὴν Γερουσίαν. Ἀντικείμενον καὶ τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς εἶναι ἡ συνεχιζομένη ἀπροθυμία τῆς νεολαίας νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς θυσίας τοῦ Κράτους διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Ἐπαναλαμβάνει τὰς ἐπικρίσεις, τὰς ὁποίας εἶχε περιλάβει καὶ εἰς τὴν προηγουμένην ἔκθεσιν, ἐναντίον τῶν προϋσταμένων τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἐκθέτει τὰ ἀναγκαῖα μέτρα χωρὶς τὴν λήψιν τῶν ὁποίων θὰ ἦτο περιττὴ ἡ συνέχισις τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς τῆς Κερκύρας, καθὼς καὶ τῶν σχολείων τῶν ἄλλων νήσων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον λειτουργήσει ἀκόμη, ἂν καὶ εἶχον διωρισθῇ μερικοὶ διδάσκαλοι, ἐλλείψει μαθητῶν.

«Καὶ ἰὼν οὐδέποτε οἱ μαθηταὶ μας θὰ προσέλθωσιν εἰς τὰ σχολεῖα αὐθορμήτως. Ἡ πείρα καὶ τὰ ἀποτελέσματα ἀποδεικνύουσι μοιραίως τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Ἡ λογικὴ συνετέλεσεν νὰ αἰσθανθῶσι τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅσοι συνησθάνθησαν μόνον τὸ Κράτος μὲ τὴν ἀληθῆ του ἔννοιαν.

»Ἡ ἀξία τῆς γραμματικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐκπαιδεύσεως νοεῖται μόνον ὑπὸ τῶν λαῶν ἐκείνων, οἵτινες, διὰ τῆς ἀξίας τῶν γραμμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν, εἶδον νὰ ὑψοῦται εἰς ὑψηλὴν καὶ φωτοδόλον σφαῖραν ὁ πολίτης, ὅστις λόγῳ γεννήσεως καὶ περιουσίας ἦτο προωρισμένος διὰ δουλικά καὶ ἀκατονόμαστα ἔργα.

»Οἱ λαοὶ μας δὲν ἠδυνήθησαν, οὔτε πρὶν, οὔτε κατὰ ταύτην τὴν πρώ-

την περίοδον τοῦ ἐλευθέρου βίου των νὰ γνωρίσωσι καὶ ἐκτιμήσωσι τὴν ἀλήθειαν ταύτην.

» 2ον. Ἡ βία λοιπὸν καὶ τὰ θέλγητρα θὰ ὀδηγοῦσι τοὺς μαθητάς εἰς τὸ σχολεῖον καὶ θὰ ἀναγκάζωσι τοὺς γονεῖς νὰ τοὺς πείθωσι.

» 3ον. Προέτεινα, ὅπως ὅσοι νέοι εἶναι ὅπως δὴποτε εἰς δημοσίαν θέσιν πολιτικὴν, στρατιωτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν, ὑποχρεωθῶσι νὰ συχνάζωσιν ἐπιμελῶς στὰ σχολεῖα. Προέτεινα ὅπως ἡ ἀμέλεια διὰ πρώτην φορὰν τιμωρεῖται δι' ἐπιπλήξεως, ἡ ὑποτροπὴ διὰ τιμωρίας καὶ ἡ συστηματικὴ ἀνυπακοή δι' ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ πάσης δημοσίας ὑπηρεσίας. Τοὺς δὲ γονεῖς, ὅταν ἀποδειχθῇ ὅτι ἐξ ἀμελείας των τὰ τέκνα των δὲν προσέρχονται εἰς τὸ σχολεῖον, διὰ τῶν αὐτῶν ποινῶν.

» 4ον. Προέτεινα τὴν θράβεισιν τῶν ἐπιμελῶν καὶ τὴν ἐνθάρρυνσιν τῶν προθύμων γονέων, ἀλλ' οὐδὲν τῶν μέτρων τούτων ἐλήφθη ὑπ' ὄψει καὶ τὸ ὑπόμνημά μου ἐλησημονήθη καὶ ἐν τσοσούτῃ ἡ σχολὴ Τενέδου εἶναι ἄνευ μαθητῶν.

» 5ον. Οἱ μαθηταὶ οἵτινες ἐπιδεικνύουσι τοιαύτην περιφρόνησιν διὰ τὸ σχολεῖον τυγχάνουσιν ἐνθαρρύνσεως. Εἰς ἐκ τῶν πρώτων ἀποστατῶν τῆς σχολῆς καὶ ἐκ τῶν ἐχόντων μεγαλυτέραν ἀνάγκην ἐκπαιδεύσεως, ὁ κ. Γάσπαρης Τζαγκαρόλος, βοηθὸς μέχρι τοῦδε τῆς τοπικῆς τιμητείας, διωρίσθη γραμματεὺς τοῦ Ἐμποροδικείου Κερκύρας.

» 6ον. Πολλοὶ γονεῖς καὶ πολλοὶ προϋστάμενοι ἐτόλμησαν νὰ διατάξωσι οἱ πρῶτοι τὰ τέκνα των, οἱ δεῦτεροι τοὺς ὑπαλλήλους των νὰ μὴ προσέρχονται εἰς τὸ σχολεῖον, ἀλλὰ νὰ παραμένωσι εἰς τὴν εἴσοδον τῶν γραφείων. Οἱ γονεῖς οὗτοι καὶ οἱ προϋστάμενοι θὰ ἦτο ὀρθὸν νὰ γίνωσι γνωστοί, ἀλλὰ ποία ὠφέλεια θὰ προέκυπτεν ἐκ τούτου ἂν οὐ θὰ ἔμενον ἀτιμώρητοι;

» 7ον. Τέλος οὐδεὶς τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως, ἢ τῆς τοπικῆς, ἂν καὶ παρ' ἑμοῦ παρωρμήθησαν δι' ἐπίτηδες ἐπισήμου προσκλήσεως, ἠθέλησαν νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπως ἐμψυχώσωσι τοὺς διδασκάλους, ὅπως ἐνθαρρύνωσι τοὺς νέους, ὅπως ἀποδείξωσι ὅτι τὸ σχολεῖον εἶναι ἀγαπητὴ καὶ εὐχάριστος μέριμνα τῆς Κυβερνήσεως.

» Ἡ Γενικὴ τιμητεία μίαν μόνην φορὰν παρουσιάσθη, οὐδέποτε μέλος τῆς Κυβερνήσεως οὐδέποτε γονεὺς, ἐξαίρεσει ἐνὸς ἱερέως ἐκ Γαστράδων καὶ τοῦ ἱατροῦ Λαζάρου Δε Μόρδου.

» 8ον. Ἐξ ὧν τούτων προκύπτει, ὅτι οὔτε τὸ παράδειγμα, οὔτε ἡ χρῆσις βίας, οὔτε ἡ ὑπόσχεσις θραδίων εἶναι ἱκαναὶ νὰ συντελέσωσιν, ὅπως τὸ σχολεῖον προοδεύσῃ. Ὅλα δὲ ταῦτα κατ' ἐπανάληψιν προέτεινα εἰς τὴν δημοσίαν ἀρχήν.

» Ἐὰν τὰ ὑποδεικνύμενα μέτρα δὲν ἤθελον ἐκτελεσθῇ οὐδέποτε θὰ ὑπάρξῃ σχολεῖον καὶ οἱ διδασκαλοὶ ἀδίκως θὰ μισθοδοτοῦνται.

» Ἐλπίζω ὅτι τὸ τμῆμα τῶν Ἑσωτερικῶν θὰ θελήσῃ ἐπειγόντως νὰ

ἐπιφέρει διόρθωσιν δι' ἀναλόγων μέτρων, ἕνεκα τῆς παραβιάσεως τῶν νόμων καὶ τῶν διαπραττομένων κατὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως.

ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

19

Κατόπιν τῆς ἀνωτέρω ἐκθέσεως τοῦ Καποδίστρια ἡ Γερουσία ἐξέδωσε τὴν 15ην Ἰουνίου 1806 θέσιμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὠρίζοντο τὰ ἑξῆς:

1ον. Πάντες οἱ ἐγγραφέντες μαθηταὶ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἰδρυθὲν σχολεῖον ὑποχρεοῦνται νὰ ἀκολουθῶσιν ἀνελλιπῶς τὰ μαθήματα τῆς τάξεώς των.

2ον. Τοῦ λοιποῦ οὐδεὶς νέος δύναται νὰ ἐλπίξῃ νὰ διορισθῇ ὑπάλληλος εἰ μὴ ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους:

Νὰ ἔχῃ συμπληρώσῃ τὸ 20ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Νὰ ἔχῃ πιστοποιητικὸν ὅτι ἐνεγράφη καὶ διήκουσε τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου.

Ἡ ἡλικία θὰ ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς βαπτιστηρίου πράξεως, ἢ φοίτησις διὰ πιστοποιητικοῦ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ.

3ον. Οἱ γονεῖς οἱ ἔχοντες τέκνα ἐπιδεκτικὰ ἐκπαιδεύσεως, τὴν ὁποίαν προσφέρουσι τὰ ἀνοιχθέντα σχολεῖα, καὶ δὲν ἐνῆργησαν νὰ ἐγγράψωσι ταῦτα δὲν δύνανται νὰ καθέξωσι δημοσίαν θέσιν.

Οἱ πρυτάνεις καὶ αἱ τοπικαὶ τιμητεῖαι ἔχουσι καθήκον, εἴτε τῇ εἰσηγήσει τοῦ ἐπιθεωρητοῦ, εἴτε αὐτεπαγγέλτως νὰ ἐρευνῶσι, ὅπως μάθωσι τοὺς γονεῖς τούτους καὶ καταγγείλωσιν εἰς τὴν Γερουσίαν.

4ον. Οἱ δικαστικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι λειτουργοί, οἵτινες ἤθελον διατηρήσει εἰς τὴν θέσιν των ὑπάλληλους παρὰ τὰ διαταχθέντα, ἀπολύονται τῆς ὑπηρεσίας.

5ον. Οἱ νέοι οἱ ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ σχολεῖον, ὡς ὑπάλληλοι, ὑποχρεοῦνται ἀνελλιπῶς νὰ παρακολουθῶσι τὰ μαθήματα. Ἐν περιπτώσει ἀπουσίας ἀδικαιολογήτου διὰ πρώτην φοράν ἐπιπλήττονται, διὰ δευτέραν τιμωροῦνται διὰ κρατήσεως, καὶ διὰ τρίτην ἀπολύονται.

6ον. Ὅλοι οἱ νέοι οἱ προοριζόμενοι διὰ τὸν Κλῆρον ἀμφοτέρων τῶν δογμάτων, ἐὰν δὲν ἐγγραφῶσι καὶ παρακολουθήσωσι τὰ μαθήματα, δὲν θὰ χειροτονοῦνται. Ὑπεύθυνοι θὰ εἶναι οἱ ἀρχιεπίσκοποι καὶ οἱ τοποτηρηταὶ των.

7ον. Πάντες οἱ ἀξιώματικοὶ οἱ μὴ ἐγγραφόμενοι εἰς τὸ σχολεῖον καὶ

μὴ παρακολουθήσαντες τὰ μαθήματα δὲν προβιβάζονται. Θὰ ὑπόκεινται δὲ εἰς τὰς αὐτὰς ποινάς, ὡς οἱ ὑπάλληλοι, ἐν περιπτώσει ἀπουσίας.

8ον. Οἱ πρυτάνεις θὰ ὑποβάλλωσι εἰς τὴν Γερουσίαν κατάλογον τῶν ὑπαλλήλων των, οἱ δικαστικοὶ τῶν ἰδίων καὶ οἱ ἄλλοι προϊστάμενοι τῶν ὑπαλλήλων των. Ὁ ἐπιθεωρητὴς δὲ τῶν σχολείων ὄλων ἐν γένει τῶν μαθητῶν.

9ον. Ὁ ἐπιθεωρητὴς ὑποβάλλει εἰς τὴν Γερουσίαν κατὰ μῆνα ἔκθεσιν περὶ τῆς προόδου τῶν μαθητῶν.

10ον. Οἱ ἄριστοι τῶν μαθητῶν θὰ βραβεύωνται.

20

Τὸ θέσπισμα τῆς 15ης Ἰουνίου εἶχε σχετικῶς εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὅποια ἐπισημαίνει εἰς ἔκθεσίν του πρὸς τὴν Γερουσίαν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12 Ἰουλίου 1806, ὁ Ἐπιθεωρητὴς Ι. Καποδίστριας. Συγχρόνως ἐπισημαίνει καὶ τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας συναντοῦν οἱ ἐπιθυμοῦντες ἐκ τῆς ἐξοχῆς καὶ τῶν προαστείων νὰ ἀκολουθήσουν τὸ ἱερατικὸν στάδιον εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν προσέλευσίν των εἰς τὸ σχολεῖον καὶ προτείνει διάφορα μέτρα. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς ἡ Γερουσία ἐξέδωκε τὴν 23ην Ἰουλίου 1806 τὸ κατωτέρω θέσπισμα:

Ἄρχεϊον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 202, Ἀριθ. 75

(Εἰς τὸ ἴδιον κιβώτιον ὑπάρχει ἀντίγραφον τοῦ ἐγγράφου μὲ ἐλαχίστας καὶ ἐπουσιώδεις διαφοράς)

A di 23 luglio 1806

Il Senato

Letto il rapporto del zelante Inspettore della Scuola provvisoria del Tenedos 12 andante.

Visto l'articolo Xmo del decreto 15 giugno.

Letto il progetto di Regolamento per gli esami e premi degli alluni di detta Scuola proposto dal detto Inspettore.

Inteso il parere della Camera dell'Interno.

Decreta

1° Nella Scuola del Tenedo si chiude il corso dell'anno scolastico il 15 di agosto. Si riapre il giorno 15 di ottobre lorchè per pubblica deliberazione non venisse a quell'epoca permanentemente attivata a norma del Regolamento di Pubblica Istruzione.

2° A cominciare dal giorno 15 di settembre principieranno gli esami degli alunni con quelle formalità e discipline che saranno opportunamente stabilite.

3° Si esamineranno per sezioni.

4° Quelli che daranno delle pubbliche prove di aver approfittato nell'anno scolastico in maniera distinta e segnalata, saranno premiati.

5° Gli esami si regolano della maniera seguente:

Prima Sezione

1° Gli alunni della Prima sezione dovranno dar delle prove di aver acquistato nella lingua nazionale buon carattere di saper legger e scrivere corettamente.

Premi

Saranno distribuiti tre premi.

Il primo lo otterrà quel giovine che saprà meglio leggere e scrivere corettamente e di bel carattere nel greco volgare all'impronto.

Il secondo lo otterrà quel giovinetto che presenterà un quinternetto di ventiquattro fogli scritto di miglior carattere nitido e grande senza nessun errore di ortografia e che saprà meglio leggere in libro non suo.

Il terzo lo otterrà quel giovinetto che presenterà un quinternetto di egual volume scritto del miglior carattere coll'esemplare del Maestro e che saprà leggere corettamente nel suo libro.

Il primo premio sarà una medaglia d'oro del valore di due zecchini.

Il secondo un'altra d'argento del valore di tallari quattro.

Il terzo di argento del valore di uno.

Queste medaglie avranno un emblema ed una iscrizione relativa. Potranno essere portate al petto con nastri di differenti colori secondo il grado e carattere degli alunni che saranno premiati.

Sezione Seconda

2° Gli alunni della Seconda sezione e quelli della prima, che per essere iniziati nella grammatica vi appartengono, sono divisi in due classi.

Dovranno avere la capacità e valore dei premiati della prima sezione.

Quelli della prima classe dovranno saper fare all'improvviso la tecnologia ossia sostenere gli esami grammaticali e dovranno saper spiegare un testo degli usitati nella Scuola in quella parte, però che non hanno per anco studiato.

Quelli della seconda basterà che sappino fare la tecnologia.

Premi

Saranno destinati per gli alunni di questa sezione due premi. Otterrà il primo quello che meglio degli altri suoi colleghi leggerà all'improvviso

un testo; scriverà con ottimo e coretto carattere; farà la tecnologia esattamente; spiegherà un testo come si è detto di sopra senza commetter errori.

Otterrà il secondo quello che meglio ed ottimamente leggerà il suo testo; scriverà o porterà scritto di suo pugno in bel carattere un quinter-netto; farà all'improvviso la tecnologia.

Il primo premio sarà una medaglia od una croce di onore del valore di quattro zecchini d'oro. Il secondo una medaglia o croce del valore di tre. I premiati la porteranno al petto.

Terza Sezione

3° Gli alunni della Terza sezione avranno il dovere di portare scritto di proprio pugno in decente forma con caratteri nitidi il testo ch'è stato dettato dal loro professore; saranno esaminati sul testo medesimo.

Premi

Saranno deliberati due premi. Il primo lo otterrà quello fra gli alunni di questa sezione il quale avrà presentato il più ben scritto e più decente testo di proprio pugno; il quale in secondo luogo meglio risponderà alle questioni che gli saranno fatte sul medesimo; il quale scioglierà all'impronto un problema che gli verrà dato su qualche articolo delle già trascorse sezioni.

Il secondo lo otterrà quegli il quale risponderà alle due prime condizioni che si esigono nel primo premio.

Il primo premio consiste nel dono di libri del valore di zechini quattro e se l'alluno è militare, anche in quello di una spada del valore di zechini sei. Se non è militare, potrà essere destinato al servizio militare in qualunque vacanza fosse per accadere delli ufiziali della propria isola in seguito alle promozioni volute dall'optazione ed otterrà parimenti il dono mentovato dei libri.

Il secondo premio consiste in libri od in medaglia del valore di tallari dieci.

Quarta Sezione

4° Gli alunni di questa sezione dovranno tutti presentare il quadro analitico delle lezioni di logica avute nell'anno scolastico, e dovranno saper rispondere a quelle dimande che veranno ad essi fatte relativamente al quadro analitico sudetto.

Premi

Saranno agli alunni di questa sezione accordati due premi. Otterrà il primo quello che presenterà il quadro analitico il meglio compilato relativamente al testo che giudicò le pubbliche lezioni; quello che risponderà meglio a tre questioni che gli veranno fatte sul medesimo quadro; quello

che oltre al quadro sudetto presenterà un estrato ragionato di una o più parti della logica insegnata.

Otterrà il secondo quello che risponderà meglio alle due prime prove ch'esigonsi quel premio primo.

Consiste il premio primo nel diritto che acquista l'alunno premiato se trovasi iscritto nella classe degli assistenti del Ministero Generale o particolare di essere compreso nella nomina in qualunque vacanza d'impiego utile della sua competenza pel quale esso si dichiara e nel dono di libri del valore di zecchini quattro.

Se non è della classe degli assistenti sudetti, di esservi iscritto nelle piazze lucrose a prima vacanza fruendo parimenti del dono dei libri, salve le proporzioni fissate da leggi anteriori per le isole.

Il secondo nel dono di un opera del valore di zecchini cinque.

6° Oltre ai premiati vi sono degli alunni che danno delle prove di poco inferiori a quelle che ottengono i premi. Il nome di questi dopo gli esami è pubblicato colla stampa in seguito a quello dei premiati.

7° Dei non premiati né meritevoli di onorata menzione, ma diligenti, si darà il nome a pubblica conoscenza nella classe di quelli dai quali spera la patria ed il governo.

8° I negligenti saranno parimenti fatti noti colla stampa onde alla fine dell' anno scolastico sieno egualmente noti i nomi.

9° I premi saranno conferiti in seguito agli esami ed al giudizio che sarà emanato colle forme che si stabiliranno. Avrà luogo una pubblica solennità in cui gli alunni premiati riceveranno queste marche della pubblica predilezione. In questa solennità sarà fatta menzione della benemerita famiglia Sossimà.

10° I protoscoli sono esclusi dal concorso stabilito da questo regolamento.

11° L'ispettore è incaricato di portare all'esame e sanzion del Senato sulle norme di questo regolamento il progetto di discipline che sono relative alla sua esecuzione.

12° Sarà il presente stampato in ambedue gli idiomi e pubblicato.

Atanasio Monte Santo senatore preside

Pasquale Gramaticopoulo senatore

Dimitrio Vaffea senatore

Eustachio Pignatorre senatore

Giovanni Macri senatore

Anziolo Calichiopulo senatore

Giorgio Stai senatore

Teodoro Sicuro senatore

Antonio Pacmor senatore
 Giovanni Pilarino Attanasio senatore
 Michele Tipaldo senatore
 Andrea Zerbini senatore
 Giovanni Martinengo senatore
 Basilio Gavò senatore

CONTE FLAMBURIARI

Il segretario di stato

Τῇ 23 Ἰουλίου 1806

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθείσης τῆς ἀπὸ 12 παρελθόντος ἀναφορᾶς τοῦ ἐνθέριμου Ἐπιθεωρητοῦ τῆς προσωρινῆς σχολῆς τῆς Τενέδου.

Ληφθέντος ὑπ' ὄψιν τοῦ ἄρθρου 10 τῆς ἀποφάσεως τῆς 15 Ἰουνίου.

Ἀναγνωσθέντος τοῦ σχεδίου Κανονισμοῦ διὰ τὰς ἐξετάσεις καὶ τὰ βραβεῖα τῶν μαθητῶν τῆς αὐτῆς Σχολῆς, τὸν ὁποῖον ἐπρότεινε ὁ προρρηθεὶς Ἐπιθεωρητής.

Μελετηθείσης τῆς γνώμης τῆς Ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν.

Ἀποφασίζει

Α'. Εἰς τὴν σχολὴν τῆς Τενέδου τελειῶναι τὸ σχολικὸν ἔτος τὴν 15 Αὐγούστου. Ἀρχεται τὴν 15 Ὀκτωβρίου, ἐφ' ὅσον δὲν ᾔθελε διὰ κυβερνητικῆς ἀποφάσεως παραμείνῃ ἐν συνεχῇ λειτουργίᾳ, συμφώνως πρὸς τὸν Κανονισμὸν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Β'. Ἀπὸ τῆς 15 Σεπτεμβρίου θὰ ἀρχίσουν αἱ ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν κατὰ τὸν τύπον καὶ τὴν τάξιν, ὡς θέλουν ἐγκαίρως ὀρισθῇ.

Γ'. Θὰ ἐξετασθοῦν κατὰ τμήματα.

Δ'. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι κατὰ τὰς προρρηθείσας ἐξετάσεις ᾔθελον ἀποδείξει ὅτι προώδευσαν καὶ διεκρίθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους, θὰ βραβευθοῦν.

Ε'. Αἱ ἐξετάσεις ρυθμίζονται κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

Τμήμα Πρῶτον

Α'. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Πρώτου Τμήματος θὰ δώσουν τεκμήρια ὅτι δύνανται νὰ γράφουν καλῶς, νὰ ἀναγιγνώσκουν καὶ νὰ ὀρθογραφοῦν τὴν ἑθνικὴν γλῶσσαν.

Βραβεῖα

Θὰ ἀπονειμηθοῦν τρία βραβεῖα:

Τὸ Πρῶτον θὰ λάβῃ ὁ νέος ὁ ὁποῖος θὰ γνωρίζῃ καλύτερον τῶν λοιπῶν

νὰ ἀναγινώσκη καὶ νὰ γράφῃ ὀρθῶς καὶ καλλιγραφικῶς ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν κοινὴν ἑλληνικὴν.

Τὸ δεῦτερον θὰ λάβῃ ὁ νέος ὁ ὁποῖος θὰ παρουσιάσῃ τετράδιον εἰκοσι-τεσσάρων φύλλων καλλιγραφημένον, δι' εὐκρινῶν γραμμάτων, ἄνευ ὀρθογραφικῶν λαθῶν, καὶ καλῦτερον θὰ γνωρίζῃ νὰ ἀναγινώσκη εἰς ξένον βιβλίον.

Τὸ τρίτον θὰ λάβῃ ὁ νέος ὁ ὁποῖος θὰ παρουσιάσῃ ἐν τετράδιον τοῦ ἰδίου μεγέθους γραμμένον κατὰ τὸν καλῦτερον τρόπον κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ διδασκάλου καὶ θὰ γνωρίζῃ νὰ ἀναγινώσκη ὀρθῶς ἐκ τοῦ βιβλίου του.

Τὸ πρῶτον βραβεῖον θὰ εἶναι χρυσοῦν μετάλλιον ἀξίας δύο ζεκινίων.

Τὸ δεῦτερον ἄλλον (μετάλλιον) ἀργυροῦν ἀξίας τεσσάρων ταλλήρων.

Τὸ τρίτον ἀργυροῦν ἀξίας ἑνὸς (ταλλήρου).

Τὰ μετάλλια ταῦτα θὰ ἔχουν κατάλληλον ἔμβλημα καὶ ἐπιγραφὴν. Δύνανται νὰ φέρονται εἰς τὸ στήθος μετὰ ταινίας διαφορετικῶν χρωμάτων, ἀναλόγως πρὸς τὸν βαθμὸν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν βραβευθέντων μαθητῶν.

Τμήμα Δεύτερον

Β'. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Δευτέρου Τμήματος καὶ ὅσοι ἐκ τοῦ Πρώτου ἔχουν μνηθῇ εἰς τὴν Γραμματικὴν, διαιροῦνται εἰς δύο τάξεις:

Ὅφειλουν νὰ ἔχουν τὰς ἱκανότητας καὶ τὴν ἀξίαν τῶν βραβευθέντων τοῦ Πρώτου Τμήματος.

Τῆς Πρώτης Τάξεως θὰ γνωρίζουν τεχνολογίαν ἄνευ προπαρασκευῆς, θὰ ὑποστοῦν δηλονότι τὴν ἐξέτασιν εἰς τὴν γραμματικὴν καὶ θὰ γνωρίζουν νὰ ἐρμηνεύσουν κείμενον ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν Σχολήν, τὸ ὅποῖον ὅμως δὲν θὰ ἔχουν προηγουμένως μελετήσῃ.

Τῆς Δευτέρας Τάξεως ὀφείλουν ἀπλῶς νὰ γνωρίζουν τεχνολογίαν.

Βραβεῖα

Ὅρίζονται διὰ τοὺς μαθητὰς αὐτῆς τῆς Τάξεως δύο βραβεῖα.

Θὰ λάβῃ τὸ πρῶτον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος καλῦτερον τῶν ἄλλων συναδέλφων του θὰ ἀναγνώσῃ ἄνευ προετοιμασίας κείμενον, θὰ γράψῃ μετὰ ἀρίστου καὶ ὀρθοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος, θὰ κάμῃ τὴν τεχνολογίαν ὀρθῶς καὶ θὰ ἐρμηνεύσῃ κείμενον ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω ἄνευ λάθους.

Θὰ λάβῃ τὸ δεῦτερον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος καλῦτερον καὶ κατὰ τρόπον ἀριστον θὰ ἀναγνώσῃ τὸ κείμενόν του, θὰ γράψῃ ἢ θὰ φέρῃ γραμμένον καλλιγραφικῶς διὰ τῆς χειρὸς του τετράδιον, θὰ ἐξετασθῇ εἰς τὴν τεχνολογίαν ἄνευ προετοιμασίας.

Τὸ πρῶτον βραβεῖον θὰ εἶναι μετάλλιον ἢ σταυρὸς ἀξίας τεσσάρων χρυσῶν ζεκινίων. Τὸ δεῦτερον ἐν μετάλλιον ἢ σταυρὸς ἀξίας τριῶν (ζεκινίων).

Οἱ βραβευθέντες θὰ τὸ φέρουν εἰς τὸ στήθος.

Τμήμα Τρίτον

Γ'. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Τρίτου Τμήματος ὀφείλουν νὰ φέρουν διὰ τῆς χειρὸς

των εἰς ὥραϊαν μορφήν καὶ εὐδιάκριτα γράμματα τὸ κείμενον τὸ ὅποιον θὰ ὑπαγορεύσῃ ὁ διδάσκαλος καὶ θὰ ἐξετασθῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κειμένου.

Βραβεῖα

Θὰ δοθοῦν δύο βραβεῖα. Τὸ πρῶτον θὰ λάβῃ ὅποιος ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτῆς τῆς Τάξεως θὰ παρουσιάσῃ τὸ πλεόν καλλιγραφημένον καὶ καλῆς ἐμφανίσεως γραπτόν, θὰ ἀπαντήσῃ καλύτερον εἰς τὰς ἐρωτήσεις αἱ ὁποῖαι θὰ τοῦ τεθοῦν ὁ ὅποιος θὰ λύσῃ ἐπὶ τόπου πρόβλημα τῶν προηγουμένων Τάξεων.

Τὸ δεύτερον θὰ λάβῃ ὅποιος θὰ ἐκπληρώσῃ τὰς δύο πρώτας προϋποθέσεις τοῦ πρώτου βραβεῖου.

Τὸ πρῶτον βραβεῖον συνίσταται εἰς τὴν δωρεὰν βιβλίων ἀξίας τεσσάρων ζεκινίων καί, ἐὰν ὁ μαθητὴς εἶναι στρατιωτικὸς, μιᾶς σπάθης ἀξίας ἑξ ζεκινίων. Ἐὰν δὲν εἶναι στρατιωτικὸς, δύναται νὰ καταλάβῃ τὴν πρώτην κενὴν θέσιν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, διὰ νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τοὺς ἀξιωματικούς τῆς νήσου ἀναλόγως πρὸς τὴν βαθμολογίαν του καὶ θὰ λάβῃ ὡσαύτως τὸ προμνησθὲν δῶρον τῶν βιβλίων.

Τὸ δεύτερον βραβεῖον συνίσταται ἐκ βιβλίων ἢ μεταλλίου ἀξίας δέκα ταλλήρων.

Τμήμα Τέταρτον

Δ'. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Τμήματος τούτου ὀφείλουν νὰ παρουσιάσουν ἀναλυτικὴν κατάστασιν τῶν μαθημάτων τῆς Λογικῆς τὰ ὅποια παρηκολούθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους καὶ νὰ δύνανται νὰ ἀπαντήσουν εἰς τὰς ἐρωτήσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ τοὺς ὑποβληθοῦν ἐπὶ τῶν προρρηθέντων μαθημάτων.

Βραβεῖα

Θὰ ἀπονειμηθοῦν εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς Τάξεως ταύτης δύο βραβεῖα.

Τὸ πρῶτον θὰ λάβῃ ὅποιος παρουσιάσῃ τὴν καλυτέραν ἀναλυτικὴν κατάστασιν ἐπὶ τῶν δημοσίων μαθημάτων, ὅποιος καλύτερον ἀπαντήσῃ εἰς τὰς τρεῖς ἐρωτήσεις αἱ ὁποῖαι θὰ τοῦ ὑποβληθοῦν ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος, ὅποιος πλὴν τῆς ἀνωτέρω καταστάσεως θὰ παρουσιάσῃ διατριβὴν ἐπὶ ἐνὸς ἢ περισσοτέρων μερῶν τῆς Λογικῆς.

Θὰ λάβῃ τὸ δεύτερον ὅποιος ἀπαντήσῃ καλύτερον εἰς τὰς δύο πρώτας δοκιμασίας αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦνται ἀπὸ τὸν πρῶτον.

Τὸ πρῶτον βραβεῖον συνίσταται εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ βραβευθέντος μαθητοῦ νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν βοηθῶν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως ἢ νὰ ὀνομασθῇ εἰς ὅποιαν θέσιν θελήσῃ ἀνάλογον πρὸς τὴν δῆλωσιν του, καὶ εἰς τὴν δωρεὰν βιβλίων ἀξίας τεσσάρων ζεκινίων.

Ἐὰν δὲν ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν προρρηθέντων βοηθῶν, νὰ δύναται νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὴν τάξιν των, εἰς τὴν πρώτην κενωθησαμένην θέσιν, καρπούμενος ὁμοίως τὴν δωρεὰν τῶν βιβλίων, τηρουμένων τῶν προϋποθέσεων τὰς ὁποίας ἔχει θέσει προγενέστερος νόμος τῶν νήσων.

Τὸ δεῦτερον (δραβεῖον) συνίσταται εἰς τὴν δωρεάν ἐνὸς ἀντικειμένου ἀξίας πέντε ζεκινίων.

ΣΤ'. Πλὴν τῶν βραβευθέντων ὑπάρχουν μαθηταὶ οἵτινες δίδουν ἀποδείξεις ὀλίγον κατωτέρας ἐκείνων αἱ ὁποῖαι κρίνονται ἄξιαι βραβεύσεως. Τὸ ὄνομα τούτων, μετὰ τὰς ἐξετάσεις, δημοσιεύεται εἰς τὸν τύπον ἀμέσως κατωτέρω τῶν βραβευθέντων.

Ζ'. Τῶν μὴ βραβευθέντων οὔτε ἀξίων εἰδικῆς μνείας, ἀλλὰ φιλοπόνων, θὰ δοθῇ τὸ ὄνομα εἰς δημοσίαν γνῶσιν, εἰς τὴν κατηγορίαν δὲ τούτων ἐλπίζει ἡ πατρίς καὶ ἡ κυβέρνησις.

Η'. Οἱ ἀμελεῖς θὰ γίνουν ὁμοίως γνωστοὶ διὰ τοῦ τύπου, ἵνα εἰς τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους γίνουν ὁμοίως γνωστὰ τὰ ὀνόματα.

Θ'. Τὰ βραβεῖα θὰ ἀπονεμηθοῦν κατόπιν τῶν ἐξετάσεων καὶ τῆς κρίσεως ἢ ὅποια θὰ ἐκδοθῇ κατὰ τοὺς τύπους οἱ ὁποῖοι θὰ ὁρισθοῦν. Θὰ λάβῃ χώραν ἐπίσημος ἐορτὴ κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ βραβευθέντες θὰ λάβουν τὰ δείγματα τῆς δημοσίας ἐκτιμήσεως. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐορτὴν θὰ γίνῃ μνεῖα τῆς ἀξίας οἰκογενείας Ζωσιμᾶ.

Ι'. Οἱ πρωτόσχολοι ἀποκλείονται τοῦ καθορισθέντος διαγωνισμοῦ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ.

ΙΑ'. Ὁ Ἐπιθεωρητὴς ἐπιφορτίζεται νὰ φέρῃ εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς Γερουσίας τοὺς ὅρους τούτου τοῦ Κανονισμοῦ σχετικῶς μὲ τὴν ἐφαρμογὴν του.

ΙΒ'. Τὸ παρὸν θὰ τυπωθῇ εἰς ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας καὶ θὰ δημοσιευθῇ.

Ἀθανάσιος Μοντεσάντος, γερουσιαστῆς, πρόεδρος

Πασχάλης Γραμματικόπουλος, γερουσιαστῆς

Δημήτριος Βαφφέας, γερουσιαστῆς

Εὐστάθιος Πινιατόρος, γερουσιαστῆς

Ἰωάννης Μακρῆς, γερουσιαστῆς

Ἀγγελος Χαλικιόπουλος, γερουσιαστῆς

Γεώργιος Στάης, γερουσιαστῆς

Θεόδωρος Σιγούρος, γερουσιαστῆς

Ἀντώνιος Πάκμορ, γερουσιαστῆς

Ἰωάννης Πυλαρινὸς Ἀθανάσιος, γερουσιαστῆς

Μιχαὴλ Τυπάλδος, γερουσιαστῆς

Ἀνδρέας Ζερμπίνης, γερουσιαστῆς

Ἰωάννης Μαρτινέγκος, γερουσιαστῆς

Βασίλειος Γκαδός, γερουσιαστῆς

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

ΚΟΜΗΣ ΦΛΑΜΠΟΥΡΙΔΗΣ

21

Ἀρχεῖον Ἰονίου Γερουσίας

Κιβώτιον 203, Ἀριθ. 155

Addi 31 Agosto 1806

Il Senato

Letto il rapporto dell'Inspettore della scuola del Tenedos conte Capodistria, con cui richiede che sia soddisfatto l'usciera della scuola Luigi Zanella, delle spese incontrare a lire 152 come per la polizza trasmessa. Inteso il parere della Camera dell'Interno

Decreta

Sarà pagata dal fondo dell'istruzione pubblica la polizza dell'ussier della scuola del Tenedos Luigi Zanella nella summa di lire cento cinquanta due, vistata dall'inspettor conte Capodistria.

Il Segretario di Stato darà corso al pubblico decreto.

Antonio Agorastò vice preside
 Pasquale Gramaticopulo senatore
 Dimitrio Vaffea senatore
 Giovanni Martinengo senatore
 Atanasio Monte Santo senatore
 Giovanni Macri senatore
 Giovanni Pillarino Attanasio senatore
 Giorgio Stai senatore
 Andrea Zerbini senator
 Michele Tipaldo senator
 Teodoro

Il Segretario di Stato conte FLAMBURIARI

Al Segretario di Stato dell'Interno

L'Inspettore della pubblica scuola del Tenedos

Corfù li 28 agosto 1806

Ricevuto 1806 29 agosto

Il Segretario di Stato conte Flamburiari

Signore,

Riscontro il ricevimento dei libri e ne spedisco l'inserito esemplare cattalogato il quale da un documento del fatto passaggio. Sono questi libri custoditi nella pubblica biblioteca. Sarà opportuno che un regolamento ne stabilisca gli usi. Senza di questo io nella qualità di inspettore non ne

saprei farne nessuno poichè a nessuno autorizzato e senza autorizzazione dopo aver rilasciato una ricevuta, la quale mi rende responsabile di questi libri, io li lascerò sempre in custodia. Sin'occupato particolarmente di oggetti scolastici potrò quando il Governo lo gradisca presentare rispettosamente le mie idee su questo soggetto, cioè intorno all'uso di questi libri ed alla maniera di garantirne sempre un legittimo ed utile.

Vi sono parecchi che per coltivare le lettere e la lingua nazionale e per essere particolari institutori si credono in diritto di possedere qualche esemplare dei libri trasmessi in dono dal signor Sossimà e fra questi vi è il reverendo papà Vlaco, il quale si è presentato anco con una memoria a Sua Eccellenza il signor Plenipotenziario conte Mocenigo. L'eccellente signor ebbe la compiacenza di rimettermela, io per rispondere alla petizione suddetta dimando istruzioni dall'eccellentissimo Senato.

Unisco la polizza delle spese incontrate per la scuola del Tenedos nel decorso di quasi un semestre ed autorizzato dal regolamento ricerco rispettosamente che sieno dati gli ordini relativi al pagamento di questa polizza di cui va creditore l'usciera della scuola Luigi Zanella.

Rendendo infinite grazie delle uffiziali notizie passatemi intorno alle deliberazione dell'eccellentissimo Senato sui rispettosì miei rapporti preveggo che non ho mancato di tosto indirizzarmi nell'estero per più pronto rinvenimento e venuta dei professori richiesti alla scuola pubblica di Corfù.

Ho l'onore di protestare all'illustrissimo signor Segretario di Stato dell'Interno la mia ossequiosa stima e considerazione.

L'Inspettore della pubblica scuola di Tenedos
CONTE CAPODISTRIA

Adi 8 agosto 1806

Nota della tangente dei libri spettanti all'isola di Corfù ricevuti
dall' Inspettore conte Giovanni Capodistria

Corso di matematiche in tre volumi compresa in esso numero una copia presa ad imprestito dal precettor Pelegrini	No 11
Corso d'inni ecclesiastici in un volume	No 4
Sulla processione dello Spirito Santo copie in due volumi	No 3
Eneidi e Georgiche di Virgilio copie in quattro volumi per ciascheduna vi è in esso numero compresa una copia avuta in prestito dal signor dottor Antonio Melichi	No 4

Elogi di Alessandro	No 1
Foglio di precetti morali	No 1
Gramatiche latine Poretti	No 11
Epistole di Cicerone	No 12
Poli Fisica in cinque volumi copia	No 1
Geografia Buffier	No 1
Corticelli lingua toscana	No 3
Tragedie Alfieri in cinque volumi copie	No 7
Gramatica Gondar	No 6
Poesie Monti in due volumi copie	No 7
Favole di Fedro	No 7
Novelle di Soave in due volumi copie	No 13
Cornelio Nipote	No 7
Sinonimi Francesi in tre volumi copie	No 2
Telemachi	No 5
Sinonimi Francesi in due volumi copia	No 1

L'ispettore della pubblica scuola di Corfù

CONTE CAPODISTRIA

Nota per le pubbliche scuole

Duo gotti d'acqua	Lire 5
Pene	L. 16
Inchiostro	L. 20
Polverina	L. 6
Scope Veneziane	L. 9
Calamaji e sponghe	L. 8
Scudelotti di legno	L. 4
Sechio di rame	L. 50
Per il manico e fattura	L. 4
Corda	L. 8
Zare e bocali	L. 10
	<hr/>
	140
Inchiostro e spolvero	12
	<hr/>
	152
	<hr/>
Luigi Zanela deve aver	Lire 152

28 agosto 1806

Riscontro buono a pagarsi
L'Inspettore conte CAPODISTRIA

No 115

Inspettore conte Capodistria,

Riscontra ricevimento della porzione dei libri trasmessigli, domanda di essere autorizzato a presentare le sue idee sull'uso di questi libri, chiede il pagamento di alcune spese.

Τῇ 31 Αὐγούστου 1806

Ἡ Γερουσία

Ἀναγνωσθεΐσης τῆς ἐκθέσεως τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου κόμητος Καποδιστρίου, διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖται ἡ ἱκανοποίησις τοῦ κλητῆρος τῆς σχολῆς Λουδοβίκου Τζανέλλα διὰ τὰ πραγματοποιηθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἔξοδα ἐκ λιρῶν 152, ὡς ὁ ὑποβληθεὶς λογαριασμός, καὶ ἀκουσθεΐσης τῆς Ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν

Ἀποφασίζει

Θὰ πληρωθῇ ὁ λογαριασμός, ἐξ 152 λιρῶν, τοῦ κλητῆρος τῆς σχολῆς τῆς Τενέδου Λουδοβίκου Τζανέλλα ἐκ τοῦ ταμείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὡς ἔχει θεωρηθῇ ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ κόμητος Καποδιστρίου.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας θὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ κυβερνητικοῦ διατάγματος.

Ἀντώνιος Ἀγοραστὸς, ἀντιπρόεδρος
Πασχάλης Γραμματικόπουλος, γερουσιαστὴς
Δημήτριος Βαφφέας, γερουσιαστὴς
Ἰωάννης Μαρτινέγκος, γερουσιαστὴς
Ἀθανάσιος Μοντεσάντος, γερουσιαστὴς
Ἰωάννης Μακρῆς, γερουσιαστὴς
Ἰωάννης Πυλαρινὸς Ἀθανάσιος, γερουσιαστὴς
Γεώργιος Στάης, γερουσιαστὴς
Ἀνδρέας Ζερμπίνης, γερουσιαστὴς
Μιχαὴλ Τυπάλδος, γερουσιαστὴς
Θεόδωρος

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
ΚΟΜΗΣ ΦΛΑΜΠΟΥΡΙΑΗΣ

Πρὸς τὸν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας σχολῆς τῆς Τενέδου

Κορφοὶ τῇ 28 Αὐγούστου 1806

Ἐλήφθη τῇ 29 Αὐγούστου 1806

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας

Κόμης Φλαμπουριάρης

Κύριε,

Βεβαιῶ τὴν λήψιν τῶν διδλίων καὶ ἀποστέλλω τὸ συνημμένον ἀντίγραφον τοῦ καταλόγου μετὰ τοῦ σχετικοῦ συνοδευτικοῦ ἐγγράφου. Πρόκειται διὰ διδλία, τὰ ὅποια φυλάσσονται εἰς τὴν δημοσίαν διδλιοθήκην. Θὰ ᾔτο χρήσιμον νὰ καθορίσῃ τὴν χρῆσιν αὐτῶν κανονισμὸς τις, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἐγώ, ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ἐπιθεωρητοῦ, δὲν δύναμαι νὰ τὰ χρησιμοποιοῦσω. Διότι δὲν ἔχω ἐξουσιοδότησιν καὶ ἐφ' ὅσον δὲν λαμβάνω τοιαύτην, θὰ τὰ θέσω ὑπὸ φύλαξιν, ἔχων προηγουμένως ἐκδώσει τὴν σχετικὴν ἀπόδειξιν διὰ τῆς ὁποίας καθίσταμαι προσωπικῶς ὑπεύθυνος. Ἐπειδὴ ἔχω ἀσχοληθῇ ἰδιαιτέρως μὲ σχολικὰ ζητήματα, θὰ δυνηθῶ, ὅταν μοῦ ζητηθῇ ὑπὸ τῆς Γερουσίας, νὰ παρουσιάσω τὰς ἀπόψεις μου ἐπὶ τοῦ θέματος, ἐπὶ τῆς χρησιμοποίησεως δηλονότι τῶν διδλίων αὐτῶν, ἵνα αὕτη ἐξασφαλισθῇ πάντοτε εὐχρηστος καὶ εἰς μόνιμον πλάσιον.

Υπάρχουν τινὲς οἱ ὅποιοι, ἐπειδὴ καλλιεργοῦν τὰ γράμματα καὶ τὴν ἔθνηκην γλῶσσαν καὶ εἶναι ἰδιωτικοὶ διδάσκαλοι, πιστεύουν ὅτι ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἀποκτήσουν ἀντίτυπὸν τι τῶν ἀποσταλέντων ὑπὸ τοῦ κυρίου Ζωσιμᾶ διδλίων. Καὶ μεταξὺ τούτων συγκαταλέγεται ὁ αἰδ. Βλάχος, ὁ ὁποῖος ἐνεφανίσθη μεθ' ἐνὸς μνημονίου πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν πληρεξούσιον κόμητα Μοτσενίγον. Ὁ ἐξοχώτατος κύριος ἔσχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ μοῦ τὴν διαδιδάσῃ καὶ ἐγώ, διὰ νὰ ἀπαντήσω εἰς τὴν προλεχθεῖσαν αἴτησιν, ζητῶ ὁδηγίας ἐκ μέρους τῆς ἐξοχωτάτης Γερουσίας.

Ἐπισυνάπτω τὸν λογαριασμὸν τῶν πραγματοποιηθέντων ἐξόδων διὰ τὴν δημοσίαν σχολὴν τῆς Τενέδου κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνὸς σχεδὸν ἑξαμήνου καὶ ὡς ἐξουσιοδοτημένος ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ παρακαλῶ εὐσεβάτως ὅπως δοθοῦν αἱ σχετικαὶ ὁδηγίαι διὰ τὴν πληρωμὴν αὐτῆς, ἡ ὁποία εἶναι εἰς πίστῳσιν τοῦ κλητῆρος τῆς σχολῆς Λουδοβίκου Τζανέλλα.

Υποβάλλων ἀπείρους εὐχαριστίας διὰ τὰς ἐπισήμους πληροφορίας αἱ ὁποῖαι μοὶ παρεσχέθησαν περὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐξοχωτάτης Γερουσίας ἐπὶ τῶν μετὰ πλήρους σεβασμοῦ ἐκθέσεών μου, προαγγέλλω ὅτι οὐδόλως παρλειψα νὰ ἀπευθυνθῶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν διὰ τὴν πλέον ταχεῖαν ἐξεύρεσιν καὶ ἀφιξιν τῶν αἰτουμένων καθηγητῶν διὰ τὴν δημοσίαν σχολὴν τῆς Κερκύρας.

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ διαδηλώσω πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον κύριον Γραμ-

ματέα τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν τὴν εὐλαβὴ μου ἐκτίμησιν καὶ ὑπόληψιν.

Ὁ ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας σχολῆς τῆς Τενέδου

ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Τῇ 8 Αὐγούστου 1806

Σημείωσις ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῶν βιβλίων τὰ ὅποια ἀνήκουν εἰς τὴν νῆσον τῆς Κερκύρας, ληφθέντων ὑπὸ τοῦ κόμητος Ἰωάννου Καποδιστρίου :

Μαθήματα Μαθηματικῶν εἰς τρεῖς τόμους	ἀρ. 11
συμπεριλαμβανομένου εἰς ταῦτα καὶ ἐνὸς ἀντιτύπου τὸ ὅποιον ἐδανείσθη ὁ διδάσκαλος Πελεγκρίνι.	
Μαθήματα ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων εἰς ἓνα τόμον	ἀρ. 4
Ἐπὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀντίτυπα εἰς δύο τόμους	ἀρ. 3
Αἰνεῖάς καὶ Γεωργικά τοῦ Βιργιλίου ἀντίτυπα εἰς τέσσαρας τόμους δι' ἕκαστον βιβλίον	ἀρ. 4
συμπεριλαμβάνεται εἰς ταῦτα καὶ ἓν ἀντίτυπον δανεισθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου δόκτορος Ἀντωνίου Μελίκη.	
Ἐγκώμια τοῦ Ἀλεξάνδρου	ἀρ. 1
Φυλλάδιον Ἠθικῶν Παραγγελμάτων	ἀρ. 1
Λατινικαὶ Γραμματικαὶ Πορέττι	ἀρ. 11
Ἐπιστολαὶ τοῦ Κικέρωνος	ἀρ. 12
Φυσικὴ τοῦ Πόλι εἰς πέντε τόμους ἀντίτυπον	ἀρ. 1
Γεωγραφία τοῦ Μπουφφιέ	ἀρ. 1
Τοσκανικὴ Γλῶσσα τοῦ Κορτιτσέλλι	ἀρ. 3
Τραγωδίαι τοῦ Ἀλφιέρι εἰς πέντε τόμους ἀντίτυπα	ἀρ. 7
Γραμματικὴ τοῦ Γκοντάρ	ἀρ. 6
Ποιήματα τοῦ Μόντι εἰς δύο τόμους ἀντίτυπα	ἀρ. 7
Μῦθοι τοῦ Φαίδρου	ἀρ. 7
Μυθιστορίαι τοῦ Σοάβου εἰς δύο τόμους ἀντίτυπα	ἀρ. 13
Κορνηλίου Νέπωτος	ἀρ. 7
Γαλλικὰ Συνώνυμα εἰς τρεῖς τόμους ἀντίτυπα	ἀρ. 2
Τηλεμάχου	ἀρ. 5
Γαλλικὰ Συνώνυμα εἰς δύο τόμους ἀντίτυπον	ἀρ. 1

Ὁ ἐπιθεωρητὴς τῆς δημοσίας σχολῆς Κερκύρας
Κόμης Καποδίστριας

Σημείωσις διὰ τὰ δημόσια σχολεῖα

Δύο δοχεῖα ὕδατος	λίραι 5
Κονδυλοφόροι	λίραι 16
Μελάνη	λίραι 20

Ἄμμος	λίραι 6
Σάρωθρα βενετικὰ	λίραι 9
Μελανοδοχεῖα καὶ σπόγγοι	λίραι 8
Κύπελλα ξύλινα	λίραι 4
Δοχεῖον ἐκ χαλκοῦ	λίραι 50
Διὰ τὴν χειρολαβίδα καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς	λίραι 4
Σχοινίου	λίραι 8
Κύβοι καὶ θαυκάλια	λίραι 10

140

Μελάνι καὶ Ἄμμος 12

152

Ὁ Λουδοβίκος Τζανέλλα ὀφείλει νὰ λάβῃ λίρας 152

28 Αὐγούστου 1806

Βεβαίωσις διὰ τὴν πληρωμὴν

ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ἄρ. 115.

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς Κόμης Καποδίστριας

Βεβαίωσις τὴν λήψιν τοῦ μέρους τῶν διδλίων τὰ ὅποια τοῦ ἀπεστάλησαν ζητεῖ νὰ τοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ὑποβάλλῃ τὴν γνώμην του διὰ τὴν χρῆσιν τῶν διδλίων αὐτῶν ζητεῖ τὴν πληρωμὴν ὠρισμένων ἐξόδων.

22

Τὴν 23ην Ὀκτωβρίου 1806 ὁ Ἐπιθεωρητὴς Καποδίστριας ἀναφέρει ὅτι αἱ ἐξετάσεις εἶχαν γίνει τὴν ὀρισθεῖσαν διὰ τοῦ ἀπὸ 23 Ἰουλίου θεσπίσματος τῆς Γερουσίας ἡμέραν. Διὰ τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς ὑποβάλλεται καὶ ὁ κανονισμὸς τῶν ἐξετάσεων, αἱ ὅποιαι θὰ ἐλάμβανον χώραν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Πρυτανείου. Ἐξετασταὶ ὤρισθησαν ὁ Νικόλαος Πολίτης, ὁ καθηγητὴς Νικόλαος Μαυρομαμάτης καὶ ὁ δικηγόρος Ἀνδρέας Μουστοξύδης πτ. Ἀνδρέου, οἱ ὅποιοι θὰ ἀπένεμον καὶ τὰ βραβεῖα, ἅτινα συνίσταντο εἰς μετὰλλια εἰδικῶς κοπέντα καὶ διδλία τῆς δωρεᾶς Ζωσιμᾶ.

Μετὰ τὰς ἐξετάσεις ὁ Ἐπιθεωρητὴς ὑπέβαλε τὴν 30ην Δεκεμβρίου 1806 τὸ πρόγραμμα τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους, τὸ ὅποιον ἐκυρώθη διὰ θεσπίσματος τῆς Γερουσίας τῆς 4ης Ἰανουαρίου 1807. Συγχρόνως ἐδημοσιεύθη πρόσκλησις πρὸς τοὺς μαθητάς, ὅπως ἐγγραφοῦν εἰς τὸ Σχολεῖον Τενέδου. Ἡ πρόσκλησις αὕτη, εἰς ἑλληνικὴν καὶ ἰταλικὴν γλῶσσαν, ἔχει ὥς ἐξῆς:

Ἑμβλημα Κερκύρας

Ὁ Ἐξοχώτατος Πρύτανις Κερκύρας

Προσάττει νὰ δημοσιευθῇ διὰ τοῦ τύπου ἡ εἵδησις, δι' ἧς ὁ ἐπιστάτης τοῦ σχολείου τῆς Τενέδου προσκαλεῖ τοὺς τροφίμους νὰ συγγραφῶσι διὰ τὸ νέον σχολαστικὸν ἔτος.

Ἀπὸ τοῦ Πρυτανείου εἰς τὰς 28 Δεκεμβρίου 1806

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΚΟΜ. ΡΩΜΑΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΚΑΡΡΕΡΗΣ

Γραφεὺς

ΕΙΔΗΣΙΣ

Ἡ ἀναβολὴ τῆς ἀνέωξενος τῶν κοινῶν σχολείων εἶναι νέον τεκμήριον τῆς σπουδῆς, ἥτις ἐμψυχώνει τὴν διοίκησιν διὰ τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον αὐτῶν πρόοδον. Ἐν τῷ μεταξὺ αὐτῇ ἡ διοίκησις προσέθηκεν καὶ νέον ἀναγκαῖον τμήμα καὶ εὐκολύνει εἰς τοὺς μαθητὰς τὰ ἄλλα μέσα, δι' ὧν ἐπισπεύδει εἰς τὴν τελειότητα ἡ δημόσιος ἀγωγή. Τοῦντεῦθεν προσκαλοῦνται ἅπαντες, οἳ τε τροφίμοι καὶ λοιποὶ νέοι, ὅσοι διὰ τῆς τοιαύτης ἐπικλήσεως ἀσθμαίνουσι εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς εὐνοϊκῆς διαθέσεως τῆς διοικήσεως, νὰ συνδράμωσι κατὰ τὴν Δευτέραν, ἥτις ἔσται εἰς τὰς 7 Ἰανουαρίου κατὰ τὰς ὥρας 11 εἰς τὴν δημόσιον Βιβλιοθήκην διὰ νὰ ἐγγράφουν ἕκαστος τὸ ἴδιον ὄνομα εἰς τὰ τμήματα ἐκεῖνα πρὸς αὐτὴν διωρίσθησαν ἢ ἐκ προκατίσεως ἢ ἐξ ἰδίας θελήσεως.

Τὰ τμήματα εἰσὶ τέσσαρα.

Πρῶτον Τμήμα

Ἑλληνικὴ τοῦ γένους διάλεκτος, διαιρεῖται εἰς τάξεις δύο· εἰς τὴν πρώτην τὰς διδάσκονται μόνον τὰ στοιχεῖα τῆς γλώττης, εἰς τὴν δευτέραν ἡ πρόοδος τῆς αὐτῆς γλώττης.

Διδάσκαλοι

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ — ΑΙΔΕΣ. ΑΝΔΡΕΑΣ ΙΔΡΩΜΕΝΟΣ

Δεύτερον Τμήμα

Φιλολογία

Διδάσκαλος ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΟΥΣΤΟΕΥΔΗΣ

Τρίτον Τμήμα

Ἐπιστήμαι. Ἀριθμητικὴ ἀνάλυσις καὶ Γεωμετρία

Διδάσκαλος ΚΑΙΣΑΡ ΠΕΛΛΕΓΡΙΝΗΣ

Τέταρτον Τμήμα

Φιλοσοφία. Λογικὴ καὶ Μεταφυσικὴ.

Διδάσκαλος ΓΑΒΡΙΗΛ ΣΤΑΜΠΙΛΕ ΠΑΓΑΝΟΣ

Θέλουν διαναιγηθῶσι εἰς τοὺς τροφίμους κατὰ ρηθείσαν ἡμέραν τὰ θι-
βλία ὅσα κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος θέλουσιν κριθῆ χρήσιμα διὰ τὰ κοινὰ μαθήματα.

Ὅσοι εἰς τὰς κοινὰς ἐξετάσεις ἀπέλαβαν τὰ βραβεῖα θέλουν καλλωπι-
σθῶσι διὰ τῶν κερμάτων τιμῆς¹.

Ἀπὸ τοῦ δημοσίου Σχολείου 27 Δεκεμβρίου.

Ὁ Ἐπιστάτης

ΚΟΜ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

23

Τὴν 12ην Φεβρουαρίου 1807 ὁ Ἐπιθεωρητὴς Καποδιστριας ὑποβάλλει εἰς τὴν
Γερουσίαν ἔκθεσιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν προκύπτει ὅτι τὸ σχολικὸν ἔτος 1806 - 1807 εἶχε
ἀρχίσει ὑπὸ καλυτέρους οἰωνοῦς.

Εἰς τὴν πατρικὴν μέριμναν τῆς Γερουσίας ἀνταποκρίνεται ἤδη ἡ ὠφέ-
λεια καὶ ὁ ζήλος τῶν μαθητῶν τῆς σχολῆς Τενέδου. Τὰ πέντε τμήματα ἐργά-
ζονται τακτικῶς καὶ εἶναι βεβαίως συγκινητικὸν τὸ θέαμα τὸ ὁποῖον παρου-
σιάζουσι κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πλεον τῶν 120 νέων, ἀπησχολουμένων συνεχῶς
εἰς τὰ διάφορα τμήματα, ὅπως ἀποθησαυρίζωσι ἐκ τῶν διδαγμάτων, τὰ ὁποῖα
οἱ ἀξιοὶ καὶ καλοὶ καθηγηταὶ μὲ ὑπομονὴν διδάσκουσι.

Τὸ νέον τμήμα φιλολογίας εἶναι τὸ πολυαριθμότερον, 60 μαθηταὶ μὲ δι-

1. Τὸ ἰταλικὸν κείμενον γράφει: Saranno decorati dalle medaglie d'onore. Τὰ βρα-
βεῖα συνίσταντο εἰς μετάλλια χρυσᾷ ἢ ἀργυρᾷ. Τὰ τῆς Κερκύρας ἔφερον ἐπὶ τῆς μᾶς
ὄψεως τὸν Πήγασον μὲ τὴν ἐπιγραφὴν Κέρκυρα. Ἐπὶ τῆς ἐτέρας δὲ στέφανον ἐξ ἐ-
λαίας μὲ τὴν ἐπιγραφὴν: «Ἡ Βουλὴ τῷ φιλομούσῳ νέῳ, διὰ χρηστὰς ἐλπίδας». Τὰ
δὲ τῶν ἄλλων νήσων ἦσαν ὅμοια μὲ τὴν διαφορὰν τοῦ ἐμβλήματος τῆς νήσου.

φαν κρέμονται ἐκ τῶν χειλέων τοῦ εὐπαιδευτοῦ καὶ ἀξίου νεαροῦ καθηγητοῦ Μουστοξύδη.

Κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον τὸ πλεῖστον μέρος τῶν νέων τούτων θὰ συμπληρώσῃ τὰ μαθήματα τῆς Ἱταλικῆς γραμματικῆς καὶ ἐπομένως θὰ προβιβασθῇ εἰς τὸ μάθημα τῆς ρητορικῆς.

Τὸ σχολεῖον τῆς καλλιγραφίας παραδίδει μαθήματα κατὰ Πέμπτην καὶ Κυριακὴν. Δύναμαι νὰ θεβαιώσω τὴν Γερουσίαν ὅτι μέχρι τοῦδε ἡ συρροὴ τῶν μαθητῶν εἶναι ἀφθονωτάτη, οἱ ἐγγραφέντες ὑπερβαίνουν τοὺς 50 καὶ καθ' ἡμέραν προσέρχονται νέοι.

Περὶ τοῦ καθηγητοῦ Πάχιμορ ἔχω καθήκον νὰ ὁμολογήσω τὰς καλυτέρας συστάσεις, εἶναι ἀκούραστος καὶ οἱ ἐπιμελέστεροι, μὴ ἀφηνόμεινοι εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ σχολείου, μεταβαίνουνσι τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ἐλπίζω ὅτι οἱ νέοι οὗτοι θὰ δυνηθῶσι νὰ ἐπιδείξωσι προόδους εἰς τὸν κλάδον τοῦτον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, μέχρι τοῦδε ἄγνωστον παρ' ἡμῖν ἦ, τουλάχιστον, πολὺ ἀκαλλιέργητον.

Ἡ εὐχάριστος αὕτη κατὰστασις τοῦ παρόντος σχολικοῦ ἔτους ὑπόσχεται ἀποτελέσματα ἀρκετὰ ἐπωφελῆ εἰς τὴν νεολαίαν τοῦ τόπου καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἥτις διὰ σοδαρῶν φροντίδων καὶ εὐεργετημάτων προσπαθεῖ νὰ ἀποσπάσῃ ταύτην ἐκ τῆς ἀμαθείας.

Σπεύδω νὰ φέρω εἰς γνῶσιν τῆς Γερουσίας ταῦτα, παρακαλῶ δὲ τὸ τμήμα τῶν Ἑσωτερικῶν νὰ τιμῇσῃ τὸ σχολεῖον δι' ἐπισκέψεως διὰ νὰ θεβαιωθῇ οὕτω περὶ τῆς ἀρίστης σταδιοδρομίας του.

Οἱ μαθηταὶ θὰ ἔχωσι περὶ πολλοῦ τὴν τιμὴν ταύτην καὶ οἱ καθηγηταὶ θὰ ἐκτιμήσουν ὡς πολύτιμον θραδεῖον τῆς ἐπιμελείας των.

Ὁ Ἐπιθεωρητῆς

ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Τὴν 15ην Μαρτίου 1807 ὁ Καποδίστριας ἐζήτησε τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Σχολείων καὶ ὑπέδειξε ὡς ἀντικαταστάτην του τὸν Ἐμμανουὴλ Θεοτόκην, ὁ ὁποῖος μόλις τότε εἶχε ἐκλεγῇ γερουσιαστής. Νέα ἀποστολὴ τὸν ἀνέμεινε: Ἡ ὁργάνωσις τῆς ἀμύνης τῆς Λευκάδος ἔναντι τῶν κατακτητικῶν βλήψεων τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Εἶχε προηγηθεῖ ἡ ἐπιτυχὴς ἀποστολὴ τῆς Κεφαλληνίας, ἡ ὁποία ἀνέδειξε τὰς ἡγετικάς του ἱκανότητας. Καὶ εἰς τὴν Λευκάδα ἐπετέλεσε τεράστιον ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον ὅμως ἔθεσε τέρμα ἡ Συνθήκη τοῦ Τιλσίτ, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Τσάρος Ἀλέξανδρος Α' παρεχώρει εἰς τὸν Ναπολέοντα τὰς Ἰονίους Νήσους. Οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Γάλλοι θὰ διεδέχοντο τοὺς Ρώσους εἰς τὰ Ἐπτάνησα, ὅπως οἱ τελευταῖοι εἶχον διαδεχθῇ τοὺς Δημοκρατικοὺς Γάλλους.

[Οἱ σημειώσεις, ποὺ ἀκολουθοῦν, δὲν συνθέτουν ἐξαντλητικὸ ὑπομνηματισμό, ποὺ δὲν ἀνήκει ἄλλωστε στὶς προθέσεις τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἀρχείου Καποδίστρια. Τὴν παράθεσή τους τὴν ὑπαγόρευσε ἡ ἀνάγκη τῆς συνδέσεως τῶν Καποδιστριακῶν κειμένων καὶ τῆς διασαφηνίσεως ὁρισμένων σημείων, ποὺ δὲν γίνονται ἀπόλυτα κατανοητὰ χωρὶς τὴν ἀκριβῆ γνώση τῶν γεγονότων ποὺ τὰ προκάλεσαν καὶ τῆς ἱστορίας τῶν προσώπων ποὺ διαδραμάτισαν κάποιον ρόλο σ' αὐτά. Αὐτὸ ἰσχύει κυρίως γιὰ τὸ Μέρος Β', ὅπου τὰ κείμενα ἀναφέρονται στὴν ἀποστολὴ τοῦ Καποδίστρια στὴν Κεφαλληνία.

Ὅσο γιὰ τὴν ἐπιλογὴ βιβλιογραφίας, ποὺ καταχωρεῖται σὲ κάθε κεφάλαιο τῶν σημειώσεων, σημειώνουμε ὅτι εἶναι ἐνδεικτικὴ καὶ δὲν ἐξαντλεῖ οὔτε τὸ θέμα Καποδίστριας σ' ὅλες τὶς διαστάσεις του, οὔτε τὰ ἐπὶ μέρους θέματα τοῦ παρόντος τόμου. Πλήρης βιβλιογραφία θὰ δημοσιευθῇ μὲ τὴν ὁλοκλήρωση τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἀρχείου].

ΜΕΡΟΣ Β'.

[Ὁ μεταφραστὴς τῆς «Αὐτοβιογραφίας» συμπλήρωσε τὴ μετάφραση μὲ τὸν ὑπομνηματισμό, ποὺ θεώρησε ἀπαραίτητο. Κατὰ συνῆπαιν δὲν κρίνονται ἀναγκαῖες ἄλλες σημειώσεις. Παραθέτουμε μόνο βιβλιογραφία, ποὺ καλύπτει σχετικὰ καὶ ἀπὸ ἐλληνικῆς μόνον πλευρᾶς, τὴν προκυδερνητικὴν δράση τοῦ Καποδίστρια].

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Arlioti, Dem.: La vita di Giovanni conte Capodistria scritta nel 1833. Corfù 1859.

Βασθελέη, Ἰωάν.: Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία, ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ Ρωσικὴ πολιτικὴ. Θεσσαλονίκη 1968.

Βλαντιή, Σπ.: Ἡ δράσις τοῦ Ι. Καποδίστρια ἐν Λευκάδι (1807). Ἀθῆναι 1911.

Βροκίνη, Λ. Σ.: Σύντομος ἀφήγησις τοῦ βίου τοῦ κόμητος Ι. Καποδίστρια. Κέρκυρα 1886.

Γατοπούλου, Δ.: Ἰωάν. Καποδίστριας, ὁ πρῶτος Κυδερνήτης τῆς Ἑλλάδος. Ἀθῆναι 1932.

Γατοπούλου, Δ.: Ὁ ρόλος τοῦ Καποδίστρια κατὰ τὴν πώλησιν τῆς

- Πάργας εἰς τὸν Ἀλῆν Πασᾶν. Ἐφημ. Ἑστία, ἀριθ. 17120, 5 Ἰουνίου 1933.
- Δεσποτοπούλου, Α. Ι.: Ὁ Κυβερνήτης Καποδίστριας καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος. Ἀθῆναι 1954.
- Δεσποτοπούλου, Α. Ι.: Ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ Καποδίστρια. Ἀθῆναι 1957.
- Δεσποτοπούλου, Α. Ι.: Ὁ Καποδίστριας καὶ τὸ ἔργον του (Ἀνασκευὴ ἐσφαλμένων ἐκτιμήσεων). Ἐφημ. Καθημερινή, 22 Μαρτίου 1964.
- Δημαρᾶ, Κ. Θ.: Καποδίστριας — Μουστοξύδης — Κουτλουμουσιανός. Θησαυρίσματα Ι. (1962) σ. 14—64.
- Donta, Domma: John Capodistrias and the Greek Historians. A selective Bibliographical Review, Balkan Studies 7 (1966).
- Ἐνεπεκίδη, Π. ο. λ.: Ρήγας — Ὑψηλάντης — Καποδίστριας. Ἀθῆναι 1965.
- Ἐνεπεκίδη, Π. ο. λ.: Ἰωάν. Καποδίστριας — 176 ἀνέκδοτα γράμματα πρὸς τὸν πατέρα του 1809—1820. Ἀθῆναι 1972.
- Εὐαγγελίδου, Τ. ρ.: Ἱστορία τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος. Ἀθῆναι 1894.
- Θεοδωρίδης, Χ.: Τὸ πρόβλημα Καποδίστριας. Ἐπιθεώρηση Τέχνης 3 (1955) 213—217.
- Θεοτόκης, Σ. Μ.: Ἡ ἐθνικὴ συνείδησις τοῦ Καποδίστρια καὶ ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα. Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 7 (1932) 130—142.
- Ἰδρωμένου, Α. Μ.: Ἰωάννης Καποδίστριας, Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος. Ἀθῆναι 1900.
- Καιροφύλα, Κ. ὥ. σ. τ. α.: Τὰ νεανικὰ χρόνια τοῦ Καποδίστρια. Ἀθῆναι — Ἀλεξάνδρεια 1936.
- Καλεδρᾶ, Π. α. ν.: Πολιτικὸς βίος τοῦ αἰοδήμου Ι. Καποδίστρια, Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1873.
- Καμπούρογλου, Ι.: Ὁ Καποδίστριας, Ἀθῆναι 1900.
- Κονόμου, Ν. τί. ν. ο. υ.: Ἀνέκδοτὴ Ἀλληλογραφία τοῦ Ἰωάν. Καποδίστρια. Φιλολογικὴ Πρωτοχρονιὰ (1958), σ. 213—235.
- Κονόμου, Ν. τί. ν. ο. υ.: Ἀνέκδοτα γράμματα τοῦ Ἰω. Καποδίστρια. Ἑπτανησιακὰ Φύλλα 4 (1960) σ. 33—48.
- Κοραῖ, Ἀ. δ.: Ἀπαντὰ τὰ πρωτότυπα ἔργα. Ἐκδ. Γ. Βαλέτας. Τομ. 4. Ἀθῆναι 1964.
- Κορδάτου, Ι.: Ἱστορία τῆς Νεώτερης Ἑλλάδος. Τομ. 5. Ἀθῆναι 1957 — 1958
- Κουγέα, Σ. Β.: Ὁ Καποδίστριας. Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις 1 (1928) σ. 80 κ.έ.
- Κουγέα, Σ. Β.: Ὁ Καποδίστριας ὡς πανευρωπαϊκὴ φυσιογνωμία. Ἑλληνικὰ Γράμματα 2 (1927—1928) σ. 131—134.

- Κουγέα, Σ. Β.: Γκαίτε και Καποδίστριας. *Ίόνιος Ἀνθολογία* (1932) τεύχη 59—61.
- Κρητικοῦ, Γ.: Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας τέκτων κανονικός. *Ἑρανιστής* 3 (1965) τεύχ. 15/16 σ. 125—144.
- Λαζανᾶ, Β.: Ἀπόψεις τοῦ Γκαίτε γιὰ τὸν Καποδίστρια. *Νέα Ἑστία* τ. 1044, Ἀθῆναι 1971.
- Λάσκαρι, Μ. Θ.: Ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ Σερβικὴ Ἐπανάστασις. *Ίόνιος Ἀνθολογία* 8 (1934) 65—71 σ. 127—132.
- Λάσκαρι, Μ. Θ.: Τὸ Ἀνατολικὸν Ζήτημα. *Θεσσαλονίκη* 1948.
- Λάσκαρι, Σ. Θ.: Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ὡς Ρῶσσος διπλωμάτης καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. *Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος* (1932) σ. 97—118.
- Λάσκαρι, Σ. Θ.: Διπλωματικὴ Ἱστορία Εὐρώπης. Ἀθῆναι 1936.
- Λάσκαρι, Σ. Θ.: Διπλωματικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος (1821—1914). Ἀθῆναι 1945.
- Lascaris, S. Th.: Capodistrias avant la revolution grecque, sa carrière politique jusqu'en 1822, Lausanne 1918.
- Lascaris, S. Th.: Le comte Capodistrias et la France au lendemain de Waterloo. *L'Acropole* 6 (1931) 129-136.
- Λεκατσοῦ, Π.: Ν. Γαλάτης καὶ Φιλικὴ Ἑταιρεία, *Καβάλα* 1931.
- Λουκάτου, Σ.: Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ ἡ Ἑπτάνησος Πολιτεία. Ἀθῆναι (1959).
- Λούντζη, Ε.: Τὰ Ἑπτάνησα ἐπὶ Γάλλων Δημοκρατικῶν. Μετ. Ἀδигаίλ Λούντζη Νικοκάθουρα. *Κέρκυρα* 1971.
- Μακρή, Θ.: Ὁ Ἰ. Καποδίστριας καὶ ἡ προκυδερνητικὴ πατριωτικὴ του δράσις. *Κέρκυρα* 1964.
- Μαστροδημήτρη, Π. Δ.: Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ ἡ παιδεία τῶν Ἑλλήνων, ἐφημ. *Καθημερινή*, 7 Ἰουνίου 1963.
- Μαυράκη, Ε.: Ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ ἐποχὴ του. Ἀθῆναι, 1927.
- Μαχαίρᾶ, Κ.: Πολιτικὴ καὶ Διπλωματικὴ Ἱστορία τῆς Λευκάδος (1797 — 1810). Ἀθῆναι 1954, τ. 2.
- Μελετοπούλου, Ι.: Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία (Ἀρχεῖον Σέκερη). Ἀθῆναι 1967.
- Μέρτζιου, Κ.: Ἀνέκδοτος Ἀλληλογραφία τοῦ Ἰω. Καποδίστρια, *Παρνασσός* 2 (1960) 445—475 καὶ 3 (1961) 103—126, 207—238.
- Μηλιαράκη, Α.: Ἡ Φιλόμουςος Ἑταιρεία ἐν Ἀθήναις καὶ ἡ περιγυιέσα τῆς Οὐαλλίας. *Ἑστία* 14 (1889) σ. 65—67.
- Νικοκάθουρα, Α.: Τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ἀνδρέα Μουστοξύδη. *Πρακτικὰ Γ' Πανερίου Συνεδρίου*, τ. Α' σ. 246—252. Ἀθῆναι 1967.
- Ξένου, Σ.: Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας. *Ποικίλη Στοά* (1886) σ. 377—446.
- Oeconomos, Lys.: Essai sur la vie de comte Capodistrias, etc. puis

sa depart de Russie en Août 1822 jusqu' à son arrivée en Grèce en Janvier 1828. Toulouse — Paris 1926.

Παπαχαρίση, Α.: Κοραΐς καὶ Καποδίστριας ὡς ἐθνικοὶ παιδαγωγοί. Νέα Ἑστία 4 (1928) 736—742, 789—794.

Papadopoulos - Vretos, A.: Mémoires biographiques - historiques, sur le Président de la Grèce comte J. Capodistrias. 2 v. Paris 1837.

Πήλικα Ἰωάν.: Ἰωάννης Καποδίστριας. Ἑπτανησιακὸν Ἡμερολόγιον 1913. Ἀθῆναι 1912.

Πρεβελάκη, Ε.: Ἡ ἐγκύκλια ἐπιστολὴ τοῦ Ι. Καποδίστρια τῆς 6/18 Ἀπριλίου 1819. Πρακτικὰ Γ' Πανιονίου Συνεδρίου τ. Α'. Ἀθῆναι 1967, σ. 298—328.

Πρωτοψάλτη, Ε.: Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία, Ἀθῆναι 1964.

Πρωτοψάλτη, Ε.: Ἰγνάτιος, Μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας. Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, τ. IV, Ἀθῆναι 1959.

Πρωτοψάλτη, Ε.: Ὑπομνήματα συναφῇ Ἰγνατίου Μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας καὶ Ἰωάν. Καποδίστρια περὶ τῆς τύχης τῆς Ἑλλάδος. Ἀθηνᾶ, τ. 60, Ἀθῆναι 1956.

Σακελλαρίου, Σ.: Φιλικὴ Ἑταιρεία, Ὁδησὸς 1908.

Τόμπρο, Α.: Νύξεις περὶ τοῦ δίου Ἰωάν. Καποδιστρίου, Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, ἀφιερούμεναι εἰς τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος του. Κέρκυρα 1886.

Φιλήμονος, Ι.: Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Ναύπλιον 1834.

Φιλήμονος, Ι.: Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀθῆναι 1859—61.

Χαλίκιοπούλου, Π.: Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος. Ποικίλη Στοὰ 1885, σ. 434—469.

Χιώτου, Π.: Ἱστορία τοῦ Ἰονίου Κράτους ἀπὸ συστάσεως αὐτοῦ μέχρι Ἑνώσεως, τ. 2, Ζάκυνθος 1874—1877.

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bellaire, J. P.: Précis des opérations générales de la division Française du Levant. Paris 1805.

Θεοτόκη, Μάρκου: Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἐν Κεφαλληνίᾳ. Κέρκυρα 1889.

Θεοτόκη, Σπυρ. Μ.: Δημοκρατούμενοι Γάλλοι (1797—1799). Κέρκυρα 1917.

- Λοθέριδου, Γ. Π.: *Ιστορία της Νήσου Κεφαλληνίας*. Κεφαλληνία 1888.
- Λούντζη, Ερ.: *Επτάνησος Πολιτεία* (Μετ. Ἀδигаίλ Λούντζη - Νικοκάδουρα) Κέρκυρα.
- Λούντζη, Ερ.: *Τὰ Ἐπτάνησα ἐπὶ Γάλλων Δημοκρατικῶν* (Μετ. Ἀδ. Λούντζη - Νικοκάδουρα). Κέρκυρα 1971.
- Μαυρογιάννη, Γερ.: *Ἱστορία τῶν Ἰονίων Νήσων (1797—1815)*. Τόμ. Α'. Ἀθήναι 1889.
- Ποδοκανάκη, Ἐμ.: *Ὁ Βοναπάρτης καὶ αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι*. Μετ. Νοεμῆς Ζωηροῦ Πασσᾶ. Κέρκυρα 1937.
- Σάθα, Κ.: *Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας*. Τόμος 5ος.
- Τσιτσέλη, Ἡλ.: *Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα*. Τόμ. 1—2. Ἀθήναι 1904 καὶ 1960.
- Φωκᾶ Κοσμετάτου, Ν.: *Τὸ Κάστρο τοῦ Ἀγίου Γεωργίου Κεφαλληνίας*. Ἀθήναι 1966.
- Χιώτη, Π.: *Ἱστορικὰ Ἀπομνημονεύματα*. Τόμ. 3ος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΜΕ ΤΗΝ ἀφίξη τῶν Δημοκρατικῶν Γάλλων στὰ νησιά τοῦ Ἰονίου οἱ λαϊκὲς δυνάμεις, οἱ ὁποῖες ἐπὶ αἰῶνες καταπύονταν ἀπὸ τοὺς Βενετοὺς καὶ τοὺς εὐγενεῖς γαιοκτήμονες, ἀποκτήσανε συνείδηση τῶν δικαιωμάτων τους καὶ προσπάθησαν νὰ τὰ κατοχυρώσουν εἴτε μὲ εἰρηνικὲς διαδικασίες εἴτε μὲ ἐπαναστατικὲς ἐκρήξεις. Σ' ὅλα τὰ νησιά συστήθηκαν ἀμέσως «προσωρινὰ δημαρχεῖα», στὰ ὁποῖα ἀντιπροσωπεύονταν ὅλες οἱ τάξεις, οἱ ἐκκλησίες τῶν δύο δογμάτων καὶ οἱ Ἰσραηλίτες, τὰ ὁποῖα ἀνέλαβαν νὰ ἀσκήσουν τὴ διοίκηση, σ' ὅλους τοὺς τομεῖς μιᾶς κρατικῆς δραστηριότητος. Φυσικὰ ἡ πραγματικὴ ἐξουσία ἔμεινε στὰ χέρια τῆς γαλλικῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως καὶ τῶν Ἰακωβίνων τῶν νησιῶν, πού εἶχαν ἐνωτισθεῖ τὰ μηνύματα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως στὴν Ἰταλία ἢ καὶ σ' αὐτὴ τὴ Γαλλία, σὰν νεαροὶ σπουδαστές.

Μιὰ κατάσταση ὅμως, πού εἶχε διαμορφώσει καταπίεση αἰώνων, δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ἰσορροπηθῇ, κοινωνικὰ καὶ διοικητικὰ, σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα. Οἱ ἀγρότες ζητοῦσαν μὲ μιᾶς ὅ,τι εἶχαν στερηθεῖ τετρακόσια χρόνια, ἐνῶ οἱ εὐγενεῖς δὲ φαίνονταν καθόλου πρόθυμοι νὰ προχωρήσουν πρὸ πέρα ἀπὸ θεωρητικὲς παραχωρήσεις. Ἔτσι οἱ ἀναταραχῆς, οἱ συγκρούσεις καὶ οἱ βιαιότητες κατάντησαν ἐνδημικὲς στὴν ὑπαιθρο ὅλων τῶν νησιῶν. Οἱ εὐγενεῖς μέσα σ' ἓνα τέτοιο κλίμα ἀνασφάλειας, στὸ ὁποῖο διακυβεύονταν, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς περιουσίες τους, καὶ αὐτὴ ἀκόμα ἡ ζωὴ τους, δὲν ἀπέβλεπαν στοὺς Γάλλους Δημοκρατικούς γιὰ τὴν προστασία τους. Ἀντίθετα, τοὺς θεωροῦσαν ἐχθροὺς. Ὁ ὁρθόδοξος κληρὸς, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἀφίξη τῶν Γάλλων εἶχε ἐλπίσει ὅτι θὰ ἀποκαθίστατο κύριος στὸν οἶκο του καὶ θὰ σταματοῦσαν οἱ προπηλακισμοὶ καὶ τὸ προβάδισμα τῆς ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας, εἶδε ξαφνικὰ νὰ παραμερίζεται καὶ στὸν προέχοντα ρόλο του στὴ διαχείριση τῶν κοινῶν νὰ ὑποκαθίστανται στοιχεῖα ἐκτὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως. Ἐπρόκειτο γιὰ δύο δυνάμεις ἐξαιρετικὰ ἰσχυρές, πὺν δὲν εἶχαν καμιά διάθεση νὰ παρατηθεῖν τὼν προνομίων τους χάριν τοῦ «ἀμόρφωτου ὄχλου», ὅπως ὀνόμαζαν τὸν ἐργατικὸ πληθυ-

σμό καὶ τὰ ἀστικά στοιχεῖα τῶν πόλεων. Εὐγενεῖς καὶ κληρικοὶ ἦσαν τὰ δυὸ στοιχεῖα πού, ἔπειτα ἀπὸ τοὺς πρῶτους ἐναγκαλισμοὺς καὶ ἐνθουσιασμοὺς, ὑπονόμισαν τοὺς Δημοκρατικοὺς Γάλλους καὶ στράφηκαν τελικὰ ἐναντίον τους. Καὶ οἱ πρῶτοι ποὺ ὑποδέχθησαν σὰν ἀπελευθερωτὲς τοὺς Ρωσσοτούρκους, ὅταν αὐτοὶ κήρυξαν τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Βοναπάρτη κ' ἄρχισαν μὲ τὸν στόλο τους νὰ καταλαμβάνουν διαδοχικὰ τὰ Ἴονια νησιά. Ἀποφασιστικὸ ρόλο στὴ στροφή σημαντικῆς μερίδος τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τοῦ κλήρου ἔπαιξε ἐγκύκλιος τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου Ε', στὴν ὁποία καυτηριοῖε τοὺς Γάλλους γιὰ τὴν ἀθεϊστικὴ πολιτικὴ τους καὶ καλοῦσε τοὺς πληθυσμοὺς τῶν νησιῶν νὰ συνταχθοῦν μὲ τοὺς ἐνωμένους Συμμάχους τοῦ Στρατοῦ καὶ τῆς Ἡμισελήνου.

Τὶς 29 Ἰουνίου τοῦ 1797 ὁ Γάλλος στρατηγὸς Gentili καταλαμβάνει τὴν Κέρκυρα καὶ τὰ ἄλλα Ἴονια νησιά ἐν ὀνόματι τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Βενετίας, στὴν πραγματικότητά ὅμως σὰν ἀπεσταλμένος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας καὶ ἐντολοδόχος τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῆς Στρατιάς τῆς Ἰταλίας Βοναπάρτη. Ὁ Στρατηγὸς Anselmo Gentili ἀναλαμβάνει Γενικὸς Διοικητὴς τῶν νησιῶν καὶ διοικητὴς τῆς Κερκύρας. Διοικητὴς τῶν ἄλλων νησιῶν ὁ πολίτης Guy, πρῶην πρόξενος τῆς Γαλλίας στὴν Ζάκυνθο. Ὁργάνωσις «Δημαρχείων» σ' ὅλα τὰ νησιά. Μέλη τοῦ Δημαρχείου Κερκύρας 48. Κεφαλληνίας, 40 τοῦ Ἀργοστολίου καὶ 40 τοῦ Ληξουρίου. Ζακύνθου 40. Λευκάδος 24. Κυθήρων 15. Ἰθάκης 15.

Μετὰ τὴν ὑπογραφή τῆς Συνθήκης τοῦ Καμποφόρμιο (17 Ὀκτωβρίου 1797) τὰ Ἴονια νησιά περιέρχονται στὴν ἀπόλυτη κυριαρχία τῆς Γαλλίας καὶ ἀποτελοῦν ἐπαρχίαι τῆς Δημοκρατίας. Τὶς 20 Δεκεμβρίου 1797 διαιροῦνται σὲ τρεῖς νομοὺς: Τὸν νομὸ Κερκύρας, ποὺ περιλάμβανε τὰ νησιά Κέρκυρα, Παξοὶ καὶ Λευκάδα. Τὸν νομὸ Ἰθάκης μὲ τὰ νησιά Ἰθάκη καὶ Κεφαλληνία. Καὶ τὸν νομὸ Αἰγαίου μὲ τὰ νησιά Ζακύνθου καὶ Κυθήρων. Ἐπὶ κεφαλῇς τοῦ κάθε νομοῦ τοποθετεῖται Γάλλος Ἐπίτροπος, μὲ εὐρύτατες δικαιοδοσίες.

Τὸν Στρατηγὸ Gentili ἀντικαθιστᾷ τὶς 22 Δεκεμβρίου ὁ Στρατηγὸς Ghabot Συγχρόνως διορίζεται Γενικὸς Ἐπίτροπος τοῦ Διευθυντηρίου στὰ νησιά ὁ πολίτης J. B. Comeyras. Ἀντικατάστασις τοῦ Comeyras ἀπὸ τὸν πολίτη Dubois, ὁ ὁποῖος φθάνει στὴν Κέρκυρα τὶς 12 Ὀκτωβρίου 1798.

Ἦδη ὅμως ἀπὸ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1798 οἱ Ρῶσοι καὶ οἱ Τούρκοι εἶχαν κηρύξει τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς Γαλλίας, ὑποκινούμενοι ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Βοναπάρτη στὴν Αἴγυπτο ἔβλεπαν νὰ ἀπειλεῖται ἡ ἰσορροπία τῶν δυνάμεων στὴν Ἀνατολή. Ὁ ἐνωμένος ρωσσοτουρκικὸς στόλος τὶς 14 Ὀκτωβρίου 1798 καταλαμβάνει τὰ Κύθηρα καὶ τὶς 26 Ὀκτωβρίου τὴν Ζάκυνθο. Τὶς 30 Ὀκτωβρίου ἦλθε ἡ σειρὰ τῆς Ἰθάκης καὶ τῆς Κεφαλληνίας. Τὶς 3 Νοεμβρίου καταλαμβάνεται ἡ Λευκάδα. Τὴν ἴδια μέρα ἀρχίζει ἡ πολιορκία τῆς Κερκύρας ἀπὸ τοὺς Ρωσσοτούρκους, ἡ ὁποία τερατίστηκε τὶς 20 Φεβρουαρίου 1799. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ γαλλικὴ φρουρὰ Κερκύρας, καὶ οἱ φρουρὲς τῶν ἄλλων νησιῶν προέταξαν ἄμυνα στοὺς Ρωσσοτούρκους ἀπελευθερωτὲς. Ἡ μικρὴ ἀριθμητικὴ τους δύναμις καί, πρὸ παντός, ἡ ἐγκατάλειψή τους ἀπὸ τὴ μεγάλῃ μάζᾳ τοῦ γηγενοῦς πληθυσμοῦ, ἦταν φυσικὸ νὰ ὀδηγήσουν στὴν κάμψη τῆς ἀντιστάσεώς τους, χωρὶς ὅμως αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι πρόδωσαν τὴν ἀτομικὴ τους τιμὴ ἢ τὴν τιμὴ τῶν γαλλικῶν ὅπλων.

Ἡ ἐξουσία τῶν Δημοκρατικῶν Γάλλων στὴν Κεφαλληνία κράτησε ἀπὸ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1797 ὡς τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1798.

Τὶς 24 Ὀκτωβρίου 1798 οἱ Σπύρος Ἀννίνος Καβαλιεράτος, Ἱππότης Ἀντώνιος Ἰγγλέσης καὶ ταγματάρχης Σπυρίδων Ριτσαρδόπουλος Στεκούλης, πρῶην ἀξιωματικοὶ τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ λαοῦ, τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου, κατέλυσαν τὶς ἀρχές, διώξαν τὴ Γαλλικὴ φρουρὰ καὶ ὑψώσανε τὴ ρωσικὴ σημαία.

Πέντε μέρες αργότερα, τις 29 'Οκτωβρίου, αποβιβάζονται στο 'Αργοστόλι άμαχητί οί στρατοί τών Ρωσοτούρκων. Οί δύο ναύαρχοι, ό Ούζακώφ και ό Καδιό - Βέης, διώρισαν άμέσως νέα διοίκηση στη νήσο με πρόεδρο τόν κόμητα Κωνσταντίνο Χωραφά και μέλη τόν κόμητα 'Αναστάσιο Μεταξά και τούς Νικόλαο Καρούσο, 'Ιωάννη Κρασά, Μ. Βαλασμάκη και Ευστάθιο Μεταξά. Στόν τελευταίο, διαπρεπή νομομαθή, άνετέθη τό δικαστικό μέρος της διοικήσεως. 'Η «κυβέρνηση» αυτή ονομάστηκε «'Αντιπροσωπεία και Προεδρεία Κεφαλληνίας» (Deputazione e Presidenza di Cefalonia), ό δέ Χωραφάς προσαγορεύονταν «Τοποτηρητής πληρεξούσιος και Πρόεδρος της 'Επιτροπής» (Vicario Plenipotenziario e Presidente della Commissione dell'isola).

'Εν συνεχεία τό θέμα της διοικήσεως της Κεφαλληνίας περνάει από διάφορες φάσεις. 'Ο Κ. Χωραφάς παραιτείται και ή έξουσία περιέρχεται ούσιαστικά στά χέρια της φατριάς τών 'Αννινών, με τούς όποιους στενά συνεργάζεται ό Ευστάθιος Μεταξάς. Για νά νομιμοποιήσει τό καθεστώς του ό τελευταίος αυτός και οί συνεργάτες του συγκαλούν τό Κονκλάβιο, τό Συμβούλιο δηλ. τών Εύγενών, για νά προβή στήν έκλογή της νέας Προεδρείας. 'Επειδή όμως δέν έμπιστεύονταν τό «Μείζον», συγκαλέσανε τό «Μικρόν» Συμβούλιο, τό όποιον εξέλεξε μέλη της νέας Προεδρείας τούς Ευστάθιο Μεταξά, Νικόλαο 'Αννινο, 'Ιωάννη Χοϊδά και Χριστόδουλο 'Αννινο.

'Η Γερουσία, θέλοντας νά ίσορροπήσει τή δύναμη πού προσπορίζεται ή φατρία τών 'Αννινών με τήν άσκηση της Προεδρείας και για νά δικαιολογήσει τή δική της άδυναμία, με θέσπισμα της 28 'Ιουνίου 1800 διώρισε μέλη του Δικαστηρίου της 'Τψηλής 'Αστυνομίας τούς Νικόλαο Φωκά, Γεώργιο Παυλή και 'Ιωάννη Κρασά. 'Ο διορισμός ήταν σύμφωνος προς τό 15ο άρθρο του προσωρινού Συντάγματος, οί δέ διορισθέντες άνήκαν στή φατρία τών Μεταξάδων. 'Αντί όμως της έπιζητουμένης ίσορροπίας, οί αντίθεσεις δξύνθηκαν περαιτέρω, για νά άποροφηωθούν σέ άνικητή σύγκρουση τις 12 Αύγουστου 1800. Στόχος και τών δύο παρατάξεων ήταν ή άσκηση ούσιαστικής διοικήσεως επί τών στρατιωτικών και άλλων δυνάμεων, πού ύπήρχαν στό νησί. 'Αφορμή ή διαφορά για τις άρμοδιότητες του Μείζονος και του Μικρού Συμβουλίου, δηλ. άν τό πρώτο ή τό δεύτερο ήταν άρμόδιο νά εκλέξη τήν τοπική διοίκηση.

'Η συνεδρίαση του Μικρού Συμβουλίου είχε οριστεί για τις 13 Αύγουστου. Τήν προηγούμενη όμως χωρικοί από τούς 'Ομαλούς και τή Λιθαθώ μήκανε ένοπλοι στό 'Αργοστόλι, καταλύσανε τή έννομη τάξη και επιδοθήκανε σέ έμπρησμούς, άρπαγές και λεηλασίες, υπό τήν άνοχή της στρατιωτικής δυνάμεως. «'Ορμήσαντες εις τά δημόσια καταστήματα και γραφεία, γράφει ό Γ. Μαυρογιάννης ('Ιστορ. 'Ιον. Νήσων, τόμ. 1, σελ. 331) κατέστρεφον τά έπιπλα και έσχίζον, ρίπτοντες εις τās όδοις τά έν αυτοίς τηρούμενα δημόσια και ιδιωτικά έγγραφα. 'Ακολούθως ήνοιξαν τās φυλακάς και άπέλυσαν άπαντας τούς φυλακισμένους μεθ' όν έλεηλάτησαν τās πλουσίας οικίας τών δύο προέδρων, του Ι. Χοϊδά και Ε. Μεταξά, τās όποιās τήν έπιούσαν και ένέπρησαν μετά τινων άλλων παρακειμένων αυταίς. Οί δύο ούτοι πρόεδροι, οί μάλλον μισούμενοι παρά του λαού, κρυβέντες κατά τήν ήμέραν του κινδύνου, ήδυνήσαν νά διαφύγωσι τήν μανίαν του όχλου και νά σωθώσι πλεύσαντες εις Ζάκυνθον, όπου έφρον φιλικήν και πρόθυμον ξενίαν».

'Η διάλυση της Προεδρείας είχε σαν άποτέλεσμα νά συγκεντρωθή έξ ολοκλήρου ή έξουσία στά χέρια της 'Τψηλής 'Αστυνομίας, δηλ. στή φατρία τών Μεταξάδων. 'Ικανοποιώντας τό κοινό αίσθημα, ή νέα διοίκηση συνεκάλεσε τό Μείζον Συμβούλιο, τό όποιον άνέδειξε ως μέλη της Προεδρείας τούς Στέφανο Φωκά, 'Ανδρέα Πανά, Σάβιο 'Αννινο, Π. Βαλασμάκη και Σ. Πετρίτη. Συγχρόνως εξέλεξε νέους γερουσιαστές Κεφαλληνίας τούς 'Ανδρέα Μεταξά και Μαρίνο 'Ιγγλέση, σέ άντικατάσταση τών Δημητρίου Πηνιατόρου, Γερασίμου Καμπίτη και Φραγκίσκου Τσουλάτη.

'Η επικράτηση της μιάς μερίδος δέν έξουδετέρωσε τήν αντίπαλη, ή όποία διέ-

θετε καὶ αὐτὴ πλατειὰ λαϊκὴ βάση. Ἔτσι ἡ ἀναρχία καὶ οἱ αὐθαιρεσίαι δὲν ἐσταμάτησαν οὔτε μιὰ στιγμή. Ἡ ἔννοια τοῦ νόμου καὶ τῆς τάξεως εἶχε βαρύντατα τραυματιστῇ, καὶ ἡ διαίρεση εἶχε καλλιεργήσει θανάσιμα μίση καὶ δευτάτες ἀντιθέσεις. Σὲ ὅλα αὐτὰ ἤλθε νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἀνάφλεξη τῆς παληᾶς ἀντιθέσεως μεταξὺ Ἀργοστολίου καὶ Ληξουρίου.

Οἱ Ληξουριῶτες δὲν εἶχαν εὐνοϊκὰ δεχθεῖ τὴν καθιέρωση τοῦ Ἀργοστολιοῦ σὰν πρωτεύουσας τῆς Κεφαλληνίας. Καὶ εἶχαν ἐπιτύχει, μὲ ψήφισμα τῆς Γερουσίας τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1799, νὰ ἰδρυθοῦν καὶ νὰ λειτουργήσουν στὴν πόλιν τους τὸ Ὑγειονομεῖο καὶ τὰ Δικαστήρια. Μολονότι ὅμως τὸ θέσπισμα αὐτὸ ἐπικυρώθηκε καὶ μὲ νέα ἀπόφαση τῆς Γερουσίας (6 Ἰουλίου 1800) μὲ τὴν ὁποία διορίζονταν μάλιστα καὶ οἱ δικασταί, ἐν τούτοις τὸ Γενικὸ Συμβούλιο τῆς Κεφαλληνίας, πὺν οἱ ἀντιπολιτευόμενοι τοῦ Ἀργοστολίου καὶ οἱ Ληξουριῶτες θεωροῦσαν παράνομο, μὲ ἀπόφασή του τῆς 21 Ἰουλίου 1800 διεκήρυξε ὅτι «εἶναι βλαβερὸ στὸν τόπο τὸ Ὑγειονομεῖο Ληξουρίου». Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ φυσικὸ ἦταν νὰ προσθέσῃ μιὰ ἀκόμη θρναλλίδα στὰ θεμέλια τῆς τάξεως. Ἐνοπλιο χωρικοὶ τῆς περιοχῆς τοῦ Ληξουρίου βρῆκαν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπιδοθοῦν σὲ λεηλασίες καὶ ἐμπρησμούς.

Αὐτὴ τὴν κατάσταση ἀντιμετώπιζε ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ἐπιτροπὴ ὅταν τὶς 29 Ἀπριλίου 1801 ἔφθανε στὴν Κεφαλληνία.

Σελ. 97. Στ. 14. ΠΙΕΡΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ (Συνταγματάρχης).— Ἀπὸ παλὴν ἀρχοντικὴ οἰκογένεια τῆς Κερκύρας, εἶχε ἀρχικὰ ὑπηρετήσει στὸ Στρατὸ τοῦ Βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, ὅπου ὁ πατέρας του εἶχε φθάσει τὸ βαθμὸ τοῦ Συνταγματάρχου. Μετὰ τὴν ἐπανάσταση τῆς Νεαπόλεως καὶ τὴν ἀνακήρυξη τῆς Δημοκρατίας, ἡ οἰκογένεια Πιέρη γύρισε στὴν Κέρκυρα. Τότε ὁ Νικόλαος Πιέρης ζήτησε ἀπὸ τὴν προσωρινὴ Γερουσία νὰ τὸν προοιβάσῃ στὸ βαθμὸ τοῦ Ταγματάρχου καὶ αὐτὸς ἀνελάμβανε, χωρὶς μισθὸ ἢ ἄλλῃ ἀποζημίωση νὰ γυμνάσῃ τὸ τότε ὀργανωμένο στὴν Κέρκυρα σύνταγμα ἐπιλέκτων, ὑπὸ τὸν Συν)χη Αὐγουστίνου Βαρούχα, καὶ στὸ ὁποῖο εἶχε δοθεῖ τὸ ὄνομα «Ὁμοσπονδιακαὶ νῆσοι». Ἡ Γερουσία δέχθηκε τὴν πρότασή του καὶ ὁ Πιέρης πρόσφερε σημαντικὰς ὑπηρεσίες στὴν ὀργάνωση τοῦ Στρατοῦ τῆς Ἐπτανήσου Πολιτείας καὶ στὴν ἀποκατάσταση τῆς τάξεως στὴ Ζάκυνθο καὶ τὴν Κεφαλληνία. Ἀργότερα πῆρε μέρος στὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση καὶ ὑπηρετήσε στὸν ἐθνικὸ στρατό. Ἀποστρατεύθηκε μὲ τὸ βαθμὸ τοῦ Συνταγματάρχου καὶ πέθανε στὴν Κέρκυρα σὲ βαθὺ γῆρας. Διακρίθηκε γιὰ τὴν ἀνδρεία, τὴν παιδεία καὶ τὸ ἥθος του.

Σελ. 97. Στ. 21. ΛΗΞΟΤΡΙ.— Ἀναφέρεται γιὰ πρώτη φορὰ στὰ 1534 σὲ ἑγγραφή διαμαρτυρία πρὸς τὴν Ἑνετικὴ γερουσία, ὡς Laxuri. Στὴ γενόμενη τὸ 1538 ἀπογραφὴ οἱ κάτοικοι του ἀνέρχονταν σὲ 581. Ἀπὸ τότε ἀναπτύσσεται ραγδαίᾳ καὶ ἀναδεικνύεται ἡ πρωτεύουσα τῆς πεδινῆς Πάλης. Γι' αὐτὸ διεξεδίχισε τὴν τιμὴ νὰ γίνῃ πρωτεύουσα τῆς Κεφαλληνίας, ὅταν ἀποφασίστηκε ἡ μεταφορὰ τῆς ἀπὸ τὸ φρούριο τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. Ἡ προτίμησή του Ἀργοστολίου τραυμάτισε τὴ φιλοπομὴ τῶν Ληξουριωτῶν καὶ ἀπὸ τότε χρονολογεῖται ἡ ἀντιζηλία τῶν δύο πόλεων, πὺν βρῆκε τὴ δικαίωσή της ἀκόμη καὶ στὴν ποίηση. Τὸ 1799 οἱ Ληξουριῶτες εἶχαν ἐπιτύχει μὲ τὴ βοήθεια τῶν Ρωσσοτούρκων νὰ γίνῃ ἡ πόλιν τους ἔδρα ὕγειονομοῦ καὶ πρωτοδικείου. Τὸ σχετικὸ θέσπισμα τῆς Γερουσίας (30 Σεπτεμβρίου 1799) στηρίζει τὴν ἀπόφαση στὴν ἐξῆς ἐπιχειρηματολογία: «Ἡ πόλις τοῦ Ληξουρίου κατοικεῖται ὑπὸ 6.000 κατοίκων, ἐν αὐτῇ διαμένουσι πλείστα οἰκογένειαι εὐγενῶν, κλεῖζεται ὑπὸ εὐφυνῶν ἀνδρῶν, περιέχει τεχνίτας καὶ ἐπιτηδευματίας, τὸ ἐμπόριον αὐτῆς διατελεῖ ἐν ἀνθηρᾷ καταστάσει. Κεμένη ἐν τερπνῇ φυσικῇ θέσει διακρίνεται διὰ τὴν εὐπρέπειαν τῶν οἰκίων καὶ καλλονῆν τῶν αὐτῆς λεωφόρων. Αἱ ἡδέεις καὶ εὐφοροὶ ἐξοχαὶ Ἀνωγῆς, Κατωγῆς καὶ Θηνέας σχηματίζουνσι μετὰ τῆς πόλεως πληθυσμὸν 20.000

κατοίκων... Ὡς ἐκ τούτου ὑποχρεοῦνται οἱ κάτοικοι νὰ ἐπαυῶσι τὴν δικαιοσύνην ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἀργοστολίου ἥτιον κατοκημένη τῆς αὐτῶν, ἀπεχούση ἕξ μίλια διὰ θαλάσσης, ὥς ἐπὶ τὸ πλείστον τρικυμώδους, ἀφοῦ πρότερον διέλθωσι πλείστα ἔτερα μίλια διὰ ξηρᾶς ἵνα φθάσωσι εἰς τὸν λιμένα καὶ ἐν τῇ ἀφίξει αὐτῶν εἰς Ἀργοστόλιον εὐρίσκουν μὲν δικαστήρια, ἀλλ' οὐχὶ δὲ καὶ στέγην καὶ ἄστυον, ἀναγκαζόμενοι νὰ διαμένωσιν ἐν ὑπαίθρῳ καὶ διανυκτερεύωσιν ὑπὸ τὰς στοᾶς...». Τὴν ἀπόφασιν αὐτὴ τῆς Γερουσίας τὴν ἀνέτρεψε ἡ τοπικὴ διοίκηση τῆς Κεφαλληνίας, πού ἐκυριαρχεῖτο ἀπὸ κατοίκους τοῦ Ἀργοστολίου. Ὁ ἀντίθεση τῶν δύο πόλεων ἐφθασε μέχρι τοῦ σημείου τὸ Ληξοῦρι νὰ κηρύξῃ τὴν αὐτονομία ἐναντι τῆς λοιπῆς Κεφαλληνίας. Πλοῖα ληξουριώτικα βομβαρδίζουν τὸ Ἀργοστόλι, ἐνῶ 4.000 ἔνοπλοι χωρικοὶ τοῦ κόμματος τῶν Μεταξάδων — Λοβέρδων μπαίνουν στὸ Ληξοῦρι, ἐκτελοῦν τὴ φρουρὰ καὶ ἐρημώνουν τὴν πόλιν. Ἡ Γερουσία ἀναθέτει στὸν Κωνσταντῖνο Χωροφᾶ πλήρεις ἐξουσίες, μὲ τὴν ἐντολὴ νὰ καταστείλῃ τὴν στάση. Ἐκστρατεία ἀναλαμβάνεται ἐναντίον τοῦ Ληξουρίου, ἕξι πλοῖα κανονιοβολοῦν τὴν πόλιν καὶ στρατεύματα ὑπὸ τὸν Ἀννίον ἐπιβάλλουν τὴν τάξιν. Ὁ Καῖσαρ Μεταξᾶς καὶ δύο ἄλλοι συναρχηγοὶ τῆς στάσεως τουφεκίζονται. Τὰ σκληρὰ μέτρα θέσανε τέρμα στὶς ἔνοπλες συγκρούσεις καὶ ἐπέτρεψαν τὴν προοδευτικὴν οικονομικὴ ἄνθησιν τοῦ Ληξουρίου. Ἐν τούτοις ἡ ἀντιζηλία ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἀκόμη καὶ σήμερα.

Σελ. 98. Στ. 17. ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ.— Ἀπὸ τίς νεώτερες πόλεις. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν συνδέεται μὲ ἰδιαίτερης σημασίας ἱστορικὰ γεγονότα μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνα. Μέχρι τῆς μεταφορᾶς σ' αὐτὸ τῆς πρωτεύουσας τῆς Κεφαλληνίας τὸ 1757, δὲν ἦταν παρὰ ἓνας μικρὸς οἰκισμὸς 450 κατοίκων, πού ἡ ἐπικαιρὴ θέσις του τὸν εἶχε ἀναδείξει σὲ ἐπίνειο τοῦ Κάστρου τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, πού ἐπὶ δυόμισιν αἰῶνες ὑπῆρξε ἡ πρωτεύουσα τῆς Κεφαλληνίας.

Σελ. 98. Στ. 17. ΦΡΟΤΡΙΟ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ.— Ἡ παλιὰ πρωτεύουσα τῆς Κεφαλληνίας. Ἦταν κτισμένο σὲ ὕψωμα 320 μ. ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας, εἶχε ἔκτασιν 16.000 τετρ. μέτρων καὶ περίμετρο 600 μ. Ἡ θέσις του ἦταν ὀχυρώτατη καὶ δέσποζε τῆς Λιθαθοῦς, τοῦ Ἀργοστολίου, τοῦ Ληξουρίου καὶ μεγάλης ἐκτάσεως στὴν παραλία τοῦ στενοῦ τοῦ Ἀργοστολίου. Κτίσθηκε ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ ἀναφέρεται γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορίαν τὸ 1262. Τὸ 1500 καταλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς Ἑνετοὺς καὶ τὸ 1504 οἱ ὀχυρώσεις του ἐπισκενάζονται ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Ἰσπανοῦ μηχανικοῦ Νικολάου Τσιμάρα καὶ μὲ τὴ βοήθειαν ἐιδικῶν τεχνιτῶν, πού ἐστάλησαν ἐπίτηδες ἀπὸ τὴ Βενετία. Ὑπῆστη κατὰ καιροὺς ζημίαι ἀπὸ τοὺς σεισμοὺς, τὶς μεγαλύτερες ὅμως καταστροφές τὶς ὑπέστη ἀπὸ τὸν σεισμὸ τοῦ 1757, ὅταν οἱ δονήσεις κράτησαν 40 ὁλόκληρες μέρες. Τὸ φρούριον τότε ἐρημώθηκε ἀπὸ τοὺς κατοίκους, οἱ ὅποιοι ἀναζήτησαν ἀσφαλέστερα καταφύγια σὲ ἄλλα μέρη τῆς νήσου. Κατόπιν αὐτοῦ ἀποφασίστηκε νὰ μεταφερθῇ ἡ πρωτεύουσα στὸ Ἀργοστόλι, τὸ ὅποιον ἦταν ἓνας μικρὸς οἰκισμὸς 450 κατοίκων καὶ ἐχρησίμευε σὰν ἐπίνειο τῆς πρωτεύουσας τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. Στὸ Ἀργοστόλι ὑπῆρχαν ἀποθήκες διαμετακομίσεως καὶ φυλακές, ἀπὸ τίς ὁποῖες πῆρε καὶ τὸ ὄνομά του (ἀπὸ τὴν ἰταλικὴ λέξι Ergastolo). Γιὰ διοικητήριον χρησιμοποιοῦντο τὸ σπίτι τοῦ κόμητα Ν. Λοβέρδου, γιὰ δὲ τὴ στέγαση ἄλλων ὑπηρεσιῶν μέρος τῆς Μονῆς τῶν Λυτικῶν Santa Maria della Salute. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς τῆς Κεφαλληνίας, ἡ πρωτεύουσα μέσα στὸ Κάστρο δὲν ἦταν πολυάνθρωπη γιατί οἱ κάτοικοι προτιμοῦσαν νὰ μένουν στὶς ἐξοχές, κοντὰ στὰ κτήματά τους. Γι' αὐτὸ οἱ Ἑνετοὶ εἶχαν θέσει σὰν προϋπόθεσιν τῆς ἐγγραφῆς τῶν εὐγενῶν στὴ Χρυσὴ Βίβλον νὰ διαθέτουν μόνιμη κατοικίαν στὴν πρωτεύουσα.

Σελ. 98. Στ. 20. ΜΕΤΑΞΑΣ (ΑΤΣΣΑΙΟΣ ΜΑΡΙΝΟΣ (1752 - 1820).—

Γεννήθηκε στὸ Ἀργοστόλι. Τὸ 1786 ἐξελέγη σύνδικος τῆς Κοινότητος. Ἀπὸ τοῦ 1795 - 1796 διετέλεσε διοικητὴς τῆς Ἰθάκης, ἔπειτα προβλεπτὴς τοῦ Ὑγειονομείου. Ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας ἐχημάτισε μέλος τῆς Προεδρείας τῆς Κεφαλληνίας, ἀντιπρόσωπος τῆς νήσου στὴν οἰκονομικὴ καὶ στρατιωτικὴ Ἐπιτροπὴ, ποὺ εἶχε ἔδρα τὴν Κέρκυρα, καὶ τὸ 1802 πρύτανης Κερκύρας. Ἦταν λόγιος, μὲ πλατεῖα φιλολογικὴ μόρφωση. Ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἰονικῆς Ἀκαδημίας τῶν Γάλλων. Τὸ 1818 ὑπῆρξε ὡς ἐφέτης στὸ Ἀργοστόλι καὶ ὡς πρόεδρος δικαστηρίου τὸ 1819. Εἶχε τὴν ἀποψη ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη τῆς Κεφαλληνίας ἔπρεπε νὰ στηριχθῇ στὴ γεωργία, γι' αὐτὸ καὶ ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς δραστηριώτερους ἐταίρους τῆς Ἀγροτικῆς Ἀκαδημίας τοῦ νησιοῦ.

Σελ. 99. Στ. 99.— Οἱ Ἀννιοί, παλὰ οἰκὸγένεια τῆς Κεφαλληνίας, ἔπαιξαν ἀποφασιστικὸ ρόλο στὰ γεγονότα τοῦ 1799 - 1802, ποὺ συγκλόνισαν τὸ νησί, καὶ ἀργότερα στὰ πράγματα τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας. Ἀπὸ τὴν προσεκτικὴ μελέτη τῶν διασωθέντων ἐγγράφων συνάγεται ὅτι οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι «ἀπέκλιναν κατ' ἀνάγκην πρὸς τὴν πατρίαν τῶν Ἀννίων, ἣν εὗρον πλείοτερον πρόθυμον εἰς ὑποστήριξιν τοῦ βυζαντινοῦ πνεύματος» πολλοὶ μάλιστα φίλοι τοῦ Ἀννίου (Σ.Σ. Ὑπονοεῖται ὁ Νικόλαος, ἀρχηγὸς τότε τῆς οἰκογενείας καὶ μαχητικὸς τῆς στέλεχος) καὶ αὐτοὺς οὕτως μετὰ τοῦ πενθεροῦ του Κωνσταντίνου Χωραφᾶ ἦσαν μέλη τῆς ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας Ἐπιτροπῆς, καὶ συνεσκέπτοντο καὶ συνέπραττον μετὰ τῶν Αὐτοκρατορικῶν Ἐπιτρόπων». (Γ. Μαυρογιάννη: Ἱστορία τῶν Ἰονίων Νήσων, τόμ. Α', σελ. 384).

Σελ. 112. Στ. 19. ΔΙΒΑΘΩ.— Ἀπὸ τίς εὐφορότερες καὶ ὠραϊότερες περιοχὰς τῆς Κεφαλληνίας. Σὲ παλαιότερη ἐποχὴ ἦταν ἡ πυκνότερα κατοικημένη περιφέρεια τοῦ νησιοῦ. Τὰ σημαντικώτερα χωριά της εἶναι ἡ Λακίθρα καὶ τὰ Μεταξᾶτα. Στὴν περιοχὴ της βρίσκεται καὶ τὸ φρούριο τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Πολλοὶ κάτοικοι της ἦταν πλούσιοι, ἐνῶ στὴν περιοχὴ αὕτη στήριζε τὴ δύναμὴ της ἡ οἰκὸγένεια τῶν Ἀννίων. Δυὸ δῆμοι καὶ 25 χωριά συνιστοῦσαν, μὲ τὴν παλὰ διοικητικὴ διαίρεση, τὴν ἐπαρχίαν Κραναίας.

Σελ. 113. Στ. 31. ΜΕΤΑΞΑΣ ΕΤΣΤΑΘΙΟΣ.— Πληροφορίες γιὰ τὸν Εὐστ. Μεταξᾶ δίνουν ὁ Γ. Μαυρογιάννης στὴν Ἱστορίαν τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ ὁ Ἡλίας Τσιτσέλης στὴ «Κεφαλληνικὰ Σύμμικτα» (τόμ. Α', σελ. 426 - 427). Ἐπρόκειτο γιὰ δυναμικὴ μορφή τῆς κεφαλληνιακῆς ἱστορίας. Νομικὸς καὶ πολιτικός, ἐχημάτισε διοικητὴς τῆς Ἰθάκης τὸ 1784. Ἐπὶ Ρωσοτούρκων διωρίστηκε τὸ 1798 ἀπὸ τὸν Οὐζακὼφ μέλος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἀνατέθηκαν οἱ δικαστικὲς δικαιοδοσίαι. Ἐν συνεχείᾳ ἐξελέγη γραμματεὺς τῆς Προεδρείας, ἕνα εἶδος διοικητικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ τότε σύνταγμα, ἀναδειχθεὶς σ' ἕνα ἀπὸ τὰ δραστηριότερα καὶ ἱκανότερα μέλη της. Κατὰ τίς διαμάχας Ἀννίων καὶ Μεταξάδων ὑπῆρξε πολιτικὸς φίλος τῶν πρώτων. Αὐτὸ τοῦ προκάλεσε καὶ διώξεις καὶ ζῆμεις κατὰ τὰ πολυτάραχα χρόνια τῶν ἀναστατώσεων στὴν Κεφαλληνίαν. Εἶχε μάλιστα ἐξοριστεῖ καὶ ὡς στασιαστής. Κατὰ τὴν στάση τοῦ 1801 ἔστησε τὸ στρατηγεῖο του στὰ Τρωγινάτικα. Μετὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν πραγμάτων στὸ νησί, ἔπειτα ἀπὸ τὴ μεσολάβησιν καὶ τίς εὐστοχες ἐνέργειαι τοῦ Καποδίστρια, διορίστηκε διοικητικὸς ἐπίτροπος στὰ Κύθηρα. Χάρης στὶς ἱκανότητές του καὶ στὰ μέτρα ποὺ πῆρε ἐπ'ἀνέφερε τὴν τάξιν καὶ ἐπέτυχε συγχρόνως νὰ εἰσπράξῃ μεγάλο μέρος τῶν καθυστερουμένων φόρων, γεγονὸς ποὺ ἀνακούφισε τὰ οἰκονομικά τοῦ Κράτους, ποὺ δὲν ἦταν καθόλου ἀνθηρὰ. Αὐτὸ ὅμως ὁδήγησε τοὺς Κυθήριους στὴν ὑποβολὴ παραπόνων πρὸς τὴν Γερουσίαν γιὰ τὴν «τυραννικὴν» του διοίκησιν. Ὁ Μεταξᾶς ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἰονικῆς Ἀκαδημίας τῶν Γάλλων καὶ συγγραφεὺς διαφόρων ἔργων, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἐξεδόθησαν, ὅπως σημειώνει ὁ Τσιτσέλης.

Σελ. 114. Στ. 14. «Κόμης Ἀνδρέας, γερουσιαστής...».— Ἀπὸ τὰ ἐπιφανέστερα μέλη τῆς οἰκογενείας Μεταξᾶ. Ἡ οἰκογένεια αὐτὴ καταγόταν ἀπὸ τὸ Βυζάντιο. Μετὰ τὴν πώση τῆς Κων/πόλεως ὁ Μαρκ. Ἀντώνιος Μεταξᾶς, ὁ ὁποῖος συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς βασιλίδος, πέτυχε νὰ διαφύγῃ τὴν αἰχμαλωσίαν μ' ἓνα Γενοβέζικο πλοῖο. Κατέφυγε ἀρχικὰ στὴν Κρήτη καὶ ἀφοῦ περιπλανήθηκε σὲ διάφορες κτήσεις τῆς Βενετίας ἐγκαταστάθηκε τελικὰ στὴν Κεφαλληνία. Ἀπ' αὐτὸν ξεκινοῦν οἱ Μεταξάδες τοῦ νησιοῦ, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποῖους διατρέψανε τοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν ἐπιβίωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Γιοὶ τοῦ Ἀντωνίου Μεταξᾶ ὑπῆρξαν οἱ Ἀνδρέας καὶ Καῖσαρ, πὺν πρωτοστατήσανε στὶς στάσεις τοῦ 1800, 1801 καὶ 1802. Ἐγγονὸς τοῦ Ἀνδρέα, τοῦ πρωταγωνιστῆ τῶν στάσεων, ἦταν ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, ἀγωνιστὴς τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, καὶ ἐξέχων πολιτικὸς τοῦ ἐλευθέρου ἑλληνικοῦ κράτους στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ βίου του.

Σελ. 118. Στ. 6 κ.έ.— «Κατελήξαμε... εἰς συμφωνίαν σταθεροποιήσεως τῆς εἰρήνης...». Ἡ συμφωνία ποὺ ὑπεγράφη εἶχε ὡς ἐξῆς: «Οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπιτροποὶ καὶ ὁ φρούραρχος ἔκριναν ἀναγκαίαν τὴν σύστασιν Ἐπιτροπῆς ἀποφασίζούσης ἀπολύτως καὶ ὀριστικῶς τὰ περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς νήσου ληπτέα μέτρα. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐξελέχθησαν οἱ ἐγκριτώτεροι εὐπατριδαὶ Στέφανος Φωκάς, Νικολίνος Φωκάς, Δημήτριος Πηνιατόρος καὶ Νικόλαος Ἀννίνος. Παρεδέξαντο δ' ὁμοφώνως· Α' Νὰ διατηρηθῇ εἰρήνη καὶ ἡσυχία μεταξὺ τῶν κατοίκων Κεφαλληνίας. Ὁ ἀντιπράττων κηρυχθήσεται ἐχθρὸς τῆς πατρίδος. Β' Νὰ συνεργασθῶσιν ἅπαντες πρὸς σύστασιν τῆς Ἐξοχ. Ἐπτανήσου Πολιτείας. Ὁ ἀντιπράττων ὑπ' οἰονδήποτε τρόπον κηρυχθήσεται ἐχθρὸς τῆς πατρίδος. Γ' Αἰτήσῃ τοῦ Νικολίνου Φωκά, Δημητρίου Πηνιατόρου καὶ Νικολάου Ἀννίνου, ἡ Ἐπιτροπὴ παραχωρεῖ ἔτι δύο ἡμέρας τῷ Εὐστάθιῳ Μεταξᾶ Ἰν' ἀπέλθῃ τῆς νήσου, πρὸς παῦσιν τῶν ταραχῶν, ὑποσχομένον τούτων νὰ συνοδεύσῃται μέχρι τῆς ἀποχωρήσεως αὐτοῦ. Δ' Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν γενικὸν ὅπλισμόν εἰς ὃν διατελοῦσι πάντες οἱ κάτοικοι, ἀπεφασίσθη ὅτι μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Φωκά, Ἀννίνου καὶ Πηνιατόρου ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν νὰ μείνῃ ὡς ἔχει σήμερον, ἀπαγορεύεται ὅμως πᾶσα συνάθροις καὶ ἡ εἴσοδος ὀπλοφόρων ἐν τῇ πόλει. Ε' Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἀνωτέρω εὐπατριδῶν καὶ ἀφοῦ δηλώσουν ὑπ' εὐθύνῃ αὐτῶν, ὅτι ἀπεχώρησε τῆς νήσου ὁ Εὐστάθιος Μεταξᾶς, ἀποφασίζεται νῦν διὰ τότε· 1) Ἐν τῇ πόλει θέλει φρουρηθεῖ μόνον ἡ τακτικὴ δεκάς· 2) πάντες οἱ χωρικοὶ θέλουσι μεταβῇ εἰς τὰς αὐτῶν κατοικίας· 3) οἱ ὀπλισμένοι πολῖται θέλουσι καταθέσῃ τὰ ὅπλα καὶ ἀπαγορεύεται αὐτοῖς δι' οἰανδήποτε αἰτίαν νὰ ὀπλοφορήσωσι· 4) ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς οἰκίαις τῶν κυρίων δὲν δύνανται νὰ οἰκίσωσι πλείονες τῶν δύο ἀνθρώπων, ἐκτὸς τῶν ὑπηρετῶν, ὄντων ἀόπλων· 5) ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία τῆς νήσου θέλει ἐκτελεῖται ὡς ἐγένετο μέχρι τῆς 15ης τοῦ παρελθόντος μηνός, ἐξαιρουμένων ὅτι οἱ ἀδελφοὶ Λυκιαρδόπουλοι θέλουσιν ὑπηρετῇ ἐν Λειβαθῷ· 6) πάντα τὰ δικαστήρια θέλουσι λειτουργήσῃ ὡς πρότερον μέχρι τῆς συστάσεως τῆς Πολιτείας. Πάντα τὰ ἀνωτέρω ἀποφασισθέντα δημοσιευθήσονται πρὸς φωτισμόν καὶ ἡσυχίαν ἀπάντων τῶν κατοίκων, εἰς ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας καὶ γνωστοποιηθήσονται ἢ τε τοπικῇ κυβέρνησει καὶ ἢ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας Ἐπιτροπῇ. Τὸ κείμενον τῆς συμφωνίας, μετὰ τὴν υπογραφὴν τῶν δύο Αὐτοκρατορικῶν Ἐπιτρόπων καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς Εἰρηνεύσεως, γνωστοποιήθηκε, μετὰ ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα, στὸ λαὸ τῆς Κεφαλληνίας.

Σελ. 118.— ΠΙΕΡΗΣ ΜΑΡΚΟΣ (ἀξιωματικὸς - ταμίας).— Ἀδελφὸς τοῦ Νικολάου Πιέρη.

Σελ. 121. ΠΑΝΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ (Καπιτῆς).— Ἰσχυρὸς παράγων τῆς περιοχῆς Ληξουρίου, προσωπικὸς φίλος τοῦ Καποδίστρια. Ἐχορημάτισε μέλος «τῆς ἐπὶ τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας Ἐπιτροπῆς». Ἐπίσης ὑπῆρξε μέλος τῆς τοιμελοῦς Ἐπιτροπῆς,

ἡ ὁποία ἀπεκατέστησε τὸ κράτος τοῦ νόμου στὸ Ληξοῦρι, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν του στὴν κεντρικὴ διοίκηση τῆς Κεφαλониᾶς.

Σελ. 122. Στ. 21 - 29.— Πραγματικὰ εἶχε γενικευθῇ «ἡ μανία τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας καὶ ἡ πλεονεξία τοῦ ἀνετίμου κέρδους». Ἀπὸ τὴν στιγμήν, πὺ εἶχε διαταραχθεῖ ἡ τάξι καὶ εἶχε ἐπικρατήσῃ ἡ ἀναρχία οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς Κεφαλониᾶς εἶχαν αὐτοχειροτονηθεῖ στρατιωτικοί, βαθμοφόρους δὲ εἶχαν τοὺς προύχοντες καὶ τοὺς κομματάρχες. «Οἱ φοροῦσαν στολὴ καὶ ἀπαιτοῦσαν μισθοὺς, τοὺς ὁποίους καὶ τελικὰ ἔπαιρναν, ἐκδιάζοντας τὴν τοπικὴ διοίκηση. Συγχρόνως ἐπιδίδονταν σὲ ἀρπαγὲς καὶ ἀναρχικὰς ἐκδηλώσεις. Γι' αὐτὸ ἔνα ἀπὸ τὰ πρῶτα θέματα πὺ ἀντιμετώπισαν οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπίτροποι, ἦταν νὰ στηρίξουν τὴν τάξιν σὲ ὀργανωμένη στρατιωτικὴ δύναμιν, ἡ ὁποία νὰ πειθαρχῇ μόνον στὴν κυβέρνηση. Καὶ δὲν παρέλειψαν νὰ ζητήσουν ἀμέσως σχετικὴ ἐγκρίσι ἀπὸ τὴ Γερουσία, καθὼς καὶ ἐνισχύσεις συνταγματμένων στρατιωτικῶν δυνάμεων.

Σελ. 130.— ΒΑΡΟΤΧΑΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ, Συνταγματάρχης, Κερκυραῖος καὶ αὐτὸς ὅπως ὁ Νικ. Πιέρης. Ἐπειδὴ ἦταν ἀρχαιότερος τοῦ προκατόχου του ἀνέλαβε τὴ στρατιωτικὴ διοίκηση τῆς Κεφαλониᾶς, ὁ δὲ Πιέρης διωρίστηκε γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς νήσου.

Σελ. 147. Στ. 23.— «Ἡ ἀποστολὴ τῆς δυνάμεώς μας καθωρίσθη διὰ τὰς 3.30». Στὴν ἀπόφασι αὕτῃ δὲν ἔμεινε σύμφωνος ὁ Αὐτοκρατορικός Ἐπίτροπος Σιγούρος. «Ἡ ἀποστολὴ τοῦ ταγματάρχου Φωκά, ὑπεστήριξε στὴ σύσκεψιν, ἀρκεῖ γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν προσέγγισιν τῶν χωρικῶν, οἱ ὁποῖοι ξέρουν καλὰ τὴ δύναμιν τῆς φρουρᾶς, τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν της πρὸς τὴν κυβέρνηση καὶ ἐπομένως δὲν θὰ τολμοῦσαν ποτὲ νὰ ἐπιχειρήσουν ἐφοδὸ κατὰ τοῦ Ἀργυστολίου». Τὸ ἐπιχειρημα ὅμως αὐτὸ δὲν ἔπεισε οὔτε τὸν Καποδίστρια οὔτε τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας καὶ τοὺς στρατιωτικοὺς ἡγήτορες. Κατόπιν αὐτοῦ ὁ Σιγούρος ἀπεχώρησε ἀπὸ τὴν σύσκεψιν μὲ τὴ δήλωσιν ὅτι γιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς δὲν ἀνελάμβανε καμμίαν εὐθύνη. Γι' αὐτὸ καὶ τὴν ἔκθεσιν πρὸς τὸν Ἡγεμόνα τῆς 12 Ἰουνίου τὴν ὑπογράφει μόνον ὁ Καποδίστριας.

Γράφει σχετικὰ ὁ Γερ. Μαυρογιάννης (Ἱστορία τῶν Ἰονίων Νήσων, Τόμ. Α', σελ. 390): «Τὴν κατὰ τῶν ἐν Φωκάτῃ στασιαστῶν ἐπίθεσιν ὁ αὐτοκρατορικός ἐπίτροπος Δεσύλλας ἀπεδοκίμασε σφοδρῶς, διότι ἐθεώρει αὐτὴν ὡς μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπαγορευθεῖσαν. Οὗτος ἔλεγεν ὅτι οἱ στασιασταὶ δὲν ἦσαν ἐπίφοβοι ὡς ἐκ τῆς ὀλιγότητος τοῦ ἀριθμοῦ των, ἄλλως δ' ἀπείχον καὶ πολὺ τῆς πόλεως, ὥστε ὁ κίνδυνος δὲν ἦτο οὔτε πιθανὸς οὔτε ἀμέσος. Γράφων δὲ πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Γερουσίας, παρεπονεῖτο ὅτι πολλὰ ἀποφάσεις λαμβάνονται ἄνευ αὐτοῦ καὶ ὅτι τῷ ζητοῦσι μόνον τὴν ὑπογραφήν του ἦν ἐνίστε διδοί, ἀλλὰ μόνον ὁσάκις δὲν εὐθύνεται ἀμέσως αὐτὸς διὰ τὰ διατασσόμενα. Τὴν διαγωγὴν ταύτην τοῦ Δεσύλλα οἱ περὶ τὸν Ἀννινὸν ἐξακρατήρισαν ὡς πηγάζουσιν ἐκ συμπαθείας πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας διὰ ἀπέστειλαν ἔγγραφον πρὸς τὴν Γερουσίαν ἐξαιτούμενοι τὴν παῦσιν τοῦ Δεσύλλα καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ Βαρούχα καὶ τὴν ἀνάθεσιν τῆς ὅλης τῶν πραγμάτων διευθύνσεως εἰς τὸν Καποδίστρια καὶ τὸν συνταγματάρχην Πιέρην, πρὸς οὓς ἀπένεμον ἀφθόρους ἐπαίνους».

Σελ. 147. Στ. 26.— Στὶς ἐνυπόγραφες διαταγὰς πὺ ἔδωσε στὸν Συνταγματάρχην Πιέρην, ὁ ὁποῖος θὰ εἶχε τὸ γενικὸ πρόσταγμα τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ὁ Καποδίστριας ἔγραφε: «Ἐὰν οἱ στασιασταὶ ἀποχωρήσουν ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ στρατοῦ ἢ μετὰ ἀψιμαχίαν τινά, ὑμεῖς θέλετε καταδιώξῃ αὐτοὺς μέχρι τῶν χωρίων των, ἅτινα θέλετε καταστρέψῃ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καὶ ἐπιτρέψῃ τὴν λεηλασίαν. Ἐπὶ τούτου ἔχετε τὴν πλήρη ἡμετέραν ἐξουσιοδότησιν». Μὲ νεώτερον ὅμως διαταγὴν τοῦ

ὁ Καποδίστριας ἀπαγόρευσε τὴ λεηλασία καὶ ἀπῆλθον προκήρυξη πρὸς τοὺς κατοίκους στὴν ὁποίαν ἐτονίζετο ὅτι «ἡ ἐκστρατεία ἀφορᾷ μόνον τοὺς στασιαστάς καὶ ὅτι αὕτη θελεῖ σεβασθεῖ καὶ προστατεύσῃ τὴν ζωὴν καὶ περιουσίαν τῶν φιλησύχων». Οἱ στρατιῶτες ὅμως δὲν ἐπειθάρχησαν οὔτε στὸν Καποδίστρια οὔτε στοὺς στρατιωτικούς ἀρχηγούς τους. Κυρίως οἱ χωρικοί, ποὺ πολέμησαν στὸ πλευρὸ τῶν κυβερνητικῶν δυνάμεων. Στὴν ἐκστρατεία ἐναντίον τῶν Φωκιάτων πῆραν μέρος 231 ἄνδρες τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ δυὸ κανόνια.

Σελ. 149. Στ. 3 κ.έ.— 'Ο Καῖσαρ Μεταξᾶς κατέφυγε τελικὰ στὴν Κέρκυρα ὅπου παρεδόθη ἐκούσια στὴ Γερουσία. Ἐπειτα ἀπὸ ἐξάμηνη παραμονή του ζήτησε τὴν ἀναστολή τῆς ἀποφάσεως τῆς τοπικῆς διοικήσεως τῆς Κεφαλληνίας μὲ τὴν ὁποίαν ἐξοριζόταν ἀπὸ τὴ νῆσο καὶ διατασσόταν ἡ ἐκτέλεσή του σὲ περίπτωση συλλήψεως. Ἡ Γερουσία δέχθηκε τὴν αἴτησή του «ἵνα δύναται ἐλευθέρως νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς πατρίδος καὶ οἰκογενείας αὐτοῦ, μὴ δυναμένης οὐδεμιᾶς ἀρχῆς νὰ καταδιώξῃ αὐτὸν ἔνεκα τῆς ρηθείσης ἀποφάσεως, ἥτις προσωρινῶς ἀναστέλλεται διότι ὑπεσχέθη νὰ διατελῇ πάντοτε εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Γερουσίας καὶ νὰ σέβηται ἐν ἅκρῃ ὑπακοῇ τοὺς νόμους καὶ τὴν Κυβέρνησιν τῆς αὐτοῦ πατρίδος».

'Ο Ἀνδρέας Μεταξᾶς ἐζήτησε τὴν προστασία τῆς διοικήσεως γιὰ νὰ παραδοθῇ στὴ δικαιοσύνη. 'Ο λοχαγὸς Καποδίστριας μὲ ἑξῆς ἄνδρες πῆγαν στὸ χωριὸ του καὶ ἀπ' ἐκεῖ τὸν συνώδευσαν μέχρι τοῦ ρωσικοῦ πλοίου, ποὺ βρισκόταν στὸ λιμένα τοῦ Ἀργοστολίου. Ἐκεῖ ἔμεινε 28 μέρες. Τὸν μετέφεραν σὲ ἄλλο πλοίο, τῆς κυβερνήσεως, γιὰ νὰ τὸν μεταγάγουν στὴν Κέρκυρα. Τὶς 22 ὅμως Ἀπριλίου δραπέτευσε ἀπὸ τὸ πλοῖο κολυμβῶντας καὶ ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς περιπέτειες κατέφυγε στὴ Ζάκυνθο, ὅπου ἔμεινε ἐξόριστος ὥς τὶς 30 Μαρτίου 1805. 'Ο Ἰωάν. Καποδίστριας θεώρησε ὑπεύθυνους γιὰ τὴν ἀπόδραση τοῦ Μεταξᾶ τὸν λοχαγὸ Ἀντώνιο Βίκτορα Καποδίστρια, πρῶτο ξάδελφο τοῦ πατέρα του καὶ τὸν ὑποπλοίαρχο Κωνσταντῖνο Ξύντα, τοὺς ὁποίους ἔστειλε δεμένους στὴν Κέρκυρα.

Σελ. 155. Στ. 2 κ.έ.— Ἡ Γερουσία, ἀντιμετωπίζοντας καὶ στὴν ἔδρα τῆς Κυβερνήσεως κοινωνικὰς ἀναστατώσεις καὶ ἐξεγέρσεις τῶν χωρικῶν, εἶχε ζητήσει ἀπὸ τοὺς Αὐτοκρ. Ἐπιτρόπους νὰ στείλουν στὴν Κέρκυρα τὸ ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχη Βαρούχα στρατιωτικὸ τμήμα μαζί μὲ τὰ κανόνια του. Τὴν τάξη στὴ Ζάκυνθο καὶ τὴν Κεφαλληνία θὰ τὴν ἐξασφάλιζε τὸ ὑπὸ τὴν διοίκηση τοῦ Πιέρη Τάγμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ ἔμειναν στὴν Κεφαλληνία μόνον δυὸ λόχοι. Ἡ τοπικὴ ὅμως κυβέρνηση ἀντέδρασε γιὰτὶ φοβόταν πάντα στάση τῶν Ληξουριωτῶν. Γι' αὐτὸ συνῆλθε ἐκτάκτως, ἐξέλεξε τὸν Καποδίστρια ἐκπρόσωπὸ τῆς καὶ τὸν ἐξουσιοδότησε ὅπως «παραστήσῃ ἐνώπιον τοῦ Ἡγεμόνος τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκετο ἡ νῆσος καὶ τὰ ἐπαπειλούμενα αὐτὴν δεινὰ, προσέτι παρακαλέσῃ αὐτὸν νὰ παραδεχθῇ τὰ μέτρα ἐκείνα ἅτινα θέλει ὑπαγορεῦση πρὸς παγίωσιν τῆς εἰρήνης καὶ πλήρους ἐφαρμογῆς τοῦ Συντάγματος». 'Ο Καποδίστριας δέχθηκε τὴν ἐντολή καὶ τὶς 23 Ἰουλίου πῆγε στὴν Κέρκυρα ὅπου ἐπέτυχε ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα τὴν ἱκανοποίηση τῶν αἰτημάτων. Γυρίζοντας ὅμως στὴν Κεφαλληνία διαπίστωσε ὅτι τὰ πνεύματα δὲν εἶχαν κατευνασθῇ καὶ ὅτι οἱ Ληξουριῶτες ἐξακολουθοῦσαν νὰ ἀπειλοῦν τὴν τάξη. Γι' αὐτὸ θεωρεῖ ἀδύνατον «ἐπὶ τοῦ παρόντος» τὴ διάλυση τῆς φρουρᾶς, σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὰς τῆς Γερουσίας. Ἡ ἀνάκληση τοῦ Βαρούχα καὶ τῆς δυνάμεώς του πραγματοποιήθηκε λίγο ἀργότερα.

ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ τοῦ 1801 οἱ Αὐτοκρατορικοὶ Ἐπιτρόποι ἀποχωροῦν ἀπὸ τὴν Κεφαλληνία. 'Ο Ἰωάννης Καποδίστριας θὰ ἐπανέλθῃ σ' αὐτὴν τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1802, ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ρωσσίας Γ. Μοτσενίγου μὲ εὐρεία ἐξουσιοδότηση. Μεταξὺ ὅμως Σεπτεμβρίου 1801 καὶ Σεπτεμβρίου 1802 ξετυλίχτηκαν στὴν Κεφαλληνία δραματικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἀποκορυφώθηκαν μὲ τὴ στάση τοῦ

Ληξουριού τῆς 23 Μαρτίου 1802. Ὁ Ἑρ. Λούντζης (Ἐπάνησος Πολιτεία — Κέρκυρα 1968 σελ. 63 - 64) περιγράφει ὡς ἑξῆς τὰ τῆς στάσεως: «Τῆς 23 Μαρτίου 1802 οἱ Ληξουριῶτες, μ' ὅλους τοὺς ἄνδρες τῆς φατρίας τους, ἔκαμαν ἔφοδο ἐναντίον τοῦ Ἀργοστολίου, ἀλλὰ νικήθηκαν ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους τους. Οἱ κύριοι ἀρχηγοὶ τῶν ἐπαναστατῶν ἦταν οἱ κόμητες ἀδελφοὶ Μεταξᾶ, ὁ Ἀνδρέας καὶ ὁ Καῖσαρ. Ὁ Ἀνδρέας σώθηκε μὲ τὴ φυγὴ, ἀλλ' ὁ Καῖσαρ, ποὺ μεταμφιέστηκε σὲ γυναῖκα, ἀναγνωρίστηκε καὶ πιάστηκε μαζὺ μ' ἄλλους τρεῖς συντρόφους του. Δικάστηκε, καταδικάστηκε καὶ ἐκτελέστηκε. Ἡ ἥττα τῶν στασιαστῶν καὶ οἱ αὐστηρὲς ποινὲς συνετέλεσαν στὴν ὑποταγὴ τοῦ Ληξουρίου. Οἱ ἑξακόσιοι ἄνδρες τοῦ κυβερνητικοῦ στρατοῦ, ποὺ τὸ κατέλαβαν, ἐπάταξαν τὴν ἀνταρσία, ἡ ὁποία περισσότερο ἀπὸ ἓνα χρόνον συνετάραξε καὶ αἱματοκύλησε τὸν τόπο, ὅπου σκοτεινὰ κι' ἐπίμονα ἦταν τὰ μίσση, ἔντονες κι' ἀδιάλλακτες οἱ διχόνοιες καὶ ὠμὲς καὶ ἄγριες οἱ ἐκδικήσεις».

Πλήρης περιγραφή τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τοῦ Ἀργοστολίου στὸ Μανρογιάννη (ὁ.ἀ.) σελ. 444 - 454.

ΤΟΤΣ λόγους τῆς βαθεῖας ἀντιθέσεως μεταξὺ Ἀργοστολίου καὶ Ληξουρίου μᾶς δίνουν ἀναλυτικὰ δύο κείμενα. Τὸ ἓνα εἶναι ψήφισμα τοῦ «Συμβουλίου» Ληξουρίου τῆς 19ης Σεπτεμβρίου 1801, τὸ ὁποῖον ὑπεβλήθη στὴ Γερουσία. Τὸ ἄλλο ἀναφορὰ τῆς τοπικῆς κυβερνήσεως τῆς Κεφαλληνίας πρὸς τὸν Ἡγεμόνα τῆς 28 Φεβρουαρίου 1802. Τὶς παραθέτουμε ὅπως τίς ἔχει καταχωρήσει ὁ Μᾶρκος Θεοτόκης (ὁπ. ἀ.) σελ. 115 - 125.

Ἐγραφαν οἱ Ληξουριῶτες στὸ ψήφισμά τους: «Ἐπειδὴ πρὸ πολλοῦ ἐπέζητο τὸ Ληξουριον παρὰ τοῦ Ἀργοστολίου καὶ ἐπειδὴ ἡ Πολιτεία συνεστήθη ὁμοσπονδιακῇ, οὐδέν τι κωλύει, ὅτι ἡ Κεφαλληνία ἀντὶ μᾶς Πολιτείας νὰ σχηματίζεται ἐκ δύο πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὁμονοίας καὶ τῆς εἰρήνης αἵτινες ἄλλως δὲν δύναται νὰ ἐπέλθωσιν ἐπειδὴ οἱ προϋχοντες τοῦ Ἀργοστολίου, σύμφωνοι μετὰ τῶν ἐκεῖ ἐδρευόντων ἐνετικῶν ἀρχῶν, ἀφῆρουν ἐκ Ληξουρίου ἐτησίως ἡμῖν ἑκατομύριον λίτρας σταφίδος, 15 χιλιάδας λίτρας βάμβακος, 1.500 βαρέλιας οἴνου ποσάτου, 9.000 οἶνον μέλανος, 100.000 γρόσια, ἀπάντων τῶν καρπῶν τὰς ἀπαρχάς, ἄπασαν τὴν θήραν καὶ τοὺς ἀρίστους ἰχθύας. Ἐπειδὴ ἐπὶ δημοκρατουμένον Γάλλων οἱ τοῦ Ἀργοστολίου ἐσφετερίσθησαν πᾶσαν τὴν ἐπὶ τῆς νήσου ἑξουσίαν, σχηματίζαντες οὗτοι μόνον τὸ κεντρικὸν Δημοαρχεῖον, ἀπέλειψαν πάντα κάτοικον τοῦ Ληξουρίου καὶ διώκησαν τὸ τμήμα τοῦτο τρομοκρατικῶς, καὶ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἑξασκήσεως τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, ἐκήρυξαν αὐτὸ στρατιωτικὸν διὰ θεσπίσματος τοῦ αὐτοῦ κεντρικοῦ Δημοαρχείου, τὸ θέσπισμα δὲ ἐκεῖνο ἐδημοσιεύθη ἐν Ληξουρίῳ παρ' ἐνὸς τῶν μελῶν τοῦ αὐτοῦ Δημοαρχείου, τοῦ Ἰωάννου Χωραφᾶ Δομνηνίου, ἐπιβεβαιώσαντος προσέτι ὅτι τὸ κεντρικὸν Δημοαρχεῖον ἀπεφάσισε τὴν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καταστροφὴν τῆς πόλεως ἕνεκα τοῦ ἐπισυμβάντος φόνου καὶ τραυματισμοῦ τῶν δύο Γάλλων στρατιωτῶν. Ἀποτέλεσμα τοῦ θεσπίσματος τούτου ὑπῆρξε ὅτι ὁ Στρατηγὸς Σαμπὸ ἀπέστειλεν εἰς Ληξουριον τὸν ὑποστράτηγον Βαλόγκ ἵνα βομβίση τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐσώθη αὕτη ὥς ἐκ θαύματος διότι κατεπίεσθη ὁ ὑποστράτηγος ὅτι ὁ φόνος καὶ ὁ τραυματισμὸς δὲν προήρχοντο ἐκ γενικοῦ πρὸς τοὺς Γάλλους μίσους, ἀλλ' ἐκ κακεντρεχείας φαύλων τινῶν. Ἐπειδὴ μετὰ τὴν κατακτησιν τῶν Ρώσων καὶ Τούρκων, μόνον οἱ τοῦ Ἀργοστολίου ἐσχημάτισαν τὴν προσωρινὴν κυβερνητικὴν ἐπιτροπὴν προσλαβόντες ἓνα μόνον ἐκ Ληξουρίου, ὃν περιεφρόνησαν, διέταξαν δὲ τὴν κατάργησιν τῶν ζητηθέντων δικαστηρίων μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γάλλων, ἀλλὰ προστρέξαντες οἱ τοῦ Ληξουρίου πρὸς τὸν Ναύαρχον Οὐσακῶφ καὶ πρὸς τὴν Γερουσίαν ἐδικαιώθησαν διὰ τοῦ θεσπίσματος αὐτῆς τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1799 καὶ οἱ τοῦ Ἀργοστολίου, καταπατήσαντες τὴν ἑξουσίαν τῆς Γερουσίας, οὐδέποτε ἐξετέλεσαν αὐτὸ ἐπὶ ἐν ἔτος, δι' ὃ ἡ Γερουσία ἐξέδωσε τὸ ἔτερον θέσπισμα δι' οὗ διώρισε καὶ τοὺς δικαστὰς καὶ οὕτω ἱκανοποιήθησαν οἱ τοῦ Ληξουρίου. Ἐπειδὴ ἀφοῦ κατέλαβε τὴν ἑξουσίαν ἡ ὀλιγαρχία τοῦ Ἀργοστολίου προεκάλεσε

τὴν στάσιν τῆς 9 Αὐγούστου 1800 κατὰ τὴν ὁποίαν διηρπάγησαν αἱ οἰκίαι τοῦ Δρος Ἰωάννου Χοῖδᾶ καὶ Δρος Εὐσταθίου Μεταξᾶ, ἐνεπλήρθη ἡ ἐτέρα οἰκία τοῦ αὐτοῦ Μεταξᾶ ἐν Λέφω, καθὼς ἐπίσης διηρπάχθησαν καὶ διάφοροι φόνοι. Πάντα ταῦτα ἀπεδόθησαν εἰς τὸν Νικόλαον Ἄννινον, τότε Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, νῦν Πρύτανιν τῆς νήσου, ὅστις γαμβρὸς ὢν τοῦ Κωνσταντίνου Χωραφᾶ καὶ συνδεδεμένος μετὰ τοῦ Δημητρίου Πινιατόρου, ἐνισχύετο ἔτι μᾶλλον παρ' αὐτῶν πρὸς κατάχρησιν τῆς ἐξουσίας. Ἐπειδὴ ἡ πολειομένη σύστασις τῶν δικαστηρίων ἐν Ληξουρίῳ ἀφαιρεῖ ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἔνεκα τῆς ἀποστάσεως, πεντακοσίους ἐργάτας καθ' ἑκάστην, οἵτινες ἀφικόμενοι ἐν Ἀργοστολίῳ κακοποιοῦνται, μάλιστα συνέβη καὶ φόνος ἀξιότιμου πολίτου οὐτίνος τὸ ὄνομα ἀποσιωπᾶται πρὸς σεβασμὸν αὐτοῦ, ἐφονεύθη ἐπίσης ὁ εὐπατριδὴς Ἀθανάσιος Τυπάλδος Μαράτος καὶ ἐτραυματίσθησαν οἱ ἑτεροὶ εὐπατριδαὶ Ἀντώνιος Δελαπόρτας Ὁκταβίου, Δρ Ἀναστάσιος Κρασᾶς, Εὐαγγελινὸς Τυπάλδος Λασκαράτος καὶ ἐπικινδύνους ὁ Μάρκος Σκαρλάτος, οἵτινες οὐδεμίαν ἱκανοποίησιν ἔλαβον παρὰ τῶν κυβερνώντων εἰμὴ τὴν ἀπάντησιν, «καλὰ σᾶς στέκει διότι εἰσθε Ληξουριῶται», προσέτι πλείστοι ἀνήκοντες εἰς τὸν λαὸν ἐκακοποιήθησαν ἐν Ἀργοστολίῳ καὶ οὐδεὶς ἐπίσης ἐξ αὐτῶν ἱκανοποιήθη. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀφίξιν τῶν Αὐτ. Ἐπιτρόπων οἱ προὔχοντες τοῦ Ἀργοστολίου, καταχρόμενοι τὴν αὐτῶν ἐπιτροπὴν, κατέστρεψαν τὴν Προεδρείαν καὶ ἀντεκατεστάθησαν οὗτοι, σχηματίσαντες καὶ ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐξ αὐτῶν καὶ ἐξ ἐτέρων κατοίκων Ἀργοστολίου, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῶν διενέξεων, τῶν παραπόνων καὶ τῶν φόβων πάντων τῶν ἐντίμων πολιτῶν, ἥτις διέταξε τὴν εἰσβολὴν ἐν Ληξουρίῳ τὴν 8ην Ἰουνίου καὶ μετὰ δύο ἡμέρας, τὴν 10ην, οἱ ὁπαδοὶ αὐτῆς εἰσέβαλον ἐν τῷ πλουσίῳ χωρίῳ Φωκάτων καὶ ἀφοῦ ἐβεβήλωσαν τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἱερώτερα δικαίωματα τῆς αἰδοῦς καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, διήρπασαν τὸ ἄθωον ἐκεῖνο χωρίον συγκείμενον ἐξ 96 οἰκιῶν, ἃς μετὰ ταῦτα ἐνέληρσαν, καὶ ἡ ζημία ὑπελογίσθη εἰς ἑν ἑκατομμύριον γρόσια. Κατεδίωξαν ἐν ταυτῷ τοὺς ἐντίμους καὶ μετριοφρονας προκατόχους αὐτῶν Στέφανον Φωκᾶν, Δρ Σάββαν Ἄννινον, Ἀνδρέαν Πανῶν, Δρ Ἰωάννην Μηνιάτην καὶ Δρ Σταματέλον Πετρίτσην. Κατήργησαν ὡσαύτως διὰ τῆς βίας τὸ δικαστήριον τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας ὅπερ ἐξηρεῖτο ἀπὸ μόνης τῆς Γερουσίας, συγκείμενον ἐξ ἐντίμων καὶ μετριοφρόνων ἀνδρῶν, τῶν Νικολάου Φωκᾶ Ἀνδρεάτου, Γεωργίου Τυπάλδου Παυλῆ καὶ Δρ Ἰωάννου Κρασᾶ καὶ ἀντικατέστησαν τὸ δικαστήριον τοῦτο διὰ τῆς κυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις διὰ τοῦ τρόμου κατεδίωκε πάντα τίμιον πολίτην, ὑποχρεώσασα νὰ φύγῃσιν οἱ πρόων Πρόεδροι, τὰ μέλη τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας καὶ ἑτεροὶ πολῖται κατέφυγον δὲ οἱ μὲν Τυπάλδος Παυλῆς καὶ Κρασᾶς εἰς Κέρκυραν, οἱ δὲ Συμεὼν Πυλαρινός, ἱεροκλῆνυς Χαράλαμπος Τυπάλδος Ποβερέτος, Παναγῆς Δελαπόρτας, Γεώργιος Κρασᾶς, Νικόλαος Κρασᾶς, Δρ Μιχαὴλ Τυπάλδος, ἱερεὺς Γεράσιμος Τυπάλδος Μπασιάς, Ἀναστάσιος Τυπάλδος Ἀλφονσάτος καὶ ἄλλοι πλείστοι ἀπεχώρησαν ἐκ τῆς νήσου ἢ διεσπάρησαν ἀνὰ τὰς ἐξοχάς. Ἐπειδὴ συνέστησαν ἐν Ληξουρίῳ στρατιωτικὴν κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Τιμόθεον Οὐγγαρον, ὅστις κατήργησε πάσας τὰς ἀρχάς καὶ ἔλαβον χώραν παράνομοι συλλήψεις, κρατήσεις καὶ ραβδισμοί, ὥστε ὑπεχρέωσε τοὺς κατοίκους τῆς ἐξοχῆς νὰ προσβάλλωσι τὸ Ληξούριον, ἀφοῦ ἐπίσης ἐξῆμην αὐτοὺς διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς τῶν δύο ἄθωων, δικασθέντων παρ' ἀναρμοδίων δικαστηρίων. Ἐπειδὴ συνελήφθη ὁ γραμματεὺς τῆς Ὑψηλῆς Ἀστυνομίας Δημήτριος κόμης Ζαχαρόλος καὶ ἀφῆρεσε βιαίως ἡ ὀλιγαρχικὴ κυβέρνησις πάντα τὰ ἔγγραφα, ἄνεν καταλόγου, ἵνα καταστρέψῃ τὰς διχογραφίας τὰς ἀφορώσας εἰς τοὺς ὁπαδοὺς αὐτῆς. Ἐπειδὴ οἱ Ἄννινος καὶ Πηνιατόρος προσέφερον δέκα βαλάντια (μπουνιά) εἰς τὸν πλοίαρχον τῆς ὀθωμανικῆς φρεγάτας Μεχμέτ Μαλτέζον, ἵνα βομβίσῃ τὸ Ληξούριον καὶ παρώτρυνον πάντοτε τὸν πλοίαρχον τοῦ ρωσικοῦ πλοίου Σάλτην καὶ τὸν τοῦ ἐτέρου ὀθωμανικοῦ Μπεκίρ, ὅστις ἀπεποιήθη, νὰ καταστρέψῃσιν τὴν πόλιν. Ἐπειδὴ ὁ Ἄννινος ἐνήργει ἵνα συναθροισθῶσι χωρικοὶ ἐκ πάντων τῶν τμημάτων τῆς νήσου, ἵνα εἰσβάλωσιν, ἐφαρπάξωσι καὶ

καταστρέψωσι τὸ Ληξούριον, γνωστὴ δὲ εἰς πάντα τυγχάνει ἡ ἀρνητικὴ ἀπάντησις τοῦ γέροντος πατᾶ Σπύρου Μαζαράκη προὔχοντος τοῦ χωρίου Ληληνάτων.

»Ἐνεκα, λοιπόν, τοιούτων βαιοπραγιῶν καὶ καταδιώξεων, προαχθέντων παρὰ τῶν προὔχοντων τοῦ Ἀργοστολίου, δὲν δύναται νὰ ὑφίσταται πλέον ἐνότης, ἀδελφότης καὶ ἐπίκοινος κυβερνήσις, διότι καὶ αὕτη ἡ φύσις ἐχώρισε τὸ Ἀργοστόλιον τοῦ Ληξουρίου διὰ 30 μιλίων ἀποστάσεως διὰ ξηρᾶς καὶ 6 διὰ θαλάσσης, καὶ διότι αἱ καρδία ἀμοιβαίως ἐχώρισθησαν καὶ ἐξ ἀδιλλάκτου μίσους ἀμοιβαίως κατέχονται».

Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐλήφθη ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τμημάτων Ληξουρίου, Θηνέας, Ἀνωγῆς καὶ Κατωγῆς μὲ ψήφους 346 ὑπὲρ καὶ 7 κατά.

Ἡ ἀναφορὰ τῆς κυβερνήσεως Κεφαλληνίας σὲ ἀπάντησιν τῆς ἀποφάσεως τῶν Ληξουριωτῶν ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Παραπονοῦνται οἱ κάτοικοι τοῦ Ληξουρίου ὅτι ἐκακοποιήθησαν ἢ καὶ ἐφρονεύθησαν, ἀλλὰ δὲν μνημονεύουσι τὰς αἰτίας τῶν ὅλως ἰδιωτικῶν τούτων διενέξεων. Πολλὰ τοιαῦτα ἤθελον ἀναφέρει οἱ τοῦ Ἀργοστολίου, συμβάντα ἐν Ληξουρίῳ, ἀλλὰ περιορίζονται νὰ ποιήσωσι μνείας πράξεων τινῶν ἐφ' ὧν ἔλαβε μέρος ἅπας ὁ πληθυσμὸς τοῦ Ληξουρίου, ὡς εἰς τὸν ἐμπρησμὸν τῆς ἐν Μεροιάς οἰκίας τοῦ ἐξ Ἀργοστολίου Σπυρίδωνος Χωραφᾶ, εἰς τὴν λεηλασίαν τῶν ἐτέρων οἰκῶν καὶ εἰς τὴν ἄρπαγὴν τῶν ποιμνίων πάντων τῶν ἐν τῇ Παλικῇ κατεχόντων ἰδιοκτησίαν κατοίκων Ἀργοστολίου. Φορὴν ἐνεποίησεν ἡ πράξις κατὰ τοῦ ἰδιοκτήτου ἐξ Ἀργοστολίου Νικολάου Σολωμοῦ, ὅστις συλληφθεὶς ἐντὸς τῶν κτημάτων αὐτοῦ καὶ γυμνωθεὶς ἐσύρθη ἐν θριάμβῳ οὕτῳ εἰς Ληξούριον, ἵνα γίνῃ ἀντιζείμενον γέλωτος καὶ περιφρονήσεως.

»Ἐπυροπολήθησαν πλοῖα ἀνήκοντα εἰς κατοίκους τοῦ Ἀργοστολίου διὰ τὸ μόνον αἴτιον ὅτι ἐκεῖ εἰσέπλευσαν, ἔτερα ἐληλατήθησαν ἐν θαλάσῃ, ἡμματοπίσθησαν ἄνδρες καὶ ἐκακοποιήθησαν τὰ πληρώματα καὶ οἱ ἐπιβάται.

»Παραπονοῦνται ἐπίσης ὅτι κατεδιώχθησαν ἐπὶ τῶν παρελθουσῶν κυβερνήσεων Ἑνετικῆς καὶ Γαλλικῆς καὶ παρὰ τῆς νῦν, αὐτὸ ὄφειλον νὰ τὸ ἀποδώσωσιν εἰς τὴν ἀνησυχίαν καὶ φιλοταραξίαν αὐτῶν.

»Περιγράφουσι τὴν πόλιν αὐτῶν ὡς κειμένην εἰς τερπνὴν θέσιν, εὐδαίμονα, πολυάνθρωπον καὶ ἰσχυρὰν καὶ ἐξ ἐναντίας τὸ Ἀργοστόλιον κείμενον εἰς θέσιν ἱερογῶν, ἀμορφον, πενιχρὰν καὶ ἄνεν πληθυσμοῦ. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἔχονται ἀληθείας, διότι τὸ Ἀργοστόλιον ἐθμελιώθη ἐν τῷ κέντρῳ τῆς νήσου, ἀπέχον ἐξ ἴσου ἐκ πάντων τῶν μερῶν αὐτῆς καὶ τούτου ἔνεκα οἱ Ἑνετοὶ προσδιώρισαν αὐτὸ ἔδραν τῆς Κυβερνήσεως. Ἐκτείνεται ἡ πόλις αὕτη ἐπὶ ἐκτεταμένης παραλίας καὶ σχηματίζει ὠραῖον, εὐρὺ καὶ ἀσφαλὴ λιμένα, κοσμοῦμενον ἀεὶ ἐκ πλείστων πλοίων καὶ παρ' ἐνὸς λοιμοκαθακτηρίου, ὕπερ κινεῖ τὴν ἀντιζηλίαν τῶν ἐτέρων νήσων. Περιέχει ἡ πόλις εὐμορφον δημόσιον μέγαρον, εὐρεῖαν καὶ κανονικὴν πλατείαν, πλείστας ἰδιωτικὰς οἰκίας οἰκοδομηθείσας μετὰ μεγίστης φιλοκαλίας εἰς τὰς ὁποίας οἰκοῦσιν ὅ τε Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ πρόξενοι τῶν ξένων δυνάμεων.

»Περικυκλοῦσι τὴν πόλιν πλείστα πλησιάζοντα χωρία, ἐξοχικὰ δ' ἐπαύλεις κοσμοῦσι τοὺς παρακειμένους λόφους. Τὰ τμήματα Κρανέας καὶ Λιθαθοῦς διακρίνονται διὰ τὰς μεγαλοπρεπεῖς αὐτῶν οἰκίας, διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν.

»Ἡ πόλις τοῦ Ἀργοστολίου περιέχει ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς τοὺς ἰδιοκτήτας καὶ τοὺς δανειστάς, οὐχὶ μόνον τοῦ Ληξουρίου καὶ τῆς Παλικῆς, ἀλλὰ τῶν δέκα καὶ τεσσάρων τμημάτων τῆς νήσου ἅτινα περιέχουσι πλεονα τῶν 160 χωρίων.

»Ποία σύγκρισις, λοιπόν, μεταξὺ Ἀργοστολίου καὶ Ληξουρίου; Διότι κεῖται εἰς τερπνοτέραν θέσιν; Βεβαίως, ἀλλ' ἐπὶ μᾶς παραλίᾳ ἄνεν λιμένος, ἐπὶ μᾶς θαλάσσης μὴ ἐπιτροπούσης τὴν προσέγγισιν οὔτε εἰς λέμβους ἐν καιρῷ χειμῶνος. Ἐχουσιν ἴσως οἱ τοῦ Ληξουρίου ἰδιοκτησίαν ἢ δάνεια ἐν Ἀργοστολίῳ ἢ ἐν τοῖς ἐτέροις τμήμασι τῆς νήσου; Ὅχι βεβαίως. Καὶ ἐν τοιαύτῃ ἀνισότητι τὸ Ληξούριον δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ μετὰ τοῦ Ἀργοστολίου.

»Καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ τοῦ Ληξουρίου αἰτοῦντες παρὰ τῆς Γερουσίας Δικαστήρια καὶ Ὑγειονομείον ἐν τῇ αὐτῶν ἀναφορᾷ, εἶπον ὅτι «ἡ σύστασις τῶν Ἀρχῶν ἐν τῇ αὐτῶν πόλει, οὐδαμῶς βλάπτει τὴν ἐνότητα ἐκείνην, ἣν οἱ κάτοικοι τοῦ Ληξουρίου ἐπιθυμοῦσι πολὺ περισσότερον τῶν εὐαρίθμων ἐκείνων ραδιοῦργων, ὧν συμφέρει ἡ διάδοσις ὅτι ἡ αἰτοῦσα πόλις διακείμεται ἐχθρικῶς κατὰ τῆς ἐνότητος». Αἱ ἀρχαὶ αὐτὰ καθιερώθησαν καὶ παρὰ τοῦ Μείζονος Συμβουλίου καὶ δεόντως ἐξελέχθησαν παρ' αὐτοῦ καὶ τὰ πρόσωπα, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐξεροράγη ἡ στάσις τῆς 4 Αὐγούστου 1801, ἥτις ἐπέφερε τὰ γνωστὰ ἐκεῖνα τρομερὰ ἀποτελέσματα».

Σελ. 185. Στ. 36. ΓΙΑ νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἡσυχία τοῦ λαοῦ τῆς Κεφαλληνίας ὁ Καποδίστριας ζητάει ἀπὸ τὸν Στάμο Χαλικιόπουλο, κυβερνήτη τῆς Ζακύνθου, νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Κεφαλλῆνες, ποὺ εἶχαν διωχθεῖ ἀπὸ τὴν προηγούμενην κυβέρνηση, νὰ ἐπανέλθουν στὸ νησί. Τὸ μέτρο αὐτὸ ποὺ ἔρχονταν σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν πολιτικὴ εἰρηνεύσεως καὶ συνδιαλλαγῆς ὧλων τῶν μερίδων, δὲν τὸ υἱοθέτησε ὁ νέος διοικητὴς τῆς Κεφαλληνίας Ἰάκωβος Μερκάτης, ὁ ὁποῖος μὲ προκλήρυσή του ἐπέτρεψε τὴν ἐπάνοδο σὲ ὅλους. Στὴν ἐνέργεια αὐτὴ τοῦ Μερκάτη ὁ Καποδίστριας ἀντέδρασε. Τοὺς λόγους τῆς ἀντιδράσεώς του τοὺς ἐκθέτει λεπτομερῶς στὴν ὑπ' ἀριθ. 18 ἀναφορά του πρὸς τὸν Ἡγεμόνα.

Σελ. 210. Ο ΗΓΕΜΩΝ τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας μὲ διάταγμα τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1802 διώρισε ἀντιπροσώπους του στὰ διάφορα νησιά. Στὴν Κέρκυρα τὸν Ἰωάννη Σιγούρο, γιὸ τοῦ Νικολάου Γραδενίδου Σιγούρου κομ. Δεσύλλα, Ζακύνθιο, στὴν Κεφαλληνία τὸν Ἰάκωβο Μερκάτη, ἐπίσης Ζακύνθιο, στὴ Ζάκυνθο τὸν Στάμο Χαλικιόπουλο, Κερκυραῖο, στὴ Λευκάδα τὸν ἔως τότε πρῦταν Κεφαλληνίας Νικόλαο Ἀννίνο, στὴν Ἰθάκην τὸ Ρόζκο Δετσώρτη, Λευκάδιο, στοὺς Παξοὺς τὸν Μάρο Καρτσία, Κερκυραῖο καὶ στὰ Κύθηρα τὸν Εὐστάθιο Μεταξά, Κεφαλλῆνα. Ἐπὶ ὁ Καποδίστριας, ἀποχωρῶντας ἀπὸ τὴν Κεφαλληνία, θεωρεῖ ὑποχρέωσή του νὰ ἐνημερώσῃ τὸ νέο διοικητὴ γιὰ τὴν κατάστασι, ποὺ ἐπικρατοῦσε στὸ νησί.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βελῆλη, Α.: Ὁ Καποδίστριας ὡς θεμελιωτὴς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι. Ἀθήναι 1908.
- Γερομίχαλου, Γ.: Ἡ περὶ παιδείας καὶ Ἑκκλησίας φροντίς τοῦ Κυβερνήτου Καποδιστρίου. Εἰς παράρτημα ἀρ. 9 τοῦ ΙΣΤ' τόμου τῆς Ε.Ε.Θ.Σ.Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη 1971.
- Ἐξαρχοπούλου, Ν.: Λόγος περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς καὶ θρησκευτικῆς δράσεως τοῦ Καποδιστρίου. Ἀθήναι 1917.
- Θεοτόκη, Σ.: Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ἑπτανήσῳ ἀπὸ τοῦ 1463 μέχρι τοῦ 1964. Κερκυραϊκὰ Χρονικά. Τόμ. V. Κέρκυρα 1955.
- Κούκου, Ε.: Ὁ Καποδίστριας καὶ ἡ παιδεία 1803—22. Ἡ Φιλόμουσος Ἑταιρεία τῆς Βιέννης. Ἀθήναι 1958.
- Λάϊου, Γ.: Ἡ Φιλόμουσος Ἑταιρεία τῆς Βιέννης. Εἰς Ἑπ. Μεσαιωνικὸ Ἀρχεῖο. Τόμ. 12. Ἀθήναι 1965.

- Λάμπρου, Σ.: 'Ο Καποδίστριας ὡς θεμελιωτὴς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι, εἰς Μελέτη, Ἀθήναι 1938.
- Λουκάτου, Σ.: 'Ο Ἰ. Καποδίστριας καὶ ἡ Ἑπτάνησις Πολιτεία. Ἀθήναι 1959.
- Μελιᾶ, Ε.: Ἀνέκδοτος πίναξ διοργανισμοῦ τῆς Ἐκπαιδεύσεως κατὰ τὴν Καποδιστριακὴν περίοδον, Ἀθήναι 1967.
- Παπαγεωργίου, Β.: Ἀπὸ τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἔργον τοῦ Ἰ. Καποδιστρίου, εἰς Νέα Ἑστία τ. 11—12, 1932.
- Πρωτοψάλτη, Ε.: Νέα στοιχεῖα περὶ τῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλομούσων, εἰς Ἀθηνα τ. ΞΑ', 1957.
- Σωτηριάδου, Γ.: Λόγος κατὰ τὸ μνημόσυνον Ἰ. Καποδιστρίου καὶ Ἰ. Δομπόλη, Ἀθήναι 1915.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝ

ΑΒΡΑΚΛΙΩΤΗΣ (ὑποπλοίαρχος) 152, 153.

Ἀγγελόπουλος Γ. Π. 3.

Ἀγγλία 3, 20, 21, 25, 26, 28, 29, 33, 40, 48, 52, 54, 56, 58, 62, 64, 65, 66, 71, 73, 75, 77.

Ἀγία Μαύρα 3, 4, 60, 171, 172, 173, 193, 194, 198, 199, 203, 218, 219, 220.

Ἅγιος Θεόδωρος (χωρίον Κυθήρων) 243.

Ἀγοραστός Ἀντώνιος 286, 289.

Ἀδριατική 53, 80.

Ἀθήναι 1, 4.

Αἰγαῖον 5, 52.

Αἰσώπος 268.

Ἀχαρνania 52.

Ἀλάσκα 39.

Ἀλέξανδρος Α' (Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας) 1, 2, 4, 6, 8, 15, 19, 30, 132, 138, 145, 183, 185, 242, 275, 288, 291, 295.

Ἀλῆ Πασᾶς 4, 5, 42, 52, 53, 57, 62, 67, 69, 295.

Ἀλφιέρι 288, 291.

Ἀμερική 40, 49, 66, 79.

Ἀμερική Νότιος 47, 72.

Ἀναγνωσταράς 41.

Ἄννινος Νικόλαος 108, 120, 141, 148, 172, 173.

Ἄννινος Σάβιος 88, 95, 99.

Ἀννόβερον 73, 75.

Ἀνστέττ Ἰωάννης 12.

Ἀνωή 155, 157, 160, 162, 164, 167.

Ἀπουλία 56.

Ἀργοβία 16.

Ἀργοστόλιον 88, 94, 95, 96, 98, 100, 101, 105, 109, 112, 116, 120, 124, 128, 129, 134, 136, 137, 138, 139, 142, 143, 144, 145, 146, 150, 151, 152, 154, 155, 169, 170, 175, 179, 193, 194, 204, 208, 209, 210, 214.

Ἀρμένης Δημήτριος (γεγονυσιαστής) 233.

Ἀυστρία 9, 10, 16, 17, 18, 20, 25, 26, 32, 33, 40, 47, 48, 50, 58, 59, 64, 65, 69, 73, 74, 75, 77, 80, 81.

Ἄχεν 46, 47, 48, 49, 50, 63, 66.

Βαλεσία 16.

Βαρούχας Αὐγουστίνος (Συνταγματάρχης) 125, 130, 134, 150, 151, 154, 155.

Βαρσοβία 35, 43, 44, 58, 59, 63, 64, 68.

Βατερλώ 27.

Βαναρία 26, 32, 48, 50.

Βαρφάας Δημήτριος (γεγονυσιαστής) 233, 236, 240, 281, 285, 286, 289.

Βελιανίτης Ἰωάννης (γεγονυσιαστής) 233, 237, 240.

Βενετία 13, 51, 53.

Βερεζίνα 9.

Βερμουδεθ Θεά 49.

Βέρνη 14, 16, 17, 20, 21.

Βερολίνον 30, 48, 76.

Βερρού, δούξ, 59.

Βερώνια 41, 76, 78, 79.

Βέσσεναβερν 26.

Βεσσαραβία 9, 32, 35, 43, 45, 46, 66, 79.

Βιέννη 7, 9, 20, 21, 22, 27, 28, 30, 48, 49, 50, 51, 61, 63, 67, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 82.

Βίλνα 9.

Βιοργίλιος 275, 287, 291.

Βιαντής Σπυρίδων (ὁ νεώτερος) 90.

Βλαστός Ἰωάννης (γεγονυσιαστής) 271, 272.

Βλαχία 33, 45, 59, 69.

Βλάχος 287, 290.

Βοημία 10.

Βολκόνσκη Μιχαήλοβιτς Πέτρος 37.

Βολυνία 9, 68.

Βολωνία 4.

Βοναπάρτης 4, 5, 6, 7, 8, 14, 17, 25, 26, 33, 72.

Βόνιτσα 3.

Βόσπορος 34.

Βουθρωτός 3.

Βουκουρέστιον 3, 38, 66.

Βούλγαρης Εὐγένιος 275.

Βραζιλία 39, 40.

Βρετανία Μεγάλη 81.

Βρεττός Νικόλαος 160, 167.

Bathurst Ἐρρίκος 56, 57, 58, 60.

Buffier 288, 291.

ΒΑΔΗ 17, 32, 48, 50.

Βαθὺ 155, 157, 160, 162, 164, 167, 243.

Βαλαωρίτης Ἀριστ. 4.

ΓΑΓΓΟΣ (προτεύουσα Παξῶν) 243.

Γαλάτης 36, 37, 38, 39, 61.

Γαλλία 19, 20, 21, 25, 27, 28, 33, 39, 46, 48, 54, 57, 61, 63, 64, 65, 80, 225.

Γαστροάδες 276.

Γενεύη 83.

Γερμανία 33, 46, 47, 54, 57, 58, 59, 82.

Γεωργίου Πέτροβιτς 'Αλέξιος 32, 35.

Γκαβός Βασίλειος (γεγονισιαστής) 258, 262, 270, 272, 281, 285.

Γκαρμπίνης 108, 119.

Γκενοβέλης 269.

Γολόβκιν 'Ιβάνοβιτς Γεώργιος 69, 75.

Γοργόλης 'Ιωάννης 38.

Γρηγόριος Ε' (Πατριάρχης) 3, 68.

Chaumont 19, 47.

ΛΑΛΜΑΤΙΑ 8.

Λανία 58.

Λάνταιγ 58.

Λεζώρζης 172, 173, 199, 203.

Λεκάς 'Ηλίας 54, 55, 56.

Λελδινιάτης Νικόλαος 235, 236, 238, 239.

Λεσύλλας Σιγούρος Νικόλαος 110, 121, 129, 135, 137, 144, 150, 151.

Λημαράς Κ. Θ. 2.

Λημητροκόπουλος Π. 41.

Λοκακούλης Γερ. (γεγονισιαστής) 233.

ΕΛΒΑ 26.

'Ελβετία 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 28, 30, 59, 79, 80.

'Ελλάς 5, 23, 29, 43, 62, 66, 67, 69, 70, 75, 80, 81.

'Εμς 79.

'Εξωγή 243.

'Επτάνησος 3, 4, 6, 51, 52, 53, 54, 56, 81, 90, 295.

'Επτάνησος Πολιτεία 4, 5, 80, 87, 88, 89, 183, 185, 223, 231, 274.

'Ερμιτάς 7.

'Ερζεγοβίνη 8.

'Εταιρεία Φιλομούσων 23.

Εἰξενίος 22, 33.

Ενρώπη 9, 11, 31, 34, 63, 66, 67, 70, 79, 81.

ΖΑΚΤΝΘΟΣ 4, 60, 87, 104, 111, 114, 122, 126, 131, 169, 170, 187, 188, 190, 192, 198, 203, 208, 214, 275.

Ζαμπέλης 'Αντζολίνος 159, 165.

Ζένφτ Λουδοβίκος 16, 17, 18, 19.

Ζερμπίνης 'Ανδρέας 281, 285, 286, 289.

Ζήσιος Κ. 61.

Ζυρίχη 15, 17, 18, 20, 21.

Ζωσιμᾶ (οικογένεια) 274, 281.

Ζωσιμᾶς Μιχαήλ 275.

ΗΠΕΙΡΟΣ 3, 5, 52, 57, 61.

Hochberg 48.

Humboldt Timoni (ἐμπορικός οἶκος) 188, 190, 207, 213.

ΘΕΟΤΟΚΗΣ (λοχαγός) 94, 98, 107, 118, 140, 147.

Θεοτόκης 'Εμμανουήλ 295.

Θεοτόκης Μάρκος 89, 90.

Θεοτόκης Νικηφόρος 275.

Θεοτόκης Γεώργιος Σπυρίδων 172, 173, 178, 182, 188, 190, 227, 233, 236, 240.

Θεοτόκης Μ. Σπυρίδων 90, 225, 226. Θόρν 9, 10.

Θουανδίδης 275.

ΙΑΣΙΟΝ 66

'Ιγνάτιος 22.

'Ιδρωμένος 'Ανδρέας 240, 241, 242, 249, 250, 252, 255, 256, 259, 263, 264, 267, 270, 271, 294.

'Ιερόθεος ('Αρχιεπίσκοπος Κερκύρας) 240, 241.

'Ιζώφ Νίκιτις 'Ιδάν 66.

'Ιθάκη 36, 87, 101, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 172, 173, 193, 199, 203, 218, 219, 220, 243, 275.

'Ιλνυρία 8.

'Ιόνιοι Νήσοι 3, 20, 23, 29, 41, 42, 43, 57, 58, 223, 224, 295.

'Ιόνιος Γεγονισία 30, 88, 89, 225.

'Ιόνιος Πολιτεία 90.

'Ισπανία 39, 40, 49, 50, 59, 63, 65, 72, 80.

'Ιταλία 47, 50, 51, 82, 224, 245.

'Ιταλίσαν 'Ανδ. 32.

'Ιωάννινα 275, 295.

Jenkinson Ροβέρτος, Λόρδος Λίδερ-πουλ 56.

ΚΑΛΙΘ 40.

Κάθκαρ 37.

Καλιφόρνια 39.

Καλλιμάχης Σκαρλάτος 46, 59.

Καλοσγοῦρος 158, 159, 160, 165, 166, 167.

Καμαρηνός 60, 61.

Κάνγγ 24.

Καντακουζηνός 67.

Καποδίστριας (λοχαγός) 141, 149.

Καποδίστριας Μαρίας 'Αντώνιος 3, 87, 94, 98.

Καποδίστριας Αβγουστίνος 50.

Καποδίστριας 'Ιωάννης 81, 83, 87, 89, 90, 91, 96, 101, 105, 111, 115, 123,

- 124, 127, 129, 132, 135, 137, 138,
142, 144, 145, 146, 150, 151, 152,
153, 154, 155, 162, 169, 170, 171,
172, 173, 178, 182, 184, 186, 188,
190, 194, 195, 199, 204, 210, 219,
220, 223, 224, 225, 226, 227, 230,
231, 234, 236, 239, 241, 242, 243,
247, 248, 251, 253, 254, 255, 256,
258, 259, 262, 264, 266, 269, 270,
271, 274, 275, 277, 278, 286, 287,
288, 289, 291, 292, 293, 294, 295.
- Καπλάδοκας Ἰωάννης (γερονσιαστής)
257, 262, 270, 272.
- Καραγιώργης Πέτροβιτς 10, 60.
- Καρατζᾶς Ἰωάννης 45, 46, 59.
- Κάρολσβαδ 39, 46, 47, 58.
- Κάρολος Ε' 42.
- Κάρολος Φρειδερίκος 48.
- Καρζέρης Ἀναστάσιος 293.
- Καρτονιάδες (χωρίο Κυθήρων) 248.
- Καστλερέη 24, 25, 29, 30, 47, 48, 49,
54, 56, 57, 58, 65, 73, 74, 223, 224,
230.
- Κάστρον (παλαιά πρωτεύουσα Κεφαλ-
ληνίας) 243.
- Κατοσίτης Ἀναστάσιος 136, 143.
- Κατοσαντώνης 4.
- Καστελτσικαλλὰ 55.
- Κέοκχρα 82, 87, 101, 111, 123, 142,
150, 151, 152, 154, 155, 157, 162,
164, 169, 178, 182, 187, 188, 190,
193, 194, 198, 199, 203, 207, 213,
227, 240, 241, 243, 244, 251, 252,
253, 255, 256, 259, 260, 263, 265,
272, 275, 276, 286, 287, 290, 291,
294.
- Κεφαλληνία 87, 88, 93, 95, 97, 99,
102, 103, 105, 111, 113, 114, 116,
122, 127, 128, 129, 132, 133, 134,
135, 142, 150, 154, 155, 169, 170,
172, 173, 178, 182, 183, 185, 186,
187, 188, 189, 190, 192, 193, 194,
195, 197, 199, 201, 202, 204, 210,
217, 218, 219, 227, 243, 275, 295.
- Κίεβον 288, 291.
- Κισνόβιον 45, 63, 66, 69.
- Κοκολάτα (ὄρεινὴ τοποθεσία Κεφαλ-
ληνίας) 147.
- Κολομβία 49.
- Κόμης (Μεταξᾶς) Ἀνδρέας (γερονσια-
στής) 103, 114, 141.
- Κομούτος Ρ. (Πρόεδρος Γερουσίας)
262.
- Κοπεγχάγη 58.
- Κορυδαλεὺς 275.
- Κορτιτσέλι 288, 291.
- Κοτσεβού Αὔγ. 54.
- Κουερίνης Ἰωάννης (γερονσιαστής)
258, 262, 270, 272.
- Κούλμ 10.
- Κουτούζωφ 8.
- Κρασσᾶς Ἰωάννης (πάρεδρος) 233,
237, 240.
- Κρασσᾶς Νικόλαος (γερονσιαστής)
236, 240.
- Κροατία 8.
- Κυδωνία 80.
- Κύθηρα 87, 243, 275.
- Κύπρος 249, 252, 271.
- Κωνσταντινούπολις 3, 4, 9, 32, 33,
41, 66, 68, 69, 74, 75, 76, 87, 207,
213.
- Κωστᾶτος 108, 119.
- ΛΑΚΚΑ (Παξῶν) 243.
- Λανξερὸν Ἀλέξανδρος 66.
- Λάσκαρης Κων)νος 268.
- Λάσκαρης Μιχαήλ 1, 2.
- Λάσκαρης Σταμάτιος 13.
- Λάυβαχ 59, 65, 66, 67, 68, 71.
- Λειψία 11, 12, 16.
- Λεπτοέλτερον Λουδ. 14, 15, 16, 17, 18,
64, 65, 74.
- Λευκάς 4, 87, 243, 275, 295.
- Λευκόκοιλος 275.
- Ληξούριον 88, 93, 94, 97, 98, 109, 110,
120, 123, 124, 127, 132, 136, 137,
138, 143, 144, 145, 154, 171, 172,
173, 175, 179, 197, 201, 204, 207,
208, 209, 210, 213, 214, 215, 216,
243.
- Λιθαθὼ 102, 109, 110, 112, 120, 121,
123, 124, 127, 132, 138, 145, 147,
148, 208, 209, 214, 215.
- Λίβεν Χριστόφ. 25, 57, 76.
- Λιθουανία 9.
- Λισαβὼν 39.
- Λοβέρδος 188, 190, 197, 202.
- Λομβαρδία 51.
- Λονδίνον 54, 56, 58, 75, 76.
- Λουδοβίκος ΙΗ' 31, 54.
- Λούντζης Ἐρμ. 4, 89, 90.
- Λυσσᾶς (Μεταξᾶς Μαρίνος) 94, 98.
- Λύτσην 10.
- ΜΑΔΡΙΘΗ 40, 49.
- Μαῖν 12.
- Μαίτλανδ Θ. 51, 52, 53, 54, 57, 60,
81, 82.
- Μακρῆς Ἰωάννης (γερονσιαστής) 258,
262, 281, 285, 286, 289.
- Μάνη 61.
- Μαρτινέγκος Ἰωάννης 281, 285, 289.
- Ματθαῖος (λοχαγός) 141, 148, 175,
179, 206, 212.
- Μαυρογιάννης Γεράσιμος 80, 90.
- Μαυροκορδάτος Ἀλέξ. 45.
- Μαυρομμάτης Νικόλαος 293.
- Μαχαιρᾶς Κων)νος 90.
- Μέδιτσι Λουδοβίκος 55, 56.

Μελίκης Ἀντώνιος 287, 291.
 Μελίτη 20.
 Μερκάτης Ἰωα. 177, 178, 181, 182, 188, 190, 192, 193, 194, 196, 198, 200, 203, 204, 210.
 Μεσόγειος 80.
 Μεσολόγγιον 160, 167.
 Μεταξᾶς Ἀνδρέας 128, 134, 149.
 Μεταξᾶς Εὐστάθιος 103, 104, 105, 106, 107, 108, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 122, 124, 126, 127, 128, 131, 132, 141, 187, 188, 208, 214.
 Μεταξᾶς Καῖσαρ 141, 149.
 Μεταξᾶς Μαρίνος Ἀντολόατος 110, 121.
 Μεταξᾶς Μαρίνος Λυσαῖος 233.
 Μεταξᾶς Μέμης 237, 240.
 Μέττερνιχ 15, 16, 18, 24, 26, 29, 47, 49, 55, 65, 74, 75, 76, 77, 81, 82.
 Μολδαβία 30, 31, 33, 45, 59, 66, 69.
 Μόναχον 16, 50.
 Μοντεσάντος Ἀθανάσιος 281, 286, 289.
 Μόντης 288, 291.
 Μοντενίγος (λοχαγός) 94, 98.
 Μόδος Λάζαρος 276.
 Μόσχα 35, 39, 41, 42, 43, 44, 46.
 Μοισενίγος Γεώργιος 4, 225, 227, 229, 230, 231, 232, 245, 246, 250, 253, 287, 290.
 Μουστοξύδης Ἀνδρέας 293, 294, 295.
 Μουτζάν Φραγκ. (γεγονισιαστής) 233.
 Μπάρντσεν 10.
 Μπαρκλάϋ δὲ Τόλλυ Μιχ. 9, 10.
 Μπαρντέσης (ὑπολοχαγός) 207, 213.
 Μπερτιέ Ἀλέξ. 6.
 Μπερτιέ Καῖσαρ 6.
 Μπότσαρης Κίτσος 4.
 Μπουτιάγαν 26.
 Μύλινεν 21.
 Μύλλερ 44, 53.
 Μυλωνᾶς 175, 179, 207, 213.
 Μυρά Ἰωακείμ 42, 43.
 Mirepoix de Levis E. 13.
 ΝΑΠΟΛΕΩΝ (αὐτοκράτωρ) 26, 33, 61, 295.
 Ναράντζης Σπυρίδων (γεγονισιαστής) 233, 236, 240.
 Νεάπολις 4, 42, 43, 51, 53, 55, 56, 63, 64, 65, 80.
 Νεσελερόδε Κάρολος 12, 21, 28, 30, 31, 32, 35, 68, 72, 75, 76, 77, 78, 79.
 Νιέμεν 8.
 Νικόλαος Α' (αὐτοκράτωρ Ρωσσίας) 1, 2.
 Ντετσώνης Ρόγκος (γεγονισιαστής) 258, 262.
 Nugent 43.

ΟΒΡΕΝΟΒΙΤΣ ΜΙΑΟΣ 11, 60.
 Ὀδησσός 36, 38, 41, 42, 45, 46, 66, 69.
 Ὀμηρος 275.
 Ὄξωη 155, 157, 160, 162, 164, 167.
 Ὄριος Ἀγγελοῦ 156, 162.
 Οἰγγαρία 50.
 Οὐέλλιγκτον 27, 49, 50, 54, 56.
 Οὐσακώφ 3, 225.
 ΠΑΓΑΝΟΣ Στάμπιλε Γαβριήλ 235, 236, 238, 239, 241, 247, 254, 255, 256, 259, 263, 264, 267, 294.
 Πάμμορ Ἀνδρέας (γεγονισιαστής) 258, 262.
 Πάμμορ Ἀντώνιος (γεγονισιαστής) 282, 285.
 Πάμμορ Σιγισμόνδος Ἀντώνιος (καθηγητής καλλιγραφίας) 235, 236, 238, 295.
 Πανᾶς Ἀνδρέας 110, 121, 256, 257.
 Πανταζογλου 45.
 Παξοὶ 87, 100, 152, 153, 243, 275.
 Πασουλίνης Μάρκος (γεγονισιαστής) 233, 237, 240.
 Παπαδόπουλος Γ. Π. 3.
 Παπαδόπουλος Ἑμμ. 41.
 Πάργα 3, 51, 52, 53, 57.
 Παρίσοι 27, 28, 29, 30, 35, 70, 76, 78.
 Πασχάλης 275.
 Πεδεμόντιον 65.
 Πελεγρίνης Καῖσαρ 255, 256, 259, 263, 264, 267, 287, 291, 294.
 Πελοπόννησος 5, 52, 61, 68.
 Περωαβός Χριστόφορος 241, 242, 250, 252, 259, 262, 267, 270, 271, 294.
 Πετρόμπεης 60, 61, 63.
 Πετρούπολις 1, 6, 7, 8, 28, 29, 30, 31, 35, 36, 37, 39, 41, 46, 49, 59, 61, 68, 76, 79.
 Πήλιον 24.
 Πίνης 38.
 Πιέρης Νικόλαος (συνταγματάρχης) 93, 97, 100, 105, 106, 115, 117, 125, 129, 130, 134, 140, 147, 151, 152.
 Πιέρης Μάριος 223.
 Πιέρης Μάρκος (ἀξιωματικός) 108, 119.
 Πινιτόρος Δημήτριος 108, 120, 141, 148.
 Πινιτόρος Εὐστάθιος 270, 272, 281, 285.
 Πλουμίδης Γεώργιος 226.
 Πολίτης Νικόλαος 293.
 Πολτάβα 63.
 Πολωνία 25, 26, 43.
 Πορέτι 288, 291.
 Πορτογαλία 40.
 Πρέβεζα 3.
 Προνετερές Τυπάλδος Λιμπεράλης 137, 144.

Προῦθος 45, 70.

Πρωσία 20, 24, 25, 26, 50, 58, 64, 73, 76.

Πυλαρινὸς Ἀθανάσιος Ἰωάννης (γερουσιαστής) 258, 262, 271, 272, 281, 285, 286, 289.

Poggi, Luigi 207, 213.

Prokesch Osten 68, 74.

ΡΑΓΟΥΖΑ 3.

Ραξουμόβσκη Κυρίλλοβιτς Ἀνδ. 26, 29.

Ράινχαρντ I. 16.

Ράιχενμπαχ 10.

Ρεγάλδης Ἰωσήφ 4.

Ρεζάφο 53.

Ρήγας 24.

Ρήνος 13.

Ρίο - δὲ - λα - πλάτα 39, 40.

Ρισελιέ 61.

Ριτσαρδόπουλοι (ἀδελφοί) 102, 112.

Ριτσαρδόπουλος (ταγματάρχης) 103, 108, 110, 114, 119, 121.

Ροδοθέατος Πεταλᾶς Κων)νος 158, 159, 165, 166.

Ροιμάντσεφ Ν. 6, 7.

Ρώμας Διονύσιος 293.

Ρώμη 51, 65.

Ρωσία 2, 4, 5, 6, 9, 10, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 30, 33, 34, 35, 38, 39, 40, 43, 45, 47, 48, 52, 53, 54, 55, 58, 60, 61, 62, 64, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 79, 80, 81, 82, 83, 274, 275.

ΣΑΞΩΝΙΑ 16, 43.

Σδάρτσενβεργ Καρ. 16.

Σερβία 8, 10, 33, 35, 60.

Σερρακαριόλα 42, 43.

Σιγούρος κόμης (Γραμματεὺς Ἐπικρατείας) 256, 257, 258, 262, 271, 272.

Σιγούρος Γραδενίγος Νικόλαος 87, 88, 96, 101, 110, 121, 129, 135.

Σιγούρος Θεόδωρος 281, 285.

Σικελία 42.

Σικώτης Θεόδωρος 162, 169.

Σκορδίλης Πολατσόλ Στέφανος (γερουσιαστής) 236, 240.

Σκουφᾶς 41.

Σλοβενία 8.

Σοάβος 288, 291.

Σορόκιν (συνταγματάρχης) 89, 169, 170, 193, 194, 195.

Σοῦλι 3, 53, 62.

Σούνδιας Σπυρίδων 233, 237, 240,

Σπᾶ 49.

Σράουτ 18.

Στάης Γεώργιος (γερουσιαστής) 258, 262, 270, 272, 281, 285, 286, 289.

Στάελδεργ Γουσταῦς 7, 8, 30.

Στεργέλλης Ἀριστείδης 89, 92.

Στούρτζας Ἀλέξανδρος 30, 32, 39, 54.

Στρογγάωφ 22, 33, 34, 35, 39, 41, 42, 46, 53, 60, 63, 66, 67, 68, 69, 75.

Συμεωνόβσκη 65.

ΤΑΣΙΤΣΕΦ Δ. 40, 50, 76, 77, 78.

Τένεδος (Σχολή) 225, 248, 250, 251, 253, 256, 257, 259, 260, 261, 262, 264, 265, 266, 269, 271, 272, 276, 278, 286, 287, 289, 290, 291, 293, 295.

Τεργέστη 1, 67, 68, 126, 131.

Τζαγκαρόλος Γάσπαρης 276.

Τζανέλλας Λουδοβίκος 286, 287, 288, 289, 290, 292.

Τζοβάτος Βίκτωρ 237, 240.

Τιζγκάουζεμ (Ρῶσσοι διοικητῆς Κεφαλληνίας) 156, 163, 197, 202.

Τιλοῖτ 4, 5.

Τολστόι Πέτρος 76.

Τοσχάνη 51.

Τουρίνον 4, 16.

Τουρκία 32, 70, 72, 75, 79.

Τροπιάου 59, 64, 65, 66, 68, 71.

Τσεκάτος Βίκτωρ 233.

Τσιρτσέλλο Θ. 55.

Τατσαγώρ Π. 8, 9, 33.

Τσιτσώνης Ρόκκος 270, 272.

Τυπάλδος Μιχαήλ (γερουσιαστής) 258, 262, 271, 272, 281, 285, 286, 289.

Tailleyrand 26.

Troyes 19, 20.

ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ Ἀλέξανδρος 61, 66, 67, 69.

Vaud 16.

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ 65.

Φερεντίνος (πλοίαρχος) 136, 143.

Φισκάρδον 158, 165.

Φλαμπουριάρης (κόμης) 281, 285, 286, 289, 290.

Φλορε 30.

Φλωρεντία 16.

Φραγκίνης Ἀντώνιος 249, 251.

Φραγκίσκος (αὐτοκράτωρ) 78, 82.

Φραγκφορτ 12, 16, 18, 32, 48.

Φρειδούργον 17.

Φωκᾶς Ἀναστάσιος 139, 140, 147, 208, 214.

Φωκάτα (χωμόπολις Κεφαλληνίας) 146, 147.

ΧΑΓΗ 16.

Χαλκιάπουλος Ἀγγέλως (γερουσιαστής) 258, 262, 270, 272, 281, 285.

Χαλικιόπουλος Αύγουστ. (γερονσιαστής)
233, 236, 240.

Χαλικιόπουλος Μάρκος 236, 240.

Χαλικιόπουλος Στάμος 187, 188, 190,
192, 270, 272.

Χάρδενβεργ Κάφ. 24.

Χίος 80.

Χοϊδᾶς Ἰωάννης 126, 131, 187, 188.

Χρυσολωρᾶς 268.

Χρυσοσπάθης 41.

Χωραφᾶς Κων)νος 126, 132.

Χωραφᾶς Σπυρίδων 141, 148.

ΨΑΡΑ 80.

Ἑκδότης:

Ἑταιρία Κερκυραϊκῶν Σπουδῶν, ὁδὸς Ἀρσενίου — Κέρκυρα

Γενικὴ ἐπιμέλεια ἐκδόσεως:

Κώστας Δαφνῆς

Μεταγραφὴ — Μετάφρασις κειμένων:

Γεώργ. Πλουμίδης — Ἀριστείδης Στεργέλλης

Στοιχειοθεσία — Ἑκτύπωσις:

Τυπογραφεῖον «Προμηθεύς», Ρήγα Παλαμῆδη 5 — Ἀθῆναι, Τηλ. 32.13.336

Τυπογραφικὴ Ἑπιμέλεια:

Ἰωάννης Ζόμπολας

Βιβλιοδεσία:

«Βιβλιοτεχνική», Δημήτρης καὶ Γιάννης Βαρδίζος Ο.Ε., Ἀνδρ. Μεταξῶ 2, Ἀθῆ-
ναι, Τηλ. 631.146

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κ. ΔΑΦΝΗ : Τὸ Ἀρχεῖο Καποδίστρια καὶ οἱ στόχοι του — Γενικὸ εἰσαγωγικὸ σημεῖωμα	Σελ. ζ' - ιβ'
Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑ: Πρόλογος	» ιγ' - κδ'
Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ ἡ ἐποχή του — Χρονολογικὸς πίνακας	» κγ' - λη'

Μ Ε Ρ Ο Σ Α' Αὐτοβιογραφία

Προεισαγωγικὸ σημεῖωμα	Σελ. 1 - 2
Κείμενο	» 3 - 83

Μ Ε Ρ Ο Σ Β' Ἀποστολὴ εἰς Κεφαλληνίαν

Προεισαγωγικὸ σημεῖωμα	Σελ. 87 - 89
Ἀριστ. Στεργέλλη: Μεταγραφή καὶ μετάφρασις τῶν ἰταλικῶν κειμένων	» 90 - 92
Κείμενα	» 93 - 220

Μ Ε Ρ Ο Σ Γ' Ἑκπαιδευτικὴ δρᾶσις

Προεισαγωγικὸ σημεῖωμα	Σελ. 223 - 226
Κείμενα	» 227 - 295

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ — ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ Σελ. 297 - 314

ΕΤΡΕΘΗΡΙΟ	» 316 - 320
---------------------	-------------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	» 321
-----------------------	-------

